

Полтавський краєзнавчий музей імені Василя Кричевського

Катерина Кричевська-Росандіч

Листи з Америки

Полтава
ТОВ «АСМІ»
2019

УДК 821.161.2(73)-6
К82

*Друкуються за рішенням Вченої ради
Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського
Протокол № 6 від 27.09. 2018 р.*

Укладання, підготовка тексту, передмова, післямова і коментарі етнографа Галі Галян, старшого наукового співробітника Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського

Рецензенти:

Олександр Супруненко – директор Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського, кандидат історичних наук, заслужений працівник культури України;

Віталій Ханко – мистецтвознавець, заслужений працівник культури України.

Катерина Кричевська-Росандіч

К82 Листи з Америки [Текст]: Культурологічні нариси про життя мисткині у вигляді листів до українців / Кричевська-Росандіч Катерина. – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2019. – 362 с., [20] арк. іл.

ISBN 978-966-182-548-1

Книга знайомить з листами відомої киянки з Каліфорнії, американської художниці Катерини Кричевської-Росандіч до художників, музейників, мистецтвознавців та науковців.

Видання, крім власних архівних листів, листівок і світлин, ілюстроване кольоровими знімками Леоніда Колеснікова, зробленими у садибі Катерини Росандіч протягом 2015 – 2017 років.

Для всіх, хто цікавиться історією культури й мистецтва, життям українців – діаспорян.

УДК 821. 161. 2 (73)-6

ISBN 978-966-182-548-1

© Катерина Кричевська – Росандіч, 2019
© Галя Галян, укладання, передмова, коментарі, 2019
© ПКМ ім. Василя Кричевського, 2019
© ТОВ «АСМІ», оформлення, 2019

Передмова

Катерина-Кричевська-Росандіч

народилася 2 вересня 1926 року в Києві, в колишньому особняку барона Штейнгеля, а на той час Всеукраїнському Державному дитячому ортопедичному інституті з пологовим відділенням (вулиця Бульварно-Кудрявська, 25). Мешкала з батьками на Липках, на вулиці Садовій, 1. Згодом родина переїхала на вулицю Мельника, 5. Малювати Катруся почала змалку під керівництвом батьків – художників, зростала у творчій атмосфері родини, в її київському мистецькому оточенні. Мовою спілкування в родині була українська. Школа № 61, до якої пішла дівчинка, існує й зараз. Змалку здібна до малювання, у шостий клас Катруся перейшла до Київської художньої середньої школи імені Т. Шевченка, яка містилася у спеціально спорудженому будинку на Володимирській, 2 (нині тут Національний музей історії України). Навчалася добре, мала успіх на шкільних виставках. Під час німецької окупації пішла працювати у виробничо – художні майстерні, що містилися в колишньому, закритому при німцях художньому інституті. Працювали переважно підлітки, вчорашні учні художньої школи (їм було 14 – 15 років).

Життя в Києві при німцях було не простим та дружба з Гогою Малаковим, навчання малярству, відвідання ним її оселі на Обсерваторній, 10 – лишилися в пам'яті назавжди. Дружба з Катрусєю вплинула на життя і творчість відомого графіка, заслуженого художника України Георгія Малакова (1928 – 1979).

Влітку 1943 року в приміщенні художнього музею «з левами» відкрили другу художню виставку в окупованому Києві. Серед 216 учасників в ній взяли участь і учні майстерень. Двох з них відзначено преміями: Катерину Кричевську та Георгія Малакова.

В кінці серпня 1943 року Катруся з батьками виїхала на захід. Перед цим вона попрощалася з бабою Варєю, яка мешкала на Шулявці, на Польовій

К. Росандіч. Каліфорнія. 1980

Катерина Кричевська-Росандіч

вулиці, 5, де в 20-х роках спорудили будиночок на шматку землі, придбаній ще до революції. Гога Малаков супроводжував її. Поверталися назад у місто, чути було далекий, схожий на грім гуркіт, то наближався фронт. 23 вересня 1943 року Катруся прощалася з Г. Малаковим: він подарував їй на згадку срібну коробочку, вони обнялися і поцілувалися. Вперше і востаннє...

Потім була Прага, де навчалися й творили українські мистці. В художньо – промисловій школі здобували освіту Микола і Катруся Кричевські. Це місто залишалося оазою серед знищеної Європи. Батько її малював околиці, був учасником виставок.

Наприкінці війни Кричевські опинилися в таборі для «переміщених осіб» в американській зоні окупації Німеччини. Катруся разом із батьками брала активну участь у таборовому українському культурницькому житті, стала студенткою Гайдельберзького університету, де вивчала історію мистецтв. В 1946 – 1948 роках у дружньому гурті української студентської громади університету перебувала наймолодша, гарненька чорнявка Катруся Кричевська, згадує колишній її однокурсник Роман Кучер. Із замилюванням і винятковим хистом відтворювала вона омріяні місця її побуту в Києві, Гайдельберзі, на лоні улюбленої природи. Думка про виїзд до Парижа, де жив дядько Микола, не полишала її, але відпала, бо Франція не впускала емігрантів.

Після довгих процедур і перевірок Кричевські вирушили до Каліфорнії. Так почалося нове життя – без мови, з іншими поглядами на життя і світ. Вони оселилися в місті Пало Альто, а пізніше в Маунтен В'ю, в сімдесяти кілометрах від одного з культових міст світу – Сан Франциско.

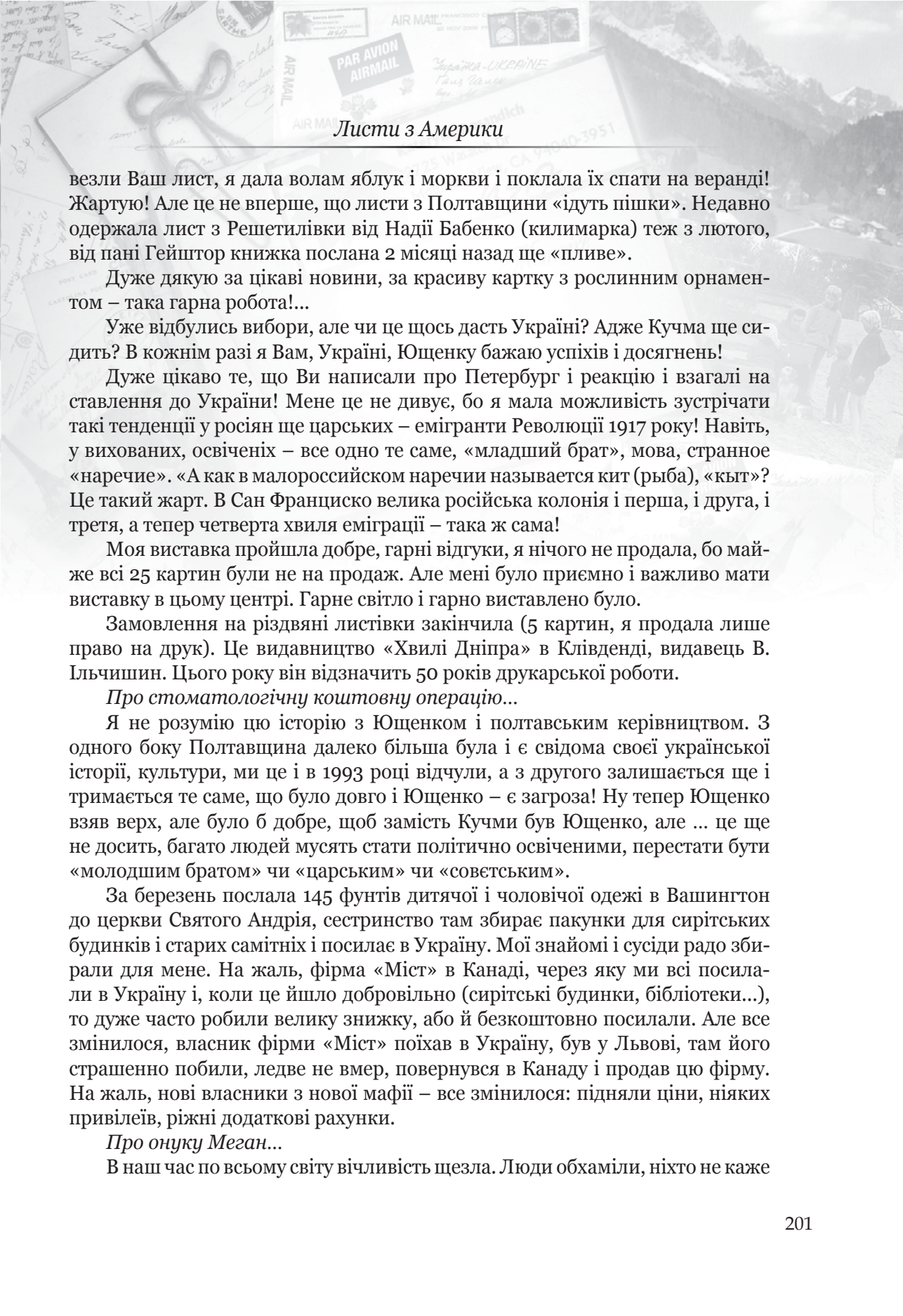
У 1955 – 1956 роках Катерина Кричевська жила у своєї тітки Марії Кобахідзе у Нью Йорку і студіювала малярство, іконопис, історію, поезію.

У 1956 році на виставці Асоціації українських художників Америки вона виставила свої акварелі, і вони одразу були розкуплені.

Та особливий вплив на неї справила творчість дядька Миколи Кричевського, акварелі якого побачила вперше перед війною в Україні: свої етюди він прислав з Парижа. Вони сподобалися юній художниці, бо це було цілком інше, ніж усе, що репрезентувалося на виставках. Зустрілася К. Кричевська з дядьком Миколою вперше в 1955 році, коли він приїхав до своєї сестри Марії Кобі (Кобахідзе) в Нью Йорк.

Рівно через десять років після переїзду до Америки К. Кричевська вирушила в піврічну подорож по Європі на пасажирському кораблі «Ліберте», як американка, туристка, а не як емігрантка, на транспортному кораблі, що віз в Америку 10 днів у травні 1949 року.

У столиці Франції Микола Кричевський показував Катрусі його Париж: Пон-неф (Новий міст), Нотр – Дам, Лувр, букіністів над Сеною. На латинський Великдень знайомилася з друзями, приятелями, меценатами дядька

Листи з Америки

Миколи. У Німеччині зупинялася в Гайдельберзі, Нюрнберзі та Мюнхені. Два тижні провела на півдні Баварії, в мальовничому містечку Берхтесгаден на кордоні з Австрією.

В Італії, після огляду Верони, Флоренції, Риму, Помпеї, вона відїздить до Венеції, де на неї чекав дядько Микола і де вона змогла побачити всі його акварелі в оригіналі. Венеційський травень 1959 року був подарунком від дядька – мистця, коли Катрусі передавались секрети живописних технік.

Потім Швейцарія і знову Париж. Після повернення з Європи починається активна виставкова та творча діяльність.

К. Кричевська-Росандіч малює аквареллю та гуашшю, зберігає легкий, красивий і чистий мазок. У живописі розробляє побутову й релігійну тематику, звертається до українських мотивів у жанрі пейзажу, майстерно зображує широкі простори моря, обжиті людьми його береги, гладінь річок, міста й передмістя, площі та вулиці, стародавні споруди, села, природні ландшафти. Кольором користується тактовно й стримано, тональні переходи легкі й гармонійні, композиція – урівноважена, форми – узагальнені, образи – виразні.

Катерина Василівна багато робіт створила в США, Франції, Італії, Швейцарії. На початку 1980-х років з'явилася серія з сорока картин «Старовинна Україна». Українська ментальність присутня в творах культового жанру «Гуцульський Великдень» (1974), «Пам'ятка архітектури» (1980), «Різдво в Карпатах» (1990), де тісно переплетене матеріальне з духовним.

У роботах Катерини Кричевської знайшли відображення і східні регіони України («Путівль», «Монастир», «Церква в Сорочинцях», «Полтавське земство – визначний твір В. Г. Кричевського», «Видубицький монастир», «Ансамбль Печерського монастиря» тощо).

Жанрових картин у художниці менше, проте вони змістовні й цікаві. На картині «Мати» (1975) в кімнаті біля вікна сидить жінка й годує немовля. Вишиті біла сорочка та рушник надають картині національного забарвлення.

За роки творчої праці художниця мала понад 50 персональних і 50 групових виставок, а також разом зі своїм батьком організувала п'ять виставок під назвою «Батько й донька» («Father and Daughter»).

Онука Василя старшого і донька Василя молодшого, представниця третього покоління мистців Кричевських – К. Кричевська-Росандіч – вже є мисткиня зовсім іншого складу. З ранньої юності розлучена з Україною, вона сформувалася і розвивалася як художник майже цілком у чужоземних умовах, пройшла тернисті шляхи мистецького вдосконалення, і хоча у творчості часто звертається до України, у творах її вже немає того щему і суму за рідним краєм, як у роботах батька і діда, а є замилювання і серпанок легкої печалі за втраченою красою, як спогад про миле дитинство. Вона любить і пам'ятає свою батьківську і дідівську землю, але не рветься до неї, прирісши до землі своєї нової Батьківщини, де за межу пішли найрідніші – мати

Катерина Кричевська-Росандіч

і батько, і де живе нова генерація родини Кричевських-Росандіч, для яких незаперечною Берегинею домашнього вогнища залишається пані Катерина.

Через п'ятдесят літ Катерина Росандіч з чоловіком Драго відвідала Київ, зі смутком поглянула на будинки й місця, де минули дитинство та юність. Відкрила власну персональну художню виставку в Полтаві у будинку краєзнавчого музею. Це була 31 композиція аквареллю, гуашшю і пастеллю. Пейзажі Парижа, Сан Франциско, Нью Йорка, Каліфорнії, Гайдельберга, Венеції, Риму, Швейцарії, України охоплювали майже тридцятилітній період творчості. Вона виступила перед слухачами громадського університету українознавчих студій імені Василя Кричевського у славнозвісному земському домі.

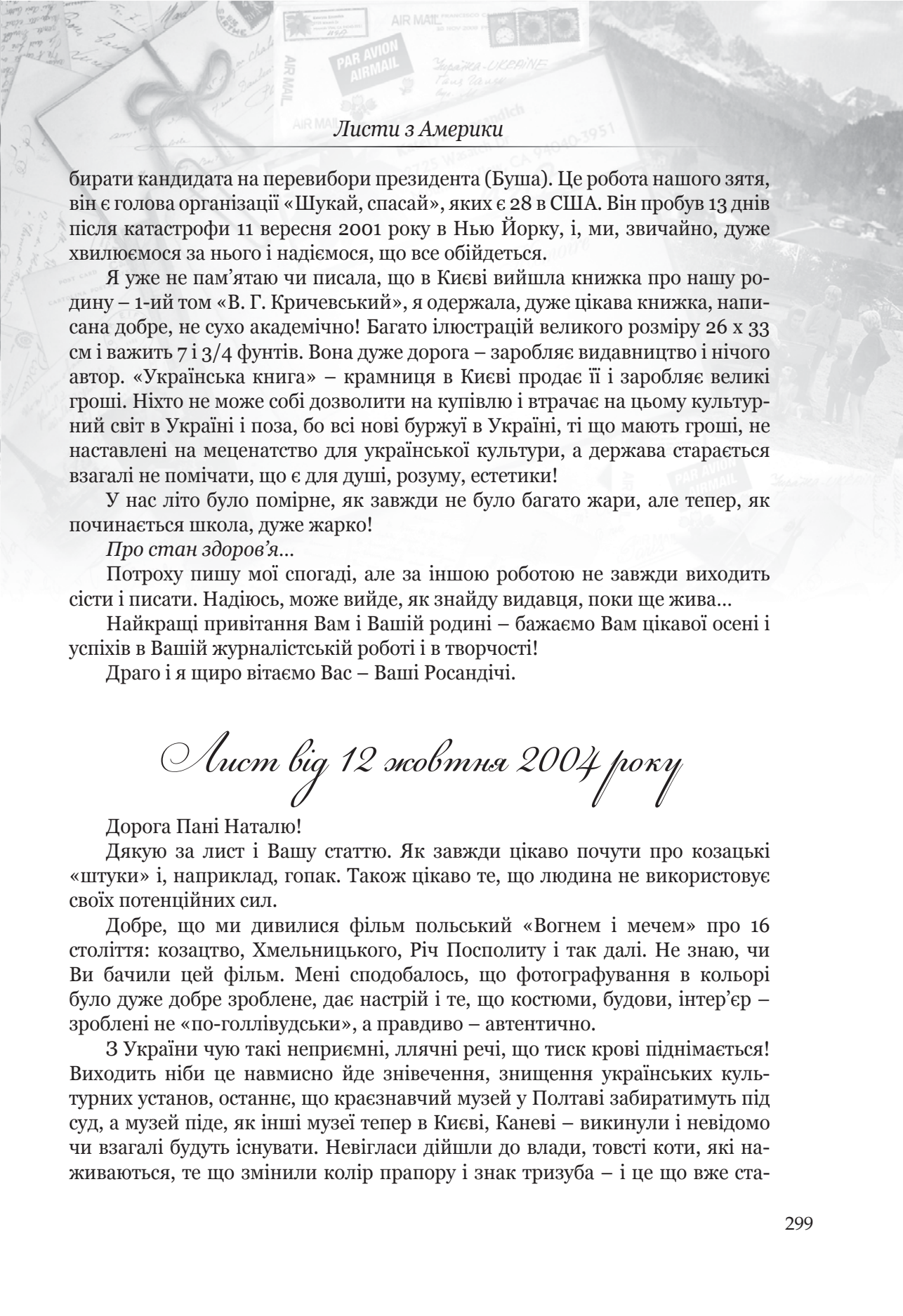
К. Росандіч змалювала образ свого дядька Миколи, старшого сина Василя Григоровича і Варвари Іллівни Кричевських, живописця, манеру якого наслідувала. Перед нами постав блискучий парижанин, переконливий холостяк, неперевершений кухар, вроджений педагог і чуйний син.

Дід Федір Кричевський, співець мужності і краси, мистець життєрадісного світосприйняття, монументального розмаху і чудового колористичного дару був, за спогадами К. Кричевської, людиною гонористою, звиклим до жіночої уваги і поклоніння.

К. Кричевська-Росандіч згадала про місця свого дитинства: Шишаки, Яреськи, Диканьку, Великі Сорочинці. Її батько В. В. Кричевський знайшов с. Яреськи для фільму Олександра Довженка «Земля». І шестирічна Катруся все літо 1932 року провела в Шишаках. У її дядька Федора Кричевського була в цьому селі хата з надзвичайними скарбами – картинами раннього періоду його творчості. Двері в хату були різьблені, шестикутні. В село Великий Перевіз вони ходили слухати спів дівчат. Цю хату зруйнували німці під час відступу в 1943 році. Коли ж дід Федір повернувся в Україну 1945 року, йому не дозволили жити в Києві, і він поїхав у Шишаки, жив у селян смертельно хворий.

Дід Василь – творець земського дому у Полтаві, скромний, неговіркий, наполегливий, працелюбний, повна протилежність Федору. Його твори контрастували з характером мистця. «У 1938 році, – згадувала К. Кричевська, – ми їздили до Криму, і батько зробив цікавий контрастний етюд з татарського дворику, де ми жили, з виглядом на Аю-Даг, із садком на першому плані. Дід подивився, взяв палітру, чисте полотно і зробив той самий етюд, але цілком інакше. Картина навіть пахнула тим соковитим Кримом. Я на цьому вчилася. Це була свіжа, смілива робота. Я її маю і буду заповідати краєзнавчому музею».

Слухачам університету К. Кричевська запам'яталася розумною, вольовою, трохи іронічною сучасною жінкою, яка складає себе з трьох часток: української, європейської, американської, і жодну з них не можна відокре-

Листи з Америки

мити. Це естет, космополіт (в хорошому розумінні), яка друзів собі обирає не за їх національність, а за духовною спільністю.

У роботі художниця дисциплінована, виношує майбутню картину, як дитину, малює в голові. Встає рано і працює до 12-ї години, потім обід і знову робота до 17-ї. Натхнення не чекає і не любить замовлень. Коли неприємності, йде в сад полоти, копати. Після малювання найбільше любить квіти. Не є фанатично віруючою, і з цього приводу мала суперечки з владикою Мстиславом, якого знала з 13-ти років, вела з ним листування. Вірить в те, що є якась могутня сила: Бог, Саваоф чи Природа..., вважає, що людина мусить чесно жити, бути сильною, стояти на власних ногах і разом з тим добиватися чого прагне, але не через трупи інших. Сили, врівноваженості і спокою надає художниці свій сад, де ростуть орхідеї, троянди, цитрини тощо.

Після візиту в Україну восени 1993 року подружжя Катерина і Драго побували в Нюрнберзі, Франкфурті і вилетіли до Сан Франциско.

Згодом художниця напише, що найкращі враження залишилися в неї від Полтави – Полтавщини і людей, з якими тут спілкувалася. Якби довелося ще приїхати в Україну, то вибрала б лише Полтавський край.

Дотримуючись давніх традицій безкорисливого, щедрого та щирого українського меценатства, Катерина Кричевська-Росандіч передала сотні творів свого мистецького роду та своїх власних, а також роботи відомих українських мистців із діаспори до багатьох музеїв України. Безліч цікавих книжкових видань надійшли до бібліотек України, особливо до Національної бібліотеки України імені Володимира Вернадського. Цікаві матеріали надала пані Катерина для унікального видання – монографії доктора мистецтвознавства Валентини Рубан-Кравченко.

Творчість художниці представлена в найпрестижніших мистецьких зібраннях у США (Союз Українок Америки, Український музей у Клівленді, Художня галерея Церковного музею в Бавнд Бруці, Національний фонд образотворчого мистецтва у Вашингтоні, галерея Данагер і Клінн у Пало Альто (компанія Стандарт Ойл), Канаді (Україно-канадійський архів-музей в Едмонтоні, Інститут Святого Володимира в Торонто) та в Україні, зокрема – в Національному художньому музеї України, в Національному Шевченківському заповіднику в Каневі, Львівській картинній галереї, Миколаївському художньому музеї ім. В. Верещагіна, Музеї культурної спадщини (Київ), Музеї історії Києва, Лебединському та Сумському художніх, в Полтавському та Миргородському краєзнавчих музеях, а також у приватних зібраннях по всьому світу. Її біографію подано у «Міжнародному біографічному словнику», «Словнику сучасних досягнень», інших довідниках зарубіжжя, згадується в енциклопедичному виданні «Митці України», «Словнику мистців Полтавщини», «Енциклопедії мистецтва Полтавщини» та «Полтавській Енциклопедії. Образотворче мистецтво, том 9, книга 2».

Катерина Кричевська-Росандіч

За визначний особистий внесок у розвиток культури США Катерина Кричевська-Росандіч має диплом Почесного громадянина Сполучених Штатів Америки, 2002 року одержала диплом Почесного професора Національної академії образотворчого мистецтва і архітектури України, а у 2007 році стала лауреатом премії Фонду Тараса Шевченка.

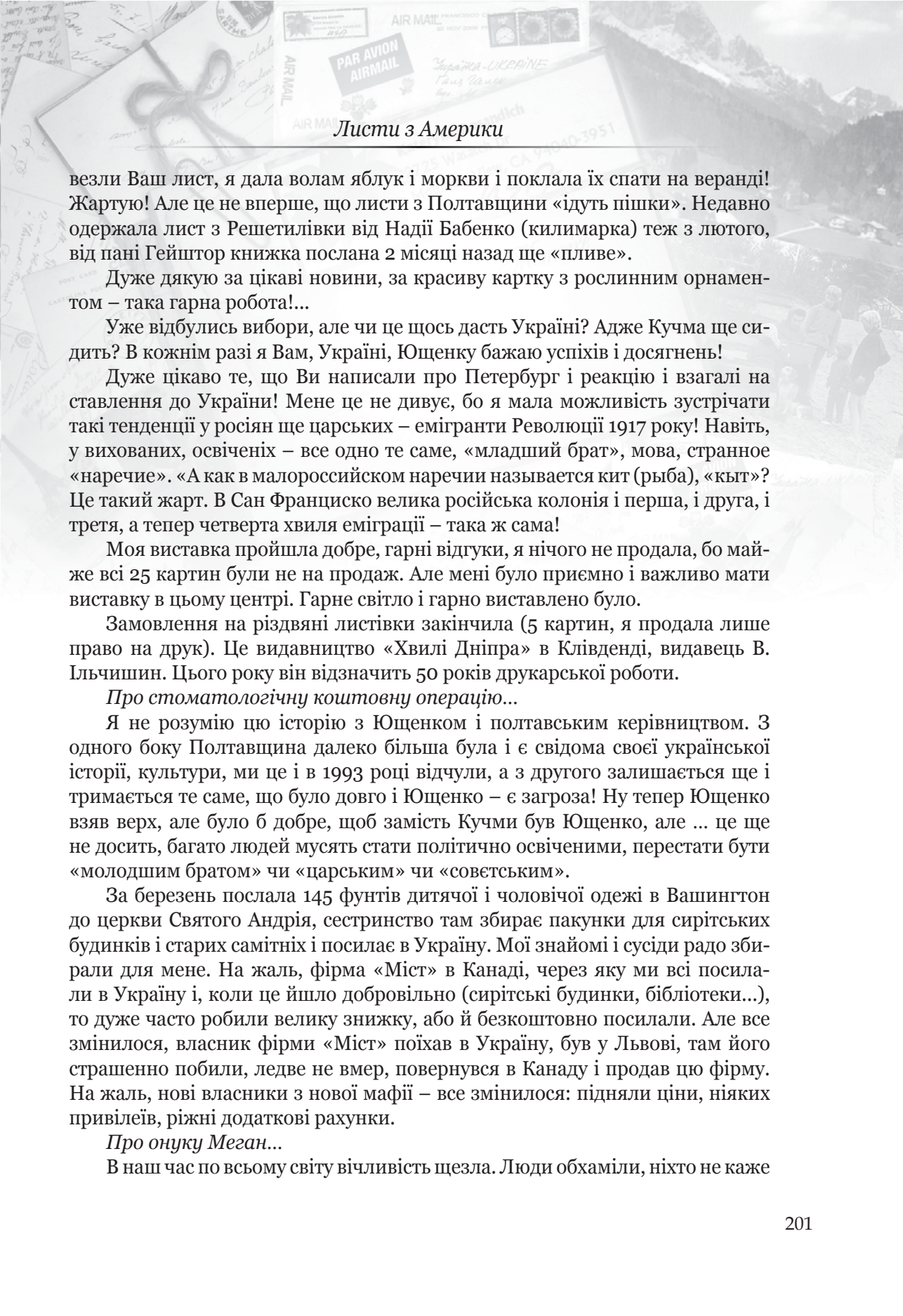
* * *

Теплі стосунки у пані Катерини були з полтавцями Любов'ю Гейштор (1919 – 2013), Петром Ротачем (1925 – 2007), Надією Бабенко (1926 – 2009), з Тетяною Дениско, Володимиром Дерябіним, Вірою Кошовою, Наталією Буцькою, Леонідом Колесніковим, Юрієм Самойленком, Віталієм Ханком, зі співробітниками Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського, де організовувалися її ювілейні персональні виставки з олійними, акварельними, гуашовими пейзажами України, Каліфорнії, Парижу, Дорнштадту з яскравим колоритом, сміливою експресією, позитивно зарядженою енергією та любов'ю до природної краси. В останні роки пані Катерина заприятелювала з полтавським видавцем і колекціонером Олексієм Петренком. Українська художниця К. В. Кричевська-Росандіч видала українською та англійською мовами книгу «Мої спогади», що є і приватним щоденником, і документальними свідченнями сучасника важливих історичних подій, і фотоальбомом, і художньою прозою. Останньою її роботою був кольоровий альбом «Vasyl Krychevsky and Kateryna K. Rosandich» з родинними світлинами та репродукціями двох художників, виданий в американському Штаті Нью Джерсі (2016 р.).

До цієї книги ввійшли лише вибрані листи Катерини Кричевської-Росандіч у часовій послідовності до персональних кореспондентів в Україні, що, в першу чергу, характеризують її художні, естетичні, соціальні, громадянські погляди, свідчать про творче життя мистецької родини Кричевських, дружні зв'язки, знайомства, вподобання.

Недописані і скорочені слова доповненні без застосування квадратних скобок, без застережень, виправлені випадкові описки. Фрагменти англійською мають переклади. Листування відбувалося російською і українською мовами і задавали мову українські кореспонденти. Дати уніфіковані: в центрі перед текстом листа (число, місяць, рік). В деяких випадках курсивом поданий короткий зміст та допущені скорочення (...)

Впевнені, – листи Катерини Кричевської-Росандіч з Америки стануть цікавими для широкого кола читачів. Загальновідомо, що епістоли для художника не головне, і навіть не другорядне, та вони як свідки подій зі спостереженнями про людину і світ, колом зацікавлень та оціночних суджень

Листи з Америки

розширюють уявлення про епоху, особистість, естетичні та етичні цінності, а інколи стенографують найменші душевні порухи, дають можливість пізнати не лише події і факти, а й саму людину.

Для полтавців відомий рід Кричевських, про який вони дізналися за останні 25 років більше, ніж за все попереднє століття, залишається топовим, і тому хотілося б надати можливість всім бажаючим через листування більш детально познайомитись з нашим сучасником, патріархом мистецького роду – Катериною Кричевською-Росандіч.

Сьогодні, коли листи в консервативному їх розумінні, стають рідкістю, величезна епістолярна спадщина художниці вражає і охоплює країни: Австрія (Відень), Аргентина (Буенос-Айрес), Англія (Лондон, Свіндон), Австралія (Канберра), Італія (Венеція), Венесуела (Каракас), Німеччина (Гайдельберг, Мюнхен, Нюрнберг), Канада (Торонто, Монреаль, Едмонтон), Югославія (Спліт), Франція (Париж, Турін), Марокко, Швейцарія (Женева), США (велике листування), Росія (Санкт Петербург).

Найбільше кореспондентів було і залишається в Україні (Київ, Канів, Богуслав, Суми, Лебедин, Сміла, Харків, Львів, Рівне, Миколаїв), а також – Полтаві з Опішнею, Решетилівкою, Чорнухами та Шишаками.

Ми знайомимо з листами середини 1960-х років до сьогодні, що становить понад півстолітній проміжок часу та є суттєвим в людському житті.

Серед дописувачів художниці з Каліфорнії – полтавці: музеологи Любов Гейштор та Галина Галян, колекціонер і видавець Олексій Петренко, вчений-біолог, художник-аматор Леонід Колесніков, будівельник та журналіст-аматор Наталія Буцька, родини художників-графіків Малакових з Києва та майстрів декоративного мистецтва Бабенків з Решетилівки. Протягом дванадцяти років листувалася Катерина Росандіч з мистецтвознавцем Георгієм Шибановим з Чорнух і допомогала йому матеріалами та порадами в написанні книги про українського хорового диригента Нестора Городовенка.

З листів Катерина Кричевська-Росандіч предстає як ерудований співбесідник, турботлива мати, критична порадиця, людина, якій не байдужа доля України, Америки, світу.

* * *

Ознайомимося з листами пані Катерини до відомого полтавського королєкознанця Любові Гейштор, яка чи не найперша з полтавців встановила з нею зв'язок (середина 1960-х років), що тривав понад 40 років. У музейному науковому архіві зберігається 87 листів та п'ять листівок Катерини Кричевської до пані Люби (НА ПКМВК, Спр. 09 – Е -25), які вона передала

Катерина Кричевська-Росандіч

до наукового архіву Полтавського краєзнавчого музею 12 липня 2006 року (ювілейний рік К. Кричевської), а 2-го вересня цього ж року на вернісажі ювілейної персональної виставки мистця з музейної збірки та приватної колекції Любові Гейштор, колега розповіла присутнім про історію знайомства з художницею і що цьому передувало.

Брати батьків Любові Гейштор і Василя Малакова з Києва були одружені на рідних сестрах Паппадопуло. Василь Федорович Малаков (батько Георгія, Дмитра і дідусь Олени) приятелював з чехом В. Ю. Вітом, який переїхав до Праги і викладав у художньо-промисловій школі. Він і був навчателем Катрусі Кричевської (1943-1944 років). Через нього та інших за часи «хрущовської відлиги» їй вдалося після 15 років розлуки розшукати Гогу Малакова.

Любов Гейштор під час туристичної подорожі до Праги передала Владиславу Віту паперовий сувій з графікою Георгія Малакова, який потім переслали Катрусі до Америки. Ризикована передача робіт українського художника на Захід була приводом для початку стримуваного самоцензурою короткого листування, яке у 1990-х роках переросло у справжню дружбу.

Листи до А. К. Гейштор

1965-2006 роки

Гейштор Любов Костянтинівна (1919 – 2013) – філолог, музеєзнавець, короленкознавець. Закінчила Московський інститут історії, філософії та літератури (філологічний факультет, відділення західноєвропейської літератури), нині філософський факультет Московського державного університету ім. М. В. Ломоносова (1941). Студентами інституту на той час були поети Павло Коган, Сергій Норовчатов, Семен Гудзенко, головні редактори «Нового мира» Олександр Твардовський, Костянтин Сімонов та інші видатні особистості.** Після інституту вчителювала на станції Ісакагорка, поблизу Архангельська, у містах Богданович та Свердловськ (1941 – 1943). Там зустріла доньку В. Г. Короленка – Софію, яку було евакуйовано на Урал разом з матеріалами Полтавського дому – музею В. Г. Короленка. Ця зустріч визначила майбутню долю Л. Гейштор: усе її подальше життя і трудова діяльність пов'язані з музеєм письменника, спочатку на посаді наукового співробітника, а після смерті Софії Короленко (1957) на посаді директора музею. Вона автор багатьох музейних експозицій, упорядник трьох путівників по музею (1955, 1968, 1974). Після виходу на пенсію (1974) брала участь у створенні Музею-заповідника Миколи Гоголя в с. Гоголевому Полтавської області, обласного музею міліції, літературно-меморіального музею Антона Макаренка у с. Ковалівка Полтавської області. Автор меморіальної книги «Вблизи Короленко» (видання 2001, 2009 рр.).*

* Степаненко М. І. Літературознавча Полтавщина: довідник // М. І. Степаненко. – Полтава: ПП Шевченко Р. В., 2015.- 668 с. (с. 264).

** Гейштор Любов. Вблизи Короленко. – Полтава: Техсервис, 2001.- 264 с. (с. 234).

Катерина Кричевська-Росандіч

У перших поодиноких листах за 1965-1966 роки до Л. Гейштор К. Кричевська перераховує книги, до яких тяжіють жінки. У першому листі (від 23 лютого 1965 року) Катруся повідомляє, що через пару днів надсилатиме їй 8 книжок Стейнбека, книгу Ремарка «Чорний обеліск» і висловлює надію, що коли-небудь познайомляться. У другому листі (від 28 червня 1966 року) Катруся пише про дочку Ладу, якій 3, 5 роки, чоловіка Драго, який кинув роботу із-за непосильних поїздок і буде шукати іншу, про відпочинок на Руській річці в Каліфорнії та виставку її робіт у Сан Франциско. Обіцяє надіслати нову партію книжок, а також питає, чи не дивилися фільм «Доктор Живаго», який їй сподобався.

Листувалася К. Кричевська з деякими дописувачами з України російською мовою, тому що так воліли вони і це відповідало вимогам того часу, хоча пані Катерині завжди зручніше було спілкуватися українською.

Лист від 6 травня 1968 року

Дорогая Любовь Константиновна!

Вечно не хватает у меня времени – и поэтому опаздываю с перепиской! Спасибо Вам за письмо!

Начну со всех вопросов: Данко (собака) умный, но делается дурачком, когда ему это выгодно. Если я ему говорю иди во двор или в гараж, он ложится и смотрит в другую сторону и притворяется, что ничего не слышит. Добрый он со всеми нами, любит играть и ходить на прогулку, но чужих не признает. Он громадный и внушает страх, хотя я его никогда не боялась и Лада с ним обращается как со щенком, он весит 100 фунтов (452 грамма – 1 американский фунт).

Сейчас у меня проходит выставка в главной библиотеке Mountain View¹ – нашем городе – это новое модерное здание, очень хорошо освещенное, пока я имела очень хорошие отзывы и продала за 5 дней 11 картин, имею несколько заказов. Много акварелей выставленных – украинские и русские пейзажи – Киев, Новгород-Северский, Чернигов, «Майская ночь» (по Гоголю), украинские пейзажи над Днепром – я специально выставила, чтобы американская публика «got education»² и имела представление как выглядит наша страна, у большинства американцев Европа представляется всегда – Париж, Париж и еще Париж и это меня очень злит – Париж очень красивый город и замечательное место для художника, но есть много пейзажей в других странах – Прага, Киев, Сплит, Мостар (Югославия) и сотни других! И интересно, что пока я продала вещи украинские и русские.

Теперь работаю над следующими рождественскими открытками, посы-

Листи з Америки

лаю Вам пару пасхальных открыток, которые вышли в Кливленде. Вечно у меня что-то кипит, как только одно будто окончилось, что-то новое приходит, но я рада.

Дело с Ленинградом у Вас, если пойдет как Вы хотите, выглядит интересно и хорошо для Вас, желаю успеха. Характер у меня веселый, но вспыльчивый, зато отхожу скоро, иногда, когда сержусь на Драго, говорю с собой, так как он не обращает внимания.

Кончаю – всегда радуюсь Вашим письмам – Вам и Котику³ всего всегда наилучшего и всех благ!

Ваша Катруся.

P. S. На счет разбогатеть пока видов нет, но мы вечно мечтаем, что вдруг у нас окажется какой-то неизвестный «дядюшка-миллионер», который нам оставит миллион (откуда – неизвестно!). Я всегда мечтаю, как Остап Бендер, о круглой сумме! На блюдечке с голубой каемочкой!

¹ Mountain View (з англ.) – вид з гори

² Got education (з англ.) – вивчала

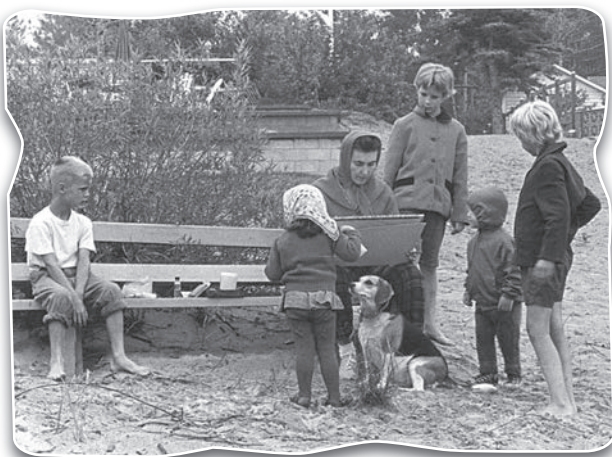
³ Котик, Кот – Константин, син Л. К. Гейштор

Лист (без погачку), травень 1968

...Теперь я познакомилась с главным библиотекарем детского отдела и у нас оказалось много общего, Лада ее знает уже 2 года, так как каждый вторник ходит в библиотеку слушать «story hour»¹ и мы с этой дамой будем организовывать кукольный театр для story hour, моя функция художественная, конечно.

Собираемся поехать на неделю автомобилем в Los Angeles к Драго родителям и Disneyland для Лады – в конце мая, но еще точно не знаю, получит ли Драго отпуск.

Драго хорват по крови – не совсем – мама его – боснийка, а отец – хорват, оба родились в Далмации (Split) и приехали в Америку молодыми и Дра-

К. Кричевська-Росандіч на етюдях
(біля собаки дочка Лада). Канада. 1965.

Листи з Америки

ко сидеть в Киеве и болтать со знакомыми это будет слишком дорогое удовольствие. Прочитала я по-английски «Grandmother's ravine» А. К., она была издана по-русски у Вас, if you know what I mean³. Также видела по телевизору автора и его интервью – одно могу сказать: мне очень жаль, что не могу с Вами поболтать по телефону...

В среду было землетрясение, мы его чувствовали, кушетка немного поехала и горшок с моими кистями на столе немного качался, но центр был 100 миль на север, недалеко от места, где мы проводили лето на Русской речке.

Лада ходит в первый класс. У них методы науки приспособлены к идиотам, большинство детей могут делать в 2-3 раза больше, но программа до того медленная, что это ужас и Вы представляете американские дети сидят 12 лет в школе, после этого они должны минимум два года учиться в колледже, а затем поступать в университет. Европейец, который закончил европейскую или советскую гимназию или школу, приезжая в Америку, получит кредит колледжа автоматически, значит американская High school (высшая школа) не достигает европейской High school. Все безумно медленно и мозги у них приучаются к медленному мышлению. Конечно, с Ладой я вижу будет постоянное пичканье информацией дома – иначе она выйдет неуком – болваном. Американцы даже закончившие университет (например Драго), имеющий Bachelor's Degree⁴ не умеет spell⁵ и не умеет грамотно писать. Драго не дурак, умный и знающий инженер, но пишет как-то допотопно. Я всегда проверяла его официальные письма, так как spellity ужасно примитивный и Драго не исключение.

У меня как всегда горячая пора – через две недели – Нью Йорк и дома Christmas Gale. Это все нужно подготовить от резанья паспорту для картин, у меня от этого мозоли и волдыри – и даже куски пальцев отрезала, так что руки выглядят как у молотобойца, а не у женщины. Времени всегда не хватает, но после февраля – последняя выставка в Калифорнии – уже не буду так «мотаться»...

Сад пожелтел – начинают распускаться хризантемы – их у меня очень много разных цветов – есть малиновые, желтые, и коричневые, есть светло желтые, лимонные, паукообразные, очень изящные. Розовые, бордо, английская красная и так далее. До сих пор цветут олеандры темно красные и розовые, на зеленом фоне это очень красиво. Работы в саду всегда хватает.

Драго, Катерина і Лада. 1967

Катерина Кричевська-Росандіч

Слава⁶ говорит, что послал «Париж», но раз Вы его не получили, я думаю, что он пропал. После выставок я Вам пошлю что-то другое...

Солнце уже встало, будет чудесный день. Сегодня с дедом поедем к знакомым смотреть как делается вино. Это целый ритуал и Ладе будет интересно, они делают 500-600 бутылок в год, здесь позволено делать вино дома, если это только для собственного употребления. На этой неделе я должна сделать этикетки для их вина «Maison Brun»⁷. Это лучший друг Драго, который меня познакомил с ним. Он «насобачился» постоянно с вином и делает очень вкусное с букетом вино – особенно белое из муската!

От нас всех самый наилучший привет Вам и Коту – студенту. Тримайтесь міцно – and take it easy⁸ и жду опять весточку от Вас.

Сердечно Ваша Катруся.

1. *My grandfather war the contest... for contest (з англ.)* – мій дід виграв конкурс з багатьох проектів, що були на конкурсі
2. *Out of the question (з англ.)* – не питання
3. *If you know what I mean (з англ.)* – якщо знаєте, що я маю на увазі
4. *Bacheln's Degree (з англ.)* – вищий ступінь
5. *Spell (з англ.)* – не знає орфографію
6. *Слава* – спільний знайомий
7. «Maison Brun» (з англ.) – «Коричневий будинок» назва вина
8. *Take it easy (з англ.)* – робить це легко

Лист від 13 листопада 1969 року

Про виставку в домашньому ательє, продані картини, нові контакти та про домашніх тварин.

Лист від 6 січня 1992 року

Дорогая Любовь Константиновна!

Спасибо за письмо от 15 декабря. Сегодня получила. Нет я не посылала и не передавала книг на русском языке о Христе. Это не от меня.

Я передала письмо, етюд с розами для Вас, резиновые перчатки для работы через знакомую Вашей приятельницы в Нью Йорке, которая возвращалась в Полтаву. Потом через знакомую, ее дочь, которая возвращалась в Киев, – аспирин и ADVIL (адвил) – лекарство от боли и оно также противо-

Листи з Америки

воспалительное, это для Ваших колен и вообще помогает от боли: 1-2 таблетки каждые 4 часа, когда нужно. Также серую блузку, она обещала переслать из Киева. Я не знаю – все ли или что-нибудь Вы получили?

В этом письме вы пишете о Гоге Малакове. Жаль, что Вы его не знали и мальчиком и потом. Он был очень яркая личность, еще в 14 – 15 лет его потенциал был громадный. У него был не только талант, но и знания, интересы и вкус. Но мне, кажется, что когда он стал взрослым и начал творческую жизнь, началась какая-то скованность, не знаю почему и как, но я это чувствовала во многих его вещах. Мне всегда казалось, что он как конь, которого всегда сдерживают вожжами и он никогда не бежит как ветер, не знаю из-за политики, из-за личной жизни, но что-то ему не хватало. В его письмах он никогда не был совсем откровенен; он был мечтатель, идеалист, но жизнь в те времена была совсем другая, я знаю, что у него были разные конфликты. Очень жаль, что он ушел так рано – в 51 год!

Сейчас я переписываюсь с Гоги младшим братом Димой. Он, как и Гога, интересный человек, пишет книги о старине Украины – и вообще человек думающий.

Вы затронули интересные темы. Например, о моем характере – я не отличаюсь мягким характером, я человек, который видит черное и белое, я очень редко иду на компромисс, если я разочаровываюсь в ком-то – я отрезаю навсегда, я не толерантная и не терпеливая. Даже причина нашего выезда за границу была моя идея, так как я не могла себе представить, как я буду жить под Сталиным – все время с компромиссом с совестью и характером.

С раннего детства я знала кто я, мне не нужно было искать my identify! Я всегда была украинка, вся семья со стороны отца были связаны с украинской культурой, с маминой стороны – с политикой украинской и революционной.

К. Кричевська. Київ. 1943

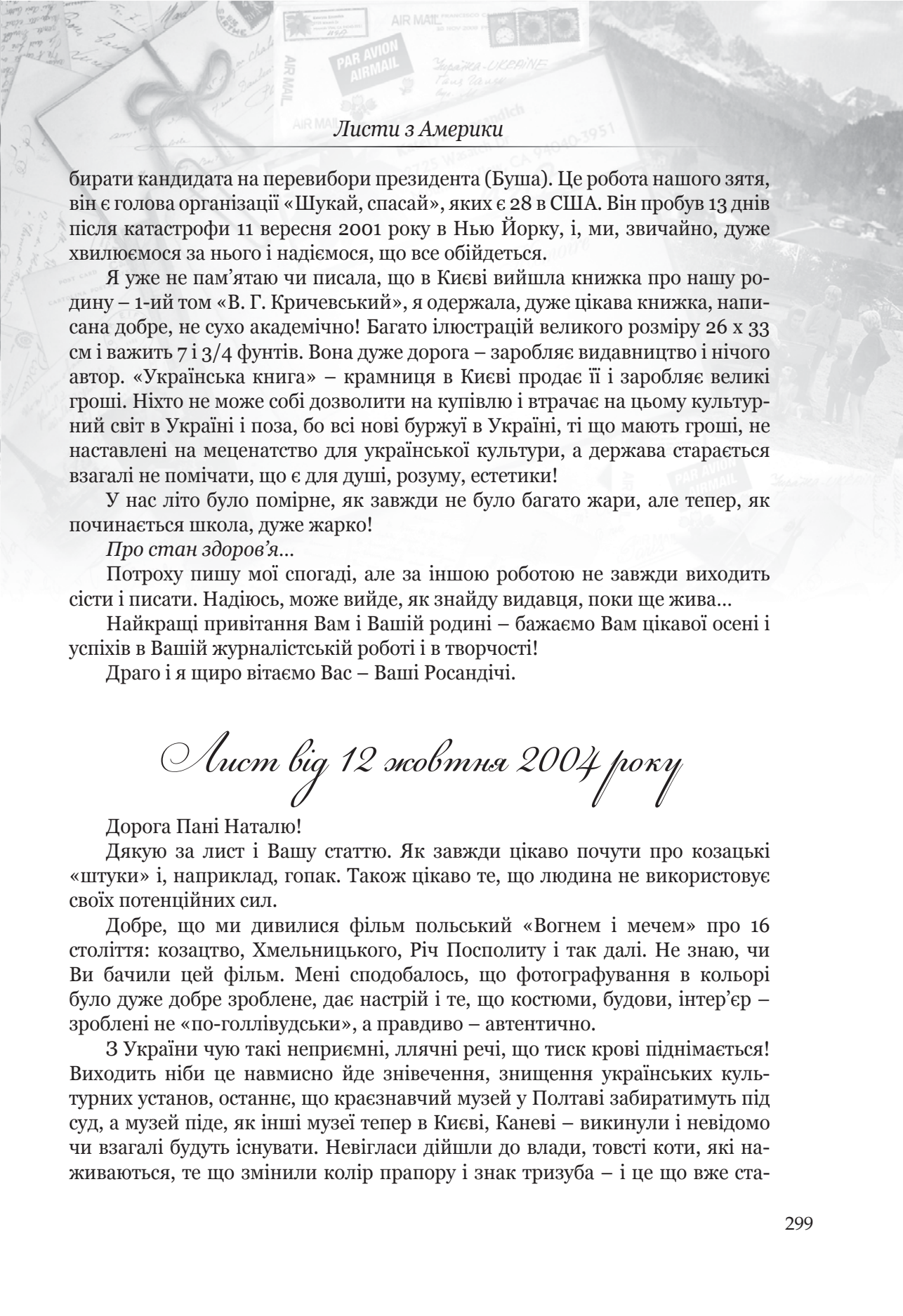
Лист від 9 січня 1992 року

Не окончила письмо, так как очень плохо себя чувствовала. Стало хуже, главное ночью не могу спать, кашель мучит. Злюсь, так как нужно работать, а я не могу.

Да, я писала о себе: так как я имела возможность (часто не по своей воли) побывать и жить в разных странах, у меня нет шовинистических наклонностей, также друзья мои – «пестрые», то есть я выбираю людей, с которыми у меня есть общее, – это евреи, японцы, американцы, немцы, украинцы и русские, но я переборчивая и должна чувствовать что-то общее, что делает дружбу. Мои друзья знают мой характер и те, которые не страдают from inferiority complex² – принимают меня такой какая я есть и даже, когда я их ругаю, (они меня тоже ругают, когда нужно). Шовинизм – это провинциализм, узость. Даже в моей профессии – я почти 45 – 48 лет борюсь с сугубо провинциальным подходом и проявлением «украинского художника», то есть показывать себя только с одной стороны – пирожки, вышитые рушники, голубцы и украинская тематика, которая на 90% показывает плач, страдания и так далее. Это не значит, что я не люблю народное творчество, так как оно «соль» народа, каждого народа из него он черпает столетиями, но это не значит, что я *должна*, чтобы доказать свою «украинскость» писать только все украинское, – наоборот я всегда доказывала своим украинским собратьям, что показывая свою универсальность, я только делаю им хорошую репутацию. Но это многим не понятно. Но так как мне нужно и есть и пить – мне приходится «кривить душой» и часто делать украинский «шмальц», как я называю, но мой «шмальц» – мой; и делаю я его не с плеча, а изучая тему, чтобы она была authentic³. Я делала и много выставок со специфическими темами для education⁴ американской публики и также украинской эмиграции – «Старина Украины», «Деревянные церкви Украины», «Легенды, сказки и мифология украинской старины». Тема сказок всегда меня интересовала и еще в детстве мое знакомство с творчеством английского иллюстратора Edmund Dulac⁵ повлияло на эту ветвь моего творчества.

I am not a tolerant person⁶. Я не люблю откладывать на следующий день, принимаю решения сразу очень часто, решения может и не правильные, но продолжаю их делать сразу.

Я беру религию не как воду, а как философию жизни, для меня логика важна, а буквальный прием религии «на веру», не выходит из моей логики. Я видела много примеров, как люди «употребляют» Бога для своей цели, говоря – «так Бог велел, Его воля и так далее». Это развивает безвідповідальність за свої вчинки. Официальные главные религии, например, христианство – 2000 лет назад, когда это все было написано, когда население Земли было еще микроскопическое, географически, климат, нравы, культура, цивилизация были совсем другие, чем сейчас, но догмы, церковь почти практически не изменила, которые должны reflect tue reality of life on this earth⁷ – особенно католическая церковь. Как может Папа Римский ехать в Южную Америку, Мексику, проходить улицами или это даже нельзя назвать улицей, а задворками со страшной грязью, неповторимой бедностью, с массами детей и

Листи з Америки

проповедовать, что раз дети рождены, – Бог на них даст !!! Эта тема (мексиканских детей), особенно, нас в Калифорнии очень затрагивает и беспокоит. Я верю в логику, справедливость, стояния «на своих собственных ногах», «на Бога надейся, а сам не плошай», гармонию со своей совестью, ненавижу мещанство (в смысле провинциализма) и это не касается географии, а *state of mind*⁸. Довольно обо мне.

Солженицына читала и имею почти все его книги – больше по-английски. Написано сильно, но перечитывать их не буду. Есть писатели, которых можно перечитывать много раз и каждый раз воспринимать творчество по-другому, или получить что-то новое. Такие писатели: Пушкин, Гоголь, Шевченко, Чехов, Марк Твен, Киплинг, Леся Украинка, Ремарк, Мопассан и другие. Я люблю читать, люблю биографии, историю, но для успокоения нервов, на ночь читаю легкую литературу – Жоржа Сименона, Агату Кристи. Интересную литературу читаю утром или днем, когда делаю перерыв в работе, тогда мозг воспринимает, а вечером, на ночь – серьезные меня слишком возбуждают, а тогда не могу заснуть, а мне нужен сон, так как встаю в 6 часов утра и целый день работа.

Посылаю несколько моих каталогов (выставок). Кончаю на этот раз. Напишу опять. Напишите, пожалуйста, получили Вы длинное письмо (тоже переданное через Нью Йорк?).

Сердечный привет всей семье и всех благ в Новом Году. Постараюсь найти детскую литературу, по-английски для Ваших учеников.

Держитесь! Целую крепко Катруся.

-
1. *My identify* – моя самовизначеність
 2. *From inferiority compleix* – з комплексом неповноцінності
 3. *Authentic* – природній
 4. *Education* – освіта
 5. *Едмунд Дюлак (1882-1953)* – американський ілюстратор
 6. *I am not tolerant person* – я не стримана особистість
 7. *Reflect tue reality of life on this earth* – які повинні реагувати на реальне життя на землі
 8. *A state of mind* – стан розуму

Лист від 17 січня 1992 року

Дорогая Любовь Константиновна!

Только что получила Ваше письмо от 31 декабря и 3 января. Спасибо! Я очень рада, что все, что я передала двумя дамами – дошло! В предыдущих письмах я об этом спрашивала.

Зная (по письмам) Вашу натуру – я именно хотела послать Вам что-то, для Вас, лично! Открытки это другое дело. О ценах беспокоиться не нужно, так как я умею находить места, магазины, где можно купить много дешевле. Я всегда собираю (покупаю, складываю) на всякий случай. Что у нас дорого – это пересылка по почте. Так как люди, которые приезжают на визит в Америку – всегда возвращаются с массой багажа – большие пакеты, неудобно их просить брать с собой. Мои знакомые из Казани приезжают каждые 7 лет к сестре (здесь около нас) – их нагружают знакомые для знакомых в России так, что они платят бешенные деньги штрафа здесь (overweight!) и там по приезду на таможне (раньше) – это, я считаю большое нахальство со стороны «знакомых». Здесь 22 фунта (454 г – американский фунт) послать обыкновенной почтой, не авиа – 50 долларов, а то что в посылке стоит половина или даже ¼. У меня полно стоит вещей (одежда и продукты) для посылок, но нужно «выкрутить», когда есть лишние 50 долларов, вот в этом заковыка. А передать кем-то это не проблема, только что очень ограничено. Эту «Розы», густой гуашью – это мои, из нашего сада.

Вот уже 17 дней не могу избавиться от инфлюэнции (virus), ночью не могу спать – кашель без конца будит. Сегодня – всю ночь работал телевизор в моей спальне – в надежде, что усыпит меня, но заснула я только в 4 часа утра, и так каждую ночь, очень утомляет и разбита целый день и настроение отвратительное, так как работы полно. Вчера писала (малювала) немного, но выходит гадость, так как голова, як макітра, и от этого еще хуже настроение. Сейчас всех качает эта эпидемия.

Пару дней назад уже не могла выдержать – работала в саду, нужно было обрезать розы, кусты, тюльпаны и нарцисы уже вылазят и камелия уже цветет, также орхидеи – вот-вот распустятся. Я раньше боялась орхидей – думала это такое нежное растение – много работы, а мой парикмахер дал мне 1 вазон и оказалось они растут, как сорняк. Только рассаживать нужно каждые три-четыре года. В вазонах цветут они с января по май – июнь, очень красивые, теперь у меня вазонов 15 – разные цвета – желтые, сиреневые, зеленые, коричневые. И в букете, в доме они цветут от 3-5 недель. У меня говорят – big green finger – (зеленый большой палец), то есть человек, у которого все хорошо растет. Лада, наша дочь – имеет способность обратную – убивать вазоны – и я подбираю эти «трупы» и возвращаю их к жизни. Она удивляется! А это очень просто. Вода, иногда удобрение и знать какое растение любит или не любит солнце.

У нас понемногу идут дожди. Это благодать, так как 5 лет засухи – уже убило много калифорнийской флоры и у нас тоже. Через 3 недели зацветут деревья – акация, миндаль и слива – не родящая. Под мою сирень, каждую неделю подкладываю лед, чтобы корни охлаждались и лучше цвела. (В Калифорнии сирень плохо растет, так как ей слишком тепло).

Листи з Америки

У нас библиотеки делают распродажу книг, и там можно купить поддержанные книги очень дешево. Моя знакомая ходит на них каждые три недели – и обещала посмотреть книги для Вас – на английском языке детские, попроще. Когда я начну выходить тоже поеду в Пало Альто (городок рядом с нами) там есть магазины, где можна дешево купить. Вы писали о правнучке Короленко – бывает такое, что матери любят одних детей больше, других меньше, и вот такой случай как у нее – мать не переносит ребенка! У меня есть знакомая Тамара Иваницкая – мать ее не переносила, одевала в тряпки, есть давала остатки, а сыну (брату Тамары) давала все самое лучшее: школы, воспитание и так далее. Тамара выросла очень хорошим человеком – умница, добрая, отзывчивая и работающая, а ее брат – дерьмо, лентяй!

За матерью, которой за 90, Тамара заботится, а мамаша (до сих пор) – «молится» на своего дорогого сыночка, который за всю жизнь ничего не сделал для матери – и только брал. Таких примеров очень много, даже в нашей семье – то есть моего мужа, моя свекровь – в 88 лет – ухаживает, варит, и «молится» на своего старшего сыночка, старшего брата Драго (моего мужа), которому всего лишь 68 лет, который никогда не женился и всю жизнь дома – и жил и живет только для себя. Наш последний визит почти 2 месяца назад – к ним (они живут в Лос Анжелосе, 450 миль от нас) меня измучил, так как мои нервы были истрепаны – поведением брата Драго и атмосферой вообще. Моя свекровь всегда жалуется мне, но за 32 года (нашего замужества) ничего не переменяла, привычки те же и результаты те же. Я раньше переживала и старалась помочь, но последний визит меня вылечил; так как я увидела, что люди не хотят помощи, они не хотят менять status quo, а хотят обратить на себя внимание.

Я не знала, что у Вас есть пудель. У нас были немецкие овчарки – сначала Данко, прожил 7 лет, потом после его смерти соседка дала Ладе котенка, чтобы Ладе не было грустно без ее приятеля Данко – черного кота назвали Пун, потом мы купили немецкую овчарку, щенка Лобо, который тоже прожил 7 лет (в Америке немецкие овчарки слишком сроднены и 90% имеют слабость в позвонке и задних ногах, их парализует). Пун и Лобо были очень большими приятелями – спали вместе, собака была большая 110 фунтов – моего роста, но кот был начальником. Когда Лобо умер, кот больше года искал его и подбегал к большим собакам на улице и лизал их! Пун прожил 23 года!

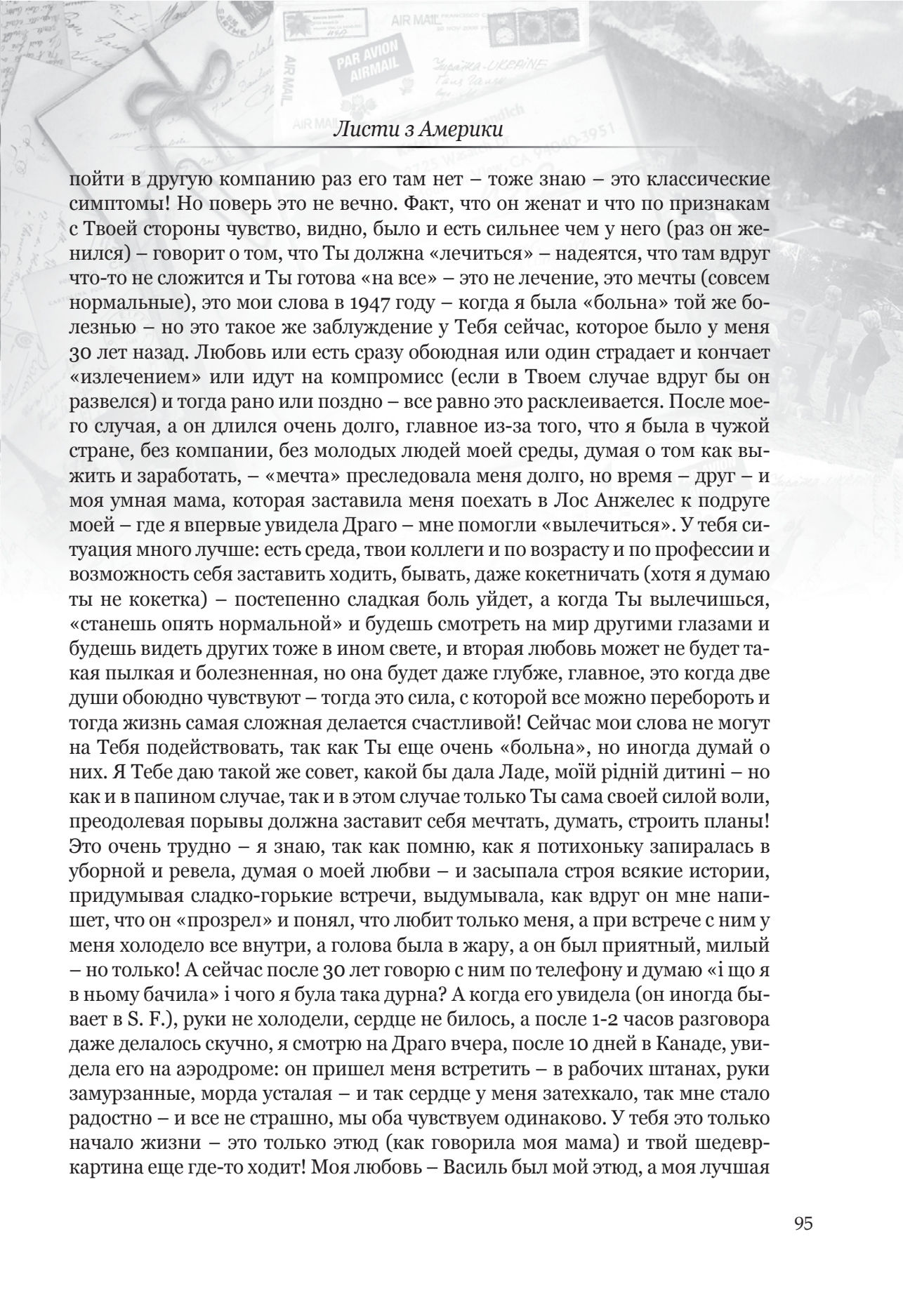
Катруся Кричевська з вівчаркою Лобо. 1959

Катерина Кричевська-Росандіч

В мае 1991 года ночью мы его отвезли в Veterinary Clinic² и его усыпили, так как он уже «конав». Мы его похоронили у нас в саду и на камне вырезано Пун 1968-1991. Я поклялась, что больше не будет животных – это большая морока, нервы и так далее, но ... в октябре – приблизился черный кот с длинной шерстью и рыжей гривой – и ни за какие деньги не уходил из сада. Конечно, я его кормила, а он кричал: «я мав, я мав, я мав». Кот был диковатый, не цивилизованный, видно, его обижали и били ногами. Теперь он называется Балу, Лада назвала его так, потому что он выглядит как медведь Балу из Киплинга «Маугли». Он большой, тяжелый и постоянно цивилизуется, учит дисциплину и что можно, и что нельзя. Пун – мне доверял абсолютно и я могла что угодно с ним делать. Я его сама оперировала, лечила в старые годы, даже давала уколы инсулина. Балу, это не то. Он тоже доверяет, но не совсем еще. Если мне не будет легче с кашлем – в понедельник звоню доктору – уж слишком долго тянется этот кашель.

Наклейки адреса я заказываю в фирме (через почту) и они делают это за 4.95 долларов за 250 штук, разные виды и так далее, это не моя работа, а фото озера в Rocky Mountains³, которое идет через Канаду, Америку, очень красивые горы, Лада выбрала себе адрес. Наклейку – фото двух симпатичных поросят (вкладываю) – мы с Ладой любим поросят и свиней, много интересных историй связано из маминого детства со свиньями. Сейчас утро 18 – все равно кашляю, но спала лучше с новым лекарством. Надеюсь, Ваш внук выздоровел совсем, так как ехать в дорогу – с простудой – это опасно. Очевидно, праздники были хорошие. Как хорошо, что друзья и ученики Вас и любят и с вниманием относятся к Вам, это понятно, так как Вы им даете и знания, и дружбу, и внимание. Внимание, в наше время – это редкая штука! Вежливость и хорошие манеры тоже делаются редкостью. Даже в деловых отношениях – это очень важно, так как сразу показывает business к своим обязанностям, для меня это термометр. Я перестаю иметь дело со многими организациями и галереями из-за их деловой невежливости, давала много месяцев и шансов исправить поведение, но потом отрезала и написала точно причину, не закутывая в розовый пух мое недовольство. Так – в прошлом году я отказалась от выставки в галерее Детройта и все просьбы, извинения потом не изменили мое решение. Пусть учатся, чтобы и другим художникам не делали так. Когда мы приехали в Америку в 1949 году, – нас, после войны, после озлобленной, голодной Европы – поражала вежливость, добродушность и веселость Америки. Но сейчас – все изменилось. Послевоенный так называемый «либерализм», устои, моральность – все пошло вниз, и вместе с тем демократическая свобода человеческих прав – сузилась, правительство занимается такой глупой дрянью – вместо того, чтобы делать настоящее дело для государства, что просто тошнит. Даже в частных предпринимателей – так называемая вежливость, услуга делается редкостью. Я не сдаю

Листи з Америки

и гроплю эти наклонности – и результат есть, стоит нервов и времени – но если «кричать», писать, протестовать всякими способами, писать в газету, конгрессмену, сенатору – и не здаваться, тогда у них есть страх – потерять бизнес (деньги). В прошлом (нет в 90 году) у Драго была операция – страховка заплатила 26 долларов нам, вместо 826. Нам 8 месяцев звонили, грозили судом и так далее пока они заплатили 800 долларов. В этом году (1991) опять была та же операция (не сложная и быстрая) – страховка заплатила через неделю всю сумму – за доктора-хирурга, за госпиталь и еще звонили нам все ли хорошо, довольны мы их service и «выкручивались колесом». К сожалению, люди перестали требовать нормального поведения в деле, в отношениях с друг другом, в ресторане, и так далее... Моя мама меня обожала, но она никогда не позволяла мне садиться на голову: была дисциплина, но не террор – были правила и я знала, что с мамой эти правила нельзя ломать, слово «нет» было навсегда. И я не только ее очень любила, но и очень уважала и благодарна ей за эту дисциплину, так как жить мне много легче – (внутренне) – я принимаю решения скоро и знаю, кто я и что мне нужно делать. Мама моя, вместе с тем была очень веселая, остроумная и к ней люди прилепливались как мухи к меду. Даже в Америке – у нее были американцы – она не имела способностей к языкам и говорила смесью французских, немецких, английских слов, жестом, живой мимикой – и все понимали ее, даже после 28 лет. Даже наш «роман» с Драго – он «ухаживал» за мамой, она его любила очень и он ее – а я была вроде сзади. Потом он мне сказал – я себе представил какая ты будешь старой – как твоя мама – и это повлияло на его решение жениться. Наш роман – это отдельная история – больше смеха чем романтики. Другим разом!

Кончаю – целую крепко.

Привет всем Вашим и самое лучшее в Новом Году!

Ваша Катруся.

-
- ^{1.} *Overweight* – надлишок ваги
 - ^{2.} *Veterinary clinic* – ветеринарна клініка
 - ^{3.} *Rocky Mountains* – місцина в Каліфорнії

Лист від 6 лютого 1992 року

Дорогая Любовь Константиновна!

Сегодня получила Ваше письмо и письмо для Комитета, которое завтра им отсылаю.

Работа по доставке инсулина идет, идут звонки по Америке и Канаде: 1

Катерина Кричевська-Росандіч

– где выпросить бесплатный инсулин; 2 – кто (кого) найти, кто едет в Киев, чтобы передать его; 3 – найти в Киеве, Черкасах специалиста – американского доктора, который установил бы дозу и какой именно инсулин (тип) нужен; 4 – новая информация о том, что Стенфордский университетский госпиталь берет на лечение – бесплатно такие случаи, как Ваш полтавский мальчик, но дорога и пребывание здесь (мальчика и матери) университетский госпиталь не оплачивает. Значит нужно найти спонсора.

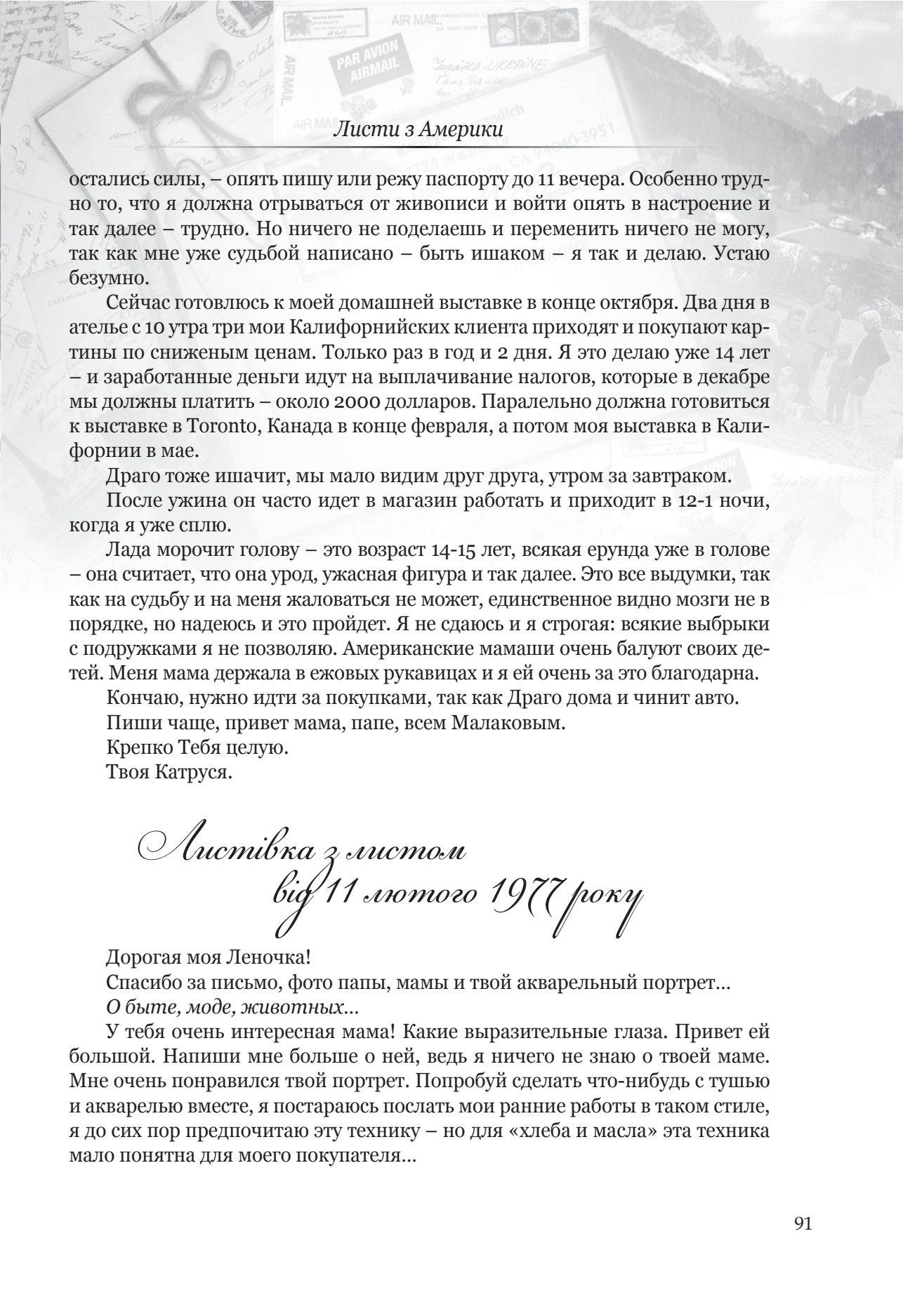
Вот это пока такая информация на сегодня.

Диагноз Вашего состояния – камни в желчном пузыре – операция необходима! Я знаю несколько случаев близких людей – (мой отец) и недавно отец моей подруги, которого мы хорошо знаем, и у моего отца и у отца моей приятельницы, симптомы были – глухая боль в животе, нет аппетита и тому подобное. У моего отца – наш врач сразу его осмотрел – моментально послал его в госпиталь и на следующее утро его оперировали и желчный пузырь был настолько полный камней, что уже начал трескаться и если бы не оперировали в то утро – он бы лопнул и сделался перитонит – инфекция, которая очень опасна. Моей подруги отец – 3 месяца назад, который живет в Штате Колорадо, – недомогал, жаловался, но их дурак-доктор – тянул, давал морфий от боли и вообще чуть не загнал его в гроб, желчный пузырь лопнул, стал перитонит, температура 39-40, боль ужасная. Моя подруга звонила по несколько раз в больницу и угрожала судом – требовала доставить специалиста по внутренним болезням, так как ее мать считают их дурака-доктора другом семьи – и верят ему как Богу, а он уже не раз почти загонял их в гроб. Моя подруга (другая) имела операцию три месяца назад (без перитонита) – новый метод – делают 4 дырочки (не разрез) и специальным инструментом вырезают пузырь и выздоровление в 10 раз скорее, чем старым способом. Перитонит очень опасная вещь. Вам нужно есть очень легкие супы – картошка, морковь и так далее перетертые, без жира, яблочное пюре, чай, соки, избегать жир, молоко, алкоголь. Мясо – мало без жира, хлеб белый, если возможно. Больше – фрукты, овощи вареные, перетертые.

У нас был дождь, похолодало, а теперь опять – хожу днем в шортах и майке! Когда уже начнется зима?!

Много работы в саду, перед домом, новая проводка орошения dripsystem, посадим новые кусты, потом нужно впереди подготовить цементную землю для небольшой клумбы роз.

Буду делать 22-го MINI PRE-XMAS SALE OF PINTINGS¹ – со скидкой 20%-30%. Умерла наша стиральная машина, починить нельзя было, нужно купить новую – 412 долларов, для сада лишние покупки, за дом – iusugaucе² и другие неожиданности – в этом месяце мне придется трудновато. Скажите В. М. Кошевой³, что в начале декабря – Сони Скрипник⁴ сын Остап – будет в Киеве и передаст Д. Малакову 200 долларов на каталог от меня. Я ей написала и дала телефон Димы М. и наоборот Диме – написала В. М. адрес музея

Листи з Америки

и телефон и также мадам директору А. Белоус⁵ я писала о листах золота, которые или передам или привезу для музея, так как там приблизительно 550 листов. Размер – 10 x 9.

Вчера собрала последние помидоры.

Мой доктор нашел все у меня в порядке. Также сделал годовую маммограм (специальный рентген груди) и тоже в порядке. Так, что пока не могу жаловаться.

Поздравляю Котю с 50-летием! 50 – это еще baby! Когда мне было 50 лет – я сделала громадный вечер – справляла пол столетия, тогда было столько энергии!

О, да у меня нет писем моего деда. Есть письма Вадима Павловского⁶, который написал монографию о моем деде, к моему отцу – переписка шла в связи с изданием этой монографии и там есть интересные сведения. Также каталоги выставок деда, фото оригинальных выставок. Но пока не могу послать AIR MAIL и запаздываю, так как бюджет на мели. Если заработаю на моей MINI выставке – сразу пошлю.

На всякий случай даю Вам Димы Малакова телефон. Я ему позвоню на днях and put him in a «picture» – чтобы он знал, что ему ничего не нужно делать, только получить деньги – доллары от Остапа Скрипника и потом передать Вере Михайловне.

Да – Комитет получил FAX.

Заканчиваю.

Всем сердечный привет от нас. Целую крепко Ваша Катр.

Дима Малаков, тел. 212-57-00.

^{1.} *Mini pre-xmas sale of paintings (з англ.) – міні- виставка – розпродаж картин*

^{2.} *Iusurauce (з англ.)- страхування*

^{3.} *Віра Михайлівна Кошова – науковець ПКМ*

^{4.} *Соня Скрипник – галеристка з Канади дружина Ярослава Скрипника (сина Патріарха Мстислава, уродженця Полтави)*

^{5.} *Ганна Білоус – директор ПКМ у 1988 – 2000 роках*

^{6.} *Вадим Павловський – пасинок В. Г. Кричевського*

^{7.} *And put him in a «picture»(з англ.) – і покласти їх в «картину»*

Лист від 1 березня 1992 року

Дорогая Любовь Константиновна!

Завтра посылаю Вам посылку, наконец моя знакомая передала книж-

Катерина Кричевська-Росандіч

ки, которые купила на разпродаже библиотеки. Посылаю 12 книг, есть еще много больше, но я не могу посылать больше позволенного веса. Список приложен здесь. Как долго будет идти – это никому не известно. Надеюсь на GOOD LUCK¹ Вашу и мою! Надеюсь, что Вы получили мои письма, которые я посылала в январе, феврале.

У нас идет дождь – немного, но все же идет, а в горах снег, который нам нужен для стоков в резервуары.

Позавчера Лада забрала меня после работы к себе, ее муж был на работе – 24 часа. Лада и я провели очень приятный вечер и я там ночевала. Утром пока она спала я поработала у нее в садике (маленький). С этими дождями – улитки пожирают все. Я называю мой способ истребления: «Hand and foot»². Потом удобрила все. После завтракали и пришел Герольд домой и занялся продолжением перестройки, поправки их дома, а Лада и я поехали в один громадный магазин, которого у нас нет, хотела мне показать, потом мы с Герольдом поехали в магазин, где все продается для дома, сада, плотнические инструменты и так далее. Мы купили рассаду цветов (примулы) – и я посадила у Лады в плоских горшках рассаду – для цвета – у входа, декоративно и по-весеннему. На лето посадим цветы, которые называются «нетерпеливые». Это самый благодарный цветок – цветет целое лето, осень, разного цвета белые, красные, оранжевые, темно красные, бледно розовые и когда разрастется – делается как разноцветный шар. Ничто их не ест, улитки их не любят.

Вечером дети отвезли меня домой – и сегодня я начала новый режим: начала утром ходить на прогулку 1/2 часа. Потом работала в саду до 4 часов пока не было дождя. Под вечер пошел дождь – все и все радуется! Весна в разгаре – все цветет – погода теплая, на прошлой неделе температура днем 27 °С, сегодня 21° – 20° С, а ночи прохладные (14° С).

Мы отпраздновали Драго день рождения – я делала русские блины.

Это письмо – всякая ерунда. Главное я хотела послать список посылки.

Надеюсь, что Вы себя хорошо чувствуете и что все в семье в порядке, конечно, с ситуацией там у Вас – относительно в порядке. Жду письма. Привет семье. Крепко целую Ваша Катруся.

¹. *Good luck* (з англ.) – успіх.

². *Hand and foot* (з англ.) – рука і нога.

Лист від 5 березня 1992 року

Дорогая Любовь Константиновна!

Только что получила Ваше письмо от 12 и 16 февраля. Длинное! С интересными вопросами.

Мы живем на полуострове – с запада Тихий океан, с востока залив Сан Франциско. На север от нас – 40 миль Сан Франциско, город – порт. Мы живем в долине Санта Клара, на север от нас (перед Сан Франциско) район Сан Мантео. Все городки сливаются один с другим. Когда мы поженились и купили первый наш домик (именно!) это было в Белмонте (Belmont) на карте, которую посылаю, увидите. Родители мои и я до замужества жили в Palo Alto. Когда родилась Лада, мы решили искать дом поближе к моим родителям и на большой дом – в Palo Alto цены очень повысились и мы начали смотреть южнее. В Белмонте климат холоднее и там много ветра холодного и много туманов. Первые 3 месяца жизни Лады там – я ее закутывала до ушей, чтобы поставить коляску в саду. Интересно, что на всем полуострове – от Сан Франциско до San Jose (в конце полуострова) – самый большой город после S. F. – климат меняется. Летом в S. F. – холодный ветер с океана и туман. Всегда нужно пальто. Я проработала в S. F. 10 лет и ездила из Пало Альто поездом на работу. С работы уже в поезде «раздевалась» – так как приехав в 5:30 вечером в Пало Альто – было тепло и о пальто – не могло быть и речи. Летом – разница в температуре между S. F. и Mountain View¹ между 15° и 20° по Fahrenheit. Зимой у нас холоднее, а в S. F. – теплее. В S. F. самая лучшая погода – осенью.

Наш Герольд работает в Menlo Park², на карте увидите, он едет из дома через Dumbarton Bridge³ и прямо в Menlo Park, это 15-20 минут автомобилем. К Ладе и Герольду мы при нормальном traffic – 15-20 минут, утром и вечером – час, полтора. На карте зеленым карандашом – это все горы, невысокие от 600 футов до 1000 футов – они нас охраняют от холодного Тихого океана, фактически от холодного течения, которое идет с Аляски на юг, около самого берега и которое делает океан ледяным – зимой и летом. На юге – около Лос Анжелеса течение

Олена та Василь Кричевські.
Сан Франциско. 1950

Катерина Кричевська-Росандіч

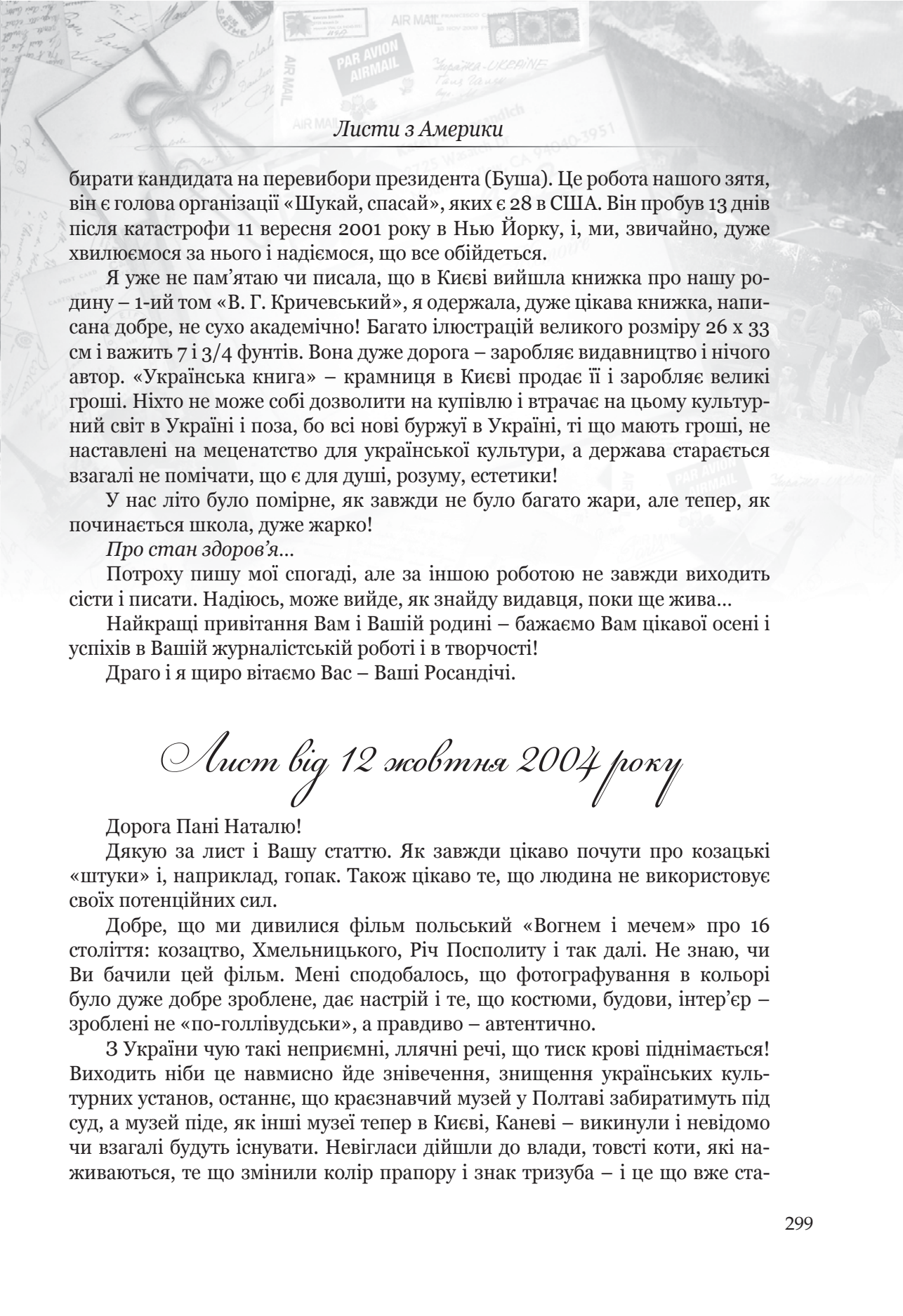
идет на запад – и поэтому в Мексике – океан теплый. А около нас – когда мы только приехали, я наивно думала, что 38 параллель это субтропики (это здесь) и значит океан теплый, как в Гавайях и пошла купаться! Когда я вскочила в волну – у меня забило дух и зашпоры в руках и ногах! Это был первый и последний раз. Мы одевались в теплую одежду и брали Ладу (3-4 года) и ехали на океан, разводили костер, ходили по берегу, искали морские звезды, на костре на палочках жарили сосиски и ели – закутавшись в одеяла. Это на карте San Gregorio или Pescadero Beach. Посылаю две карты, мою общую и печатную нашего района. Орхидеи в горшках сейчас цветут во всю – дожди и главное влага – для них замечательно. Сегодня была в садоводстве, покупала азалии и герань для Лады – и там выставлены были орхидеи в горшках – я чуть не упала, такая красота! Коричневые, зеленые, лиловые, желтые, кремовые и бледно сиреневые – а в другом месте – экзотические, очень дорогие – громадный цветок, как раскрытая ладонь – гавайские, но какая красота! Мои орхидеи – называются симбидиум – это простачки! Единственная морока – это их рассаживать, когда они разрастаются настолько, что лопаются горшок – нужно топором их луковицы разрубить и садить в другой горшок. Молодые не цветут, пока луковица разрастет и будет тесно сидеть, тогда цветут. Теоретически их нужно, после увядания – удобрять специальным удобрением до осени (октябрь) каждые три недели. Но в прошлом году я совсем об этом забыла и не смотря на это, думаю из-за влаги, дождей, они очень хорошо цветут. Драго сделал несколько фото, но всегда себя критикует. Я сама сделаю фото своим аппаратом и pošлю Вам. В этом году даже одна молоденькая орхидея зацвела скромно – зеленым небольшим цветом!

Мой кашель прошел. Но в этом году из-за долгожданных дождей и обилия всего – все страдают аллегрией, мои глаза все время слезятся и чешутся, на асфальте все покрыто желтой пылью... Все дни, когда нет дождя, работаю в саду, перед домом, целыми днями меня добивает это изобилие «красоты».

Я очень рада, что Ваша работа по Короленко уже закончена и что Вы съездили в Москву (надеюсь было успешно и без практических осложнений). Конечно, изучать за доллары много лучше, чем за пустые рубли, если Ваш план удастся и Костя Ваш приедет в New York – я pošлю всякую всячину нужную Вам сейчас на Нью Йоркский адрес, чтобы он смог взять это с собой. Обязательно напишите: 1 – когда будет; 2 – адрес, где будет; 3 – телефон там. Мой тел.: 415-965-8017. Пожалуйста, напишите Ваш телефон.

Вчера я звонила Леночке Малаковой, но ее не было дома и говорила с бывшей женой Гоги Малакова. Очень грустно! Очень она жаловалась на Леночку, на ее судьбу и вообще как густой холодный туман меня окутал – это и было впечатление после разговора!

2 марта послала Вам посылку – 12 детских книжек (английские) и немножко мелочи, очень надеюсь, что дойдет. Там 4 плитки шоколада (4 ма-

Листи з Америки

леньких и одна большая, больше фунта). Будет для Вас и внуки. Также 100 таблеток Advil и 250 таблеток аспирина: хорошо от боли и здесь врачи рекомендуют 1 таблетку в день – хорошо против инфаркта. Я не могу употреблять аспирин, так как у меня желудок и кишечник «не любит».

Аналогия Вашего характера «как дверь» – очень хорошая. Именно так! Я именно такого характера – или – или: трудно иду на компромиссы морального характера. Практичные компромиссы это другое дело. Также не понимаю, когда люди теряют всякую гордость и во имя любви, во имя детей, во имя дружбы и так далее – «глотают» грубость, хамство, не лояльность, аморальность ... Мне это не понятно. Я не люблю таскать ненужный жизненный багаж за собой.

Должна кончать. Мы приглашены 8-ого марта на блины и я должна почистить и намариновать селедки, которые сидят в кухне и ждут меня. Привет всей семье. Погладьте Вашего пуделя. Жаль, что не могу ему подарить коробку собачьих коржиков. Лада в 6-7 месяцев забирали их у нашего Данко (немецкая овчарка) и любила больше, чем человеческие.

Целую крепко, в следующем письме пошлю больше фото для ориентации. Целую Ваша Катр.

-
1. *Mountain View* (з англ.) – Маунтин В'ю (вигляд на гору) – місто, де живе ККР
 2. *Menlo Park* (з англ.) – Менло парк, Каліфорнія
 3. *Dumbarton Bridge* (з англ.) – Дамбартон міст в Каліфорнії

Лист від 28 квітня 1992 року

Дорогая Любовь Константиновна!

Спасибо за письмо, программу и приглашения от Веры Кошевой. Я очень рада, что Вы здоровы и что побывали в Москве и что все обошлось благополучно! Планы для Кости были бы хороши, дай Боже – чтобы удалось!

Не беспокойтесь на счет посылки. Во-первых – книги, как я, кажется, уже писала – поддержанные и моя знакомая ходит регулярно на библиотечные распродажи, они продают их по 25 центов, 30, 50 максимум. Она мне принесла целый ящик для Вас и не захотела брать денег, я ей подарила 3 бутылки вина и коробку конфет.

Во вторых: раз в месяц мы ездим в Redwood City¹ (10 миль на север от нас городок) там в одном квартале я делаю покупки и в одном магазине я могу купить вещи, продукты за 1/2 и иногда за 1/4 цены других магазинов. Часто там есть именно такие вещи, которые хороши для посылки.

Катерина Кричевська-Росандіч

Я постепенно делаю «посылочные» запасы. Я человек практичный – и когда у меня есть лишнее, я поделюсь, а когда нет, тогда не посылаю, иногда бывает так, что люди (из бывшего Советского Союза) просят прислать вещи, которые я абсолютно не могу им послать. Иногда это идет от преувеличенного понятия, что все в Америке миллионеры (включая меня), а иногда это идет от не знания цен на некоторые вещи, например, специальные приборы художественно-графического типа – очень дорогие. Еда в Америке по сравнению с другими странами – дешевая, а в сезон в Калифорнии очень дешевые фрукты, овощи свежие и мы едим по сезону. Зимой – показывать шик-брык – и покупать чилийский виноград или клубнику за стоимость целого обеда – в голову не придет, а в августе, сентябре – едим Калифорнийский виноград, а сейчас нашу Калифорнийскую клубнику. Вот сегодня (1-5-92) мы как раз должны были ехать в Redwood city – но у нас вот уже 24 часа тревожное время и я решила отложить – дело в том, что несколько месяцев назад в Los Angeles'e начался судебный процесс над 4 полицейскими, которых обвинили в зверском обращении с негром, они старались усмирить его, остановив его автомобиль после гонки за ним больше 100 миль в час. Он громадного роста и силы и resisted arrest! Но вышло так, что эту сцену заснял на фильм (videotape)² какой-то человек, который жил в квартире, чьи окна выходили на улицу, где это происходило! Этот videotape он отдал в газету и на протяжении нескольких месяцев пресса, телевидение были полны этой суетой – расправой полиции с этим негром, который, между прочим, не ангел, а наоборот, человек с criminal record as lory are a mile³! Начался процесс, но суд был перенесен в совсем другой район чисто белого населения, upper and middle class neighborhood⁴ и позавчера (12 jurors⁵) вынесли приговор для 4-х полицейских – не виновны!

После этого началась «революция» в черных и белых районах Лос Анжелеса – толпа черных останавливает автомобили, вырывает белых из авто – было и убивали, начались поджоги магазинов, разбой и обыкновенные кражи – все это телевидение снимает и показывает, чуть ли не целый день и ночь. За 24 часа подобные вещи прокатились по всей Америке и в San Francisco и даже у нас на Peninsula. Дети Лада и Герольд и их близкие друзья Tracey and Yell – были у нас вчера вечером на обеде и Герольд был «alert»⁶ у него «beeper» на поясе и несколько раз на протяжении вечера звонил на свою станцию, так как были поджоги в черных районах и уже днем, он (Герольд) должен был одевать специальную охранительную жилетку против пуль. В Лос Анжелесе убили пожарника, который тушил подожженный магазин. Это все была реакция – несправедливого приговора. Но если 2 % реагировали, протестовали и черные и белые – то для 98 % – это был предлог грабежа и криминального поведения. Лада осталась ночевать у нас, а Герольд поехал на ночную смену на свою станцию. В Лос Анжелес вызвали национальную

Листи з Америки

гвардию и еще полицейские войска, так как не могут справиться. Сколько это стоит денег! Уже насчитано за 24 часа убытков, не считая недвижимости, около 120 миллионов в одном L. A. Америка очень странная страна!

У нас сразу без перехода стало лето – 2 недели назад. Я уже изнемогаю от жары – если не делаю ничего – жить можно, но работать нужно и я тогда заливаю сад, потому что на старости лет, сад цветет не по дням, а по часам. Черешня уже красная, но как и всегда – Benz Jay (птица) их объедает и если мне останется блюдечко их – будет чудо. Я посадила помидоры, надеюсь будет нам на лето. Помидоры здесь в магазине, как бумага, их срывают зелеными и обрабатывают каким-то газом, который делает их красными, но на вкус – гадость! Сажу на веранде и пишу Вам. Да, все мои посылки дошли, даже те, которые я посылала в октябре, а Диме Малакову (Гоги брату) – пришла чудом за 1 месяц! Так что я надеюсь, что и Ваша посылка придет.

О Косте – то что его любят люди значит у него приятная personaetly и то, что он способный – это именно в Америке очень ценится. Наш Герольд тоже такого типа; это тоже важно для Вашего внука – дружба его с Костей – это залог на будущее душевного равновесия – это очень важно.

Я научилась разбирать Ваш почерк, а вот мой – это тоже мука, так как я сама не разбираю его! Лада в детстве говорила на 2-х языках, но когда пошла в школу начала забывать, так как дома мы говорили по-английски, ведь Драго американец. Но понимают, если говорить медленно и по-русски и по-украински и Драго и Лада.

Если Вы кондитер – в следующей посылке я пришлю миндаль и другие кондитерские причандалы: сухие дрожжи, соду и для украшения всякую всячину. Я пеку – я не гений! Конечно, пекла куличи, они у меня выходят «присадькувати» и тяжелые – но Драго любит именно такие.

Делаю бизе из белков, а потом делаю, «торт» – бизе, взбитые сливки и клубника. Каждую весну – наш доктор приходит с женой на чай (кофе и этот десерт), вот и в следующий четверг придет – он обожает эту штуку.

Кончаю. Солнце уже низкое, буду думать об ужине и глажки полно.

Привет сердечный Коте и всем его детям и жене. Целую Вас крепко и надеюсь, что мы таки увидимся. Напишите Ваш телефон, пожалуйста!!!

Ваша Катруся.

-
1. *Redwood City* (з англ.) – головне Окружене місто в Каліфорнії
 2. *Videotape* (з англ.) – кінострічка
 3. *Criminal record as lorry are a mile* (з англ.) – важкий судовий рекорд
 4. *Upper and middle class neighborhood* (з англ.) – сусідство верхнього та середнього класу
 5. *Jurors* (з англ.) – присяжних
 6. *Alert* (з англ.) – пильний

Катерина Кричевська-Росандіч

Лист від 22 травня 1992 року

Дорогая Любовь Константиновна!

Вчера получила Ваше письмо, шло 9 дней – это просто шик! Вчера тоже получила от Димы Малакова – тоже шло 9 дней. Телефон – спасибо. Да, трудно поймать Веру Михайловну Кошевую, так как у нее нет специфических часов в музее – а дома телефона нет. Буду действовать через Вас.

Теперь насчет Вашего ученика, он прилетает сегодня в Нью Йорк – если он позвонит, я ему перезвоню, чтобы это не было дорого и поговорю с ним. У меня нет в Нью Йорке людей, которые имеют business значение. Единственное, что могу дать ему – имя, телефон и адрес Украинской Академии, там добрые души и может смогут дать ему совет. Но, если он приехал как турист, он не может работать, для работы нужна «green card»¹, то есть permit² на работу и постоянное жительство. А туристам работать нельзя. Они могут по знакомству (нелегально) где-нибудь подработать черным трудом, но это не так легко, особенно, теперь в Америке началась безработица.

Пишу коротко, чтобы сразу письмо пошло сегодня. Когда буду больше знать позвоню или напишу. Иногда нельзя получить линию к Вам.

Как дела у Коти, с перспективами работы в Польше?

У нас началась жара, я ее плохо переношу, но наш дом имеет insulation³ и жить еще можно. Скоро напишу.

Целую крепко Ваша Катруся.

¹ Green card (з англ.) – зелена карта

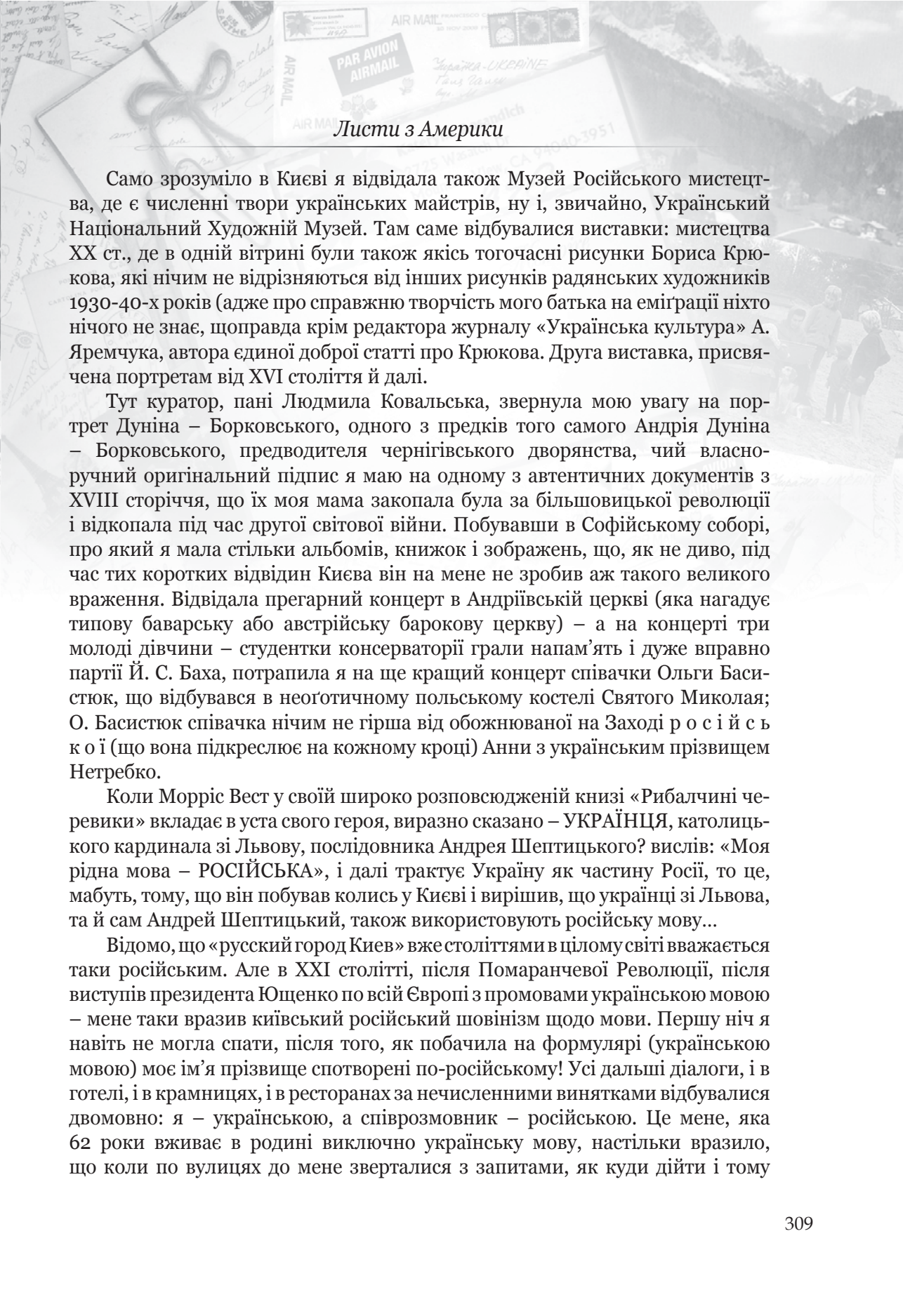
² Permit (з англ.) – пропуск

³ Insulation (з англ.) – ізоляція

Лист від 9 червня 1992 року

Дорогая Любовь Константиновна!

Сегодня говорила с Ириной Александровной и сегодня же получила от Вас письмо. Я ей передала пару адресов и имен в Нью Йорке для Вашего ученика, доктора. Я не знаю никого лично, кто бы мог ему помочь подработать и поучиться новым методам, техникам. Официально – он работать не может, для этого нужно «green card» (work permit)¹, это нужно через какое-то знакомство. Ирина Александровна говорила, что он уже где-то побывал и что-то узнавал. Она говорила, что на следующей неделе пошлет Ваши по-

Листы з Америки

дарки мне, те что Вы раньше послали дамой из Полтавы и теперешние через ученика Вашего. Мне очень интересно и я Вам заранее благодарна!

Сейчас сижу в кухне, пишу Вам – вечер, и смотрю (слушаю) передачу по телевизору, английскую передачу Шекспира «Henry V»² интересно, что чтение – игра шекспировских пьес дома совсем иначе звучат в английской интерпретации. Я помню мне не нравилось преувеличенный пафос, неестественное чтение шекспировских verse³. Здесь же это звучит естественно и интересно. Также постановка, костюмы, декорации – очень хорошо сделано!

Устала и занята, но не моим делом, а суетой! На этой неделе были и будут люди, то «плаканье в жилетку, то за информацией, то все мои приятельницы, даже наш доктор больны, операции и так далее, поэтому дома собралось много всякой работы, и, главное, никак не могу «дорваться» до моего стола и писать – всякие идеи в голове и хочется поработать, поэтому жалею, что ателье при доме, а не в другом месте, где никто меня не может отрывать.

Только что говорила с Герольдом насчет Коти просьбы firebighting, fire science⁴, законы, методы и так далее. Он обещал подобрать всякую литературу, материалы и я вышлю!

Я вышлю маленькой посылкой всякие специи нужные Вам; корицы у меня стоит фунт, ваниль я покупаю тоже большой бутылкой, не подделка, а настоящая, также есть палочки корицы и ванили и мускатный орех. Я все покупаю в больших дозах, тогда выходит дешевле. Пошлю также для украшений печенья всякие разноцветные сахарные штучки.

Мы уже собрали наши сливы, это сливы с «бесплодной» сливы, это большие круглые темно лиловые сливы с темно красной мякушкой, очень сладкие, собрали 1, 5 ведра. Еще столько же на ветках, которые свисают к соседям, то свисает у них, они имеют право пользоваться, это так полагается здесь. Это дерево называется blooming plum. Я спекла 2 пирога с ними (сливами) быстрый пирог без яиц.

Пишу письмо частями, так как завтра мне нужно быть готовой к 10 часам утра – иду на business lunch (второй завтрак) с дамами, нужно вымыть голову и накрутить, а я сегодня очень устала – мыла окна, «чухрала» ателье, сортировала что выбрасывать, собирается барахло, обрастаю. Лада приходит по вторникам к нам делать свои уроки, поест и идет в колледж, так как это недалеко от нас. Закончу завтра вечером.

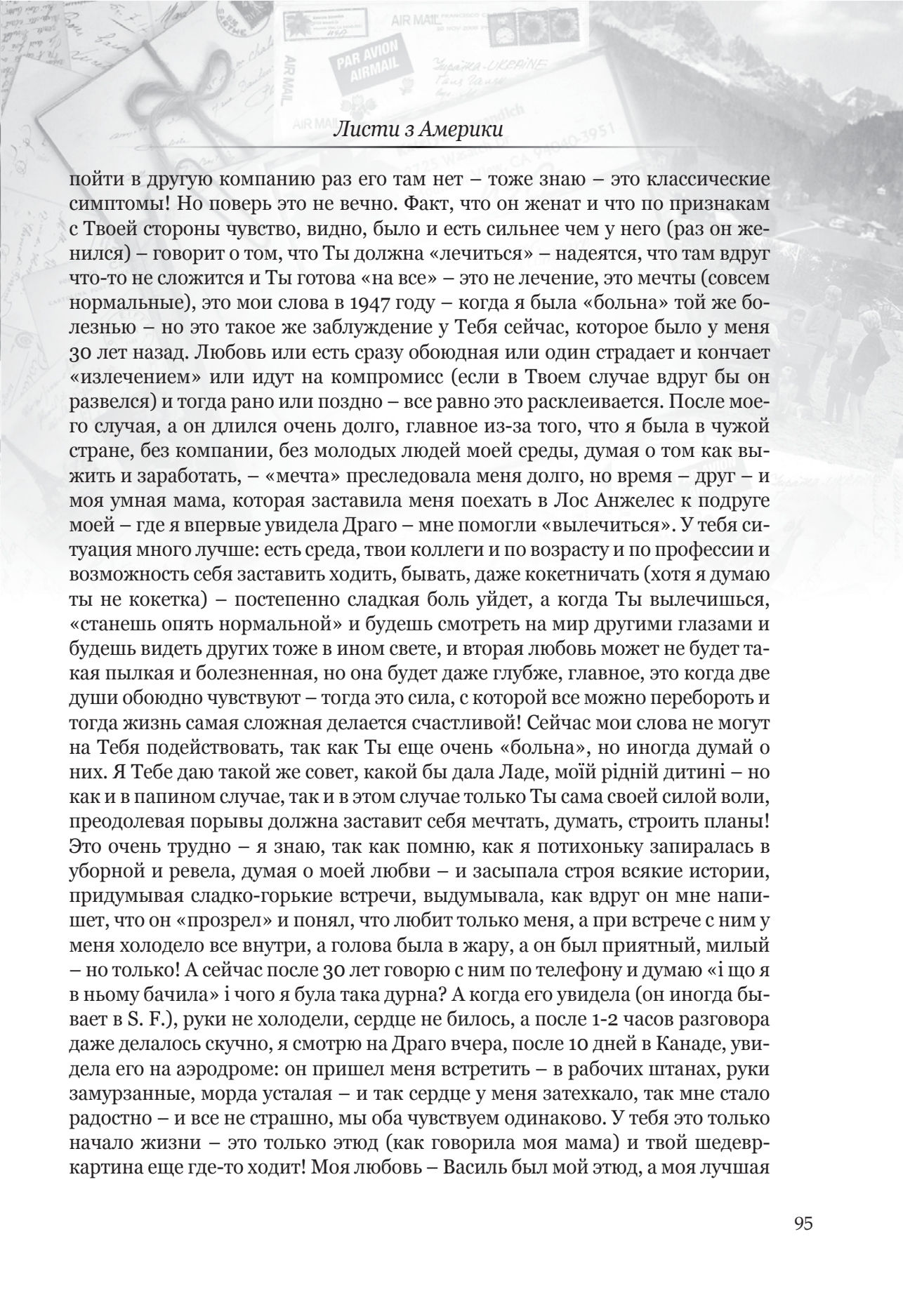
Дожди, Вы спрашиваете? Дожди уже закончились до ноября (Дай Боже), летом дождей у нас не бывает. Калифорния по своей природе – semi desert – и native vegetation⁵ и зависит только от зимних дождей, а с так называемой цивилизацией – насаженные, привезенные растения с других климатов, требуют воду, вода приходит, с уже современных ciatus (забыла по-русски) гребли? Резервуары, но никто не думал о будущем и, главное, население, которое достигает небывалых пределов в Калифорнии, новая индустрия и глу-

пое сельское хозяйство, глупое, так как большие фирмы (настоящий капитал) сажают хлопок, а он требует очень много воды, а наш климат – ! Тоже самое с рисом, сажают рис, который должен быть в воде! Разве это не глупо? 80 % воды идет на эти идиотские проекты, 10 % на индустрию, 5 % на население. Но мы – люди должны экономить, но ни индустрия, ни сельское хозяйство особенно большого капитала фермы – получают воду сколько хотят. Вода у нас очень дорогая. За 2 месяца за воду, канализацию, мусор я плачу между 55-65 долларов, по сравнению с едой, другими вещами – это дорого.

Я заехала! Вы пишете о кражах и что нужно стеречь огород и сад и дачи! Да, дожились! Об этом слышала не раз, и даже когда Владыка (Патриарх) Мстислав был в Киеве с его дочерью Марусей – из отеля украли ее шубу. Но это было и раньше, я помню дома в Киеве, когда мы там жили в Лукьяновке и стирали белье, то работница Прися сидела и сторожила. У нас в квартире на парадных дверях было 6 замков, а в кухонной двери 4 замка!

Здесь 40 лет назад никто не запирает дверей днями. Теперь нужно, я включаю радио и закрываю окна и двери (замираю), когда мы идем из дому. У нас нет airconditioning, здесь это не нужно, так как ночи всегда холодные, летом система такая: горячий воздух с материка сталкивается с холодным океаном и происходит холодный туман, который ночью лезет на материк и охлаждает прибрежную часть (мы), дальше на восток Калифорнии ночи прохладные, но днем жара на 15 – 20° больше чем у нас и туман туда не доходит, а у нас он сидит летом до 10 утра, но это не низкий туман, а высокий, когда солнце поднимается, оно нагревает холодный туман и он испаряется. Когда солнце начинает припекать, закрываем все окна и портьеры и дом прохладный, вечером открываем все – делаем сквозняки и холодный воздух за полчаса охлаждает дом. Кроме этого мы сделали и insulation (изоляция) в стенах и двойную на потолке. Это снизило цену отопления зимой, а летом дом много прохладнее, чем у соседей. Только одни соседи на нашей улице имеют air condensation, на нашей улице 24 дома. Ночью я сплю под тремя одеялами и приоткрываю окно. Но в конце августа, сентябре иногда бывает 2 – 3 дня без ветра с океана и тогда нет тумана – и горячий воздух стоит 39° – 40° по С. Но это не продолжается долго – и холодный ветер с океана опять делает туман и мы живем! В San Francisco – хотя от нас только 40 миль на север, климат иной. Так как S. F. окружен с 3-х сторон заливом и океаном и нет горы перед ним – туман лезет через золотые ворота залив как громадный зверь – и там летом холодно и ветрено. Бедные, глупые туристы, конечно, по – летнему, в легких платьях, блузках и шортах – и ходят синие, дрожа, фотографируя «знаменитые» места S. F., а «тубильцы» S. F. и Peninsula⁶ (мы) одеты в свитера, теплые костюмы и так далее. Зимой в S. F. теплее, а у нас холоднее на 10°-15° градусов.

10 червня 1992 року. Утро, сию на Patio ⁷ – пью кофе и прочитываю

Листи з Америки

утреннюю газету, а теперь пишу Вам письмо. Утренний ритуал – кладу земляные орехи на забор – для белок, на крышу сарайчика кладу в миску зерно для птиц – кот сидит и наблюдает с мечтой сожрать кого-нибудь из них, но у меня приготовлены камешки, как только он намеревается – я бросаю камешек и он тогда сразу бежит на веранду. Каждый день повторяется, но часто днем или вечером, когда я в доме, он умудряется поймать жертву и норовит принести в дом.

Кругом – за последний месяц всякие беды у наших приятелей и я никак не могу сосредоточиться и сесть за работу, так как или посещения или звонки. Но пару дней назад мне по делу нужно было звонить в Канаду и оказался очень приятный сюрприз – разговор с киевлянкой – наши семьи – 2 поколения назад не только знали друг друга, но и дружили, и мы с ней одного возраста с похожими переживаниями, судьбами и, наконец, взглядами. Было очень приятно поговорить и решили переписываться. Это из известной семьи Симиренок (яблоки и так далее).

Теперь насчет Веры Михайловны Кошевой – то что Вы пишете – май 1993. Это не обязательно, сентябрь хорошо тоже, главное, не лето. Я ей пишу параллельно. Главное не «шик-брык» залы, а выставка, вызов и детали сколько картин (меньший зал, комната), так как у меня нет большого запаса и картин и они небольшого размера, самая большая 30 x 40 без паспарту. Также срок. Но я все это напишу В. М. Кошевой сама.

Таки – кончаю. Привет Коте с семьей. Пусть он будет осторожен с этим дежурством (кражи). Желаю Вам всего наилучшего!

Целую крепко

Ваша Катр.

-
1. *Worl permit* (з англ.)- дозвіл на роботу
 2. *Henry V* (з англ.)- Генріх V, англійський король
 3. *Verse* (з англ.) – версія
 4. *Firebighting fire science* (з англ.) – боротьба заради науки
 5. *Semi desert – native vegetation* (з англ.) – напів пустеля
 6. *Peninsula* (з англ.) – місцина в Каліфорнії
 7. *Patio* (з англ.)- внутрішній двір

Лист від 18 серпня 1992 року

Дорогая Любовь Константиновна!

Вчера получила Ваше письмо с маркой «ископаемого» животного. Перед этим послала письмо с описанием разговора с нашим детским доктором

Катерина Кричевська-Росандіч

о диабете, и послала еще в другом письме статью о диабете, которую доктор мне прислал из последнего медицинского журнала. Боюсь, что письма не доходят. Да, еще послала Вам список следующей посылки – там 2 платица для Маши и некоторые продукты с ореховым маслом, очень полезным, американские дети давно уже пропали бы, если бы не их *basis food: peanut⁺ jam sandwich¹*.

Я рада, что у Вас сад и огород дает Вам подмогу и что даже на зиму можно что-то заготовить. У нас в саду, среди цветов 4 куста помидоров. Но кроме этого все мои соседи что-то имеют – напротив сосед каждый год сажает только 2 куста помидоров и они разрастаются в гиганты и помидоров столько, что можно накормить армию. Я беру у него помидоры, а ему в благодарность даю борщ или налистники или что-нибудь еще «экзотическое», не американское. Он разведен и живет сам, теперь переехала к нему дочь (тоже разведенная), но она «ні за холодну воду»...

Ситуация, о которой Вы пишете – сложная и сразу ничего не будет. Главное, чтобы не началась резня, как в Югославии. Фанатики, спекулянты, провокаторы – это страх, так как тогда все может завариться. У нас идут конвенции, сначала была демократическая партия – выбирали кандидата в президенты, а сейчас республиканская идет. Вот сижу на веранде пока еще светло (8:15 вечера) и пишу, слышу в кухне по телевизору (Драго смотрит) «как бьют себя в грудь» и клянутся какие они хорошие разные представители республиканской патриии. Каждая партия льет грязь друг на друга. А говорят все то же самое! Фактически они все одинаковые – никто не собирается сделать что-то серьезное, полезное для населения, 3 ноября выборы, а я не знаю за кого голосовать. Не верю никому.

Если Вы получите это письмо, пожалуйста, скажите Вере Михайловне, что я послала посылку для музея – канцелярские принадлежности для их употребления и немного шоколада, кофе, миндаля. Я им написала, но не знаю, что приходит, что нет...

¹ *Basis food: peanut⁺ jam sandwich (з англ.) – основа їжі: арахіс + джем на сендвичі*

Лист від 27 вересня 1992 року, воскресенье

Дорогая Любовь Константиновна!

Спасибо за письмо, шло оно 8 дней, а письмо от Веры Кошевой, получила за 3 – 4 дня до Вашего – шло 7 месяцев!!! Она послала его в феврале 1992 года – еще марки старые по 5 рублей – две. Я звонила в музей – но, к сожа-

Листи з Америки

лению, не застала ни Веру, ни директора, но передала все сведения и вопросы другому музейному работнику – Раисе. Меня берет зло, что письма пропадают: например, мое «диабетическое» письмо и второе «диабетическое» со статьёй. Также вижу, что одно мое письмо с описанием – как мы были на свадьбе у приятелей тоже пропало. У нас на Западе – редкая возможность передать кем-нибудь кто едет или возвращается в Украину и поэтому возможностей передать – меньше.

У нас вот уже 3-ий день ударила жара – indian summer¹ – очень жарко и сухо и горячий ветер – и такая погода – как порох для forest fires²! Кроме этого много психов, которые нарочно могут бросить окурки. В прошлом году, как раз в это время с такой же погодой сгорело 500 домов на другой стороне залива в Oakland Hills.

Сегодня я ничего не делаю, так как вчера для наших старых приятелей (это Драго друг по школе, через которого я познакомилась с Драго), его жена и Лада (Герольд работал свехурочные часы), был у нас прием и нужно было хорошо «отчухрать» хату, Драго все пропылесосил, так как это убивает мою спину. В пятницу сделала месячные покупки – в 4-х разных магазинах – это в 15-ти милях от нас, там все можно купить дешевле и с лучшим качеством овощей и фруктов. Хотя мы поехали рано, но вернулись домой только в час и жара была невозможная. Все нужно было рассортировать, поставить на место и вдруг – вся улица и наш маленький район оказался без электричества. Недалеко был пожар и повредил провода и (Pacific Goo Electric Company³) подчинили через 3 часа и после 15 минут напротив нас взрыв – и опять нет электричества – трансформатор взорвался. Вечером – наша сторона улицы имела электрику, а напротив до 6 утра нет. Я встала в 5 утра сделала бефстроганов – приготовила всю зелень, стол и так далее и вечером ждала гостей – в 4 часа опять света нет. Так целый день, но на счастье вечером не пришлось обедать при свечах и есть холодный Beef Stroganoff. «Эта дама, которая пришла с мужем – живет только для дома, приемов и замечательная хозяйка, поэтому (хотя я умею варить и печь) мне нужно было поработать, это больше в моем imagination, because I know that (наша приятельница) does n't judge me, on my cooding. I had to get over being iutinudated by her.⁴ Мы провели хорошо время – они учли и другие интересы, даже политические. Я совсем по-другому смотрю на вещи. У меня всегда была «революционная жилка – social activitier social climbing»⁵ и это меня никогда не интересовало. И хотя у нас много знакомых, которые «живут on tue top of the till»⁶ – мы никогда не старались войти в их среду – I found it very boring and time wasted.⁷

Lada – Лада закончила University of California в communications division⁸. Работала в Advertizing Agency, где ее повышали все время в отделе Business Ralations, то есть она имела дело с клиентами, но продукт на 90% был электроника. Она пришла к заключению, что это все не то, что она хочет делать

Катерина Кричевська-Росандіч

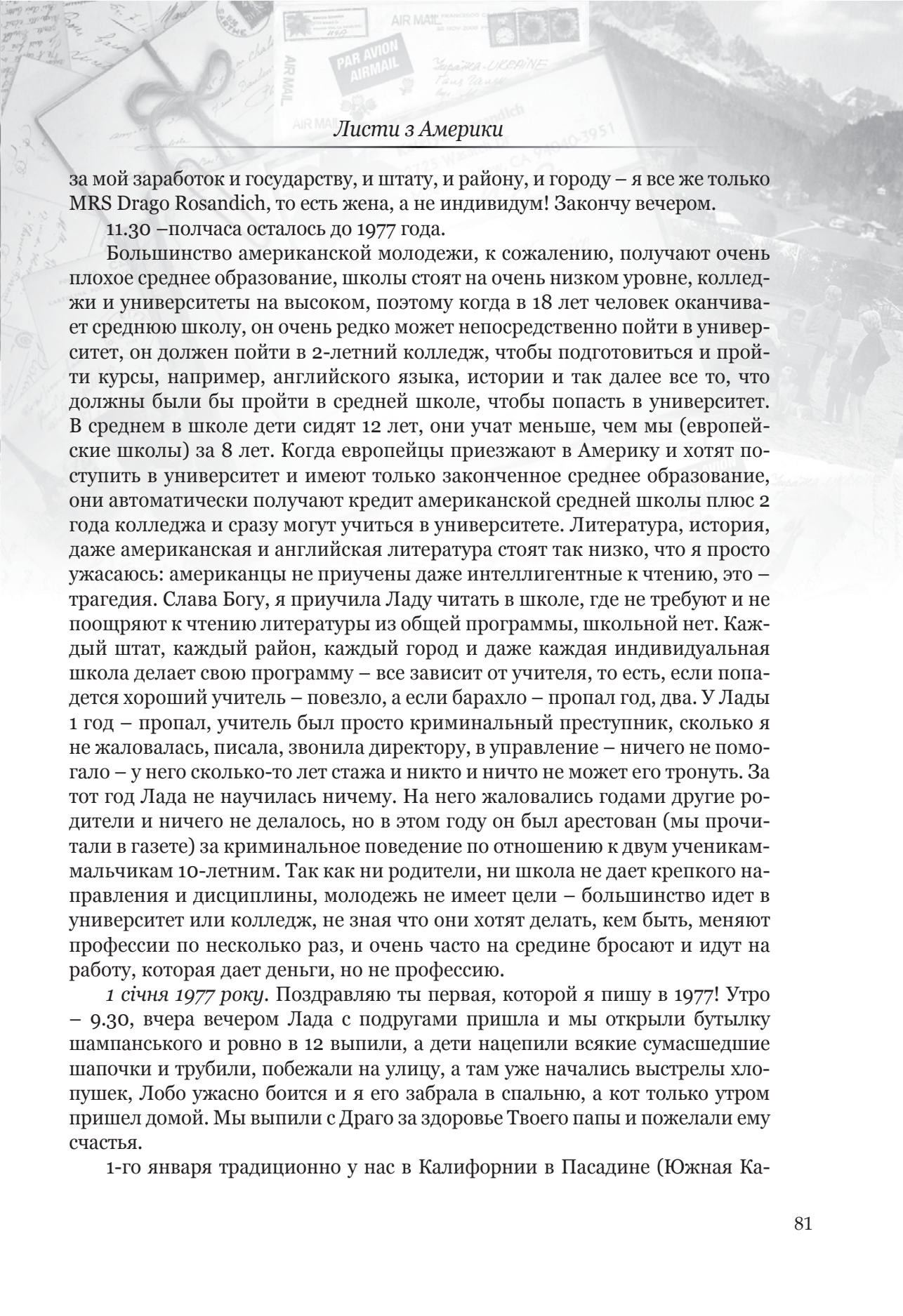

Слободан Драго Росандіч. Корея. 1952

– а ее интересует реклама в смысле графики и теперь здесь и в Европе – computer graphics преобладает. Это неудовлетворительно действовало на ее давление и психонервное состояние. В марте 1992 года она бросила работу и пошла в колледж учиться, чтобы получить диплом в graphic arts. Вот она уже проучилась 2 семестра – весенний и летний и начала осенний учиться на пятерки, ей очень нравится. Ее начальник (президент фирмы, где она работала) сказал, что она

может по окончании курса вернуться назад в фирму или работать дома для них (freelance) providing she has a computer со всеми components (в которых я ничего не понимаю) – нужными для графической компьютерной работы (эта сумма может быть \$ 4000 – 6000). Сейчас – все больше и больше людей работают дома на компьютере, особенно женщины, которые могут иметь детей и зарабатывать и воспитывать детей. У меня в этом отношении, была идеальная ситуация – я работала и растила Ладу.

Вы пишете о Драго. Он очень хороший человек и сделает что я попрошу, но у него склад ума совсем другой, чем у меня. Он помнит то, что ему важно и, если думает о чем-то, то не обращает внимания ни на что, а в практической жизни так нельзя! Я во многом сама виновата, так как я очень независима от природы и от воспитания (благодаря моей маме и другим женщинам в моей жизни) и от жизненной школы – пройдя войну, acbeit's lager, working camps¹⁰ в Германии и приезд в Америку – я начала работать через 3 дня после приезда и до Лады рождения – вне дома. Драго рос совсем в другой атмосфере. Мать Драго и его брата – была красивая, балованная женщина, которую обожал отец Драго, но которая не понимала и до сих пор не понимает, что «все на блюде нельзя давать – материальное» и что слово «нет» или «нельзя» также нужно в воспитании как и духовное развитие и Драго инстинктивно хотел иметь свою семью, но еще до нашего знакомства у него не было определенного стремления – к достижению одной цели – в его работе. Он от природы инженер и начал учиться на инженерном факультете в университете, потом его призвали на корейскую войну – он пробыл 2 года, а по возвращению, вместо того, чтобы закончить университет по инженерии, он переключился на музыку (?!), главное, на композицию, зная что в Америке

Листы з Америки

заработать на хлеб будучи композитором – это утопия! Закончил университет, параллельно работая для заработка в велосипедном магазине. Когда мы познакомились – мы виделись всего 3 раза и то с другими людьми и я уехала в Европу и пробыла там 5, 5 месяцев – сделала 125 акварелей и масло – и в Нью Йорке была моя первая индивидуальная выставка. Когда я приехала в Калифорнию – Драго и его друг (который был у нас с женой вчера) приехали из Лос Анжелеса посмотреть мои работы и 350 slides цветных, которые я сделала в Европе (Германия, Австрия, Италия, Швейцария, Франция). Моя мама и Драго сразу подружились и у них началась переписка (я переводила письма). Мама пригласила Драго приезжать к нам – он приехал и провел с нами 2 дня – и после этого, вдруг начал, писать мне и слать телеграммы. Пригласил меня к его родителям. Я выдержала 1 месяц и поехала. За обедом, его родители, Исток (брат Драго), Драго и я – вдруг, как гром с неба – Драго обращается к отцу и говорит: «Папа – я женюсь!» Я остолбенела. А его мать наивно спрашивает: «На ком»? До сих пор Драго не проявлял никаких признаков любви и так далее, я чуть не провалилась. А Драго спокойно отвечает: «На ней», показывая на меня. У меня было смешанное чувство – радости и зла. Ведь меня-то он не спросил?! После этого я уехала домой в Северную Калифорнию (они жили в Лос Анжелесе), и мы начали думать, когда мы поженимся – это было в октябре 1959 года. В декабре они все приехали к нам и 29 декабря мы поженились. Я была молода и наивна и главное судила еще европейскими категориями – мы были эмигранты – Драго семья жила в роскошном доме в Голливудских горах и Драго отец был скульптором – интересный человек, но это все не значило что внешнее соответствует внутреннему. Драго нравилось во мне, по его словам, моя независимость, моя профессия (а не hobby) и я была противоположность его матери. Драго, если возьмется за что-то, делает идеально. После женитьбы нужно было искать работу ему. Музыка? Музыкой мы даже на обед бы не заработали. После 4 месяцев он нашел работу в оптовом велосипедном деле и сделался их представителем, разъезжая по Калифорнии, это нам дало сразу базу собрать деньги на задаток за наш дом. Через три года, когда родилась Лада – (после 24-x miscarriages¹¹ у меня) – мы привели этот домик в порядок и продали на 5, 5 тысяч больше, чем купили. Продолжали откладывать деньги – и построили этот наш новый дом (по Драго плану), затратили 28.000 тысяч за 25 лет. Драго продолжал работать в велосипедном деле. В 1977 году один из Драго клиентов – продавал магазин недалеко от нас – и Драго решил купить, так как разъезжать 3 недели из месяца – очень утомительно. Мы дали задаток и выплачивали этот магазин 13 лет. Драго работал как вол – после 13 лет мы его продали в 1990 или 1989 году? Он очень устал – и я его понимаю, что он уже не мог дальше, так как иметь свое небольшое дело это каторга–между бюрократическими законами, бесконечными налогами и работниками, ко-

Катерина Кричевська-Росандіч

торые и воруют, и лентяи, и глупые, а Драго педант и до глупости честен. Но я привыкла к моему режиму, к моей рутине, по натуре – я не требую approval (одобрения) – я уверена в себе с одной стороны – и у меня ничего не переменилось – у него переменилось, и хотя у него фотография большой интерес – он не идет к этому как я – я сразу делаю и заканчиваю что-то, он может об этом думать и говорить днями – а я раздражаюсь, особенно, если я – делаю мое дело и он перебивает течение работы. Я никогда не надеялась или ждала вдохновения. Я начинала работу и все. Если все идет по плану, нет телефонных звонков, подружки не заскакивают на чашку кофе, Драго не морочит мне голову с вещами, которые могут подождать – работа идет как я хочу, а если это не так, тогда выходит ерунда. Мне кажется, – это между нами, что, если бы с детства и Драго и Исток были приучены к цели, им бы было легче. Главное, он умен и очень способен, но есть какая-то подсознательная неуверенность – и это часто проявляется – упорством. Я вспыльчива, – но через 5 минут я уже забыла. Драго может «носить» обиду днями и молчать.

Пенсия наша $\frac{3}{4}$ полной, так как мы ее взяли не в 65 лет, а в 62. Но даже если бы она была 100% – это государственная Social Security, на нее может прожить только наш кот! Вместе мы получаем 1220 долларов в месяц, госпитальная страховка 438 долларов в месяц, еда приблизительно 450-500 долларов, электричество, газ – 65-80 долларов, телефон 120-150 долларов, страховка на дом (пожар, кража, землетрясение) – \$ 850 в год, вода, канализация, мусор 60-80 долларов за два месяца, страховка на автомобиль 630 долларов в год, газолин 30-50 долларов в месяц, чистка зубов моих 396 долларов в год (без этой специальной чистки я бы потеряла много зубов, у меня была операция десен 3500 долларов и это дешевле чем опять операция).

Потом другие вещи как парикмахер иногда, доктор иногда, Драго зубы – пломбы, глаза, очки (но это не каждый год), сад – на пенсию этого не хватило бы. Пока нам выплачивают за наш магазин новый владелец по 1000 долларов в месяц и мы укладываемся. Кроме этого мой заработок, который я стараюсь откладывать на нашу поездку. Раньше я зарабатывала между 12000 – 13000 в год. Но сейчас в Америке depression – безработица очень повысилась, даже в связи с политическими событиями у Вас. Индустрия вооружения наполовину закрылась и закрывается, military, very bases¹² закрываются. Даже у нас – наша Peninsula – Silicon Valery¹³ – фирмы закрываются или переводятся в Мексику, в Азию, так как там труд дешевле. Все это вместе и на мой заработок влияет, картины – это Lухus – а люди сейчас сидят и не тратят деньги – все не уверены и кроме этого неуверенность перед выборами нового президента в ноябре. Но я умею экономно жить. Я умею находить места, где я могу купить хорошие вещи дешевле, и еду, вино и даже красивые вещи (хрусталь и так далее) за копейки. У меня есть приятельница, которая живет в самом шикарном районе. Муж зарабатывает 150000 долла-

Листи з Америки

ров в год (пилот-капитан United Airline¹⁴), ходит со мной по всем закоулкам и покупает шикарные вещи, которые в магазине стоят 150-300 долларов, за 5-6 долларов (блузку) и когда появляется среди своих дам, которые играют в Brigge (карточная игра), получает массу комплиментов. Мы не умираем с голоду, не беспокойтесь.

Я вся обливаюсь потом, сижу на веранде в ночной легкой сорочке. Иду в дом. Написала Вам кучу всякой всячины – розы утром еще бутоны, а вечером – уже распустились и сгорели.

Привет всем! Пока могу буду Santa Claus'om, it's fuu! ¹⁵

Мне абсолютно ничего не нужно. Только, когда мы будем в Полтаве, показать Драго места для фото – речку и так далее. Это будет очень полезно и мило.

Целую крепко. Ваша Катруся.

Продовження листа.

Насчет безработицы. К сожалению, государство американцам Encourages businesses to move onericear.¹⁶ В Центральной Америке (Honduras, Salvador и так далее), например, – работница шьет за десятую часть того, что получает работница в Америке. Государственные агенции дают очень льготные субсидии таким фирмам. Получается, что американцы теряют работу, без заработка и не платят налогов государству, государственная казна уменьшается, кроме этого безработные получают столько-то месяцев зарплату по безработице, которая идет из штатной казны, уменьшают ее и так далее все идет от человеческой жадности и факта, что политикам нужны капиталисты, а капиталистам нужны политики. Рука руку моет! А демократия заключается в том, что я могу говорить что хочу, но это не очень помогает, хотя политики больше всего боятся писем public opinion & press.¹⁷

Самая большая трагедия в Америке это медицина. Помощь 98 % людей, которые объявляют банкротство, идет от невозможных платежей за медицинскую помощь. Ближе всего нам – это отец Герольда: после инфаркта его страховка ему отказала, всякие осложнения привели к тому, что он должен был заплатить 250000 долларов. Должны были продать дом и объявить банкротство. Только очень богатые или очень бедные могут болеть. Для среднего рабочего класса – болезнь серьезная анафема...

Это немного из американской жизни и ситуации.

К.

Приписка. Сумбурное письмо. Я послала в музей каталог В. Г. Кричевского в Эдмонтоне (Канада). Получили они его или нет?

^{1.} *Indian summer* (з англ.) – індіанське літо

^{2.} *Forest fires* (з англ.) – лісові пожежі

Катерина Кричевська-Росандіч

3. *Pacific Goo Electric Company* (з англ.) – Тихоокеанська електрокомпанія
4. *I know that Qeaeemie does n't judge me, on my cooling. I of had to get over being intimidated by her* (з англ.) – я знаю, що приятелька не повинна судити мене за мою прохолодність. Мені довелося побороти свій переляк
5. *Social activitier social climbing* (з англ.) – соціальна активність та підйом
6. *On tue top of the till* (з англ.) – на вівторок до
7. *I found it very boring and time wasted* (з англ.) – я зрозуміла, що так нудно витратити час
8. *University of California в communications division* (з англ.) – університет в Каліфорнії по зв'язкам
9. *Business ralations* (з англ.) – ділова програма
10. *Acbeit's lager, working camps* (з англ.) – трудові, робочі місця
11. *Miscarriages* (з англ.) – викидні
12. *Military, very bases* (з англ.) – військовий, гарний базис
13. *Peninsula – Silicon Valery* (з англ.) – міщина в Сіліконовій долині (Каліфорнія)
14. *United Airline* (з англ.) – об'єднані авіалінії
15. *Santa Claus'om, it's fuu* (з англ.) – Санта Клаус це фу-у
16. *Encourages businesses to move opericear* (з англ.) – заохочує підприємців пересуватися заради майбутнього
17. *Public opinion & press* (з англ.) – громадська думка та преса

Лист від 1 жовтня 1992 року

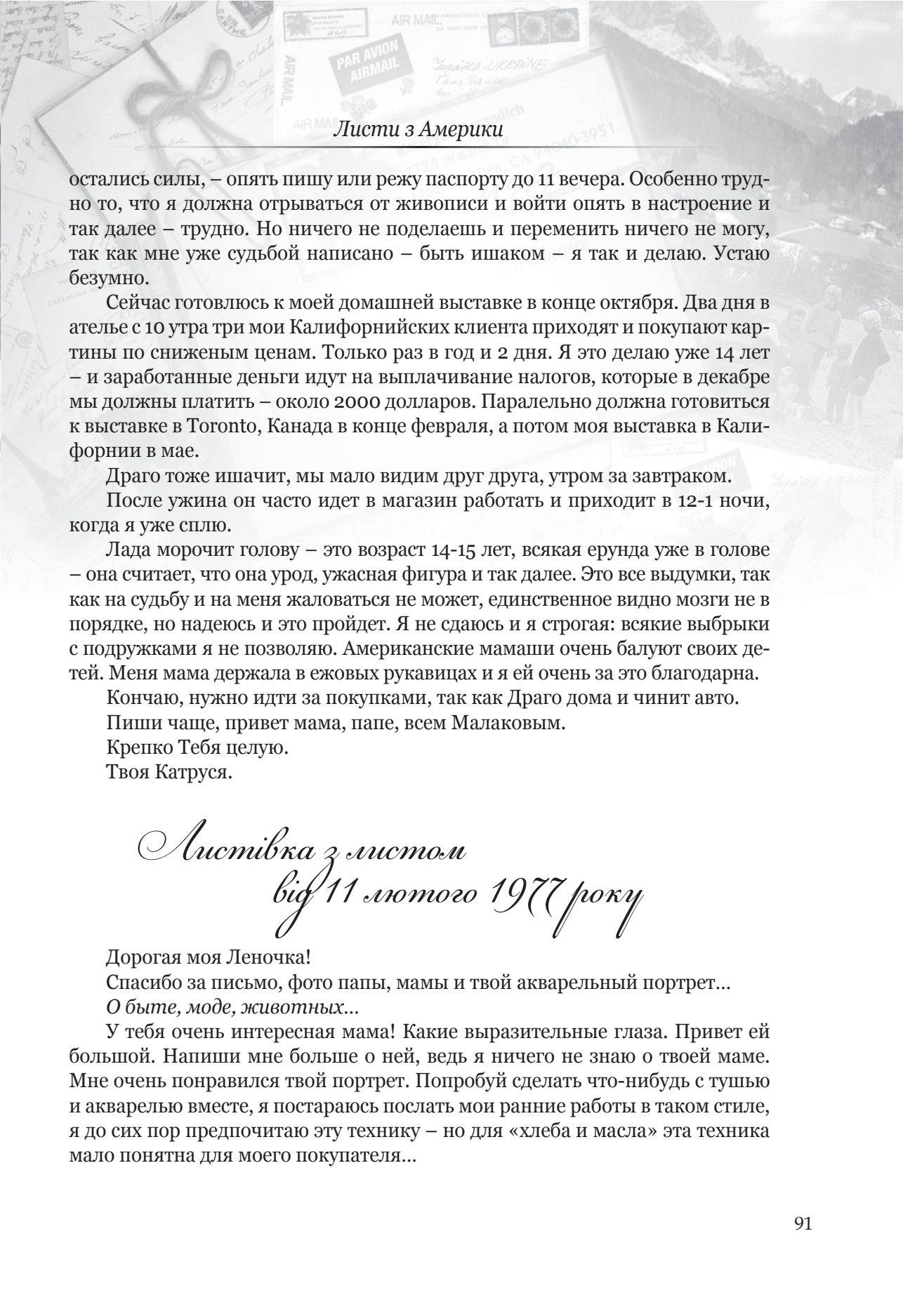
Дорогая Любовь Константиновна!

Вчера получила от Сони Скрипник письмо и фотографии Ваши, для Вас и для меня. Посылаю в этом письме. В начале этой недели послала Вам толстое письмо – философское! У нас продолжается жара днем, хотя ноги холодные – эти контрасты делают сумбур в моих костях – артрит мой не любит такие up and down!¹

Так как письма не все доходят (особенно я заметила в Полтаву), в Киев, много меньше пропало, поэтому мне приходится повторяться!

1. Я написала В. М. К. – но опять пишу Вам; с просьбой передать ей, что в моем ателье при чистке закоулков я нашла моего отца и отца Драго для реставрации и позолоты – золотой лист, 24 карата, больше 500 листов со специальной щеткой. Мне оно не нужно, но я думаю, что для музея где-то или когда-то оно может пригодиться. Пусть В. М. ответит – передавать ли, если будет возможность, или привезти мне в следующем году?

2. Также, есть такая комбинация: сейчас \$ (доллар) стоит очень высоко – с Вашими купонами – чтобы запастись бумагой – для печатанья каталога (к моей выставке) я хочу передать доллары в Киев Диме Малакову, которо-

Листи з Америки

го попрошу их «разменять» и самому привезти их в купонах (сумма будет большая) в Музей, в Полтаву, с тем, чтобы где-то, конечно, на черном рынке купить бумагу, пусть она будет заранее, если бы я вдруг не смогла приехать – музей всегда сможет использовать эту бумагу для своих публикаций. В Нью Йорке наклеивается возможность передать деньги и только в Киев, поэтому я решила, что Дима сможет это сделать сам для меня, поехать в Полтаву.

Вчера начала писать заказы! Мучаюсь – идиотский размер (желание заказчика!!!) и тема вроде – «і ставок, і млинок, і вишневенький садок» – только в карпатском варианте, как немцы называют «smaland». Но это сразу хорошие деньги и это: Рождество (подарки), музей, поездка, почта и так далее, поэтому своего рода проституция, но на доброе дело.

Лада приходит по средам к нам, на 2-3 часа, делает задания, обедает и к 6 вечера идет на лекции колледжа, который близко от нас, лекции от 6-10 вечера, поэтому она приезжает к нам. Остальные лекции у нее с утра и в субботу тоже. She is taking full load – nuits², чтобы окончить скорее. Я не спросила вчера: «Would you like to take a trip, tu 1994 with me, to go to Ukraine (second to me, for me) she said – of course»³. Так что, если все будет нормально и я буду жива, и первая поездка будет ОК и у Лады не будет baby в 1994 году – может я опять поеду с ней, providing we will have the money, for the second trip and providing there will not-be any revolutions etc!⁴

Привет всем от нас всех.

Целую крепко Ваша Катр.

^{1.} Up and down (з англ.) – верх і вниз

^{2.} She is taking full load – unuts (з англ.) – вона бере повне навантаження

^{3.} Would you like to take a trip, to 1994 with me, to go to Ukraine (second to me, for me) she said – of course (з англ.) – Ви б хотіли зі мною вдруге поїхати до України у 1994 році, звичайно, сказала вона

^{4.} Providing we will have the money, for the second trip and providing there will not-be any revolutions etc (з англ.) – при забезпеченні, якщо будемо мати гроші і не трапиться ніякої революції тощо

*Лист від 19 листопада 1992 року,
5-а година ранку (фрагменти)*

Дорогая Любовь Константиновна!

...Драго ездил на 6 дней к матери и брату – я наслаждалась свободой! Закончила заказы, которые были мне очень не по душе, но гроші!, сдела-

Катерина Кричевська-Росандіч

ла много маленьких этюдов для моей домашней PRE-XMAS sale (22 ноября) 1 день. Работала по 10 часов в день, утром работала в саду, убрала как следует дом. Спала как убитая, по утрам ставила старые пластинки и слушала, пела и танцевала сама себе – вспоминая молодость! Ностальгия и приятная Surge of energy¹. Всем знакомым сказала не звонить (только в случае life and death emergency). Одна знакомая постучала в двери, я ей сказала, что могу дать тебе ровно 10 минут. Когда только 10 минут прошло – я ее «выбросила», другие знакомые (киевляне и говоруны) заскочили «на минутку» – я сказала, даю 5 минут – и не дала «охать и ахать» как это у них бывает всегда. Работа моя не гуляние, и я иду на компромисс. Вообще я прихожу к заключению, если бы люди меньше говорили и больше делали дело – мир был бы в лучшем состоянии.

Также я пришла к заключению, что эмоциональность и сентимент также, как и разговоры – убивают людей! Эмоции и сентимент я всегда считала люксом, который я могу и могла себе позволить в очень маленьких дозах. Когда я приехала в Америку – в Европе осталась моя первая любовь и я очень скучала, а в новой стране чувствовала себя потерянной, но на 3-ий день я уже работала, так как в то время – эмигранты должны были сами себе помогать – не так как сейчас – моментальная помощь, жилище и так далее – вечером я приходила домой и в уборной давала себе один час – поплакать. Только час, так как нужно было много делать дома, у мамы было очень больное сердце – и тяжелая работа вся была моя. Я считала, что один час достаточно для моих личных эмоций...

Кроме этого мы вошли в организацию «Neptune» – это похоронное бюро – но не совсем. По 1095 долларов за каждого – они делают все – и пепел отдают Ладе и Герольду и дети пообещали рассыпать мой пепел в горах, на какой-нибудь полянке. А потом дома сделать вечер – наварить, напечь – как я это делала и позвать всех знакомых и вспомнить меня с улыбкой, а не со слезами. Лада пообещала. Похорон я не хочу и церемоний тоже. До нашей поездки хочу выплатить эти 2190 долларов за нас обоих. Обыкновенные похороны стоят здесь от \$ 10.000 – до \$ 15-16 тысяч! Это глупо тратить такие деньги, для чего, для своего «я» или Guilt² со стороны родственников – я это делать не собираюсь...

¹ *Surge of energy* (з англ.) – сплеск енергії

² *Guilt* (з англ.) – почуття провини

Лист від 19 грудня 1992 року

Дорогая Любовь Константиновна!

...Звонили из комитета: собраны деньги на инсулин (на 6 месяцев) и подарены шприцы и сейчас идут переговоры с авиалиниями, чтобы перевезти это в Киев и передать Диме Малакову, а потом мать больного мальчика из Полтавы может забрать это...

Лист від 2 лютого 1993 року, Берг

...На счет Вашей покупки у меня картин!!!!!! How can you even think about such twice!¹ Я или привезу или напишу для Вас – но покупать! It's out of the question!!² ...

Сейчас – у Вас, с теперешней ситуацией денег – как я могу продавать официальным институциям – ни у кого нет денег. Если Музей захочет, я подарю в Музей; вообще – это сложно я разъясню, когда увидимся...

Вы пишете о «долгах». Я, так как и Вы – не признаю «долги», то есть вещи которые платишь каждый месяц, не большие выплаты, но это в ежемесячном бюджете. Я веду наши финансы и не признаю «занимать» – если занимать, надо занимать в банке, то есть нужно брать под % – это всегда дорого. Нужно иметь имущество (дом и так далее). Но это нам надеюсь не придется делать. Также нужно иметь хорошую историю кредита...

^{1.} *How can you even think about such twice! (з англ.) – як Ви можете навіть думати про таке!*

^{2.} *It's out of the question (з англ.) – це наше питання*

Лист від 25 лютого 1993 року

Дорогая Любовь Константиновна!

Вчера вечером не написала Вам, настолько устала, что заснула за столом – пекла Драго на день рождения торт (раз в году), который он обожает, очень калорийный. 7 грецких молотых орехов, 16 яиц, сахар, апельсин, лимон (цедра и сок), какао, виски. Печь в три формы. Крем: шоколад, сахар, молоко – варить и мешать без конца. Перемазать все три формы, ждать, чтоб

Катерина Кричевська-Росандіч

остыло. Затем перемазать 1-2 слоя и бока замазать шоколадом! Последнее и есть моя мука! Торт выглядит как «Frankenstein's TOMB», так Лада называла его в детстве. Масса всякой посуды нужно мыть после этой процедуры...

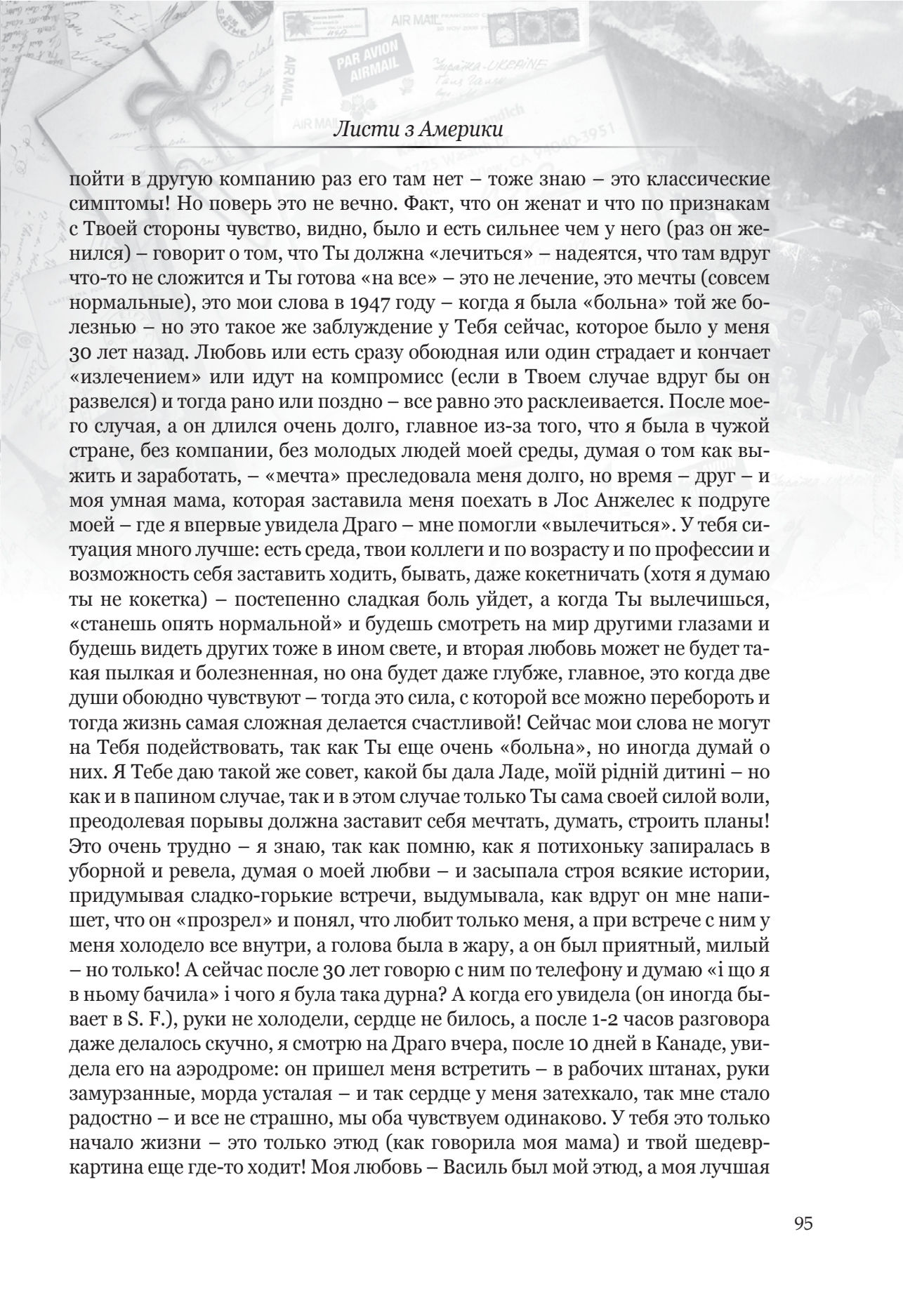
...Вчера вечером был документальный фильм с Peter Ustinov (British actor, writer, humorist, know me like very much¹) об истории поезда «ORIENT EXPRESS²», который раньше в 20-30-40-50 годы имел маршрут – Париж, Венеция, Стамбул, а теперь имеет очень короткий маршрут – Лондон, Париж, Венеция. Это поезд – люксус – в старину: дела, интриги, шпионаж, убийства, политические сделки, от которых зависели государства, их судьбы, очень многое происходило в этом поезде. Конечно, только имущие могли ехать в нем, так как там был только 1-ый класс и билеты недоступные простым смертным! Petre Ustinov was recalling different stories about Benetrain (orient express, or SIMPLON, as it is called now) and one sees the landscape of Brance, Austria, Italy and finally Venice!³

Мне вспомнилась Венеция, когда я там провела целый месяц в 1959 году, это был подарок мне от дяди Коли Кричевского (брат отца). Этот месяц был фундаментом моего творчества – to couguer, learu the technigue of watercolor⁴. Мой дядя был прекрасный акварелист и я с детства обожала его легкие, свободные акварели – и хотя, как учитель, он был беспощадный, без всяких фальшивых похвал – дисциплина – стальная, это все мне дало большую подготовку. Венеция с ее специальной влажной дымкой, с выцветшими фасадами зданий над каналами, с венецианцами, совсем другой тип людей, чем остальные в Италии, которые называли себя veneziano (венецианец), а не итальянец. Венеция – сокровищница Тициана, Караваджо и так далее, на каждом шагу – в церквях смотришь на оригиналы Guardi, Canaletto и так далее. Месяц – насыщенных чувств, впечатлений, роста!

...Возвращаюсь к реальности: сегодня наш губернатор заявил об официальном конце засухи! Но только метеорологическом – а не реальном, так как население Калифорнии увеличилось настолько, что воды все равно не хватает и нужно строить много дополнительных резервуаров для сохранения воды (летом здесь нет дождей) и употребление воды населением умножилось, индустрия водозатрат-

Микола та Катруся Кричевські. Пало Альто. 1958

Листи з Америки

ная с агрокультурами – рис и хлопок умножилась, что есть большой глупостью в нашем климате при ее огромной недостатке. Делает это не маленький фермер, а большие компании с серьезными политическими влияниями, они получают массу воды и платят за эту воду в 5 раз меньше, чем мы – «смертные дураки»!

У меня есть своя теория сотворения мира: перед тем как Бог сотворил Адама и Еву, была сделана бюрократия. Может Бог посмотрел и увидел, что творение не замечательное и сделал Адама и Еву, но бюрократия осталась и сделалась неотъемлемой частью Земли – и она без национальна, сама по себе по всему миру, особенно в наше время, расплодилась и от нее произошло добавочное племя политиков!

Нам – калифорнийцам – смертным – сказано нашим leaderom – губернатором – дальше продолжайте экономить воду! (Экономия у нас вошла в привычку, это делается автоматически) также привычка у бюрократов, мошенников – тратить, грабить – осталась!

По ту сторону Атлантики – происходит очень неприятные и опасные для новой независимости Украины истории. В Канаде – украинская диаспора купила дом для посольства: дом-резиденция для посла, 2 современных автомобиля, компьютеры, телефоны, etc. Все: газ, газолин, отопление, электричество, мусор и так далее – все оплачивается диаспорой. Посол, не смотря на его страдания, ссылки, тюрьмы, преследования за его украинский патриотизм, не имеет никаких дипломатических талантов experience⁵ – быть послом. Он и его окружение не имеет понятия, что значит дипломат, какая роль посла и что он в Канаде для того, чтобы содействовать Украине связями, делать дела – *behalf of his country*⁶ – он занимается тем, что вмешивается в украинские дела диаспоры, критикует их; в Посольстве – ужасный хаос – пьянство и шаржед'афер, они являются в канадских институциях на вечерах, выставках и так далее, куда они специально приглашены, на 3-4 часа позже и в пьяном виде! Два автомобиля разбиты уже, диаспора купила им 2 новых, «делки» делаются не для Украины (*cultural or business deals*)⁷, а для своих родственников! Пока украинская диаспора старается скрыть все эти *ugly occurrences from the canadian press – but now long*⁸ Ни о каких манерах в обращении с людьми нет и речи. Никто не понимает там, что в мире есть протокол и этот протокол *of diplomacy, good mauners is expected from diplomatic corps*⁹.

Министр иностранных дел и сам президент, который должен был бы дать Лукьяненко медаль, пенсию, дачу, возможность иногда выступить на домашнем телевидении и писать мемуары о своих патриотических страданиях, но не давать ему пост очень важный и нужный для новой страны, как плату за патриотизм, это не лицензия быть дипломатом!!

Также *Despotism in Embassy – is a breach of etiquette*¹⁰. Интересно, что привычки 70-летнего советского режима остаются, несмотря на украинский

Катерина Кричевська-Росандіч

патриотизм, это может не впечатляет там у вас, но здесь это – большой негатив! Интересно, что бывший Советский Союз очень хорошо вышколил своих дипломатов во всех отношениях – вид, манеры, дипломатия, языки, зная, что это очень нужно, чтобы завоевывать для Советского Союза позитивные позиции. Почему сейчас в Украине этого не понимают державные мужи?

Это не сплетни я Вам пишу, а большое беспокойство у всех нас здесь, которым судьба Украины не все равно!

Опять говорила с директором комитета (об инсулине)...

1. *Peter Ustinov (British actor, writer, humorist, know me like very much), з англ. – Петро Устінов (британський актор, письменник і гуморист мені дуже подобається)*
2. *ORIENT EXPRESS (з англ.) – Східний експрес*
3. *Petre Ustinov was recalling different stories about Benetrain (orient express, or SIMPLON, as it is called now) and one sees the landscape of France, Austria, Italy and finally Venice (з англ.) – Петро Устінов пригадував різні історії про Бенетрїна (орієнтувати експреси або Simplon, як це називається зараз) і бачити ландшафт Франції, Австрії, Італії, і, нарешті, Венеції*
4. *To cougar, learn the technique of watercolor (з англ.) – добре навчилася техніці акварелі*
5. *Experience (з англ.) – досвід*
6. *Behalf of his country (з англ.) – для своєї країни*
7. *Cultural or business deals (з англ.) – культурних та бізнесових угод*
8. *Ugly occurrences from the canadian press – but how long? (з англ.) – потворні явища канадської преси – але як довго?*
9. *Of diplomacy, good manners is expected from diplomatic corps (з англ.) – від дипломатичного корпусу очікуються добрі звичаї*
10. *Depotism in Embassy – is a breach of etiquette (з англ.) – деспотизм в посольстві – це порушення етикету*

Лист від 1 березня 1993 року

Дорогая Любовь Константиновна!

Вы, наверное, знаете из газет, радио о взрыве бомбы в Нью Йорке и ее последствиях! Терроризм существует по целому миру, но пока Америка была исключением, а теперь США стала территорией террора! Это подействовало на психику всех, включая и нас.

...27 – 28 февраля – солнце, настоящее Калифорнийское солнце, два месяца у нас оно стало редкостью и я вчера проработала возле дома: вычищала кусты, которые делают барьер между нашим и соседним участком. Нужно было вычистить все сухие, старые ветки, дать проникнуть вглубь зарослей

Листи з Америки

солнцу и кислороду, чтобы кусты пустили новую зелень. Вчера вечером я так устала, что пошла спать в 9:30, руки все порезаны и позарапаны и опухли, зато на весну будут кусты свежими и здоровыми. Сегодня опять солнце – буду работать в саду.

Я получила «хороший» заказ – сделать серию картин, Драго сделает slides, я посылаю с ценами в галерею, они выбирают что им нравится и тогда получают сразу и посылают деньги. Сейчас нужно сесть, подумать и подобрать материал, «переварить» и тогда начать писать. Я люблю писать «запомем», тогда идет работа лучше всего, но это не всегда так выходит, как мне бы хотелось, всегда есть какие-то перебивания.

Драго хочет поехать проведать его мать, что хорошо и ему, ей и мне, так как я тогда могу работать целый день с 8 утра до 6 вечера – пока хороший свет и иногда вечером тоже – подготовка рисунка, композиции. Сверковь «сдает», ей 89 лет и она хочет, чтобы ничего не болело, чтобы все было status quo, как было 50 лет назад. У нее сильный arthritis и osteoporosis – позвоночник и плечи выкрашиваются. Но она не хочет изменить свои привычки...

...В этом году уже началась в Калифорнии из-за большого количества дождей небывалая «эпидемия» сенной лихорадки. У меня тоже, особенно утром и вечером, – еле дышу: чихаю, глаза чешуться, мои знакомые даже попали в госпиталь.

Все цветет особенно сильно – начиная от всяких деревьев, кустов, цветов и диких трав в горах – все это распространяется ветром...

7 березня 1993 року. Ранок. Продовження листа, фрагменти.

...Все свалилось сразу: погода – не только весна, а лето, днем – жарко, ночью – прохладно. Начали искать подходящие кусты, растения, чтобы привести в порядок площадку перед домом. Там – пустота. Ездили по разным садоводствам, чтобы увидеть, что есть эффектное и по карману. Интересно, что 5 gallon container тот же самый куст – в одном садоводстве стоит \$8.99 – а в другом \$39.95. Натаскались, наносились, подобрали, сделали приблизительный план. Но у Драго все должно быть вымерено 100 раз, он решает часами – а я умираю от ненужных деталей, которые он не может себе представить в голове, как оно будет. Подрезали старые кусты (у меня руки до локтя все поцарапаны).

Посажены impetus² цветы в плоские круглые вазоны, они потом цветут целой разноцветной массой – в тенистом месте. Теперь нужно вскопать на 2 – 3 фута глубины, добывать humus, gypsum³, так как наша земля – глина солидная и чтобы развить корни, нужно, чтобы земля была рыхлой и вода проходила, а не сидела как в чашке! В такую погоду Драго может работать на солнце рано утром, у него очень чувствительная кожа...

Катерина Кричевська-Росандіч

8 березня 1993 року, ранок, продовження листа

Стоят чистые, теплые дни, солнце жарит, очень ранняя весна. Аллергия – добивает меня. Птицы не перестают петь, «танцевать» (*mocking bird*⁴), когда входят в раж поют, подпрыгивают, скачут, машут крыльями и поют как-кафонию! Пи-пи-пи-а-а-а, ик, ак, ик, ак, му-у-а, ая, ая и так далее. Но самое главное, что эти птицы (мужчины) поют днем и ночью. И если, не дай Бог, один решил вить гнездо и ухаживать за его дамой – около нас – в углу нашего сада – электрический столб, тогда *bird* на столбе кричит и танцует целую ночь – моя спальня выходит как раз в этот угол – спать – *forget it!*⁵

Скоро утро высылаю это письмо!

Всем сердечный привет от нас. Целую крепко Ваша К.

- ¹ *Arthritis u osteoporosis* (з англ.) – артрит і остеопороз
- ² *Impetus* (з англ.) – швидко
- ³ *Hummus, gypsum* (з англ.) – гумус, гіпс
- ⁴ *Mocking bird* (з англ.) – глузування птавиці
- ⁵ *Forget it* (з англ.) – забудь це

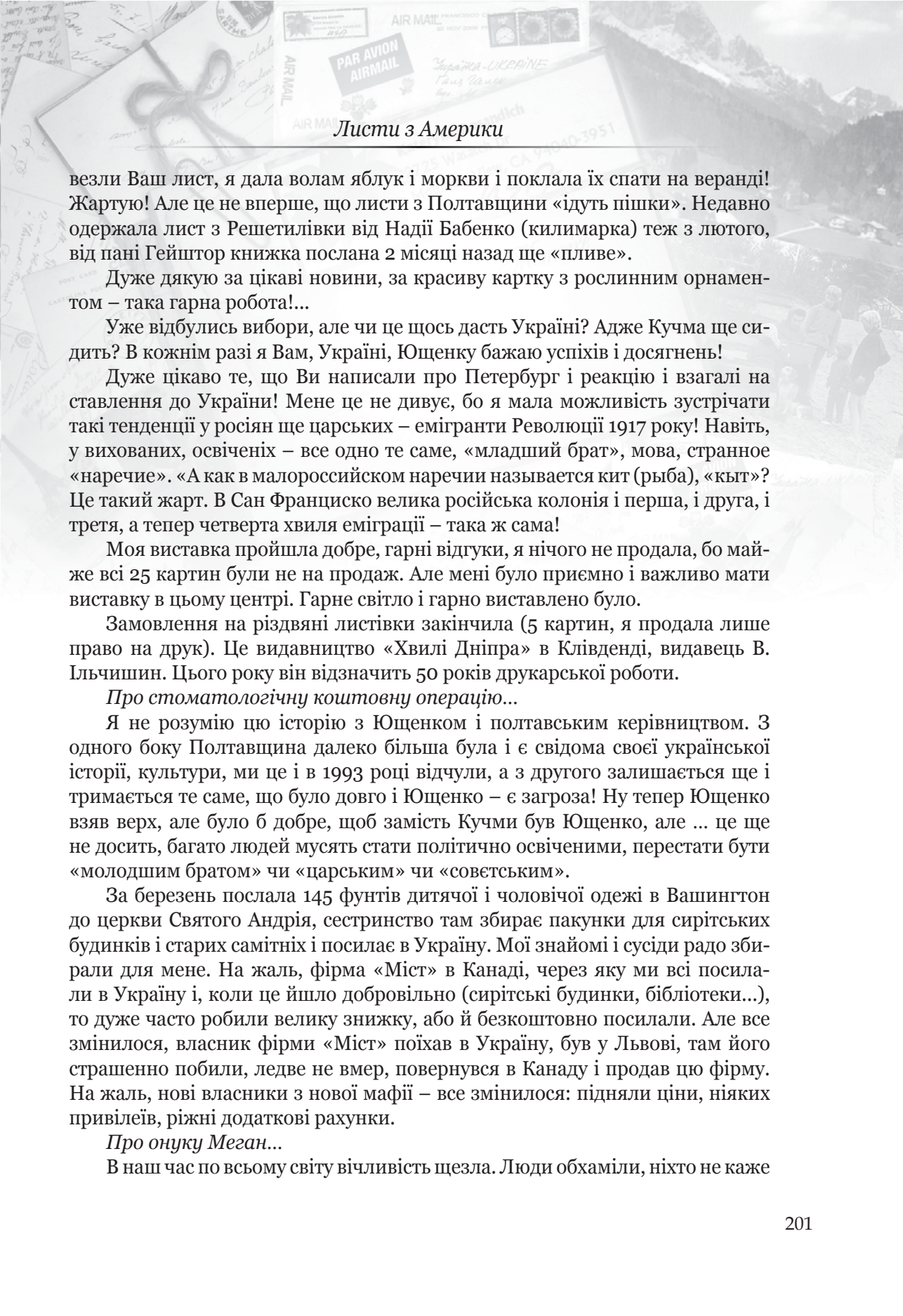
Лист від 30 липня 1993

Дорогая Любовь Константиновна!

...Я «замоталась», так как кроме всего, что нужно сделать перед отъездом, инструкции соседям – кормление кота, поливание сада, вазоны на *Patio*. Другому соседу – поливать угол и перед домом – сделать *sceed*¹, когда поливать и сколько времени этого требует *drip system*². Почистить сад от отошедших цветов, сорняков... Еще нужно купить туфли, так как из-за пальца на ноге не могу надеть туфли, нужно на пол номера больше и шире. Туфли фирмы «*Sas*», которые я ношу, мягкая кожа, не всюду можно достать...

Я боюсь, что своим приездом создаю много хлопот всем!...

Всякие мелкие заботы, телефоны, письма родственникам и так далее. Даже в Полтаве нужно передать деньги кухне моей знакомой еще со времен университета в Гайдельберге, с которой я не слышалась, не виделась 44 года и вдруг – письмо и телефон и просьба: ее кухня в Полтаве, очень больной человек (от чудной жизни в ссылке!). Как не взять! Так уже набралось больше 500 долларов чужих денег. Звонила ваша приятельница, хочет что-то передать и прислать то, что мне Вы послали и вернуть мою картину, которую я больше года передавала Вам кем-то, кто не взял и я ничего не знала и Вы нет. У меня уже нет никакого места и вес – пудами. Драго сердится, говорит не возьмут в аэроплан такие пуды. Я уже три раза разбирала и «увольняла»

Листи з Америки

вещи. Много есть таких вещей, как документы, фото для музеев в Полтаве, Киеве, картины деда и тому подобное.

Я надеюсь, что 2 сентября не будет дождя и приятно будет отпраздновать 67 лет на природе; только чтобы мы доехали и не распались.

От Киева до Полтавы 360 километров, это 217 миль – половина дороги от нас Маунтен Вью до Лос Анжелеса. 60-65 миль в час на наших дорогах 3-3,5 часа.

Ровно через месяц – третьего августа будем в Полтаве!

Всем, всем привет.

Обнимаю и целую Вас, от Драго привет. Ваша К.

^{1.} *Scleed* (з англ.) – змінний графік

^{2.} *Drip system* (з англ.) – система крапельниці

Лист від 9 жовтня 1993 року

Дорогая Любовь Константиновна!

Вот, мы уже дома. Приехали 3 октября больными, особенно я – схватили инфлюэнцию еще в Киеве, сначала заболел Драго – 16 сентября и я не поехала в Канев на конференцию, там были разочарованы, но я не могла Драго оставить одного «без языка» в чужой стране! 19 и меня свалило, Драго стало лучше, а так как телефон звонил целый день, то отдохнуть не могли, люди приходили даже не знакомые и сидели по 4 часа и рассказывали их ужасные истории, кроме этого нужно было *keep business appointments*¹, мне делалось хуже, так что 25 сентября, когда мы вылетали в Германию, полтавчане приехали нас провожать и благодаря директору Ганне Билоус – таможня пропустила нас без идиотской суммы, которую они хотели за «подарки», которые я честно выписала на бумажке.

В Германии сразу прилетели в Нюрнберг, к нашей приятельнице Герде, так как было поздно легли спать, но я не могла спать – душил кашель, только стоя могла дышать, утром Герда позвала ее врача, он пришел, меня осмотрел и сказал, что запущенная инфлюэнция, но нет воспаления легких, дал кодеиновые капли для успокоения кашля. Стало лучше, но не совсем. Герда показывала нам Нюрнберг и окрестности маленьких средневековых городков. После Украины и Киева – Германия громадный контраст! Во всем чувствуется хозяйская рука, все чисто, все в порядке – *service* – в магазинах, ресторанах и так далее – скоро, вежливо, с улыбкой, поэтому нервы не трепаются, каждодневная жизнь не усложняется добавочными неприятностями. После недели в Нюрнберге у Герды и ее семьи – сын, невестка и 2 ребят,

Катерина Кричевська-Росандіч

которые живут этажом ниже Герды – 3 октября мы вылетели из Нюрнберга в 7 утра во Франкфурт, а там после 2 часов ожидания самолет на Сан Франциско. Летели 11, 5 часов против времени, то есть, когда прилетели в Сан Франциско, было только 13:30 того же дня – 3 октября. Таможня, паспорта – все длилось минуту, и в зале нас ждали Герольд и Лада с плакатом «Welcome home – Ma – Pa!» Привезли нас и наши пудовые чемоданы домой – я была полумертвой, кот наш услышав мой голос начал кричать не своим голосом «я мав, я мав» и вот уже 5 дней не отходит от меня и не хочет идти во двор, боится, что опять уедем!

Я потеряла 9 фунтов, что очень хорошо, но не таким способом!

Фото уже напечатаны и начну посылать постепенно, так как сразу все боюсь, чтобы не пропали.

Соседи приходят и говорят, что скучали за нами, приносят помидоры, фрукты, телефон звонит как в Киеве, так что я поставила на паузу и только вечером слушаю, кто звонил и важно ли. Разгрузка, стирка – все делаю постепенно, так как очень устаю – сад, все заросло! Лимонные кусты выросли на 3-4 метра, закрыли окна кухни и столовой. Уже и здесь осень, но днем тепло, а утром и ночью – холодно. Хризантемы разных цветов: желтые, рыжие, красные, лиловые и белые соседка поливала, но она мало понимает в садоводстве... Много нужно полоть – сорняк.

Герольд и Лада благодарят за все подарки. Мы Вас благодарим за все время, внимание и теплоту!! Я сразу позвонила Вашей знакомой Калерии О. Она дала свой адрес и я в тот день послала ей Ваше письмо. Вот ее адрес:

MRS. K.N. Ozerova

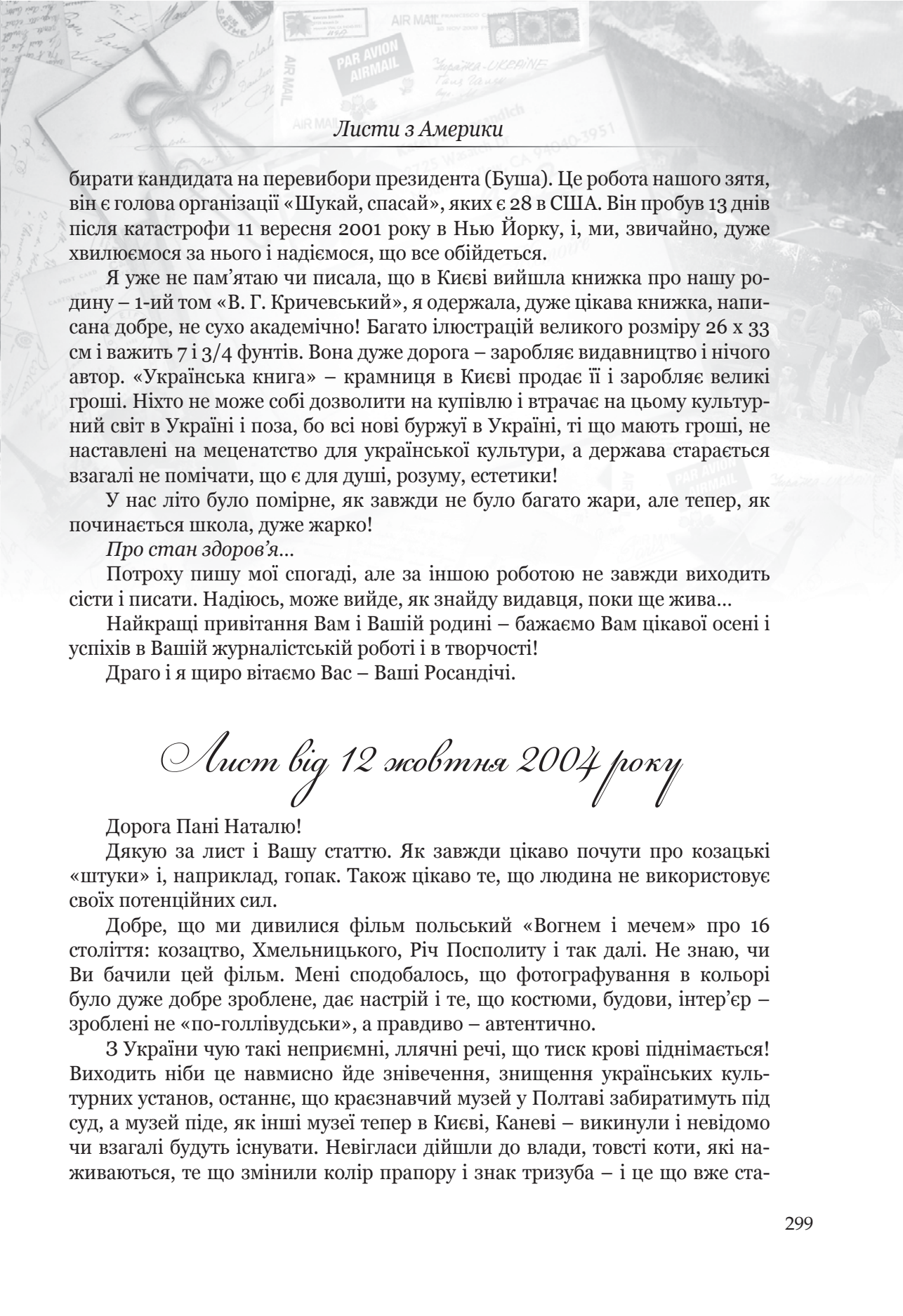
4145/ VIA Marina, apt.213

Катерина Кричевська виступає перед головним входом у
Красназавчий музей. 5 вересня 1993

MARINA DEL REY,
CA, 90292, USA.

У нас остались самые позитивные и приятные впечатления именно от Полтавы-Полтавщины и людей, с которыми мы общались и встречались. В Киеве это совсем другое. К сожалению, в столице чувствуется больше corruption, хаос, депрессия, бедность, хамство, безразличие и цинизм молодежи.

Листи з Америки

Если бы я когда-нибудь и приехала б в Украину опять, я бы приехала только в Полтаву, Полтавщину, но не в Киев!

Не знаю, что будет с Вашим Парламентом, даже если переменят всех – думаю, будет то же самое – они все одинаковые – и держатся за теплые места, пока можно, за счет народа, хаоса ...

Пока все – мне нужно написать 42 письма, 18 уже написала. Делаю я это утром, пока голова – чистая!

Всем, всем – большое спасибо, лучшие наши пожелания всего хорошего. Целуем – Ваши Драго и Катруся.

^{1.} *Keep business appointments (з англ.) – підтримувати ділові зустрічі*

Лист від 27 листопада 1993 року

Дорогая Любовь Константиновна!

...Я опять перечитала Ваше переданное письмо (3-й раз) и в начале, где Вы пишете о Вере Михайловне и так далее все, что мне было нужно для диспозитивной прессы – actuality is gone!¹ Как я раньше писала, здесь столько новостей, тем происходит каждый день, что газеты печатают «новости», а старые «новости» уже «вчерашний суп». Я уверена, что В. М. не успевает справляться со всем, что ей нужно делать. Но есть также система of priorities², тем более, что я не ожидала каких-то чудес или длинных посланий. Короткое письмо и вырезки из газет и все. Может у меня система, что я организую все так, что у меня не пропадает время и я очень строго регулирую мое время и мои знакомые уже знают, что на «теревені» у меня нет времени. Я телефонировала, когда было дело, и usually state my business and 1 % small talk³. Когда я обещаю, я предупреждаю, что сделаю то или другое, если у меня будет время или если я смогу это сделать.

Может это мой характер и кроме этого 10 лет работы в американской бизнес-структуре, тренировка. В бизнес делах я – обязательна и требую обязательности в галереях, представителях и так далее. К сожалению, большинство считают художников мечтателями, не практичными и поэтому можна section of take advantage of them⁴. Мне приходилось и даже сейчас после нашего приезда стыкаться с этим, но я все же добилась своего, так как увидела хитрость и когда уже «мне вожжа попадает под хвост», я не оставлю, пока не добьюсь своего.

В день благодарности (24 ноября) утром поехали к Ладе, я ей показала, что нужно делать с индейкой, начинкой ..., тогда поехала домой и в 5 часов опять поехали к ней на обед. Обед был вкусный, Лада – хозяйка, но я плачу – так как все: индюшка и прочее для меня – тяжелое и мой желудок до

Катерина Кричевська-Росандіч

сих пор воюет. Завтра даю последний обед для наших знакомых, после поездочный обед-отчет. Почти каждую неделю у меня обеды, я устала!! Нужно убрать и сделать еще сегодня приготовления...

1. *Actuality is gone* (з англ.) – актуальність минула
2. *Of priorities* (з англ.) – пріоритетів
3. *Usually state my business and 1 % small talk* (з англ.) – як правило, мій бізнес і один відсоток розмов
4. *Section or take advantage of them* (з англ.) – здобути переваги з них

Лист від 1 грудня 1993 року

Дорогая Любовь Константиновна!

...Получила письмо и статью от Крачмера¹. Еще не ответила, нужно подумать как писать, правдиво, но деликатно, так как он затрагивает тему деда, музея в controversial way².

Рада, что посылка в музей не пропала. Значит – все мои посылки, которые до сих пор посланы, – в Киев, Полтаву, Львов не пропали...

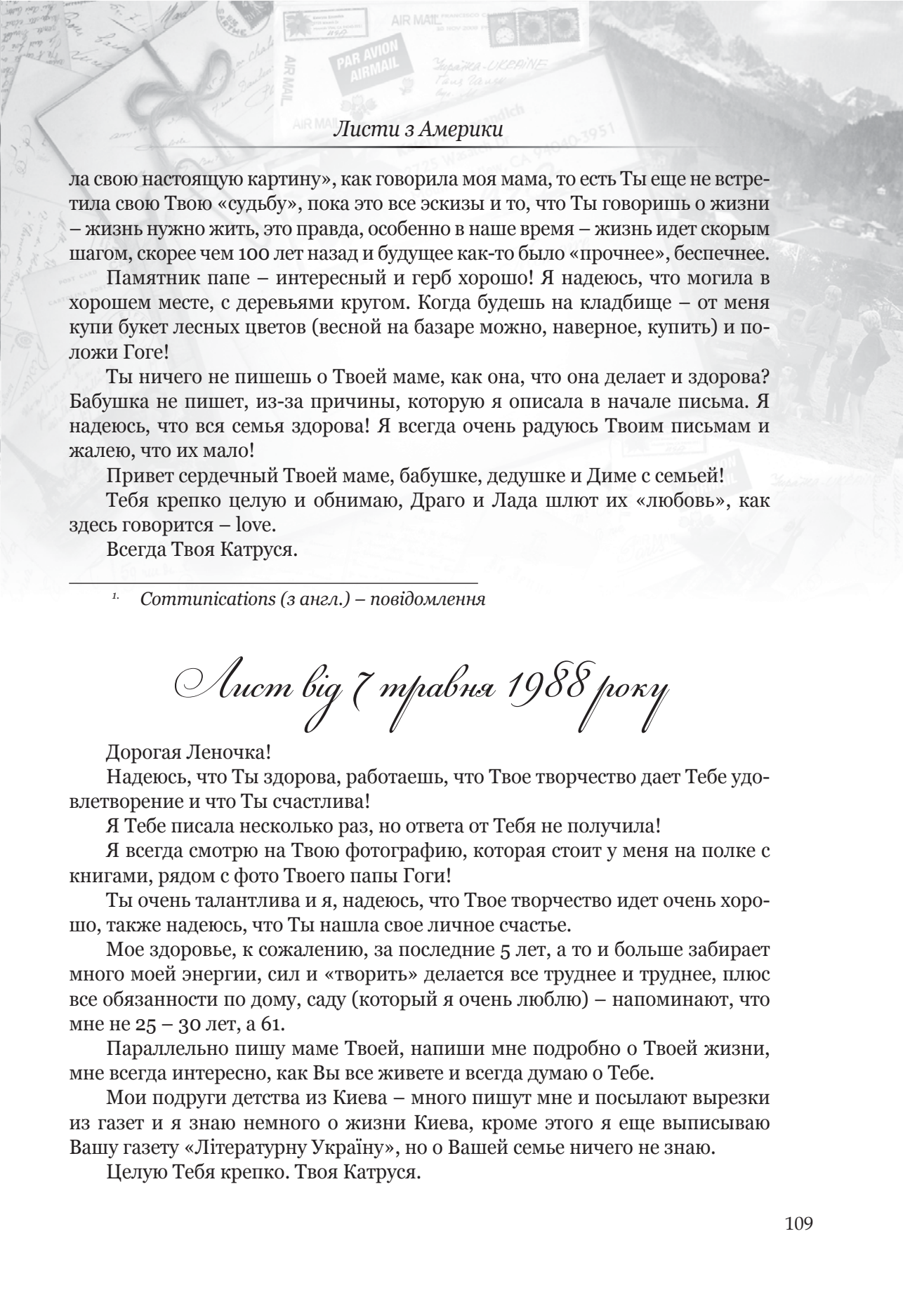
1. *Крачмер В. В.* – полтавський архітектор
2. *Contrroversial way* (з англ.) – в суперечливий спосіб

Лист від 24 грудня 1993 року

Дорогая Любовь Константиновна!

... Все спечено, все убрано, сварено!

Целую неделю, каждый день подруги, знакомые, соседи приходят с пакетами-корзинками. Одна из моих подруг, мы знаем друг друга 26 лет (наши дети ходили вместе в школу) на подарочной открытке написала:... «to my friend, who all there years had broad shoulders...¹» Это меня тронуло! Спрашивала всегда: «Do you have a cup of coffee!²» – значит ей нужно выговориться, тогда она приходит и говорит, а я слушаю (пару часов), иногда я ей в конце выговариваю, ругаю ее, но все эти годы она продолжает делать те же ошибки и те же разговоры. Но у нас близкие отношения, так как она очень sincere (щирий українською) человек и, несмотря на ее минусы, которыми она сама себе портит жизнь, – я ценю ее. Зовут ее Марги.

Листи з Америки

Я звонила в Киев к моей приятельнице, она сказала, что Дима Малаков, она и другие написали мне письма, но как из Полтавы, так и из Киева ничего нет...

1. *To my friend, who all these years had broad shoulders* (з англ.)- моїй приятельці, яка всі роки перекладала на свої плечі
2. *Do you have a cup of coffee* (з англ.) – у тебе є чашка кави

Лист від 5 травня 1994 року

Дорогая Любовь Константиновна!

... Seminar in Poltava – доктор Andy Carrol и Оля Р., через Общество Полтава в Чикаго делают устройства... Я стараюсь передать украинскую пишущую машинку через Andy Carrol с ее грузом, это еще не точно.

На фото: пара Барбара и Тим грузят, шлют разными способами из Калифорнии на восток Америки – в Нью Йорк (аэродром) груз, все, что Энди Керрол везет с собой это несколько тысяч фунтов груза – все стараются слать без денег – разные фирмы, организации жертвуют время, работу, места и так далее.

Это значит, что все эти люди ходят, звонят, просят, объясняют, пишут и, когда все улажено и закончено, у них удовлетворение, что это кому-то помогло...

Лист від 7 червня 1994 року

Дорогая Любовь Константиновна!

...Последнюю неделю и, особенно вчера, были праздничные дни – 50-летие дня D-Day (6-6-1944 – наступление Альянса: Америка, Англия, Канада, Франция на Нормандию и начало конца Гитлера в Европе).

Воспоминания, ветераны, президенты, Королевы Англии, Голландии, Король Швеции и так далее собрались на нормандском высоком берегу Ла Манша, где кладбище американцев, немцев, англичан, канадцев, погибших тогда. С Армией Патона наступал и брат Драго Исток (по-югославски значит Восток) и прошел всю Европу. А Драго был в Корее на артиллерийских позициях 2 года. Столько погибло по-глупому молодежи мира на каждой войне и сколько «вожди» мира «клянутся», мол, это последняя война и будет мир! Ха-ха! Человек будет воевать, будет человек или вернее два человека на Земле. Ударилась в философию.

Посылаю пару открыток. К сожалению, (скажите Вере Михайловне) напечатали слишком синим и лунный свет слишком белый (оригинал более приглушенный). Скажите ей, если у меня будет возможность, я перешлю или передам музею штук 500 для использования...

Катерина Кричевська-Росандіч

Лист від 11 липня 1994 року

Дорогая Любовь Константиновна!

...Начала перечитывать Константина Паустовского «Повесть о жизни» (его биографические воспоминания) масса интересных общих мест, где он жил, бывал, мне очень знакомы, известны, как, например, река Рось или Лукьяновка, часть Киева, где я выросла, ходила в школу и которую я совсем не могла узнать, когда была в Киеве в прошлом году. Паустовский описывает Лукьяновку больше похожую на ту, которую я помню. Мне нравится стиль Паустовского, он умеет короткими, стержневыми фразами создать чувство места или атмосферу, настроение дня, погоды – поэтично, но не сентиментально!

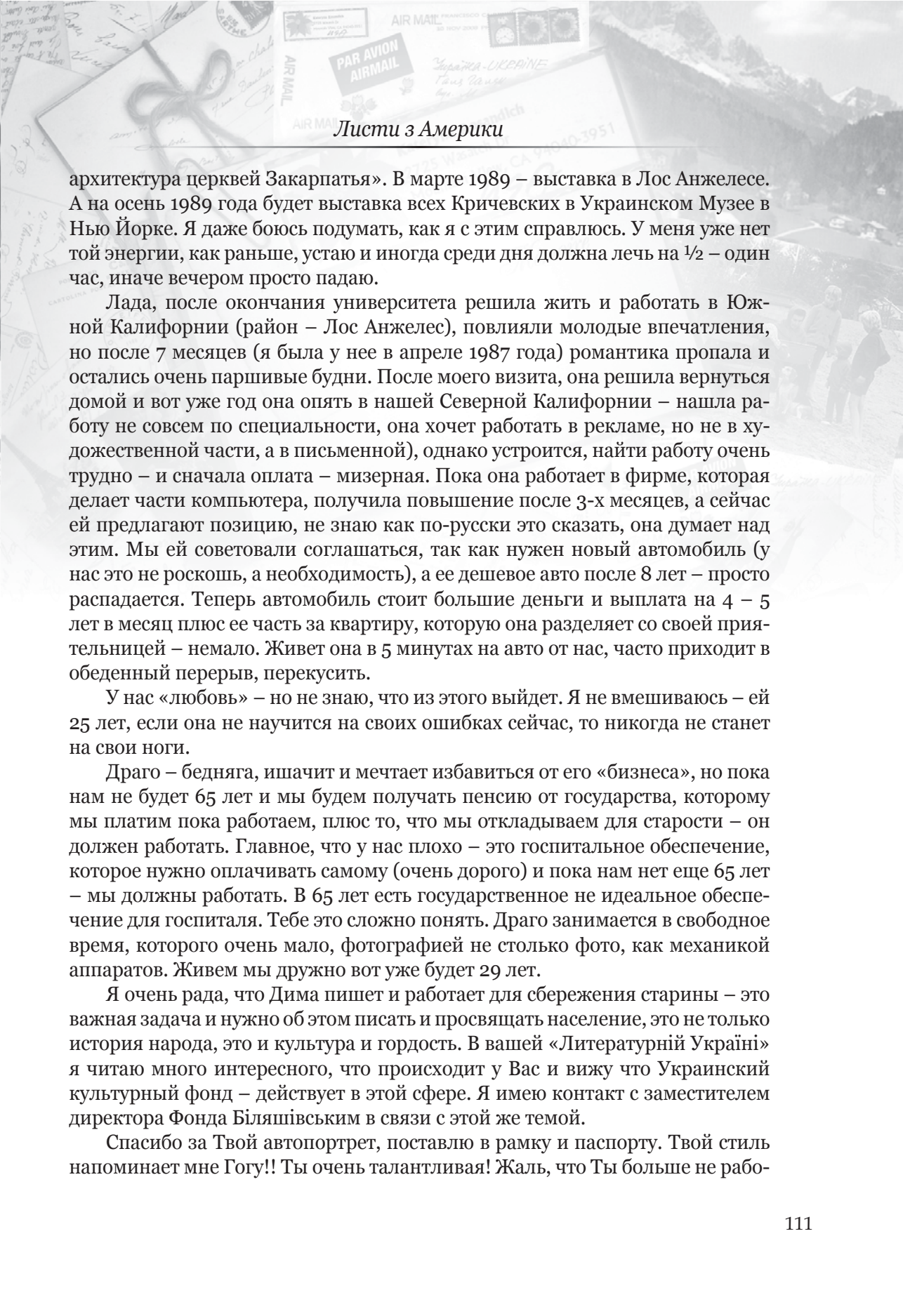
Меня мучит артрит, особенно в руках и ступнях ног и бедра, очень трудно ходить. К счастью, соседи напротив нас, имеют бассейн и я всегда приглашена (я совсем начала писать русскими словами по английски: «I am always invited to swim there, I do lot of things for them, catfishing, pruning of Roses, making борщ for them etc»)¹...

¹ *I am always invited to swim there, I do lot of things for them, catfishing, pruning of Roses, making борщ for them etc (з англ.) – мене завжди запрошують плавати: я роблю для них багато речей – афіші, обрізаю троянди, готую борщ тощо*

Лист без погатку

Дорогая Любовь Константиновна!

...В прошлую субботу моя приятельница (ее зовут Айна!) и ее муж пригласили нас в Академию Natural Sciences, где была лекция профессора Орегонского университета о мировой экологии океана и прибрежных флоре и фауне, их значение для нашего будущего. Это молодая дама очень интересная и привлекательная, ее фамилия Любченко! Потом мы познакомились с ней, ее дед был киевлянин. Был обед (буфет) з зале океанических рыб: огромные стеклянные стены, за которыми разные бассейны с множеством рыб; например два дельфина сразу подплыли к стеклу и улыбались нам. Белуга, севрюга – с курносими носами. Наш стол был как раз под бассейном пирании – это южноамериканская рыба-убийца, которая нападает на живое, даже величиной с корову и за 5 минут стая объедает все – остается только скелет! Они очень не привлекательные.

Листи з Америки

Вчера на Русской речке (100 миль от нас Russian River) один человек удил рыбу и поймал на удочку 8 футов стерлядь (150 фунтов). Этот великан жил под мостом, видно, очень долгие годы, конечно, удочка сломалась, якорь оборван на лодке и рыба тягала лодку с рыбаком по речке, люди стояли на берегу и на мосту и сразу позвонили в газету. Костя (мой первый муж) фотографировал этот цирк, это как раз около их дачи на речке! Откуда эта рыба и такая величина? Рыбак настоящий спортсмен – в конце отпустил великана-рыбу и она дальше живет под мостом!...

Лист від 12 жовтня 1994

Дорогая Любовь Константиновна!

...У нас была целую неделю гостя из Канады, Оттавы – землячка. Где-то в 19 столетии какая-то далекая кузина, так как прадеды и прабабы ее и мои были сестрами и братьями в 1830-х годах, у нее известная фамилия на Украине – Симиренко (черкасские сады, эксперименты сортов фруктовых, имение в Млиеве и экспериментальная станция). Вся семья была уничтожена, она последняя в семье, одних лет со мной. Мы ей немного показали Калифорнию. Как раз перед ее приездом был первый шторм осеннего сезона и ее аэроплан кружил 0, 5 часа, чтобы прорваться сквозь тучи и сесть в Сан Хосе, где мы ее ждали. За ночь шторм прошел и целую неделю была теплая, солнечная погода. Таня Симиренко грелась, так как в Канаде уже зима с заморозками, а здесь тепло и даже на океане, куда мы ездили, было тепло, солнечно, мы у самого океана делали пикник. Соленый воздух и ветер с океана очень хорошо подействовал на наши аллергии, расчистил гайморовую полость – дышали свободно и спали очень крепко; и даже Сан Франциско, который всегда закрыт туманом, днем, когда мы туда ехали показать Тане его, – Cooperated¹ – солнце и тепло, а между поездками разговоры, больше гостя говорила, а мы слушали. Мне, кажется, что ей нужно было или выговориться или она все время себе и другим доказывает что-то. Конечно, я устала, хотя физически я ничего не делала. Интересно, что можно переписываться с людьми, но все же, хотя и короткое совместное время – дает возможность узнать человека.

Выставка в Канаде: еще до открытия моя представительница (Вы с ней знакомы – Соня Скрипник) мне сказала по телефону, что открыв пакеты с картинами, была разочарована, она более деликатно это сказала, так как картины были не типичные виды Киева, к которым привыкли (открыточные виды!!!) ее клиенты, тоже с Полтавой и Полтавщиной. Но она, наверное, не понимает или забыла, что тема выставки «Renewal of Memories»² значат

Катерина Кричевська-Росандіч

мои впечатления об Украине, то что произвело впечатление, понравилось или не понравилось, но имело значение. Я уже давно разочаровалась во многих галереях, представителях, так как слово представитель имеет фальшивое значение. Представлять – понимать, сохранять интересы художника, а не только зарабатывать на них, как можна больше. На выставке было много народу, но продано только 4 картины, мне все равно, но Соня была очень разочарована, так как ей главное удовлетворить публику – открыточные виды и дешево... За 5 лет я не подняла цены по сравнению с другими художниками...

...Работа в саду – это для меня самая приятная работа, хотя и тяжело, но всегда удовольствие. Доктор сказал, что работа или не работа не имеет значения, все зависит от того как я себя чувствую, если боль усиливается, то прекратить делать...

¹ *Cooperated* (з англ.) – співпрацювати

² *Renewal of memories* (з англ.) – оновлення спогадів

Лист від 10 вересня 1995 року

Дорогая Любовь Константиновна!

...У Драго семьи – осложнения с матерью и братом. Все это странно, грустно и меня злит – я всегда была не терпеливой и не толерантной, а на старости это еще больше усилилось – не переношу и не прощаю irresponsible people¹, когда люди ждут, что как-то и кто-то устроит чудо и как-то оно будет. У Лады и Герольда подобная ситуация с Герольда отцом. Абсолютная нереальность и требования удовлетворять его нереальность, эгоистические желания. Это действует на мои нервы и тоже забирает время от нормальных мыслей.

Вы пишете о книгах Джеймса Гэрриет² (Jamoos Herriet) у меня есть все его книги, кроме этого была небольшая переписка, пока он был жив. У нас уже годами на Publik Broadcasting TV³ идет английская серия фильмов, сделанных по его книгам, каждую субботу мы смотрим часовую программу с юмором и с большой любовью и пониманием. Он практиковал свою профессию и писал о ней.

У Вас ветеринарная профилактика стоит, видно, очень низко, так как операция собак, котов женского или мужского пола здесь или в Европе настолько простая и без всяких последствий, на другой день животные бегают, едят и так далее. Около оперируемого места ставят специальный пластиковый круг, чтобы животные не лизали, не тормозили рану, то есть шов. Я подозреваю, что ваши ветеринары не умеют, не досматривают, не делают

Листи з Америки

операции, не заражая сепсисом животных. Мое мнение – бездомные животные (neglected⁴), дети – лучше не рождались бы. Сейчас земля не может прокормить все население, которое родится, не думая о последствиях.

...О внуках Л. Гейштор, статья о диабете, о посылках, которые высылают через организацию «Міст».

Всем сердечный привет от нас. Лада сделала мне приятный сюрприз на мой день рождения – пригласила нас на обед и сделала весь обед и даже закуски украинской кухни и, главное, вышло вкуснее, чем мое.

Желаю крепкого здоровья, сил и бодрости. Целую крепко Катр.

У Гогиной дочки Елены – родилась дочь в начале августа.

1. *Irresponsible people* (з англ.) – безвідповідальна людина

2. *Джеймс Гэрриет* – британський хірург-ветеринар і письменник

3. *Publk Broadcasting TV* (з англ.) – суспільне мовлення

4. *Neglected* (з англ.) – знехтували

Лист від 31 грудня 1996 року

Дорогая Любовь Константиновна!

...Ваши замечания на счет Драго и меня – очень идеалистические. Драго очень хороший человек и, если бы у меня был другой характер, он был бы идеален, но во многих вещах я бескомпромиссна и иду, как бык через стенку, а не как лисичка с улыбкой. Я отказываюсь быть «мамой» моему мужу, то есть самые маленькие, глупые решения, которые взрослый человек, мужчина должен сам решать, делать, а он от привычки и лени ждет, что я (жена – мама будет делать за него). Я отказываюсь это делать. Так само и в работе: то есть я могла бы иметь 100% cooperation if I was willing to manipulate, to handle situation with certain methods, etc. I find if degrading, although I see clearly it is an acceptable premise – and how many books, articles are written on these theme and all comes to one thing: you do something you «manipulate», «compromise», etc.¹

Есть теория, что мужчины не думают как женщины и так далее, но очень много зависит от восприятия, домашней атмосферы, влияния мам, которые воспитывают сыновей.

У меня признаю не реальные ожидания – I expect a man or a woman to have a sense of self, to be mature, to be observant, to be attentive and to do things for each other and household – without being told!!²

Последние пять лет начали отражаться на моем здоровье: Драго не может понять, что мне нужно, хотя бы один день в неделю быть одной, часов 8. Я всегда нуждалась в «самоті» – это восстанавливает мои нервы, баланс.

Катерина Кричевська-Росандіч

Некоторые люди нуждаются в обществе все время, я не принадлежу к этим людям. Я люблю одиночество, мне никогда не скучно! Хотя у меня много приятельниц, знакомых, я не жажду быть с ними все время. Я знаю, что я ожидаю от Драго больше? Слишком? Я признаю, что это эгоизм с моей стороны – я по натуре не жертва и все это очень закручено – детство, отношения моих родителей, моя мама и ее безумная любовь к моему отцу, ее жертвы – это все я видела сознательно или безсознательно и это влияет и на мою жизнь, мое отношение.

Сейчас – все в плохом состоянии. Нет дня, когда я не должна идти на какие-то проверки, анализы...

О живописи уже давно не думаю, что мне особенно неприятно. Добавочные неприятные новости о Драго брате и матери – все это не приносит мне «покой»...

Целую крепко, Ваша Катр.

- ¹ *Cooperation if I was willing to manipulate, to handle situation with certain methods, etc. I find it degrading, although I see that it is an acceptable premise and how many books, articles are written on these themes and all comes to one thing: you do something you «manipulate», «compromise», etc (з англ.) – співпраця, якщо я хотіла маніпулювати, щоб справлятися з певною ситуацією: мати нагороду і таке інше. Я вважаю, що це принижую гідність. Я бачу лист – це неприємна посилка і викладає багато книг, статей на цю тему все зводиться до одного – маніпулювання, компроміси тощо...*
- ² *I expect a man or a woman to have a sense of self, to be mature, to be observant, to be attentive and to do things for each other and household – without being told (з англ.) – я вважаю, що чоловік і жінка мають бути зрілими, спостережливими, уважними і робити речі один для одного...*

Лист від 20 березня 1996 року

Дорогая Любовь Константиновна!

...В Музее нам показывали двери и балкон резные из такого дерева (по рисункам моего деда)! Главное, что бы была работа! Мы читаем и слышим, что столько учреждений, заводов и так далее стоят без работы, статистика говорит, что в Украине есть все, что нужно – develop, produce and sell¹ – пшеница, а продукт – то можно продать за 500 долларов и так далее. Но государственные идиоты делают все возможное, чтобы затормозить legitimate² развитие дел, businesses, которые будут приносить доход через платежи налогов (нормальных), а государство сейчас делает все наоборот – убивает инициативу и развивает подполье – мафию!

Листи з Америки

Я надеюсь, что Вы получили посылку, так как Малаковы в Киеве получили в первых числах марта, в Полтаву – приходит всегда позже. Хорошо, что я послала посылки тогда. Сейчас ситуация с посылками изменилась и у вас и у нас...

В мае 1996 Дима и Ира Малаковы едут в Америку. Их выписывает на месяц кузина Иры из Чикаго. Надеюсь, что они смогут приехать и к нам. У меня для Димы, его музея масса есть материалов, которые он сможет взять с собой, также некоторые картины для музеев Киева и Полтавы, потом передаст Вере Михайловне Кошевой.

Я очень рада, что ученики Вас не забывают и Вам помогают!

У нас все цветет, как сумасшедшее – много, много дождей и это радость для Калифорнии.

О своем пошатнувшемся здоровье...

Сейчас моя соседка, напротив, умирает от рака! Все было нормально до середины ноября, а за 4 месяца эта женщина перестала быть той моей соседкой, которую я знала 32 года! Это почти не человек, а одна мука и боль! Поэтому быстрой смерти, как у моей бабушки и мамы, я и себе желаю! Я думаю, что не так страшна смерть, а loss of liguity³, так как человеческое достоинство, если его потерять, для меня хуже всего!

Кончаю, все дни у меня бесконечно заняты, если посмотреть на календарь – каждый день расписано куда, кому и так далее...

^{1.} *Develop, produce and sell* (з англ.) – розробляти, виробляти і продавати

^{2.} *Legitimate* (з англ.) – законний

^{3.} *A loss of liguity* (з англ.) – втрата гідності

Лист від 7 червня 1996 року

Дорогая Любовь Константиновна!

Спасибо за Ваше письмо и фото. Получила как раз, когда были Малаковы у нас. Неделю назад они уехали в Чикаго к кузине Иры, откуда они должны были побывать в разных местах на востоке США.

Мы им старались показать красоту нашего Штата, немного испанской Калифорнийской истории 18 столетия, миссий, а также океан, рыбацкие поселки, тюленей, пеликанов, которые ходят среди туристов, абсолютно не обращая внимания и ожидают кусок рыбы... Ездили по почти вертикальных горах-улицах Сан Франциско с видами моста через Золотые ворота (вход из океана в залив Сан Франциско). Интересно было наблюдать, слушать их реакции от самых простых обывательских вещей, до более серьезных, напри-

Катерина Кричевська-Росандіч

мер, отношения людей – вежливость, удобства, лечение!!! Также было интересно, грустно, забавно-грустно слушать о жизни в бывшем Советском Союзе и сейчас сознавать, что 70 лет изоляции даже самых талантливых, умных людей сделала их односторонними, не давая возможности сравнивать, расширять горизонты, не говоря уже о манерах, вежливости. Реакция Малаковых, например: «мы слышали, читали и так далее все время, что на Западе рабочий человек все время работает на богатых, не имеет ничего, его притесняют...». А Ира говорит, что нас поражает, что в Америке все сделано для удобства человека, для экономии времени, сохранения человеческого достоинства.

Я слушала о ситуации еще при Советском Союзе о лечении людей (доктора, госпитали)! Просто не верится, что в 20 почти 21 столетии не в дикой Африке, не в джунглях Бразилии, а в Европе медицина с понятиями 50-60-ти летней давности. И главное, что меня удивляет, что доктора не учат, не просвещают население, это не берет много денег, даже ничего – просто написать в газете раз-два в неделю в разделе «Здоровье» или «Нужно знать»: доктора выступают по телевидению раз в неделю 1, 2 часа, говорят на разные темы медицины простым языком, объясняя о болезнях, причинах, лечении, prevention¹ и так далее. А особенно дантистика! Зубные врачи где-то в 14 столетии – ведь зубы, десна, их здоровье влияет на здоровье всего организма. У Малаковых (обоих) зубы в ужасном состоянии, но они не понимают, что вырвать, подчинить зубы важнее для здоровья, эстетики, чем другие домашние приобретения.

Ирины состояние после операции – 4 года тому, я бы сказала, просто опасное... Я залезла в глубокие темы! Я знаю только одно – я бегала на угол нашей улицы и громко кричала: «I am so glad I left!»². Соседки смеются, не понимают! Драго, к сожалению, плохо себя чувствовал и я настояла, чтобы он проверил легкие – после отъезда Малаковых и оказалась инфекция. А теперь и я получила какую-то гадость: нос болит и горло, недомагание...

...В этом году очень красочный сад, много цветов: были зимой дожди и я удобряла...

От В. М. Кошевой давно нет писем, передавайте ей привет.

У меня насобирилось много книг для Вас, но пока не было времени узнать о другом способе посылок. Перемена, то есть новый представитель – это типичная советская морда, методы и психика и я не собираюсь быть его клиентом.

Драго шлет сердечный привет всей семье и, конечно, his girlfriend³ Маше! Я присоединяюсь – привет всем!

Целую крепко Ваша Катр.

¹ Prevention (з англ.) – профілактика

² I am so glad I left! (з англ.) – я рада, що я залишила

³ His girlfriend (з англ.) – його подружка – онука Л. Гейштор

Лист від 30 серпня 1996 року

Дорогая Любовь Константиновна!

...Похоронили маму Драго (92 года) около ее мужа. Катя, молодой священник очень хорошо сказал над могилой и потом приятно удивил нас: в честь мамы прочел «Отче наш» по-югославски и так чисто, без акцента. Я его спросила, откуда он знает югославский? Так как он сам американец ирландского происхождения. Он сказал, что в его приходе много из Югославии (хорватов-католиков) и он специально выучил молитвы и разговорный язык. Это было очень мило и нам было приятно, что для мамы последние слова на земле были сказаны языком ее детства, юности и ее любимого мужа Марко. Он ее очень любил и баловал; а после его смерти – эта нежность и любовь, все сделалось презрением и криком.

Мне было ее очень жалко, но мы не могли все время ездить туда, она к нам не охотно и редко приезжала, так как думала, как будет там сам Исток?...

В Киеве в Музее истории города в мою честь (70 лет) будет вечер с выставкой новых вещей, которые я передала Димой Малаковым для музея. Это очень трогательно! Этим летом работала, сделала небольшие этюды. Может сделаю Pre – Christmas show and Sale¹ в конце ноября, я делаю это каждые 3-4 года. Это у себя в ателье и только по приглашениям...

Вот уже более 2, 5 лет, как я бросила курить!...

Целую крепко и обнимаю. Ваша Катруся.

¹ Pre – Christmas show and Sale (з англ.) – Різдяне шоу і продаж

Лист від 18 жовтня 1996 року

Дорогая Любовь Константиновна!

...Идут выборы президента. Это тоже вроде Головина – я принципиально не голосую за президентских кандидатов – они (все политики) за голоса продадут свою маму (даже хорошую маму)! Я голосую за Referendums, Propositions, которые важны для населения. Ни республиканская партия, ни демократическая не имеют кандидатов, включая сегодняшнего президента, который является лидером. Республиканцы допустили в их ряды консервативных и религиозных фанатиков, совсем игнорируя конституцию и главные принципы, на которых строилась Америка: государство не имеет права вмешивать религию в управление страной. Религия это Private right of

Катерина Кричевська-Росандіч

people!¹ Демократы до того пошли в либерализм, что средний класс те, кто работает и больше платит налогов, совершенно забыт, не имеет прав и сделанся дойной коровой! Законы, которые существуют, игнорируются, особенно в Калифорнии, а эмигранты (Мексика, Южная Америка) заваливают нас, получают бесплатно все и еще welfare.² Я работала 45 лет и платила за мою пенсию (Social Security)³ – они же гранты через пять минут получают Social Security, где же логика? И, главное, что это считается, что Америка им должна!...

¹. *Private right of people (з англ.) – приватне право людей*

². *Welfare (з англ.) – добробут*

³. *Social Security (з англ.) – соціальна безпека*

Лист від 13 листопада 1996 року

Дорогая Любовь Константиновна!

...У нас не вмещается в голове, что эмигранты получают бесплатно квартиру, плату за учение английского языка, пособие денежное. Вот я знаю пару молодых с двумя детьми уже 3 года живут, не работают, на всем готовом! И таких масса, не только из Европы, Мексики, Южной Америки, Китая, Вьетнама и они плодятся как мухи. Криминал растет, нехватка воды, земли, медицины... Школы – стандарт в Америке не был на высоте, а сейчас до того упал, что делается страшно – кто будет у «руля» в Америке. Родители не воспитывают детей, они ждут, что все сделает школа, родители задаривают детей большими подарками, никто не ценить ничего, родители сами не знают, что такое самодисциплина и дисциплина в доме.

У нас идет серия по телевизору об исторических причинах Первой мировой войны, очень интересно и очень грустно, так как миллионы со всех сторон молодых, самых лучших, будущее каждой страны гибли! И вся политика, все ambition of all men!¹ А потом?

Не буду философствовать на ночь! Сейчас почти 10 часов вечера, я еще не помыла посуду. Я думаю это будет мое последнее послание перед Рождеством.

Всем большой привет от Драго.

Я всем желаю всего наилучшего!

Целую крепко Ваша Катр.

P. S. В этом году очень яркая (контрастная) осень, как никогда все деревья пожелтели, пооранжевели и красный – вместе и листья падают тоже вместе – поэтому всюду ковры цвета с синим ярким небом днем или серомолочным туманом утром – очень живописно! К.

¹. *Ambition of all men (з англ.) – амбіції людства*

Лист від 15 липня 1997

Дорогая Любовь Константиновна!

...Я слышу такие депрессивные истории у Вас там. Один из моих клиентов вернулся несколько дней назад из Украины (был у своих родственников в селе Западной Украины). Рассказывал многое и в том числе интересный случай: сын его родственников, заканчивая гимназию, очень хороший ученик, пятерочник, там дают медаль и свидетельство и с этим, конечно, сразу увеличиваются шансы вступления в университет. Но тут родители получили сюрприз: учитель открыто сказал, что медаль и свидетельство им стоит 80 долларов! Это же шантаж *blackmail*, *corruption*!¹ Мой клиент американский украинец, узнав об этом, собрал родителей и учеников оканчивающих школу, – и спросил у них, правда ли, что его молодой родственник хороший ученик в школе – правда или нет? Все дети и родители сказали, что мальчик самый лучший ученик в школе. Тогда наш американец попросил родителей сказать учителю, что никому медаль не нужна и что отныне никто не будет платить, давать и брать (медаль). Научал их восстать! Они так и сделали. И гад-учитель прислал удостоверение о пятерочном результате. Это очень грустный факт. Тот же человек поехал к родственникам его жены в другое село, там председатель колхоза построил себе палац в 4 этажа (дом, 11 спален, бассейн, ну, барон!) А крестьяне живут в проголодь, он забирает все заработки себе, а колхозники, как рабы! Наш американец опять начал пропаганду, собрал крестьян и научил их, что, если они пойдут на забастовку, то колхозный начальник должен будет сам работать и справляться со всем, чтобы получать деньги и так как это не коммунистическая партия и не НКВД, никто не может их арестовать, тем более, что это же – самозванец – новый царь колхозный. У Вас народ привык быть, как овцы, которых стригут и колотят, а они безмолвно гнут спины! Нам все это понятно – нигде нет идеального государства, страны и так далее. Но, несмотря на всякие минусы, Америка все же страна законов, по которым большинство граждан живут и подчиняются этим законам, мы их можем менять голосованием. 18 лет назад, например, в Калифорнии налоги на дома до того пошли вверх, что люди должны были идти в банкроты, так как за малюсенький домик, который выплачивали всю жизнь, не могли заплатить налог, не хватало их пенсии и сбережений (если были таковые), все шло на налог. Один адвокат предложил и поставил баллот голосования понижение налога на дома на 100-200%. Мы – калифорнийцы проголосовали за этот закон на 99 ¾ %!! Закон прошел и вместо того, чтобы платить 3000 долларов, как раньше, мы стали платить 716 долларов. Драго мама тогда платила 4500 долларов с ее пенсией и без

Катерина Кричевська-Росандіч

мужа – это было идиотство. Эта наша победа называлась «Proposition 13» и стала знаменитой по всей Америке, так как мы стали первыми, которые восстали против Штата и выиграли!

Все больше и больше пишут в наших газетах и европейских о широко распространенной системе подкупа (corruption) в Украине и многие конгрессмены поднимают вопрос о том, чтобы прекратить всякую помощь (250 миллионов в год даем Украине) пока страна не научится жить честно и политики начнут также делать дело, а не класть денежки себе и знакомым в карман, в дачи, в шикарные авто, квартиры и так далее.

Очень грустно мне читать и слушать о моих «соотечественниках», что они не понимают, не знают, что такое моральность, которую, даже будучи «патриотами», имеют психику или рабов или тех же коммунистов, против которых они якобы боролись. Оценка очень не лестная, но должна признаться, что правильная! Даже здесь я сталкиваюсь с циничностью, хитрыми методами людей, которые приезжают сюда, звонят и начинают сразу (даже меня не видев) использовать! Но я научилась присекать такие уловки, довольно!...

¹ *Blackmail, corruption* (з англ.) – шантаж, корупція

Лист від 29 жовтня 1998 року

Дорогая Любовь Константиновна!

...Из Вашингтона позвонили приятели моей тети, чтобы я моментально летела в Вашингтон, так как тетя Мура моя – умирает и это вопрос не месяцев или недель, а часов, масса картин, семейных вещей должны быть разобраны, так как я единственная ее родственница. Муж ее умер весной, она скрывала о ее болезни от всех и меня, пока уже невозможно было скрыть. Я сразу вылетела, самолет – опоздал и я приехала ночью, Мура (моя тетя только на пять лет старше меня) уже не могла говорить, но когда я сказала, что я Катруся, она широко раскрыла глаза и старалась сказать. Через 7 часов я спустилась со 2-ого этажа, где я спала-дремала и сестра – сиделка сказала, что остались минуты – я говорила ей о муже, сестре, бабушке, и она тихо умерла. И вот началась или продолжилась моя эпопея! После панихиды и похорон и опять службы в церкви – я осталась одна в старом доме и в атмосфере 19 столетия – романов Достоевского! Живя в Америке и в этом доме 41 год – никаких новшеств для удобства не было сделано, хотя деньги были! Мне нужно было разобрать массы картин моего дяди, который жил в Париже и был известным там художником, это брат моего отца и полубрат Муры (моей покойной тети). Все в ужасном виде закопченное, запущенное, я не

Листи з Америки

могла спать наверху – громадная спальня и лестница вниз ужасно крутая и узкая – мое бедро моментально вышло из строя. Я работала по 12-14 часов в день, аппетита не было, грипп еще действовал: ужасная лихорадка на носу и под носом. Я нашла двух женщин, недавно приехавших из Киева, мне помогать с чисткой, выбросом массы барахла и сниманием картин, а главное, чтобы мне по 100 раз не подниматься или спускаться по крутой лестнице. Они очень помогли мне, приносили еду и даже маковник испекли (мать и дочь). Я должна была вымыть от грязи и пыли картины маслом, так как даже прикоснуться было неприятно. Потом нужно было все картины пронумеровать и поставить код, так как я решила передать картины моего дяди Николая Васильевича Кричевского – 95 % было его картин разных периодов творчества и стилей, 5 % моего деда, которые я взяла с собой (маленькие) и моего отца в пять музеев Украины. Начала переговоры с Посольством Украины, так как они под боком и они могут взять на себя перевозку их в Украину, я финансово это сделать не могу, тем более, что министерство культуры с директором Федоруком по возвращению культурных ценностей на Украину все время поощряет это делать. Там больше 100 картин, многие больших размеров. Но иметь дело с Посольством, это как рвать зубы ложкой!! Нет никакой деловитости, мне после немецкой и американской педантичности это не понятно! Но все было сделано с моей стороны и больше я не буду делать за Кричевских, откровенно за всех Кричевских, ведь есть и мои кузены и двоюродная тетка Федора Кричевского дочь и ее сын) и в Венесуэле, и Америке кузен и кузины, но никто пальца не поднял. Даже перед смертью тетя Мура сказала душеприказчикам ее «что Катруся все умеет организовать» и я не принимаю это как комплимент, а наоборот.

Этот месяц стоил мне: бедро, где у меня остеопороз – очень болит, даже от боли таблетки не помогают. Приехав домой, я оценила, что имею, все было мило – Драго, дом, сад, улица и так далее...

Лист від 31 грудня 1998 року

Happy New Year!

Дорогая Любовь Константиновна!

Старорежимная проститутка имеет свои принципы и этику, а теперешние политики – это беспринципные брехуны. Ведь 19-15 лет назад американские президенты очень помогали Хуссейну деньгами и так далее, дали ему силу, тренировали в Ираке войска и тогда это было выгодно Америке?! Когда Хуссейн занял Кувейт, который очень нужен Америке (газолин), американская политика сразу изменилась и начала лупить Ирак. О'кей, все

было кончено, Кувейт перестал плакать, Израиль успокоился, но Америка продолжала бойкот и не позволила Ираку продавать их запасы газоліна (нефть). Американские политики, как и все другие – беспринципны и в 95 % поддерживали, помогали в истории тиранов, грабителей, когда это было выгодно, и в секунду нападали на них... Очень часто большие или маленькие войны начинались, когда «дома» были проблемы и их нужно было как-то убрать, замазать глаза населению – в таком случае вдруг «спасать беззащитную» Гренаду или Панаму, Никарагуа и так далее. Сколько диктаторов сидели у американских президентов под крылышком? Все это политика. Также последний эпизод: Клинтон – это последний американский срам – ведь такого типа скандалы – это не первый раз, это идет давно. Если у него мозги в одном месте, вместо головы, то ему нужно открыть публичный дом, а не быть президентом. Он осрамил символ – место президента Америки и этим американский народ и меня. Я это не прощаю! Весь мир смотрит и смеется. Мамаша Клинтона была дама (!?) вопросительного поведения – пьяница с 3-4 мужьями и многими не мужьями – пример у сыночка не был хорош, и его поведение и в школе и на ранних политических позициях – все сходило, как вода с утки; его партия демократическая просчиталась – они кричат, что при Клинтоне экономика, индустрия все пошло вверх! Он ни при чем, все это было бы и есть без него. Когда начали процесс impeachment в Конгрессе и большинство проголосовало за, Клинтону нужно было отвлечь население от процесса, и он понимал, что «крышка» ему – ну и тут всегда есть Ирак! Очень выгодно иметь козла отпущения. Это не значит, что Ирак – святой, Хуссейн – большая сволочь, как большинство глав держав. В Америке были политики, президенты и часто манипулировали для Америки (как Рузвельт во время 2 войны), но он сделал громадную работу – вывел Америку из Депрессии, у него была многолетняя связь с женщиной, но это было дискретно и это не был только секс, как с Клинтоном – петухом! Трумен тоже демократ – принципиальный человек, очень direct and open¹, я ему благодарна за его подпись на документе, который дал мне возможность приехать в Америку, как и 250.000 бездомных в Европе. Но 90-тые годы – пресса, политики, люди вообще потеряли все, что должны знать уже с детства, в доме их родителей – принципы, манеры, респект и так далее. Ни родители, ни школы, ни общество не дает этого. Я это вижу на каждом шагу и с этим не примирюсь и не прощаю этого ни простому обывателю, ни президенту, тем более, что Президент представитель меня как американки. Вот это my views about American politics and president!²

¹ Direct and open (з англ.) – прямий і відкритий

² My views about American politics and president (з англ.) – мої погляди про американських політиків і президента

Лист від 14 лютого 1999 року

Дорогая Любовь Константиновна!

...Вы пишете о Вашей библиотеке английского языка – это проблема, будет жаль, если книжки «расплывутся», у меня та же история: много украинских, русских книг, альбомов по искусству, с Ладой говорить об этом – невозможно, она всегда занята!!! Я надеюсь, у нее найдется время прийти на мои похороны, когда время придет!

Я трачу массу времени на сортирование, копирование архивов, оставленных в доме моей тетки, кроме того, что я привезла в октябре с собой, душеприказчики моей тети – все время находят всякие очень интересные вещи, документы, письма фамильные и моего дяди, особенно Николая Кричевского. Также, как ни странно, во всех закоулках, в заброшенной уборной, в подвале. Например, на прошлой неделе они нашли большую папку с массой грузинских газет и папку с акварелями дяди, моего отца, даже пару моих старых этюдов... Много делаю копий интересных документов, посылаю в музеи: Киева (где Д. Малаков), Канева, Лебедина, Сум. Это забирает время, деньги, но это нужно закончить. Иногда я думаю, для чего это я делаю? Многие критикуют меня, даже из семьи Кричевских (дальние родственники) считают холодной! Я не признаю сентиментальности, когда люди сюсюкают над ерундой, а когда нужно конкретно помогать, делать нужное, всегда есть «нежная со слезой» причина, почему они не двинутся с места.

Даже в 72 с половиной года, зная людей, зная свет – все же люди умудряются меня удивить своей жадностью, нахальством, бесцеремонностью и отсутствием совести и, к сожалению, это так называемые, родственники – там в Украине! Довольно, Вам не нужны мои жалобы.

Мне надоедает старость, так как приходится много времени тратить на «поддерживание» тела!

Скандал в Белом Доме кончился, многие знакомые из Украины мне пишут, что они на стороне нашего президента и что слишком много мы (американцы) придаем значения «флирту»! Тут главное для меня и очень многих принцип – президент должен быть человек, которого я уважаю, который уважает конституцию Америки и уважает народ, который его выбрал и не врет, а потом говорит «I am sorry»!...¹

¹ I am sorry (з англ.) – вибачте

Катерина Кричевська-Росандіч

Лист від 7 червня 1999 року

Дорогая Любовь Константиновна!

Пишу очень коротко.

Из Вашингтона продолжают посылать посылки с разным «барахлом» – архивы дяди приходят ящиками, находят их в самых идиотских местах (подвале, между рваными матрацами...), среди них – антикварные материалы: гравюры, рисунки, видно, учеников Академии 1792-1793 годов, гравюры середины 19 века, письма 2-х немецких семейств из Лепцига и Мюнхена, написанные готическим шрифтом, я не могу разобрать, но видно, что это было сватовство, а потом женитьба; последние открытки уже гитлеровского времени, 1930-х годов. Я не знаю почему мой дядя собирал это. Но он был, как и мой дед, коллекционером. Там оказались очень интересные письма знаменитых французских врачей – 9 писем (видно, чья-то коллекция, например, внук Пастера¹, Гійотена² и других). Я должна сделать копии и послать в Аукционный дом Sotheby и узнать в Stanford University³ в архивном отделе – так как, если они ценные, я хочу их продать и деньги пусть пойдут на университетское образование нашего внука или внучки... Эти архивы интересны, но очень утомляют.

Скажите при случае или позвоните, пожалуйста, директору краеведческого музея, что в августе или сентябре придет посылка в Киев (Музей истории Киева) с рулоном акварелей Н. Кричевского (7 больших и средних) и 2 большие гуаши моего отца ВВК. Дима напишет и они смогут забрать.

Посылаю копии некоторых немецких писем, может в Вашем немецком обществе кто-то сможет прочитать?

...Лада ожидает бэби.

Позвоню, когда вернусь из Канады.

Всем, всем наилучшие пожелания от нас всех.

Целую крепко Ваша Катр.

¹ Пастер Валлері-Радо (1886-1970) – французкий лікар і письменник, внук Луї Пастера

² Гійотен Жозеф (1738-1814) – французкий лікар, політик, депутат, його ім'ям названа машина для страти

³ Stanford University (з англ.) – Стенфордський університет

Лист від 10 серпня 1999 року

Дорогая Любовь Константиновна!

Мы провели две недели в Западной Канаде. Сначала полетели через Сиэтл, там пересадка на Эдмонтон, провинция Альберта. У наших друзей Сони и Ярка Скрипника (сын Владыки Мстислава) и мы знаем друг друга с 1941 года, а Соня мой представитель по Канаде, она делает выставки украинским художникам вот уже 25 лет. Мы провели там 3 дня, а потом нагрузили автомобиль и поехали на юг, юго-запад, в горы Британской Колумбии. Сначала плоская местность с желтыми (ярко желтыми) полями цветущей канолы (из нее делают масло-олію), на столбах, около дороги, каждые 100-200 метров сидят ястребы и ждут, если автомобиль убьет зверя, зайца или что-нибудь другое, ястребу не нужно «работать» уже готовая пища. Но постепенно, после Calgary – пейзаж начал меняться, появились снежные горы, выше и выше и под вечер мы приехали в место нашего назначения – Radium Hot Springs. Это маленькое селение в национальном парке Кутэнэ (индианское название), где много горячих источников. Наша дача – домик с тремя спальнями, двумя ванными, с современными удобствами, за домом сразу бассейн обыкновенный, я ходила туда почти каждый день. Кроме нас Сони с мужем приехал ее брат с женой из Ванкувера (ехали 800 миль, это больше 1000 км) – Юрко и Хельга, она австрийка, всего нас было шестеро.

Природа кругом замечательная – красота гор, покрытых снегом (в этом году снег в июле еще был очень глубокий). Каждый день мы ездили в разные места, включая маленькое Баварское селение с массой немецких ресторанов, и так далее. Видели по дорогам разных диких животных – койотов, черных медведей, канадских гусей, elk (вапіті), подвид благородного оленя. Горячие источники были найдены индейцами, вода выходит из земли – кипяток, немного охлаждается в бассейне, среди скал все равно температура 39° С – 40° С. Долго сидеть нельзя, нужно выходить и отдыхать.

Наши друзья очень старались нам все показать, но для меня хождение было мукой. По дороге назад в Эдмонтон заезжали в разные известные по красоте места, озера, водопады. ... В Канаде очень оберегают диких животных. Даже по дороге сделаны мосты через дорогу, специально для медведей, они около дороги, замаскированы камнями, травой, землей и поэтому медведи и другие животные идут спокойно. Сделаны места отдыха: уборные, столы с лавками, кругом полно дикой розы – темно красной и белой, вспомнила шиповник! Запах всюду! Так красиво! Побывали на озере Луиз, Банф, в Calgary переночевали у знакомой художницы, которая имеет большую кол-

Катерина Кричевська-Росандіч

лекцию картин моего деда, она жила в Венесуэле, знала моего деда и покупала у него картины. Калгари – город плоский, некрасивый и неинтересный. Под вечер были в Эдмонтоне, пробыли там два дня и потом полетели домой – масса впечатлений, встреч, разговоров и хотя многое было приятно, но я очень устала и выспалась только в своей кровати. Сад за 2 недели зарос сорняками и сейчас видно после поездки и хождения по лестнице в Эдмонтоне, мои бедра воспалились до того, что боль при каждом шаге. Буду говорить с доктором об операции – теперь вставляют новую головку бедра из стали и тогда можно не только ходить, но и бегать, но если запущено операцию делать нельзя...

Целую Вас крепко – Ваша Катр.

Лист від 3 січня 2000 року

Дорогая Любовь Константиновна!

...Про систему охорони здоров'я, виплати, податки, про книги...

...Получила письмо от Веры Кошевой и Володи Дерябина, здоровье у Веры не очень хорошее и настроение пессимистическое. События политические в Полтаве описывают ужасные. Вообще у Вас там – сплошная Corruption в государстве и у всех, кто около корыта!

Всем Вам самые лучшие пожелания в Новом Году!

Надеюсь, что посылка придет скоро!

Целую крепко Ваша Катр.

От Драго special greetings!

К.

¹ *Special greetings (з англ.) – особливі привітання*

Лист від 19 березня 2000 року

Дорогая Любовь Константиновна!

...Спасибо за приглашение Славянского Клуба приехать!!! Это наивное приглашение! Ведь это такая сложная вещь, что Вам трудно это себе представить. Нужно иметь ноги, нервы, выдержку. Сесть в Сан Франциско на интернациональном аэродроме – это ужас, так как там бесконечные перестройки, парковаться нужно очень далеко и тогда идти мостами к назначенным воротам полета. Сидеть в аэроплане для моей спины и таза – это мучение –

Листи з Америки

8 часов. Во Франкфурте – пересадка, бесконечные хождения к воротам, которые ведут на Киев. 7 лет назад это было трудновато и я все время имела задышку, а теперь это ... невозможно. С ребенком Меган ехать – это заразить всякой гадостью в аэроплане, 99% людей получают болячки после полетов... В 1993 году мы потратили \$ 4000, сейчас вдвое больше это стоит. Лада и Герольд должны около 200,000 долларов банку... Герольд работает сверхурочно... Это все большие деньги и развезжать Ладе было бы глупо! Все у нас, особенно в Калифорнии, подорожало...

Все это ничто, по сравнению с Вашей ситуацией, так как хоть мы и критикуем наше правительство, но они не могут себе позволять то, что позволяет Ваше и коррупция у Вас достигла 1000 %.

Наверное, я уже никогда не поеду в Украину, я бы не могла молчать, видя контрасты, которые уже просматривались в 1993 году – мафия, государственные свиньи около корыта, это все от чего я бежала в 1943 году и не жалею.

Очень лестно, что вдруг Кричевские стали популярными! «Згадала баба дивера, що хороший був...». Но я рада, что дети интересуются, это очень нужно, важно, чтобы молодой мозг получал культуру, эстетику и так далее.

Я читала в наших газетах, что Музей украинского искусства забирают под какой-то клуб, фирму и тому подобное – это вроде как было при пане Сталине – церкви, если не разваливали, то забирали под склад картошки ... А Музей-то можно было отремонтировать, это красивое здание с хорошей коллекцией...

Будьте здоровы, не перетруждайтесь! Целую крепко. Драго шлет всем привет. Ваша Катр.

Лист від 26 жовтня 2000 року

Дорогая Любовь Константиновна!

Спасибо за письмо. Рада, что все 3 посылки получены...

Меня беспокоит Ваше здоровье, головокружение и так далее. Были Вы у врача и говорили о Ваших симптомах? Сделайте это обязательно...

...Я очень рада, что Вы ходите в немецкое общество. Меня опять и опять изумило примитивное, провинциальное отношение православия (как-то с Вами случилось с говением!). Ведь это такой примитив?! Со мной давно, когда я была еще молодой, было подобное и я пришла к заключению, что религия созданная во имя Бога, ничего не имеет общего с Богом, а это политический инструмент, которым орудуют для to gain strength, power, presfige and wealtu!¹ Во имя святых мест, например, сейчас в Израйле убивают друг дру-

Катерина Кричевська-Росандіч

га, глупые родители посылают детей на улицу во имя Аллаха и потом орут, что их детей убивают! Меня всегда возмущало это использование человеком Бога! А для православных до сих пор, как и для мусульман в средние века, слово демократия – неизвестное понятие. Это же надо придумать, если Вы ходите в немецкое общество, нет причастия!!! Вот примитив! Я принципиально не хожу в украинскую или русскую церковь. В украинскую в Сан Франциско – далеко, 40 миль, в русскую иногда хожу, когда у них базар. Но зная, что и кто там, не могу честно думать о Боге, зная какие пакости делают эти священники – мошенники, которые «стригут» прихожан! После войны, в лагере беженцев мы жили в епископском доме, там на 2-х этажах жили епископы и их родственники, дьяконы! Это – цирк, а потом те же стояли в церкви, служили службу и призывали Бога – грязными голосами, с грязной совестью! А я чувствовала Бога в тишине леса, среди поля, глядя на тучи больше, чем там...

Извините, что я резко высказала мои взгляды на религию.

Всем большой привет от нас. Желаю Вам крепости, больше эгоизма (думать о себе больше) и тепла в доме!

Целую крепко Ваша Катруся.

¹ *To gain strength, power, presfige and wealtu (з англ.) – щоб отримати силу, владу, престиж, багатства*

Лист від 24 листопада 2001 року

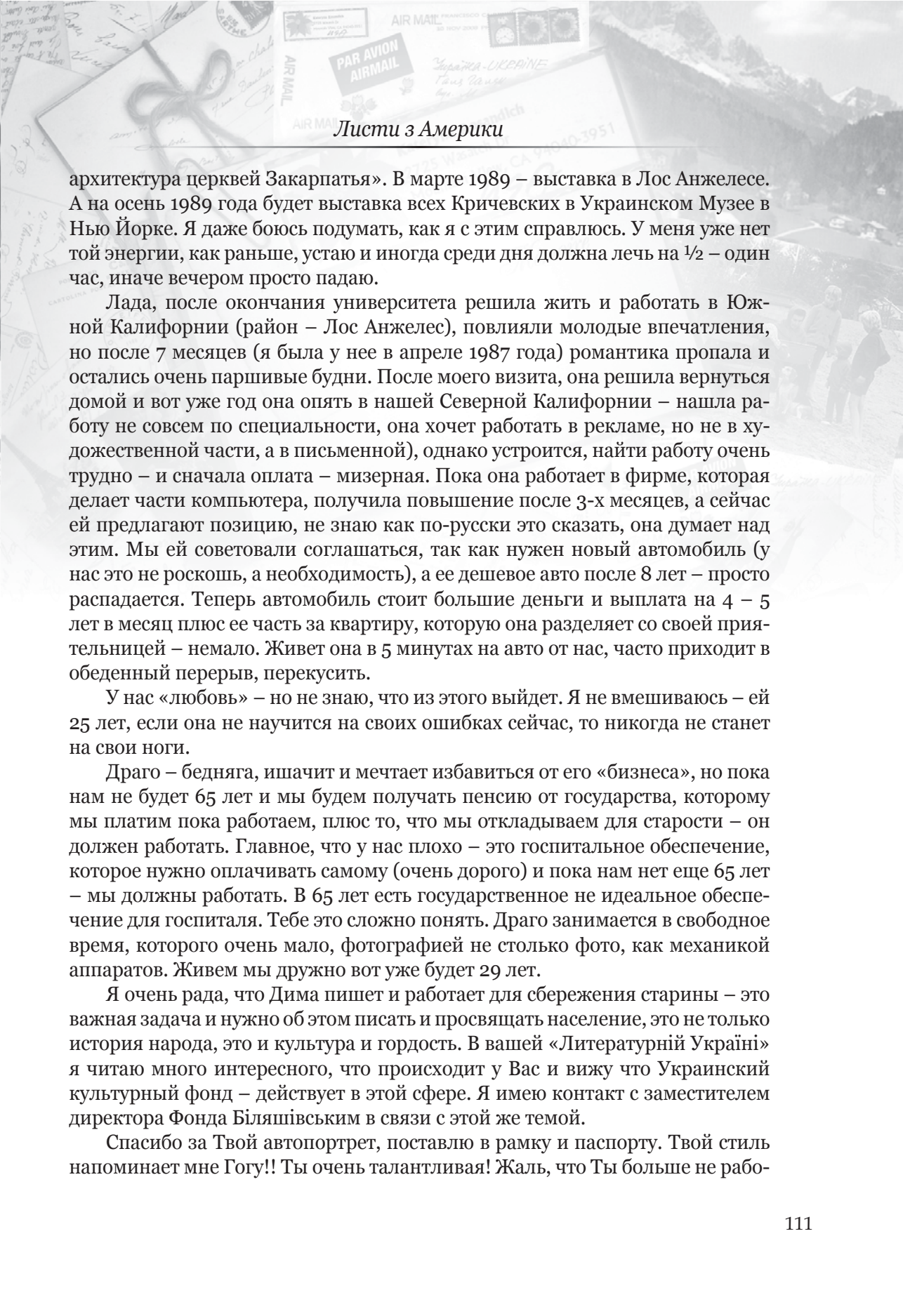
Дорогая Любовь Константиновна!

Спасибо за письмо и фото, получила вчера. Видно, письма где-то задерживаются... Пока от Галян ничего не получила. Я Вам благодарна за Ваши старания, сегодня звонила Вам, но никого не было дома...

...Я очень буду ждать выхода Вашей книги, как глупо, по-советским правилам издания и продажи книжки, автор не получает ничего? Я заказываю сразу 3, напишите – сколько будет стоить и пересылка ?

...Выставка прошла неплохо, я продала 11 небольших этюдов. Это очень пригодится для Рождества и налога за дом. Но я, думаю, это будет последняя выставка такого рода. Слишком много работы для такого %...

Желаю крепкого здоровья, силы духа, удачи и неожиданную кучу денег!
Целую крепко. Ваша Катр.

Листи з Америки

29 грудня 2001 року (останній)

Дорогая Любовь Константиновна!

Спасибо за письмо и фото от Галян. Я очень рада, что Ваша книга вот-вот «родится»! Пожалуйста, не посылайте мне почтой. Из Киева всегда кто-то едет в США, Дима Малаков в этом может помочь...

Сегодня 42 года нашего супружества. Даже не верится, что время так пробежало...

Мне очень интересно, как сделают обложку Вашей книги и как напечатают?! Одно из моих обещаний в этом году – регулярно писать мои воспоминания, не смотреть на стиль, грамматику, это потом можно исправить. Главное, чтобы было на бумаге, так как никто, ничего не знает, что может случиться перед Рождеством за 1 неделю. 3 друзей в Киеве, Канаде и США отправились в другой мир! Только последней в США – Бог послал хорошую, спокойную смерть: сидела на кушетке, смотрела телевизор и заснула навсегда! Не верится что так жизнь пробежала галопом! В середине – я 30-летняя! Когда я так себя чувствую, стараюсь не смотреть в зеркало!

Целую и обнимаю Ваша Катр.

Листи та листівки ККР до родини Малакових

1976 - 1994 роки

В приватному архіві полтавського колекціонера Олексія Петренка* збереглися 53 листи і 8 листівок родини Малакових, хронологічний ряд яких становить 1976 – 1994 роки.

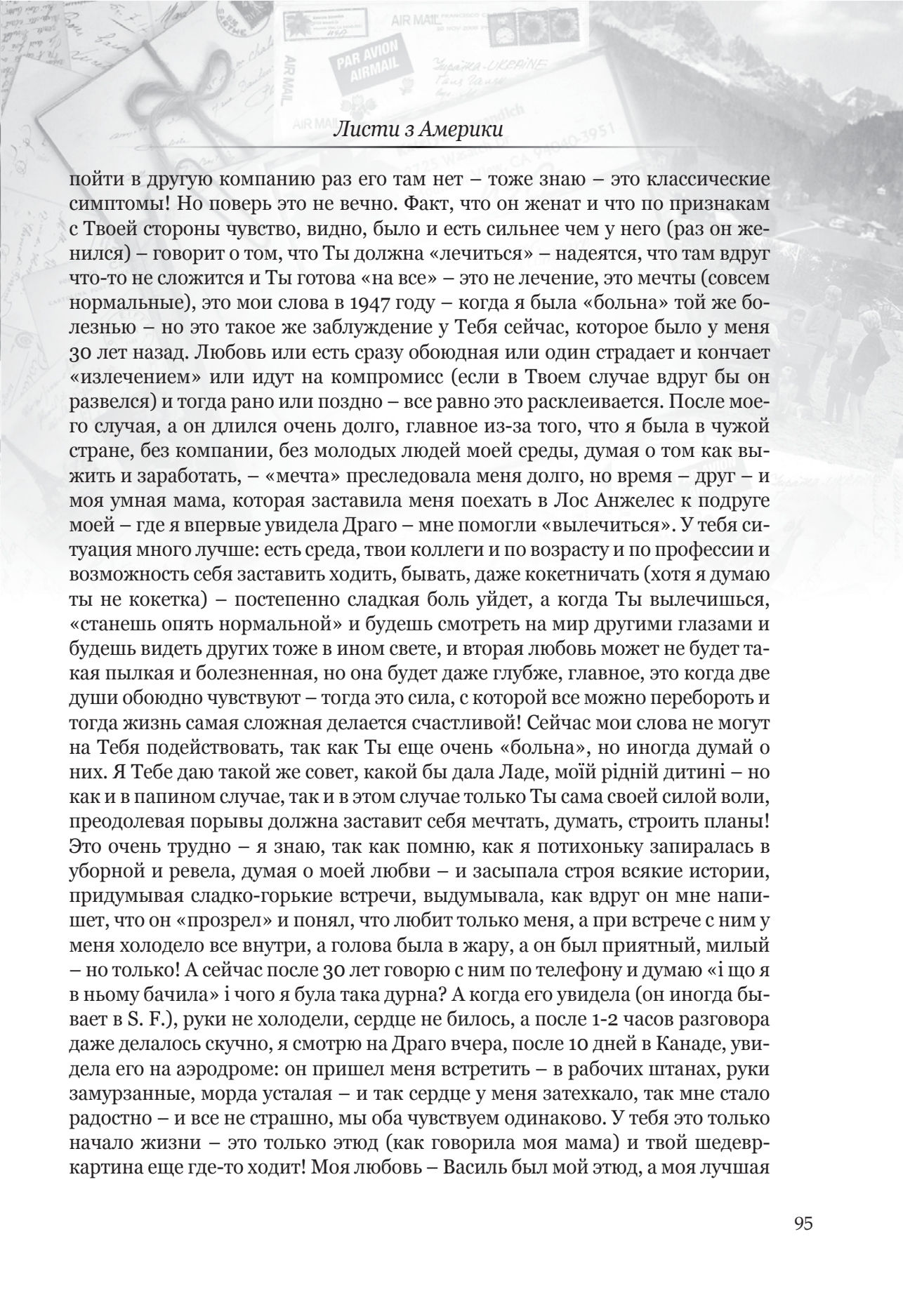
Знайомство Катерини Кричевської з Георгієм Малаковим пов'язано з навчанням у Київській художній промисловій школі при художньому інституті у 1942-43 роках та листування з ним, його близькими і, особливо, дочкою Оленою, проливає світло на особливості родинного життя, проблеми творчості, соціуму, вподобань тощо. Очевидно, що епістолярний архів цієї родини не повний та наведемо найбільш цікаві його сторінки.

Малаков Георгій Васильович (1928–1979) – український графік, заслужений художник УРСР.

Малаков Дмитро Васильович (1937–2019) – відомий киевознавець, рідний брат Г. Малакова, автор книжок про Георгія Малакова та статей про його дочку Олену Малакову.

Малакова Олена Георгіївна (1960 року народження) – член НСХУ, дочка Г. Малакова. Здавна має особливу приязнь до творчості Михайла Булгакова, особливо до роману «Майстер і Маргарита». Олена успадкувала від батька-художника чудовий талант, що проявився в ранньому дитинстві, а це почуття гумору, вміння співпереживати літературним героям.

Про родинні проблеми Малакових, зародження і розвиток таланту Олени, її навчання, велику моральну, матеріальну, емоційну допомогу Катерини Кричевської-Росандіч цій родині, свідчать листи, листівки та телефонні розмови.

Листи з Америки

Малакова Анна, дружина Георгія Малакова.

Листи, як і попередні до Л. Гейштор, написані російською мовою: вона була домінуючою в колишньому Радянському Союзі для Києва і Лівобережжя України, саме нею володіли кореспонденти відомої художниці, а вона вже змушена була відповідати їм на ній.

Лист від 2 листопада 1976 року

Дорогая моя Леночка!

Спасибо за письмо, папиного «Кота в сапогах» и твоих котов! Также большое тебе спасибо за твои комплименты – мне очень лестно, что тебе нравятся мои работы! С детства (твоего) я слежу за твоим талантом и нахожу, что его у тебя огромная гора! От папы ты получила способность точного рисунка, цвет также у тебя развит, так как я сужу по твоим детским рисункам: как ты сопоставляла цвета, теперь только практика, работа, а дальше «воно само виробляється»! Когда ты «опануєш техніку», я иногда не могу подобрать подходящее слово по-русски, тогда свои идеи сможешь реализовать в каком угодно стиле. Ах, как бы мне хотелось сесть с Тобой, обнять Тебя и говорить с Тобой часами, до смерти! Твоя фотография уже стоит в золотой рамочке у меня в ателье и я тебя вижу каждый день и думаю о тебе каждый день.

Ты пишешь, что коты твои любимые животные, вот бы тебе познакомиться с нашим «Пуном» (Пун) – черный дьявол, а не кот! Он сейчас ходит с двумя дырками в голове, он без конца дерется с соседскими котами: защищает свою территорию, наш дом. Я могу открыть свою ветеринарную клинику – столько у меня практики с этим котом. Я себе купила хирургические инструменты (ланцет, хирургические ножницы и так далее), так как мне без конца приходится вскрывать нарывы, чистить раны, давать ему антибиотики (пенициллин, таблетки). Если бы я это не делала, то он бы давно был на том свете, а ветеринар в Америке стоит больше, чем наш доктор, визит 14 долларов. Три недели назад я отвезла этого дурака к ветеринару, так как у него был рваный порез под глазом, который, конечно, кончился нарывом и я боялась сама резать. Пун очень командует буйным Лобо (собака – овчарка), утром он любит бороться с Лобо, нападает на него и старается укусить в шею, конечно, Лобо ничего не чувствует, так как у него много шерсти и, конечно, Пун не может добраться до кожи. Лобо осторожно кладет лапу на голову кота – валит его, кот кричит, как сумасшедший – «боевой клинч» и кусает Лобо за лапу. В холодную погоду кот любит спать с Лобо – он «притуляется» около живота Лобо и это такая уютная сцена.

Катерина Кричевська-Росандіч

Каждое утро, Лобо и я идем на прогулку, около нас (один квартал) есть запущенный овраг, где растут громадные эвкалипты и где протекает зимой, когда у нас дожди, ручей и там живут белки и есть гнездо ястреба. Лобо страшно любит гоняться за белками и они любят его дразнить с верхушек деревьев, тогда он бежит, скачет между деревьями и я иногда боюсь, что он меня убьет, так как он на поводке и сильнее, чем я. Сегодня он меня таскал по дну сухого ручья, а белка бежала по веткам сверху – это было для меня хорошее упражнение, если выживу! Как только мы доходим до нашей улицы, Пун уже ждет нас и тогда бежит перед Лобо, мяукая, с поднятым трубой хвостом. Ты, наверное, догадалась, я очень люблю животных и природу.

Лада купила тебе фото «Жуков» – «The Beatles», но это фото их давнее. Пластинку мы постараемся найти, так как их расхватывают очень скоро. Если найду плакат Beatles, тоже пошлю. В этом пакете закладываю фото Beatles, каталог выставки моего папы для Гоги, 6 репродукций моих видов San Francisco и одну акварель для тебя.

Какой размер у тебя кофточки или свитера, вымеряй плечи в сантиметрах и напиши мне.

Надеюсь, что Гога так напишет, он никогда не был исправным корреспондентом. Я думаю, что все мужчины не любят писать, мне приходится очень много писать и есть уже привычка – сразу отвечать. Вы, наверное, имеете новую квартиру, так как я писала на улицу Туполева №7, а теперь Вы на Дашавской. Я очень буду ждать Твое следующее письмо, где будут Твои работы: их сразу оправлю и включу в мою коллекцию 28 художников (кроме Кричевских) в их числе Твой папа, Георгий Якутович, Владимир Литвиненко, Александр Грищенко, Сергей Ержиковский и другие, а также американские художники. Я люблю искусство и имею слабость покупать книжки и картины и много меньше женской косметики и тряпок, но сейчас решила, что нужно начать мазать физиономию, так как утром смотрю на себя в зеркало – пугаюсь! Маме и папе сердечный привет и всем родственникам от нас всех. Тебя крепко целую – Твоя Катруся. Пиши.

Листівка від 23 листопада 1976 року

Дорогая Леночка!

Две недели назад послала Тебе воздушной почтой акварель – этюд и несколько репродукций, каталог и фото Beatles! Надеюсь, что Ты их получила. Вчера послала Тебе свитер – ангора, английский, надеюсь, что тебе он подойдет размером и цветом (зеленый) к твоим темным глазам и волосам, думаю, будет хорошо, и он теплый и легкий. Вчера купила Тебе плакат

Листи з Америки

«Beatles», выбора в этом магазине нет, и я взяла что у них было. Пластинку пошлю позже.

У нас уже начинается рождественское сумасшествие, толпы всюду и я устаю, когда должна мотаться по магазинам и стоять в очереди, так как все покупают подарки, у американцев это болезнь.

Начинаются всякие вечеринки, приглашения и вся Америка концентрируется на праздниках. Я делаю большую вечеринку или в конце декабря, или в первых числах января, у нас все сходится в это время – мои именины, наш юбилей (17 лет женитьбы), папины именины, Ладин день рождения, Новый год, Рождество – и все я собираю в большую вечеринку – в этом году, думаю, 2-го января.

Жду весточки от Тебя! От всех нас Твоей маме и папе и всем родственникам сердечный привет.

Целую Тебя крепко, Твоя Катруся.

Лист від 31 грудня 1976 року

Дорогая моя Леночка!

С Новым Годом Тебя и всем Твоим самые лучшие пожелания здоровья (особенно папе – Гоге), счастья, успехов и исполнения всех надежд!

Спасибо Тебе за поздравления... Особое спасибо за твою работу – кот, Дед Мороз и Раскольников – ты, молодец, способная и рисунок у тебя хороший. Очень жаль, что не дают посылать большие работы. Хотя мои знакомые были в Киеве в прошлом году и зашли к моей тете Тане и она передала мне портрет (очень большой), писанный Федором Кричевским в 1905 году, портрет моего отца в 4 года и его брата Коли в 6 лет, он реставрирован и натянута на новый холст и висит у меня.

Писать об Америке придется частями, так как все не скажешь в одном письме.

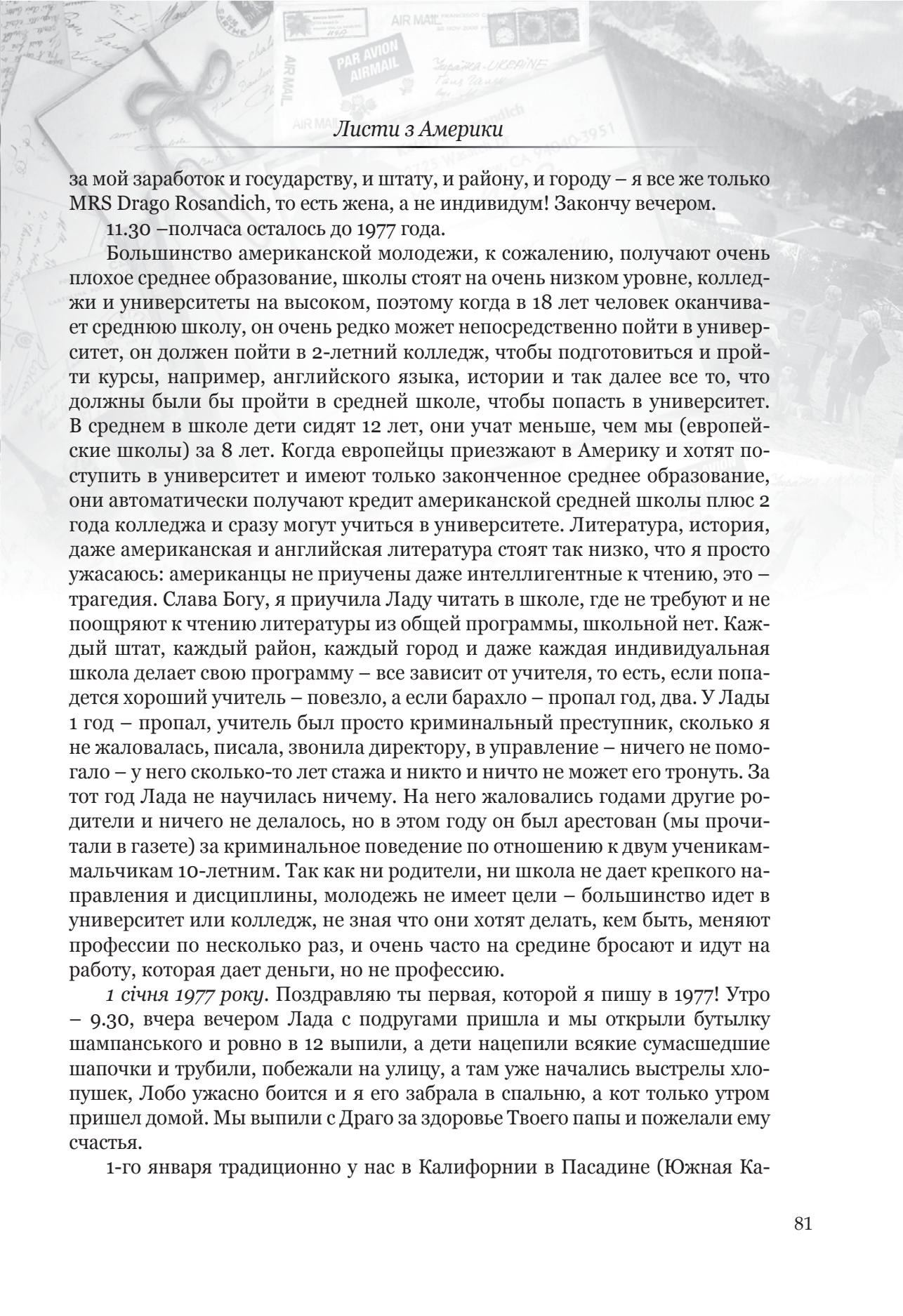
Америка – страна контрастов, как в географическом смысле, так и в обычаях, культуре. Ты знаешь историю Америки – сюда приезжала всякая публика: сначала ехали искатели религиозной правды – пуритане, и с ними же ехали убийцы, воры и так далее заселять дикие колонии Англии, ехал всякий интернациональный элемент, искатели золота, легкой наживы, беднота, опять религиозный элемент – и традиции диктовались и до сих пор – вот этими начавшими колонизовать Америку. Так как Америка очень молодая страна, имеющая очень высокие технологии, но очень низкое понятие культуры (это субъективно, так как «лише гроші мене не задовольняють»). После независимости американцы были помешаны на слове «свобода» и, к сожа-

лению, после 2 мировой войны это слово используется политиками для собственной выгоды, наживы, популярности, голосов и так далее и вследствие этого – «свобода» стала словом, которое 90% населения понимает в буквальном смысле – «мне все позволено» – это значит все – так как «американец» – грабеж, убийство, шантаж, обман, эксплуатация наивных и глупых, нажива. Это не только существует среди американцев, это свойственно всему роду людскому, но так как Америка страна контрастов и преувеличений – здесь это все имеет большие размеры. Американцы очень наивны, и напоминают детей с одной стороны, а с другой – открыты, очень практичны и любят легкую наживу. За последние 20 лет негритянский вопрос перестал быть вопросом, так как все в Америке «мода»: сейчас модно защищать права негров, краснокожих, желтокожих и так далее и поэтому, если набирают в университет или на работу, даже если белый имеет лучшую квалификацию, то работа или место в университете идет к так называемому «меньшинству», то есть неграм, мексиканцам, пуэрториканцам, это также несправедливость, как раньше была несправедливость отказать войти негру в ресторан, на работу, в транспорт. Конечно, на этом очень играют американские политики, а я считаю, что вся политика всех стран, очень грязное дело и никогда не перемену свой принцип, что «цель оправдывает методы».

Америка очень богатая страна и, если человек не ленив, можно очень хорошо жить, но не попадать в ловушку, что все нужно иметь, что фабриканты тебе предлагают, закручивая в розовые бумажки, то есть кредит легкий, но когда ты заплатишь с процентами, ты не заплатишь 100 долларов за стол, а 200. Также не нужно покупать 10 платьев каждый сезон, а лучше иметь 2 хороших не сумасшедшей моды, а таких, которые через четыре года также будут модными. Но принцип здесь такой – если население покупает мало, значит фабрики будут меньше делать, значит будет меньше работы и будет безработица, а ЮНИИ (профсоюзы) для рабочих требуют больше зарплаты, а тогда фабрикант берет больше за продукт и получается заколдованное кольцо.

У меня во многом очень консервативный взгляд, а в другом очень прогрессивный.

Только недавно в Америке женщины «открыли Америку» – свои права. До сих пор женщины не могли получить кредит без мужа, особенно, если женщина замужем, а потом или разведется или овдовеет и она все время зарабатывала столько же, а иногда и больше, чем муж, она сама не может купить дом, автомобиль и так далее, даже самые маленькие вещи в кредит, она считается меньшей, худшей половиной! Я недавно открыла банковое копье – под моим именем, специально для того, чтобы в случае, если что-нибудь случилось бы с Драго, я должна быть единицей в глазах закона, а я зарабатываю столько же, сколько Драго, а иногда больше, но хотя я плачу налоги

Листи з Америки

за мой заработок и государству, и штату, и району, и городу – я все же только MRS Drago Rosandich, то есть жена, а не индивидум! Закончу вечером.

11.30 – полчаса осталось до 1977 года.

Большинство американской молодежи, к сожалению, получают очень плохое среднее образование, школы стоят на очень низком уровне, колледжи и университеты на высоком, поэтому когда в 18 лет человек оканчивает среднюю школу, он очень редко может непосредственно пойти в университет, он должен пойти в 2-летний колледж, чтобы подготовиться и пройти курсы, например, английского языка, истории и так далее все то, что должны были бы пройти в средней школе, чтобы попасть в университет. В среднем в школе дети сидят 12 лет, они учат меньше, чем мы (европейские школы) за 8 лет. Когда европейцы приезжают в Америку и хотят поступить в университет и имеют только законченное среднее образование, они автоматически получают кредит американской средней школы плюс 2 года колледжа и сразу могут учиться в университете. Литература, история, даже американская и английская литература стоят так низко, что я просто ужасаюсь: американцы не приучены даже интеллигентные к чтению, это – трагедия. Слава Богу, я приучила Ладу читать в школе, где не требуют и не поощряют к чтению литературы из общей программы, школьной нет. Каждый штат, каждый район, каждый город и даже каждая индивидуальная школа делает свою программу – все зависит от учителя, то есть, если попадется хороший учитель – повезло, а если барахло – пропал год, два. У Лады 1 год – пропал, учитель был просто криминальный преступник, сколько я не жаловалась, писала, звонила директору, в управление – ничего не помогало – у него сколько-то лет стажа и никто и ничто не может его тронуть. За тот год Лада не научилась ничему. На него жаловались годами другие родители и ничего не делалось, но в этом году он был арестован (мы прочитали в газете) за криминальное поведение по отношению к двум ученикам-мальчишкам 10-летним. Так как ни родители, ни школа не дает крепкого направления и дисциплины, молодежь не имеет цели – большинство идет в университет или колледж, не зная что они хотят делать, кем быть, меняют профессии по несколько раз, и очень часто на середине бросают и идут на работу, которая дает деньги, но не профессию.

1 січня 1977 року. Поздравляю ты первая, которой я пишу в 1977! Утро – 9.30, вчера вечером Лада с подругами пришла и мы открыли бутылку шампанського и ровно в 12 выпили, а дети нацепили всякие сумасшедшие шапочки и трубили, побежали на улицу, а там уже начались выстрелы хлопушек, Лобо ужасно боится и я его забрала в спальню, а кот только утром пришел домой. Мы выпили с Драго за здоровье Твоего папы и пожелали ему счастья.

1-го января традиционно у нас в Калифорнии в Пасадине (Южная Ка-

Катерина Кричевська-Росандіч

лифорния) «парад роз» – парад декораций всего и все сделано из цветов. Например, каждую весну в Монтерей прилетают громадные монарх-мотыльки и на этом параде, полуостров Монтерей с громадными мотыльками желтыми, все сделано их хризантем и орхидей. Я была только один раз на этом параде, а каждый год мы смотрим по телевизору. В Пасадине нельзя найти ни комнаты ни места, за несколько дней люди сидят на улице, чтобы занять место хорошее и смотреть парад. Каждая организация, фирмы, университеты, колледжи делают декорацию, презентацию из цветов и каждый старается сделать лучше и оригинальнее. Колледж из Южной Калифорнии сделал декорацию – мама – слон везет за собой колясочку, в которой сидит бебочка-слон, все сделано из хризантем, разных цветов, ушки в середине слоника сделаны из розовых гвоздик. Эти декорации огромные, весят по несколько тонн.

Практические вопросы: посылки со свитерами, джинсами, прочим.

К сожалению, тоже курю, но Ваши сигареты слишком крепкие для меня. Лада очень рада шоколаду – она ужасная сладкоежка, но слава Богу следит за тем, чтобы не толстеть и упражняется и в школе и со скакалкой (200-250 раз) и упражнения для фигуры перед сном и старается не переедать, особенно крахмал и сахар...

Я послала заказным Твоего Раскольникова, себе вставила в паспорт и рамочку, жаль, что ты не подписала. Я получила письмо от твоих бабушки и дедушки, которые пишут о болезни папы, я сразу же написала твоей маме. Надеюсь, что его состояние много улучшилось, ты ничего не пишешь об этом. Пожалуйста, передай ему большой пламенный привет от нас, когда будешь его видеть! Кончаю, в следующем письме напишу больше об Америке. Пиши больше о себе, своей работе, своих планах и так далее.

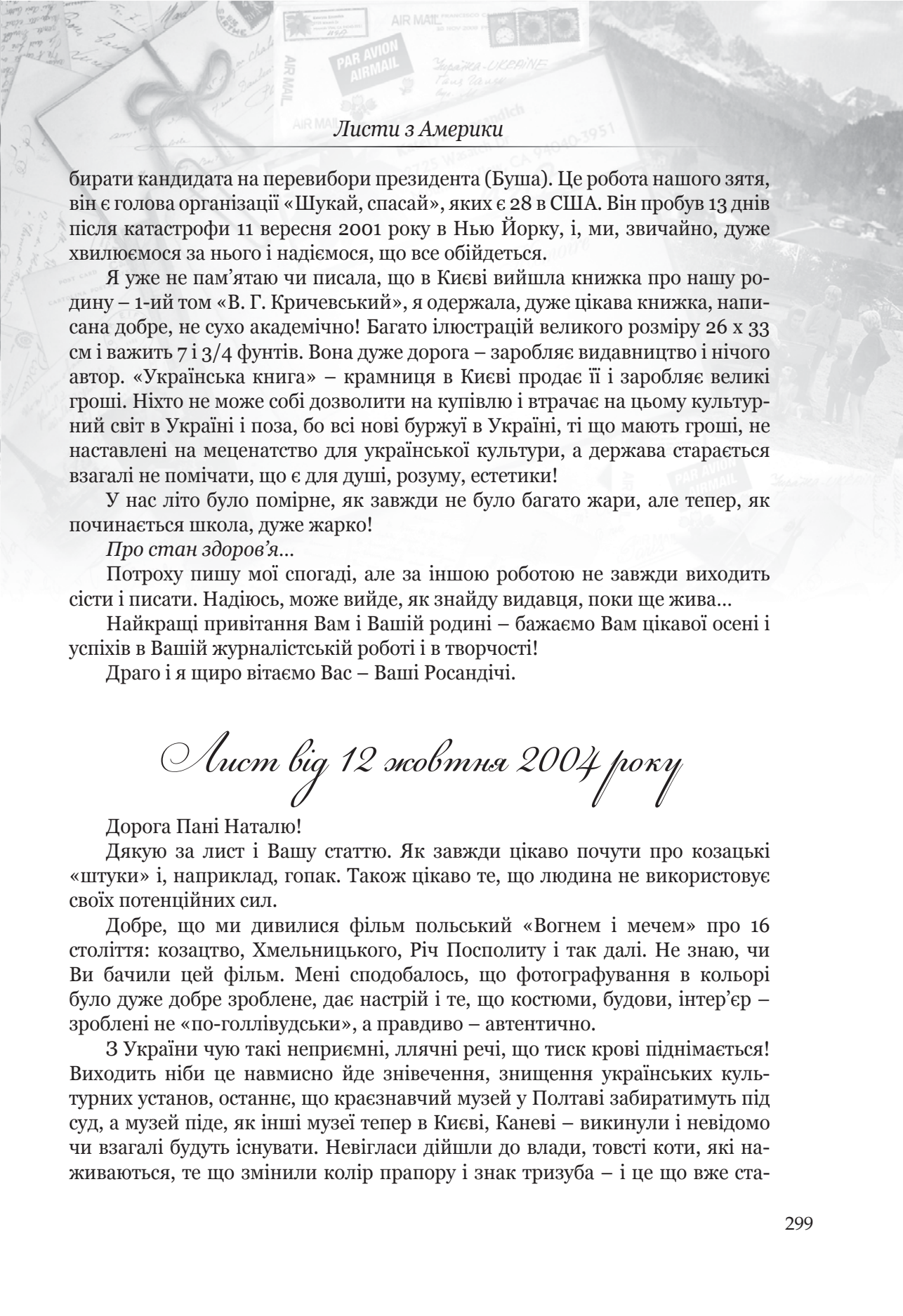
Привет от нас всех Твоей семье – папе, маме, бабушке, дедушке, дяде Диме и его семье.

Целую Тебя и обнимаю, дорогая Леночка, пусть 1977 будет удачный, счастливый год для Тебя! Твоя Катруся.

Лист від 14 січня 1977 року

Практические вопросы (джинсы, как стирать, прочее).

Леночка, я хочу поговорить с Тобой о папе (Гоге). Из минимальных информации, Ты и дед с бабушкой мне написали, что я только могу предположить, что у папы было высокое давление крови – и в результате кровеносный сгусток засел в одной части мозга и результат – правая сторона – рука и нога – не работают. Бабушка писала мне на прошлой неделе, что папа уже

Листи з Америки

дома, но «улучшения нет». Я говорила с нашими врачами и моя приятельница работает в терапии этого рода, я тебе опишу процесс, как у нас реабилитируют терапией подобного рода случаи: сначала в больнице дают лекарства, которые разжижают кровь, чтобы кровяной сгусток расхотился и также другие сгустки не повторялись и абсолютный покой! После этого, когда самочувствие улучшится, пациент идет домой – начинается сначала дома, а потом в специальных клиниках физиотерапия – реабилитация. Главное, чтобы пациент не был все время в постели не двигаясь. Сначала здоровой рукой пациент упражняет больную руку и больную ногу – в клинике – массажи, специальные упражнения – принцип – развить новые нервы и новые мускулы, так как организм сам помогает в этом развитии, также больная часть не должна атрофироваться из-за покоя. Эти упражнения и физиотерапию должен назначить доктор, конечно, главное, чтобы папа все это выполнял и душевное состояние у него было упорное и оптимистическое, так как это длительное время займет, пока он полностью восстановится. Моей кумы отец 7 лет назад в возрасте 74 года потерял способность двигать ногами и руками и не мог говорить – моя кума возила его каждый день на физиотерапию и сегодня в 81 год – он не только говорит без конца (разговорчивый старичок), но бегает по городу в гости к своим приятелям, все делает сам, свой туалет, помогает жене на кухне и так далее, но у него было упорство и желание выздороветь. У Твоего папы в 48-49 лет шансов на выздоровление много больше, но без упражнений и специальных массажей, движений – нельзя. Опиши мне ситуацию и где папа на Дашавской улице или на Туполева – я очень много думаю о папе и о всех Вас, сочувствую всем Вам, особенно твоей маме – Ане – мой большой привет ей!!

Пока кончаю. Пиши!!! Скоренько!!! Всем сердечный привет – целую крепко и обнимаю. Твоя Катруся.

Лист від 22 січня 1977 року

Дорогая моя Леночка!

Сегодня получила Твое письмо от 15 января. Спасибо большое и за письмо, фото и «хатку» – она мне чудно пригодится! Я вижу, что ты употребляешь тушь и акварель, как я. Леночка, пожалуйста, пиши мне, какие именно письма, пакеты ты получаешь. Я послала відбитки моих акварелей и каталоги, получили ли Вы их? *Практические вопросы (одежда, размеры, вес, принципы воспитания Лады и прочее).*

Я ложусь в 11 вечера, если пропадаю от усталости в 10, встаю в 6:15 утра и работа до 8 вечера. С 9 часов – пишу в ателье, до 4-5, потом верчусь по хозяй-

Катерина Кричевська-Росандіч

ству, сад, упаковка картин, с 5:30 – 7 варю обед, в 7 мы ужинаем или обедаем (по американскому вечером называется обедать), вымою посуду и я кончаться! Нагрузок всяких у меня много, жизнь в Америке поставлена на всякой идиотской бюрократии, вечно нужно писать счета, платить какие-то налоги – масса уходит времени на это, а я еще на свою голову, приучила Драго, что я веду все. Если я «дуба дам», то и он и Лада не будут знать как уплатить за воду. Но это все не важно, глупую белеберду тебе пишу.

Твое желание увидится со мной такое же большое как и мое, но сейчас мой приезд в Киев очень сложен. Я, кажется, писала Тебе или Гоге, что мой папа серьезно болен, неизлечимой болезнью, которая очень прогрессирует, весной мы его перевезем к нам, так как он уже не может за собой смотреть. Это будет большая нагрузка, но иначе не могу, а ехать в такую дорогу – в это время, когда что-нибудь с ним может случиться – я никак не могу. Кроме этого хочу узнать – могу ли я погулять не как турист на три дня (несчастных) в Киеве, а как гость, для этого моя тетя должна меня выписать, тогда я могу быть две недели или месяц, но жить у них я не могу, так как у нее псих муж, который вытворяется на всех, кто приходит к ним, они живут под Киевом (хутор Отрадний), я бы хотела жить в отеле, тогда я сама собі пані і можу піти куди захочу. У меня масса знакомых, с которыми я переписываюсь, даже мои подружки детства из дома на улице Мельникова, если я с ними не увижусь в Киеве, они обидятся. Но больше всего мне хотелось бы увидиться с Гогой и с тобой и всей Вашей семьей, познакомится с дедушкой Василием Федоровичем¹, так как я его никогда не видела и с твоей мамой и также хотела побывать у художников и увидеть, что они делают, что нового. Недавно мне прислали каталог «Графіка з України», это была выставка в Нью Йоркском Штатном университете около Ротчестера, Штат Нью Йорк и я увидела, что среди работ участников – Твой папа! Пошлю этот каталог заказным, но так как американцы печатали, то решили, что Гога – она! Практические проблемы (посылки).

Закончила выставку 50 картин, короткий каталог идет в друкарню (иногда у меня не хватает русских слов). На следующей неделе буду делать reservation² – не знаю как это – заказываю билет на полет в Монтерей на 6-е марта.

Напиши мне, что говорят врачи на счет папиного паралича и какое лечение?

Наш кот передает Тебе привет, у нас холода и он как все коты обожает тепло и решил, что я – теплое место, среди ночи я проснулась от жары и что же? Он лег мне на грудь, а лапами обнял за шею и спит. Нахал ужасный, сейчас спит в корзине на стиральной машине и даже, если я стираю и машина двигается, он ничего – лишь бы тепло!

Пожалуйста, передай папе, что нет дня, чтобы я о нем не думала и не

Листи з Америки

говорила, также скажи, что Юрко Повстенко³ передает ему привет, я с ним говорила по телефону недавно, папа будет знать о ком говорю.

Напиши мне, где эта Ваша улица Дашавская, в каком районе, я знаю только, где раньше папа жил, около моего дома недалеко, мы жили на Обсерваторной. А Туполева и Дашавская не знаю где.

Я недавно прочитала очень интересную книгу – биографию Шлимана, который нашел и раскопал Трою. Автор Ирвин Стоун, он написал «Жажда жизни» у нас она была издана на русском языке о жизни Ван Гога, если ты не читала, прочитай – очень интересно. Я купила советское издание на русском языке и есть у меня на английском. Ирвинг Стоун – серьезный и именитый писатель. Я очень люблю античную историю и греческую мифологию и это была последняя книга «Греческое сокровище». И. Стоун – биография Шлимана – очень интересная книга, когда училась в Гайдельбергском университете и брала курс – история искусства, я также брала курс археологии, очень интересно! В 1872 году, когда Шлиман приехал в Турцию, в те места, где по его расчетам должна быть Троя, одна долина была белая, его жена думала, что это снег, а оказалось, что это такая масса белых черепков от античной посуды, веками дожди, ветер размывали землю и отбелили эти 2000-3000 – летние признаки старины – культуры замечательной. Я романтик по натуре!

У Гоги остались воспоминания обо мне идеализированные, так как он знает меня Катрусей девочкой – я очень ценю эти воспоминания, но это больше «сон», чем реальность – папа больший романтик чем я, а может и больший реалист в жизни и, хотя я «смотрю на небо», но я очень практична, характер у меня не легкий – я никогда не забываю хорошее, но и никогда не прощаю плохое, язык у меня резкий и сделала я себе многих врагов языком. Я верю в справедливость и поэтому мало верю в политику.

Гога – это часть моего начала в жизни – его еще детское лицо с пушком на верхней губе, улыбка, юмор, его записка написанная кровью – его талант, знания; я думаю, что если бы я осталась, то возможно я бы вышла замуж за папу, но жизнь диктует нашу судьбу – твоя мама стала его подругой жизни, и я очень жалею, что их судьба для тебя не вышла идеальной Твоей науке.

Марко Антонович і Катруся Кричевська. Торонто. 1954

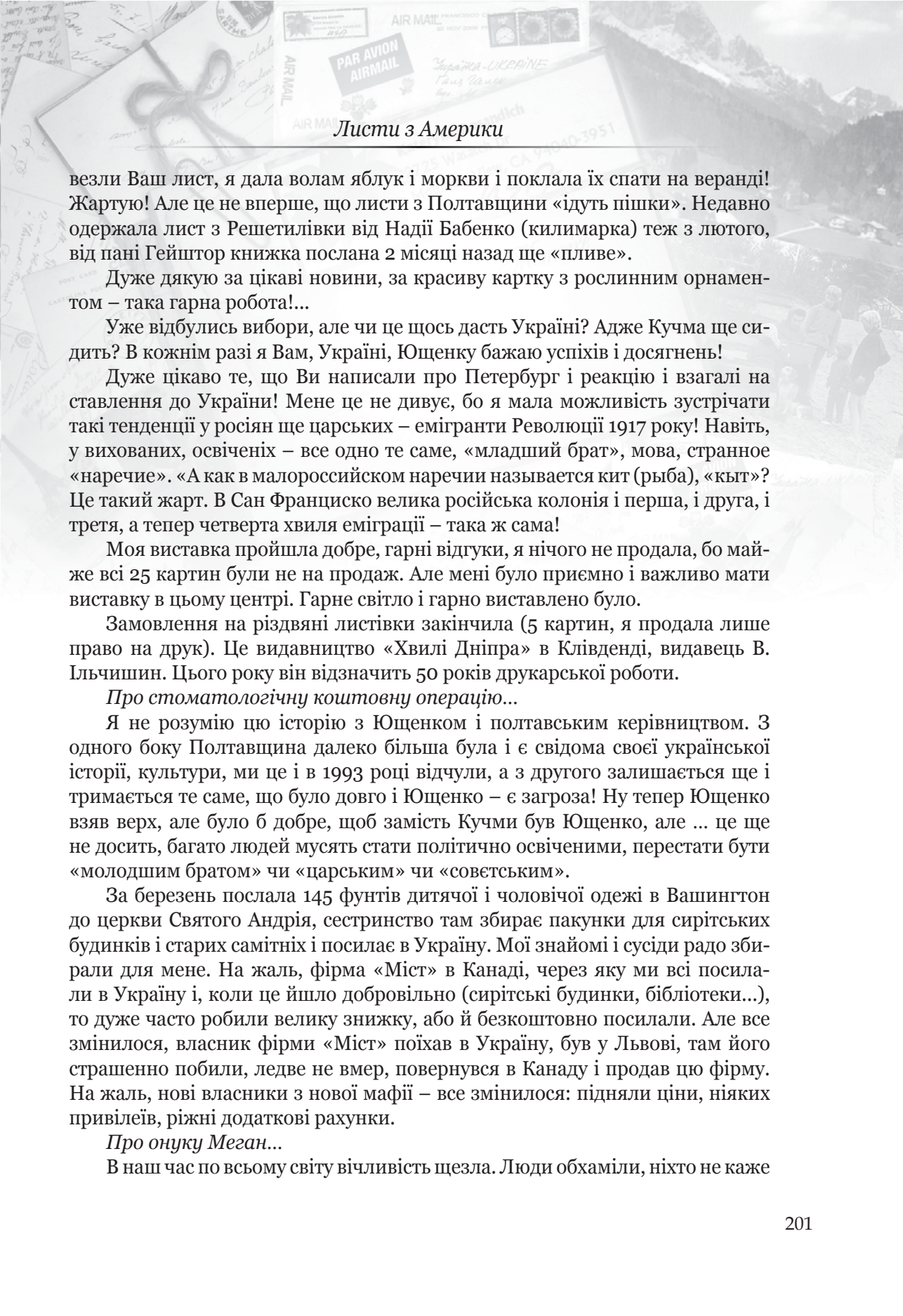
Микола Кричевський в Каліфорнії. 1956

Ты пишешь, что быть художником это значит иметь высшее художественное образование. Мой дядя – Николай Кричевский говорил часто, що занадто багато науки академічної може бути погано для художника, так само як і замало. Главное нужно владеть художественным алфавитом, то есть ты должна иметь технику для того, чтобы ты не была связана, а когда у тебя отработана техника, ты сможешь сделать то, что ты хочешь, сказать в той

форме, где техника делается свободной и не надуманой. «Пот и кровь» не должны быть видны.

Опять о папе – он может дальше работать: главное не давать ему жалеть себя, паралич можно не вылечить, а исправить терапией и силой воли – главное он не должен просто сидеть, лежать и принять это как конец. Я спрашивала наших докторов – лечение все время, даже обычный мячик все время он должен сжимать, разжимать. Сначала это невозможно, но потом возможно и очень трудно, а потом все будет возможно. Напиши, какое лечение назначили у Вас врачи – то есть какую физиотерапию? Тоже самое с его душевным состоянием – это также важно, как и физическое. Ему может помочь его окружение: вера в будущее, 100% поддержка и его возвращение к работе, жизни. Через неделю папе исполнится 49 лет – это ерунда, это не возраст для художника, а мальчик и для будущего и полного выздоровления, он должен приложить всю силу воли для полного выздоровления.

Я Тебе скажу откровенно – иногда – все эти годы я не понимала папу – даже, когда была возможность, папа не писал, а я очень ценю его ум, его знания, чутье – мне страшно интересно всегда было обмениваться с ним тем духовным, что художник ищет в коллеге и друг в друге. В его искреннем отношении ко мне я никогда не сомневалась, но эти отношения связаны с 16 годами, Катрусей, а Катруся – женщина, человек – это другое. Видишь ли, я верю, что дружба может быть между мужчиной и женщиной, женщиной и женщиной, а между женщиной и мужчиной, именно дружба и любовь, как между мужем и женой. Романтические юношеские отношения между людьми одних увлечений способствовали зарождению чувств: Гогу я знаю мальчиком – его характер, наклонности тогда, Георгия – мужчину я не знаю.

Листи з Америки

Но мне, кажется, что его натура противоположна моей – у меня все наружу – гнев, радость и так далее, я очень вспыльчива и загораюсь моментально и также скоро отхожу, но я не держу внутри забот, разочарования; горести меня пугают в первую минуту, а потом у меня появляется двойная энергия бороться. Может поэтому все, что я прошла в жизни – меня мало изменило, а наоборот закалило. Я не могу судить через океан, 34 года прошло и мне кажется, что жизнь, переживания, карьера и так далее на его впечатлительную, сентиментальную натуру влияли так, что он искал, как многие и напрасно – забвения в алкоголе. Во многом, мне кажется, Гога похож на Драго – они даже родились в одном месяце – феврале – они оба большие идеалисты и ищут на земле совершенство, а оно – невозможно, им труднее жить, чем мне. Я, как женщина, более цинична и смотрю на жизнь, людей (особенно) без идеалов, я знаю несколько настоящих людей по целому свету, а каждый день, это просто люди – и я их принимаю как они есть, Драго, например, идеалист, его разочарования глубже, чем мои; может поэтому я люблю и доверяю животным больше, чем людям.

Я безумно жалею Георгия, Твоего папу – ты даже не представляешь – и у меня громадное желание ему помочь, но как, чем, если бы я что-нибудь могла сделать! Это письмо очень эмоциональное!

Мне кажется, что ты не получаешь все мои письма. Кончаю, сегодня безумно устала: целый день складывала вещи, книжки, картины моего папы для переезда, должна пойти спать, встаю в 6:15 утра и целый день будет суматоха. Пиши, какие письма получила Ты и папа. Сердечный привет твоей маме Ане, папе скажи – вперед, вся жизнь впереди и что я всегда думаю о нем, обними его и поцелуй от меня.

Драго, Лада и мой папа шлют Вам всем сердечный привет.

Целую Тебя, моя дорогая девочка!

Пиши Твоя Катруся.

^{1.} Василь Федорович Малаков – батько Георгія і дідусь Олени (Леночки)

^{2.} Reservation (з англ.) – замовлення

^{3.} Юрко Повстенко – однокурсник Катерини і Георгія по художній школі у Києві, архітектор і мистецтвознавець, автор низки монографій

Лист від 3 лютого 1977 року

Моя дорогая и милая Леночка!

Только что получила Твое письмо от 25 января и сразу отвечаю, так как у меня такая гора работы, забот и всяких жизненных неожиданностей, что

Катерина Кричевська-Росандіч

если не сделаю это сейчас, то затяну надолго, а хочю Тебе написать очень много.

Практические проблемы...

У нас всякие новости: 1. Драго остался без работы – сокращение, но ему подвернулась возможность купить велосипедный магазин (дело, которое он хорошо знает) и дело уже упорядоченное – очень большой, современный магазин и в будущем это обеспечит нашу старость, но сейчас будет очень трудно, так как все наши сбережения мы должны отдать в задаток и потом выплачивать закладную. Драго очень работающий и работа для себя дает ему еще большую инициативу, я зарабатываю неплохо, но мой заработок зависит от экономической атмосферы в стране, когда американская экономика пошла вниз во время Никсона и после, мои заработки тоже пошли вниз. Вначале будет очень трудно и придется «сократиться». Кроме этого мой папа переедет через месяц к нам – его состояние очень плохое, все идет к концу. Это будет морально трудно мне, так как он тает на глазах.

У нас в Калифорнии ужасная засуха, воды настолько мало в резервуарах, что мы уже «на карточках»: можна употреблять только данное количество воды – фермеры стреляют скот, так как нечем поить. Растения умирают. Я сливаю всю воду от посуды, мытья рук и так далее. На востоке и севере Америки такой холод, что закрыты школы, фабрики и учреждения, каждый день слушаю новости о погоде и пока ничего нет, и не знаю, что будет с моей выставкой в Монреале, но это все не беда, всегда может быть хуже. Я все же большой оптимист, чем пессимист. Видишь, сейчас приехать мне никак не выйдет в Киев, пока мой папа жив – я не смогу отлучиться надолго. Да и пока Драго не установит свое дело, чтобы у нас были лишние деньги.

Теперь о Твоем письме. Я подозревала, что папа с мамой разошлись, но не была уверена. Я имею свое мнение об алкоголе – алкоголь не уменьшает и не развязывает проблемы, только ухудшает здоровье и человеческие отношения. Я очень жалею и твою маму и папу, но иногда лучше, когда люди живут отдельно, чем вместе, если «вместе» – значит быть несчастливими. Я это очень хорошо понимаю, так как мои родители не имели идеальное супружество и я, маленькая и наивная не могла понять, почему они не разойдутся, а жалела и маму и папу и во многих вещах до сих пор не понимаю маму мою в ее странной собственнической любви к моему папе и нерешительность и пассивность в моем отце. Иногда люди не подходят характерами (банальная фраза), иногда любовь просто проходит, иногда мы просто понимаем любовь по-разному.

Твоего папу Гогу я любила как особенного друга и так как мы были молоды – такая привязанность остается навсегда, но в 15-16 лет я не знала что такое любовь, у меня не было физической страсти, я «проснулась» много позже, лет в 20, в Гайдельберге, тогда я просто была готова для любви, к со-

Листи з Америки

жалению, это была односторонняя любовь – с моей стороны, я перенесла на этого человека все идеалы и атрибуты, но человек этот был совсем другой, чем я это себе выдумала. Эту «любовь» я «носила» 10 лет, а потом вдруг «выздоровела». Я по натуре не влюбчивая, хотя поклонников у меня было всегда много (не хвастаюсь).

В 1958 году я встретила Драго, не видела с ним год, он жил в Голливуде, я около Сан Франциско и он не проявлял «признаков жизни», а в 1959 году, когда я приехала домой из Европы – вдруг явился с приятелями и не обращал на меня внимания, и пробыли они у нас 3 дня – и после этого он начал переписку с моей мамой, которая его обожала, начал приезжать к нам уже сам, но даже за руку меня не брал, а после 3 месяцев вдруг объявил, что я должна приехать к его родителям в гости, и после этого начал писать мне каждый день и просить приехать. Я его заставила ждать 1, 5 месяца, хотя очень хотела поехать – и в октябре. Сидя за столом с его родителями, Драго объявил своему отцу, что он женится, я была ошарашена, так как и не подозревала, что это я – я сидела красная, как дура, а Драго сопел (он даже не спросил меня, даже ни разу не поцеловал, представляешь, вот такая черногорская натура, упорный югослав!). До этого дня – мы ни разу не были одни, даже на свидании, но Драго мне очень нравился и с ним у меня никогда не было сомнений – 29 декабря все семейство Росандичей приехало к нам и мы поженились. 17 лет мы женаты и живем очень хорошо – у меня motto¹ – доверие, уважение друг к другу и прощение мелочей и не уступка принципам. Я могу спорить с Драго до 4 часов утра, если он заденет мои принципы.

Леночка, если можешь напиши, что привело к параличу – и что я могу сделать, чтобы поддержать Георгия, могу ли я написать ему, захочет ли он читать письма?...

К. Кричевська. Гайдельберг. 1948

¹. *Motto* (з англ.) – девіз

Катерина Кричевська-Росандіч

Лист від 10 лютого 1977 року

Дорогая Леночка!

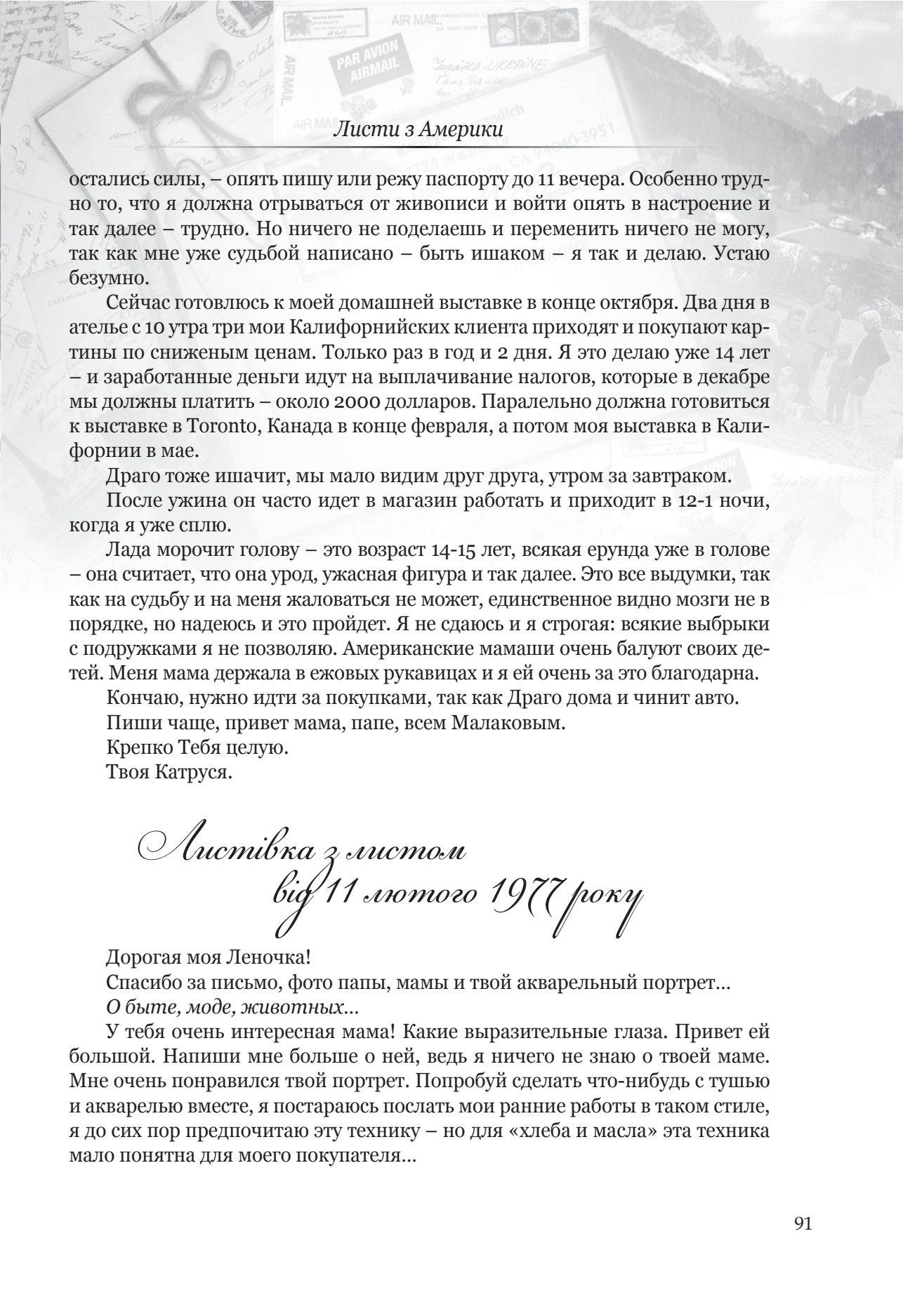
Я рада, что Твоя мама так интересно провела отпуск в Армении и я бы очень хотела услышать обо всем, что Аня там видела. Я интересуюсь старинной и историей и большая поклонница армянского художника Сарьяна.

Я желаю Тебе успеха в триптихе к выставке в Ленинграде и, надеюсь, что Ты выиграешь премию! Также радуюсь, что Гога начал работать левой рукой, носом, ногами – это неважно, важно, что он работает и, главное, не быть обескураженным, когда не все удается – работа, особенно творческая, которая дает результаты, затмевает все другие хлопоты, беды и так далее. Человек тогда меньше сосредотачивается только на себе, а живет жизнью более широко.

Я Тебе писала о нашей засухе, но, видно, Ты не получила это письмо. Климат у нас в Северной Калифорнии – сухой – и даже если жарко (40° – 45° C), то можно жить, а во Флориде, на востоке Америки из-за дурацкого Гольфстрима – ужасная влага 100% и там когда температура 20° C – ужасно. У нас, по правилам в октябре-декабре, идут штормы с запада и идут дожди, весна начинается в конце января, в феврале уже все начинает цвести. Но последние два года дождей почти не было, поэтому все резервуары высыхают, так как у нас мало рек и мы зависим от дождей и снега, который падает в Sierra Nevada горах и тогда тает и наполняет резервуары – но все изменилось. В этом году мы надеемся на дожди, но метеостанции говорят, что засуха будет продолжаться. У нас штрафуют тех, кто употребляет больше нормы воды в доме, мы должны быть очень осторожны с употреблением. Я сливаю посудную и бельевую воду в ведро и выливаю в сад. Трава в саду погибла (газон) только спереди немного осталась. Четыре куста и одно дерево уже пропали, вишня, черешня – пропадают.

У нас уже началась «осень», очень чистый, сухой, прохладный воздух, небо – чистейший кобальт, между прочим цвет неба и все краски в Калифорнии очень яркие, много ярче, чем на Украине или даже в Крыму. Скорее как в Алжире, это из-за 38 параллели на которой мы «сидим».

Я работаю как «проклятая», папе хуже, он должен иметь бессолевую диету, я его купаю, он сам не делает ничего. Утром 3 разных завтрака, так как Лада и Драго идут в разное время на работу и в школу. Драго даю обед с собой, тогда встает папа – опять завтрак, иду на прогулку с Лобо, по возвращению – мою посуду, немного убираю (поверхностно) и пишу. Приходит Лада на обед (или второй завтрак) я пишу до 1:30, готовлю второй завтрак папе, пишу письма, убираю или в саду или дома, подаю обед (ужин) и, если

Листи з Америки

остались силы, – опять пишу или режу паспорту до 11 вечера. Особенно трудно то, что я должна отрываться от живописи и войти опять в настроение и так далее – трудно. Но ничего не поделаешь и переменить ничего не могу, так как мне уже судьбой написано – быть ишаком – я так и делаю. Устаю безумно.

Сейчас готовлюсь к моей домашней выставке в конце октября. Два дня в ателье с 10 утра три мои Калифорнийских клиента приходят и покупают картины по сниженным ценам. Только раз в год и 2 дня. Я это делаю уже 14 лет – и заработанные деньги идут на выплачивание налогов, которые в декабре мы должны платить – около 2000 долларов. Паралельно должна готовиться к выставке в Toronto, Канада в конце февраля, а потом моя выставка в Калифорнии в мае.

Драго тоже ишачит, мы мало видим друг друга, утром за завтраком.

После ужина он часто идет в магазин работать и приходит в 12-1 ночи, когда я уже сплю.

Лада морочит голову – это возраст 14-15 лет, всякая ерунда уже в голове – она считает, что она урод, ужасная фигура и так далее. Это все выдумки, так как на судьбу и на меня жаловаться не может, единственное видно мозги не в порядке, но надеюсь и это пройдет. Я не сдаюсь и я строгая: всякие выбрыки с подружками я не позволяю. Американские мамы очень балуют своих детей. Меня мама держала в ежовых рукавицах и я ей очень за это благодарна.

Кончаю, нужно идти за покупками, так как Драго дома и чинит авто.

Пиши чаще, привет мама, папе, всем Малаковым.

Крепко Тебя целую.

Твоя Катруся.

Листівка з листом від 11 лютого 1977 року

Дорогая моя Леночка!

Спасибо за письмо, фото папы, мамы и твой акварельный портрет...

О быте, моде, животных...

У тебя очень интересная мама! Какие выразительные глаза. Привет ей большой. Напиши мне больше о ней, ведь я ничего не знаю о твоей маме. Мне очень понравился твой портрет. Попробуй сделать что-нибудь с тушью и акварелью вместе, я постараюсь послать мои ранние работы в таком стиле, я до сих пор предпочитаю эту технику – но для «хлеба и масла» эта техника мало понятна для моего покупателя...

Катерина Кричевська-Росандіч

Очень жаль, что папе опять стало хуже – хорошо, что он будет в специальной больнице, надеюсь, что там он начнет по-настоящему поправляться! Что говорят врачи? Напиши больше о его состоянии.

У нас сейчас идет агитация к подготовке населения Калифорнии к большому землетрясению, которое должно быть у нас. Ученые в этой области утверждают, что проблемы каждые 100 лет на 2-х полосах землетрясения, на каких лежит Калифорния. Они – движутся и это землетрясение мы ждем с силой 8,2 или 8,3 по шкале сейсмографа. Каждый вечер после новостей по телевизору дают нам знать – как мы должны подготовиться. Я уже имею 25 литров дистиллированной воды в пластиковых бутылках, еду в консервах, теплые вещи и так далее. Первое, что будет уничтожено землетрясением – вода, электричество и газ, провода электрические будут порваны, много домов сгорит от электрических проводов или взрывов газа в домах. Знаменитое землетрясение было в Сан Франциско в 1906 году, и $\frac{3}{4}$ города было уничтожено, в то время землетрясение было 8, 3 по шкале Рихтера и больше всего было уничтожено пожарами, которые возникли от взрывов газа.

У нас землетрясения идут все время, но настолько небольшие, что мы просто не обращаем внимания, но это большое и меня ужасно пугает.

Несчастье в том, что мы как раз на самой полосе St. Andreas Fold – в 1957 году я пережила землетрясение S. F. силой в 5, 4 бала, было страшно, я была на четвертом этаже и дом наклонялся в одну и другую сторону – и ужасный гул, как на войне!

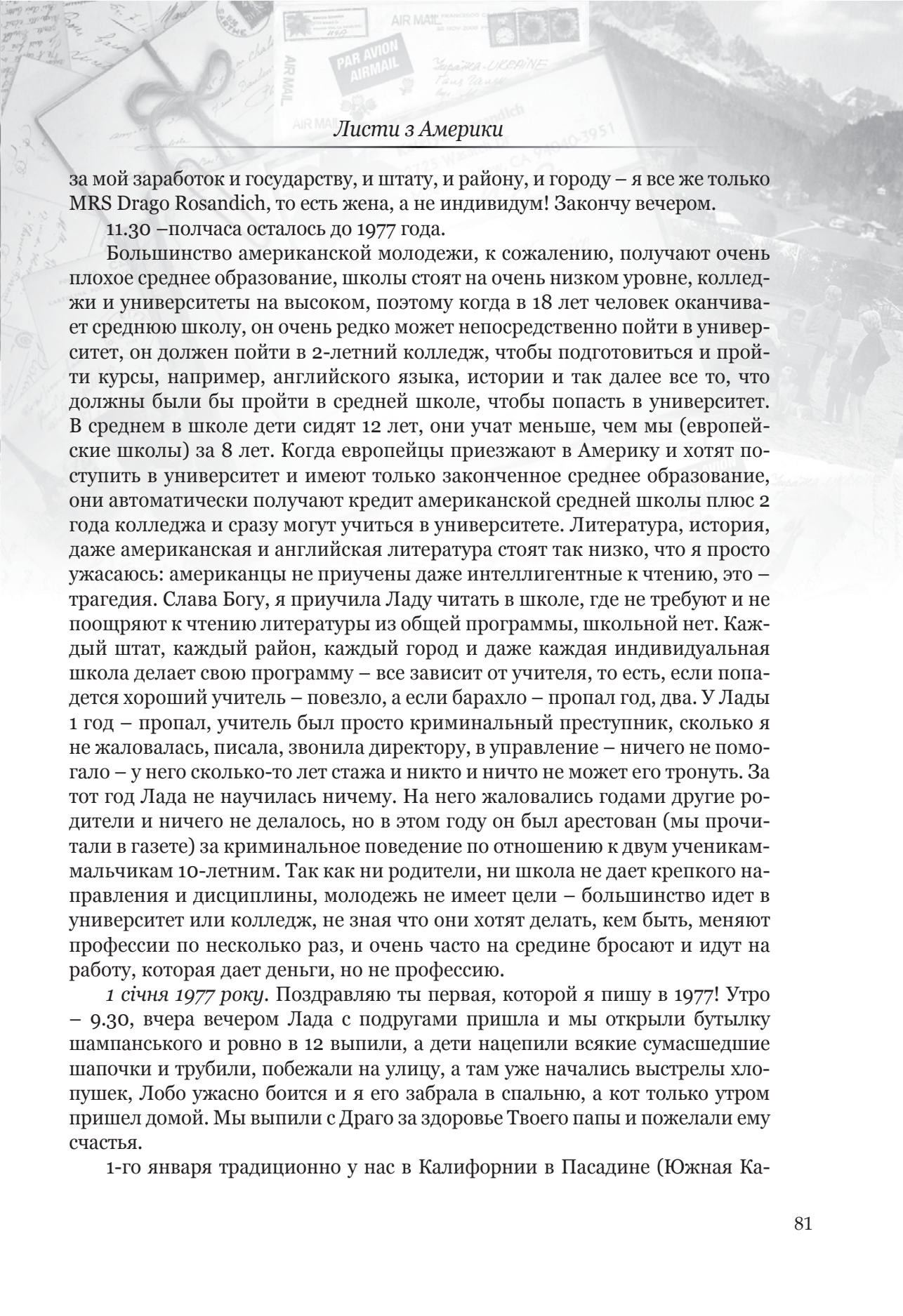
Пришел Драго и смотрел фото и твою акварель и ему очень понравилась твоя акварель, а о твоей маме сказал, что очень красивая женщина, после ужина повторил: «Very handsome woman». Целую! Молодец – хорошо! Целую!

Лист від 16 березня 1977 року

Дорогая моя деточка – Леночка!

Вчера вечером приехала из Канады и застала Твою посылку, письмо в ней и второе письмо. Поэтому не ответила раньше, так как только сегодня утром могу ответить. Буду отвечать по порядку:

1. Очень сочувствую Твоей бедной маме, что ей так не повезло: сломала ногу. Будем верить, что она заживет хорошо и мама будет ходить и бегать даже, как молодая газель! Конечно, это нудно лежать столько времени и не двигаться, но может уже скоро она сможет на костылях двигаться понемножку? Четыре года назад у меня был подобный случай и после 1 месяца лежания я пользовалась костылями и мне не было так плохо.

Листи з Америки

2. Радуюсь, что джинсы пришлись и все остальное тоже. Ура!

3. Посылка Твоя – очаровательная – Лада взяла себе браслет, а я брожки. Сережки Лада немного переделает, так как вставка в ухо слишком толстая для дырки в Ладиных ушах, у нас делают маленькие прокалывания, а Лада возьмет вставки со своих других сережек и будет одевать твои. Конфеты разъедали вчера, но не шли больше, так как сахар это хуже всего для веса, а если есть перед глазами, то плоть не удерживается. Не трать деньги на посылки. Твои маленькие рисунки – это главное.

4. О моих посылках Тебе не беспокойся – я имею возможность, так как у нас есть магазин, где иногда я очень дешево могу покупать вещи, просто за ерундовую цену. Также я всегда слежу за распродажами. У меня приготовлены 2 посылки для тебя – жакет лыжный, легкий и теплый, как у Лады к джинсам и на весну или осень прогодится. Он в магазине на обыкновенной цене стоит 50 долларов, а я его купила за 7. Также блузку к джинсам и еще мелочь. Жду заказанный для тебя кулон и тогда все пошлю. Когда у меня есть деньги лишние посылать буду, а когда не будет – не буду посылать. Ты не думай, что я вырываю кусок хлеба у Лады или Драго – если шлю тебе что-то. У меня не такая натура. Я молода была тоже и знаю как иногда приятно получить или иметь что-то или новое или совсем разное.

5. Маме скажи, чтобы она не унывала и крепилась, есть у мамы какие-нибудь родственники с ее стороны, которые могли бы прийти и помочь, чтобы ты не пропускала школу? Или подруга какая-нибудь мамина, пока она в таком беспомощном состоянии?

6. Я, как и Ты думаешь, догадываюсь обо всем – и знаю, что бабушка и все Малаковы – не хотят, чтобы я знала все детали, но я и без твоих писем знаю и понимаю всю историю. Как я не сочувствую твоему Папе, но не могу себе представить, судя по себе, как можно так по-глупому тратить жизнь, так как наша жизнь очень короткий «відрізок часу» по сравнению с вечностью – на уничтожение своего таланта, продуктивности и причинять горе, слезы окружающим – как ни трудно в жизни бывает, какие не были препятствия, трудности и безысходности (если человек это чувствует) – пока человек может мыслить, говорить, творить и проживать каждый день с пользой для себя и окружающих. Это моя философия! Все в жизни относительно и ничто не вечно – любовь, политика, смерть, горе и так далее. Время это и враг и друг человечества. Главное, нельзя бояться жизни – она тебя уничтожит, а если ты ее берешь реально и борешься – она тебе приносит дары – это моя философия, – я никогда не сдаюсь. Когда мне плохо, когда я начинаю себя жалеть я заставляю себя вспомнить, что у других хуже, значит нечего киснуть, а идти вперед, – после каждого дождя будет солнце. Как ни плохо сейчас папе, какая ни есть страшная его болезнь, но может быть хуже – и сдаваться – это «пустотратство» – если водка стала его царем – он должен

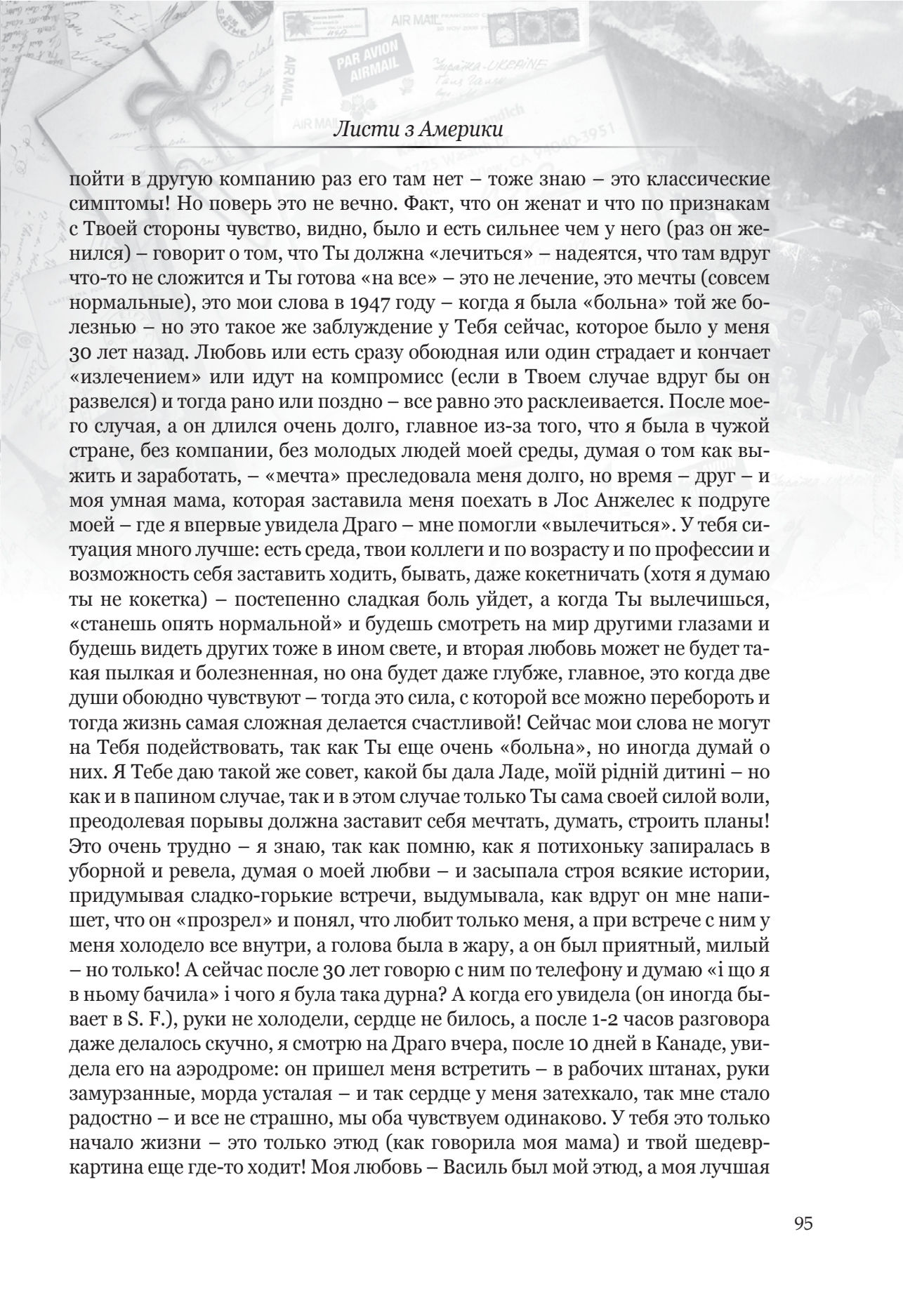

Катерина Кричевська-Росандіч

лечиться – я уверена, что у Вас есть заведения, где он может научиться перестать зависеть от водки. Перед тем, как я выезжала в Канаду по телевизору я видела интервью одной молодой женщины – 26 лет, которая 7 лет назад после несчастного случая была парализована от шеи до пальцев на ногах – вся. И постепенно она начала совсем другую жизнь: пишет статьи, заведует книжным магазином, рисует ртом, читает лекции о реабилитации эмоциональной и психологической, ведет полную, продуктивную жизнь, надежды на физическое поправление у нее нет, она на всю жизнь парализована вся. Только голос – это ее оружие и ум и главное – сила воли!

Только папа сам может себе помочь, никто другой, ни родственники, ни доктора пока он сам себе не поможет, а сам он может себе помочь, когда он перестанет себя жалеть, а начнет думать о других, это первый шаг! Ничто не бывает сразу и ничто не дается на золотом блюде – все человек добывает сам – и жизни можно начинать много раз. Судьба тут ни при чем, судьбу человек делает сам. Я уверена, что и папина болезнь – паралич это тоже не просто случилось, в его 49 лет – были причины, может алкоголь, может его неудовлетворенность в семейной жизни и творческой, может комбинация всех троих – и, конечно, его натура – привели к этому. Но многое зависело от него и теперь зависит от него: как поправить ситуацию и начать новую жизнь. Я знаю или предполагаю, что все Вы родственники его жалеете и сочувствуете и упрощаете, но может это сейчас хуже, может ему нужен шок, привести его к реальности, что у вас всех жизнь и он должен считаться с каждым, не быть эгоистом. Я себе могу представить, как действует это на твою молодую жизнь, как ты переживаешь, видя своего отца в таком самоуничтожающем состоянии! Как я не люблю твоего папу и сколько бы я ему не сочувствовала, если бы я была там – не думаю, что я смогла долго только сочувствовать – я бы ему высказала. Папа сам должен себе помочь, а ты должна не мучить себя, ты должна жить своей жизнью, знаю как тебе тяжело это видеть, милая деточка, Ты очень близка к нему, ты его любишь, но в 16 лет Ты уже взрослая и должна думать о себе, так как каждый человек в первую очередь должен жить свою, потом жизнь с другими, а не за других. Не обижайся, если я прямо все Тебе пишу – это идет только из-за того, что я с тобой откровенна как с близким и не хитрю и не делаю вежливый вид! Кроме этого у меня такой характер.

7. Твой душевный секрет. Ты даже не представляешь как я Тебя понимаю, я Тебе уже писала о подобном случае в моей жизни и знаю что такое сильное чувство. Знаю Твое волнение и замирание сердца, когда Ты проходишь мимо его дома, все мне знакомо и ясно. То что Ты способна на такое чувство это только плюс, так как бывают люди, которые никогда не имеют счастья испытать подобное, они бедны – такое чувство только обогащает Тебя и делает Твою натуру тоньше и благороднее и то, что ты не хочешь

Листи з Америки

пойти в другую компанию раз его там нет – тоже знаю – это классические симптомы! Но поверь это не вечно. Факт, что он женат и что по признакам с Твоей стороны чувство, видно, было и есть сильнее чем у него (раз он женился) – говорит о том, что Ты должна «лечиться» – надеяться, что там вдруг что-то не сложится и Ты готова «на все» – это не лечение, это мечты (совсем нормальные), это мои слова в 1947 году – когда я была «больна» той же болезнью – но это такое же заблуждение у Тебя сейчас, которое было у меня 30 лет назад. Любовь или есть сразу обоюдная или один страдает и кончает «излечением» или идут на компромисс (если в Твоем случае вдруг бы он развелся) и тогда рано или поздно – все равно это расклеивается. После моего случая, а он длился очень долго, главное из-за того, что я была в чужой стране, без компании, без молодых людей моей среды, думая о том как выжить и заработать, – «мечта» преследовала меня долго, но время – друг – и моя умная мама, которая заставила меня поехать в Лос Анжелес к подруге моей – где я впервые увидела Драго – мне помогли «вылечиться». У тебя ситуация много лучше: есть среда, твои коллеги и по возрасту и по профессии и возможность себя заставить ходить, бывать, даже кокетничать (хотя я думаю ты не кокетка) – постепенно сладкая боль уйдет, а когда Ты вылечишься, «станешь опять нормальной» и будешь смотреть на мир другими глазами и будешь видеть других тоже в ином свете, и вторая любовь может не будет такая пылкая и болезненная, но она будет даже глубже, главное, это когда две души обоюдно чувствуют – тогда это сила, с которой все можно перебороть и тогда жизнь самая сложная делается счастливой! Сейчас мои слова не могут на Тебя подействовать, так как Ты еще очень «больна», но иногда думай о них. Я Тебе даю такой же совет, какой бы дала Ладе, мой рідній дитині – но как и в папином случае, так и в этом случае только Ты сама своей силой воли, преодолевая порывы должна заставит себя мечтать, думать, строить планы! Это очень трудно – я знаю, так как помню, как я потихоньку запиралась в уборной и редела, думая о моей любви – и засыпала строя всякие истории, придумывая сладко-горькие встречи, выдумывала, как вдруг он мне напишет, что он «прозрел» и понял, что любит только меня, а при встрече с ним у меня холодело все внутри, а голова была в жару, а он был приятный, милый – но только! А сейчас после 30 лет говорю с ним по телефону и думаю «і що я в ньому бачила» і чого я була така дурна? А когда его увидела (он иногда бывает в S. F.), руки не холодели, сердце не билось, а после 1-2 часов разговора даже делалось скучно, я смотрю на Драго вчера, после 10 дней в Канаде, увидела его на аэродроме: он пришел меня встретить – в рабочих штанах, руки замурзанные, морда усталая – и так сердце у меня затехкало, так мне стало радостно – и все не страшно, мы оба чувствуем одинаково. У тебя это только начало жизни – это только этюд (как говорила моя мама) и твой шедевр-картина еще где-то ходит! Моя любовь – Василь был мой этюд, а моя лучшая

Катерина Кричевська-Росандіч

картина – Драго и это пришло ко мне поздно в 30 лет – это было настоящее. Мне Драго сказал: когда он меня увидел и мы в компании провели целый день, вечером он решил «это моя подруга на всю жизнь» и в первый же день решил, что он на мне женится. Но полтора года он меня изучал. Ни у него ни у меня не было сомнений.

У тебя ситуация лучше – ты очень молода и хорошо, что это случилось рано, хотя чувство сильное и более пылкое, но времени у тебя больше, не изолируй себя и с подругой твоей закадычной старайся не говорить о Диме, не потому что она может что-то сказать, нет, а потому что она, будучи твоим другом, Тебе симпатизирует и хочет помочь, а говоря с ней Вы обе только раздуваете огонь, а его нужно притушить. Посмотри реально и логически на ситуацию, он женат, он строит свою жизнь, а ты не входишь в эту жизнь и его планы. Думай о своем счастье, а не о его счастье, заботься о себе, а не о нем – Твой порыв благородный, но он ему не нужен. Я пишу может жестко, но правдиво. Немного эгоизма нужная вещь в жизни – слишком много не хорошо, нужна золотая середина. Лечись, деточка, Ты увидишь, что это не так больно, как Тебе сейчас кажется. Мне мама говорила «ріж поли та тікай».

О моей поездке в Канаду напишу отдельно и детально. Коротко – выставка прошла очень хорошо, я продала 75 % всех картин (было 51). Заказов на 30 картин, так что у меня работы будет по горло.

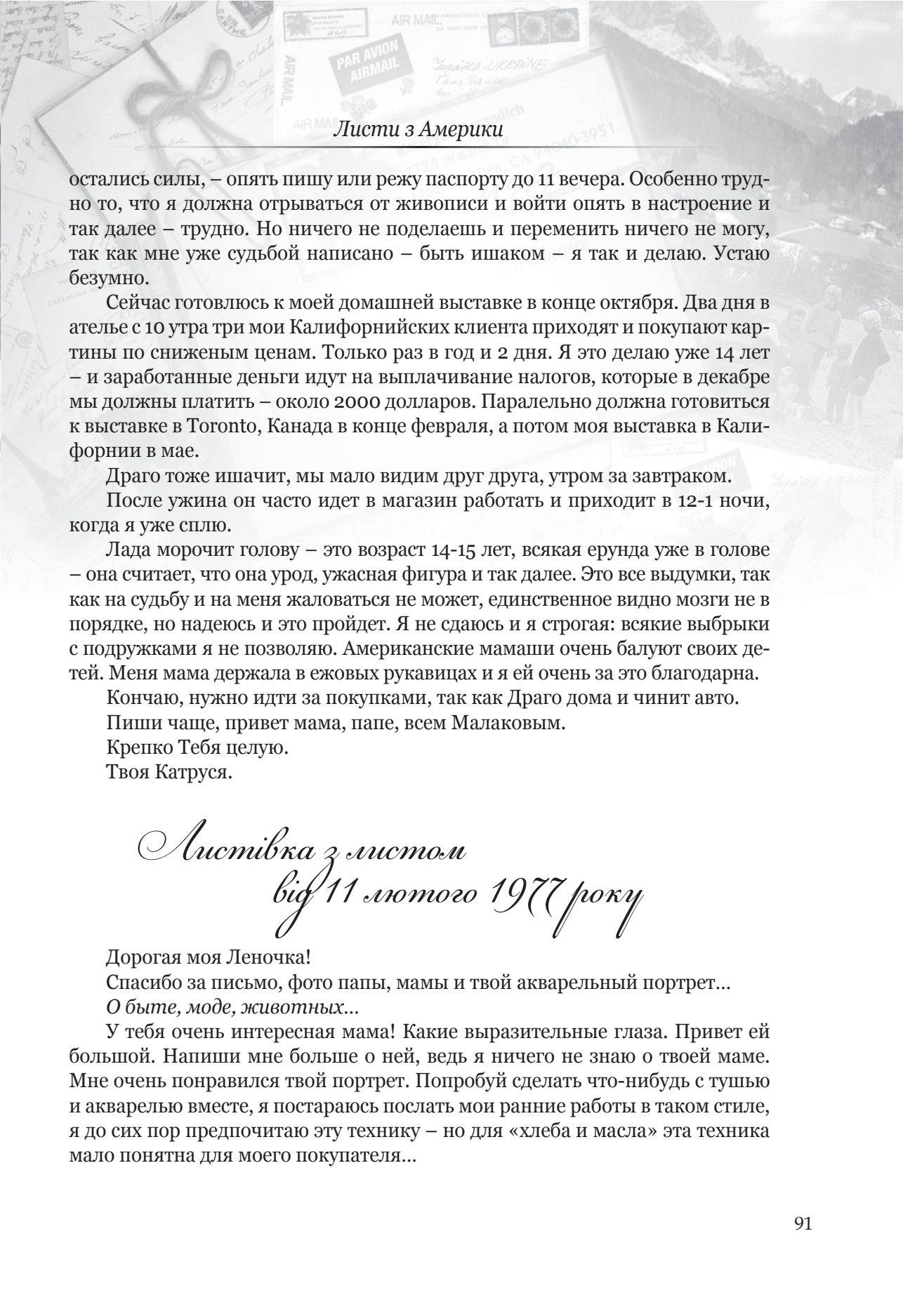
Обними маму от меня и пожелай ей скорого выздоровления!

Лада благодарит за письмо, Тебе она опять напишет.

Пиши! Целую, обнимаю Тебя, Драго и Лада и мой папа шлют сердечный привет всем. Всегда Твоя Катруся.

Лист від 4 квітня 1977 року

Дорогая Леночка, получила Твои два письма и посылку, большое спасибо, но ... к сожалению, из писанки осталось только воспоминание! У Вас на почте пакуют так, что даже два квартала посылка с «carefully» не выдержит. Видишь, у нас каждый сам запаковывает и, если что-нибудь в посылке «нежное, то есть стекло, керамика, писанка – на посылке ставится видный знак «carefully» – «осторожно» и так далее. Два дня тому получила письмо от твоего папы – он диктовал, а бабушка писала и он подписался! Это было 30 марта, перед его отъездом в больницу – письмо противоположное тому, что ты пишешь – он пишет о его огромном желании выздороветь, очень оптимистическое и полное планов на будущее и так далее, приписка бабушки также очень оптимистическая.

Листи з Америки

Не сердись на меня за полную откровенность, у меня такой характер – я все должна иметь в 2-х цветах, черное и белое и все факты у меня должны быть ясные – и в отношениях, и в делах, и во взглядах на жизнь, поэтому я бываю резка, но это из-за того, что я к Тебе отношусь как к родной, я Тебе высказываю так открыто, как я бы сказала Ладе, иначе не умею. Дима по твоему рисунку видно мужественный и интересный, но это все эпизод! У Тебя будет еще много эпизодов, может это первая любовь будет самой памятной, но не самой сильной – Ты увидишь! Все люди чувствуют, есть элемент, который не способен ни на какие чувства – те дураки, и, конечно, каждый случай не похож на другой, мои воспоминания юности другие и не похожи на твои переживания, это понятно. Киплинг написал замечательное стихотворение «If» (Если) – это было моим моно на всю жизнь, у меня есть перевод на украинском языке, я найду и Тебе пошлю. Он пишет: «если ты можешь мечтать, но чтобы мечта не стала твоим хозяином...» Как тебе не больно, но ты чувствуешь, а это очень важно и тоже у К. Гамсуна «Что такое любовь» – это еще из моих юношеских дневников. Раз ты чувствуешь – ты живешь, «Ти – людина».

Монреаль был очень приятный и погода и атмосфера и приемы, выставка прошла очень хорошо, имею 34 заказа после выставки и уже начала работать. Начала новые рождественские открытки для печати. Но сейчас я до того устала, так как перевозка папы со всеми горами всякого барахла, бумаг, картин, мебели и так далее. Это все нужно было сложить, перевезти, опять не только разложить, а найти место, углы и закоулки для него. У меня все тело болит от напряжения и усталости, сплю мало, а работы все прибавляется, папа абсолютно беспомощный, особенно, сейчас, даже психологически он абсолютно надеется во всем на меня.

Я очень Тебе благодарна за посылку, бусы, буду носить к свитерам, хорошо подходит или летом к одноцветному платью. Браслет нужно к чему-нибудь черному или белому, у меня есть белые брюки и черная (на мое сало) кофточка – это будет красиво! Спасибо тебе, детка! У меня подготовлено несколько посылок, но дело их доставить до почты, я осталась без транспорта, так как Драго с 1 апреля открыл свой магазин и 6 дней он открыт, а в воскресенье почта закрыта. Как-нибудь выкручу так, чтобы моя приятельница, когда у нее свободный день от школы (она после 4-х детей) решила стать физиотерапевтом и лечит людей с проблемами как у твоего папы, смогу к ней присоединиться, чтобы съездить за покупками и на почту.

Бытовые вопросы...

Опять возвращаюсь к папе. Пусть Тебя не мучает совесть, если Ты видишь в нем недостатки, слабых характерность. Наши родные такие же люди как и мы и у них есть свои плюсы и минусы, как у всех. Смотреть и идеализировать их также плохо, как и видеть только минусы, нужно смотреть на вещи

Катерина Кричевська-Росандіч

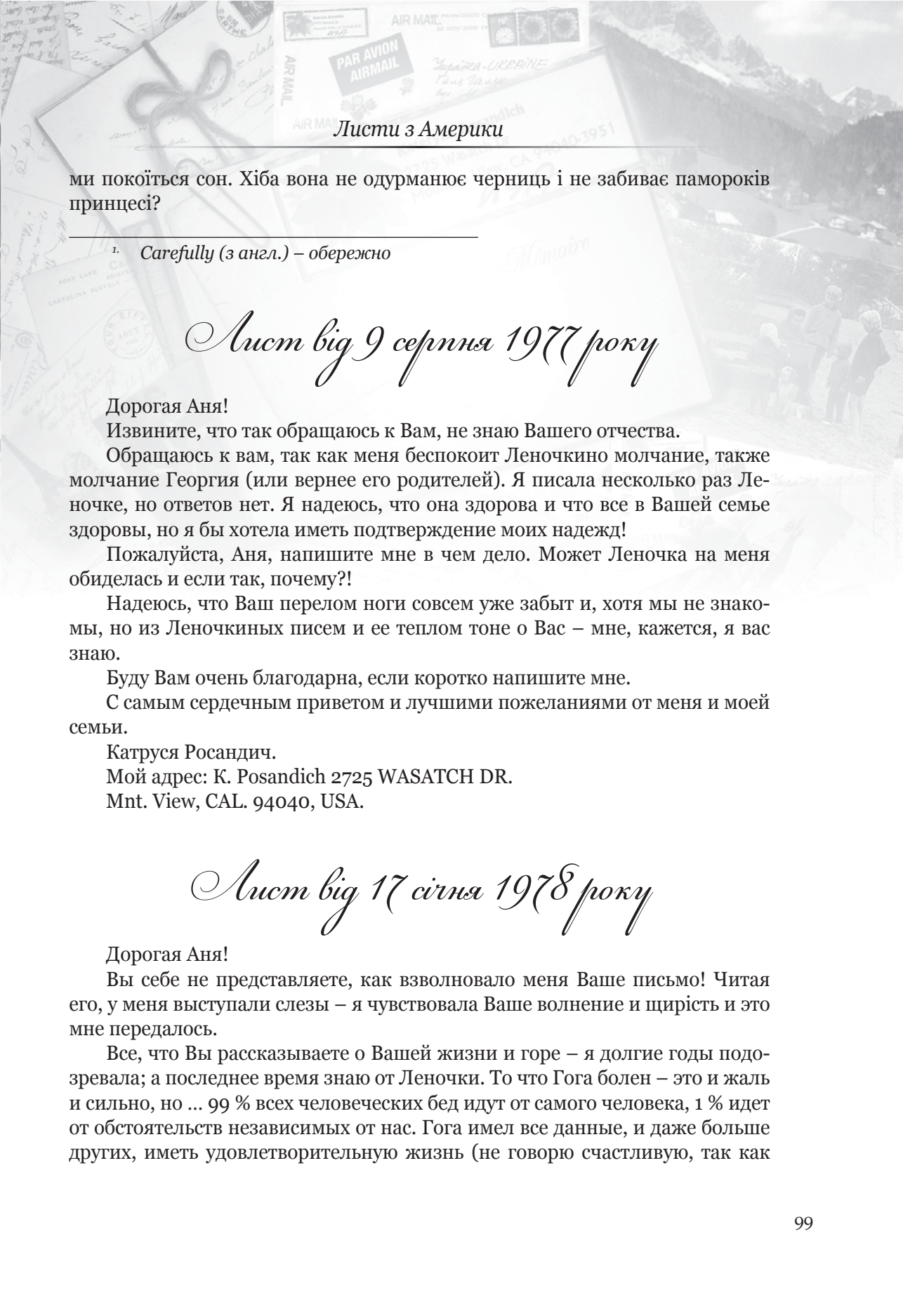
реально, как они есть и тогда не делать те ошибки, которые делали родители, в этом и есть выработка своего характера, своей индивидуальности, – ты учишься жизни, чем сильнее ты становишься, тем легче тебе жить. Сила заключается в вере в себя и в вере, что ты все сможешь пережить и перебороть, как бы тебе не было трудно. Главное всегда надеяться только на себя, тогда все делается ясно и легко. Я понимаю какое у тебя беспомощное чувство, что ты хочешь помочь, поддержать папу, а не можешь, так как он сам себе не хочет помочь. Это тяжело и грустно – и главное, что ты любишь папу, у вас всегда была и дружба и привязанность друг к другу, а это еще тяжелее. Папе тоже очень тяжело, но он не хочет себя перебороть и подумать, что и сигаретами и водкой и тем что он не старается всеми силами выздороветь и помочь докторам себя вылечить – он делает столько горя близким!

«Коли» Р. Кіплінг

Коли ти бачиш зруйноване діло цілого свого життя, і можеш без слів взятися будувати його наново, або за одним ударом – стратити сотні разів виграну партію без жодного зворушення та зітхання; коли ти можеш бути коханцем не маючи любові, коли можеш бути сильним, не перестаючи бути ніжним, коли ти можеш любити всіх своїх друзів як братів, але так щоб ніхто з них не був всім для тебе, коли ти вмієш розважати, спостерігати й пізнавати, не стаючи ніколи скептиком або руйнівником, мріяти не даючи мрії стати твоїм паном; коли ти зможеш бути суворим, не впадаючи ніколи в лють; коли ти вмієш бути відважним, але ніколи безросудним, коли ти вмієш бути добрим, вмієш бути мудрим, не стаючи моралістом, педантом, коли ти вмієш зберегти свою відвагу і не втративши голову в той час, як усі інші довкола втратять її – тоді – князі, боги, Щастя й Перемога стануть навіки твоїми вірними рабами, тоді – ТИ СТАНЕШ ЛЮДИНОЮ, мій сину.

«Квіти і кров» Кнут Гамсун

Що таке любов? – Вітерець, що ворухить пелюстки троянд. Ні це жовтий, блудний вогник у крові. Любов, це божевільно палка музика, що примушує тремтіти навіть старечі серця, вона мов матіола, що широко розкриває свою чашечку, коли надходить ніч. Вона, мов анемон, що стимулюється від одного подиху, й вмирає від одного дотику. Така любов! Вона може згубити людину, високо піднести її і може знову покласти на неї ганебне тавро. Вона може вподобати сьогодні мене, завтра тебе, а найближчої ночі його, така вона непостійна. Але може бути також міцна як скеля й негасимо горіти вогнем до самої смерті, бо вона вічна. Що таке любов? О, любов це літня зоряна нічка, наповнена запахами землі, але чому вона примушує юнака вибирати потайні стежки, а старика здригатись від болю мук у його самотній келії. Ах! Любов перетворює людське серце в сад духмяних орхідей, безжурний сад гульби, в яким ростуть отруйні орхідеї. Хіба не вона примушує ченця по злодійськи влізати до замкнених садів і заглядати до вікон, за яки-

Листи з Америки

ми покоїться сон. Хіба вона не одурманює черниць і не забиває памороків принцесі?

^{1.} Carefully (з англ.) – обережно

Лист від 9 серпня 1977 року

Дорогая Аня!

Извините, что так обращаюсь к Вам, не знаю Вашего отчества.

Обращаюсь к вам, так как меня беспокоит Леночкино молчание, также молчание Георгия (или вернее его родителей). Я писала несколько раз Леночке, но ответов нет. Я надеюсь, что она здорова и что все в Вашей семье здоровы, но я бы хотела иметь подтверждение моих надежд!

Пожалуйста, Аня, напишите мне в чем дело. Может Леночка на меня обиделась и если так, почему?!

Надеюсь, что Ваш перелом ноги совсем уже забыт и, хотя мы не знакомы, но из Леночкиных писем и ее теплом тоне о Вас – мне, кажется, я вас знаю.

Буду Вам очень благодарна, если коротко напишите мне.

С самым сердечным приветом и лучшими пожеланиями от меня и моей семьи.

Катруся Росандич.

Мой адрес: K. Posandich 2725 WASATCH DR.

Mnt. View, CAL. 94040, USA.

Лист від 17 січня 1978 року

Дорогая Аня!

Вы себе не представляете, как взволновало меня Ваше письмо! Читая его, у меня выступали слезы – я чувствовала Ваше волнение и щирість и это мне передалось.

Все, что Вы рассказываете о Вашей жизни и горе – я долгие годы подозревала; а последнее время знаю от Леночки. То что Гога болен – это и жаль и сильно, но ... 99 % всех человеческих бед идут от самого человека, 1 % идет от обстоятельств независимых от нас. Гога имел все данные, и даже больше других, иметь удовлетворительную жизнь (не говорю счастливую, так как

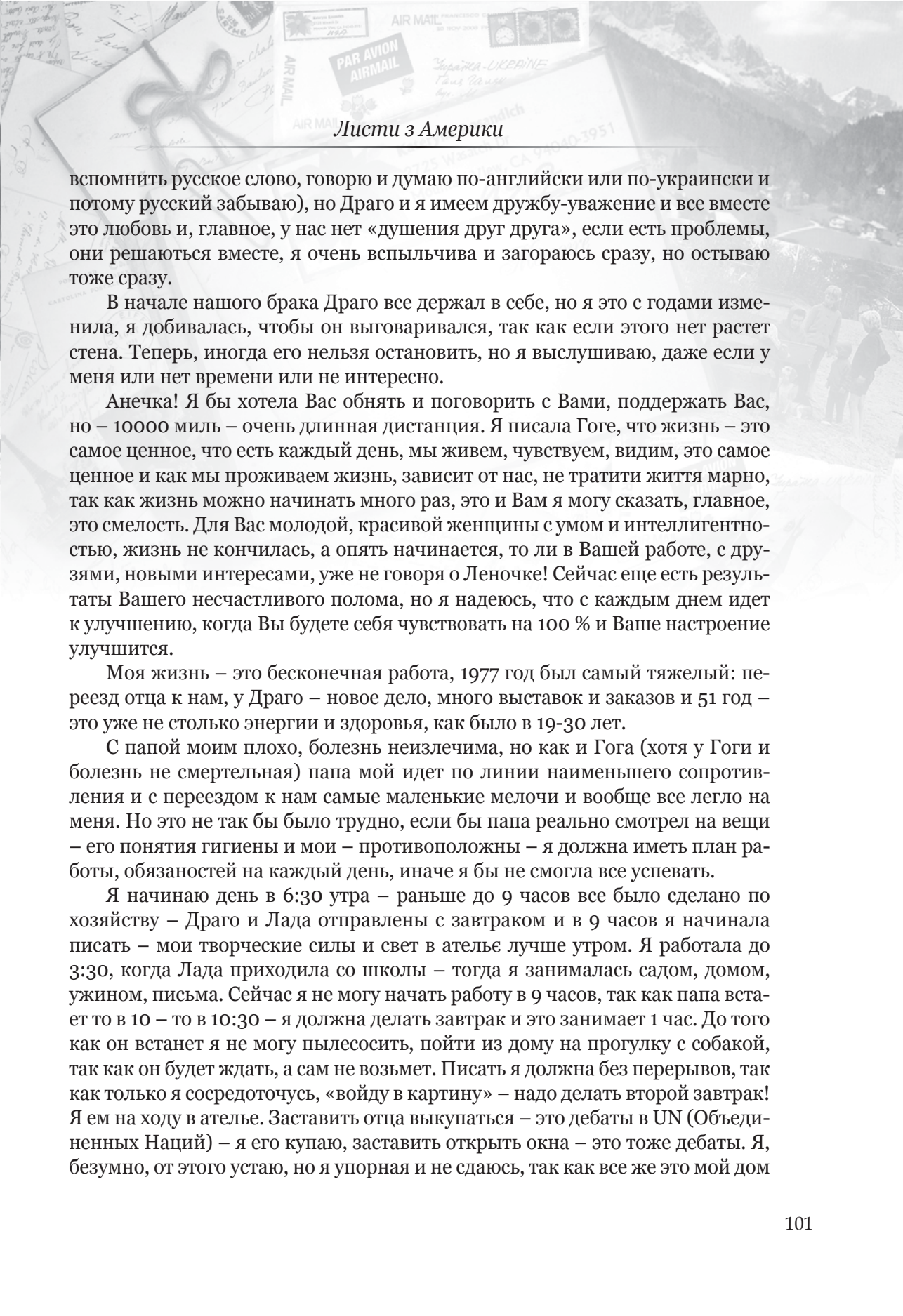

Катерина Кричевська-Росандіч

счастья 100 % вообще нет, все относительно) – и если у него случались препятствия, он выбрал дорогу алкоголя, то есть «избежать реальность». Это самое легкое, так как бороться и добиваться или выяснять требует больше смелости, чем просто «закрывать глаза на все и после нескольких рюмок все, на короткое время, кажется, не таким как оно есть в действительности. Я никогда не могла это понять, так как еще очень давно, до рождения Леночки – я никогда не могла добиться от Гоги откровенного ответа, фактов, реальности – ведь мы были друзьями и я всегда откровенна и считаю, что дружба это – откровенный обмен мыслями. Но у Гоги другой характер. Видите, я Гоги – мужчины не знаю, взрослого человека не знаю. Я знаю мальчика Гогу – 14 – 15 лет, веселого, безшабашного, застенчивого иногда, очень талантливого, и я так его себе представляла всю жизнь, но, видно, это совсем другой Гога. Я только могу предполагать, что Гога не сильной воли-мечтатель, и не боец, и вместе с тем – часто такие люди – делаются с близкими к ним людьми – очень жестокими. Я написала неделю назад Гоге письмо – длинное и «поучительное», но я уверена, что это впустую.

Вы пишете, что долго были терпеливой, это высота терпения! У меня совсем нет терпения, я очень нетерпеливый человек, я бы не выдержала столько, несмотря на Леночку. Я знаю по себе, как действует на ребенка несчастливый брак родителей. Когда я была маленькой – мои родители без конца ссорились при мне, из-за меня, но не просто ссоры, это были скандалы, я до сих пор помню, как на меня это действовало, сколько это стоило мне нервов, ребенок разрывается между отцом и матерью – если берет одну сторону, его мучит совесть и чувство вины за другого – и эти чувства потом вырастают во всякие эмоциональные проблемы. Я просила родителей разойтись – но отцу (он слабохарактерный) вечно и до сих пор говорит, что он жертвовал собой ради меня! Это ерунда – мама моя была властная и для нее мой отец был какая-то одержимость. В 1967 году у нас была (приезжала из Киева) мамина подруга и говорила мне: «Леля (моя мама) была для нас примером, что она за всякую цену сумела удержать твоего отца и сохранить семью». Я ей тогда ответила, что я этого никогда не понимала и считала и тогда и сейчас, что «за всякую цену» очень дорогая цена и что жизнь каждого человека слишком ценная вещь, если есть ребенок и в будущем на ребенка будет влиять начало его жизни, так как все что мы воспринимаем в детстве, юности, действует на наши взгляды, поступки, любовь, карьеру и так далее. Это мой взгляд и, мне кажется, что Вы правильно сделали, что разошлись с Гогой.

Когда я вышла замуж за Драго – я дала себе слово, что если у меня будут дети – моя супружеская жизнь будет другая, чем у моих родителей: ссоры и так далее никогда не будут при Ладе или, если будут ссоры из-за нее, это не будет при ней, а при ней будет один фронт. Мы с Драго женаты 18 лет и я могу сказать, что он не имеет «заскоков», негативных качеств (не могу

Листы з Америки

вспомнить русское слово, говорю и думаю по-английски или по-украински и потому русский забываю), но Драго и я имеем дружбу-уважение и все вместе это любовь и, главное, у нас нет «душения друг друга», если есть проблемы, они решаются вместе, я очень вспыльчива и загораюсь сразу, но остываю тоже сразу.

В начале нашего брака Драго все держал в себе, но я это с годами изменила, я добивалась, чтобы он выговаривался, так как если этого нет растет стена. Теперь, иногда его нельзя остановить, но я выслушиваю, даже если у меня или нет времени или не интересно.

Анечка! Я бы хотела Вас обнять и поговорить с Вами, поддержать Вас, но – 10000 миль – очень длинная дистанция. Я писала Гоге, что жизнь – это самое ценное, что есть каждый день, мы живем, чувствуем, видим, это самое ценное и как мы проживаем жизнь, зависит от нас, не тратьте життя марно, так как жизнь можно начинать много раз, это и Вам я могу сказать, главное, это смелость. Для Вас молодой, красивой женщины с умом и интеллигентностью, жизнь не кончилась, а опять начинается, то ли в Вашей работе, с друзьями, новыми интересами, уже не говоря о Леночке! Сейчас еще есть результаты Вашего несчастливого полома, но я надеюсь, что с каждым днем идет к улучшению, когда Вы будете себя чувствовать на 100 % и Ваше настроение улучшится.

Моя жизнь – это бесконечная работа, 1977 год был самый тяжелый: переезд отца к нам, у Драго – новое дело, много выставок и заказов и 51 год – это уже не столько энергии и здоровья, как было в 19-30 лет.

С папой моим плохо, болезнь неизлечима, но как и Гога (хотя у Гоги и болезнь не смертельная) папа мой идет по линии наименьшего сопротивления и с переездом к нам самые маленькие мелочи и вообще все легло на меня. Но это не так бы было трудно, если бы папа реально смотрел на вещи – его понятия гигиены и мои – противоположны – я должна иметь план работы, обязанностей на каждый день, иначе я бы не смогла все успевать.

Я начинаю день в 6:30 утра – раньше до 9 часов все было сделано по хозяйству – Драго и Лада отправлены с завтраком и в 9 часов я начинала писать – мои творческие силы и свет в ателье лучше утром. Я работала до 3:30, когда Лада приходила со школы – тогда я занималась садом, домом, ужином, письма. Сейчас я не могу начать работу в 9 часов, так как папа встает то в 10 – то в 10:30 – я должна делать завтрак и это занимает 1 час. До того как он встанет я не могу пылесосить, пойти из дому на прогулку с собакой, так как он будет ждать, а сам не возьмет. Писать я должна без перерывов, так как только я сосредоточусь, «войду в картину» – надо делать второй завтрак! Я ем на ходу в ателье. Заставить отца выкупаться – это дебаты в UN (Объединенных Наций) – я его купаю, заставить открыть окна – это тоже дебаты. Я, безумно, от этого устаю, но я упорная и не сдаюсь, так как все же это мой дом

Катерина Кричевська-Росандіч

и мои правила. Все родственники и знакомые мне пишут и говорят, что я должна следить за отцом, стимулировать его интересы и так далее, но это возможно, если есть у него самого интересы. Отец не интересуется ничем, он мог бы писать письма, говорить по телефону, поддерживать контакты со знакомыми, это он не делает, я же не могу все делать. Моя первая обязанность это Драго и Лада и моя работа – а моих сил физических и эмоциональных хватает только для физических нужд отца.

Очень меня мучит климакс, так как бросает без конца в жар, я должна все время выходить во двор, без конца открывать окна – а папа жалуется на холод и одеваться не хочет, сидит в пижаме. А я и без климакса жару не переносу.

Написала целый короб, не знаю будет ли Вам интересно!

Через месяц еду с выставкой в Канаду, в Торонто (выставка с 5 – 18 марта), я буду там только на открытии, долго нельзя отлучаться от дома. Потом опять нужно будет готовиться к следующей выставке в Калифорнии в мае, потом опять выставка в Западной Канаде в сентябре. Мотаюсь, как дура!

Напишите о себе, какая у Вас работа, Леночке передайте, что завтра напишу ей, сейчас мне нужно высушить голову, одеться и идти на какой-то деловой обед, связанный с магазином Драго. Лада идет тоже, будет нудно, так как это все бизнесмены, речи всякие, но для Драго дела это нужно выдержать.

Пишите, дорогая Анечка, не унывайте, смелее вперед и не сдавайтесь!

В Новом году желаю Вам новых сил, новых начинаний и крепчайшего здоровья!

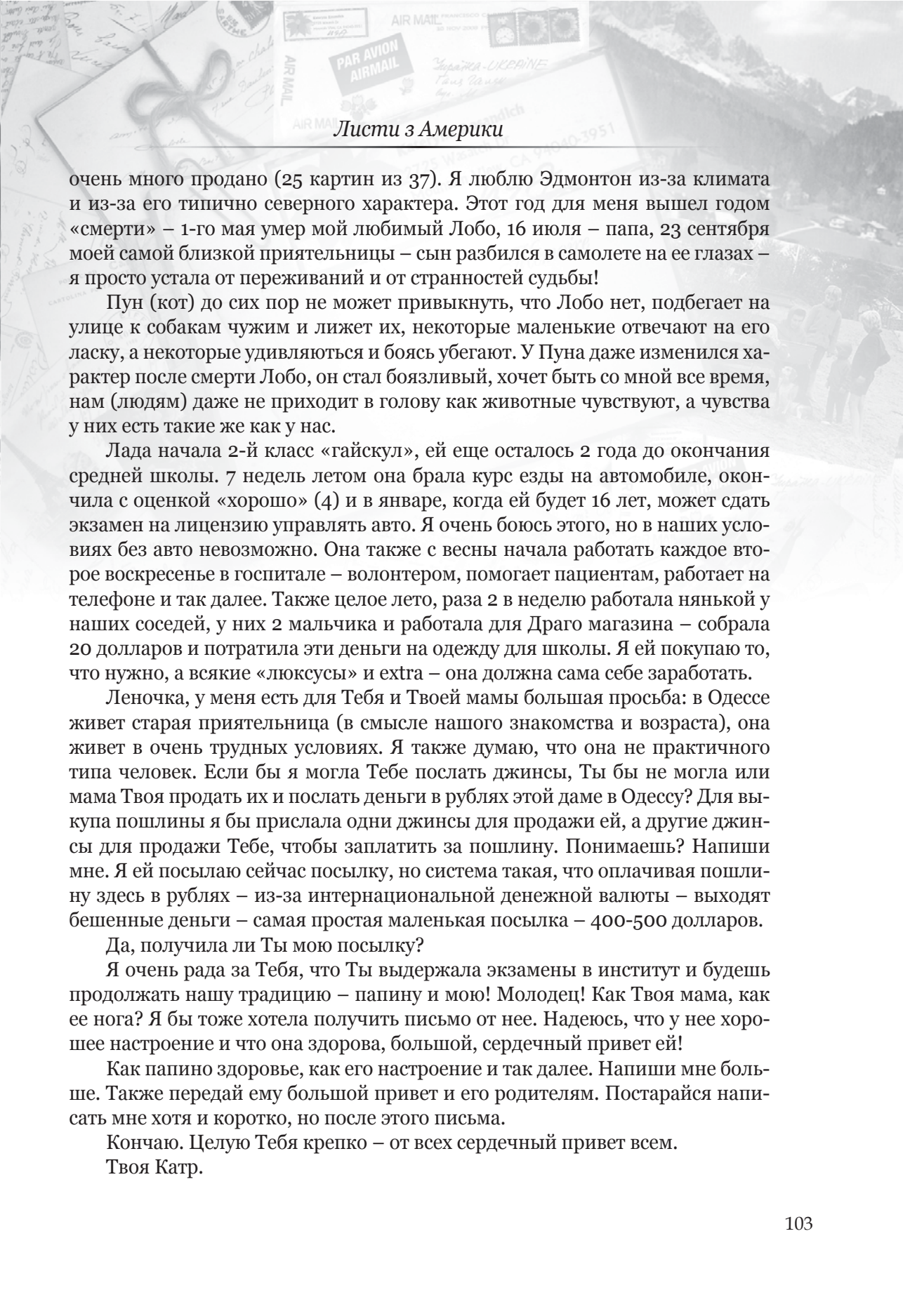
Целую и обнимаю, от нас всех привет. Катруся.

P. S. Где сейчас Гога, я ему пишу на адрес Малаковых – он так просил – значит он там или у Вас – Вы пишете, что «живет он с нами»???

Лист від 27 вересня 1978 року

Дорогая Леночка!

Я уже думала, что Ты меня совсем забыла – так давно от Тебя были новости. Но я понимаю, так как у меня также не было «лета». Все соединилось вместе и смерть папы и 2 выставки (индивидуальные) по 30 и 37 катрин каждая, перевоз тела папы на восток Америки, безумно влажная жара летом, я пробыла 6 дней в разных местах Восточной Америки и еле выдержала! По приезду домой – была одну неделю на Русской речке с Ладой, но и там впервые за 27 лет как-то не могла отдохнуть, не могла «відпружитись». После этого – окончание работы над выставкой в Западной Канаде, в Эдмонтоне и поездка туда, только вчера вернулась домой. Выставка прошла успешно,

Листы з Америки

очень много продано (25 картин из 37). Я люблю Эдмонтон из-за климата и из-за его типично северного характера. Этот год для меня вышел годом «смерти» – 1-го мая умер мой любимый Лобо, 16 июля – папа, 23 сентября моей самой близкой приятельницы – сын разбился в самолете на ее глазах – я просто устала от переживаний и от странностей судьбы!

Пун (кот) до сих пор не может привыкнуть, что Лобо нет, подбегает на улице к собакам чужим и лижет их, некоторые маленькие отвечают на его ласку, а некоторые удивляются и боясь убегают. У Пуна даже изменился характер после смерти Лобо, он стал боязливый, хочет быть со мной все время, нам (людям) даже не приходит в голову как животные чувствуют, а чувства у них есть такие же как у нас.

Лада начала 2-й класс «гайскул», ей еще осталось 2 года до окончания средней школы. 7 недель летом она брала курс езды на автомобиле, окончила с оценкой «хорошо» (4) и в январе, когда ей будет 16 лет, может сдать экзамен на лицензию управлять авто. Я очень боюсь этого, но в наших условиях без авто невозможно. Она также с весны начала работать каждое второе воскресенье в госпитале – волонтером, помогает пациентам, работает на телефоне и так далее. Также целое лето, раза 2 в неделю работала нянькой у наших соседей, у них 2 мальчика и работала для Драго магазина – собрала 20 долларов и потратила эти деньги на одежду для школы. Я ей покупаю то, что нужно, а всякие «люксусы» и extra – она должна сама себе заработать.

Леночка, у меня есть для Тебя и Твоей мамы большая просьба: в Одессе живет старая приятельница (в смысле нашего знакомства и возраста), она живет в очень трудных условиях. Я также думаю, что она не практичного типа человек. Если бы я могла Тебе послать джинсы, Ты бы не могла или мама Твоя продать их и послать деньги в рублях этой даме в Одессу? Для выкупа пошлины я бы прислала одни джинсы для продажи ей, а другие джинсы для продажи Тебе, чтобы заплатить за пошлину. Понимаешь? Напиши мне. Я ей посылаю сейчас посылку, но система такая, что оплачивая пошлину здесь в рублях – из-за интернациональной денежной валюты – выходят бешенные деньги – самая простая маленькая посылка – 400-500 долларов.

Да, получила ли Ты мою посылку?

Я очень рада за Тебя, что Ты выдержала экзамены в институт и будешь продолжать нашу традицию – папину и мою! Молодец! Как Твоя мама, как ее нога? Я бы тоже хотела получить письмо от нее. Надеюсь, что у нее хорошее настроение и что она здорова, большой, сердечный привет ей!

Как папино здоровье, как его настроение и так далее. Напиши мне больше. Также передай ему большой привет и его родителям. Постарайся написать мне хотя и коротко, но после этого письма.

Кончаю. Целую Тебя крепко – от всех сердечный привет всем.
Твоя Катр.

Катерина Кричевська-Росандіч

Лист від 2 листопада 1978 року

Дорогая Леночка!

Спасибо за письмо от 15 октября – я рада, что Ты скоро написала. Хорошо, что Ты побывала в Вюльнусе и увидела интересные выставки и разные направления в искусстве. Можно не понимать, например, абстракт, но совсем отрицать, я с этим не согласна (это мое индивидуальное мнение), главное, чтобы абстракт не был «модой», а настоящим выражением художника, его внутренним я и чтобы это не было «замыливание» глаз публики, так как есть довольно большой процент так называемых «художников», которые прикрывают свое неумение, свою не талантливость – непонятным абстрактом. Но настоящий художник, когда ищет все же остается профессионалом! Знакома ли Ты с таким художником, вернее с его работами, как Кандинский? Он по происхождению русский, я видела его ретроспективную выставку и его работы раннего периода (реалистические), то есть не такие, как поздний абстракт. Я видела в N. Y. (Нью Йоркском) Музее современного искусства такие интересные абстракты – это сплошная «какафония радостных тонов» – вернее «ода радости» – и я это чувствовала!

Но смотреть на 6 x 6 метровый квадрат замазанный серой паршивой краской и называть это «Разрушение» – мне это ничего не говорит, даже рвать (извини) не хочется, просто глупо. Я собираю картины других художников, и у меня висят всякие направления, абстракты, полуабстракты и так далее, а мое личное предпочтение – это импрессионизм.

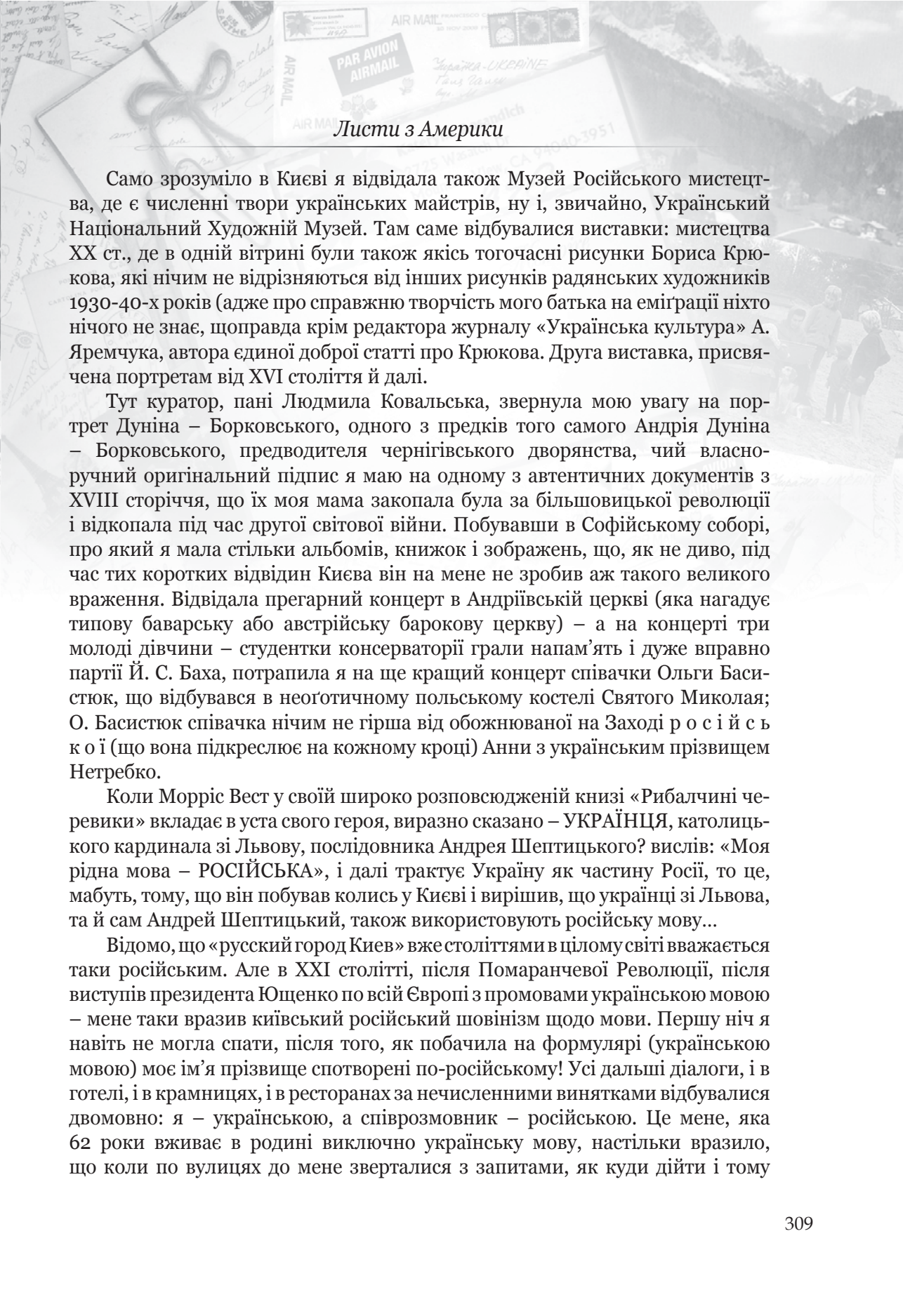
Мне очень грустно, что у Гоги нет перемен со здоровьем – много зависит от его воли стать «на ноги», так как доктора не могут сделать всего, пациент должен сотрудничать с доктором и главное хотеть. Это очень длинный, трудный процесс и для этого нужно терпение и сильную волю! Мне очень жаль маму, Гогу и Тебя, я очень жду письма от Твоей мамы, но понимаю, что она занята дома и кроме этого еще ищет работу. Знаю по себе, что писать письма нужно со спокойной головой и, главное, иметь возможность сосредоточиться.

Несмотря на то, что у Тебя на 1-ом курсе масса информации, впечатлений и так далее и, конечно, сначала трудно разобраться во всем, но потом ты привыкнешь и «главная картина» – начнет появляться на Твоем экране.

Постараюсь на этой неделе купить джинсы – для Тебя лично или для реализации – чтобы у Тебя были деньги на пошлину для моей одесситки.

Далее тоже бытовые вопросы.

Привет бабушке и дедушке от нас, маму и папу поцелуй от меня.

Листи з Америки

Обнимаю Тебя крепко и целую Твоя Катруся.

Между нами 11 часов разницы: сейчас у нас 10 часов утра, а у Вас 9 часов вечера. Звонить – значит 30-40 минут ждать, связаться с Вами первые 3 минуты – 9 долларов. Может я когда-нибудь позвоню на Новый год или Рождество.

Лист від 27 березня 1978 року

Дорогая Аня!

Вот уже год с тех пор, как я получила от Вас очень искреннее письмо и больше Вы не писали, я надеюсь, что моим ответом Вас не обидела! У меня довольно острый язык, если так и я что-нибудь ляпнула не так, простите меня. Вчера я разбирала письма и опять прочитала Ваше письмо и решила опять написать. Также очень давно мне писала Леночка. Я думаю, что у нее много работы в институте – и я надеюсь, что у нее дела идут хорошо! Передайте ей мой привет и поцелуйте и скажите, что мне не хватает ее писем.

У меня был очень тяжелый 1977-78 годы, я надеялась, что 79 будет другой, но пока я вижу только горы работы и не очень хорошее здоровье, поэтому никак не могу все сделать что нужно, да и зима и весна у нас очень холодные, что у нас в Калифорнии довольно редкое явление. Даже сейчас уже официально весна, все цветет, а штормы идут один за другим и Тихий океан совсем не тихий, а разгневанный Бог Посейдон! Я мечтаю о солнце и сухой погоде, когда сухо и тепло мои кости не болят и я могу много за день сделать.

Я получила короткое письмо от Гогиной мамы, новостей о Гогином здоровье не было. Это все очень трагично. Я надеюсь, что есть изменения к лучшему!

Лада наша играла в футбольной школьной команде целый сезон – сначала очень боялась, что она не сможет играть, но потом ей пошло лучше и в конце сезона на официальном банкете школьной атлетики она получила премию за игру – я очень радовалась. Ей это очень помогло – она сбросила вес, стала прямее ходить, без согнутой спины и окрепла. Пока хорошо учится и поклонников имеет только издали (спешить нечего). Вот так пока жизнь идет, летит! Драго очень много работает, безумно устает – и, к сожалению, все это для того, чтобы обеспечить нам «старость», а я иногда думаю – «а на старости лет не захочется никуда ездить», а пока есть силы и глаза – нужно жить и нужно работать! Глупо!

Дорогая Аня – я надеюсь, что Вы мне напишите также, что Ваша нога здорова на 100 % и что у Вас хорошая и интересная работа и что все идет лучше!

Катерина Кричевська-Росандіч

Пока обнимаю Вас, от моего семейства сердечный привет, поцелуйте Леночку от меня и Гоге мои самые лучшие пожелания.

Катруся.

Лист від 6 липня 1979 року

Моя дорогая и родная Леночка!

Я всем сердцем с Тобой, с Твоей мамой и со всеми Вами – выразить мое сочувствие словами очень трудно, а чувство на бумаге не напишешь!

После Твоего письма я приготовила себя к скорбной весте, но увидя вырезку из газеты, которую бабушка Твоя прислала – все в середине перевернулось, пробежала жизнь перед глазами – увидела Гогу, как он первый раз пришел в художественный институт в 1942 году – сияющий и веселый – нет лучше не буду!

Деточка, что я могу сказать, посоветовать – нужно пережить, возьмет время, боль острая уходит, а память, любовь к папе всегда у Тебя остается... Не бойся выражать скорбь, слезы, разговоры помогают.

Папа будет жить в его работе, в Тебе, как мы его помним. Есть люди, которые в полном смысле умирают, их забывают моментально и они ничего не оставили. Гога оставил массу, кроме его таланта, он оставил то, кем он был и главное, чтобы он жил в нас всех; я знаю по себе какая боль, когда есть утрата, так как удар, который жизнь Тебе преподнесла, – ничего сделать Ты не можешь, – главное, переживи и направь свои силы другим – маме, дедушке, бабушке, у них сил меньше, чем у тебя, а поддерживая других, Твоя боль становится менее острой!

Когда захочешь или сможешь напиши мне! Я Тебе послала книгу о Калифорнии может месяц назад.

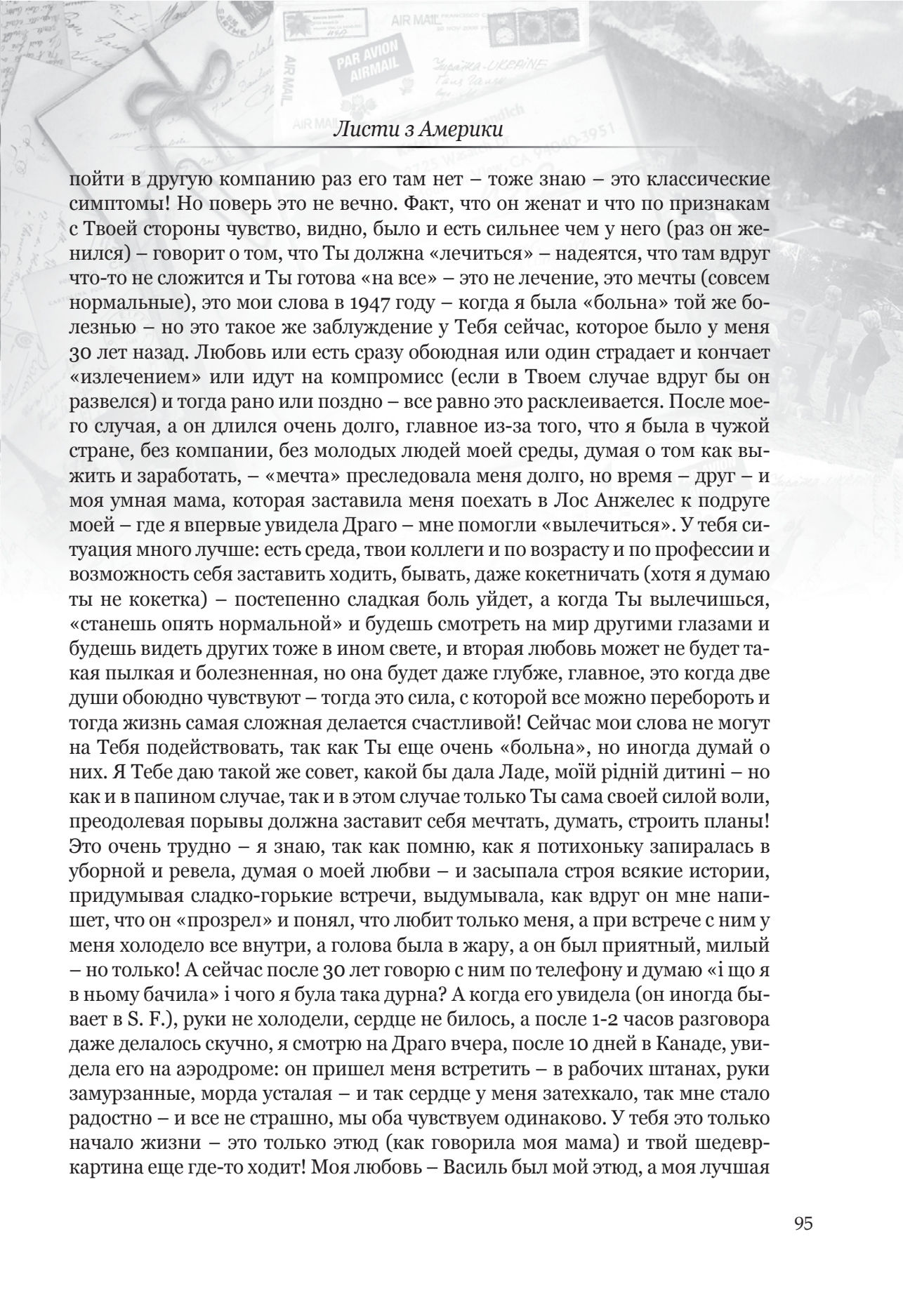
Обнимаю Тебя крепко и целую, обними за меня маму Твою, бабушку, дедушку. Я интервью написала. Твоя Катруся с Драго и Ладой.

Лист від 22 червня 1981 року

Дорогая Леночка!

Спасибо за твое письмо, только жаль, что ты пишешь очень коротко, ничего не говоря о своей жизни, институте, планах, достижениях, разочарованиях и так далее.

Я очень была занята последней выставкой, а потом Ладиным окончани-

Листи з Америки

ем школы. Я была членом родительского комитета, который делает последний бал для студентов и мне пришлось делать все художественное оформление, включая громадное панно – морского пейзажа 35 футов x 8,5 футов. В то же самое время нужно было много сделать в саду – насадить цветы, так как после окончания школы у нас был большой праздник, прием в саду – 35 – 40 человек и приехали дядя Лады и бабушка (Драго родственники), нужно было «вылизать» дом, так как моя свекровь страшная чистюля и педантка. Все нужно было сделать: напечь, наварить и заморозить на всех гостей. В этом отношении мой «freezer», морозильный ящик очень удобный. Все прошло очень хорошо, но я устала безумно и сразу после этого у нас ударила ужасная жара 40° – 41° – 10 дней, у нас иногда бывает жарко 1-2 дня, а потом прохладный ветер с Тихого океана охлаждает нас и поэтому у нас «идеальный климат», а это было что-то необыкновенное! Я очень плохо переношу жару и 10 дней просто были выброшены на ветер. Сейчас Лада работает в оранжерее летом, а осенью начинается колледж. Там будет 2 года, а потом надеемся попасть в университет или художественную школу – ее план пойти в рекламное искусство, но там большущая конкуренция.

Драго очень много работает и очень устает, жизнь делается все более и более сложной – мы (не Ты) стареем и сил меньше, а обязанностей, кажется, больше!

Как мама, передай ей привет и поблагодари Диму за привет и большой привет ему от меня!

Посылаю Тебе фото, может будет Тебе интересно; это фото типичных вещей, которые делают в Америке – украшение дома, деревьев и так далее для специальных okazji, получении диплома и тому подобное.

Надеюсь, что Ты напишешь письмо длинное о своей жизни, школе. Как бабушка и дедушка, я получила от них письмо год назад, им ответила, но пока никаких вестей от них нет.

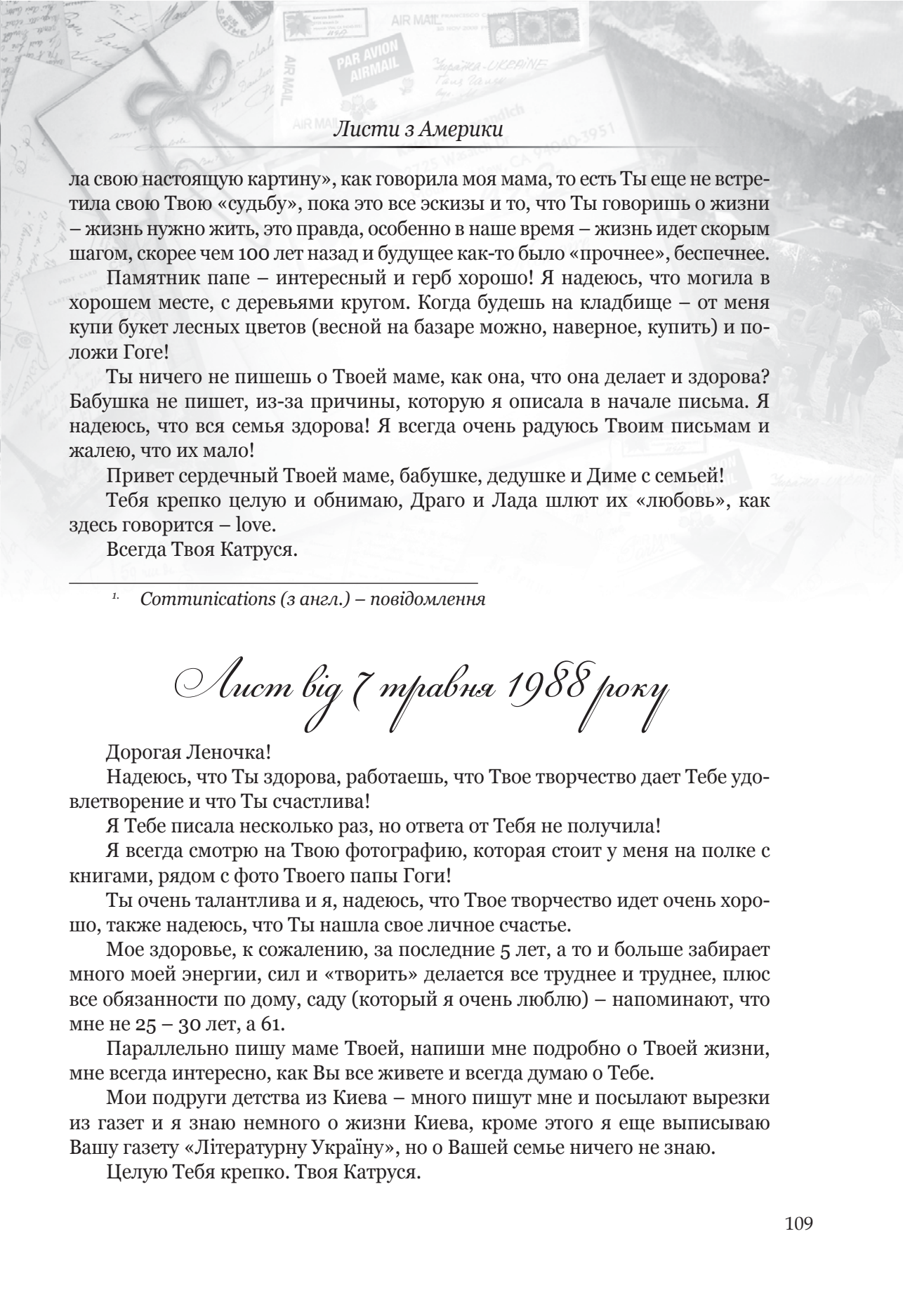
Отвечаю Тебе сразу и надеюсь, что письмо сразу пойдет, так как у нас должна быть забастовка почтовых работников. Привет маме – пиши!

Целую Тебя крепко от Драго и Лады привет. Бабушке и дедушке и Диме с семьей – сердечный привет. Твоя Катруся.

Лист від 23 березня 1984 року

Дорогая Леночка!

Сегодня получила Твое письмо с папиными экслибрисами! Большое спасибо. Ты пишешь, что получила мое письмо. Я хотела писать Тебе много раз, но я не знала как твоя семья будет реагировать. Бабушка Твоя сказала моей знакомой, что из-за Димы переписка со мной может быть не полезной.

Листи з Америки

ла свою настоящую картину», как говорила моя мама, то есть Ты еще не встретила свою Твою «судьбу», пока это все эскизы и то, что Ты говоришь о жизни – жизнь нужно жить, это правда, особенно в наше время – жизнь идет скорым шагом, скорее чем 100 лет назад и будущее как-то было «прочнее», беспечнее.

Памятник папе – интересный и герб хорошо! Я надеюсь, что могила в хорошем месте, с деревьями кругом. Когда будешь на кладбище – от меня купи букет лесных цветов (весной на базаре можно, наверное, купить) и положи Гоге!

Ты ничего не пишешь о Твоей маме, как она, что она делает и здорова? Бабушка не пишет, из-за причины, которую я описала в начале письма. Я надеюсь, что вся семья здорова! Я всегда очень радуюсь Твоим письмам и жалею, что их мало!

Привет сердечный Твоей маме, бабушке, дедушке и Диме с семьей!

Тебя крепко целую и обнимаю, Драго и Лада шлют их «любовь», как здесь говорятся – love.

Всегда Твоя Катруся.

¹ Communications (з англ.) – повідомлення

Лист від 7 травня 1988 року

Дорогая Леночка!

Надеюсь, что Ты здорова, работаешь, что Твое творчество дает Тебе удовлетворение и что Ты счастлива!

Я Тебе писала несколько раз, но ответа от Тебя не получила!

Я всегда смотрю на Твою фотографию, которая стоит у меня на полке с книгами, рядом с фото Твоего папы Гоги!

Ты очень талантлива и я, надеюсь, что Твое творчество идет очень хорошо, также надеюсь, что Ты нашла свое личное счастье.

Мое здоровье, к сожалению, за последние 5 лет, а то и больше забирает много моей энергии, сил и «творить» делается все труднее и труднее, плюс все обязанности по дому, саду (который я очень люблю) – напоминают, что мне не 25 – 30 лет, а 61.

Параллельно пишу маме Твоей, напиши мне подробно о Твоей жизни, мне всегда интересно, как Вы все живете и всегда думаю о Тебе.

Мои подруги детства из Киева – много пишут мне и посылают вырезки из газет и я знаю немного о жизни Киева, кроме этого я еще выписываю Вашу газету «Літературну Україну», но о Вашей семье ничего не знаю.

Целую Тебя крепко. Твоя Катруся.

Катерина Кричевська-Росандіч

Лист від 8 липня 1988 року

Дорогая Леночка!

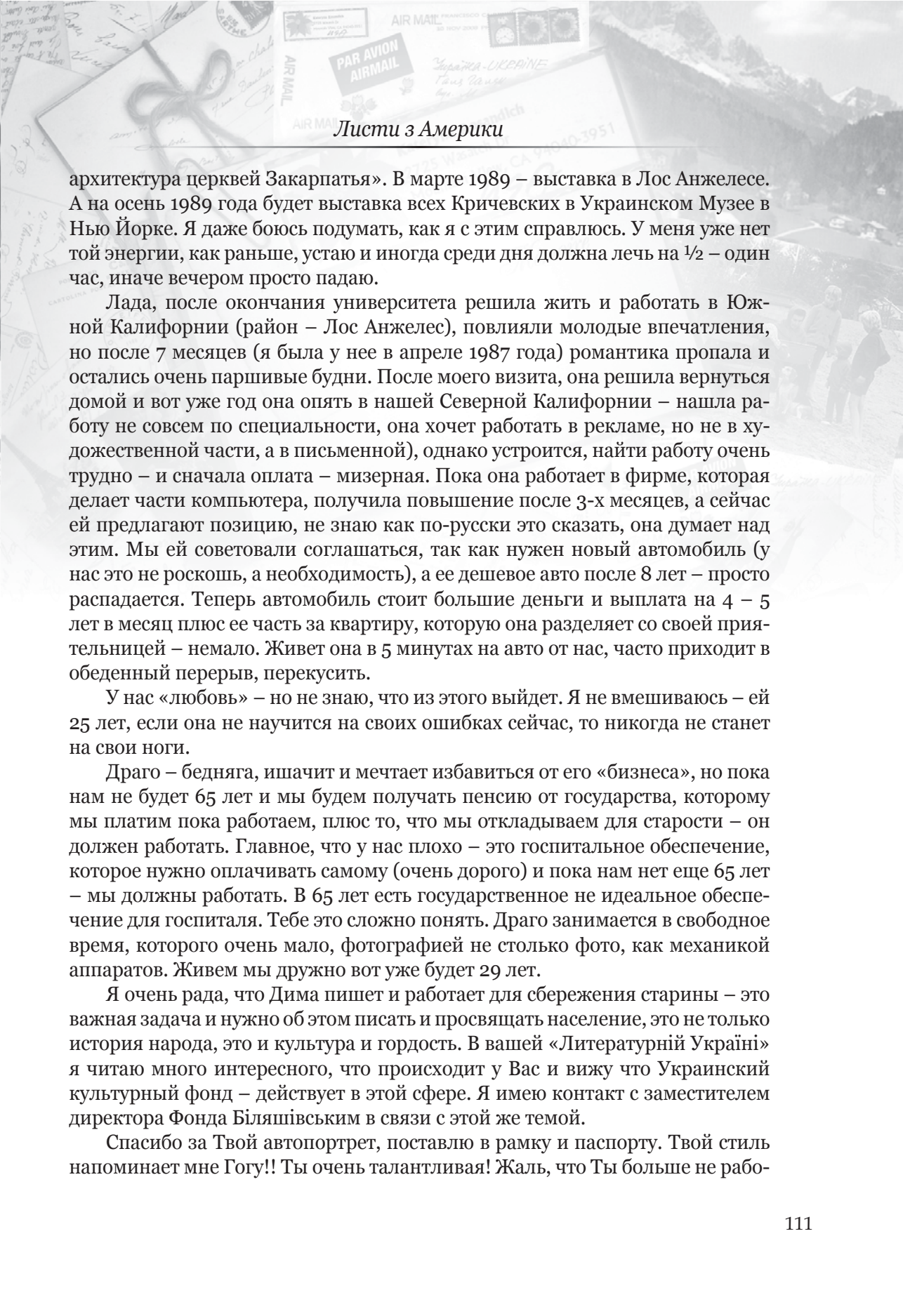
5 минут назад получила Твое письмо, очень обрадовалась и сразу же отвечаю Тебе. Ты спрашиваешь – почему от меня так долго не было писем? Я писала несколько раз, но ответа не было и, особенно, после того как бабушка твоя намекнула, что переписка из-за Димы (его положения) не желательна. Я перестала, хотя всегда думаю о Вас всех, особенно о Тебе, о папе.

Очень и очень грустно, что дедушки уже нет. Я его никогда не видела, но из Гогиных рассказов, из статьи, которую читала – он был очень интересный человек! Мое сочувствие всем Вам! Я себе представляю, как грустно и одиноко бабушке теперь!

Я радуюсь, что Ты побывала в Крыму! Твое описание Ялты почти тоже, какое у меня до сих пор сохранилось, после моего пребывания в Крыму, когда мне было 12, 5 лет! Только в Ялте мы не могли найти отель, и комната, которую мы нашли за «бешенные» деньги – была до того переполнена клопами, что я была покрыта волдырями за одну ночь и на следующее утро мы поехали катером на юг – и остановились в татарском селе Партенит – по другую сторону Аю-Дага, где провели чудный месяц, без туристов с чудным пляжем (1 км) – родители много писали этюдов, я научилась плавать под водой с открытыми глазами и удить рыбу. Впервые увидела и понюхала цветы магнолии и до сих пор люблю этот запах и сейчас они цветут. У соседей наших рядом растет магнолия и окно из ванной выходит на это дерево – и у нас целый день в доме запах магнолии.

О моем здоровье: у меня хроническое заболевание костей – OSTEO-ARTHRITIS – остеоартрит, кость и хрящ постепенно выкрашивается и, когда особенно воспаляется, боль довольно сильная. Началось с бедренных костей, потом позвонок, потом шейный позвонок, а в этом году перешло на руки – пальцы. Рост у меня уменьшился на 2 инча. Я должна быть осторожной, так как в моем возрасте – кроме остеоартроза кости делаются очень хрупкие и сломать ногу или руку, бедро очень легко. А с моим непосидящим и нетерпеливым характером я очень часто попадаю во всякие ситуации, что чудом не ломаю ничего. Стараюсь держать вес меньший, легче позвоночнику.

Работаю много. Времени уже мало осталось, жизнь пробежала быстро. Радуюсь, что пока меня приглашают делать выставки. В этом году в мае была моя выставка в Эдмонтоне и Виннипеге (Канада) с одной темой: «ККР и вода». В сентябре – моя выставка в Миннеаполисе (Штат – Миннесота). В октябре – небольшая выставка небольших размеров гуашей: «Деревенская

Листи з Америки

архитектура церквей Закарпаття». В марте 1989 – выставка в Лос Анжелесе. А на осень 1989 года будет выставка всех Кричевских в Украинском Музее в Нью Йорке. Я даже боюсь подумать, как я с этим справлюсь. У меня уже нет той энергии, как раньше, устаю и иногда среди дня должна лечь на 1/2 – один час, иначе вечером просто падаю.

Лада, после окончания университета решила жить и работать в Южной Калифорнии (район – Лос Анжелес), повлияли молодые впечатления, но после 7 месяцев (я была у нее в апреле 1987 года) романтика пропала и остались очень паршивые будни. После моего визита, она решила вернуться домой и вот уже год она опять в нашей Северной Калифорнии – нашла работу не совсем по специальности, она хочет работать в рекламе, но не в художественной части, а в письменной), однако устроится, найти работу очень трудно – и сначала оплата – мизерная. Пока она работает в фирме, которая делает части компьютера, получила повышение после 3-х месяцев, а сейчас ей предлагают позицию, не знаю как по-русски это сказать, она думает над этим. Мы ей советовали соглашаться, так как нужен новый автомобиль (у нас это не роскошь, а необходимость), а ее дешевое авто после 8 лет – просто распадается. Теперь автомобиль стоит большие деньги и выплата на 4 – 5 лет в месяц плюс ее часть за квартиру, которую она разделяет со своей приятельницей – немало. Живет она в 5 минутах на авто от нас, часто приходит в обеденный перерыв, перекусить.

У нас «любовь» – но не знаю, что из этого выйдет. Я не вмешиваюсь – ей 25 лет, если она не научится на своих ошибках сейчас, то никогда не станет на свои ноги.

Драго – бедняга, ищачит и мечтает избавиться от его «бизнеса», но пока нам не будет 65 лет и мы будем получать пенсию от государства, которому мы платим пока работаем, плюс то, что мы откладываем для старости – он должен работать. Главное, что у нас плохо – это госпитальное обеспечение, которое нужно оплачивать самому (очень дорого) и пока нам нет еще 65 лет – мы должны работать. В 65 лет есть государственное не идеальное обеспечение для госпиталя. Тебе это сложно понять. Драго занимается в свободное время, которого очень мало, фотографией не столько фото, как механикой аппаратов. Живем мы дружно вот уже будет 29 лет.

Я очень рада, что Дима пишет и работает для сбережения старины – это важная задача и нужно об этом писать и просвещать население, это не только история народа, это и культура и гордость. В вашей «Литературній Україні» я читаю много интересного, что происходит у Вас и вижу что Украинский культурный фонд – действует в этой сфере. Я имею контакт с заместителем директора Фонда Біляшівським в связи с этой же темой.

Спасибо за Твой автопортрет, поставлю в рамку и паспорту. Твой стиль напоминает мне Гогу!! Ты очень талантливая! Жаль, что Ты больше не рабо-

Катерина Кричевська-Росандіч

таешь для себя – то есть на запас для будущих выставок. Твои детские рисунки все сохраняются в альбоме, я всем показываю и все ахают!

Андеевский спуск – одна из моих любимых тем. Я недавно продала большую картину Андеевский спуск с башней зимой – французской паре в Париж. Я не знала, что в 13 году рядом с башней жил Булгаков (шпиль), я эти места хорошо знаю, так как наша школа художественная тогда была рядом!

Радуюсь за Твоих кузенов, Димыных детей – вы все талантливые.

Пиши! Привет сердечный маме, Диме с семьей и бабушке и мое ей глубокое сочувствие!

Целую Тебя крепко, привет от Драго и Лады! Катруся.

Лист від 7 вересня 1988 року

Дорогая Леночка!

Посылаю Тебе фото и открытки наших мест. Надеюсь Тебе будет интересно. У нас продается интересная книга с цветными фотографиями о побережье Калифорнии. Если Ты знаешь английский язык или может кто-нибудь на телевидении, где Ты работаешь, переведет, я могу Тебе прислать.

У нас участились землетрясения, за один месяц было уже 3,2 из них – довольно сильные, очень неприятно. У нас должно быть очень сильное (7 – 8 баллов) на протяжении следующих 30 лет. Это смертельное землетрясение, особенно в больших городах – Сан Франциско и, особенно, Лос Анжелес. Полоса Сан Андреас, которая идет через всю Калифорнию 5 – 6 миль от нас, есть еще добавочные полосы, они тоже дают о себе знать. Мы должны всегда быть подготовлены, иметь дистиллированную воду, еду в консервах, первую медпомощь, знать как выключить газ и главное электрическую коробку. Живем надеждой, что это не случится ночью. Я без конца должна поправлять картины на стенках – они косо висят после землетрясения. Сегодня послала Тебе письмо с ответом на Твое.

Пиши. Целую крепко. Привет всем, Твоя Катруся.

Лист від 13 вересня 1988 року

Дорогая Леночка!

Я очень рада, что Ты написала такое интересное письмо. Твои письма меня вдохновляют! Начинаю с вопросов: 1. При первой возможности куплю

Листи з Америки

гуаш. 2. Спасибо за фото и за мелкие акварели. Все – очаровательны, я сразу ставлю в рамки и стекло. 3. Я очень хорошо помню время нашей дружбы – Гоги и моей. Во время войны при художественном институте была устроена маленькая «школа» для учеников художественной школы, которую закрыли. С утра до 12 мы рисовали, писали с натуры акварелью – забор, сарай, старую рухлядь около забора – и Хворостовский говорил нам: « Охрою і чорною кісткою беріть»! В 12 мы получали в столовке редкую бурду, называемую супом, и потом работали в мастерской скульптуры – чистили шевченок (это ты слышала от Твоего папы), Гога развлекал нас рассказами об Акулькине, мы заливались смехом!...

Далі деталі життя в художній школі та перелік учнів...

4. Здесь система у художников другая и у меня другая. Объясню. Художники вступают в художественные организации, то есть «Ассоциация художников Калифорнии» или «Ассоциация художников Запада» или «Ассоциация акварелистов Северной Калифорнии». Через эти организации они выставляются на групповых выставках, также по всей Америке. Выставки организуются разными городскими, областными, штатными организациями, музеями, галереями.

По натуре я очень независимый человек, «бунтовщик». Всю жизнь я была «LONE WOLF» (по-русски перевод тупой – волк-одиночка). Я никогда не принадлежала никаким политическим, религиозным организациям и после того, как я рассмотрела, разузнала о художественных организациях, для меня они перестали существовать: здесь это смесь, не то чтоб профессионалы, а каждая «Маня» или «Саня» решает стать художником после того, как ее дети выросли и она «ищет себя»! Меня приглашали, я несколько раз была на собраниях, это больше разговоры и игры, чем работа. Все люди завистливы – по натуре – всего мира, но я еще была заражена воспоминаниями атмосферы дома – споры, критика, обмен впечатлениями – Сергей Ержиковский, Пустовийт, Нина Котек, Штильтман, Александр Саенко, Дмитриева, Ира Беклемишева и так далее, конечно, – Федор и В. Г. Кричевские. Это было редко – бывали у нас, мы ходили к ним и я это всасывала. Было интересно и полезно.

К. Кричевська. 16 років. Київ. 1942

Катерина Кричевська-Росандіч

Я работаю много, так как для меня работа самое главное, самое интересное, своими силами я нахожу галереи, которые интересуются моими работами и много идет приглашений от галерей, организаций, которые хотят делать мне выставки и это больше – по всей Америке и Канаде, а не только в Калифорнии.

Раз в год дома я делаю распродажу в ноябре 1 день только, это по приглашениям. Это 90% мои клиенты – американцы, 1% или даже меньше – украинцы или русские. Зарабатываю я в год между 8000 – 12000 долларов. Зависит от года. Раньше я могла работать больше, но артрит очень мне мешает и я устаю.

У меня много книг по архитектуре, Гога прислал мне давно «Українське житло», масса есть книг о деревянной архитектуре церквей, а также пейзаж. Хотя, когда я училась в художественно-промышленной школе в Праге и нужно было знать начертательную геометрию, по-чешски я ни черта не понимала и экзамены по ней мне писал мой поклонник из этой школы. Но потом, когда я провела 6 месяцев в Европе в 1959 году и большую часть времени было проведено в Венеции и в Париже с моим дядей Н. Кричевским, который меня школил зверски – с 9 утра до 12, потом обед и я была свободна до 3-х и с 3-х до 7 опять шли писать. На похвалу он был скуп. И когда за 1, 5 месяца в Венеции я показала ему одну акварель (она до сих пор у меня), он сказал: «Непогано!» – это значило, что он похвалил. В Париже режим был тот же, но температура в июле была 35 – 38°C и я умирала, но писала. После этой поездки я полюбила архитектуру! Жить в Париже и Венеции, где влажный климат – ужасно, но писать там одно наслаждение, так как все имеет акварельную дымку.

Я имею к Тебе особенное чувство – во-первых ты коллега-художник, вторых, ты человек, под этим я понимаю душу, ум, чувствительность, поэзию и способность думать абстрактно – в наше время это редко сочетается.

О пожарах в Калифорнии (тысячи акров сгорело, 92 дома, пожар не погашен). В Штате Вайоминг, где знаменитый национальный парк «Желтый камень» – 80% парка, то есть 300-летний лес сгорел. Я не могу смотреть по телевизору – делаюсь больная.

Про кота Пуна, которому 19 лет (живет как король), о его болезнях и «похоронах»...

Я очень рада, что Андреевский спуск будет сохранен как старина. Ты права, все настоящее и серьезное, стоит дорого...

Жаль, что у Вас нет маленьких галерей, и что народ не привык покупать и собирать искусство и поощрять художников, которые выставляются.

У нас система не идеальная, так как все зависит от индивидуума. У Вас также не идеальна, так как много зависит от организованности музеев. Вот одолжить бы от нас Вам и от Вас нам – был бы баланс. Я должна была выработать деловую систему, если я выставляю в организации, я выработала кон-

Листи з Америки

тракт, который организация должна прочитать, подписать мои условия, так как иначе организация может менять цены, делать скидки и вообще не соблюдать условий. Моя тетя по глупости и по наивности дала одной галерее в Канаде больше 100 акварелей моего дяди Н. Кричевского для продажи, это было 25 лет назад и до сих пор не получила ни цента. После мягких вопросов и так далее галерея говорит, да знаете, у нас были плохие дела... Ничего не было подписано, судом ничего нельзя получить! А я знаю, что та же галерея продает сейчас по 1000 долларов за среднюю акварель Н. Кричевского. Эмигранты почему-то считают, что я должна им. Я никогда не имела проблем с американскими галереями или организациями, с которыми подписан контракт, все четко и ясно. С «нашими» это все вроде «по-домашнему», не профессионально и много раз я вообще отказывалась иметь дело. Особенно, если всякая политика замешана или репутация «домашних хозяек» или обдирательная. Все это берет много работы – главное нервов, и я имею много врагов, так как я не люблю «играть игры», а «бью между глаз», а это не принято, они хотят, чтобы художник был зависим, просил, а я не принимаю... Культура всех стран зависит от труда художников, архитекторов, писателей, скульпторов и так далее, не от тех, кто покупает автомобили, телевизоры и новую мебель каждые три года.

Да, все не напишешь. Я Тебе писала, как можно, чтобы ты приехала к нам с визитом! Напиши хотя бы твой телефон, я звоню моей детской приятельнице 2 раза в год – 11 часов разницы: когда у меня – утро, у Вас – вечер. Часто телефон такой чистый, что я думаю, что Лена (моя приятельница) в Маунтен Вью, наш городок.

Посылаю фото и всякую мелочь. Ты пишешь, что темы моих работ близкие. У всех Кричевских хорошая зрительная память. Когда я была маленькой, после школы мы всегда выезжали в село. По всей Украине 3 месяца мама и папа, если он был свободен, писали этюды, мы нанимали «світлицю» в крестьянской хате и я имела возможность наблюдать жизнь на селе: часто дівчата брали меня с собой, учили жать, вязать в снопы, я все это помню, в голове картины старые, этюды папы, мамы и мои рисунки. Также для меня важно представить правильную архитектуру села, Киева, деревянных церквей Закарпатья для публики. Я вижу как представляется часто так называемыми художниками не хата, а что-то неизвестное. Если это абстракт, это одно, но если кто-то пишет реализм и говорит София в Киеве, а оно похоже на церковь на Гири-стрит в Сан Франциско, то это непростительно.

Драго и я мечтаем выиграть по лотерейному билету 1 миллион долларов. Я сказала Драго – половина – моя и тогда я еду с визитом в Киев и в Европу, пожелай мне удачи!

Ты ничего не пишешь о своей маме! Как она, надеюсь здорова и довольна! Сердечный привет ей, бабушке, Диме с семьей от всех нас.

Катерина Кричевська-Росандіч

Пиши. Главное напиши точно какая гуашь и опиши ее!
Получила ли Ты письмо с фотографиями, забываю, что послала. Целую крепко Катруся.

Лист від 14 вересня 1988 року (фрагменти)

Дорогая Леночка!

...О гуаше, незагрунтованом льняном полотне, которое предлагалось друзьям или коллегам Лены, болезнях спины...

Ты пишешь, что любишь наблюдать людей города. В твоём возрасте я делала много карикатур, когда работала в Сан Франциско в бюро. Типаж был не обыкновенный и все было «зарегистрировано мной» в карикатурах. Теперь у меня альбом – 10 лет в этой институции. Даже теперь некоторые ситуации среди знакомых или друзей (слабости человеческие) не избегают моего злого ока и руки. Когда Лада была маленькая и приходили к ней кавалеры, они тоже зарегистрированы, она очень сердилась, но художник сатирик-циник был сильнее, чем мои материнские инстинкты. Моя мама наоборот – пожертвовала всей карьерой ради моего отца и меня: наблюдая ее я решила инстинктивно или нет, что работа будет для меня самое важное, а также духовная жизнь жены, женщины, матери...

Фрагмент листа до Олени Малакової, друга половина 1980-х років (без початку).

... Э. Дюлак¹. Знакома ли Ты с этим художником 19-20 столетие, француз по рождению, работал всю жизнь в Англии. Иллюстратор, график, акварелист! Когда я была еще маленькой, увидела его книгу сказок (иллюстрации), он оставил неизгладимое впечатление на меня. Так как я очень любила сказки, я начала его имитировать, потом меня пленила его гамма, тональность, деликатность и вместе с тем он умел передать мистику сказки. Иногда мне удается достать «передрук» старых изданий. Если опять будет, я обязательно тебе пришлю. Я собираю все его книги, особенно старые издания, которые нелегко найти и переизданные книги. Мои друзья-американцы на книжных аукционах достают мне Дюлака. Его иллюстрации к «1000 и одна ночь» – чудо. Также сказки Перро, Андерсена, Гримма и иллюстрации к поэзии Омара Хаяма. Деликатность рисунка, знание деталей обихода, архитектуры, истории это тоже, что у Твоего папы, даже в очень молодом возрасте, что удивляло и умиляло тогда всех в 14 – 15 лет! Знакома ли Ты с таким австрийским художником начала XX века – Климт². Интересный художник,

не ранние работы, а поздние? Одно время он влиял на творчество Федора Кричевского, с которым познакомился, когда был в Европе в 1900-х годах.

В молодости я очень увлекалась иллюстрацией сказок: у меня много есть иллюстраций, которые я не продаю – иллюстрации сказок пастелью. Есть одна техника, которую я придумала – масляная пастель на шершавой повехности – бумага или картон белый и даже немного гуаши, потом покрываю прозрачным лаком или «шпрыкаю», не знаю, как по-русски. Тогда пастель не мажет и все цвета приобретают очень яркий оттенок. В сказках особенно хорошо можно передать таинственность. Посылаю некоторые слайды.

Также я начала работать мастихином, но не масло, а гуаш. Это можно делать, когда прохладно летом, и очень скоро, то есть моментально, потом сохнет. Интересно, но дорого!

Для заработка, нужно выплачивать «термиты» или налоги и приходится идти на компромисс, к сожалению, делать «український шмальц». Ностальгия украинской эмиграции ведет к тому, что они любят вспоминать и хорошо платят за: «Пралі», «Косовиця», «Українська ніч». Я собаку съела на этом. Зато, когда я делаю выставку, я подаю то, что я хочу и что мне нравится и покупатель тот, который понимает мое настроение. Поэтому на выставках не нужно компромиссов. Русские эмигранты носятся с древней Россией: или березки с избушкой, но я этого не делаю, так как слава Богу – мои русские клиенты и знакомые имеют вкус.

Только что звонила в Киев к заместителю Украинского Фонда культуры – Биляшевскому, хочу часть картин передать в Киев, чтобы были они у Вас, где начинались корни Кричевских. Это уже идет больше года, все очень медленно и не могу получить ответ на мой вопрос, все как патока. А я человек нетерпеливый, все делаю сразу. Не хотелось, чтобы картины – пропали. Вещи деда, отца и мои я хотела бы передать в Украинский Музей в Киеве, но вопрос, как пересылать – самое простое – через советское посольство в Вашингтоне. Я все это выложила, но пока никакой реакции нет. А главное, заставить Биляшевского невозможно, я уже 2 раза говорила с его братом, который не в курсе и только удивляется, что говорит с Калифорнией.

Кончаю. Посылаю фото мое в 12-13 лет.

Целую. Катруся.

-
- ^{1.} *Едмунд Дюлак (1882 – 1953) – один з визначних французьких і англійських художників – ілюстраторів початку ХХ століття*
 - ^{2.} *Густав Климт (1862 – 1918) – австрійський художник і графік, символіст, один з найвидатніших представників віденської сецесії*

Катерина Кричевська-Росандіч

Лист від 3 листопада 1988 року

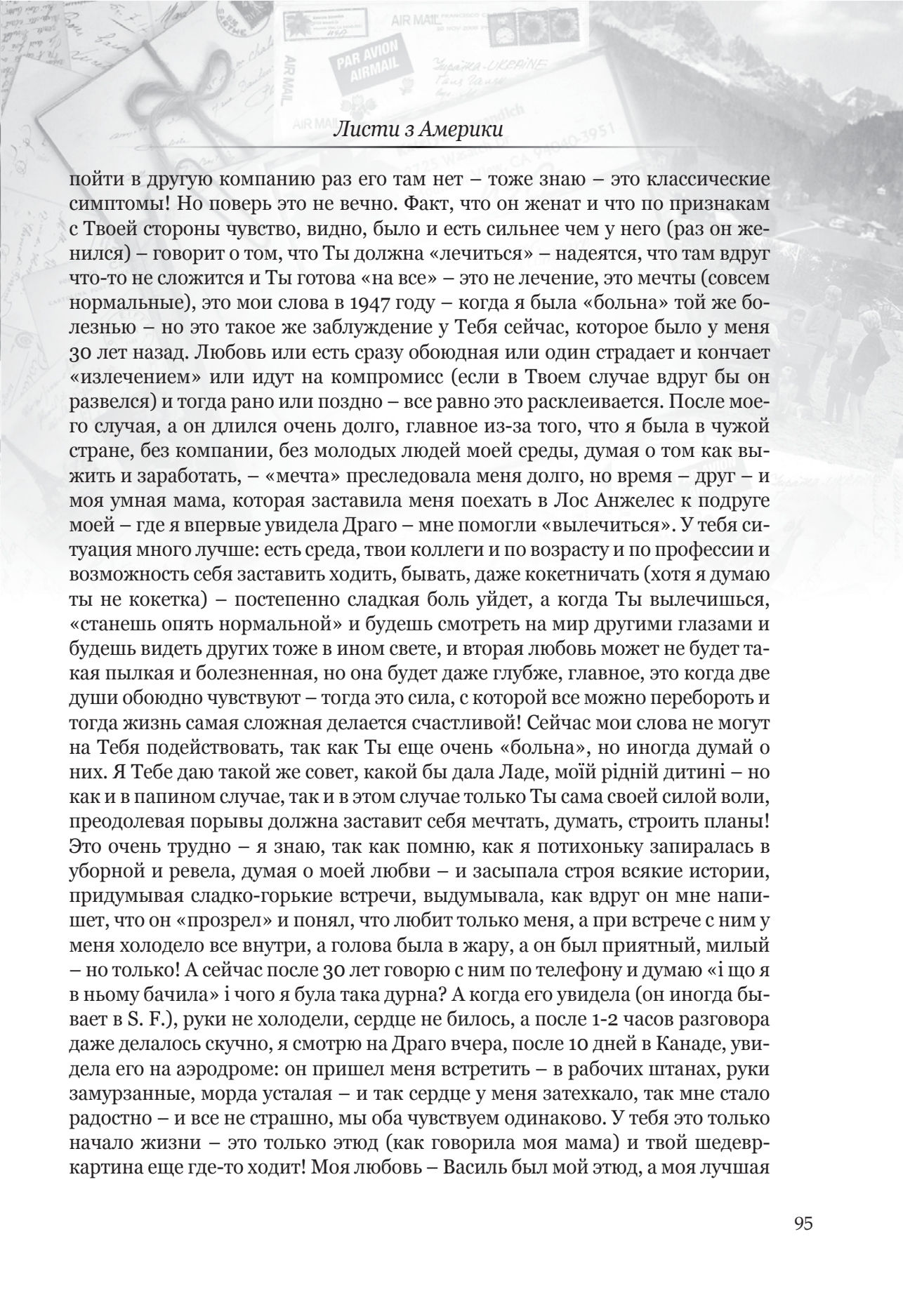
Дорогая Леночка!

Сегодня получила Твое письмо и *очень* обрадовалась! Хотела сразу же писать, но никак не выходило, вот уже 3,5 часа «посыпались» мои приятельницы, одна пришла поделиться своими новостями (шальными), выпила кофе, выкурила 3 сигареты и ушла, я только начала готовить бумагу, звонок – вторая приятельница – выпила кофе (она не курит), сидела 1 час, рассказывала мне всякую ерунду. Теперь – тишина, Драго сегодня работает до 9 вечера, мне обед готовить не нужно – я могу Тебе писать.

Я также чувствую с Тобой духовную связь.

То, что Ты пишешь, что сердисься на себя, что ты рисуешь не то, что по душе – это нормально и хорошо, то есть так называемые «художники», которые делают халтуру или пишут под моду или с претензией на оригинальность, для денег, для «славы» и считают себя очень умными и совесть у них хотя и грязная, но они этого не видят и глупых, честных презирают. Но так как ни у Тебя ни у меня нет папы-миллионера, приходится идти на компромисс и зарабатывать на хлеб и масло, (а в нашем случае маргарин и мед, так как масло ни мне ни Драго нельзя). Это значит, что Ты, делая работу, которая Тебе не по душе, делаешь ее все равно профессионально, Ты сохраняешь свое достоинство, поверь – это не рационализация – это жизненный факт. Но есть художники или люди, которые становятся фанатиками и делают только для души, для своего таланта – за счет семьи, жены, детей, приятелей, даже незнакомых людей, так как считают что свет *должен* им, потому что талант (?) требует этого, забывая, что кроме гениальности, если таковая есть, они люди, которые живут в обществе и общество может помочь иногда, но не на постоянной базе.

Гоген – громадный талант, был как раз таким гением; его эгоизм, беспощадность, цинизм не имел границ и, хотя я преклоняюсь перед его искусством, как человека, я его не уважаю. Но нужно родиться таким. Ни Ты, ни я не родились с этой чертой характера. Я считаю, это мое личное мнение, что человек сам выбирает себе жизнь и отвечает за свои поступки, так как for each action – there is a reaction (английский язык) – каждый поступок производит реакцию, то есть человек платит или вернее должен платить за поступки. Человек с совестью, если делает ошибки, он: 1) учится на этих ошибках и их больше не повторяет; 2) он платит за них, когда их делает. Человек без совести, то есть недостаточно развитая личность, идет по жизни, берет и ничего не дает другим. Это выходит философская лекция. Компромисс, то есть делать что нужно, это не значит себя предавать, я уже говорила, (на

Листи з Америки

старости лет повторюсь) поэтому не морочу себе голову разными хобби, а делаю, что нужно, а потім роби для себе, що хочеш!

Кончу позже. Сейчас буду кормить котов – чужих, между прочим соседских, но они любят мою еду, а я, дура, кормлю!

Люди, которые не «играют игры», может не такие популярные, как те, которые для своих эгоистических целей манипулируют в отношениях или дружеских, романтических или деловых, может получают, что хотят, но их окружение, их друзья, их мужья или жены...? Я никогда не жалела, что у меня черно-белый характер и, если бы я хотела играть в политику и в отношения и в моей работе, я бы могла сделать в 100 раз лучшую «карьеру», но ни я, ни Драго не хотели быть «зависимыми» – нам, может материально жить труднее, чем другим, но я себя чувствую – «сама себе хозяйка». На счет личной жизни – ты не унывай, личная жизнь с другом надолго только тогда хороша, когда есть общая нитка, то что делает общую жизнь интересной – понимание, когда плюсы перевешивают минусы. Я не фаталист и не верю, что можно сидеть и ждать принца на белом коне. Я практически смотрю, если представляется случай, нужно пользоваться, заводить новые знакомства, где-то ходит твоя половина. В 1958 году я вообще перестала встречаться с «кавалерами» – мне надоели дураки или те, которые приезжали свататься, или те, которых интересовала только кровать. Меня это не интересовало! Я получила письмо от моей приятельницы, которая переехала в Лос Анжелес, вышла замуж и ожидала бэби и просила ее проведать. Я не очень хотела ехать, но моя мама настаивала – «поезжай, увидишь Иди (моя приятельница), увидишь Лос Анжелес, развеешься!» Я поехала, Иди пригласила на обед друга ее мужа и это был Драго! И хотя мы виделись 5 раз и то не с глазу на глаз, то есть тет-а-тет, я всегда с моими родителями или Иди и ее мужем на протяжении полутора лет, мы оба почувствовали, что-то настоящее, и после 29 лет мы понимаем, что не сделали ошибку. Ни я, ни Драго не идеальны, но у нас есть понимание, уважение и дружба. Может любовь и есть уважение, понимание и дружба. Слово «любовь» здесь очень идиотское, оно употребляется во всем, всюду и для меня утратило то хорошее значение, которое должно иметь.

Мой дед говорил: «Умей смотреть на звезды, но умей стоять ногами на земле».

Вчера моя приятельница Кей (фотограф) заехала за мной и мы поехали в Фостер Сити (это ближе к Сан Франциско на заливе), город новый – там открылась новая галерея в очень современном комплексе фирм, магазинов и так далее. Я повезла экземпляры своих работ. Директорша галереи предложила сделать мою выставку в следующем сентябре 1989 года. Галерея большая, очень современная, условия: 50% – галерее, 50% – мои. Галерея делает всю пропаганду – рекламу, приглашения (500-2000), пишет в 26 газет, откры-

Катерина Кричевська-Росандіч

тие (бенефис) с вином, сыром, кексами и фруктами. Это здесь так делается. Выставка – 6 недель. На следующий год у меня значит есть 3 личные запланированные выставки: Лос Анжелес, Фостер Сити, Калифорния и Детройт.

После галереи я и Кейт провели весь день – ходили по магазинам в галерее, обедали в китайском ресторане (Кантонская кухня), и она и я обожаем китайскую еду. Вечером выбрали мужа Кейт, (детский доктор Лады, мы друзья уже 26 лет) и поехали к нам на ужин. Я быстро сделала ужин, пришел Драго с работы и мы весело провели вечер. Он всегда рассказывает анекдоты, сейчас в основном о политике, через неделю мы будем выбирать Президента! К сожалению, два главных кандидата не представляют людей, которых бы я могла выбрать с чистой совестью. Республиканский кандидат – это «сыночек» продолжение Рейгана и его Ненси, которой я не переносю. Это психика Rich, мещанская, интеллект там не играет роли. Психика – *petits bourgeois*¹. Демократический кандидат не внушает доверия, так как и первый и второй ведут «игру», приготовленную рекламной фирмой и представляют себя народу на телевизоре, радио, прессе, как продукт, а не будущий президент, который будет вести страну. Я же очень упорный осел, если мне не нравится реклама или она меня оскорбляет или считает меня душой, я продукт не покупаю, даже даром не принимаю. Поэтому буду голосовать только за всякие предложения, новые законы и за штатных сенаторов и конгрессменов нашего района – или за, или против. Вся страна сейчас занята только выборами. Допишу завтра, сейчас уже болит рука.

4 листопада, ранок – 7:10. Перва чашка кофе и 1-ая сигарета. О котках...

Не бойся быть собой – главное! Твои этюды: 1) Хрещатик, набросок для большой картины, – интересный и я бы хотела потом посмотреть большое фото; 2) Пара в кровати – символизм с психологической ноткой романтика, но с другим подходом, не сахарным! С технической точки зрения я вижу твой графический тренинг. Но мне нравится, что у Тебя нет болезненности в экспрессии твоих мыслей в творчестве. Я много видела выставок так называемых нонконформистов из Советского Союза – есть очень слабые и есть технически сильные, но 90 %, я не говорю о стиле, бьют на оригинальность, но эта оригинальность имеет что-то общее нездоровое, надуманное, как не натуральный секс. Иногда мне трудно высказывать мысли по-русски уже отвыкаю говорить, если говорю по-русски со знакомыми – уровень разговора на каждодневные темы, а более сложный лексикон ... требует перечитывания русской литературы.

Густав Климт (австрийский художник) принадлежит к кругу символистов, я постараюсь найти карточки с его творчеством, где-то видела в продаже и пошлю Тебе для ориентации. Он, например, употреблял золото в картинах, портретах. Я тоже пробовала, под его влиянием и выходило очень интересно, напомидало византийские старые вещи.

Листи з Америки

О посылке, красках, гуаши...

На счет Украинского Фонда. Я все сделала, что было нужно и 2 раза звонила Биляшевскому, но заставить его не могу и никаких конкретных ответов на мои вопросы, даже письменного, от него нет. Знаю, что многое от него не зависит, но какую-то реакцию хотя бы... Главное, пересылка картин, гарантия (документ, расписка), что картины получены и что они пойдут в музей, а не в склад. Также я хотела знать, кого они хотят. Я предложила передать картины через амбассадку советскую в Вашингтоне, так как они ездят туда и сюда все время и в Киев тоже. Но пока никакой реакции нет. Музей в Нью Йорке очень хочет картины для их музея. Я уже много отдала, но хочу завещать и туда и в Киев: картины деда В. Г. Кричевского, Н. В. Кричевского и отца. Я знаю, что бюрократия, которая родилась раньше чем человек на земле, – очень трудно преодолимая вещь и все делается очень медленно.

О продаже магазина...

Шулявка, это место моего детства! Полевая, политехнический институт – это все я обходила, так как моя бабушка жила №5 Дачная! Нет забыла! Также кинофабрика, там дальше мои родители работали. Папа 10 лет работал, мама – меньше.

Дальше за Полевой спускаться вниз, под железной дорогой была копанка и моя тетка (на 5 лет старше меня) и ее подруги ходили летом купаться туда. И, когда проезжал поезд, мы бешено кричали!

Я сначала училась в нашей художественной школе, потом в Праге – в Umilesko – Promislova skola (художественно – индустриальная школа) потом в университете в Гайдельберге (история искусства), археология, филология, древняя история и еще разные предметы по искусству. В Сан Франциско работала и вечером ходила на класс фигуры, тоже самое и в Нью Йорке.

О Драго, саде, деревьях...

Мои работы размером для стандартных паспорту: 20 x 26; 28 x 35; 40 x 50; 55 x 70 и большие, но не так часто, так как их труднее продать и держать. Я люблю «войти в атмосферу, когда я начинаю писать», например, Париж – я читаю Жоржа Сименона – парижский детектив (Мегре), смотрю на карту Парижа, где улицы с описанием Парижа в дождь, вечером, в холодный январь и, когда насыщена, начинаю писать. Оно тогда выходит.

Пиши. Да, заказала гуаши. Девушка, которая приняла заказ, была очень милая, я ей сказала, что это для тебя, для посылки, для большого заказа, она сказала: «Это замечательно, я особенно внимательно упакую все, и пожелайте Вашей подруге (Тебе) успеха!» Через пару дней это пришлют и я тут же вышлю. Сейчас у меня немного трудно с деньгами, поэтому шлю только самые обыкновенные цвета – базу. Позже опять вышлю. Это, кажется, виндзорские, я забыла спросить. Я Тебе послала бумагу акварельную, надеюсь,

Катерина Кричевська-Росандіч

что пройдет посылка на таможне. Она пойдет наверное в Одессу, а там они – глупцы – придираются, через Москву лучше, там лучше пропускают.

Кончаю! Маме сердечный привет и бабушке и Диме с семьей!

Пиши!!! Целую Тебя крепко и обнимаю, желаю успехов, крепости духа и главное уверености в себе и своей правоте. Цем! Катр.

P. S. Последняя выставка в Торонто (Канада) прошла очень хорошо, в один день все было продано. Это «Деревянные церкви Закарпатья».

¹ *Petits bourgeois* (з англ.) – дрібна буржуазія

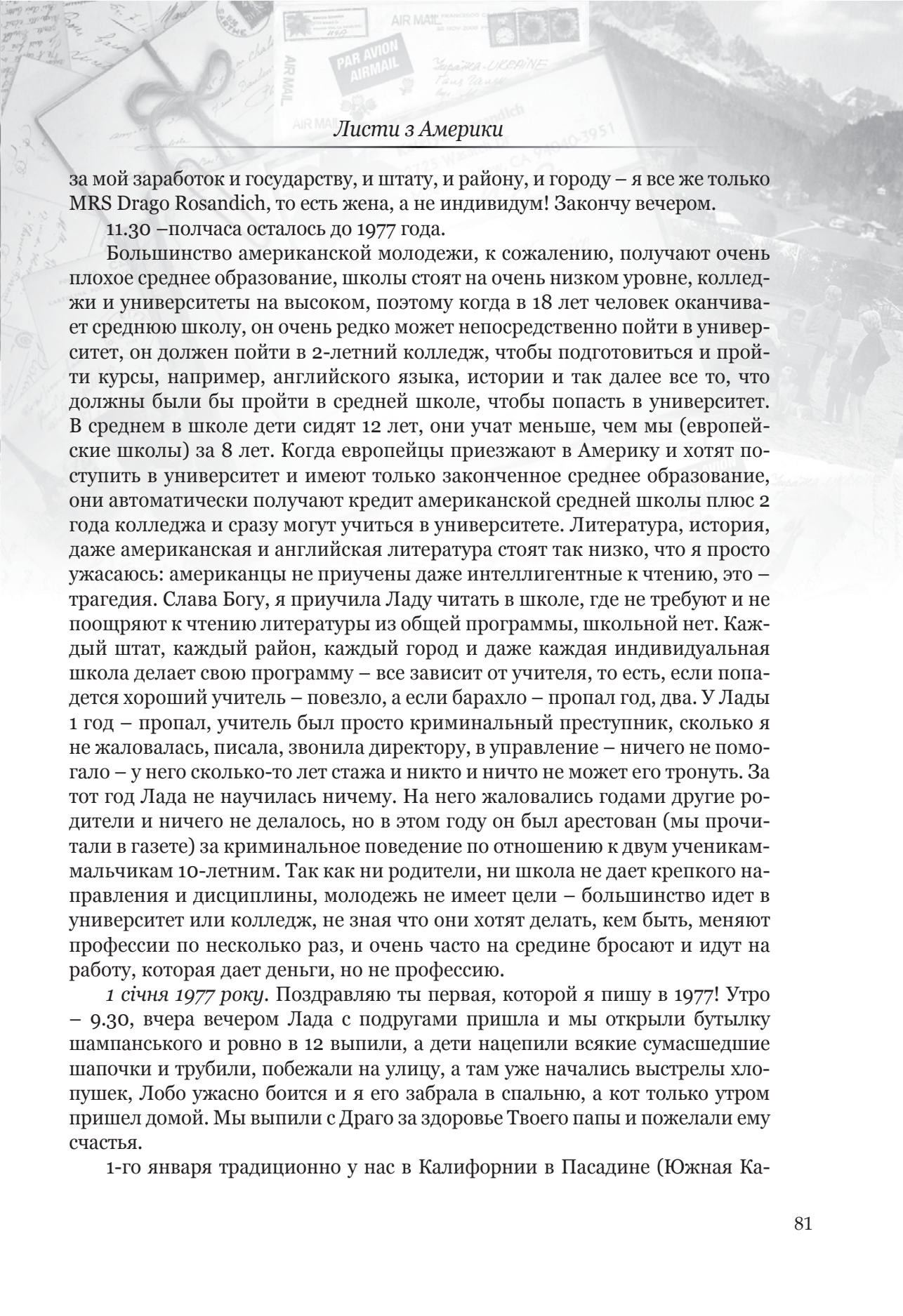
Друга частина листа про Каліфорнію (дата не відома)

Об Америке.

Калифорния – один из самых интересных, зажиточных, богатых по природе и ископаемым Штат в Америке. Население – 20 миллионов, климат – субтропический. На севере граничит со Штатом Орегон, на юге – с Мексикой, на Западе – Тихий океан, Восток – со Штатами Невада, Аризона. Конечно, этот Штат я знаю лучше всего, так как живу здесь из 1949 года. Климат в Калифорнии не всюду одинаковый, Северная Калифорния, где мы, из-за холодного течения с Аляски, которое идет под берегами Тихого океана, охлаждает Северную Калифорнию, а около Лос Анжелеса – Южная Калифорния, это течение идет на Запад от материка и там жарче. У нас в океане купаться нельзя ни летом, ни зимой, так как океан холодный, зашпоры заходят, если окупнешься, я пробовала. В Лос Анжелесе и на Южном побережье – тепло и купаться можно.

Калифорния богата агрокультурой – масса разных фруктов (цитрусовые – апельсины, лимоны, грейпфруты), артишок, салаты разные, авокадо, чеснок и так далее поставляются по всей Америке и Канаде. Наш район – Санта Клара знаменит своей почвой для фруктовой продукции: абрикосы, сливы, черешни, волошские орехи плюс огороды. Но, к сожалению, спекулянты земель и очень глупые законы, постепенно вытесняют агрокультурное производство и продают эту богатую землю под домишки, это очень не умно, но главное никто не хочет думать о будущем, ведь можно строить дома на худшей почве, а богатую оставить для агрокультур. В Калифорнии также большущая продукция цветов, которые поставляются по Америке и Канаде и даже посылают в Европу. Это стало возможным после внедрения аэропланового скорого движения, но несмотря на это, цветы у нас очень дорогие – дюжина красных роз стоит 18-20 долларов, это хороший обед на 4 человека в ресторане среднем, не шикарном.

Как ты наверное знаешь, когда-то Калифорния принадлежала Мексике, но так как Мексика (была страной ацтеков и была завоевана и уничтоже-

Листи з Америки

на конкистадорами іспанськими, теж саме і з Каліфорнією, особливо католицькі ордена іезуїтів і францисканців шли від імені іспанського короля на північ і встановлювали місії – mission). Стара дорога, імі встановлена, йде від кордону Мексики з Каліфорнією і до самого Сан Франциско – вона називається «El Camino Real» – Королівська дорога і по ній і відволікаючись від неї були встановлені місії, деякі залишилися маленькими містечками, деякі виросли в великі міста або навколо них виросли міста. Вся Каліфорнія має багато назв іспанських: Los Angeles (місто ангелів), Santa Clara (Святия Клара) і так далі. Багато місій занедбані, деякі дуже красиві, особливо Santa Barbara (Святия Варвара), в Південній Каліфорнії місія – це монастир, церква, сади, городи і стіна кругом, в місіях іезуїти старалися приучати індіанців до «цивілізації», навчати їх християнству і отримували дарову працю. Місіонерів завжди супроводжували королівські солдати. Північ Каліфорнії, за Сан Франциско, не була заселена іспанцями, туди приходили російські охотники за мехами з Аляски і потім американці з сходу і в кінці кінців Каліфорнія була приєднана в 1839 році, здається, до США. Але у нас багато залишилося слів в щоденному обиході іспанських, також багато в новій архітектурі запозичено від мексиканців, іспанців і ацтеків. Наприклад, наш коледж, в який Лада буде ходити «Патіо» (іспанське слово) значить внутрішній двір (на сході Америки його не використовують), «Вакеро» (працівник на фермі), «Мучачо» – хлопець! Крім цього, звичайно, мексиканська їжа, яку, на жаль, або на щастя, не знаю – я не переношу багато використовувати кукурудзяну муку, в усьому смаку, який я не переношу, а Лада обожує «тако», «тортілья», «гвакомоль», «буріто» і так далі. Мексика дуже багата країна, але експлуатується. З одного боку – жахлива бідність, з іншого – багатство і населення дуже примітивне, без освіти і через Каліфорнійський кордон і Аризону маса йде в Америку нелегальних емігрантів: ці робітники наймаються на фруктові фірми, де потрібні сезонні робітники для збору врожаю фруктів, салату, помідорів і так далі і працюють за копійки, а потім, коли сезон проходить, залишаються в Америці і отримують соціальну допомогу. Дітей у них як у хороших капіталістів від 8 до 15! Я не шукаю, англійський ніхто не навчає і так покоління за покоління це населення не просувається вперед, так як, не знаючи мови, навіть якщо вони працюють, то робота тільки найчорніша, в школі діти навчаються дуже погано, не знаючи мови, і я до сих пор не можу зрозуміти: чому всі інші емігранти різних національностей навчаються мову, вечірні школи англійської мови – всюди, є безкоштовні і йдуть вперед, а ось з мексиканцями – зазвичай. Вони складають основне населення крім Мексики в Штатах – Каліфорнія, Аризона і Техас.

В наступному листі буду продовжувати.

Катерина Кричевська-Росандіч

Buenos Noces Muchacha! Спокойной ночи, милочка! Закладываю фото кусков золота из музея, это сгустки, найденные здесь во время «Золотого Эльдорадо» 1849 года.

Лист від 8 листопада 1988 року

Дорогая Леночка! Дорогая Анечка!

Начинаю письмо после разговора по телефону. Я представляла Твой голос, Леночка, и он оказался таким, каким я его представляла. Я очень рада, что и с Аней могла поговорить! Очень жаль, что нельзя говорить чаще, но, к сожалению, мы еще не выиграли в лотерею. Бедный Драго получает билет каждую неделю и каждый раз следит по телевизии – выигрышные номера. Две недели назад выигрыш дошел до 61 миллиона долларов и трое людей выиграли. Я никогда не была счастлива в выигрышах, поэтому знаю, что не выиграю...

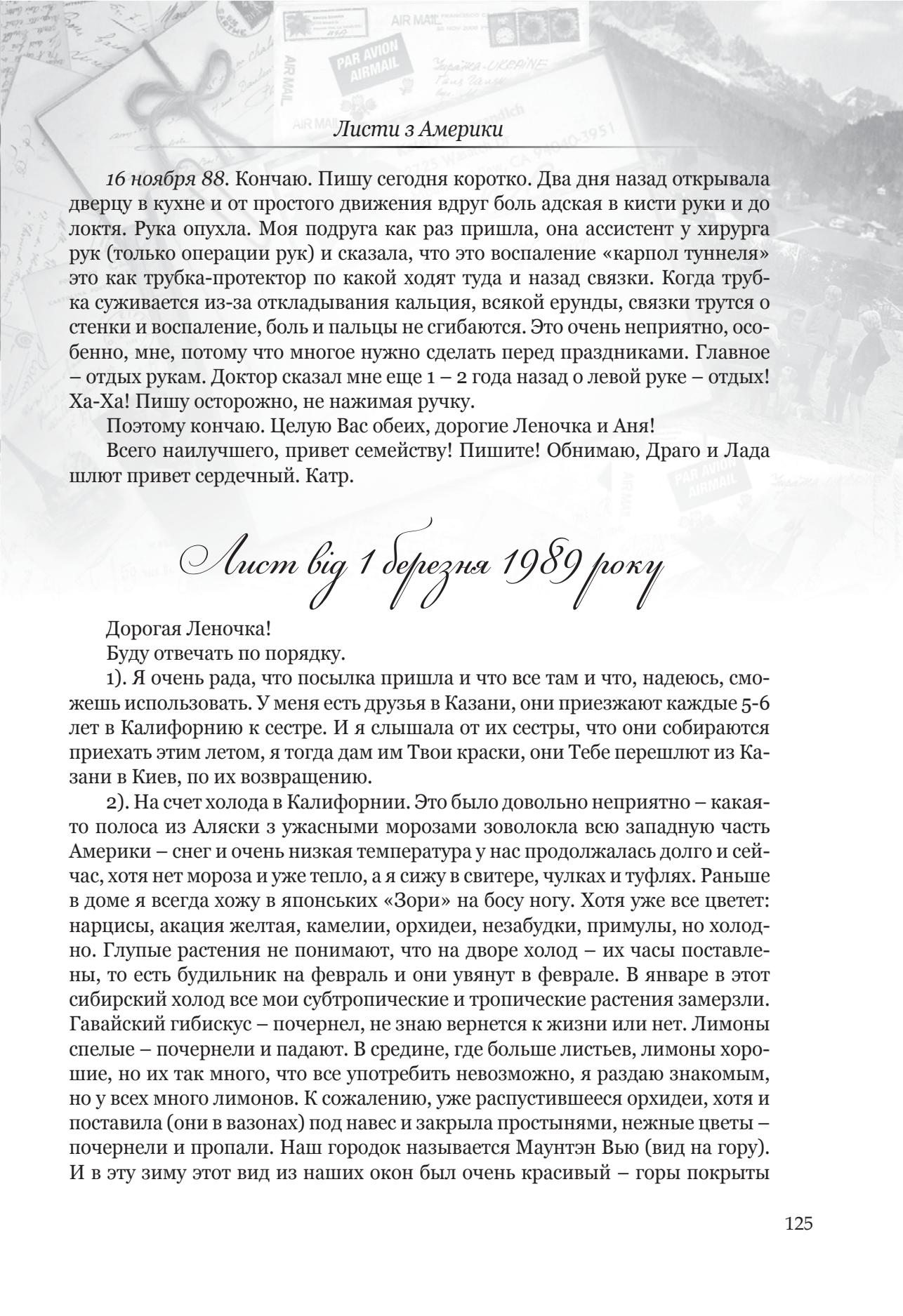
Вчера мы голосовали, вся Америка сходила с ума. Я голосовала только за всякие новые законы или против. За Президента не голосовала, так как ни один, ни другой кандидат не подходит, а я иду за своей совестью. Я рада, что это кончилось, надоело видеть, читать, слушать как забрасывают друг друга обвинениями – игра! А по сути ни тот, ни другой не говорили о важных вопросах, касающихся будущего народа, а сколько нужно переделать – главное – наука, школы, детские сады или ясли при работе, аборт, помощь в Никарагуа. Один, слишком провинциальный от консерваторов, а другой – слишком либеральный.

Сейчас нужно начинать обед. Сегодня, будучи на почте, купила в магазине рядом свежую форель, буде печь ее с лимоном, Драго не любит, но будет есть, а я обожаю.

13 ноября 88. Утро. Пишу как дневник, так как урывками только могу писать. Много работы, а главное, каждый день приходят люди (это хорошо – я уже продала 7 картин...)

Сегодня утро замечательное. Идет настоящий шторм! Окна моей спальни выходят в сад и на восток. На фоне оранжево-розовых туч, солнцем освещенных и серо-синих туч шторма, трепещут желтые и оранжевые листья тюльпанового дерева и темно красные листья сливы.

Я вышла в сад, ветер дует с океана и несет запах моря и хвои от прибрежных гор, чайки ныряют низко и некоторые даже садятся на улицу. Но это не значит, что шторм принесет долгожданный дождь, очень часто шторм, ветер выдувает все дождевые тучи дальше на сушу, на восток и Невада получит наш дождь, может над горами немного упадет снега.

Листи з Америки

16 ноября 88. Кончаю. Пишу сегодня коротко. Два дня назад открывала дверцу в кухне и от простого движения вдруг боль адская в кисти руки и до локтя. Рука опухла. Моя подруга как раз пришла, она ассистент у хирурга рук (только операции рук) и сказала, что это воспаление «карпол туннеля» это как трубка-протектор по какой ходят туда и назад связки. Когда трубка суживается из-за откладывания кальция, всякой ерунды, связки трутся о стенки и воспаление, боль и пальцы не сгибаются. Это очень неприятно, особенно, мне, потому что многое нужно сделать перед праздниками. Главное – отдых рукам. Доктор сказал мне еще 1 – 2 года назад о левой руке – отдых! Ха-Ха! Пишу осторожно, не нажимая ручку.

Поэтому кончаю. Целую Вас обеих, дорогие Леночка и Аня!

Всего наилучшего, привет семейству! Пишите! Обнимаю, Драго и Лада шлют привет сердечный. Катр.

Лист від 1 березня 1989 року

Дорогая Леночка!

Буду отвечать по порядку.

1). Я очень рада, что посылка пришла и что все там и что, надеюсь, сможешь использовать. У меня есть друзья в Казани, они приезжают каждые 5-6 лет в Калифорнию к сестре. И я слышала от их сестры, что они собираются приехать этим летом, я тогда дам им Твои краски, они Тебе перешлют из Казани в Киев, по их возвращению.

2). На счет холода в Калифорнии. Это было довольно неприятно – какая-то полоса из Аляски з ужасными морозами зоволокла всю западную часть Америки – снег и очень низкая температура у нас продолжалась долго и сейчас, хотя нет мороза и уже тепло, а я сижу в свитере, чулках и туфлях. Раньше в доме я всегда хожу в японских «Зори» на босу ногу. Хотя уже все цветет: нарцисы, акация желтая, камелии, орхидеи, незабудки, примулы, но холодно. Глупые растения не понимают, что на дворе холод – их часы поставлены, то есть будильник на февраль и они увянут в феврале. В январе в этот сибирский холод все мои субтропические и тропические растения замерзли. Гавайский гибискус – почернел, не знаю вернется к жизни или нет. Лимоны спелые – почернели и падают. В середине, где больше листьев, лимоны хорошие, но их так много, что все употребить невозможно, я раздаю знакомым, но у всех много лимонов. К сожалению, уже распутившиеся орхидеи, хотя и поставила (они в вазонах) под навес и закрыла простынями, нежные цветы – почернели и пропали. Наш городок называется Маунтэн Вью (вид на гору). И в эту зиму этот вид из наших окон был очень красивый – горы покрыты

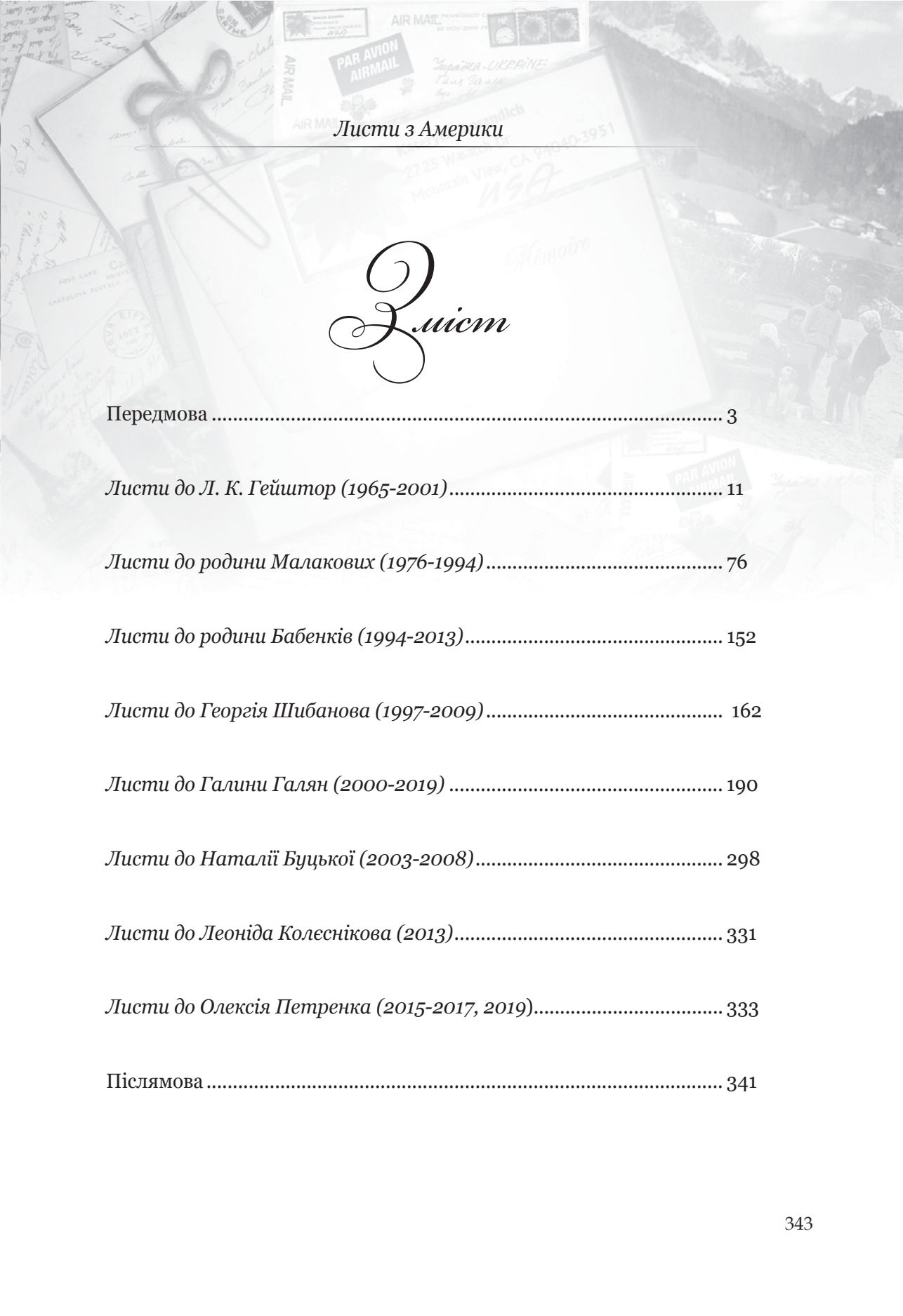
снегом и лежал снег дней 10. Но нам эта красота не помогла. Отопление шло целый день, ведь наши дома не приспособлены для такого холода. У нас дошло до того, что баки – солнечные батареи, которые стоят на крыше дома и нагревают теплую воду, в одно утро замерзли и горячая вода не текла. Но это не так было трагично, так как к 12 часам дня они растаяли. Главное, баки могут треснуть, и я ставила будильник на 4 часа ночи, вставала и пускала горячий кран, 5 – 7 минут, чтобы не дать воде замерзнуть. Это делала три дня и баки были о'кей.

Теперь у нас другая беда. Так как вот уже 3-ий год нет достаточного количества дождей и снега в горах Сьерра Невада, сейчас и до конца года будет засуха. Нам нужно экономить воду на 50 %. Я не знаю, как мы будем экономить, так как я уже с 88 года экономлю на 35 % – 40 %, а другие до сих пор (некоторые соседи) тратят воду как пьяный моряк – без удержу.

Очень жаль, что у Твоей мамы плохое сердце, но я надеюсь, что врачи контролируют ее состояние.

Египет и его культура мне тоже всегда нравилась. Когда я жила в Нью Йорке, я часто ходила в Метрополитен Музей и проводила там многие часы в египетском отделе, глядя на замечательные скульптуры, портреты из серого камня, такие современные по стилю, стилизованные и вместе с тем с какой-то загадочностью производили волнующее впечатление. Но общий смысл – культ смерти. Вся жизнь – приготовление к смерти и после смерти. Египетские произведения искусства – в виде зверей – замечательные, коты и гиппопотамки и собаки Басенджи. У нас были соседи рядом с нами и, когда они переехали, я видела небольшую собаку бежевого цвета с коричневыми ушами и мордочкою и коричневыми египетскими (буквально) глазами. Она сидела как статуетка! Это собаки, которые ведут свой род со времен египетских фараонов. Эту собачку звали Тана. Я с ней подружилась. Наши соседи часто уезжали и я нянчила Тану. Она никогда не гавкала (они не гавкают), но воют, очень странный вой, не как у других собак. Тана была как настоящая принцесса – постанровка головы – она гордо сидела и стояла. Но хитрунья всегда делала мне каверзы, я ей все прощала. Она уже года 2 как умерла, но у меня ее маленький портрет висит в кухне.

О телевизоре. У нас есть 4 станции (канала), которые поддерживаются добровольным членством, то есть мы члены – даем деньги, сколько можем и разные фирмы дают стипендии этим станциям и немного денег они получают от государства, они пускают очень интересные программы – научная география, психология и очень много интересных программ из Англии – драматический театр. Эти 4 канала я смотрю, кроме этого первый канал – передает занятия по классам из нашего колледжа – 5 дней по классу и я слушаю лекции французского языка, средневековую историю в форме современной передачи новостей. Радиостанции такого же типа – по членству: я

Листи з Америки

слушаю новости ББС (Би-Би-Си) Лондон, Германию, Францию, интересные новости научные, политические, ревью книг. Наше обыкновенная радиостанция – это суета сует.

Насчет фильма, который Ты прислала – понимаю, что заказчик требует свои условия, но несмотря на это, – твой фильм был со вкусом – даже яркий цвет сохранял именно рамки вкуса.

А этот парень – осложнение в каком смысле – романтическом? С его стороны только? С Твоей стороны только? Обоюдное? Или неподходящее? Это «настоящая картина» или только «набросок»?

16 марта Драго и я едем авто в Лос Анжелес на открытие моей выставки 17 марта. Будем там до 19 марта. Лада будет жить в доме одна эти дни, так как наш кот Пун – очень старый и сам боится быть, да и лучше, когда есть жизнь в доме. У нас часто наблюдают воры, если дом долго пустой (газеты лежат перед домом, почта собирается в почтовом ящике, вечером темные окна), этот дом кандидат на грабеж. Соседи следят друг за другом, когда кто-то едет. Я часто нянчу их животных: котов, собак, подбираю их почту, газеты у нас бросают перед домом ранним утром, а после 4-х – вечерние. Молодежь 12-16 лет этим занимается и этим подрабатывает.

Посылаю Тебе кусочек Диснея мультипликата «Золушка».

Литературу я люблю. Но книгу я разбираю не только что, а как написано. Можно, например, из обычной сцены сделать порнографию, или бездарность или нудную суету, а можна лаконично создать атмосферу, которая несколькими словами или фразой создаст настроение, даст отголосок в душе человека.

Тоже самое с живописью, поэзией, балетом, театром и так далее.

Кончаю. Уже 5 часов, должна начинать готовить обед, буду ставить баранячую ножку, Драго очень любит, тогда нам на несколько дней будет для сэндвичей, я делаю Драго на работу.

Привет сердечный маме, бабушке, Диме с семейством.

Пиши! Я всегда радуюсь Твоим письмам.

Береги себя, поменьше кофе, сигарет и отдыхай. Сейчас все тебе ни по чем, а позже будет вылазить боком. Целую крепко. Катруся.

Лист від 23 червня 1989 року

Дорогая Леночка!

Получила позавчера Твою 2-ю посылку с красками! Большое спасибо! Темперу я уже попробовала. Она более «деликатная» не сильная, как наша или европейская, менее интенсивная. Но что меня удивило – это цена на

Катерина Кричевська-Росандіч

тубе. Наши цены на художественные материалы очень дорогие по сравнению с Вашими. Может у нас больше выбора. Компании придумывают всякие продукты, чтобы больше продать и сделать доллары. Это одна из «болезней» Америки, все интегрируется в долларах.

Я уже почти прочитала книжку Димы «Брацлавщина» и наслаждаюсь! Скажи Диме от меня, что я ему очень благодарна за его знания, интерес к старине, истории и за любовь, которая чувствуется в его словах к природе (описание лип, липових аллей – мое любимое дерево), мне он доставил огромное удовольствие и, когда я вспоминаю далекое прошлое, – маленькую фигурку мальчика, который держался за руку старшего брата (Гоги) и этот мальчик вырос и стал таким интересным, настоящим человеком, мне очень приятно и радостно!

Интересно, что Немиров связан с детством моей мамы. А упоминание об усадьбе Щербатовых, идет в историю нашей семьи (по отцу) с интересной романтической историей, которая ведет даже в Абиссинию. У меня есть портрет неизвестного художника (Федор Кричевский утверждал, что это написано Боровиковским) княгини Щербатовой, по костюму это конец 18 столетия или начало 19-ого. Я попрошу Драго сделать слайд и пришлю Тебе для Димы, может ему будет интересно.

У нас после холода вдруг наступила жара 100°F (это 38° – 39° C) в 3 часа дня: я должна была накрыть на пальчиках цветы, так как они моментально сжигались. И, конечно, начались пожары на склонах гор. Все, после 3-х лет засухи, как порох, выброшенная сигарета из окна авто, уничтожает сотни акров леса, дома, фермы с лошадьми и коровами. Вчера все небо было серое от дыма и пахло гарью.

Пишу коротко. Спешу, иду к доктору, хочу проверить давление крови – последние 2 месяца плохо себя чувствую.

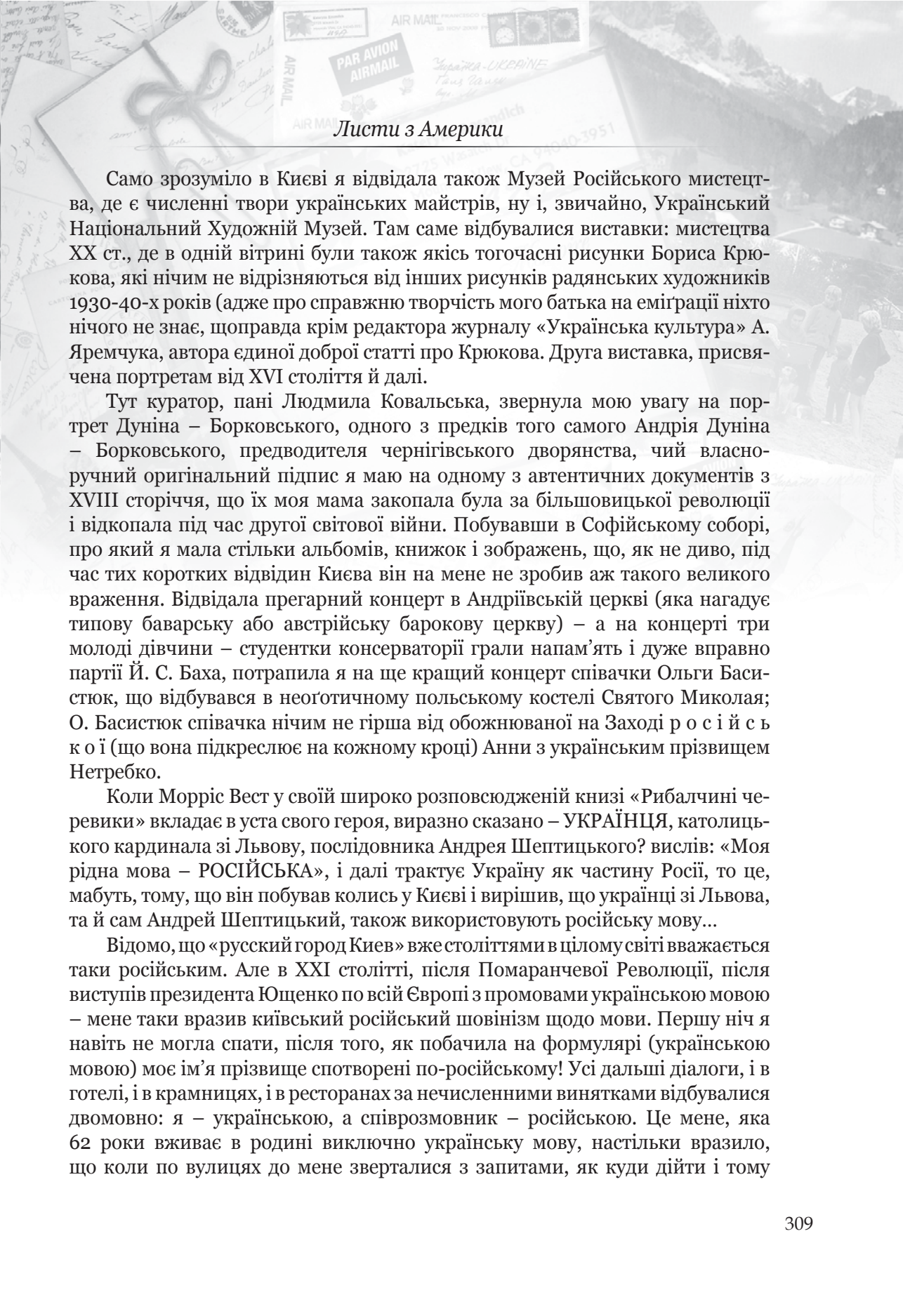
Привет сердечный маме, бабушке, Диме с семейством.

Еще раз спасибо – целую Тебя крепко. Катруся.

Лист від 2 серпня 1989 року

Дорогая Леночка!

Вчера получила Твое письмо с котом – хитруном, который умудряется пить воду из крана в кухне! Замечательно Ты схватила позу и так далее и кот-хитрун, но это меня не удивляет, так как Пун, когда я умываюсь или занимаюсь туалетом, подставляет мордочку под кран, но так как у нас экономия воды, я не даю просто литься, а у него, стоит мисочка на «прилавке» в ванной и, если я иду в ванную, – он «бежит», ковыляет за мной и сначала лезет на весы с них прыгает на закрытый крышкой туалет (он низкий), на «танк с во-

Листи з Америки

дой» оттуда на прилавок и пьет воду, смотрит как я умываюсь и вообще должен во всем участвовать, хотя он очень плохо видит. У нас стоят и в кухне и в ваннных закрытая деревом мебель для кастрюль, кухонной посуды, полотенец, грязного белья и так далее. Начала с кота, а «поехала» в конструкцию домов!

Сегодня ночью в 1:13 ударило землетрясение – меня выбросило из кровати, здорово грянуло! Этот шок был на нашей полосе – Сан Андреас Полоса (около нас в Калифорнии идут Полосы землетрясений), а Лада живет ближе к прибрежным горам, где идет полоса и она живет на 3-ем этаже – ее тряхнуло много сильнее, она сразу звонила нам – много вазочек, стекло попадало у нее и одна большая японская, которую я ей подарила, просто «выскочила» из буфета и разбилась на мелкие куски.

Она спаниковала и ее подруга Трэси, с которой они живут вместе, решили бежать вниз. Это первый раз, когда Лада испугалась, а до этого она всегда как дура говорила: «Я люблю землетрясения, это интересно». У нас в доме все цело и я сразу заснула после этого. Но сегодня утром сейсмологическая лаборатория предупредила, чтобы на следующие 5 – 6 дней население было готово, так как может быть большое землетрясение 6 – 6,2 баллов на Сан Андреас Полосе.

Вчера знакомая звонила, что Попов художник будет здесь 10-го в этот четверг, надеюсь, что Калифорния не встретит его землетрясением. Я постараюсь сделать много фото, когда он будет у нас, потом пошлю Тебе, чтобы ты имела представление о его визите и нас.

Вчера был специальный день! Я стала старым гражданином! Подала бумаги на «старческую» пенсию! Когда подписала, попала в депрессию! Но... я ведь эту пенсию заработала, так как вкладывала деньги 39 лет. Первый чек получу в этом месяце и буду откладывать часть на свадьбу Лады. Это очень дорогое удовольствие, так как будет 200 человек! С нашей стороны – 50, остальные его родственники и их общие знакомые, молодежь. 24 сентября я делаю официальные заручины, с украинской традицией, «соусом» для ознакомления его стороне с нашими американскими знакомыми, с Ладой (одна пятая часть у нее украинской крови). Я очень люблю украинские традиции, не религиозные, а народные.

Да, насчет Биляшевского! Очень, очень жаль, что я столько потратила времени – заказывала специально в Нью Йорке копии фотографий деда ВГК и ФГК и много исторически связанного из 20-30-х годов и все это может быть даже в мусорном ящике. Много лучше было бы, если бы я вела переписку с Биляшевским на его домашний адрес, а бюрократы всего мира одинаковы! Также интересно, что его письма ко мне не посылались!

О работе Лады я много не знаю – это рекламная фирма, молодая и они имеют дело на 90 % с электроникой, мы – наш район – столица электронной индустрии. Ее работа – представлять клиентам их «продукт», детали (рисунок, фото, композиция, язык – слова), это разрабатывается группой, где она

Катерина Кричевська-Росандіч

Катерина з зятем Геральдом. 1992

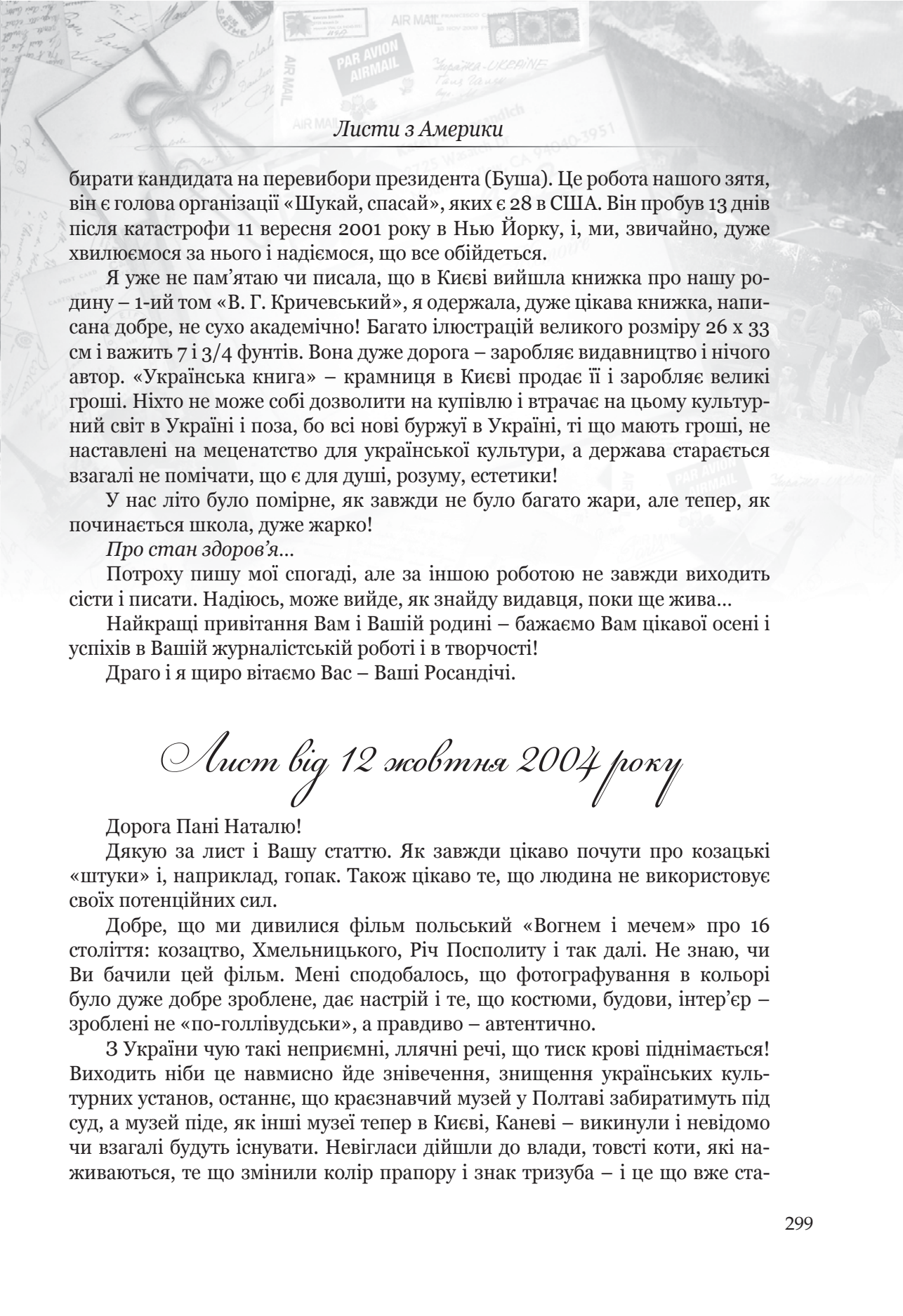
работает. Видно ею довольны, так как она получила три повышения за 10 месяцев. У нее голова работает особенно хорошо, когда она делает работу «чужим», она работала с 16 лет (всякие работы, подработки, здесь это распространено), ее первый автомобиль из ее заработков – 5000 долларов. Она всегда имела хорошую рекомендацию от начальства. Еще в школе она работала волонтером в нашем госпитале и я настояла на этом для того, чтобы она увидела реальную, груст-

ную сторону жизни: больные, страждущие. Она поработала там 2 года, получила «диплом» за хорошую работу. Теперь она ходит на митинги и собрания организации «жертвы пожаров» – учит, объясняет, как предупреждать пожар, как реагировать и, что делать, когда обожжена кожа. Также всякие методы собирания денег на эту цель. Так как Герольд профессиональный пожарник и без конца учит новые методы не только как тушить огонь, а и как спасти людей от инфаркта, принимать роды и так далее, я очень рада, что, когда он с Ладой, я всегда спокойна. Он очень порядочный молодой человек и оберегает Ладу, заботливый в жизни, это важно! В эту субботу его родители приходят на обед, чтоб больше с нами познакомиться.

Вчера был тяжелый день. Вечером приходила наша приятельница и проплакала целый вечер – ее сын, которого мы знаем с 14 лет, оказался наркоманом – все эти годы мы замечали и его родители, что как-то не шло ему, что бы он не начинал, не кончал, все время на роздоріжжі и две недели назад, видно, он испугался бездны, перед которой уже стоял, – все заработанные деньги у него уходили на кокаин и долги делались все больше и он, наконец, попросил у родителей помощи. И тепер он в специальной клинике для наркоманов и алкоголиков. Сначала идет физическое «высушивание» от кокаина, психологические разговоры с психиатром, специальная диета, витамины, физкультура и плавание.

О-о-опять трусит землетрясение, немного, но Пун проснулся и я чувствую под ногами пол двигается!

В Америке страшная эпидемия наркотиков! Все это идет из Южной Америки и всякая сволочь делает бешенные деньги на этих наркотиках, к сожалению, наши политики не принимают строгих мер, все из-за политики, так

Листи з Америки

как наркотики дают громадные деньги! И, главное, все слои общества они затрагивают! Теперь люди говорят: «и то слава Богу, что наш сын/дочь выросли и не наркоманы» – исключение теперь не наркоманы. Как грустно! Из наших близких друзей уже трое детей (я их знаю с 3 – 5 лет) кончили в санаториях для детоксикации. Это ужасно для родителей! Первое они чувствуют: «Что мы сделали неправильно?» Это наша вина? Почему? Все эти приятели – порядочные люди и делали все для своих детей.

Спасибо за серию открыток Панда (китайский медведь) чудный, я их очень люблю, они настоящие «мишки», как куклы!

Кончаю на сегодня. Маме специальный привет! Катруся.

P. S. Пуну через 3 недели будет 21 год, старичок! Он спит больше и воет при каждом возможном случае. Перед тем как есть, он завывает: «Я буду кушать» или я буду спать, я хочу в сад, голос, как из могилы, воет перед моей кроватью и в субботу и в воскресенье, когда хочется поспать, – не дает.

^{1.} Попов Валентин Миколайович (1956 року нар.) – український художник-графік. З 1990 року постійно проживає в США (Каліфорнія)

Лист від 9 серпня 1989 року

Дорогая Леночка!

...Ты описываешь, что в метро художники зарабатывают хорошо, делая портреты и что Ты раз пробовала, но «душа Твоя не лежала» делать этот «бизнес». Я это очень хорошо понимаю, так как у нас много такого типа акций. Всякие фестивали или так называемые «художественные выставки» делаются перед магазинами, часто часть улицы закрывают и магазины продают свой товар на тротуаре, «художники» выставляют свой товар, делают портреты ... Я тоже не могу, может я сноб, но видно моя репутация мне важнее, чем деньги! Может, если бы я голодала, или мои дети, я бы пошла на это. Но пока – не голодаю.

О покупке Леночке купального костюма...

На нашей улице меня называют «Cat Lady» (Котячая дама), ко мне приходят всякие коты в гости, некоторые перестают возвращаться в свои дома. Один Лук (или дикий кот) бездомный жил у нас в саду и подпускал к себе только меня и то я его никогда не могла даже погладить, жил 7 лет. Но год назад, бедняга, умер. Симба – кот соседей за 3 дома приходил кормиться, я сделала ему теплый домик, а гад, его хозяин, в марте позвал районную организацию для бездомных и сказал им умертвить Симба. Легально это его кот. Я готова была «умертвить» самого хозяина (сволочь), но бить ему морду, это

Катерина Кричевська-Росандіч

значит быть арестованной, я только сказала ему, что я думаю о нем, все что за 25 лет накопилось, все знают его как лентяя, который всех эксплуатирует и никто ему это не скажет. Я ему сказала, что он убийца и я никогда ему больше слова не скажу. Рядом живет Пэтти – кошка, которую наш Пун обожает уже 9 лет, а она его презирает, но проводит все время у нас в саду и ест завтрак Пуна, а он дурак в нее влюблен и всегда отходит и дает ей съесть его еду. С другой улицы приходит черненький с белым котик каждое утро, заходит в кухню, здоровается с Пуном, со мной и после 5-10 минут уходит. Также есть кот, очень красивый Барни, он называется «Врач № 1», на нашей улице он бьет, кусает все, что движется: людей, собак, котов и так далее. Он абсолютно не боится, если его пугают метлой и бросается на того, кто держит метлу. Но вместе с тем он хочет любви!

Я пришла к заключению, что коты, которых дома любят и дают им внимание, не приходят и не остаются.

У меня также есть друзья-собаки – Чарли, он живет 2 улицы от нас, но, когда идет на прогулку, всегда заворачивает ко мне, в конце улицы нашей живет Лиша, милая девочка – собака, она меня обожает, как проходит мимо дома нашего – гавкает и меня вызывает, когда я выйду, она ласкается и потом продолжает прогулку. Я очень люблю животных и доверяю им в 100 раз больше, чем людям (кроме Барни), он псих!

Кончаю это котячее письмо!

Сердечный привет всем, целую, Катруся.

Лист від 10 жовтня 1989 року

Дорогая Леночка!

...Когда В. Попов приедет, Ты его спроси о «Прайс Клабе» – это вроде магазин-склад громадный, там все намного дешевле, но нужно быть членом, а так как у меня есть лицензия художника, мой собственный «бизнес», я могу быть членом, плачу 25 долларов в год за членство и покупаю там все по оптовым ценам и вот абрикосовое мыло оттуда. Валя Попов (художник из Киева) купил там фотоаппарат, а мне заплатил потом. Я купила твой купальный костюм...

Мне очень понравились Exlibris и черные коты для Михаила Булгакова. Очень выразительные и со вкусом! Ты – молодец!

О котях... Вообще духи и одеколон здесь – дорогие по сравнению с другими вещами. Я люблю хорошие духи. Но сейчас пошла мода на очень пряные, вульгарные запахи и я достаю те французские, которые мне нравятся, только на аэродроме в Ирландии. Они имеют там сувенирный магазин и присылают каталог, я заказываю по-телефону (бесплатно для заказов) и они присылают те одеколоны и духи, которые я хочу. Это я делаю часто. Мне

Листи з Америки

смешно читать, что Вы нюхали карандаши и они пахнули Америкой. Все незнакомое, неизвестное имеет свой шарм, но не строй больших иллюзий на счет Америки. Не все золото, что блестит!

Это правда, что с одной стороны жизнь каждодневная проще, можно все купить, но есть много того, что ее усложняет – это время, налоги громадные. Валя Попов (художник) даже закричал, когда ему начали объяснять какая система налогов в Америке. Его впечатления были только с праздничной стороны, так как ему все уделяли время, возили его куда ему нужно было. Он мне звонил по 2 раза в день – это были специальные дни, но, когда живешь здесь и нужно делать свои дела – времени мало и не все так празднично как кажется гостю. В Америке много контрастов от безумного богатства до ужасной бедности.

Но и здесь не все черное и белое, так как очень часто бедность происходит от не думанья о будущем. Здесь есть возможности, если понять американскую психику, не иметь «тонкую кожу», быть практичным и не надеяться на кого-то или на что-то, то можно сделать деньги моментально. Я никогда не хотела быть богатой, это не главное, а здесь часто судят по банковской книжке, адресу, где живешь и какой автомобиль, какой мех жена носит. Это все нувориши и я всю жизнь боролась с этим...

...Я рада, что Ты приобрела чердак, место, где можна работать и складывать все для работы необходимое. У нас дом и то не хватает места. Я покупаю, например, паспорту оптово – нужно их куда-то поставить, все кладовки заполнены. Когда мы строили этот дом, мы планировали экстра кладовки вдоль коридора: для Драго фотоинструментов и материалов для моих этюдов, бумаги, мои рабочие штаны, майки и так далее. И даже там наверху, где пылесос и гладильная доска, стояли паспорту с рамами. В каждой спальне, вделанный в стену шкаф для одежды с полками, там тоже стоят картины. Это очень практичная выдумка американцев, когда строят дома и в их комнатах больше места для всего...

Скажи Биляшевскому, что вчера послала ему письмо вместе с Твоим. Я имею те же вопросы – которые ему задала и Романишину¹, но пока на эти специфические вопросы нет ответа.

Я пошлю больше «ручек» для писания и Диме и Тебе. Если можно, пришли мне какую-нибудь из книг Булгакова, у меня ничего нет, а читала его я уже очень давно. Буду очень благодарна.

Как только немного закончу свои обязанности – опять напишу.

Маме сердечный привет. Диме и его семье – самые лучшие пожелания и «ура» его работе и его благородному идеалу!

Пиши! Целую крепко. Твоя Катруся.

P. S. Пока штанов нет (Остап Бендер когда-то сказал: «... как грубо, штанов нет, нужно сказать брюк нет,» – помнишь? К.

¹ Романишин Михайло Миколайович (1933–1999) – народний художник України.

Катерина Кричевська-Росандіч

Лист від 23 жовтня 1989 року

Дорогая Леночка!

Завтра будет первая неделя после землетрясения. Первые дни все было «на нервах» – какая-то лихорадочная энергия, но после 3-4 дней, я вдруг почувствовала ужасную усталость, все мускулы болели и безумно хотелось спать. Но вчера, в воскресенье уже начинаю приходить в норму. После нескольких дней слышим, индивидуальные трагедии знакомых и не знакомых людей, и могу только сказать как нам повезло!

После землетрясения у нас новый «беженец»! Я ехала с приятельницей домой и на следующей улице от нашей, нашла черепаху, которая старалась перейти дорогу – это большая черепаха, 13 дюймов длины, почти круглая. Я должна была найти всю информации о земляных черепахах, сделать ей дом, купить и высушить песок, листья – она любит сухость и сейчас больше спит. Я должна найти ей зоопарк, место хорошее.

Жизнь начинает приходить в норму. Нужно переделать все... до следующего раза!! После землетрясения у нас было больше 2000 после шоков, вчера был сильный толчок 5,8, но очень короткий.

Должна сказать, что все-таки очень хорошо организовано было: полиция, пожарные команды, красный крест и волонтеры, а главное жертвованье населения пострадавшим (без домов, без квартир) – еды, одежды, одеял, воды и денег – больше 150000 долларов уже пожертвовали и каждый день видим по телевизору – истории радости или горя!

Далее о находке кота в Сан Франциско, где 3-этажные дома стали одноэтажными и о поисках Ладой квартиры на первом этаже.

О передаче пакета от К. Кричевской искусствоведу Валентине Рубан через Москву.

Лист від 25 жовтня 1989 року

О черепахе, которая сразу поняла, где ее дом: выходила погулять по саду и возвращалась, спала всю ночь, ела мало – салат «Киссаба», дыню и помидор. Нашелся хозяин черепахи – художник и волонтер, они с женой очень радовались возвращению их редкой черепахи домой, благодарили ККР.

Лист від 5 грудня 1989 року

...Я рада, що Ты будеш членом союзу художників и это даст Тебе всякие удобства. Я вижу, как В. Попов использует свое членство. Хорошо было бы и Тебе получить хотя бы небольшую мастерскую. Не делай себе проблем с книгой Булгакова, я не знала, что это так сложно.

С В. Поповым вышло не совсем. Он мне написал, что передал Тебе и моей старой знакомой вещи и книги В. Г. Кричевского, но только Тебе передал, а Лене Кивве ничего. Главное, книга была нужна для информации и материала моей знакомой – искусствоведа, которая готовит книгу о деде. Многие участвовали в розысках и Попова и где все переданное делось... Я мало понимаю, так как я очень обязательный человек, потому не беру на себя обязанностей, обещаний (зная свою натуру), если это забирает много моего времени или сил.

Пэти, соседская кошка, пока живет с нами. Позавчера бывшая соседка с мужем была на вечере прощальном, который мы – все соседи устроили и я ей сказала, что они не должны забирать Пэти, они пообещали сделать это через неделю. Пэти еще хуже ведет себя с нашим старичком Пуном, шипит и кричит на него...

О подготовке к свадьбе дочери, выставки работ в Детройте, подарки всем к Рождеству, чтение «Двенадцати стульев» и «Золотого теленка» Ильфа и Петрова (эти книги Г. Малаков знал почти наизусть).

Лист від 14 грудня 1989 року

Дорогая Леночка!

Получила книжку вчера (журнал с Булгакова произведением) – спасибо! Сегодня получила письмо (2) с открыткой зайчика – я рада, что мои письма доходят и вырезки о землетрясении. В этом письме посылаю дальше фото из газет, если Вам это интересно. Диме и семье тоже от меня большой привет и пожелания новых сил и успехов в его стремлениях – создавать, сохранять культуру!

Я не знала, что ты стараешься выравнивать свои волосы. Здесь, когда было модно иметь длинные, ровные волосы, девушки, женщины – гладили их утюгом через полотенце.

У меня волосы никогда не были очень густые, а на старости еще меньше и если не завитые, то просто «морда кирпича просит», да и мне легче с ними возиться.

Катерина Кричевська-Росандіч

Шикарный Тузик, спящий на Твоем стуле. А что ты думаешь Пун сейчас делает? Спит у меня на столе. Сейчас 5 часов вечера. Солнце уже зашло за гору над океаном, а он старается последние теплые лучи – теплоту получить.

Я только что вымыла елку – шлангом, из-за наших засух все елки, даже срезанные нами (в этом случае) очень сухие, много в середине сухих иголок и пыль! Провозилась час и ноги босые задублили – сейчас нагреваюсь. За ночь елка высохнет, завтра поставим в дом (в воде) и я буду украшать. Через два часа едем к Ладе – Лада и я будем печь рождественское печенье (Лада в этом специалист), а Драго будет смотреть старый фильм (классик) по телевизору.

Все дома уже украшены снаружи и в середине. Я еще не окончила, завтра буду кончать. Я люблю рождественские праздники. В Америке с ума сходят с Рождеством. Я люблю старые традиции, которые помню с детства и уже здесь приобретенные, те что мне нравятся.

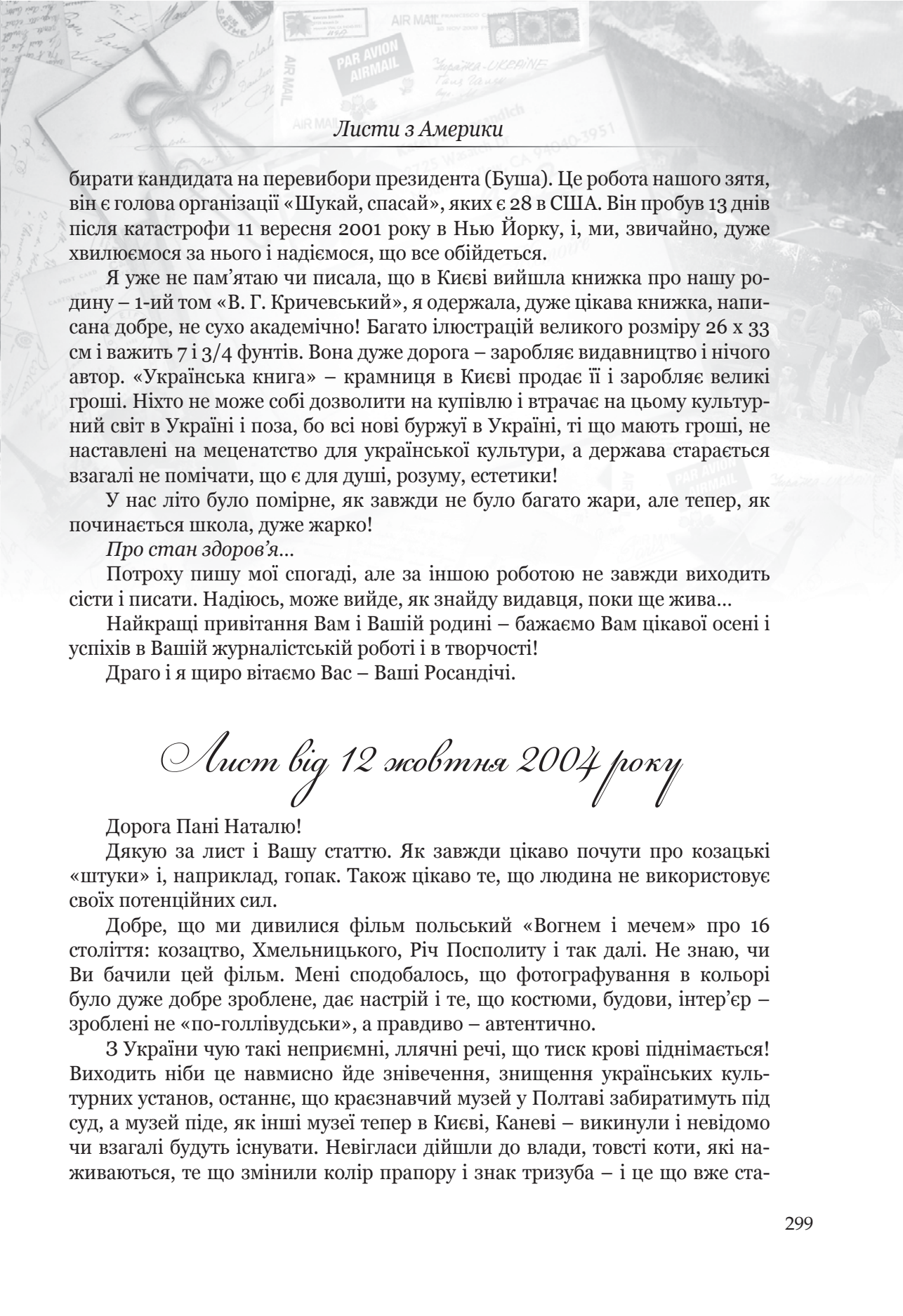
Кончу завтра. Скоро придет Драго, нужно кормить и идти к Ладе.

17 декабря, утро 7:30.

В пятницу были вечером у Лады, напекли с ней всяких коржиков, я делала конфеты. У нее все очень уютно, «елка», как принцесса. Все украшено рождественскими гирляндами и так далее. Герольд очень интересуется экологией, он купил в кадке дерево бэби-секвою и это будет их елка. Когда она через 2 года вырастет до 10-12 футов, они поедут в горы и посадят ее там. Ее нужно пересаживать каждые 6-9 месяцев в большую кадку. Секвоя – это Редвуд – самое большое дерево в Америке.

19 декабря. Видишь, пишу урывками. Вчера целый день приходили люди с визитами – делала кофе 5 раз и подавала разные «пундыки» к кофе, даже не успела переодеться, так как я убирала дом. Последние гости ушли в 6 часов вечера. Я еще до вечера убирала ателье, сегодня – спальни, Драго кабинет и ванны. Все сразу не успеваю убрать. Сейчас – мороз, все белое. В саду на траве 50-60 горлиц и чижики – я сыплю корм для них. А вчера – поливала сад, так как все, как камень сухое, горлички – купались в лужах и под моим дождиком. Для белок кладу в вилку дерева 3-4 ореха каждое утро, белки приходят каждое утро. У моей знакомой Тани (ее знает Попов) белки тоже кормятся, а если нет орехов в положенном месте, они идут к задней двери и шатают сетку (у нас на всех окнах и задних и иногда передних дверях – есть сетки от мух, комаров и так далее, хотя у нас в Калифорнии этого мало). А если даже после шатания сетки не дают орехов, самые нахальные белки – делают пи-пи на двери!!

Вчера знакомая Попова – Марти, американка – принесла мне письмо от Валентина Попова. Он пишет, что его сестра была оперирована на рак кожи – очень переживает, но если захвачено рано, рак кожи имеет самый большой процент полного выздоровления. В октябре у меня вырезали родинку на лице, которая была передраковая, но захвачено было рано.

Листи з Америки

Он пишет, что очень готовится к выставке в Сан Франциско и будет в Калифорнии в конце февраля, тогда у нас будет уже весна, я буду уже занята последними приготовлениями к свадьбе. У нас начинается неприятное время налогов.

Когда Попов будет возвращаться в Киев, я передам Тебе все, что я собираю для Тебя, так как я делаю это все время – у меня есть специальная коробка – «Леночка», что вижу подходит, кладу туда – несколько флаконов одеколona, шарфы, свитера и так далее. Это будет проще и Тебе и не нужно ничего платить (пошлину).

Кончу вечером.

21 декабря. Выходит дневник. Вчера отбыла гостей – праздничный обед. Было весело – это наши доктора: Лады детский доктор, которого мы знаем уже 27 лет и его жена. Его родители из Киева, выехали еще до Революции, мы с ними дружим давно. А другая пара – это наш семейный или семейный доктор и его жена – они все любят мои «деликатесы» и мы вчера хорошо провели время. Дом вычищен, сегодня помыла посуду и под вечер опять визитеры. Завтра – тоже. У меня накрыт стол всякими сладкими вещами и кофе ставлю и все выпивают кофе с пундыками и обмениваемся новостями, под елкой куча подарков, много подарков от меня моим четырехногим приятелям – котам, собакам: я делала мясное печенье в виде кости, а котам разные консервы – котячая еда.

Сегодня днем отдохну – почитаю, начала перечитывать старого Ги де Мопассана – «Жизнь». Как хорошо он пишет и какую атмосферу того времени и долю женщин он создает.

Я таки должна закончить это письмо. Еще раз желаю всем Вам счастливого Нового Года и исполнения всех желаний!

Крепко целую Катруся.

P. S. Два лимонных листа из нашего куста, потри между пальцами и будет пахнуть.

Лист від 18 січня 1990 року

Дорогая Леночка!

Получила Твое письмо от 4-ого января, рада, что присланные Тебе краски нравятся, я это очень хорошо понимаю, так как я сама получаю большое удовольствие, когда бумага, кисти и краски – просто сами пишут! У меня есть (остатки) французской бумаги, это просто чудо-бумага. Когда мой дядя Коля (МВК), живший в Париже, прислал мне эту бумагу, я думала, что даже после его смерти буду выписывать эту бумагу в маленькой фирме на берегу

Сены. Эта фирма делала бумагу на протяжении 150 лет. От отца к сыну и так далее. Еще в 70-ых годах они мне присылали заказной почтой блоки бумаги (разные размеры), но, как это случается в наше время, конкуренция больших фирм вытеснила эту маленькую фирму и я получила грустное письмо от владельца, что они закрывают дело. Ах, какая была бумага – картина сама писалась! Сделана была из полотняных тряпок и клей какой-то был специальный и пропорция – как раз!

Как хорошо, что Ты будешь членом молодых художников и сможешь покупать материалы лучшего сорта. Но не посылай мне краски, у меня есть запас! Не трайся!

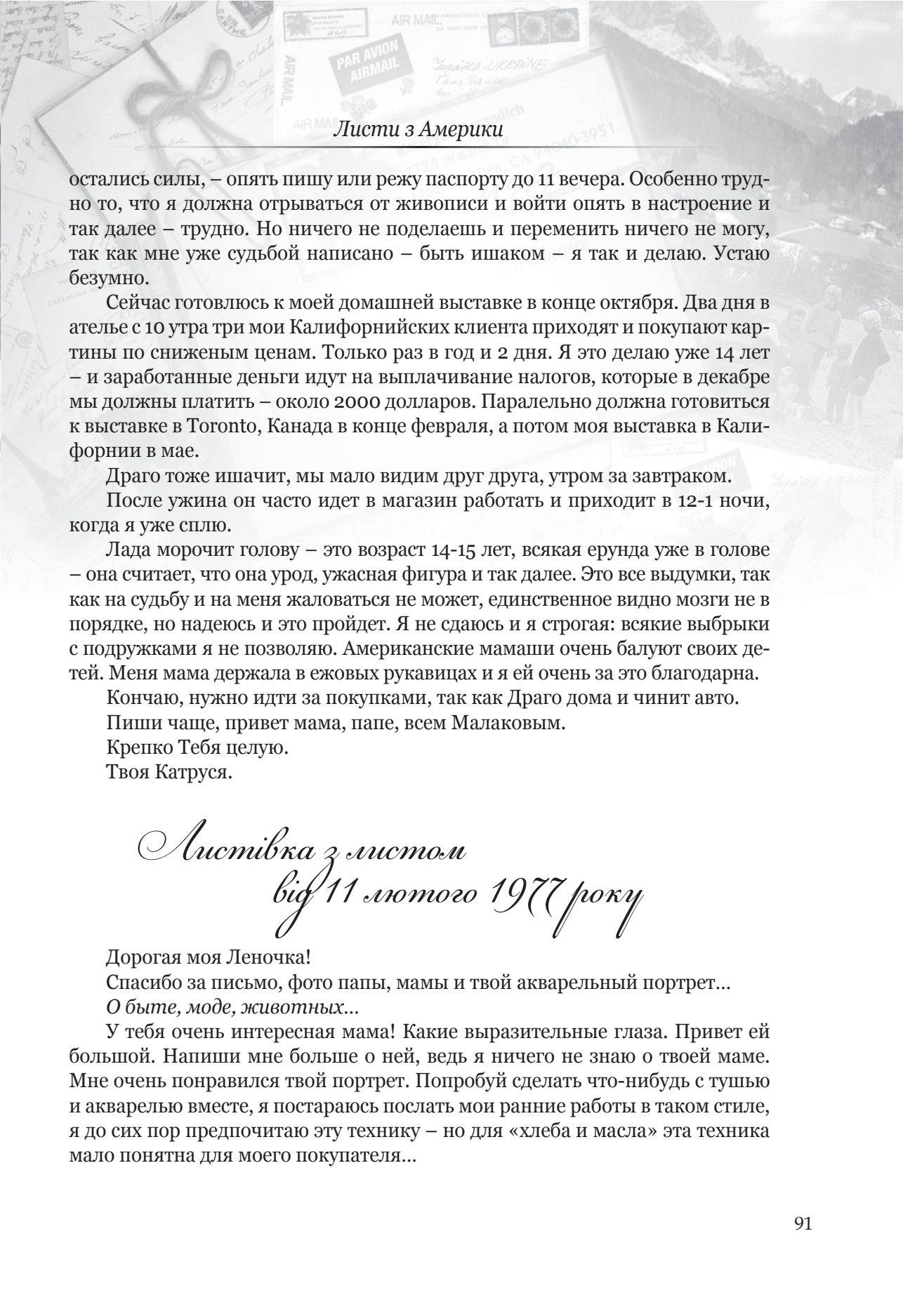
Тузик значит решил «гулять» – попробовал привольный способ жизни вне дома! Только, чтобы его не переехал какой-нибудь автомобиль.

У нас – наконец – был первый шторм, три дня лил дождь и в горах выпал снег и все безумно радовались, так как 4 года засухи – это очень серьезно не только для нас – обывателя, а для всей агрокультуры Калифорнии и главное для меня – флоры и фауны Штата. До этого дождя – недели 2 назад, на цементе, в саду я поставила вроде как блюдо с водой – и увидела как птицы купались. Одна птица, вроде сороки, просто мылась, как человек под душем: под мышками, плескалась, садилась в воду и так далее. У меня в саду целый зоопарк. Я покупаю дикие семена (еда для птиц) – 25 фунтов на 10 дней – сыплю и птицы, особенно много горличек (не знаю как по-русски), чижики, воробьи и сойки утром их сотни, едят. Также целая семья белок приходит, бегут по проводам с конца улицы и едят, когда вырвут у соек миндаль в кожуре. Теперь всем приволье, так как Петти, соседская кошка и «любовь» нашего Пуна была отправлена в новый дом, после того как наши соседи продали свой дом и переехали.

Пун – очень старенький, плохо видит и вечером, когда хочет выйти, – сам боится идти в темноту, – я должна зажигать свет в саду и выходить с ним. Его все пугает! Он больше спит, ночью спит в ванне, где лежит ковер из овечьей шкуры, там около отверстия, из которого идет теплый воздух отопления. В 6 часов утра он решает, что пора встать – и начинает выть! Но я могу спать до 6:30, я кладу подушку на голову и сплю еще 30 минут. Тогда встаю, иду в кухню и его выпускаю в сад, но так как еще темно, он хочет, чтобы я с ним шла, но утром нет времени – ставлю кофе, варю овсяную кашу, иду на улицу взять газету, которую бросают перед домом, – начинается день, в 6:45 бужу Драго – он выпивает кофе и открывает глаза и после завтрака начинает говорить!

Пока Твоего заказного письма еще нет. Напишу.

Получила интересные новости из Львова от жены моего любимого двоюродного дяди – Бориса Кричевского. Оказывается, что в 1985 году во Львовской картинной галерее была выставка Кричевских (Василия, Федора

Листи з Америки

и детей Василия)!! Это было все из коллекции Бориса Кричевского и кроме этого там было показано много интересных фотографий и документов о нашей семье и главное – уникальный документ – «своєрідний літопис роду Кричевських, написаний рукою батька Григорія Якимовича Кричевського (це мой прадід). Саме цей документ, нарешті, дає для дослідників точну, важливу інформацію про склад сім'ї і так далі».

Мне было очень интересно об этом узнать и я бы отдала левую руку за копию этого документа. Надеюсь, что жена моего дяди сумеет сделать копию или ксерокс и прислать мне. Борис Кричевский очень болен и его память время от времени совсем пропадает и он сам ничего не может сделать. Там много интересных материалов и фото. Они бездетны и ему в мае будет 80 лет. Он мечтает, что я приеду и до его смерти увидимся! Из всех Кричевских он был мой любимый родич, и он меня очень любил и нянчил. Я также любила очень его отца Антона – брата Федора и Василия Кричевских.

Львовский музей украинского искусства закупил картины моего деда и Федора и Полтавский краеведческий музей закупил 4 картины моего деда¹.

Интересно! Много всего происходит сейчас – особенно в 1989 году – были такие события в Восточной Европе.

Кончаю на сегодня. Бабушке и Диме с семьей сердечный привет. Твоей маме сердечные пожелания крепкого здоровья! Тузику от Пуна привет лапкой!

Целую крепко Катруся.

P. S. На фотографии – Лада и ее друг Герольд на пожарной машине едут с Дедом Морозом – это детский парад для собирания игрушек под елку бедным детям. Пожарная команда, где Герольд работает, и другие городские организации собирают ежегодный рождественский и новогодний парад для детей. Вечером был парад огней, все пожарные машины нескольких наших городков, украшенные маленькими беленькими лампочками и Дед Мороз, едут в воскресенье по главным улицам в Лос Алтос (это соседний городок). На параде было 30000 людей, больше детворы. Ночью – это очень красиво.

¹. Науковець ПКМ Г. Галян придбала 4 живописні роботи у Бориса Кричевського, серед яких найкраща в музейній колекції – «Хата в Шишаках» 1921.

Лист від 24 березня 1990 року

Дорогая Леночка!

Сегодня получила Твое письмо с фото Твоих работ (черно-белые). Это

Катерина Кричевська-Росандіч

заказное письмо. Оно сидело на почте 3 месяца? Наш американський штамп – сегоднешний.

Пишу коротко, безумно занята. Завтра приходит на обед Валя Попов и Марта – дама, у которой он живет и наша общая приятельница Таня. Буду делать индюшку. У меня столько работы, что не знаю за что браться. Подготовка сада к весне и к Лады свадьбе. Нужно было спереди дома 200 футов длины повырывать низкие кусты, которые сдохли от засухи и болезней. У меня не осталось ни одного места на теле, где бы не болело, и руки все в пузырях, так как все нужно было порезать мелко и погрузить в мешки – 38 мешков. Насадилла весенние цветы в грядках и в кадках на веранде, удобрила, а сейчас нужно убрать дом (слегка, так как сильную уборку мне не поднять). Нужно делать заказы (екстра гроші завжди мені потрібні), но из-за мотания по дому, саду, делам, связанным со свадьбой Лады, никак не могу сесть за работу.

У Попова Вали сейчас выставка в Сан Франциско, мы были на открытии (3 марта 1990). Публики, к сожалению, не было очень много. Он, кажется, продал 4 картины (по 675 долларов, а половину – 50 % берет Галерея). Он ездит в Окленд, это на другом берегу залива и читает лекции по технике (не знаю по-русски) друку якогось, доволен и у меня впечатление, что он с удовольствием здесь бы остался, но не понимает реальности. Живет он на самом готовом, а если бы остался, то самая зачуханная квартира, автомобиль, страховка (без нее нельзя ездить), страховка для госпиталя, врач и так далее и все что необходимо по американским меркам, а особенно в Калифорнии, уже не говоря – телефон, газ, электричество, вода... Его заработки хороши, когда он новинка, но нужно постоянно иметь хороший доход. Как он мне и другим говорил, что в Советском Союзе он зарабатывает 2000 рублей в месяц, в USA он не может рассчитывать на такую сумму постоянного дохода в месяц. В следующем письме напишу больше и пришлю программу – приглашение В. Попова на выставку.

Мне очень нравятся Твои работы – стиль новый – жаль, что не в цвете.

С моим желудком, если я ем шоколад, все молочные продукты, жареное, жирное, острое, орехи всех видов – гроб! Поэтому я бываю сама виновата, если не выдержу и забуду или махну рукой. Анализы все-таки сделаю после свадьбы Лады. У Твоей мамы может быть нехватка энзимов (я их принимаю и они очень помогают перевариванию). Может у мамы слишком много кислоты или не достаточно. Я передам Поповым «TUMS», это большие таблетки, как конфеты, их нужно взять 1-2 разжевать после того как мутит в животе или изжога.

Кончаю. Много еще нужно сделать. Маме, Диме с семьей привет сердечный от нас. Целую крепко К.

Лист від 31 липня 1990 року

Дорогая Леночка!

Наконец-таки пришла весточка от Тебя, вчера – 2 карточки поздравительные, а сегодня большой конверт с фото – кот на крыше! Шикарный кот! Черный, как Пун. Пун живет и приближается к своему 22-ому дню рождения (2 сентября, как и мой). Он проводит целый день в саду, на высохшей траве, движется с солнцем всегда, по краю тени, почти на солнце, но не совсем, вечером стоит на веранде и поет, то есть открывает двери, я хочу в дом. Ночью спит в доме, каждый раз на новом месте, чаще в коридоре на мягком ковре. Сделался худой, ноги от артрита искривились, напоминает мне нашу старую знакомую Марию Александровну. Он уже не может выскакивать по причудливой «лестнице» в ванной, я должна его поднимать и он пьет свою воду пока я чищу зубы. Его «недоїдки» ставлю на ночь на крыльце спереди дома – для енота, он приходит почти каждую ночь и обязательно моет руки в мисочке с водой, которую я тоже ставлю и часто моет и еду, например, куски мяса, яблоко, а утром, если вода мутная, значит это енот, а если еды нет и вода чистая – была крыса (опосум). Иногда я его вижу, он очень медлительный и пока надумает испугаться и уйти от еды, пройдет пару минут.

Я очень рада, что даже на 24 часа Ты побывала в Варшаве, я Тебе раньше говорила, что видеть, узнавать, чувствовать жизнь в других странах, видеть природу, архитектуру, культуру или «брак її» нужно, это обогащает человека, создает ему более широкие горизонты возможностей, сравнений, оценок, видеть негативы свои и чужие и учиться новому. «Своего не цурайтесь, чужому научайтесь», говорил Шевченко и это по-моему очень важно.

Расшифровка сна Леночки...

Фото с Гавайев, где были Лада с Герольдом, я пришла. Я к Гавайям равнодушна – слишком горячая экзотика, климат, флора все склоняет к лени, не активности и народы островов Полинезии во всемирную культуру не внесли ничего. Но на Гавайях вся туристическая индустрия, особенно много из Японии – орды японцев едут на отдых, просто не пройдешь! И жизнь там в 2–3 раза дороже, чем в Америке. Все туда привозится, кроме ананасов и цветов. Лететь туда – 5 часов и полет не такой уж дорогой, так как есть разные экскурсионные билеты, но там все дорого.

У нас на прошлой неделе был гость из Киева. Это племянник скульптора Ивана Макогона¹, с которым я знакома только по переписке, но которого знал мой отец, дед и Федор Кричевский. Его племянник, биолог, профессор, доктор рассказывал очень много интересного и грустного. Чернобыльская трагедия, он

Катерина Кричевська-Росандіч

подтвердил, что ты пишешь и как научный сотрудник он еще больше объяснил, а главное это не только Чернобыль. Сейчас в Штате Вашингтон собраны радиоактивные отбросы (химия всякая) и закопана, но там собираются газы и они боятся, что эти газы взорвутся и заразят как Чернобыль (может не в такой силе), но убьет население на 6 миль вокруг. Оказывается государственные институты знают об этом, но ничего не делают, так как не знают, что делать.

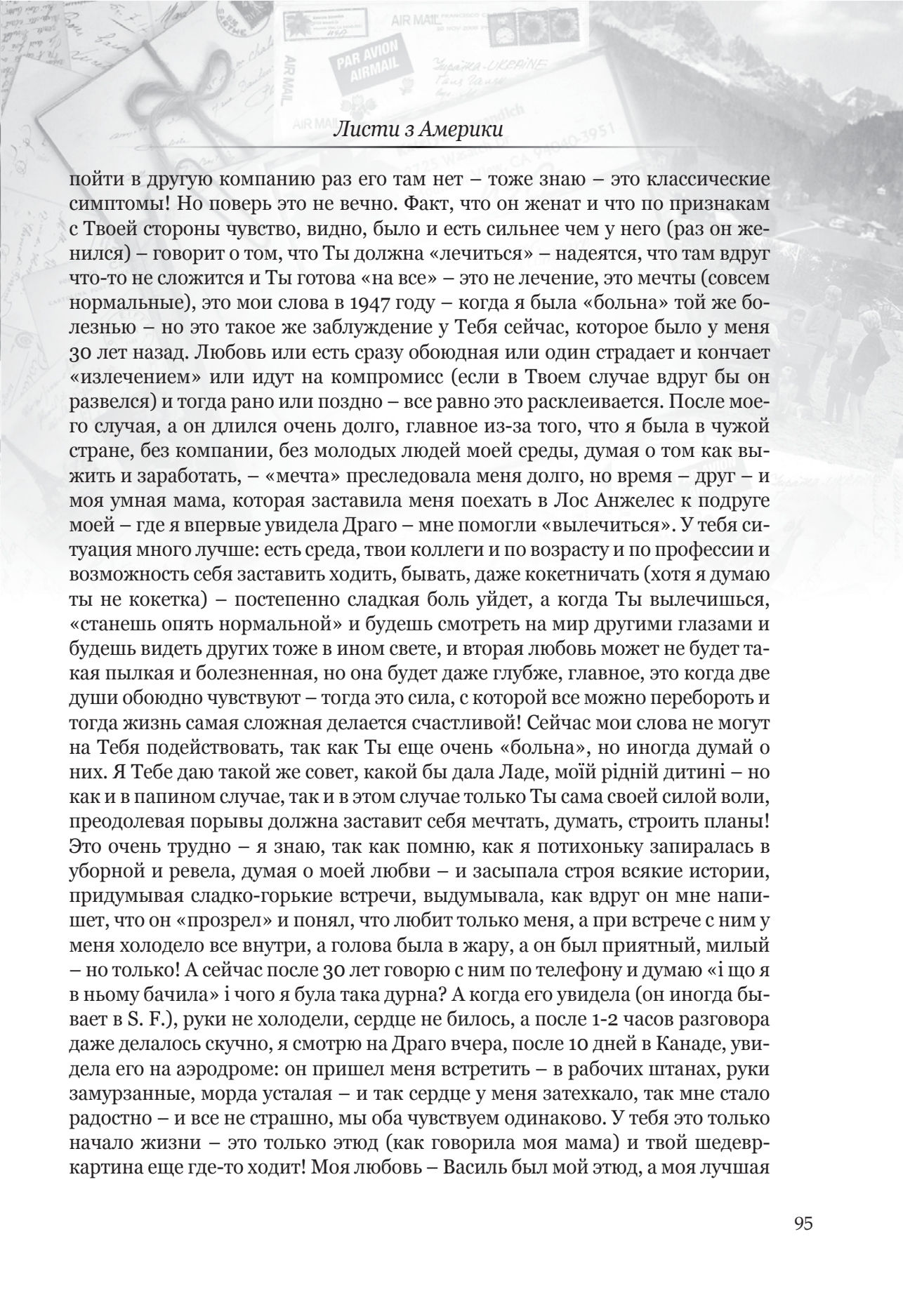
Я получаю письма кроме Тебя от киевлян, где люди отсылают своих детей в Карпаты. Это так трагично! У нас пресса молчит насчет Чернобыля, дальнейших трагических последствиях.

Нам очень понравилось фото на крыше дома Булгакова и Дима, и Ты, и кот! Шикарный кот!

...О самочувствии и особенностях климата в Сан Франциско...

Я рада, что Ты продала свои работы. Сейчас на Ваше советское искусство очень понесло западного покупателя. Вы очень популярны, но выходят всякие курьезы. В Канаде моя представительница говорила, что была в Украине в прошлом году у разных художников, которые хотели иметь свои выставки в Канаде. Ей очень понравились работы, договор был сделан и, когда переслали картины в Канаду, она пришла в ужас. Это было все барахло, которое художник держит на задворках и никогда не выставляет. Цены тоже были назначены, совсем не реальные. Какой-то набросок – 1,500 долларов!? На выставке ничего не было куплено, после выставки художник объяснил, что он свои хорошие работы не продает...

Я не помню писала Тебе о документальном фильме, который видела о искусстве советском из Москвы и Ленинграда, то есть авангард, поехавший в Англию, со свежими картинами на аукцион Сотбис в Лондоне, где они продавались за бешенные деньги – 240,000 фунтов стерлингов и так далее. Потом одна группа поехала в Нью Йорк, где на пике галерейного городка (Сохо, Тринич Вилледж и так далее) они вели разговоры, встречи с американской богемой и на одном вечере советский москвич – поэт, художник и художественный критик выступал со своими поэзиями перед замурзаной, наивной и «все для вида» скользящей по полу публикой. Рядом с поэтом, тружеником-критиком стоял переводчик. Вот поэт начал было тра-та-та и каждое четвертое слово по-матушке! Тра-та-та и опять то же самое до конца, но тут нужно сказать главное, он бешено кричал и вены на шее повыскакивали, а старичок – переводчик начал переводить голосом: тра-та-та и по-английски по-матушке! Замурзанные на полу реагируют бешено! Энтузиазм заполняет комнату (без стульев и мебели). Вторая поэзия тот же интенсивный взгляд на публику (уже замороженную), тот же крик, но на этот раз с вариантами – доходит до шепота, те же вены на шее, а поэзия – «нет... нет... и так далее». Минуты 2-3 одно слово, но с выражением. Старичок – переводчик опять дает свое, без выражения: «Нет, нет, нет, нет и так далее».

Листи з Америки

Я циник по натуре. Говорят, что циники – это идеалисты разочарованные – это я! Видишь, это все уже было раньше – в 20-х годах, ничего нового в этом нет. Это то же самое, что я наблюдала в Париже и Нью Йорке и в Сан Франциско – богемный костюм, показать себя «оригинальным», сумасшедший костюм, который вроде доказывает, что ты – художник, очень часто, чем меньше таланта, тем больше сумасшествия в одежде.

Если получишь это письмо, напиши сразу.

Привет бабушке, маме, Диме с семьей. Целую Тебя крепко, Лада и Герольд благодарят за поздравления.

Целую Катруся.

^{1.} *Иван Макогон (1907 – 2001) – український скульптор, народний художник України*

Лист від 13 квітня 1991 року

Дорогая Леночка!

Наконец пришло твое письмо вчера и «козячая» графика с талоном и рисунок остроухого кота, стучащего лапами в окно. Все очень интересно, остроумно.

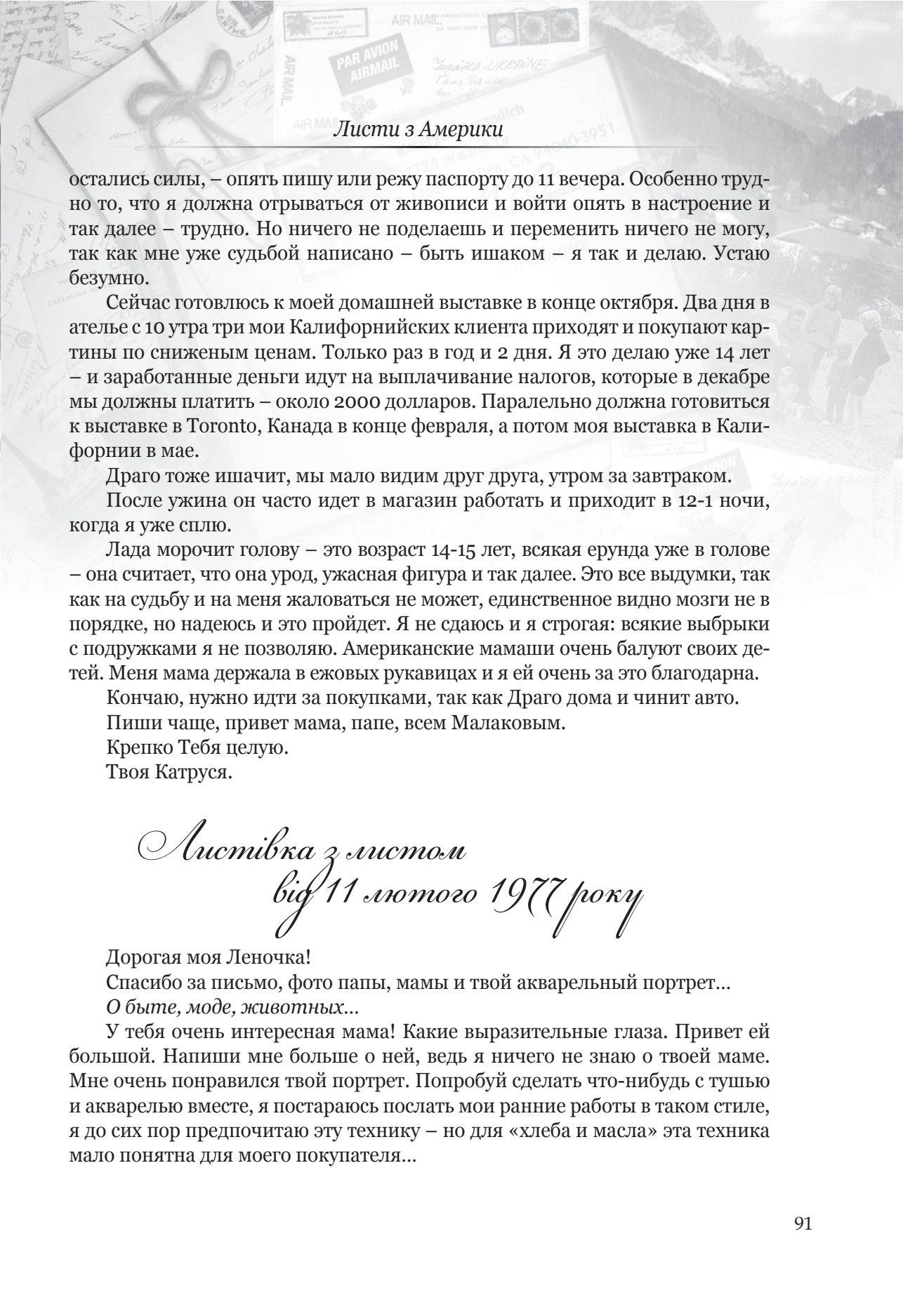
Твое описание Седнева¹ – поэзия, картина, я сразу себе представила атмосферу, пейзаж (я много видела репродукций, пейзажей Седнева разных художников). Я очень рада за Тебя, что Ты четыре месяца там побывала, делала любимое дело и ..., так я поняла, тоже радуюсь!

Сейчас 7:30 утра, сижу на веранде в халате и сверху шубка, так как утром у нас всегда холодно. Кругом бешеный крик птиц, я кормлю всяких птиц дикими семенами и наливаю воду в кормушку колибри. Также сейчас – 4-5 белок (2 серые и 2 черные) пожирают крохи арахиса (земляной орех). Солнце уже начинает припекать. Белки, как и люди, имеют свои характеры и я их уже всех знаю. Моя любимая белка – самая пушистая, толстенькая с белым брюхом не боится и меня слушает, когда я ей говорю: «левее, вот там – орех, не видишь? Она слушает и идет налево! Я сказала Драго, что эта белка, видимо, работает, так как приходит очень рано утром (до работы) и поздно вечером и только раз в неделю, значит в свой выходной день! Сегодня я сделала эксперимент – не бросала крохи, а поставила миску с орехами: черные белки боялись миски, а две серые сразу начали брать из миски.

Все письма, посылки, которые я послала в Европу и Советский Союз в сентябре, октябре 1990, все где-то лежало или пропало из-за Иракской

глупой войны. Все аэропланы были zaangażированы для военных целей и военной почты. Моя приятельница в Германии получила письмо от своей племянницы из Америки через два месяца (авиапочтой), письмо шло через Японию, Бангкок, Филиппины. Рада, что посылка, хотя и через «полвека» таки пришла к Тебе и то «хлеб». Обо всех «новшествах» у Вас – вонючие талоны, пустые полки, шантажи и так далее мы видим, читаем и безконечно слышим от очевидцев. Например, здесь была художница из Одессы, ее отец Николай Шелюто², их все сімейство – художники, мы ее немного повозили, показали Калифорнию другого типа, чем обычные туристические места. Она много рассказала и многому научилась. Что касается художников у Вас, посредников, которые «делают бизнес» для художников с Европой, Америкой и как обдирают эти, так называемые представители. Брат этой Тамары – 1,5 года назад глупо, наивно дал 65 работ какой-то представительнице из Киева, которая ему наговорила, что в Чикаго, знаменитая галерея «умирает» – хочет сделать ему выставку с рекламой, цветным каталогом, престижем и так далее, он дурак поверил и больше ни гу-гу. Разыскать эту посредницу в Киеве невозможно. Две недели назад он позвонил в Калифорнию и рассказал, что был в Киеве и случайно встретил эту представительницу и она нахально сказала, что ничего не знает и давно этим делом не занимается и только сказала название галереи в Чикаго (Роксолана) и все. Тамара позвонила мне, я начала звонить по всей Америке и Канаде, знают ли они такую галерею и владельца? Через 2 дня и 15-20 звонков я таки добилась и связалась с владельцем, выставки никакой не было, галерея открылась только 6 месяцев назад и он получил картины Шелюто 2 месяца назад и только 40-42. Уже 3 продал и он посылает по договору с государством вашим – доллары в какой-то государственный банк в Киеве. Сказал, что эта тетка, представительница берет свой процент, а государство свой %, а дальше он ничего не знает, так как «бизнес» он делал не с художником, а с представителем. Дальше он знает, что тетка-представитель посылает картины в Японию. Тамара была очень расстроена, да и понятно. Мне нужно было ей по буквам объяснить, как вести «бизнес», дала ей экземпляры моих контрактов и, главное, не ловиться на то, что много расплодилось сейчас у Вас шантажистов, обещают золотые горы... Каталог цветной – миф, так как цветная печать – очень дорогая, я это хорошо знаю. Небольшой каталог с 3-4 цветными иллюстрациями, текст, пару черно-белых иллюстраций, тиражом 1000 – стоит 5-7 тысяч долларов. Значит неизвестному художнику в Америке, какой бы он не был гениальный никакая галерея не будет делать за ее деньги такой жест. В Америке, Европе и так далее искусство в частных руках, а не государственных.

О работе Лады и Герольда, погоде, гибели апельсиновых деревьев, проблемах со здоровьем...

Листи з Америки

Попов прислал приглашение на выставку. Я не пошла. Если еще раз позвонит, то ему выскажу все раз и навсегда.

Сегодня пришло письмо от Вашей родственницы Л. Гейштор из Полтавы, у нас опять наладилась переписка после 25 лет, ее сын Костя тоже написал, он как и наш Герольд одной профессии и хочет получать информации о новых методах спасательной службы.

Получила ли ты письмо с адресом Андлуки Вит в Праге, о котором бабушка твоя просила.

Пун очень сдает, если доживет, через четыре месяца ему будет 23 года!

Интересно, что у Вас не заведено ни законом, ни добровольными организациями после 6 месяцев котам и кошкам холодить, для того чтобы не разводилось бездомных. У нас в Калифорнии вышел недавно штатный закон: все животные, которые не в расовых клубах, где разводят породистых собак и котов, должны сделать операцию своим домашним животным и, если их ловят – убивают очень негуманно. Аборты людям также нужны как и животным, но у животных это может быть сделано много легче.

Пиши. Привет маме, Диме с семейством и бабушке. Целую крепко Катрусю.

-
- ^{1.} *Седнев (Чернігівська область) – тут розташований будинок творчості художників України*
 - ^{2.} *Микола Шелюто (1906 – 1984) – український живописець, пейзажист, заслужений діяч мистецтва України*

Лист від 8 жовтня 1991 року

Дорогая Леночка!

...В отношении «посредников-меценатов» от искусства я писала, что их нужно избегать и не иметь с ними дела, так как 99,5 % это жулики. Это касается и Вашего брата и заграничных. Те галереи, которые я знаю, я могу рекомендовать.

В. Попов здесь продолжает использовать всех, кто ловится. К нему приезжала его подруга и была здесь 2 месяца. Что такое печатник? Я знаю, что он жил то в Сан Франциско, то в Пало Альто (это рядом с нами университетский городок). Масса знакомых мне звонит и возмущенно говорят: «Да, Катруся, вы были правы – вот Попов мне устроил то и то». Хорошо бы было, если бы начали сами художники организовывать свои кооперативные галереи. У нас это очень распространено. Все участвуют в дежурстве, организации выставки, рекламе, приглашениях журналистов и тому подобное... Если заграничные жулики порядочные «закушники» будут приходить в такое заведение – правила галереи должны быть вывешены на нескольких языках: английском, немецком, фран-

Катерина Кричевська-Росандіч

цюзком и главное, что картины продаются только за наличные (то есть деньги на стол). Нужно высчитать цены во всех валютах: франки, немецкие марки, английские фунты, американские доллары и рубли. Наивно думают у вас, что художники, давая массу картин в надежде на выставку, комиссию, показ, абсолютно не знают с кем имеют дело. За границей столько же жуликов, сволочей, сколько и в Советском Союзе. Пока ваши художники не научат заграничников, что уже довольно нас надувать, заграничники будут «грабить».

Кончаю. Проблемы со здоровьем мешают работать, злюсь и все кто говорит, что старость – золотое время – дураки!

Только что говорила с моей приятельницей, которая была последней «жертвой» Попова, она сказала, что он мотается, но постоянной работы у него нет. Он привез много янтаря, Палех¹ (коробочки) и дал моей приятельнице в магазин на комиссию, она там работает добровольцем, и они очень туго продавались. Его картины тоже не продаются. Вот это последние новости о «герое Попове».

Привет маме, бабушке и Диминой семье.

Дима мне пишет. Целую крепко Катруся.

Р. С. Пун наш умер 20 мая 1991. Похоронен у нас в саду, на большом красивом камне я вырезала «Пун 1968-1991». 23. П.

А на этой неделе приболудился черный, молодой кот, с желтыми глазами и длинной шерстью, из сада не выходит и без конца меня зовет: «Яв мяв, яв мяв». Хочет любви, внимания и так далее. Я ищу его «родителей», пока не нашла, хотя по всем нашим улицам налепили объявления. Нужно мне это? Опять обязанность, я хочу отдохнуть от обязанностей – всю жизнь, кроме первых 15 лет, все – обязанности! К.

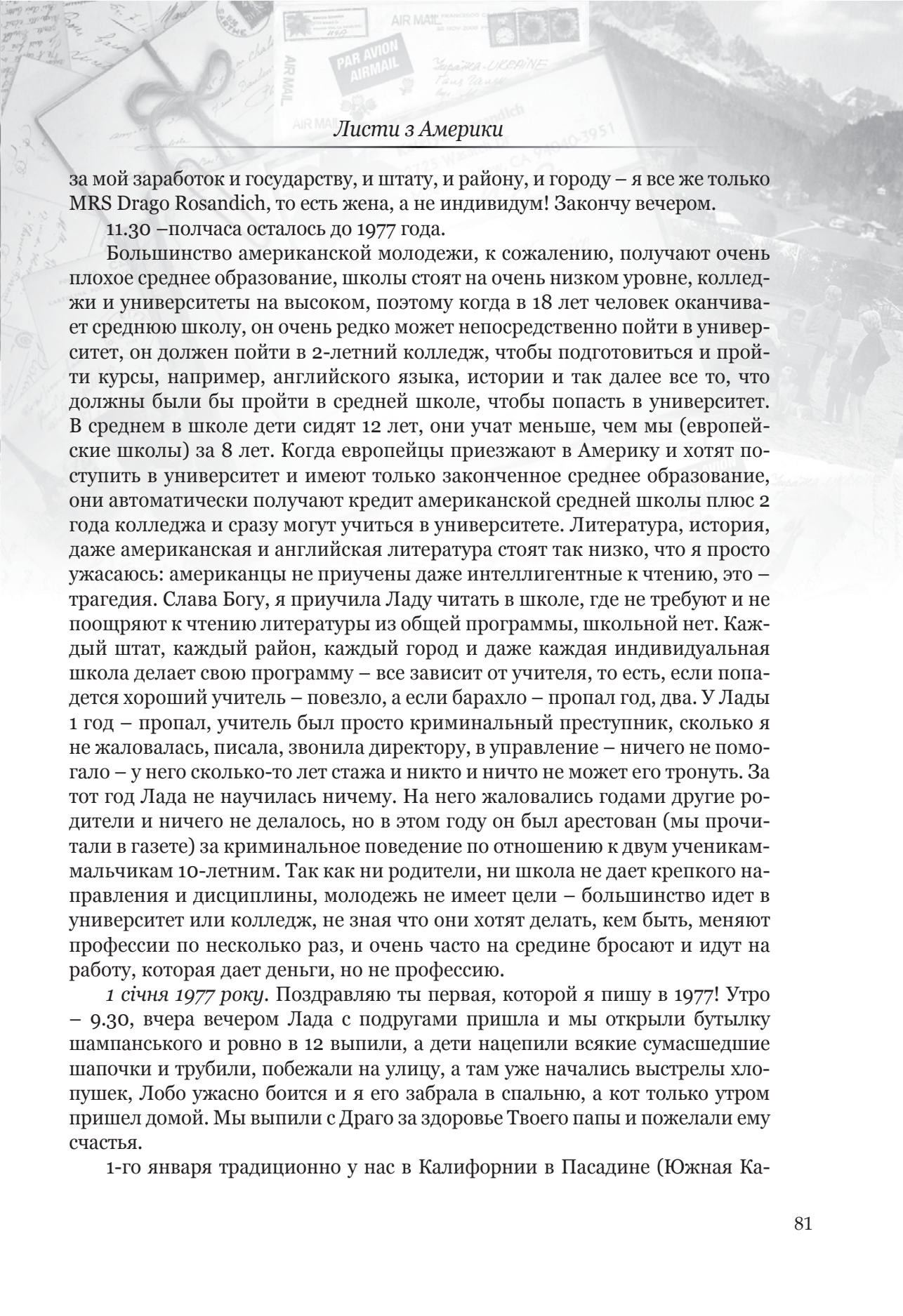
¹ Палех (Іванівська область Російської Федерації) – традиційний центр лавкової мініатюри

Лист від 13 березня 1992 року

Дорогая Леночка!

Получила Твое письмо сегодня, так скоро из Киева писем в жизни не получила! Спасибо!

Слова Булгакова, которые Ты цитируешь, относятся ко всем историческим переворотам, революциям, войнам всего мира. Самое мерзкое, гадкое, низкое всплывает наверх. Все, о чем Ты пишешь, я знаю из газет наших, Ваших, европейских и из писем моих знакомых и друзей. Главное сейчас – выжить, так как Ты еще очень молода и жизнь Твоя впереди и все еще впереди,

Листы з Америки

включая успех творчества, личную жизнь и так далее. А выжить нужно. Видишь, мне это все очень знакомо, так как во время войны еще в Киеве, потом в Праге и потом в разных немецких лагерях и даже после войны – когда Советское НКВД ловило бывших советских граждан и глупые американцы выдавали всех, кто родился или жил в России, Украине, Белоруссии, так как верили, что Советы им говорили, что мы все шпионы и враги народа и сотрудники Гитлера. В лагере, где мы очутились после войны (май 1945 года), американские войска танками окружили лагерь и насильно грузили всех, у кого бумаги были славянского «происхождения», а Советское НКВД стояло и наблюдало. Мы выставили сначала детей и женщин, потом круг мужчин. Американские войска стояли с советскими наготове, и мы атаковали их каштанами!

Американские солдаты не понимали, что происходит. Наконец, они начали бросать ружья, пулеметы на землю и кричать, что они никогда не воевали с детьми и женщинами и стали с нами. Это была наша победа! Молодой лейтенант, который командовал этой процедурой бросился звонить в комендатуру Эйзенхауэра. Мы ждали, стояли и пели! Через час лейтенант явился и сказал, что погрузка «врагов народа» отменяется и что, если мы не хотим возвращаться, мы можем не возвращаться. До сих пор все документы об этом не опубликованы в американской прессе. Это все, между прочим, снимали на киноплёнку американские военные корреспонденты, фильм – «Возвращенцы», в котором зафиксированы полуживые военнопленные, которых из концлагерей вывозили не на родину, а в другие лагеря, в Сибирь. Сколько погибло! Я не собиралась стать жертвой. Для меня главное было – выжить! Для этого нужно было бороться, лавировать, врать и даже красть, что я делала в апреле 1945 года у немки-хозяйки, где у нас была проходная комната и мы голодали, а у нее в кухне в большой миске была картошка в мундирах. Я крала эту картошку и мы с мамой и отцом шли на улицу (прогулку) и только тогда ели эту картошку. Американские войска заняли эту часть через 2 недели, но это не был конец, «выживание» продолжалось.

То что Ты французу не продала свои картины за рубли – правильно. Доллары, марки, франки, фунты – это тебе нужно. Если будет возможность – продавай, так не будет вечно, будут и краски и бумага и так далее, а сейчас думай не высокими идеями творчества, а как наполнить желудок. Я понимаю, что Тебе хочется иметь Твою жизнь, Твой угол, квартиру. Сейчас у Вас это невозможно, сложно. Но помни – это не вечно.

О невозможности переслать посылки, их крадут...

Попов тут что-то приносит, боится ехать в Киев, так как билет от Вас стоит бешеные деньги, и он тогда застрянет в Киеве, а он хочет остаться здесь. Он дальше пробует использовать всех, кого может, но тут уже рас-

Катерина Кричевська-Росандіч

кусили его натуру и не даются как раньше. Но другие вежливее с ним, чем я. Я его раз отшила и больше дела с ним не имею. Он эгоистический хам. Для меня такой человек автоматически умер!

На пробу я послала посылку Диме М., список послала месяц назад (там лекарство для Твоей мамы, от изжоги желудка...).

Сделай для меня услугу. Позвони в Киеве скульптору Ивану Макогону, и скажи, что я давно от него ничего не слышала и хотела бы знать, все ли в порядке с ним. Буду тебе очень благодарна. Он уже очень старый (за 80 лет).

О Ладе, весне, цветах...

Лист від 15 серпня 1992 року

Дорогая Леночка!

О болезни Лены, советы к кому обратиться, адрес доктора Суслова...

...Гонор хорошо, но, если я хочу поехать в 1993 году в Украину, то нужны деньги на билет Драго, мне и на расходы там. С нашей пенсии отложить невозможно, поэтому продуцирую халтуру, на психику это, конечно, действует, но в 66 лет я научилась смотреть реально, без иллюзий.

Дай мне знать о своем здоровье. Я понимаю, что иногда не до писания, если состояние и физическое и эмоциональное -2.

Привет Ане, Диме с семьей.

Целую Тебя крепко,

Твоя Катруся.

Лист від 7 вересня 1992 року

Дорогая Леночка!

Посылаю Тебе небольшую продуктовую посылку... Неделю назад звонила Диме и Ира сказала мне, что у Тебя малокровие, поэтому я сложила посылку из полезных продуктов: изюм (много железа), финики и главное таблетки железа, принимать 1 раз в день, так как они не дешевые и при Вашем питании нужно. Сардины тоже хорошо при малокровии и ореховое масло на хлеб – очень питательное. Ешь яблоки, которые Дима тебе дал...

Для Ани две коробки «TUMS». Список на обратной стороне.

Целую. Желаю всего наилучшего!

Катруся.

Лист від 1 жовтня 1992 року

Дорогая Леночка!

Соня Скрипник вчера мне прислала фото из ее поездки в Украину и Твои для меня и для Тебя. Посылаю. Надеюсь, что Ты хорошо себя чувствуешь, при малокровии (как Дима мне объяснил), Тебе нужно отдыхать, не переутомляться и, конечно, правильно питаться!!!, что в Вашей сегодняшней ситуации – очень трудно. Надеюсь, что моя посылка придет и Ты сможешь принимать железо (таблетки), которые сразу помогут восстановить красные шарики в нужный процент.

Если будет время и охота, напиши мне. Если все будет нормально, то может быть меньше года и мы увидимся. Это будет 50 лет с тех пор, как я уехала из Киева! Пол столетия! А прошло оно как миг – какая короткая человеческая жизнь! Мне тогда исполнилось 17 лет, а когда приеду будет 67. В Киеве мы остановимся у Сони Скрипник, она купила квартиру на Красноармейской улице, недалеко от Бессарабки, в центре, и я надеюсь на Party (то есть прием)!

Сейчас очень занята, делаю идиотский заказ – маслом, но это сразу деньги и пойдут на поездку в Украину.

Наш «новый» кот Балу – преступник, убийца, без конца охотится за горлицами, ящерицами и белками, добычу приносит в кухню, иногда мне удается спасти несчастного; он шелковистый, но нет у него той *personalite*¹ какая была у Пуна. Постепенно делается более цивилизованным, но я ему все же не доверяю.

Началась осень и вдруг ударила жара, я опять мучаюсь, так как жару не переношу.

Пиши. Желаю всех благ. Привет Ане. Крепко целую Катруся.

¹. *Personalite* (з англ.) – особистість

Лист від 2 лютого 1994 року

Дорогая Леночка!

Вчера получила Твое письмо, шло очень быстро – 8 дней! Спасибо.

Я хочу Тебя предупредить: иногда, если мне трудно что-то написать по-русски, я буду писать по-украински, так как иногда у меня не хватает слов в русском, я его меньше всего употребляю.

Ты очень умно оцениваешь ситуацию Твою собственную визави творчества, например. Чистое творчество сейчас бывает редко. Жизнь требует жертв, и в наше время все больше и больше. Коро – французский художник

Марин і Уріца Росандічі з К. Кричевською-Росандіч. 1960

имел богатых родителей, с которыми он жил, – никаких забот у него не было, он только занимался живописью! Но таких случаев в жизни мало; а если художник занимался только живописью, то обязательно голодал (Ван Гог). Многое зависит от характера человека. Есть люди, которые жертвуют всем ради искусства, то есть те, для которых карьера – главное, не искусство, а что оно им принесет – славу, деньги, статус и так далее. Совсем войти в творчество это и плюс и минус, так как

многое нужное пропускать. Идешь на компромиссы, но опять – таки все зависит от характера сколько компромиссов? Я могу судить только по себе – и характером и воспитанием у меня это обязанность к тому или этому и обстоятельства тоже так сложились, что обязанность работать только для заработка и сначала содержать родителей, а потом доказывать кто ты (начало в Америке), и о животных думать и работать с перерывами, но все же все время что-то делать. Я бы могла 10 лет не ездить в Сан Франциско и зарабатывать, а сидеть и «творить» у родителей. Но мне и в голову это не приходило, так как это было бы свинство с моей стороны, но для искусства это было бы – відданість справі мистецтву?!

Пишу урывками.

Была на всяких проверках сердца, и опять кардиограмма не правильная и повышенное давление крови и 25 дней специальных таблеток не помогли. 8 февраля опять иду к врачу. Главное, бросила курить! Немного схожу с ума!! Но десять дней уже не притрагиваюсь к сигаретам и Драго курит в гараже или во дворе. После 35 лет – это не легко, но нужно! Я сама видела, как мне портят здоровье сигареты, и я хотела себе доказать, что я «могу», что у меня сила воли не старая тряпка.

Последствия землетрясения в Лос Анжелесе продолжаются – во-первых их «трусит» больше – 5000 после шоков, каждый день и многие настолько большие, что можно считать как землетрясение – 5,6-5,00 баллов и так далее. Бездомных около 20 тысяч, но как и всюду и всегда сейчас же начинается обдуривание, мошечничество. Государственные организации помощи, Калифорнийский Красный Крест и так далее помогают деньгами, карточками на бесплатную еду в магазинах, талоны на жилье и уже многие получают не раз на одного человека, а по несколько раз.

Листи з Америки

Драго мать (90 лет) и брат не пострадали, кроме разбитой посуды, хрустала. Но мой агент (представительница по искусству) живет ближе к эпицентру и ее дом весь потрескался, все разбилось, в кухне пол, стены были липкие от разбитого вина, меда, варенья, все окна в доме выбиты.

Конечно, Герольд сразу был послан в Лос Анжелес, но сидел четыре дня там без дела!! Тоже (какая организация)!

Должна делать Западное Рождество, карточки, но идет туго, так как безумно хочется курить.

На следующей неделе посылаю Тебе небольшую посылку.

Привет и лучшие пожелания Ане. Драго и я желаем Тебе крепости, здоровья, оптимизма и удачи!! Целую и обнимаю Тебя – Твоя Катр.

Лист від 17 травня 1994 року

Дорогая Леночка!

Спасибо за письмо, сегодня получила. Меня очень взволновало Твое положение с работой. Видишь – всякие «дельцы», всякая сволочь (извини) со всех стран теперь едет в бывший Советский Союз, в том числе и в Украину и хочет выжать все, до последней капли пота и крови и сделать себе миллионы за счет Тебя и других. Главное, что в стране нет правил, законов, которые защищают свое население, своих работников от иностранных и своих акул! Этот француз подлец, у Тебя сейчас такое положение (как и у массы других), что Ты не можешь пойти к этому французу, плюнуть ему в морду, порвать его контракт и пойти работать в другое место, тоже самое с выплатой, когда им захочется! Мне очень жаль, что ты должна подчиняться такой сваволи!

Насчет моего не курения: сегодня (18.05.94) – 117 дней не курения. Но... я до сих пор хочу курить, особенно, когда пишу (малюю), после еды, когда пью кофе утром. И, я думаю, это совпадение, начали нападать на меня всякие болячки. Моя теория, дым, табак, никотин убивал всякую гадость, яка могла причепитись, а теперь захистника немає і все почало лізти і чіплятись!

Эта теория называется – чистая рационализация!

С выставкой – туго, главное перебивает кто-то или что-то концентрацию, которую я должна иметь, то есть я не умею, как некоторые делать несколько вещей сразу и говорить тоже. Я постепенно «выношую» картину в голове, вхожу в атмосферу, пейзаж и, когда начинаю работать, то ставлю «разговорное радио» (не музыку, она меня отвлекает), кто-то что-то мелет – это создает как бы барьер (?) от внешнего мира, и я тогда надеюсь, что никто не звонит по телефону, никто не заскакивает на минутку и Драго не морочит мне голову вопросами, которые можно отложить до вечера...

Листи до родини Бабенків

1994 - 2013 роки

Зі своєю одноліткою Бабенко Надією Несторівною Катерина Росандіч познайомилася в час відвідання Полтави у вересні 1993 року в Полтавському краєзнавчому музеї і потім листувалася з нею і з членами її родини – сином Олександром, дочкою Тетяною (всього 20 листів).

Бабенко Надія Несторівна (1926-2009) – художник декоративного мистецтва (художнє килимарство та вишивка), заслужений майстер народної творчості УРСР, член НСХУ, НСМНМУ*.

Бабенко Олександр Олексійович (1959 рік народження) – мистець гобелена, аквареліст, педагог, заслужений майстер народної творчості України, член НСХУ, НСМНМУ, Міжнародної текстильної асоціації*.

* **Полтавіка.** Полтавська Енциклопедія. Том 9. Образотворче і декоративне мистецтво. Книга 1: А-Л. Головний редактор О. А. Білоусько. - Полтава ТОВ «АСМІ». - 2015. - С. 46-48.

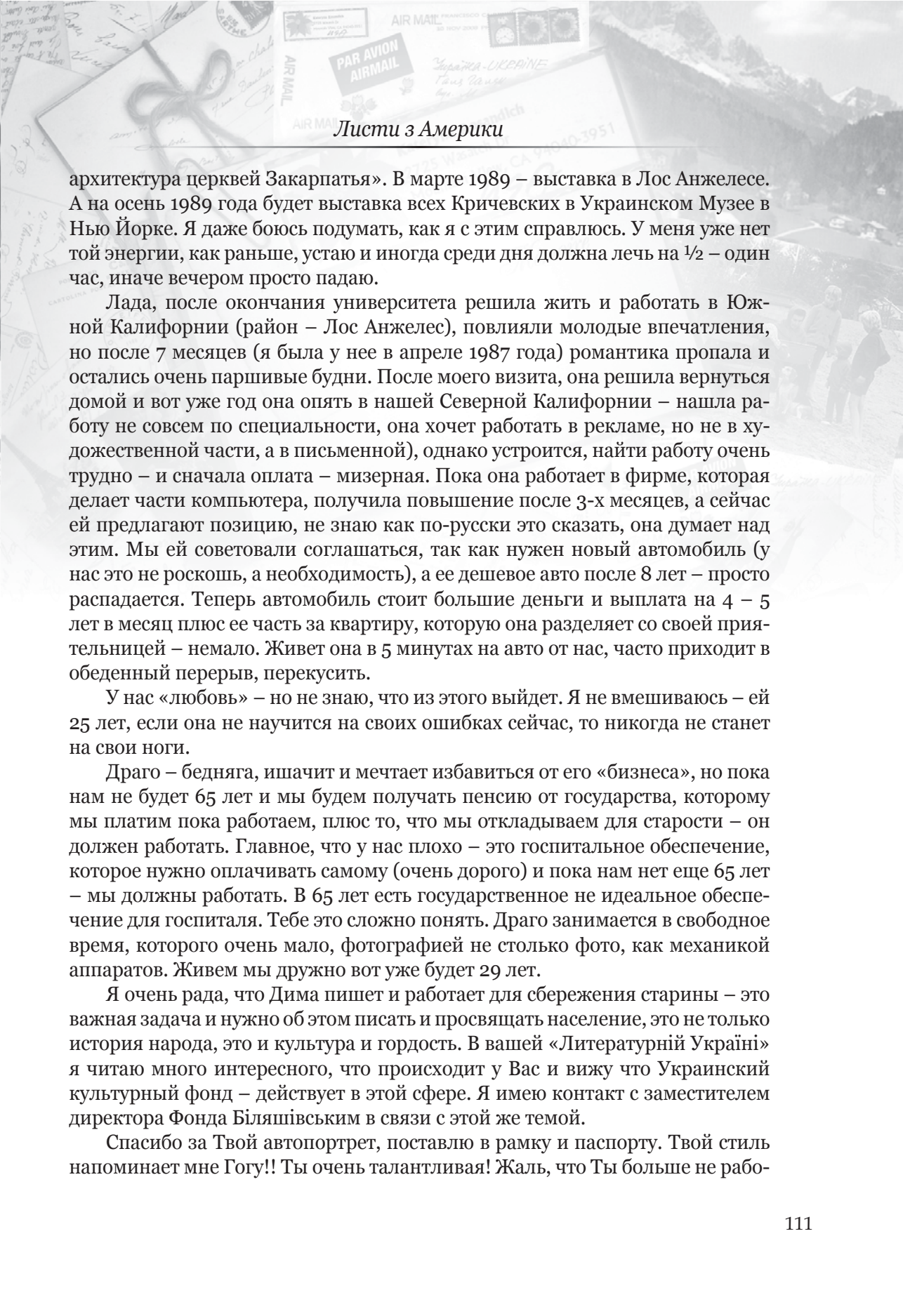
Лист від 4 вересня 1994 року

Маунтен В'ю, Каліфорнія
Дорогий Пане Олександрє!

Дякую за лист. Якраз рік як ми були в Полтаві. Час біжить дуже скоро, а як людина стара – ще скоріше.

Вислала виставку в Канаду – враження тогорічної подорожі, запрошення прикладаю. Сама туди не їду, маю неприємні проблеми зі здоров'ям (артрит) пішов на ноги (ступні), руки (пальці).

Те, що Ви пишете про владу і нововибрану владу і ми чуємо, читаємо

Листи з Америки

і слухаємо: беззаконня, навіть як є закони – ніхто їх не чує, не знає і не притримується. А коли ще і влада аморальна, то тоді? Не знаю! Треба економічну стабільність! Гірко і чути і бачити і соромно, що народ розучився моральності. Мої приятелі були в Україні і у Полтаві, Полтавщині, навіть зупинялись в тому готелі «Турист», де і ми жили торік. Вони привезли з Києва шофера, який їх возив по селах Полтавщини, отож 2 кімнати в готелі – одна кімната коштувала 38 доларів в день для нашого приятеля, а друга кімната для водія (киянина) з долари. Коли наш приятель запитав, чому така різниця, йому цинічно відповіли – ви – американець, можете платити, так полагається!

Те саме було з деякими музеями – за вхід треба було платити в доларах і не мало. Торік я цього не бачила в Полтаві, в Києві вже було. Це не заохочує людей приїздити знову і тратити гроші в Україні, а вірно поставлена комерція це потрібно дуже Україні, та не в такій формі, яка існує зараз і яку 75-річна комуністична влада насадила і до якої привчила. Є люди, як Ви – молоді, чесні і патріоти, з душею але ... вас не так багато і Ви не у владі.

Я Вам бажаю всього найкращого і Вашій дружині і мамі – головне добробуту, успіхів і творчих сил! Щиро вітаємо – Драго і Катруся.

Лист від 22 грудня 1994 року

Дорогий Пане Олександрє!

Дякую за лист і лист від Вашої мами, я зворушена, що вона мені написала такого милого листа! Вітаю Вас і Вашу дружину з народженням Вашої доні! Дай, Боже, їй здоров'я, удачі, щастя і довгих років!

Мені було приємно прочитати, що Ви не тільки любите свою маму, а й те що Ви усвідомлюєте, як тяжко було їй і як вона з честю виконувала свої обов'язки і досягла в своїй творчості такої висоти! Це приємно чути і Вашій малій доні бажаю, щоб вона дорослою знала і цінила своїх батьків!

Ви пишете про «натхнення» у Вашої мами, мені це дуже – дуже знайомо. Часто люди мене питають, чи я чекаю «натхнення», чи Муза мене відвідує і тоді я малюю?! Я особисто ніколи не вірила в «натхнення» – головне – час і час без перерв, без телефонів. Тоді все йде добре, може тому, що підсвідомо я знаю, що час обмежений і я використала його в найпродуктивніший спосіб!

На жаль, мистці в історії людства у всіх країнах одержували заслуги, багатство (не вони, а їхні праці) після їх смерті і то не зразу! Виключенням був Пікассо! Бідний Ван Гог продав свою картину, коли йому було за 40 – і то це була копійка, а тепер?! Мільйони доларів за його картини! Я дуже часто – людина тверда – не є «бізнесмен», тому ідеально мистці мусіли б мати пред-

Катерина Кричевська-Росандіч

ставника, який займався мистцем – все ділове, всі шукання де виставитись (галереї, організації), всі контракти, договори ця людина бере на себе, головне, – людина, яка розуміє мистецтво, має смак і так далі. Це ідеал для художника! Але... знайти такого агента-представника дуже важко, тому мистець на Заході – сам собі «бізнесмен» і часто не добрий бізнесмен, але дуже важно уміти себе представляти, охороняти свої права і навчитись контактувати і так далі. Майже завжди це найнеприємніша частина, бо цілком протилежна творчій роботі.

Зараз в Україні все перевернуто догори ногами – «рвачі» загарбують все, що можуть, порядні люди – животіють! Якби хоч трохи економіка покращала і люди відчули, що держава щось робить і що є хоч малюсенький, але прогрес, тоді не було б «мріяння» про те, «як добре було за тата Сталіна, Брежнєва і так далі».

Всій Вашій родині – щиро бажаємо в Новому Році лише добра!

Щиро Катер. К. Р.

P. S. Прошу передати залужений лист Вашій мамі. К.

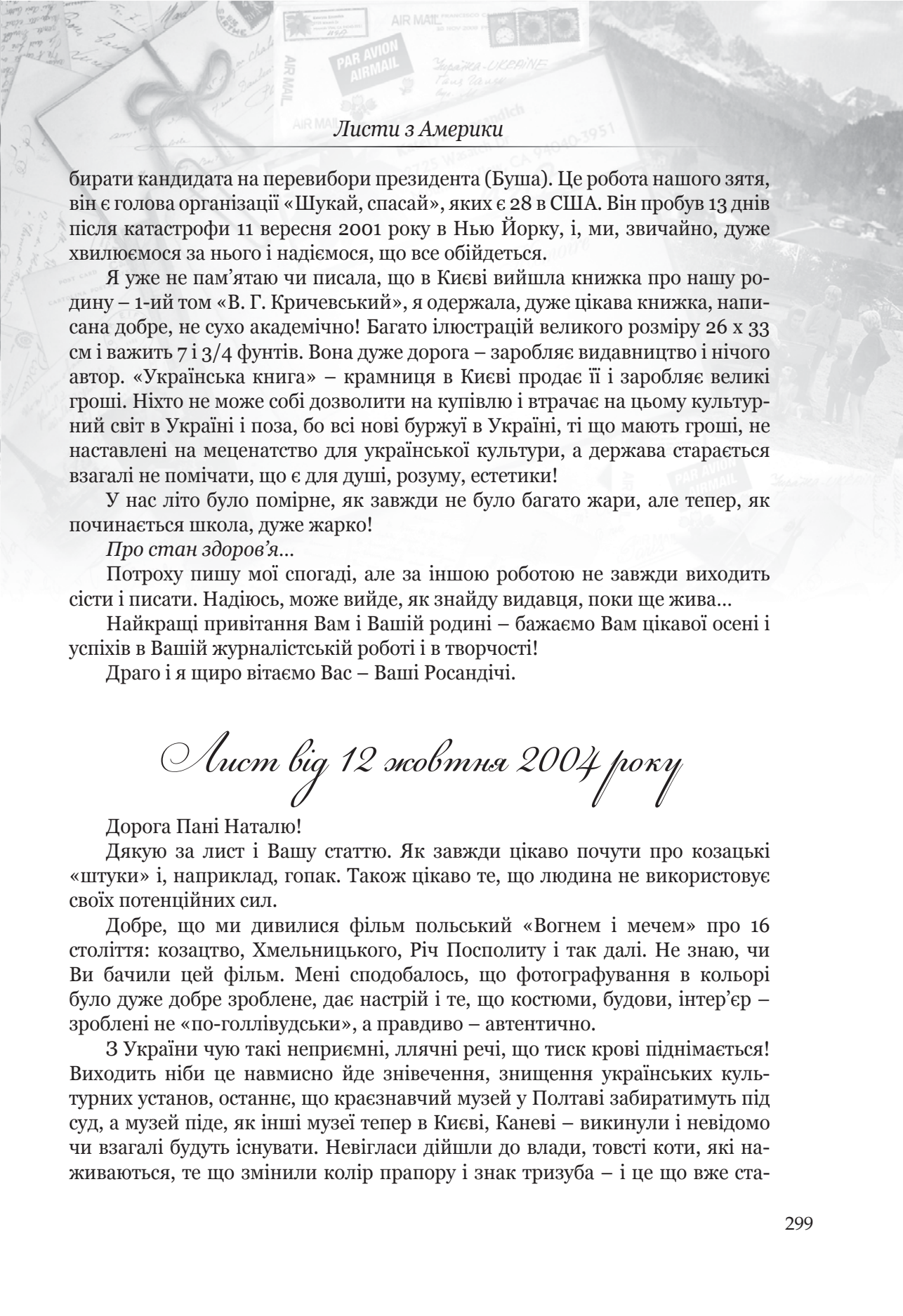
Лист від 27 листопада 1995 року

Дорогі всі Бабенки!

Дякую за Ваш лист і родинне фото. Дуже гарна родина!

Я радію, що книжка В. Г. Кричевський таки дійшла. Мушу тут вияснити: я не маю ці книжки, вони знаходяться в Українській Академії Наук, і я написала туди, щоб послали Вам, іде довго, бо посилають звичайною поштою (кораблем) і це йде дуже довго. Позавчора я написала секретарці в Академії в Нью Йорку, щоб послали 4-6 книжок пакунком через українсько-канадсько-американську фірму «Міст» – (Ваша посилка йшла через них) – я заплачу звітти за пересилку і доставку додому. Бо книжки є в Нью Йорку в Академії і пересилка дешевше з Нью Йорку, ніж з Каліфорнії (3500 миль ріжниця) і кораблі йдуть з Нью Йорку і з канадських портів, що є далеко ближче. Отож, якщо я одержу позитивну відповідь з Академії і вони пошлють Вам ці книжки, тоді при одержанні Ви дайте в бібліотеку художньої школи, інших художніх установ, щоб люди могли брати і користуватись ними.

Цікаво було почути про заплановані виставки у 6-ти містах Америки. Я вже написала знайомим в Клівленді, Нью Йорку, Вашингтоні і Чикаго, щоб обов'язково пішли і відвідали. В журналі «Нові дні» прочитала, що планується виставка «Скарби України» в Торонто (Канада), весна 1996 року. Цю виставку спонсорує Український Музей Канади. З початку виставка буде в різних містах Канади, а потім в Америці триватиме 2 роки. Виставка

Листи з Америки

охоплює 20.000 років історії. З політичного боку дуже важно мати такі виставки, як ця з народного мистецтва – бо американська публіка і канадійська і вся українська еміграція немає ніякого уявлення про свою історію, народне мистецтво (крім дуже вузької галузі – вишивки Західної України та писанок), а американці дуже погано освічені і про свою історію, а про країну Україну вони нічого не чули, це торкається і політиків американських, починаючи від Білого Дому і кінчаючи Конгресом і Сенатом. Я дражню моїх американських приятелів, що керівники Білого Дому і так далі не розумні і ріжні «війни» для американського народу для того, щоб населення вивчало географію, бо в школі «географія» – це щось не відоме: то Корея, то В'єтнам, то Панама, Гренада, арабські країни (десь там ціла купа їх), тепер Боснія і ця частина світу – в новинах показують мапи, назви міст, не залишаючи в мозоку пересічного американця нічого, ніяких почуттів.

Пропаганда для України – обов'язкова тенденція вищих політиків: вони бояться загубити владу, якщо чужі бізнесмени почнуть робити бізнес в Україні; не реальне обкладання податками тих людей, які проявляють ініціативу. А зараз головне, щоб країна почала продукцію для себе, могла продавати надлишок, бо лише в такий спосіб країна робиться незалежною, багатіє. Незалежність це не лише блакитно-жовтий прапор, це незалежність матеріальна, економічна, інтелектуальна. Радянська система центральної диктатури, звичайно, є величезною перепоною, бо Україна мусить звикнути побудувати все – починаючи од німеччій індустрії (наприклад, інсулін для діабетиків), кінчаючи всім, що залишилось в Україні з інших республік, а Москва контролювала це раніше...

Лист від 24 листопада 1996 року

Дорога Пані Надія!

Мої щирі поздоровлення і привітання щодо Вашої виставки і її успіху!

Я знаю, що Ви пручались, не хотіли, але як це добре не лише для Вас, але для всієї України і поза Україною і головне для молоді – бо це приклад, а приклади мусять бути найкращі, стимулюючі, щоб давало молоді поштовх до творчості! Коли Сашко написав у моєму листі, що одержано гроші з фонду «Відродження» на видання кольорового альбому про Вашу творчість, я теж дуже зраділа за Вас і за Сашка.

Як гарно, що так багато у Вас друзів, що виявили пошану до Вас. Я не знала, що Саєнки є Ваші друзі. З Ніною я познайомилася спочатку листовно, а потім в Києві в 1993 році. Мої батьки і батько Ніни – Сашко Саєнко¹ були приятелі, ще з часів художнього інституту 1920-х років. Потім Сашко жив недалеко від

Катерина Кричевська-Росандіч

нас, на Лук'янівці в Києві. Він був дуже лагідний, добрий і я пам'ятаю, що часто моя мама особливо мала довгі розмови з ним. Я його трошки боялась (за його спосіб говорення), це дуже дитяче! В 1932 році під час голоду він приніс мені одну цукерку (твердий леденец) і я ту цукерку «їла», тобто лизала з кип'ятком протягом 10 днів. Після кожного дня її загортала і ховала. Які часи були! Також пригадую, що з багатьох колег художників і приятелів с Сашком Саєнком у нас говорили українською мовою, бо дома ми завжди говорили українською мовою і до 6 років я знала лише українську мову і мама найняла вчительку вчити мене російської мови, бо в ті часи, це було небезпечно (!) особливо в школі не говорити російською мовою. Я ненавиділа вчительку дуже пручалась.

Я дуже радію, що Ніні² і Лесі Саєнко² гарно пішло в Канаді. Вони обое цікаві, талановиті і це важно було, щоб і в Канаді і в Америці діаспора бачила і купувала варте, цікаве і оригінальне мистецтво, а не лише «сувенірне», що часто привозять і виставляють.

Бажаю Вам здоров'я, наснаги і легкої зими! Щиро вітаю і залишаюсь до Вас з глибокою повагою Ваша Катруся.

^{1.} Олександр Саєнко (1899-1985) – український мистець-декоратор, народний художник УРСР

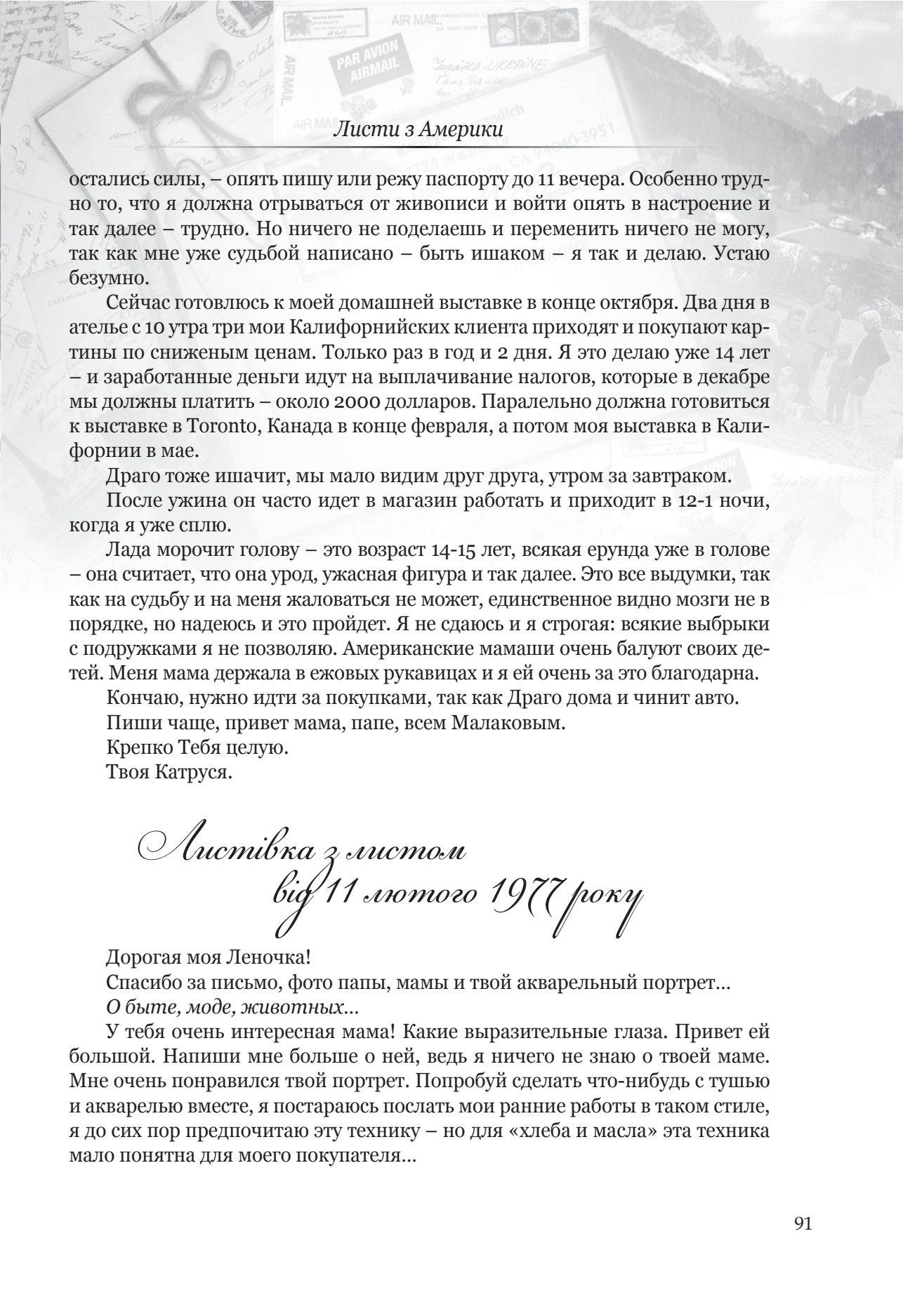
^{2.} Ніна і Леся Саєнки – художники декоративного мистецтва, дочка та онука О. Саєнка

Лист від 1 січня 2002 року

Дорога пані Надіє!

Дякую за лист. Я бачу, що у Вас настрої не дуже веселі.

На жаль, старість не є веселий стан. Хоч є винятки, коли люди доживають похилого віку в міцному здоров'ї і з чистим розумом, але це буває не часто. У мене є приятелька сербка (вона і її чоловік українського походження були опікунами моєї покійної тітки і, коли вона померла, я поїхала в Вашингтон, де тітка жила і познайомилась з ними) отож її мама, стара сербка 92, 5 роки живе в іншому штаті – в маленькому будиночку все робить, ходить за ріг купувати продукти, до церкви, ще пече там якісь пироги для сусідів і церкви. Єдине, що Енжі-моя приятелька, їде до матері, як треба повезти до дантиста, або лікаря на перевірку – це виняток. Що, по-моєму є найгірше, це коли розум відходить. Певно, як в кожній машині – частини стираються, псуються, або не так швидко як в новій діють (наприклад авто). От – іду за чимось і поки дійшла забула за чим прийшла, за пару хвилин згадаю. Це нормально, але коли розум цілком перестає працювати – біда.

Листи з Америки

Позавчора був «день подяки», велике родинне свято в Америці, іде з того часу, як перші поселенці в 16 ст. вижили перший рік і разом з індіанами улаштували свято подяки. Індіани навчили їх, які рослини можна їсти: картопля, така яку тепер знає цілий світ і солодка картопля (оранжевого кольору), також індіки дикі і інше. Тому зараз святкують обов'язково з індичкою, картоплями, гарбузовим тортом або бабкою, солодким гарбузом, хлібом тощо.

Як діти йшли вже додому – Меган на дорозі каже: «Баба, дякую за все! Все було дуже гарно!» з роки, а мова старої! Герольд оповідав, що по справах був в столиці Каліфорнії – Сакраменто, а звідти недалеко, де живе його батько, де в спеціальній лікарні – дім для старих, живе його мама, яка хвора на Альцгеймера хворобу. Герольд відвідав матір, звичайно, вона не реагувала; Герольд каже, що це просто інша людина, дуже тяжко дивитись, тим більше, що він дуже близький був з матір'ю, більше ніж з батьком (старший брат Герольда був батьковим любимчиком). Це молода Джейн, Герольда мама, дала Меган її жовте волосся і її курносенький ніс, як у Герольда і у Меган і у Дженні. І вона навіть не розуміє, що у неї є онука, це єдина у них. У старшого брата жінка не могла мати дітей, то вони усиновили хлопчика!

Світ здурів. Щодо Чечні – Росія ніколи не віддість, бо – нафта. А Америка не перерве зв'язки з Сауді Арабією, хоч всі терористи звідти і фінансуються там же, знову ж – бо там нафта! Америка не лише використовує дуже багато енергії, але й марно тратить! Це звичка! Країна багата і вихована звичка, що все є на світі без кінця! Я завжди всім кажу, сусідам, знайомим, приятелям і своєму чоловікові – Америка країна, яка на своїй території не мала війни, революції і так далі. Війни всі, менші і більші були десь і лише їх чоловіки зазнали, що таке жах війни і 99% тих, хто повернувся, не говорять про це. Населення немає практики, як виживати, як приймати недостачі і тому подібне. Цивільна війна між штатами в 1861-65 роках, лише південні штати відчули, що таке війна. Піонери, які завоювали Захід, знали як виживати...

Школи, наука в середніх школах в Америці не була на висоті порівняно з Європою, а зараз ще більше пішла вниз. Рівень – просто сором! Емігранти, які мусять вчити історію, мову і все про Америку, перед тим, як витримати іспит на громадянство, знають більше, ніж пересічний американець!

Я пам'ятаю, як ми з мамою пішли да інспектора по еміграційним справам, де моя мама мала іспит, щоб дістати американське громадянство. Я пішла з нею, бо знала, що мамина англійська мова не дуже і що я буду допомагати їй з перекладанням.

Молодий інспектор дав мамі заповнити довгу форму з питаннями, в кінці було питання: «Чи ви коли-небудь були проституткою і чи вас за це арештовували?» (В Америці проституція є проти закону, не так як в інших країнах). Мама зразу почала мені по-українськи голосно шептати: «Катруся,

Катерина Кричевська-Росандіч

ти що здуріла?» Я: «Мама, це ж тут написано!» Вона трохи заспокоїлася і тоді інспектор почав питати усно всі питання, які були в анкеті. Коли віконце дійшло до питання за проституцію, мама підскочила зі стільця (вона була маленька, але з виправкою солдата, ліворуч гарно зачісана) і до інспектора з маханням пальцем перед його носом: «Молодий чоловік, як ви смієте питати мене такі речі, дивіться на мою сиву голову!!!» Бідний інспектор почервонів і почав вибачатись, мовляв, це не він, а закон вимагає ці питання! Тепер пускають кого завгодно: хворих на туберкулез, сифіліс і ще гірше, ніхто не питає ні про що і от напустили тих, які торік зробили катастрофу у вересні. Приїхали без освіти, дикі, вони не хочуть вчити мову англійську, школи знижують стандарти, щоб ублажати цей елемент, в надії, що вони голосуватимуть за тих чи інших політиків. Кримінальний елемент також високий і тепер все робиться в 2-ох мовах – іспанська і англійська. Я принципово не вчитиму іспанську, хоч мені це було б легко, я знаю 5, 5 мов.

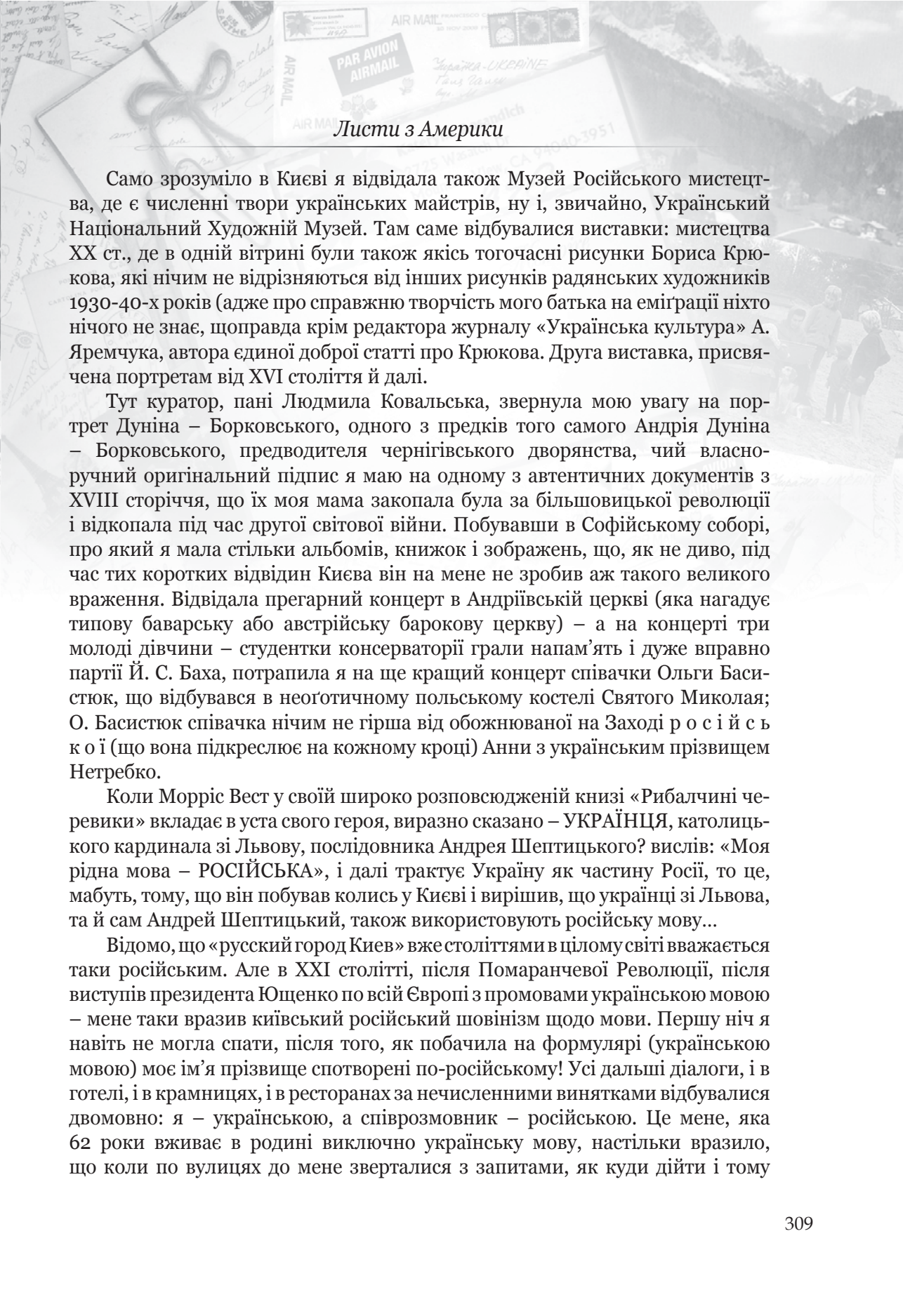
Політики, які колись будували державу для народу – перевелись, тепер це манія влади для своєї кар'єри, для того, щоб були записані в історію світу, як великі провідники! В Америці, що тримає країну, це середній клас, який працює і платить податки, які є каса країни. Біднота не платить податків, а дуже багаті – також ні, або дуже мало, бо уміють законними способами обійти податки!

На все є податок, в Каліфорнії немає податку на їжу. В нашій області (Санта Клара) ми платим 8 з четвертиною відсотка. Купила кастрюлю – 10 дол. + 8, 1/4 %, крім того телефон, газ, решта за кожний рахунок йде податок. В кінці року ми подаємо анкету скільки ми заробили за рік і платимо або ні, якщо мало заробляємо, навіть на пенсію, як є збереження в банку і за те платимо. Фактично збирання податків це ціле мистецтво в Америці. Але хоч багато тратиться по-дурному, багато йде на будівництво доріг, залізничний транспорт і підтримку дуже бідних, або тих, які уміють не працювати і сидіти на «допомозі» штату – це йде з моїх податків!! Є і «дорогеньки» наші емігранти, які 7-10 років сидять, їм платять за вивчення мови (досі ні гу-гу не вчать) за стареньку маму, батьків хворих! І за «красивые глаза»! Цього при нашому приїзді після війни не було (слава Богу), всі мусили працювати, добиватись, це нормально – і ми ні у кого не сиділи на спині...

Лист від 11 вересня 2003 року

Дорога Пані Надія!

Людина це є причина 95 % трагедій в світі, 5 % – природні катастрофи, які тримаються. Людина з часів як почала ходити на двох ногах і зроби-

Листи з Америки

ла примітивну зброю прогресувала до загарблення чи території, чи здобичі. Чим більше «цивілізувалась» людина, тим брехливіші видумувала причини до воєн, знуцання. І завжди або просили у Бога допомогти, або жалілись, то це так Бог повелів. Во ім'я Бога мучили, тортури інквізиції, во ім'я Бога грабували, мордували! Кожний називав себе вибраний Богом і тому він (народ) найкращий – це і досі практикується! І не лише з Богом, а і з політикою. Мені колись сталась отака пригода. Наші приятелі улаштували у них на дворі пробування їхнього вина, яке вони самі робили. Багато було там незнайомих людей, я підходила до різних груп, які розмовляли, слухала, часом щось було цікаве, часом ні. В одній групі – молодий чоловік – авторитетно заявив, що найкраща система життя, найбільш демокритична є в Америці! Я його спитала, де крім Америки він жив? Він відповів, що нікуди з Америки не виїздив, але він знає! Я йому відповіла, що він не може судити про життя людей, систему, ніколи не будши там чи сям. Тому, можливо, є місце на землі, де є краща система?! Він мовчав. Я це сказала напів жартома. Пізніше господиня дому підійшла до мене і спитала: «Що ти сказала тому хлопцеві, він сидить у кухні і плаче!» Я їй з'ясувала і розсміялась.

Не дивлячись на людські таланти в крові, в генах закладена жадоба влади, майна, пиха і навіть, коли є багато грошей, все одно крадуть, грабують ще більше, не тому що голодний, бо сам процес грабування відповідає їх емоційним потребам. Недавно була стаття в газеті, яка мене стурбувала, я зателефонувала журналістці, яка написала цю статтю і висловила свою опінію. Вона мене питала про різні речі і в розмові я їй сказала, що я більше не голосую за політиків, бо за останні 25 – 30 років, або більше, за винятком може одного, всі президенти – не були патріотами США, а їхні кар'єри, їхні імена в історії далеко більше значили ніж, що вони могли зробити для країни своєї, так само їхня партія була більш важлива ніж добробут всіх американців! Вона була здивована, що я так відчуваю. Але це моя опінія і що є важливе тут в Америці, то я можу висловити моє незадоволення приватно, чи публічно, не боячись, що мене або заарештують, або десь пристукнуть!

Шкода велика, що в Україні таке робиться, одні з жиру казяться, а другі животіють. Закони, які є, не виконуються, рука руку миє, на горі сидять – беруть, а ті одиниці, що щось говорять, женуть...

Коли ми приїхали в 1949 році до США, я почала працювати на 3-ій день покоївкою, куховаркою, не вмючи варити, але в Америці нам сказали, треба говорити, що маєте досвід. Коли господиня давала мені меню на обід, я звонила мамі, вона мені казала, як що робити – так я вчилась варити. Батько не міг знайти роботу майже 10 місяців і ми жили на мій заробіток. Нарешті, батько знайшов працю на чотири години в готелі – мити туалети. Ми були дуже раді, бо це облегшило життя. Після 6 місяців батькові додали ще чотири години! Все виглядало рожево! Я ходила 3 рази на тиждень в безплатну

Катерина Кричевська-Росандіч

школу вчити англійську мову і друкувати. Після 1, 5 року я почала шукати роботу, почала працювати в бюро за 140 доларів уже краще, через рік знайшла роботу в іншому бюро (компанія пожежного забезпечення), де я дістала 165 доларів і де я пропрацювала 10 років і дійшла до заступника відділу. Батько знайшов працю в інженерній фірмі, де він пакував і тому подібне, поступово все покращувалось і через 5 років ми назбирали 1500 доларів і дали задаток на хату. Тоді – лише не боятись роботи і дивитись в майбутнє, це було головне. Всі емігранти пройшли через це і багато з них не лише стали «на ноги», але й стали мільонерами, давали гроші на університети, музеї (Український Музей у Нью Йорку), це тепер новий будується. Українська Академія Наук, установи, а тепер скільки їде грошей в Україну... Тут можливості є, і є, і є, лише працювати слід. Американці просять милостиню, бо ... наркотики, алкоголь і люди нищать себе.

Я люблю працю, ніколи її не боялась і рахую, що без роботи людина, це – ніщо! Не люблю, коли мої знайомі ниють, бо погано спала, або пальчик болить, або... і так далі. Завжди є у когось, щось далеко гірше, то радій, що у тебе менше.

Сьогодні мушу малювати, бо є замовлення...

Всій родині найкращі побажання і привітання.

Головне – здоров'я, добробуту! Щиро обнімаю Катр.

Лист від 11 вересня 2003 року

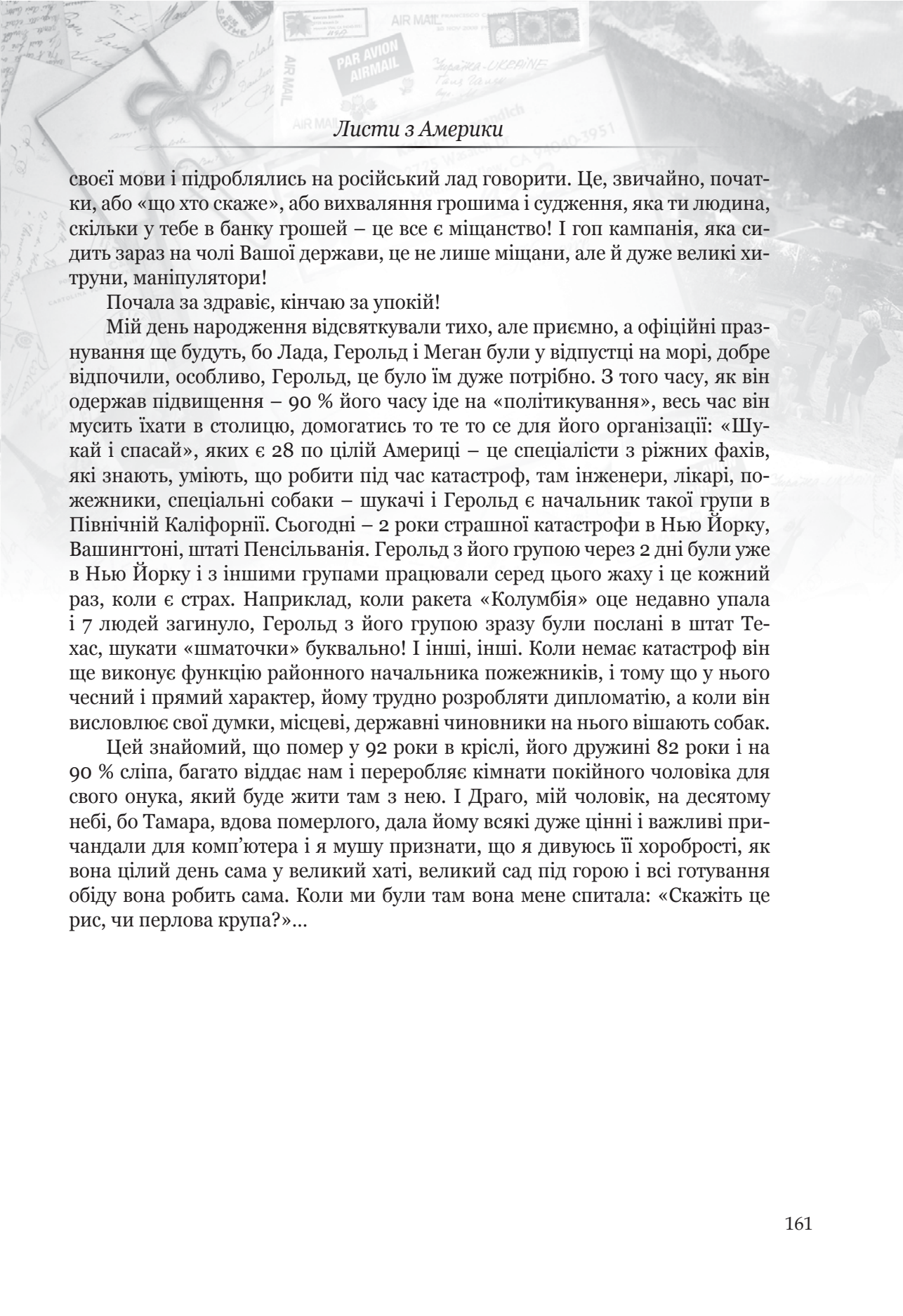
Дорога Пані Надіє!

Дякую за вітання! 77 стукнуло і не оглянулась! Дякую за гарні побажання! Це правда, що Меган в 4-річному тілі – є 35 річна жінка! Така у неї мова! Запас слів дуже великий як на таку малу дитину! І вона їх вживає до речі!..

За гроші купують не їжу, хату, одяжу – а вплив, вони дають владу, навіть убивають для цього і от тому люди, у яких немає цікавого розуму і для яких життя це не досягнення і принесення чогось цікавого, корисного, а це міщанство, яке «вилізло» і будує палати, це саме безсмаччя! Або навалити побільше показного, яскравого, дорогого добра, щоб всі бачили!

Моя мама мені вбивала в голову, що «міщанство» (не в старому смислі слова, люди які жили в місті), а більш модерне значення, коли люди кинули село, народні звичаї, народне мистецтво, пішли в місто і деякий елемент під впливом негативів міста почав себе почувати «не в своїй тарілці», соромитись свого і особливо часто мови, перекручуватись, перероблятись.

Я досі пам'ятаю з дитинства таке: «Кешка з горіцця мені на манишку стриб, а я її за хвіст, та об землю геп!» Це гумор – як багато соромились

Листи з Америки

свої мови і підроблялись на російський лад говорити. Це, звичайно, початки, або «що хто скаже», або вихваляння грошима і судження, яка ти людина, скільки у тебе в банку грошей – це все є міщанство! І гоп кампанія, яка сидить зараз на чолі Вашої держави, це не лише міщани, але й дуже великі хитруни, маніпулятори!

Почала за здоров'я, кінчаю за упокій!

Мій день народження відсвяткували тихо, але приємно, а офіційні празнування ще будуть, бо Лада, Герольд і Меган були у відпустці на морі, добре відпочили, особливо, Герольд, це було їм дуже потрібно. З того часу, як він одержав підвищення – 90 % його часу іде на «політикування», весь час він мусить їхати в столицю, домогаться то те то се для його організації: «Шукай і спасай», яких є 28 по цілій Америці – це спеціалісти з різних фахів, які знають, уміють, що робити під час катастроф, там інженери, лікарі, пожежники, спеціальні собаки – шукачі і Герольд є начальник такої групи в Північній Каліфорнії. Сьогодні – 2 роки страшної катастрофи в Нью Йорку, Вашингтоні, штаті Пенсільванія. Герольд з його групою через 2 дні були уже в Нью Йорку і з іншими групами працювали серед цього жаху і це кожний раз, коли є страх. Наприклад, коли ракета «Колумбія» оце недавно упала і 7 людей загинуло, Герольд з його групою зразу були послані в штат Техас, шукати «шматочки» буквально! І інші, інші. Коли немає катастроф він ще виконує функцію районного начальника пожежників, і тому що у нього чесний і прямий характер, йому трудно розробляти дипломатію, а коли він висловлює свої думки, місцеві, державні чиновники на нього вішають собак.

Цей знайомий, що помер у 92 роки в кріслі, його дружині 82 роки і на 90 % сліпа, багато віддає нам і переробляє кімнати покійного чоловіка для свого онука, який буде жити там з нею. І Драго, мій чоловік, на десятому небі, бо Тамара, вдова померлого, дала йому всякі дуже цінні і важливі прикраси для комп'ютера і я мушу признати, що я дивуюсь її хоробрості, як вона цілий день сама у великій хаті, великий сад під горою і всі готування обіду вона робить сама. Коли ми були там вона мене спитала: «Скажіть це рис, чи перлова крупа?»...

Листи до Георгія Шибанова

1997-2009 роки

Георгій Шибанов (1949 – 2012) – мистецтвознавець, публіцист, заслужений діяч мистецтв України, автор понад 400 праць, присвячених історії та мистецтву краю.*

* **Полтавіка.** Полтавська Енциклопедія. Том 9. Образотворче і декоративне мистецтво. Книга 2: М-Я. Головний редактор О. А. Білоусько.- Полтава ТОВ «АСМІ».-2015. -С. 666-667.

Листи та листівки (51 одиниця) до НА ПКМВК були на початку 2018 року люб'язно передані дружиною – Шибановою Галиною Дмитрівною. Там же зберігаються листи Георгія Шибанова до ККР, що після його смерті були надіслані Галині Галян Катериною Кричевською з Америки.

Лист від 27 жовтня 1997 року

Вельмишановний Пане Шибанов!

Позавчора послала Вам лист з телефоном моїм і відповіддю на Ваш лист. А ще додаю, бо прочитала Ваш уривок з книжки про скитання по Німеччині Нестора Городовенка¹ і, цікаво, що спочатку, де вони були під Бреслау, ми були в робочому таборі лише пізніше, а потім як втекли були в Дрездені уже після того, як його зрівняли з землею. Вже після війни знаходились в таборі переміщених осіб, де нас брали «на Родіну», де був організований хор В. Завітневичем² (я в ньому співала) і, звичайно, знала П. Дрозда³. Я посилаю копію фото того історичного моменту після «нашої перемоги, таборян», був одслужений на площі табору молебн всіх українців і співав збірний хор, а

Листи з Америки

американські журналісти знімали всю трагедію «забирання на Родіну», як солдати американської армії пуерториканського походження, які оточили табір і на площі поставили авта і почали «забирати», як Дрозд писав, я сама бачила: люди дуріли од страху, як батько запихував двох маленьких дітей у канаву коло будинку, де ми жили і Ганнуся⁴ і Василь Шерей⁵. Але цей фільм десь досі сидить в архівах якогось бюрократичного відділу, або армії, або внутрішніх справ. Совети ловили людей на вулицях, в приватних помешканнях, переконали американців, англійців і французів (аліантів), що ми всі зрадники, які працювали з німцями, навіть ті нещасні військовополоненні червоної армії, яких мучили голодом, холодом, хворобами німці по жахливих таборах і ті, що вижили, добровільно поїхали додому – але уже в дорозі зрозуміли, що їх чекає у «своїх»: їх били, зневажали і обіцяли Сибір чи стінку! Один з таких втік чудом і повернувся в Німеччину і був в нашому таборі Дора біля Нордгаузена де німці будували ракети в горах і де, як ми туди дістались, ідучи на Захід пішки з Тюрінгії, побачили перед горою велике місце, як поле. Там американське військо виклало трупи робітників і лише між шеренгами були доріжки, по яких ходили військові, журналісти з цілого світу і величезна кількість цих трупів і пів живих – були полонені Червоної Армії.

Багато було подій, багато пережито. Зробила копії Ваших уривків і посилаю знайомим.

Щирі привітання Вашій дружині. На все добре Катр К. Росандіч.

-
- ^{1.} *Нестор Городовенко (1885-1964) – український хоровий диригент, знавець і інтерпретатор народної пісні*
 - ^{2.} *Василь Завітневич (1899-1978) – мовознавець, правник, професор, під час війни виїхав до Німеччини, а потім США*
 - ^{3.} *Павло Дрозд – хорист капели «Думка», проживає в Канаді (Гамільтон)*
 - ^{4.} *Ганнуся Шерей – солістка капели «Думка»*
 - ^{5.} *Василь Шерей – чоловік Г. Шерей*

Лист від 9 квітня 1998 року

Дорогий Пане Георгію!

Дякую за лист. Радію, що пакунок ви одержали і що все прийшло і вам і пану отцю до вподоби. Сьогодні якраз день, коли ви повертаєтесь додому. Додаю тут статтю про Ганну Шерей лише частину, решту не знайшла, якщо попадеться, дошлю... Також згадала, що пару років перед смертю, коли Ганнуся могла ще трохи чути, у неї був Сергій Білокінь і робив інтерв'ю з нею. Знаючи його (або, що я чула), він не радо ділиться інформацією. Не знаю,

Катерина Кричевська-Росандіч

чи це правда, повторюю, що чула. Але про довге інтерв'ю з Ганнусею Шерей знаю, бо сама Г. Ш. мені це оповідала по телефону. Може Дмитро Малаков (мій приятель) і заступник директора Музею історії Києва зможе Вам допомогти з інформацією...

Поки не можу знайти негативи Ганни Ш. в Нью Йорку, згадала, що фото з рештою її речей (платівки, програми концертів і інше) послала в Музей історії Києва (відділ діаспори, директор Володимир Тихенко). Вам треба поїхати в Київ на 3-4 дні і роздивитись, що там є...

Щиро – Катер. К. Росандіч.

¹ *Сергій Білокінь (1948 р. нар.) – український історик, джерелознавець, доктор історичних наук*

Лист від 4 червня 1998 року

Дякую за лист, також за вірізку з газети – Ваша подорож до Північної Америки. Ви трохи «переборщили» з компліментами мені! Дякую за честь!...

Дуже цікаво мені було почути про Макара Сушка! Я його знаю ще з Мангаймського табору в 1945-46 роках і потім зустрічала його в 50-х роках в Канаді. Симпатичний хлопець і гарний голос! Ну і Дрозд Павло був в цьому таборі, його я менше знала.

Я розпитувала всіх, хто міг би знати про Завітневича, але нічого не могла дізнатись. Все, що пам'ятала – написала вам.

Щодо Ганни Шерей, то коли вона народилась – не знаю, але, здається, вона було одного віку з моїм батьком (1901 р.), а померла, по-моєму в 1993 році в грудні (?).

Мені звонив Сергій Білокінь, він зараз є в Вашингтоні на 2-3 місяці, колись він вів довге інтерв'ю з Г. Шерей, він мешкає в Києві і на осінь буде там. Я думаю, варто до нього звернутись.

У нас продовжує панувати EL NINO (погана погода) холодно і дощі, опалюємо як взимку!

Щиро вітаю Вас і пані Галю, бажаю всього найкращого Вам обом!

Щиро Катер. К. Росандіч.

¹ *Макар Сушко – професійний співак, учасник українського національного хору імені М. Леонтовича*

Лист від 21 липня 1998 року

Дорогі панство – Галина і Георгій!

...Щодо Ганни Шерей, то вона була весела, отзивчива, не хитра, відкрита людина і з темпераментом, це передалось її синові! Я її дуже любила. На жаль, вона овдовіла рано і їй було тяжко без Василя Шерея. Але вона мала багато друзів там на сході Америки і вже коли втратила слух і тяжко було їй зі здоров'ям, вона переїхала в старечій дім, це було при православної церкві.

На початках, як і всі ми емігранти, Ганнуса приїхала перша в Нью Йорк, (пізніше приїхав Василь Шерей), без мови ще брала яку завгодно роботу. В той час я також була рік в Нью Йорку, вона працювала на якійсь фабриці, де робили «метелики» до чоловічих сорочок (бантик) і платили не за день, або тиждень, а скільки пошіє в день. Жила вона в дуже скромному помешканні в районі Нью Йорка, де мільонери не живуть! Ганнуса працювала тяжко, співала в церкві і все ж не губила свою чарівну усмішку. Потім, коли я повернулась до Каліфорнії, ми не бачились і лише у 1959 році, коли я була в Нью Йорку після подорожі в Європу, ми зустрілися на моїй виставці акварелей і я їй подарувала краєвид з Баварії, який їй сподобався. Цікаво, що сталось зі всіма її речами і картинами, не лише моїми. Віддаль між Атлантичним і Тихим океанами – велика – 4000 миль і я рідко була на сході. Потім Шереї переїхали до Штату Нью Джерсі, здається.

Ганнуса сприймала життя реалістично, дуже часто давала концерти на добродійні цілі, без гонорару.

Якщо будете в Німеччині в районі Мюнхена – Новий Ульм, то зможете побачити і Альпи – Berchtesgaden і околиці кругом, це дуже красиві місця і, звичайно, з історичного боку, крім концентраційних таборів були і цікаві речі – музеї в Мюнхені, Авсбурзі, інші.

Як будете писати продовження про Вашу подорож по Канаді, США в газеті, пришліть, будь ласка, мені – цікаво. У нас почалося Каліфорнійське літо – гарячі дні, прохолодні ночі і немає дощу! Сумно читати, що діється в Україні. А тепер, як і давно, навіть українську православну церкву продали – греки з москалями домовились – «не было и быть не может», немає української церкви, визнається лише російська! А вона завжди була імперіалістична, не християнська – лише політична сила. І при чому тут Бог? А люди ідуть до якої церкви? Вибачте!

Бажаю Вам і Галі всього найкращого! Щиро Катер. Р.

Катерина Кричевська-Росандіч

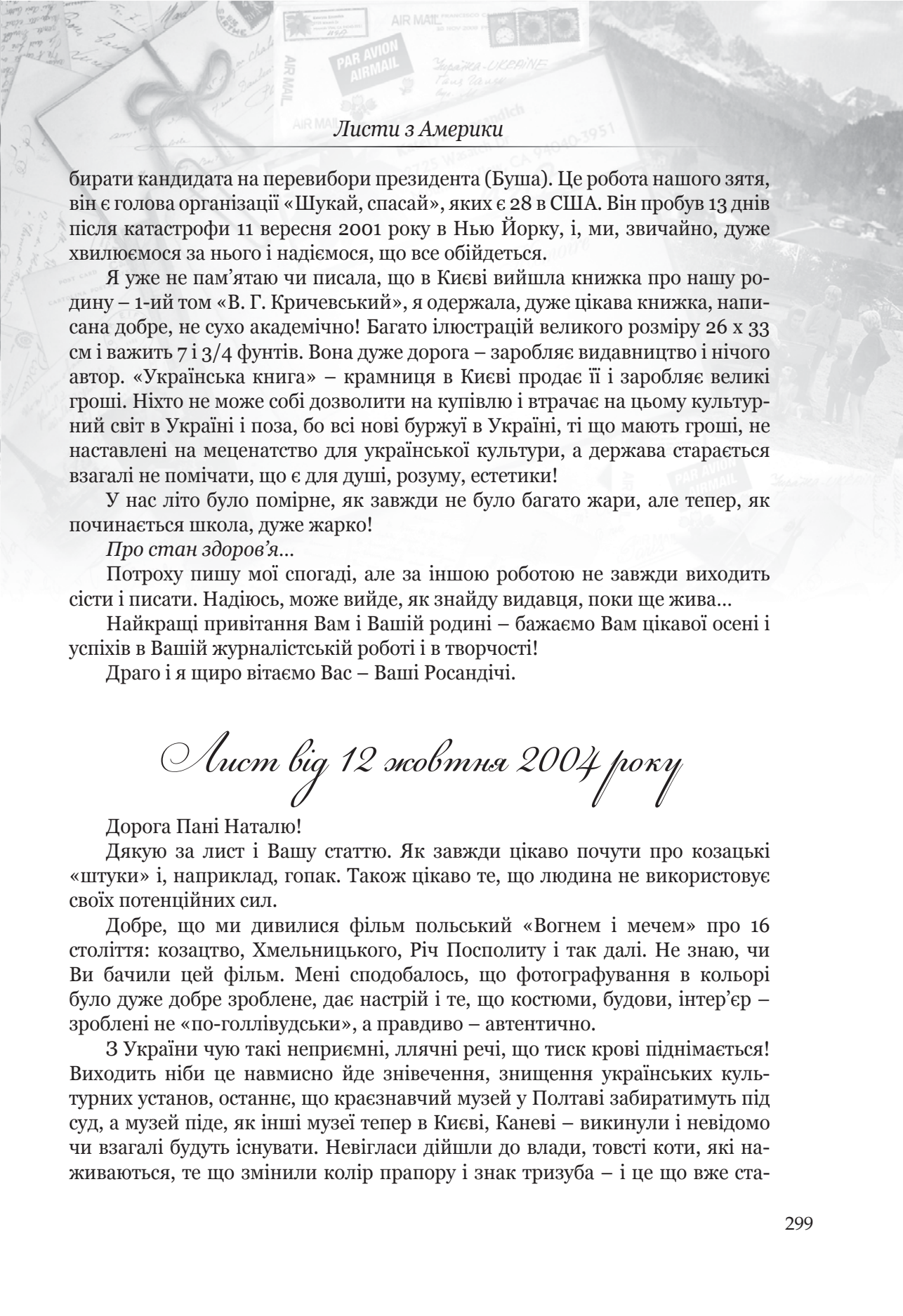
Лист від 28 грудня 1998 року

...Ви пишете про ситуацію в Україні і 95 % всього ми знаємо, чуємо, бачимо – сумно, що таке є. Я маю свою теорію, часом не популярну серед діаспорних українських «патріотів» – незалежність не мала «кінця і початку» – тобто всі, хто були при владі і всі, хто служив дьяволу, засирав, мордував, мучив, не давав розвитку інтелекту, свободи думки, всі – так самісенько сидять, як сиділи, і психіка, методи залишились ті самі. От Ви кажете, що Німеччина цвіте, порівнюючи з Україною. Я бачила Німеччину абсолютно знищеною, буквально в 1945-46-47 роках все було закінчено, покарано і почате інше життя. Гітлер і Сталін були однакові, але чомусь всі, особливо в Україні, Росії ніхто (офіційно) не згадує про мільйони знищених, про примітивне життя людей в ім'я прогресу комунізму і так привчили, що мало, або ніщо – це нормально... Мер Києва їде в Чикаго і промовляє там, що німці зірвали Хрещатик і центр! Це ж не лише брехня, а комуністично-московська пропаганда, яку Москва поширювала з кінця війни. Коли люди, очевидці, які були на Хрещатику, як я, почали робити репліки, мер Києва продовжував запевняти, що це «німецька» пропаганда! В Україні є малесенька купка людей, особливо молоді, на яких є надія, що вони поведуть, але це замало, решта «старички» – згадують путівки в Крим та дешеву ковбасу. Певно, що тяжко населенню, але хто винен? Ті, що сидять де і раніше сиділи, але зараз ще легше свої кишені набивати! Вибачте за песимізм під Новий Рік...

Лист від 19 січня 2000 року

Дорогий Пане Георгію!

...По натурі я не сльозлива і не сентиментальна, але ... як читала ваш опис – концертів «Думки» в Парижі і їх сприйняття не лише публікою, а й музикантами, у мене навернулись сльози, я уявила собі тих співаків наших і, знаючи французів і їх снобізм, як спочатку вони дивились на тих «пейзанів»!! Але ... навіть зараз я радію, що капела так показала красу всього – голосів, великий талант Городовенка і, що мій батько «теж був» на сцені з костюмами для «Думки». Цікаво те, що десь в моїй пам'яті – бачу рисунки батька – оці костюми – особливо для жінок. Це реакція! А зараз Вам великі GRATULAZIONI з нагоди вашого 50 – річчя! Ой, як я Вам заздрю – 50 – річчя це ж лише початок!! Бажаю в слідуючі 50 років великих творчих успіхів, добробуту, здоров'я

Листи з Америки

і нормальних умов в країні, щоб Ви і пані Галина і Владислав – жили безжурно і раділи за сина в його науці, щоб Вам щастило в усьому!

У нас найбільша новина, що ми стали дідом і бабою, як страшенно скоро біжить час! Ніби вчора все було, а фактично стільки прожито цікавого, страшного, гарного і сумного!

Надіюсь, що і Вашому сину буде щастити в школі адвокатів. У нас є приятелі в Полтаві, онук яких теж на цьому факультеті, то знаю, як дорого коштує ця наука. Коли наша Лада народилась я відкрила в банку кошт її і вкладала, що знаходилось, то 1 долар, то 5, то 10, потім мій батько на її день народження давав їй гроші і коли вона закінчила гімназію, у неї було 23,000 доларів, коли закінчила університет – залишилось 600 доларів. Тепер статистика каже, в штатному (не приватному університеті) дитині, яка народилась сьогодні, наука коштуватиме 125,000 доларів!

Надіюсь і бажаю, щоб Ваша книжка про Городовенка вийшла скоро! Чи є якісь перспективи поїздки до Канада, США?...

Щиро – Катерина К. Росандіч.

Листівка від 16 лютого 2000 року

...Щодо культурної громадськості (Ваші слова). Ви трохи ідеалістично бачите ситуацію. Тут в Північній Каліфорнії я маю дуже малий контакт з громадськістю, я маю окремих знайомих, але близької участі в імпрезах, зборах, святкуваннях, особливо історичних поразках і так далі, не беру. Ні часу, ні інтересу в моєму характері – не маю.

Я особисто купила б книжку про Городовенка – 8-10 книжок, по 8 доларів – це не дорого. Найкраще подати коротко про план видання цієї книжки і додати про те, що гроші потрібні на видання – в газету «Українські вісті» (адресу додаю). Я додатково напишу до редактора про важливість надрукування в газеті. Те саме добре було послати і в газету «Свобода», українська частина, вона виходить в англійській і в українській мовах. Це буде практичніше.

Це єдине, що я зараз можу зробити. У мене великі ускладнення з моїм здоров'ям, або браком його і я мушу концентруватись на цьому, бо багато часу йде на процедури і залишається мало часу на потрібні речі, або навіть цікаві.

Про Завітневича я знаю лише той час, коли він жив в DP camp (табір для переміщених осіб) в місті Мангайм, Німеччина в 1945-46 роках, створив хор, де і я один час співала... Все, що я знала про Городовенка і Шерех я Вам написала.

Оце все, що можу написати і як можу допомогти.

Щиро вітаю Вас з Родиною, на все добре! Катр. Росандіч.

Катерина Кричевська-Росандіч

Листівка від 30 березня 2001 року

...Відповідаю на запитання:

1. С. Білоконю я не передавала ніяких інформацій. Він відвідував Ганну Шерей в старечому домі, вона мені про це говорила тоді.

2. Г. Костюк – відомий публіцист, письменник, знав Ганнусю і Василя Шерейв довго. Але тепер він в поганому стані: сліпий і дуже старий.

Гратуюлю Вам з закінченням і виходом в світ Вашої книжки, буде дуже цікаво побачити і прочитати! ...

З сердечним привітом і найкращими побажаннями Катер. К. Росандіч.

Листівка від 3 червня 2001 року

Вельмишановний Пане Шибанов!

Серед листів знайшла оце, що прикладаю: листівки Ганни Шерей і лист про Г. Шерей од Григорія Костюка¹ від 1995 року. Може Вам буде цікаво. Останні 6 місяців були у мене тяжкі – здоров'я...

Додається лист до пані Катерини від 27 листопада 1995 року Г. Костюка, надрукований на друкарській машинці і підписаний ним. У ньому говориться про те, що в державній музейній установі Києва створений окремий куток про незабутню Г. Шерей, куди повинен був потрапити архів співачки від неї самої, тому копії з цього архіву, надіслані пану Г. Костюку Г. Шерей, не варто туди надсилати (фото побутові, персональні виступи Г. Шерей, публікації в американських та канадійських журналах і газетах про неї, відгуки на прослуховування платівок з її виступами тощо), тим більше, що він (Г. Костюк) абсолютно сліпий, безсилий і відшукати фотографії не зміг би. Не дивлячись на все це Г. Костюк дякує К. Кричевську за те, що вона читає його статті, зокрема про Тодося Осьмачку, а зараз він підготував статтю про Юрія Косача, який приятелював з Мар'яною Кричевською, став її чоловіком і хоче дізнатися ким Мар'яна доводиться К. Кричевській і тому подібне.

¹ Григорій Костюк (1902-2002) – літературознавець, письменник, критик, мемуарист, історик, журналіст

Листівка від 4 січня 2002 року

...Щодо споминів про Городовенка – то, коли батько працював для «Думки» я була мала (5-6 років). У 1942 році Ганна Шерей жила напроти нас на Обсерваторній вулиці в Києві і ми бачились, а після війни, ми жили разом в одному помешкані в DP таборі в Мангаймі, дружба продовжувалась потім в Нью Йорку, в 1955-56 роках я зустріла Ганну, де вона жила сама, бо її чоловіка Василя не пускали в США із-за якихось труднощів з легенями. Багато того, що я знаю про Ганнусю і вона оповідала про Городовенка, є більш родинного, інтимного характеру і в пам'ять про Ганнусю, я ніколи не буду ляпати язиком, бо Г. Ш. була приватна людина. Городовенко хоч був дуже талановитий диригент, в приватному житті ангелом не був і ідеалізація його як людини – немає нічого спільного з його здібностями і досягненнями! ...

Вам і Вашій Родині бажаю всього найліпшого в Новому Році!

Щиро Катр. К. Р.

В. Кричевський. США. 1964

Лист від 26 червня 2002 року

Дорогий пане Георгію!

Дякую за лист... Декілька днів тому говорила з Дмитром Малаковим і він казав, що наступного дня, ранком буде бачитись з Вами в Києві. Надіюсь, що зустріч відбулася. За книжки не турбуйтеся, ще буде нагода, а гроші на почту не тратьте. Є люди, які «мотаються» туди і назад без кінця (США і Україна).

Пишу коротко, бо завалена роботою. Єдине фото де є Багрянний (докладаю) це з Михайлом Воскобійником і генералом Капустянським в таборі Новий Ульм...

Про погоду в Північній Каліфорнії...

К. Кричевська з поетом Василем Баркою. Торонто. 1954

Щодо життя в Україні – поки старі бюрократи з радянськими звичками і новоспечені мафіозі не поздыхають, і поки молоде покоління не навчиться новим законам, які треба шанувати, а не підкуповувати за взятки, знайомства, хабарі і посадять в тюрму винних, доти буде те саме. Адже «незалежність» є лише слово! Мені оповіла знайома з Полтави, що зараз «модно» (!!!) купувати дипломи дітям-шалопаям новоспечених багатіїв – лікарські дипломи, наприклад, вони «працюють» в лікарнях, оперують!!! І отакій ідіот, щоб він здох, оперував на одній дитині, побачив якийсь «опух» і вирізав його, а виявилось, що то був сечовий міхур! Скалічив дитину на все життя! Ох! Якби мені Бог дав можливість чудо бути диктатором на 6 місяців, я б почистила не лише Україну і трохи (якби встигла) і Америку моїм способом! І цей спосіб нічого спільного немає з милосердям, Богом, сентиментом і теплими словами! Мій терор!!

На цій драматичній ноті – кінчаю...

Щиро Катр. К. Р.

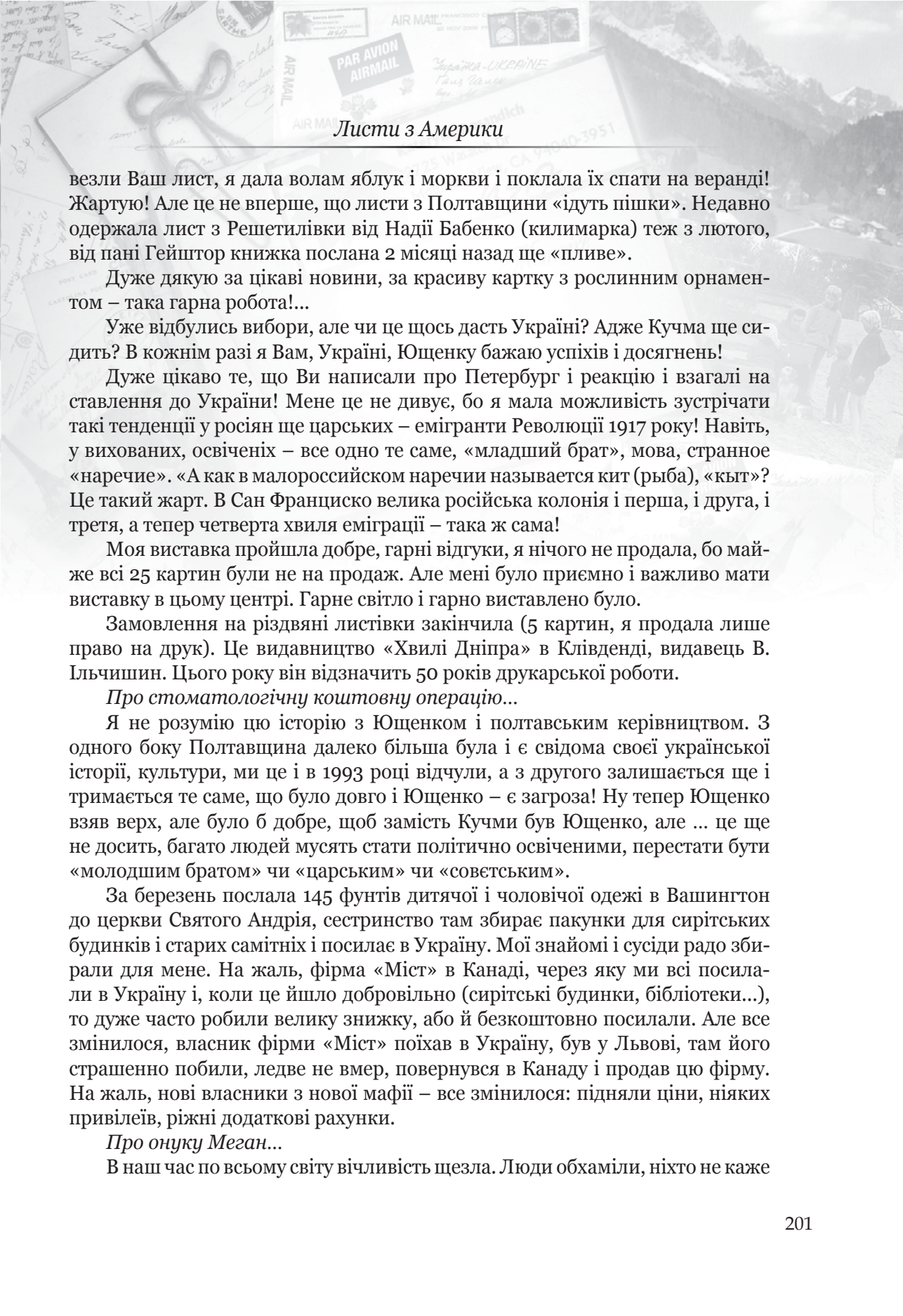
Лист від 19 лютого 2003 року

Дорогий Пане Георгію!

Дякую за лист. Ваш тиск 185/120 – скандальний! Особливо – 120. Як приклад, весь цей час (останній рік мій тиск був дуже добрий), я міряю хоч раз на тиждень, а оце недавно купила шинку і розділяла її (порізану на шматки і розкладену у пластикові мішечки), то «прикладалась» і також до сиру, який був досить солоний і ось сьогодні замість 126/79 – 145/ 83!

Я варю без солі, а на столі є замітник – потасій (Potassium) смакує як сіль, але не сіль, добре як є корчі (спазми) в носі, ступні. Також треба пити багато чистої води, од 6-8 шклянок на день.

Перестаньте думати про людство! Воно само собі робить шкоду, не лише Україні, взагалі всі, за всю історію світу і, головне, завжди замішують Бога!

Листи з Америки

Це найбільше, що я не зношу: або надіються забагато, що Бог от-от їм допоможе, я ніяк не можу зрозуміти чому іменно їм? Іудеї придумали, що вони «вибрані» люди! Мусульмани вважають, що лише вони є праведні, лише вони мають право на життя на землі! Християни надіються, що бідний Христос буде їх спасати? Знову ж – чому, хіба людство заслужило на допомогу? Ні ... Ви ще молодий, я надивилась за 76 років, як людство себе поводить – різне і я переконана, що лише 5-10 % всього людства живе, думає і діє як людина, а решта, включно з політиками всякими, так званими провідниками, героями, захисниками – це все керується: досягненнями кар'єри, грошей, попасти в історію людства як герой, військовий геній (це наш Буш!!!), або жити в «своє удовольствие» – скільки брехні, грабунку, інтриг, все це дуже посилилось за останні 20 років в Америці. Я не вибачаю нічого, особливо, коли можна робити чесно, не вибачаю, що Папа Римський дає санкцію – Бог дасть на всіх дітей, лише народжуйте! Це такий абсурд! Хтось платить за це ідіотство – стражданнями, голодом, хворобами!

Ні більше не буду говорити, бо мій тиск моментально пішов угору! Природа – єдине, що є чесне!

Діма Малаков передав кимось книжку. Маю дістати...

Всій родині – всього найкращого!

У нас протести, демонстрації проти війни, паніка по телевізору – про отруту, газ і так далі – преса дуріє!

«Життя стало краще, життя стало веселіше», як говорив папа Сталін!

Щиро Катр.

Лист від 20 березня 2003 року

Дорогий Пане Георгію!

Дякую за лист, сьогодні одержала! Також дякую за вітання з моїм «професорством»!! Відверто кажучи, мені ніколи в голову не приходило, що художній інститут, а тепер Академія мистецтв мені (!?) присвоять таку честь!

Щодо листів! О. Федорук якось мені написав – «особливо дякую, за рукою написаний лист!» Бо люди перестали писати листи взагалі, а особливо ручно! Я пишу 7-10 листів на тиждень, велика переписка з Україною, Європою, Канадою і, звичайно, США. Також я організую мій день, інакше нічого не буде зроблено. Колись, як я була на десять років молодша, я могла за один день зробити дуже багато, бо я від природи працьовита, люблю і фізичну працю, садок, землю, обрізання дерев, копати, садити, полоти – це все дуже добре впливає на нервову систему, завжди дає мені душевний баланс. Тепер це все тяжче, бо Stenosis позвонка (викришення) і артрит заважають болями

і тому можу лише потроху працювати на дворі. Але навіть трохи дає мені задоволення, почуття закінченості. Зранку, після того як я зроблю каву, нагодую kota, собаку (чоловік, коли пішов на пенсію – домовлено було, робить сам собі сніданок), я сідаю в ательє, ставлю малесеньку телевізію – новини і пишу листи, пишу (коли треба) рахунки. Чоловік іде з собакою на прогулку, я кінчаю посуду, ліжка, звоню кому треба. О 12 – їй їмо обід, чи як в Америці кажуть ланч (lunch), після цього лягаю на пів години і сплю, як по годиннику. Після цього 2 години пишу спомини, або малюю. О 6 –їй вечора – вечеря. Я стараюсь готувати декілька обідів 1 день. Їх заморожую порціями і тоді кожен день мені треба лише додати салат і свіжу ярину, фрукти. Всі мої сусіди звикли до мого борщу зі старим салом і тому я варю борщ у великому баняку! Я навчила їх їсти гречану кашу...

Якби я не мала практику радянського дитинства, війни і емігрантського початку, то ми б не могли вижити і мати на невеликі гроші пенсії і зручне життя.

Щодо Вашого тиску, то ви мусите перестати їсти сіль взагалі! Хай Ваша дружина варить без солі, а на столі кожний хай собі посолить. Тут компромісів не може бути, бо це є справа серйозна!

Ви мусите себе «перегіпнотизувати» і перестати переживати речі, які ви не можете змінити, а навчитись їх сприймати і зуміти змінити те, що є в Ваших силах. Переживати і нервувати не варто, бо від цього не покращає.

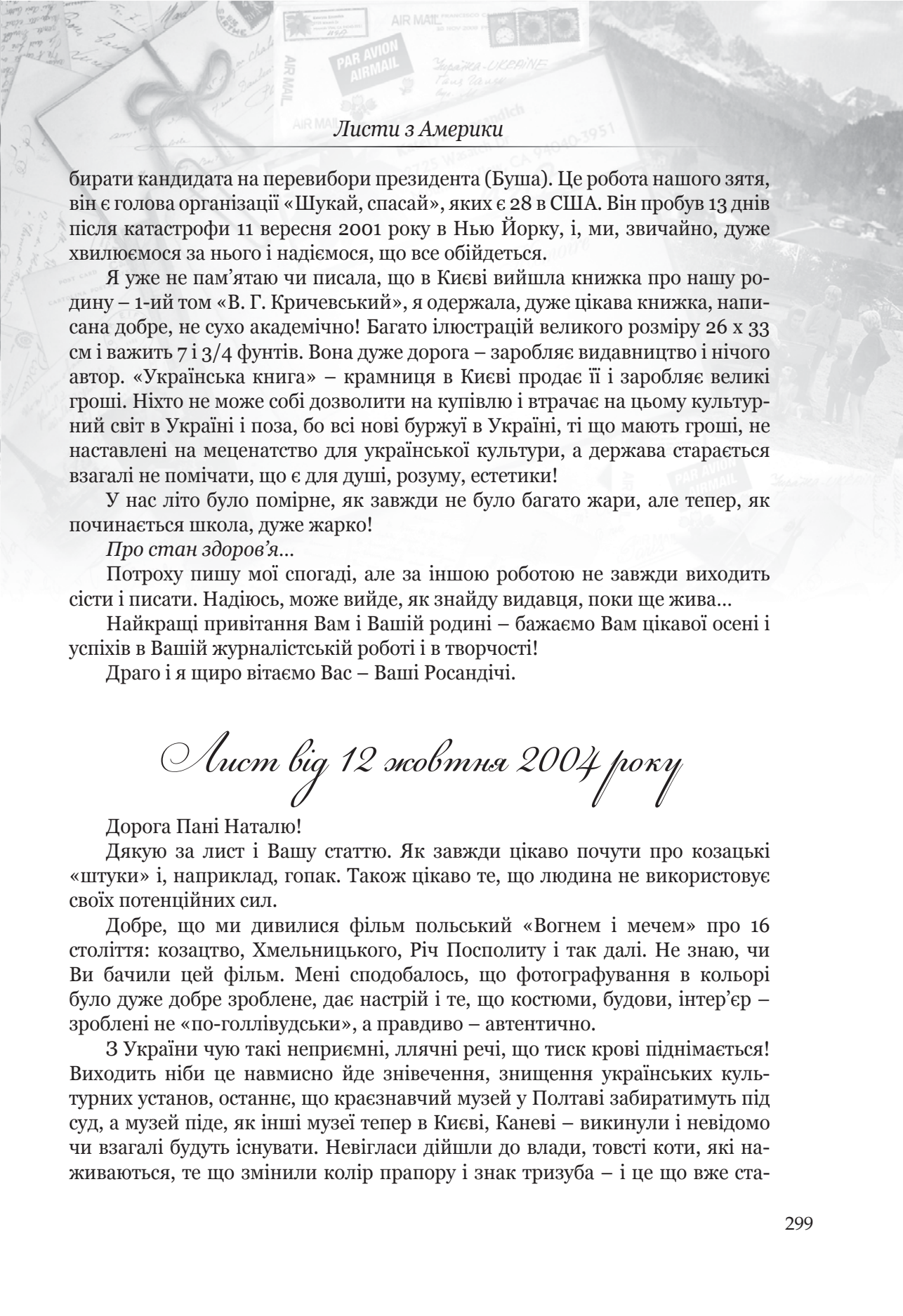
У мене так іде од мами і баби, це по маминій лінії. Мій лікар хоче, щоб я тримала тиск 125-135 – систолік і 72-80 діастолік 125/72 і так далі певно, що при жвавій розмові, тиск іде вгору, але це не є кожноденний і цілоденний тиск. Для систолік (125-135) я беру норвакс – 10 мл, для діастолік (72-80) я беру анупріл. Цього року у мене не так набухають щиколотки, як торік. Кожен день 2-3 рази беру водогонну таблетку, бо серце недостатньо випомповує з легенів воду і допомагає тиску.

У нас почалась лихоманка готування війни з Іраком! Я не можу слухати ті теревені преси, політиків, самого Буша, який раптом став святий та божий! Тут почали і страхи наводити на терористів, які можуть мститись за війну з Іраком.

Я не дивлось новини! Мені вони всі набридли. Ввечері читаю цікаві книжки – одна з них про історію Чорного моря, поселення ще до Візантії (флора, фауна, морські течії і до нашого часу). Написана англійським професором Яном Ашінсоном.

Дмитро Малаков – дуже мила людина. Я його знаю ще з 1941 року, коли йому було 5 років, а його брат Георгій – був мій колега і приятель.

Ви вжили слово «озвіріння» – я не згодна. Звір боронить своїх дітей, свою територію, вбиває лише те, що йому потрібно, щоб вижити. Звір не мучить, не знущається; а людина робить все: грабує, вбиває в ім'я Бога, в ім'я ідеї, жадоби, хоч має досить, згадайте походи хрестоносців, інквізицію, голод 32-33 років, заганняння в колгоспи! Ні не буду говорити, бо у Вас і у мене підніметься тиск!

Листи з Америки

Те, що Україна стане новою територією для мусульманських емігрантів – це майже факт. Дурні американці – бездумні – напустили нелегалів, кого загодно, не лише мусульман, але у нас 68 % учнів в школах – це мексиканці, а найбільший приплід це також не білих і навіть не чорних (69%) – це південно-американські емігранти, які є найменш освіченими, які не асимілюються і не платять податків, бо велика кількість нелегалів і не працюють, або як працюють, то за готівку. Кінчаю.

Вашій Родині наші найкращі побажання, Вам спокій, не переймайтесь! Щиро Катр.

Лист від 6 травня 2004 року

Дорогий Пане Георгію!

Дякую за лист (вчора прийшов) і за всі компліменти на мою адресу, або мою роботу!

З Вашим листом прийшов лист від п. Колеснікова з Полтави (талановитий аматор-художник) з фото виставки Кричевських, яку влаштував краєзнавчий музей. Я послала ніби продуктову посилку до Галі Галян, куди і заклала різні рисунки, етюди і так далі і позначила «родинні фото і рисунки бабусі від онуки» такого роду написи. Справа в тому, що митниця в Україні, так звані «державні охоронці кордонів» (!!!) здирають страшні гроші, якщо заявлено правдиво, що посилається «мистецтво», або щось цінне – і той факт, що це подарунок для збагачення музеїв країни, цих «бдителів юстиції» не цікавить, а вони здирають великі гроші за дарунок і я певна, що в державну касу вони не йдуть! Якийсь дядя-художник з Австралії привіз в Україну свій доробок (точно не знаю скільки картин, але багато) в дарунок музею чи музеям, з нього зідрали 12,000 доларів! Уявляєте? Я «насобачилась» за моє життя, як державників (ріжних) обдурювати. Збираюсь таким же способом послати батька і Миколи Кричевського пару речей в Миколаївський музей імені Верещагіна. Пять років назад вони випадково дістали один етюд Миколи Кричевського і так раділи – був спеціальний «прийом» цього етюда в Музеї! З того часу я познайомилася з директором і декількома активними людьми в Миколаєві (директор сиротинця та іншими). Я підтримую такі речі, такі установи і таких людей. Те саме з Симферополем і так далі.

Ви підняли питання про книжку, про мою роботу! В діаспорі, в Америці, Канаді – вона не буде надрукована. Хоч мушу сказати багато, багато людей і в Америці, Канаді, Європі мають мої картини, купували радо – подобались і я дешево продавала завжди, але... Є декілька причин, із-за яких не будуть друкувати мене.

Катерина Кричевська-Росандіч

Це по-перше – мій характер і моя нетолерантність до нечіткості в бізнесі, тобто галереї, які виставляли мене, я не вибачаю, коли з мене роблять дурочку, або кажуть, що мистець не повинен бути практичним і думати про гроші! Я маю багатенько ворогів.

По-друге – є певна упередженість, бо я не є галичанка. По-третє – я ніколи не пхалась, по натурі я кустар – одинак і не люблю клубів, товариств, організацій де треба і можна себе пропихати. Всі виставки я мушу сказати і особисті і групові, а їх було багато – я ніколи не пропонувала, просила себе або за себе. Мене запрошували, пропонували. Знову ж я не політик, з моїм язиком і нетолерантністю, який би я не була геній, ніхто не буде тратити гроші на мене. Я критикую за суто галицький патріотизм, який виявляється в вишиваних сорочках де треба і не треба. Я не толерую рамочки з вишивкою хрестиком і презентацію з борщем і голубцями також при кожній нагоді! Пройшовши табори в Німеччині, коли там це було може і потрібно, але приїхавши до нормального життя в Америці, цей парохіальний патріотизм, я вважала, лише шкодить Україні – вже пора ввійти в 21 століття. Діаспора, власне галичани, дуже багато досягли і роблять багато потрібного і доброго і я знаю це, але не маю ілюзій, не дивлячись на те, що я дуже багато дарую і дарувала картин всіх Кричевських на різні цілі для громади, все ж я «не своя».

Дмитренко¹ був великий політик, він умів робити приятелів і так далі.
Про стан здоров'я та пожежі в горах...

¹ Михайло Дмитренко (1898-1997) – український маляр, монументаліст, графік, уродженець Лохвиці, учень Федора Кричевського

Лист від 2 червня 2004 року

Дорогий Пане Георгію!

Дякую за щирий лист. Щодо галичан і, особливо, галичан в Монреалі, то це спеціальна справа. І я мала справи з монреальською публікою і заклалась, ні за які лаври, туди більше не повернусь.

Науковці кажуть, що людина – це 50 % – гени від батька, матері, дідів, бабів – 50 % – це оточення: дім, відношення батьків, домашня атмосфера, школа, вчителі. Друзі, оточення, а головне, з яким багажем Ви приходите в дорослість і це ж торкається мас, країн. У галичан виробився український націоналізм, що добре, але будучи не великими, під Польщею, що сама не була з прогресивних, а дуже «зарелігізована» католицизмом країна, Галичина за зовсім малим відсотком була аграрна країна з отією провінційністю, яка досі виробляє «вишивки», «пирого» і так далі, де треба і не треба і з

Листи з Америки

чим я боролась і досі не здаюся! Галичани мають рису, яка нам потрібна – практичність, уміння робити гроші, торгівля тощо. Але інтелігенції галицької, не новоспеченої так званої інтелігенції, яка має титули і дипломи, а галицької елітної, старої інтелігенції – дуже мало, і це цілком інша публіка – та вузкість, вишивки і випещування українського патріотизму у цих людей не існує. Я мала можливість працювати в Нью Йорку з такими людьми, багато навчились від них і побачила, що не всі галичани псують українську мову, не всі галичани вузьколобі і меркантильні, але, ... на жаль, в моєму випадку, люди, які в більшості відкривали галереї – галичани, які ніякого поняття не мали про мистецтво і на мене дивились як на дойну корову і хоч я знала, що похвала і так далі це лише рефлекс, щоб одержати від мене те, що зробить їм гроші. Але тоді, як і зараз треба було грошей і я виставлялась, робила виставки і продавала дуже дешево, порівнюючи з іншими, але коли «вживання, неповага до моєї роботи» стали дуже видимими, я цих людей кидала без «погляду назад», як американці кажуть. А таких випадків було чимало!

Моя мама була дуже відверта жінка з строгими принципами і мені завжди вбивала в голову – «краще мати діло зі сволотою (вибачте), ніж з міщанством». Один з моїх найкращих приятелів, з російським прізвищем і ні краплі української крові, є один з найбільших українських патріотів, активний своїми знаннями, писанням, виступами! Те, що з Вами було в Монреалі, мене не дивує!

Зараз в Києві вийшла книга Валентини Рубан «Кричевські», вона працювала над нею більше 10 років. 1000 примірників наклад, багато ілюстрацій. На цьому тижні, здається, має бути презентація книжки в Академії Наук. Поки нічого не знаю скільки коштує, де можна купити і так далі.

Галя Галян написала лист, прийшов з Вашим, що вирізки з газет передасть через «сусіда», який поїхав у Полтаву і повернеться і в кінці червня (він живе недалеко від нас), його мама² відвідала нас в квітні і потім написала в газеті про свої враження з Каліфорнії і говорила на виставці в Краєзнавчому Музеї. 29 травня я послала 4 посилки в Україну – картини для Сумського, Лебединського і краєзнавчого музею, так само і для Миколаївського художнього музею і зібрані дитячі речі од моїх сусідів, дочки для сиротинця в місті Миколієві – там велика потреба!

Про погоду в Каліфорнії, роботи в садку, технологію поливу квітів, особливо троянд...

Гарного, приємного літа! Щиро Катр.

^{1.} Г. Шибанов був у Монреалі в березні 1998, де його сприйняли холодно, як «східняка».

^{2.} Н. М. Буцька, полтавка, яка неодноразово відвідувала Катерину Кричевську в Каліфорнії.

Катерина Кричевська-Росандіч

Лист від 20 червня 2004 року

Дорогий Пане Георгію!

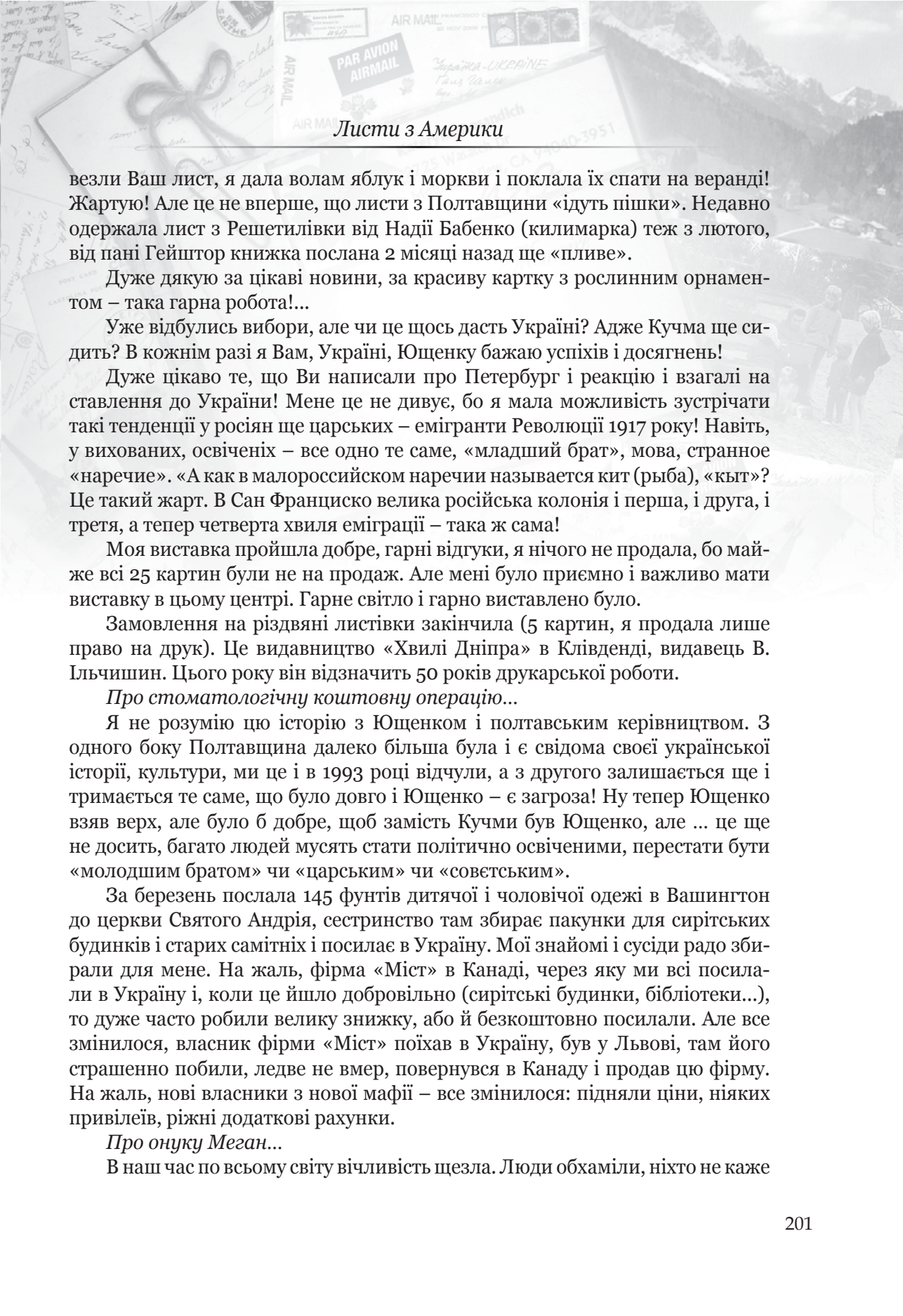
...Я вже чула з різних кутків землі (Київ, Полтава, Канада, Німеччина) про вихід альбому В. Г. Кричевський. Кажуть Соня Скрипник (Канада) і Дмитро Малаков (Київ), що розкішне, важке і дуже дороге видання! В гривнях близько 370-380, в доларах 70-75! Критика є вже в тому, що альбом можуть собі дозволити у вас – багачі, які, або яким байдуже, хто був Кричевський, інтелігенція, молодь, яка б цікавилась – не можуть і мріяти купити таку дорогу книгу. В діаспорі – знову ж ті, що мають гроші, ще не значить, що їх це б зацікавило, ті що знали і цікавились би – повмирили, а ті, що ще живі живуть на пенсії, яких в нашому випадку вистачає, якщо розумно економити... і варити вдома, а не ходити по ресторанах чи дорогих чи дешевих, які дають ніби дешево, але поганючу їжу – повно жиру, калорій, яка робить епідемію в Америці дуже товстих не лише дорослих, а і дітей!

Почала про книжку, а кінчаю жиром! Критика продовжується тими, хто бачив книжку, що краще було зробити доступну книжку, бо вона б більше розійшлася б і зробила більше користі, бо більше людей змогли придбати її, або бібліотеки, де люди змогли б її бачити.

Наприклад, Академія Наук у Нью Йорку – хіба вони можуть собі дозволити з їх мізерними здібностями (діставати гроші) купити цю книжку, хоч у них є великий архів Кричевських? Оксана Радиш, якій добре за 80 – працює в Академії по 12 годин, бо ніхто з молодих не хоче працювати там за такі гроші, які одержує Оксана Радиш – 350 доларів на місяць! В наш час це просто сміх! Але Оксаною рухає любов до Академії, до української культури і вона самотужки робить все, а там непочатий край – архівів і так далі.

Щодо радянських часів книжки українські – дешеві, їх повно було, далеко більше з мистецтва з певним «нахилом», але зараз, то це не розвиток української культури, а навпаки – русифікація на 1000 відсотків, все більше залежить від Росії, Путіна: книжки, журнали та взагалі все, про що читаю і чую з України. Я вже не кажу про політику і Владу в Липках, в Києві!

Тепер виглядає, що українська культура є для Влади і її гоп-компанії – «корешків» – річ, яку треба як не знищити офіційно, то заткнути на задній план – тенденція закривання, звуження музеїв, викидання справжніх свідомих українських робітників з позицій, де вони активно робили щось для української культури, як-то колишній директор Канівського Шевченківського музею Ігор Ліховий. Цікаво, що Ви знайомі з Марком Антоновичем, це мій старий приятель ще з Праги, 1943-44 роки. Його мама і моя були колеги в Академії Мистецтв. Я рада за Вас, що Ви працюєте і над цікавими темами!

Листи з Америки

Ви також народились в вересні та на 23 роки пізніше ніж я, я так само люблю фізичну працю, особливо в садку, зв'язану з землею...

Про онуку Меган, її танцювальні виступи...

Я пройшла 14-го операцію в лікарні (1 день), все в порядку! Лікар сказав, що моє нутро-кишки, як у 30-річної жінки, і що мені не треба провірятись аж до 2014 року (маю сумніви, що мені прийдеється проходити це тоді). Цікаво було спостерігати як просунулась техніка, я лежала в операційній кімнаті і це було ніби в тих фантастичних фільмах, які показують якісь ракети, що спілкуються з іншими планетами. Якби Др. Пастер зараз ввійшов в модерну операційну, він би од дива знепритомнів!! Сестри, які роблять 95 % роботи, дуже добре про мене піклувались і я їх жалію, бо вони за їх роботу пропорційно не одержують ту платню, яку заслуговують. Працюю потроху над споминами. Надіюсь, що встигну закінчити і що «не дам дуба»!

Вітаю Вашу Родину... Бережіть здоров'я. Не вживайте багато солі, це зразу підвищує тиск! Щиро вітаю Катр.

Лист від 13 липня 2004 року

Дорогий Пане Георгію!

Дякую за лист. Тиждень назад одержала оте розкішне видання – альбом про нашу родину і головне мого діда. Книга велика, тяжка, якихось 40 x 23 x 7 см. Звичайно, я лише уривками почала читати і починаю дізнаватись про моїх прадідів і прабаб дуже цікаві речі, особливо про прабабу Параску Кричевську, яку я завжди любила ніколи не бачила її, а тепер ще більше її полюбила за сміливість, впертість в її поглядах і те, що вона не була, не дивлячись на дуже тяжке життя «мямлею». Пише Валентина Рубан не сухо, цікаво, читається легко. В середині обкладинки зроблене родинне дерево – з початку книжки – українською мовою, ззаду – англійською. І навіть наша 4-річна онука Меган є в найвищій гілочці! Колір, на жаль, не дуже добре зроблений, особливо ті прозірки, які робив мій чоловік, які ми знаємо, бо то було зроблено з дідових картин, які ми мали, або маємо, це комп'ютерні друки і я знаю, що це не просто підібрати колір правильно, але ми з чоловіком сиділи годинами над кожною картиною, аж очі у мене вилазили і треба було то притушити, контраст знизити, процент ліловості вбити на 12-15%! Але той, хто друкував і той, хто слідкував (дизайнер) мусили б за цим дивитись! Мої сусіди і знайомі, які мають картини нашої родини, уже замовили собі і я хочу познаходити всі джерела в США і в Канаді, де можна подати об'яву про цей альбом, де його можна замовити і так далі.

Ви пишете про крамницю «Мистецтво» на Хрещатику. Як Ваша бібліотека, так і моя по мистецтву є також звідті! Мої приятелі роками прислали мені, бо

Катерина Кричевська-Росандіч

було дешево і пошта була не дорога. Також в Вашингтоні була крамниця Камкіна, де продавались всі радянські книжки і був каталог, де можна було замовити і одержати по пошті. Все це було дуже дешево і там також було дуже багато українських книжок – класиків мистецтва і звичайно радянська пропаганда...

Сьогодні звонила до приятелів в Едмонтон – Західна Канада – там вчора протягом 1,5 години сталась велика катастрофа! Зненацька налетіла льодова буря з дощем, градом розміром з горіх і знищила 90 % всього листя на деревах, квіти, фрукти, помідори, огірки і так далі. Порозбивало дахи, вікна, позаливало льохи (там це друга хата з килимами, меблями...). Тепер шторм пішов на середні штати Америки! А у нас сьогодні так похолодало, як в лютому – я мусила одягнути светер серед дня!

Посилаю дещо почитати і подивитись. Я намовляю Краєзнавчий музей, щоб запросили В. Рубан для презентації книжки, для розголошення і можливості подарунка для Музею книги.

Поки кінчаю...

Щиро Катр.

Лист від 4 серпня 2004 року

Дорогий Пане Георгію!

Дякую за лист. Ви зачепили цікаву тему, фактично ваше питання: «Чи я звикла до Каліфорнії». Крім моїх генів (кліток, крові і як воно там називається) витворився характер оточення, тобто моє виховання, школи, впливи... На моє щастя, мама моя була строга, але послідовна, знаючи мій впертий характер, часом використовувала «психологію», коли я була мала, наприклад, – «Катруся, не зачиняй дверей», тоді я йшла і зачиняла (це те, що мама не хотіла). Але, коли мама казала «Ні», то воно значило «Ні» скільки б я не просила, ніла, «ні» було «ні». Мама була головним вихователем, бо батько був м'який і все дозволялось! Пізніше мама давала по м'яким частинам, коли було треба, більше за мої відповіді!

Я досі вдячна мамі за залізну руку, дисципліну, що навчила мене почуттям обов'язку, відповідальності без цього в роки війни, таборів, втечі з табору, позуючи, як французька повія, бомби і так далі, а було багато пригод де треба було «смекалку», а не сльози, нахабність чи сентиментальність. Отож, Україна – це перша частина мого я, друга частина це життя в Європі, і хоч це частина не тривала довго 6 – 7 років, але інтенсивність цього життя з позитивами і негативами, зустрічами, пізнанням нового, чужого, іншого, все йшло в формування характеру. Перша любов лише одностороння (моя), все дуже насичене!

Третя частина мене – Америка, Каліфорнія і без перших двох частин, я

Листи з Америки

б стала невідомо чим! Але на 3-ій день після приїзду я уже пішла працювати – «девочка за все», куховаркою, горничною, вчителькою мов для дитини – і тому, що нам треба було виплатити протягом року позичку за подорож з Бостону до Сан Франциско церковній світовій організації, я мусила все робити од 6 ранку до 12 – 1-ої ночі – мені попалась родина експлуататорів! Я попрацювала три дні і тоді кинула і знайшла іншу роботу, подібну, але у порядних людей. Працювала, ходила до безплатної школи вчити мову і друкарську машинку. Певно, що спочатку було дуже-дуже сумно, лячно! Все було чуже – мова, звички, їжа!!! Лише батько насолоджувався, що можна купити бекон (сало) 10 центів за фунт, якщо не рівно порізане, а за 59 центів – за рівеньке. Хліб тоді був, як біла вата! Але люди були доброзичливі, ввічливі, особливо на Заході. Після війною роздертої Європи, ввічливість там щезла, а тут люди вітались, посміхались, вибачались – це було нове, дивне і приємне. Але ... приятелі, знайомі, «моя любов» все було в Європі і хоч я трималась інстинктивно мені була потрібна віддушину. Після роботи, коли мама кінчала обід, я йшла в лазничку, зачиналась і пів години плакала. Більше я не мала часу віддаватись цій слабкості. Треба було ще багато ввечері зробити. Але як не тяжко мені було, я не вдавалась в сентиментальність, або в зневіру!

В Америці тоді все було можливо! Я працювала 10 місяців одна, бо батько не міг знайти роботу в його віці, без мови! Але поступово все установлювалось, мова дуже допомагала. Знайшла кращу роботу, почались зв'язки з старими приятелями; я почала їздити по Америці автобусом, це було найдешевше. Наскільки Україна красива, затишна, тиха, мила – настільки Америка (Каліфорнія) вся драматична, велика, часом навіть відштовхуюча! Те саме з Європою, навіть високі гори Альпи мають більше інтимності, ніж різні пасма гір Америки! В Америці треба ініціативу, впевненість і все можливо! Тоді Америка в 1949 році і 50-ті роки була наївна, молоденька, без великої освіченості, досвіду і це торкалось всього, наприклад, європейська гімназія зачислялась як закінчений коледж в Америці. Школи були дуже низькі (тоді), а зараз ще гірше! З географії після закінчення гімназії знали, що є: Париж, Лондон, може Рим, а далі – туман! Ніхто не знав, де є Україна, Чехословаччина (що таке Україна, Мад'ярщина, Венеція і так далі). Коли подума-

Я. Гніздовський біля своєї роботи в майстерні. Нью Йорк. 1956

Катерина Кричевська-Росандіч

ти, що ми європейці мали історію, яка іде 2000-2500 років і так далі, а Америка це ж «бебі» – 1776рік, в 1976 році ми святкували 200 років існування!

Тоді в Сан Франциско, де ми проживали 5 років, наприклад ситуація з мистецтвом була дуже примітивна, галереї лише починали створюватися і в моді були лише абстракти. Нью Йорк далеко був більш інтелектуальний, активний і прогресивний, ближче до Європи і нові і старі емігранти мали більше впливу і Нью Йорк був, як кажуть, «meeting pot» (містечко, в якому все розчиняється). Я спробувала Нью Йорк в 1955 – 56 роках і цей час мені дуже допоміг знайти себе як художника і людину. В 1959 році я провела 5 місяців в Європі... В Нью Йорку після Європи я мала самостійну виставку 125 акварелей, в Каліфорнії – другу, в кінці 1959 року – вийшла заміж за Драго Росандіча, мого чоловіка – американця югославського походження, батьки його з Далмації, батько – скульптор і родина була близька по духу – слов'янське коріння і в цьому році буде 45 років! Одна доня у нас – Лада, має чоловіка голландського походження Герольда Шапельгоумана, надзвичайно милого і працьовитого чоловіка...

Певно, що 3-я частина мене найдовша і найсильніша, всі близькі корні тут і хоч я бачу всі минулі мінуси, я змінити їх не можу, бо все міняється не лише тут, а в Європі, в Україні. Коли я була в Україні в 1993 році – 5 тижнів і коли ми летіли додому, я побачила гори Сьєрра Невади, а потім океан, затоку і далі на південь – дороги 280 і 101 – це які ведуть до нас в Маунтен В'ю (значить «Вигляд на гору») – я раділа, що дома!

Тоді в Києві я думала, що не змогла б жити тут. Мені не було зрозуміло, як люди думають, спілкуються, дивляться з-під лоба на вулиці, в метро, автобусах, не було посмішок, які є автоматично тут в Каліфорнії до чужих на вулиці людей, які звикли до боротьби за місце (китайці). Я тоді говорила з багатьма людьми в Україні од селян, робітників, інтелігенції і так далі і в мене склалось враження: «Ми звикла страждати, така у нас доля» і я це не могла зрозуміти і зараз не можу, бо у мене натура протилежна і знаючи свій характер – це одна з причин чому в 1943 році я сказала батькам, що я їду на Захід, крім того, що я хотіла вчитись мистецтву в Парижі, я боялась, якщо я залишусь, я не зможу «пристосуватись» до сталінської диктатури, як я маю жити, думати, малювати!

Написала забагато!

Тримайтесь, всього Вам і Вашій дружині і синові! Дай Боже!

Щиро Катр.

Лист від 15 вересня 2004 року

Дорогий пане Георгію і Родина!

Я радію, що Ви розумієте мої погляди на життя, політику, демографію

Листи з Америки

і так далі. Я досі, навіть в коженденному житті борюсь «як всі»! Якщо щось нове мені подається, то я беру, вживаю, але не тому, що це модно, що всі це мають, носять, вживають – ні. Всі користуються мікропічкою і дивуються, чому я ні. Лада, дочка, подарувала нам – я отдала назад. Я люблю варити і це є процес творчий, а не механічно вкинути якусь уже куплену бурду в мікро- і за 2 хвилини мати неапетитне барахло...

У нас почався вересень, школи, гарячо... Ось уже 2 тижні температура 30°C – 36° C, хоч вночі прохладно, але вдень!? Я не вилажу з купального костюму, спасає басейн у сусідів.

Потроху стараюсь регулярно писати спомини, пишу українською, маю 250 сторінок, а тепер почала паралельно перекладати англійською, щоб моя дочка Лада почала коректуру і редагування. Хочу, щоб це залишилось не лише для неї, але і для нашої онуки Меган.

Про зятя Герольда, його роботу та вибори в США... К.

Лист від 1 грудня 2004

Дорогий Пане Георгію!

Почався Різдвяний сезон і люди знайомі приходять то на каву, то на ще щось і день пропав. А я вже не така швидка, як колись була – 78 років – сама дивуюсь! І далі товчусь, «бігаю», хоч це відчуваю.

Дивимось останні 2 тижні – наші новини і ВВС (з Англії) і Україна, нарешті, перша в новинах світу, раптом прозріли!! Десь знайшлась така країна, 42 мільйони і вони не в джунглях і уміють говорити, навіть на декількох мовах дуже часто! І що буде, як вийде, але позитив є той, що раптом прозріли, встали з колін і потрясли трохи Кучму і Путін заметушився (щоб він здох!) в дурнях, тут особливо про це говорять! Бо де ж це було, щоб інші президенти приїздили в країну і робили про-паганду кандидату, який їм подобається? Чи французи приїхали (президент), чи німецький чи королева Голландії і так далі приїхали і виступали з Ющенком? А Путін сунувся в Україну, просувати Януковича, а Кучма бігає кожні п'ять хвилин в Москву до папи-путіна, спочатку був папа-Ленін, папа-Сталін, тепер папа-путін! Мене нудить. Але ... молодь, дай Боже їй здоров'я. Шкода, що я стара і так далеко!

Набридло, стрижуть народ як овечок, крадуть, обдирають! Методи старі і більш нахабні!

Після Різдва – концентруюсь на писанні моїх споминів і малюванні, надіюсь, що здоров'я буде о'кей. Часу залишилось мало і мушу закінчити те, що вважаю за потрібне.

Всій Вашій родині сердечно бажаю всього найкращого і головне здоров'я, творчих сил, успіхів! Щиро Катр. К. Р.

Катерина Кричевська-Росандіч

Лист від 14 січня 2005 року

Дорогий Пане Георгію!
З Новим Роком...

Як Ви мабуть знаєте з новин, у нас в Каліфорнії – безкінечні шторми, зливи нарobili великої шкоди, особливо в Південній Каліфорнії і хоч природа диктує, але людина сама винна в своїх нещастях!

В 70-х роках, на півдні Каліфорнії, над океаном геологи сказали, що земля дуже нестійка і будівництва будинків при кожнорічних штормах взимку, є загрозовим (обвали і так далі). Але дурні, аrogантні люди будували і хтось ще до того добре заробив! Це не перший раз сповзали будинки до моря, але цього року 10 людей загинуло під величезними обвалами, і люди в інтерв'ю казали, що вони будуть будувати, бо їм подобається далі тут жити! Але вимагають компенсації од штату, держави! Це є аrogантність!

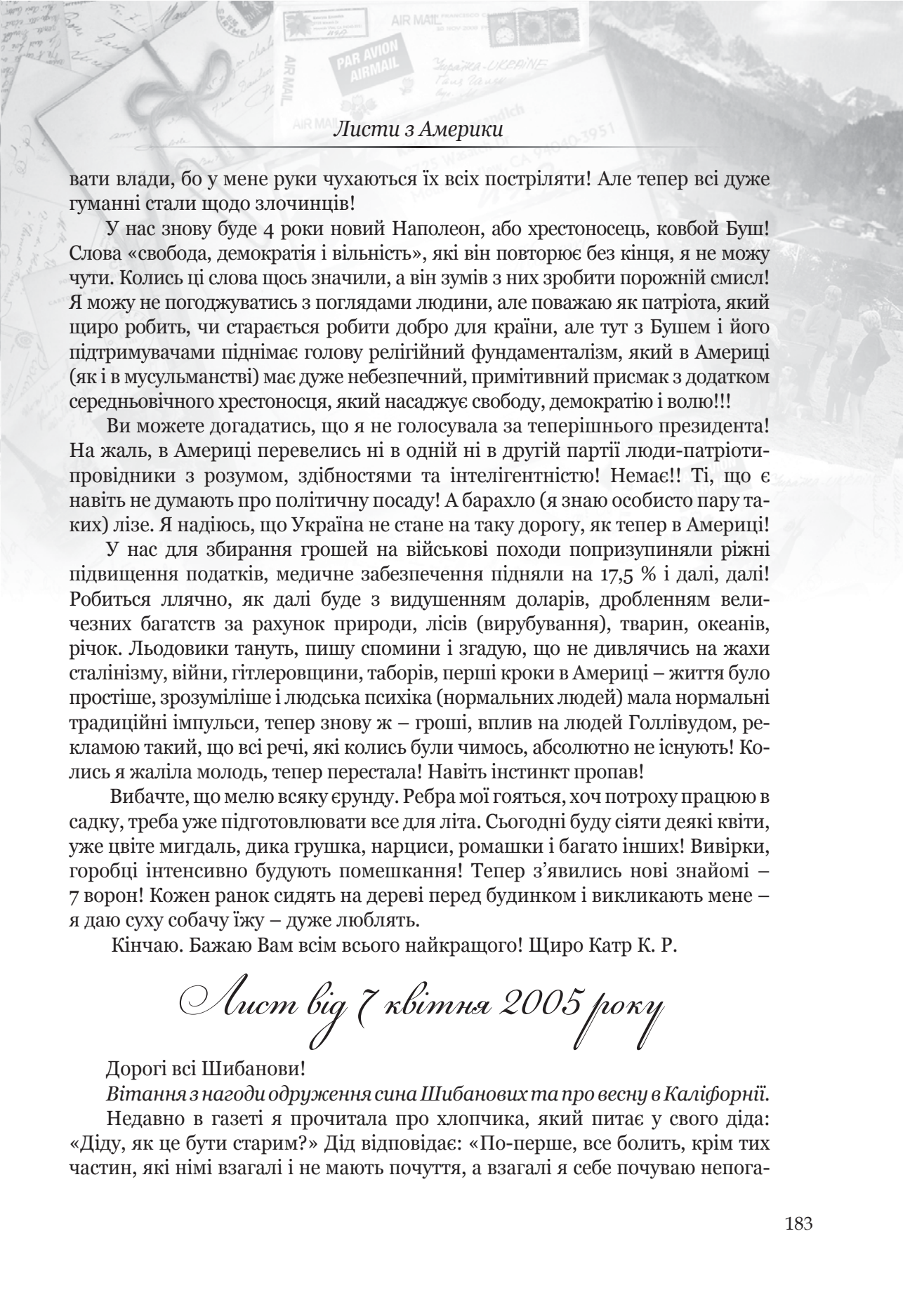
Оті нещасні на островах Індійського океану з цунамі, там виходу немає: живуть, ловлять рибу на плоских островах і такі речі як цунамі трапляються дуже рідко. На жаль, в таких бідних місцях немає системи попередження! Бо навіть 15 хвилин дасть час втекти на вищу територію...

*Про Різдво, поламани ребра тощо...
Щиро Катр.*

Лист від 8 лютого 2005 року

Дорогий Пану Георгію!

Вітаю Вас і всіх в Україні з померанчевою Перемогою! Дай Боже розуму, сил, наснаги, здоров'я і безпеки Новому Президенту і його міністрам! Роботи буде – непочатий край, бо вичистити все, що робилось за 10 років – направити в справедливу, але обов'язкову систему податків, яка піде в державну казну для країни, а не в глибокі кишені знайомих, родичів і тих, хто сидять коло корита! У нас були передруковані в «Нью Йорк Таймс» (найбільша газета Америки) репортаж «за кулісами», які відбувались події до Майдану, під час загрози нападу озброєних на оранжевих, мирне беззбройне населення. Дуже цікаво – там брали участь інтернаціонально, щоб вирвати Україну з пазурів домашніх загарбників, починаючи з Лазоренка з його 16 мільйонною віллою тут у нас в Каліфорнії і кінчаючи зятьком Кучми, який так скоренько став мільйонерчиком. Бандити! З моїм характером – мені не можна було б да-

Листи з Америки

вати влади, бо у мене руки чухаються їх всіх постріляти! Але тепер всі дуже гуманні стали щодо злочинців!

У нас знову буде 4 роки новий Наполеон, або хрестоносець, ковбой Буш! Слова «свобода, демократія і вільність», які він повторює без кінця, я не можу чути. Колись ці слова щось значили, а він зумів з них зробити порожній смисл! Я можу не погоджуватись з поглядами людини, але поважаю як патріота, який щиро робить, чи старається робити добро для країни, але тут з Бушем і його підтримувачами піднімає голову релігійний фундаменталізм, який в Америці (як і в мусульманстві) має дуже небезпечний, примітивний присмак з додатком середньовічного хрестоносця, який насаджує свободу, демократію і волю!!!

Ви можете догадатись, що я не голосувала за теперішнього президента! На жаль, в Америці перевелись ні в одній ні в другій партії люди-патріоти-провідники з розумом, здібностями та інтелігентністю! Немає!! Ті, що є навіть не думають про політичну посаду! А барахло (я знаю особисто пару таких) лізе. Я надіюсь, що Україна не стане на таку дорогу, як тепер в Америці!

У нас для збирання грошей на військові походи попризупиняли різні підвищення податків, медичне забезпечення підняли на 17,5 % і далі, далі! Робиться лячно, як далі буде з видушенням доларів, дробленням величезних багатств за рахунок природи, лісів (вирубубвання), тварин, океанів, річок. Льодовики тануть, пишу спомини і згадую, що не дивлячись на жахи сталінізму, війни, гітлеровщини, таборів, перші кроки в Америці – життя було простіше, зрозуміліше і людська психіка (нормальних людей) мала нормальні традиційні імпульси, тепер знову ж – гроші, вплив на людей Голлівудом, рекламою такий, що всі речі, які колись були чимось, абсолютно не існують! Колись я жаліла молодь, тепер перестала! Навіть інстинкт пропав!

Вибачте, що мелю всяку ерунду. Ребра мої гояться, хоч потроху працюю в садку, треба уже підготовлювати все для літа. Сьогодні буду сіяти деякі квіти, уже цвіте мигдаль, дика грушка, нарциси, ромашки і багато інших! Вивірки, горобці інтенсивно будують помешкання! Тепер з'явилися нові знайомі – 7 ворон! Кожен ранок сидять на дереві перед будинком і викликають мене – я даю суху собачу їжу – дуже люблять.

Кінчаю. Бажаю Вам всім всього найкращого! Щиро Катр К. Р.

Лист від 7 квітня 2005 року

Дорогі всі Шибанови!

Вітання з нагоди одруження сина Шибанових та про весну в Каліфорнії.

Недавно в газеті я прочитала про хлопчика, який питає у свого діда: «Діду, як це бути старим?» Дід відповідає: «По-перше, все болить, крім тих частин, які німі взагалі і не мають почуття, а взагалі я себе почуваю непога-

Катерина Кричевська-Росандіч

но». Оце так і я! Я вирізала цю абсолютну «правду», наклеєла на картонку і тримаю в торбинці. Коли люди мене питають: «Як Ви?», я показую їм цю картонку і вони регочуть! Принаймні щось інакше замість стандартної відповіді – «Дуже добре», або як інші старушки починають детально оповідати про всі болячки, операції, ліки, процедури, аж дух захоплює, особливо, коли я звоню деяким моїм старим подругам в Канаду, або на схід Америки і чую історії хвороб, то хочеться кричати!

Сьогодні декілька разів у новинах по телебаченню показували, як приймали Президента Ющенка в Конгресі – як всі тискали руки і плескали йому довго! Для української громади Посольство України влаштує шик-брик прийняття Ющенку. Квиток на це коштує 200 доларів, потім має бути зустріч біля пам'ятника Шевченка у Вашингтоні. Мої приятелі розділили це – чоловік піде на прийняття, а жінка – на зустріч, потім будуть мені оповідати враження!

Це Оля Сушко-Наконечна є рідня співака Макара Сушко? Останнього я знала добре ще з табору ДП (біженців) в м. Мангаймі, Німеччина в 1945 році.

Мене дуже здивувала статистика, яку ви написали про смертність і дуже малий відсоток народження! У нас, особливо в Каліфорнії, мексиканці і китайці мають дітей, як мух! На жаль, це не є плюс, великий % живе з допомоги Штату, навіть діти родяться в лікарні і Штат платить. Наша внучка народилась і це коштувала 10,000 доларів за 2 дні в лікарні. Стандарт навчання знижено, щоб мексиканські діти могли «перелазити» з класу в клас, тому якщо хочеш щоб дитина одержала кращу освіту, треба віддавати в приватну школу, як наша онука, а це коштує чималі гроші, починаючи з дитячого садка. Ми боремось з перенаселенням, а у Вас навпаки.

Ющенку треба стільки зробити, переробити, змінити і, головне, щоб все це пішло і в «низи», в провінцію...

Молодь – це єдина надія на майбутнє, що Україна зможе стати на рівні з Європою, підвищить стандарт життя, зробить медичні умови (дантистику також) для населення реальними і доступними. Багато є речей, які ця управа, цей уряд мусять змінити, зробити, розпочати, переробити, я можу лише побажати успіхів і удачі!

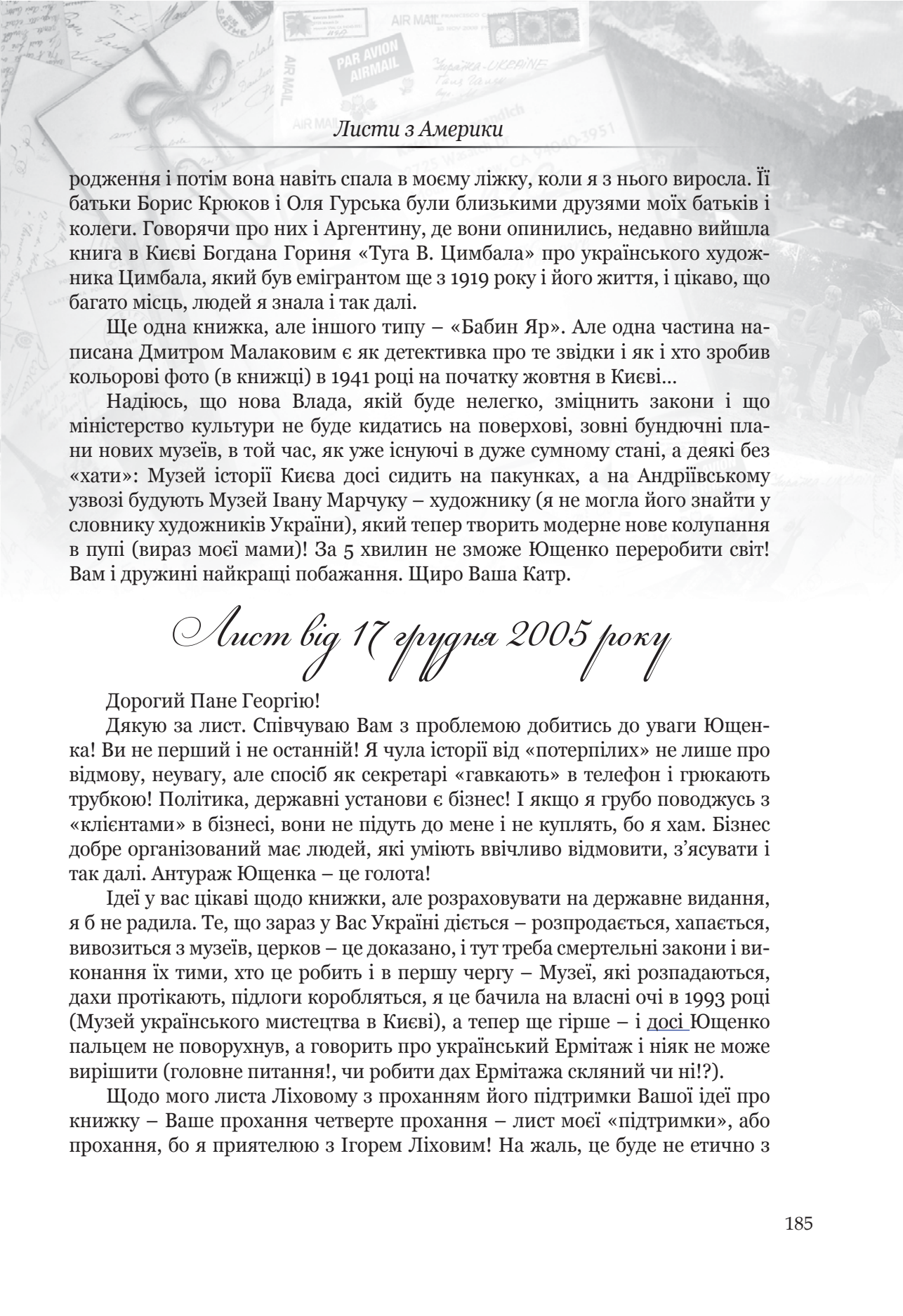
До наступаючих Великодних свят бажаю Вам смачної паски і Христос Воскрес! Святкуйте гарно і весело, хай буде тепло і сонячно!

З найкращими побажаннями, щиро Катр.

Лист від 26 травня 2005 року

Дорогий Пане Георгію!

Ви пишете Ігорю Качуровському, а я його дружині, бо знаю її з дня на-

Листи з Америки

родження і потім вона навіть спала в моєму ліжку, коли я з нього виросла. Її батьки Борис Крюков і Оля Гурська були близькими друзями моїх батьків і колеги. Говорячи про них і Аргентину, де вони опинились, недавно вийшла книга в Києві Богдана Гориня «Туга В. Цимбала» про українського художника Цимбала, який був емігрантом ще з 1919 року і його життя, і цікаво, що багато місць, людей я знала і так далі.

Ще одна книжка, але іншого типу – «Бабин Яр». Але одна частина написана Дмитром Малаковим є як детективка про те звідки і як і хто зробив кольорові фото (в книжці) в 1941 році на початку жовтня в Києві...

Надіюсь, що нова Влада, якій буде нелегко, зміцнить закони і що міністерство культури не буде кидатись на поверхові, зовні бундючні плани нових музеїв, в той час, як уже існуючі в дуже сумному стані, а деякі без «хати»: Музей історії Києва досі сидить на пакунках, а на Андріївському узвозі будують Музей Івану Марчуку – художнику (я не могла його знайти у словнику художників України), який тепер творить модерне нове колупання в пупі (вираз моєї мами)! За 5 хвилин не зможе Ющенко переробити світ! Вам і дружині найкращі побажання. Щиро Ваша Катр.

Лист від 17 грудня 2005 року

Дорогий Пане Георгію!

Дякую за лист. Співчуваю Вам з проблемою добитись до уваги Ющенка! Ви не перший і не останній! Я чула історії від «потерпілих» не лише про відмову, неухагу, але спосіб як секретарі «гавкають» в телефон і грюкають трубою! Політика, державні установи є бізнес! І якщо я грубо поводжусь з «клієнтами» в бізнесі, вони не підуть до мене і не куплять, бо я хам. Бізнес добре організований має людей, які уміють ввічливо відмовити, з'ясувати і так далі. Антураж Ющенка – це голота!

Ідеї у вас цікаві щодо книжки, але розраховувати на державне видання, я б не радила. Те, що зараз у Вас Україні діється – розпродається, хапається, вивозиться з музеїв, церков – це доказано, і тут треба смертельні закони і виконання їх тими, хто це робить і в першу чергу – Музеї, які розпадаються, дахи протікають, підлоги коробляться, я це бачила на власні очі в 1993 році (Музей українського мистецтва в Києві), а тепер ще гірше – і досі Ющенко пальцем не поворухнув, а говорить про український Ермітаж і ніяк не може вирішити (головне питання!, чи робити дах Ермітажа скляний чи ні!?).

Щодо мого листа Ліховому з проханням його підтримки Вашої ідеї про книжку – Ваше прохання четверте прохання – лист моєї «підтримки», або прохання, бо я приятелюю з Ігорем Ліховим! На жаль, це буде не етично з

Катерина Кричевська-Росандіч

мого боку писати, просити у пана Ліхового за всі ситуації, про які мене просять! Вибачте, але це я не можу робити!

Бажаю вам з Родиною всього найкращого в Новому році – здійснення Ваших мрій, здоров'я і добробуту!

Веселих Різдвяних Свят! Щиро Катер. К.-Росан.

Листівка від 2 лютого 2006 року

Дорогий Пане Георгію!

Дякую за лист. Дуже шкода, що Ви в такому мінорі! Певно, що могло б бути краще, кращі умови, кращі зарплати, але ... не забувайте довгу традицію, звичку радянської системи, яка виховувала спосіб як думати, як робити, як красти, як брати взятки ... разом з тим звичку, що зверху якось дадуть, якось подбають. З одного боку так, давали по краплі і всі звикли до «крапель» – не уміли, не могли думати великими категоріями і не могли, не звикли самі собі добувати, бо система була так налаштована. Ще треба декілька поколінь пройти, якщо Україну сусіди не з'їдять, щоб навчитись стояти на своїх ногах. Але я песимістично дивлюсь на людину і абсолютно не погоджуюсь з релігійною догмою, що людина зроблена по образу Божому! Це не логічно! Звикли до старшого брата, звикли до московських попів... Щодо Ліхового, крім листів і ідей – гора завдань, лавірування з політиками і, навіть з бажаннями Ющенка, який дуже стає святий та божий!

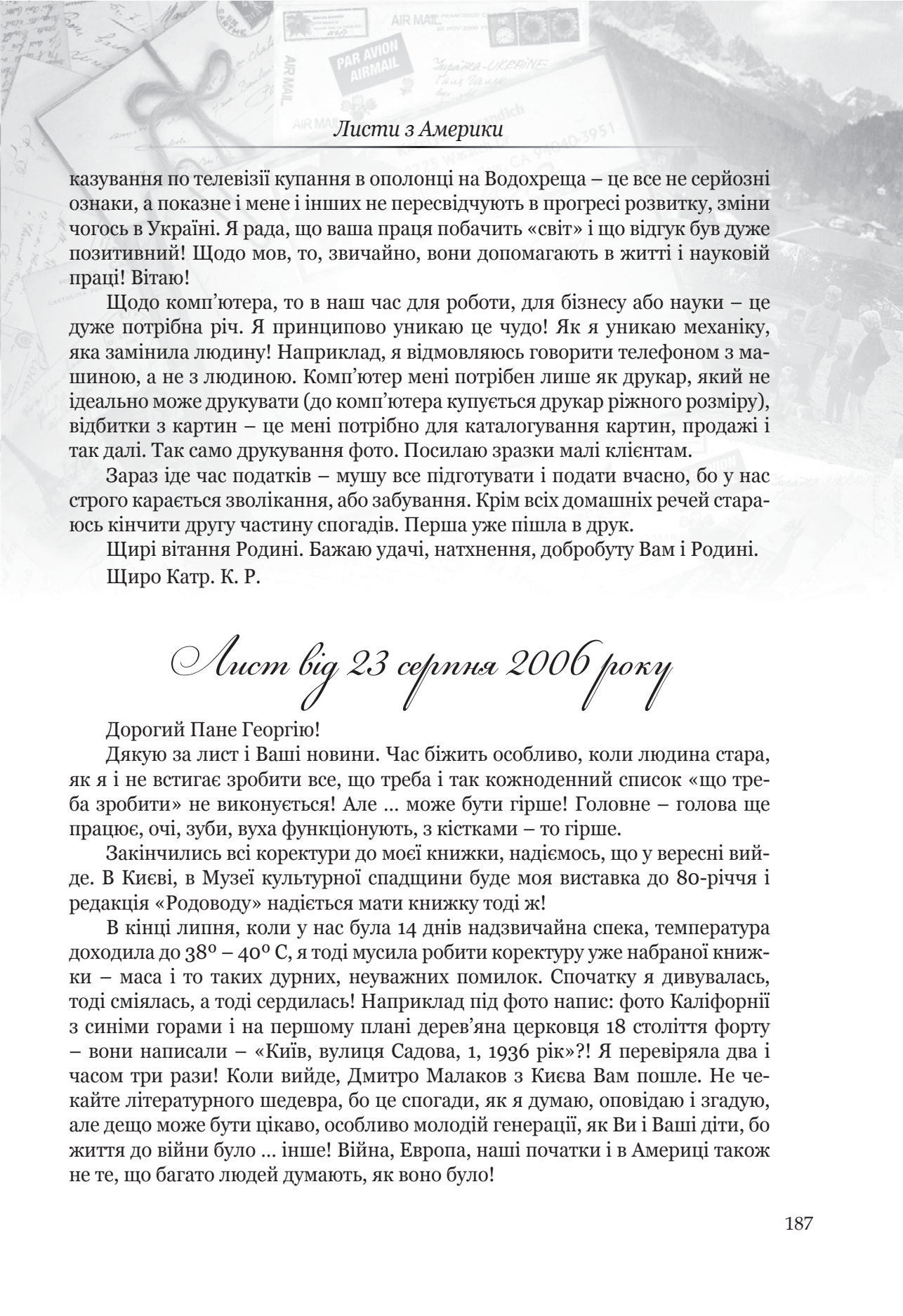
Я зараз дуже зайнята, бо до травня мушу закінчити роботу, яка забирає весь мій час, бо чекають домашні, дворові, садові роботи, бо у нас уже весна.

Найкращі привітання і побажання Вам і всій Родині. Щастя Вам Катр. К. Р.

Листівка від 25 лютого 2006 року

Дорогий Пане Георгію!

Дякую за лист. Я перестала реагувати на так звану Помаранчеву Революцію. Занадто багато разів в історії України – прогавлено можливість створити справжню державу! Ющенко набрав штат кругом себе або зелених молодиків, які ні чорта не вміють, або тих, які хочуть нажитись, як всі інші, або ті, які вміють по «старинке» советськими методами. Ющенко себе як Президент показує як святий та божий міщанин! Його «хобі» (hobby) по-

Листи з Америки

казування по телевізії купання в ополонці на Водохреща – це все не серйозні ознаки, а показне і мене і інших не пересвідчують в прогресі розвитку, зміни чогось в Україні. Я рада, що ваша праця побачить «світ» і що відгук був дуже позитивний! Щодо мов, то, звичайно, вони допомагають в житті і науковій праці! Вітаю!

Щодо комп'ютера, то в наш час для роботи, для бізнесу або науки – це дуже потрібна річ. Я принципово уникаю це чудо! Як я уникаю механіку, яка замінила людину! Наприклад, я відмовляюсь говорити телефоном з машиною, а не з людиною. Комп'ютер мені потрібен лише як друкар, який не ідеально може друкувати (до комп'ютера купується друкар різного розміру), відбитки з картин – це мені потрібно для каталогування картин, продажі і так далі. Так само друкування фото. Посилаю зразки малі клієнтам.

Зараз іде час податків – мушу все підготувати і подати вчасно, бо у нас строго карається зволікання, або забування. Крім всіх домашніх речей стараюсь кінчити другу частину спогадів. Перша уже пішла в друк.

Щирі вітання Родині. Бажаю удачі, натхнення, добробуту Вам і Родині.
Щиро Катр. К. Р.

Лист від 23 серпня 2006 року

Дорогий Пане Георгію!

Дякую за лист і Ваші новини. Час біжить особливо, коли людина стара, як я і не встигає зробити все, що треба і так коженденний список «що треба зробити» не виконується! Але ... може бути гірше! Головне – голова ще працює, очі, зуби, вуха функціонують, з кістками – то гірше.

Закінчились всі коректури до моєї книжки, надіємось, що у вересні вийде. В Києві, в Музеї культурної спадщини буде моя виставка до 80-річчя і редакція «Родоводу» надіється мати книжку тоді ж!

В кінці липня, коли у нас була 14 днів надзвичайна спека, температура доходила до 38° – 40° С, я тоді мусила робити коректуру уже набраної книжки – маса і то таких дурних, неуважних помилок. Спочатку я дивувалась, тоді сміялась, а тоді сердилась! Наприклад під фото напис: фото Каліфорнії з синіми горами і на першому плані дерев'яна церковця 18 століття форту – вони написали – «Київ, вулиця Садова, 1, 1936 рік»?! Я перевіряла два і часом три рази! Коли вийде, Дмитро Малаков з Києва Вам пошле. Не чекайте літературного шедевра, бо це спогади, як я думаю, оповідаю і згадую, але дещо може бути цікаво, особливо молодій генерації, як Ви і Ваші діти, бо життя до війни було ... інше! Війна, Європа, наші початки і в Америці також не те, що багато людей думають, як воно було!

Катерина Кричевська-Росандіч

Наш зять розв'язався з державною організацією «Шукай-Спасай», багато років він був у самій гущі небезпек. Останнє – рік тому був ураган, повинь «Катріна» на півдні США. Зараз йому запропонували позицію начальника пожежної округи. Це краще, бо буде дома, хоча більше політикування, він мусить навчитись дипломатії! Наша онука йде в перший клас, любить школу, любить приходити до нас і мені допомагає, не перестає щебетати!

Щірі вітання і найкращі побажання всій родині – сердечно Катр. К. Р.

Лист від 1 вересня 2009 року

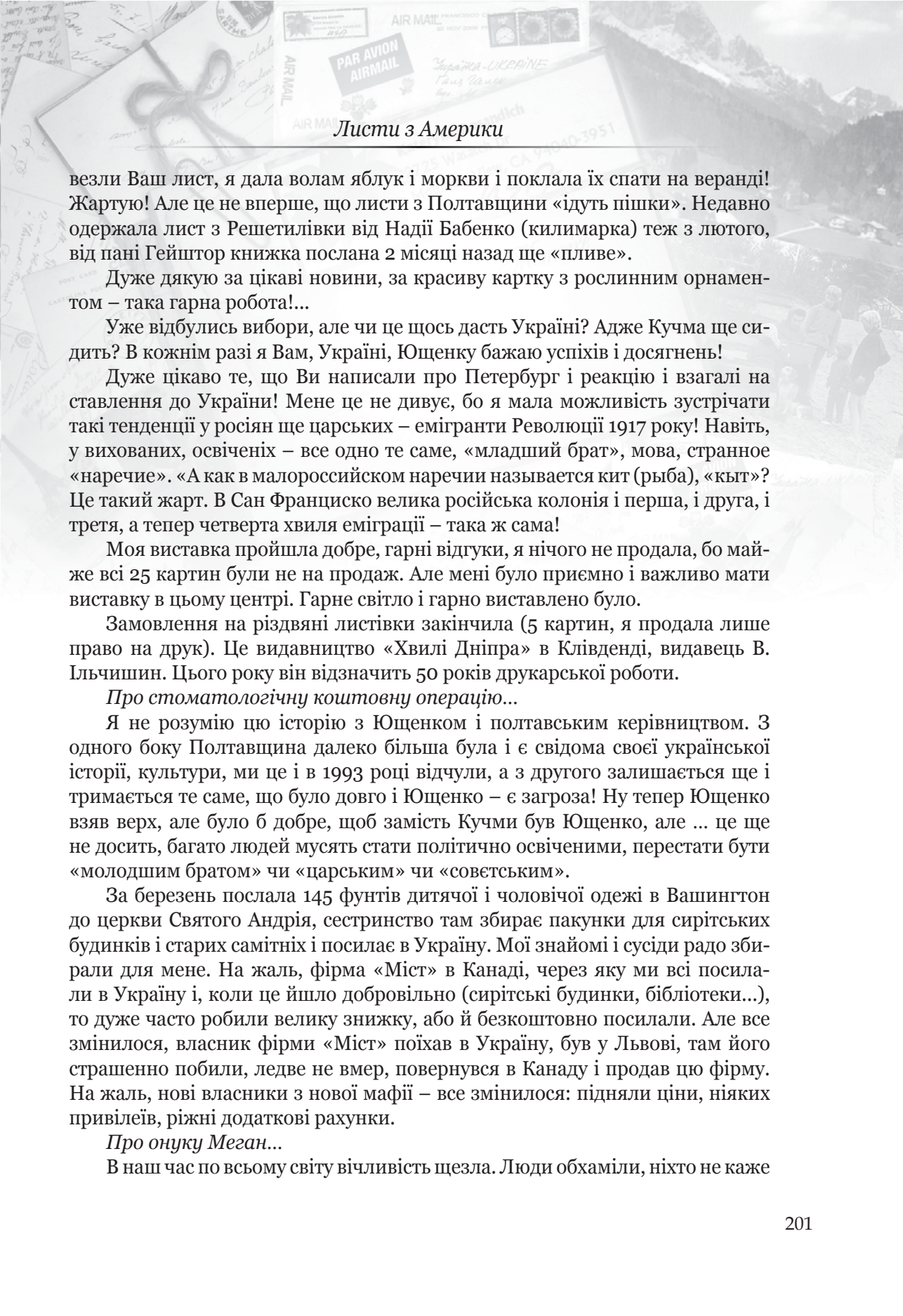
Дорогий Пане Георгію!

Дякую за лист і за статтю з газети «День», між іншим з Вашим листом прийшов лист від Галі Галян з Вашою статтею, тією самою!

Щодо статті, Ви занадто мене вихваляєте і трохи перебільшуєте, а деякі неправильності, не знаю чи це газета, чи це Ваші. В 1943 році мені було 17 років, Драго Росандіч, мій чоловік, не є емігрант, він народився в Америці, в Каліфорнії, його батьки приїхали з Далмації в 20-х роках. Герольд Шапельгоуман тепер начальник пожежного відділу.

Щодо моєї «відданості» Україні, то не вважаю себе типовим патріотом України. В першу чергу, я завжди хотіла бути людиною в кращому смислі, тобто досягти чогось в житті, тому що я родилась жінкою і хотіла виповнити функції жінки, як дружини, матері, але не «за всяку ціну» мати материнство, навіть з адаптуванням дитини, якщо своєї дитини не зможу мати, абсолютно ні – я хотіла мати нашу дитину.

Також я вірю, що людина має обов'язки до себе і до суспільства, в якому вона живе. Культура є те, що залишається в Україні сотні років: хтось крав, брав, віддавав українську культуру – і я 18 років назад ще вірила, що Україна скине з себе царські, советські пуга і стане дбати про себе – тобто народ, таланти, землю і так далі, на жаль, пуга далі існують, а так званий провід, цікавиться своїми кишнями, чужою модою, а тепер ще до того почалась справжня колонізація України – землі, можливості ідуть в чужий капітал європейців, американців, будують, використовують і все іде комусь і тим своїм, які дають таку можливість. Мовчить народ, радіє, як щось перепаде! Я плакати за долю України не буду, я не підтримую ні українських, а ні діаспорних сентименталістів, але не можу поважати, прощати слабкість, звичку «якось воно буде»! Я не належу до святих та божих, але ... щоб так легко віддати «на тарілочці з золотою кайомкою» Російській церкві найкращі історичні, архітектурні досягнення, як Київська, Почаївська Лаври і так далі в розпорядження як їм хочеться? Що це? Значить Україна не є держава окре-

Листи з Америки

ма, яка має свій уряд, порядок тощо, при чому тут Російська церква? А що своєї немає? Липківський щось на цю тему говорив – кожна країна є господар свого двору! Це все одно, якби я побудувала нашу хату, а мій сусід, якого я, між іншим, не перенешу, приніс свої баняки, кастрюлі і сказав, що він буде в моїй кухні варити обіди, моєю електрикою, газом, буде переставляти посуд і так далі. Щоб я зробила? У мене є велика старовинна чугунна сковорода, я її беру і трахкаю цього сусіда по голові декілька разів!

А в Україні – ?? Хто-небудь в державі подумав, яке право має чужа установа (церква) брати найкращі приміщення і розпорятись? Церкви іншої віри мають свої божниці, але це обмежене, не нахабне, як це! За одне це я не можу поважати Україну, за пасивність, за «якось воно буде»!

Отож, Ваша похвала мене, що я «всім серцем з Україною» не є правда. Я підтримую де завгодно позитив людини, не прощаю – негативи.

Коли в обставинах голоду, війни, катастроф – людина мусить брехати, красти, навіть убивати, це все прощається, коли чи своє життя чи близького треба рятувати, але коли є нормальність і люди думають лише про свої кишени, а другі – пасивно животіють, то це не прощається!

Галя Галян казала, що Ви були знайомі в молодості, що з Вами було завжди цікаво спілкуватись і була здивована, що я з Вами знайома.

У нас в травні були гості з Києва – Іра і Діма Малакови. Малаков колись був замісником директора Музею історії Києва, який тепер після 6 років не існує, бо як викинули їх з будинку (Кловський палац в Києві), так і не дали досі місця, будинка, щоб один з найцікавіших музеїв з культурою найстарішого міста не лише в Україні, але на слов'янському Сході, був не важливим. І це, коли стільки побудовано в Києві нових приміщень, які роблять гроші, а музейні науковці сидять на коробках, директора викинули, все, що було – лекції, виставки, тури для шкіл, туристи – все ... не потрібне, каже Ваша держава!

Малакови провели у нас тиждень, багато не могли їм показувати, бо у Дмитра і у мене з ходьбою важко. Але було цікаво. Посилаю фото, як ми були з ними у нашого зятя Герольда.

Я вибачаюсь за мої нарікання, я Вам дуже вдячна, що Ви так гарно про мене думаєте! Цікаво, що Ви були у Славка і Марка Антоновичів, я знаю Марка ще з Праги, а зараз переписуюсь зі Славком. Катруся.

Листи до Галі Галян

2000-2019 роки

Галян Галина (1946 року народження) – етнограф, культуролог, музеолог, автор книг з серії про народне мистецтво та книги – «Розповіді про мистецьку родину Кричевських».*

* **Полтавіка.** Полтавська Енциклопедія. Том 9. Образотворче і декоративне мистецтво. Книга 1: А-Л. Головний редактор О. А. Білоусько.-Полтава ТОВ «АСМІ».-2015.-С. 273-276.

Г. Галян з нульових років веде систематичне листування як науковець ПКМВК з пані Катериною Росандіч. В музейних фондах НА ПКМВК та особистому архіві зберігається понад 200 листів та багато листівок, безліч світлин, інформацій, каталогів від ККР.

Листівка від 27 березня 2000 року

Вельмишановний/на пан/пані Директор!

Дякую за Ваш лист. Радію, що Ви улаштували виставку і запрошення пані Гейштор сказати слово. Вона мені також писала про це.

Шість з половиною років пройшло з часу, коли я була в Полтаві і бачу, що зміни є і в Краєзнавчому Музеї, не знаю чи Директор є жінка чи чоловік, тому так звертаюсь «пан/пані». Вибачаюсь.

В цьому листі закладаю дещо з Миколи Кричевського архіву, крім того в більшому конверті окремо також посилаю каталог з виставки в Українському Музеї в Нью Йорку мого діда В. Г. Кричевського і різні статті, ревію, також

Листи з Америки

малі рисунки, ескізи мого батька В. В. Кричевського. В цьому листі також закладаю деякі копії з родинних фотографій Кричевських.

Я б хотіла послати більше акварелей мого дядька Миколи Кричевського Вам для музею, але ... з Вашими дурними митниками, які здирають гроші де треба і де не треба, просто поштою посилати буде неможливо. Отож, треба завжди когось шукати, хто їде до Америки від Вас, або надійна людина з Києва, яким можна було б передати (з Каліфорнії я б переслала заздалегідь, коли і де ця людина буде). Розпитуйте, дізнавайтесь, як хтось їхатиме, дайте мені знати, але людина мусить бути надійна і чесна. Бо мені уже трапилось, що картини, які я послала для Львівського музею були «конфісковані» для особистого вжитку і для продажу, так званими «добрими і порядними» людьми!!

Бажаю Вам, всім співробітникам Музею всього найкращого, фінансових досягнень, успіхів і подальшого представництва української Культури!

Я з великою приємністю згадую як гарно Музей приймав мого чоловіка і мене в 1993 році. Полтава – була велика приємність в нашій подорожі.

З щирим привітом і великою повагою Катер. К. Р. (ПКМВК НДФ 2745).

Варвара Кричевська.
Світлина О. Іваницького.
Харків. 1900-ті роки

Лист від 25 квітня 2000 року

Вельмишановні і дорогі пані Катерино і пані Галино!

Дякую за ваші листи і копії з газети і об'яву про конференцію! Вибачаюсь, що пишу вам разом, хочу відповісти і послати зразу інші матеріали.

Дякую за запрошення відвідати Полтаву, побувати знову в Краєзнавчому Музеї. На жаль, за останні майже сім років з часу, коли Драго, мій чоловік, і я були в Полтаві, моє здоров'я дуже підупало. Дуже тяжко ходити, можу зовсім мало (по хаті і то мушу часто сідати), бо задишка. Мій хребет від цього і біль в стегнах, ногах – викришується і стає коротшим. Коли кістка третяся об кістку (без «подушечки» між ними) тоді сильний біль і все

Катерина Кричевська-Росандіч

зупиняється. Але разом з тим лікарі і я сама знаю, що мушу рухатись в міру. Подорожування робиться дуже складним. Досить про мої болячки.

Про фото паризьких українських мистців, на жаль, не знаю нікого. Може в Києві, хтось може знати (пан Олександр Федорук, або Дмитро Малаков з Музею історії Києва знатимуть, я запитаю).

Я радію, що не дивлячись на складні умови, Ви стільки робите для Культури!

Я буду старатись посилати невеликими «порціями» додаткові матеріали: фото, листи, всякі архівні документи Миколи Кричевського, які були по всій хаті і в підвалі моєї тітки в Вашингтоні і після її смерті я дістала все, що торкалось Миколи і родини Кричевських. Багато потім (після того як я повернулась уже в Каліфорнію) душеприказчики моєї тітки находили між гнилими матрацами в підвалі коробки з картинами, документами. Багато було дуже зіпсованого вогкістю. Окремо завтра пошлю великий жовтий конверт з рисунками, акварелями М. Кричевського – різні роки невеликого розміру – ризикну, надіюсь, що дійде. Більші акварелі треба передавати кимось?!

Я стара і крім старості маю дуже багато зобов'язань, переписки і забуваю, тому якщо я щось посилаю повторно – не дивуйтесь і використовуйте може з Сумським, або Лебединським музеями.

Дуже щиро вітаю Вас і всіх відданих робітників Музея, згадую і я і мій чоловік з величезною приємністю наш час у Полтаві!

Бажаю сил, фінансів, завзяття і всякої допомоги – напишіть, коли одержите великий жовтий конверт з Миколи Кричевського акварелями. Щиро Ваша Катр. К. Р. (ПКМВК НДФ 2747).

Лист від 28 червня 2000 року

Вельмишановна пані Галино!

Дякую за лист і статтю про В. Г. Кричевського (Є. Блакитного).

Це дуже добре і я вам дякую, що посилаєте дублікати Лебединцям, а вони дещо послали Ворожбі, бо там організувався маленький музейчик при школі і у них дуже мало матеріалів про Кричевських. Я одержала від пана О. Романенка, який був у Ворожбі, фото хати Кричевських – кольорове, яке закладаю (побільшене) в цьому листі.

Є. Блакитний був учень мого батька один час, я його знала все моє життя (він навіть мене «няньчив», садив на високу шафу і казав, щоб я не рухалась, а сам лягав спати, коли батьки повернулись і мама побачила цю картину – я сижу на шафі і реву, а Женя спить – вона ледве його не роздерла!

Щодо пересилання картин, то я мала надію, що О. Федорук приїде до США цього літа, тоді б ще було простіше, але він не їде.

Листи з Америки

Я чула, що моя стара товаришка по університету з Гайдельбергу була у Вас і казала як гарно Ви все їй показували і розказували, вона мені позвонила після приїзду додому і проговорила півтори години, оповідаючи про Полтаву, бо знала, що я дуже цікавилась і що в 1993 році нам дуже сподобалась Полтава і полтавці. Бажаю великого успіху з конференцією у вересні. Дякую, що розумієте скільки енергії і часу я трачу на копіювання, шукання і посилення по всій Україні, багато пишуть мені, щоб дала ті чи інші інформації, матеріали, фото! Але ... це потрібно, мушу поки можу.

Бажаю Вам і всім співробітникам всього найкращого, наснаги, сил і успіхів!

Сердечно вітаю Катер. К. Росандіч (ПКМВК НДФ 2748).

Лист від 4 вересня 2000 року

Дорога Пані Галино!

Дякую за лист з «жовтими» матеріалами, дуже цікаво, особливо стаття про Івана М'ясоєдова. Я з дитинства цікавилась ним і його життям, бо мій двоюрідний дід Федір Кричевський з М'ясоєдовим були великі приятелі, їздили разом в Італію і у нас були фотографії І. М'ясоєдова – він був чудово збудований, як античні статуї Праксителя, Федір знав масу історій їхніх пригод в Італії. На жаль, при переїзді в 1942 році багато речей були вкрадені і там якраз були і фото М'ясоєдова, етюди його і Федора.

Посилаю адресу Тамари Яцусь, я вже написала їй з частиною (копією) Вашого листа, де Ви тепло говорите про Томи і Вірджинії відвідини. Я питаю, чи Тамара і Вірджинія робили фото в Полтаві і коло музею і скажу, якщо це так, щоб послали Вам копію.

Між іншим, гість до Музею з Санкт Петербургу моєї знайомої приятель в Петербурзі – який малий світ! З петербурзькою знайомою листування і дружба триває більше 35 років – це дуже цікава інтелігентна пара, але в липні цього року їх спіткала страшна трагедія: чоловік пішов купити хліб і хтось його забив каменем в голову. Поліція розводить руками і 9 днів не давали тіло дружині поховати. Це була така віддана пара – дітей не було і рідні теж! В дивний час ми живемо!

Вчора наша Каліфорнія нагадала нам, що ми живемо над землетрусною полозою і вночі на північ від нас був землетрус, я не чула, кріпко спала, бо ввечора були гості, я натомилась, але деякі сусіди прокинулись. На місці, де був землетрус 5,2 бали – 25 людей поранено і багато будинків пошкоджено. Протягом наступних 30 років нас чекає величезний землетрус на Полосі, яка є декілька миль від нас! Раніше ми виписували землетрусне забезпечення,

Катерина Кричевська-Росандіч

але ціна пішла так високо, що ми кинули. Тепер, якщо щось буде і хата завалиться, то відбудувати в нашому віці...

Це гарно, що Ви купили для музею люстру та ще і щось залишилось!

Не забувайте розпитувати, хто їде в Америку, щоб щось можна було передати, здається, Федорук цього року не буде в США.

Посилаю стару фотографію українських студентів Гайдельбергського університету, де є і Тамара Яцусь і її двоюрідна сестра Шура. Це рік 1946, тобто 54 роки назад, тоді їй було 26 років, а мені 20, на фото мене немає, бо я почала університет пізніше, початок 1947 року.

Всім співробітникам сердечний привіт, Вам всього найкращого і здоров'я, сил, успіхів!

Щиро Катер. К. Росандіч (ПКМВК НДФ 2749).

Лист від 19 вересня 2000 року

Вельмишановна пані Галян!

Вчора одержала лист і фото від Тамари Яцусь і Вірджинії. Мій чоловік Драго побільшив на комп'ютері це фото для Вас. Це фото робила Неля, кузина Тамари.

Тамара пише, що їм було не зручно, що Ви так дякували за їх скромний дар.

Це перше фото за 52 роки Тамари! Бідна, як вона зменшилась, колись була вища за мене, середнього росту.

Багато не можу писати, у нас страшенна спека, я дуже погано переносю температуру 39° – 40° С. До 8-ої години ранку все треба зробити – не лише полити садок, а зварити обід, поприбирати і так далі.

Вчора я побачила перед нами, напроти нашого будинку, де є велике дерево і велика тінь – 10-12 ворон, які стояли з відкритими дзьобами. Я перейшла вулицю і відкрила шланг і почала лити воду з тротуару (сусіди поїхали в Канаду) тоді ворони вистроїлись як солдати і пили і купались, так було цікаво дивитись.

Зараз в Каліфорнії все таке сухе, що пожежі в горах, горби з сухої вигорілої трави і часто іскра, або сигарета може запалити сотні акрів і крім того вогонь часто перекидається на будинки, особливо в лісових та паркових місцях.

Цим разом кінчаю. Вітаю всіх Ваших співробітників і бажаю всього найкращого!

Зі щирим привітом і повагою Катер. К. Росандіч (ПКМВК НДФ 2750).

Лист від 8 листопада 2000 року

Дорога Пані Галино!

Дякую за лист і статтю про українську графіку... Стаття дуже цікава і деякі роботи згаданих в цій статті художників у мене є: Георгія Якутовича і Малакова. Я дуже люблю роботи Сергія Адамовича. Георгія Малакова я знала ще зі шкільних часів 1942 року, коли ми (купка нас з художньої школи) вчилися пів дня у Хворостовського, а пів дня мусили працювати в скульптурній майстерні Клімова, наша функція була чистити бюстики шевченка, які йшли на продаж. Це все відбувалось в маленькій частині художнього інституту, яку німці залишили художникам, а решта, то була біржа праці.

Георгій Малаков умів чудово оповідати, мав надзвичайний сенс гумору, і, коли ми чистили шевченка, він оповідав всякі історії, або на пам'ять читав «Дванадцять стульєв» Ільфа і Петрова, ми реготали і часто нам діставалось од асистентки скульптора Клімова, яку ми за її спиною називали «Бегемотиха».

Зв'язок з Малаковими іде дуже давно, а тепер з молодшим братом Георгія Дмитром М., який є заступником директора Музею історії Києва. От нагадалось старе.

Осінь поки у нас красива, яскрава, фарби чисті червоного, оранжевого, жовтого кольорів і на яскравому синьому небі – краса. Троянди ще цвітуть, хоч мілкіші, але довше тримаються. Уже починається сезон великих святкування в Америці. Спочатку був Головін, це поганське свято – 31 жовтня, коли народилась наша онука. Всі одягаються у всякі костюми, як подібно ходять в Україні з Колядою, наша дочка зробила велике святкування на перші уродини онуки і це дорослі і діти (25 дітей) і я була циганкою одягнена і мала ворожити на картах, яким понад 100 років, які моя мама привезла ще з Києва. До мене була черга охочих і одному (нашому сватові) я таке наворожила, що він ухопився і бігав кругом столу! Наша мала була в костюмі гарбуза – це символ Головіну – ще до її народження всі казали, «як там гарбузик» і так і сталося, що вона є нашим гарбузиком. Пішла не в наш рід Кричевських, або Росандічів – темних, а в її тата рід голландців (наш зять з Голландії) Меган – це ім'я нашої онуки, блондинка з блакитними очима, дуже лагідна дитина. У нас завжди святкуємо день подяки – коли перші американські піонери вижили перший рік і святкували з індіанцями разом – традиційна їжа: індік, гарбуз, солодка картопля (жовта), соус з ягід клюкви. Діти приходять до нас – це останній четвер в листопаді.

Тоді іде Різдво – вся Америка казиться, я готую чай для дам – мої приятельки старі і молоді – лише жінки обмінюються новинами і так далі. Тоді Свят вечір – завжди у нас традиційний український – з кутею, узваром, пісним

Катерина Кричевська-Росандіч

борщем, маринованою рибою і тому подібне. Ялинка і обмін подарунками. Поки можу – триматиму ці традиції, а як не зможу, то Лада, наша дочка, му- сить перебрати. В наступну п'ятницю Лада і її приятельки американські при- йдуть до мене, буду вчити їх робити пиріжки.

Написала Вам багато, але не знаю до чого!

Вітаю всіх Ваших співробітників. Бажаю добра, тепла в хатах, достатків (може хтось перестане красти в людей) і здоров'я та міцного духу!

Щиро Катр. К. Р. (ПКМВК НДФ 2751).

Листівка від 6 грудня 2000 року

Дорога Пані Галино!

Вчора ввечері бачила Вас, чула Ваш голос! Дуже приємно було побачи- ти вашу струнку поставу і ваше гарне обличчя! Як? – Вірджинія² і Тамара¹ упорядкували їх подорож у вигляді фільму і прислали мені відео (video) і ми з чоловіком після вечері дивилися 1,5 години – найбільше Полтаву, краєзнавчий музей і все, що Ви їм показували і говорили! Було дуже цікаво і особливо ті місця в Полтаві де і ми побували у 1993 році, як, наприклад сади- ба Котляревського, якого я дуже люблю: із малих років батько навчив мене початок Енеїди Котляревського: «Еней був парубок моторний і славний тро- янорум князь, шмигав по морю як циганус, Ад те о, рекс. Прислав нунк нас».

Після подорожі 1993 року я мала виставку: «Враження від подорожі в Україну» і там було декілька етюдів з садиби Котляревського. Тоді Полтава на нас зробила далеко приємніше враження, ніж Київ, хоч я там прожила 17 років.

У нас почався Різдвяний сезон – американці дуріють – все прикрашається: хати, в середині, гаї, празнування – я роблю для моїх приятельок «дамсь- кий чай», лише пані. І свят-вечір празнуємо у нас з традиційними стравами. Ялинка, в каміні – вогонь і під ялинкою – подарунки. В цьому році наша онука матиме всякі гарні пакунки – книжки, я дарую всім, а на Різдво сижу під ялинкою і читаю, що одержала і насолоджуюсь затишністю – вогонь в каміні, музика, тиша і мої книжки. Після того як я три тижні товчусь, печиво, гості, сидіти тихо – дуже приємно!

Бажаю Вам і Вашій родині найкращої і теплої зими, достатків!

Щиро Катер. К. Росандич.

¹ Тамара Яцусь – давня приятелька ККР українського походження, яка під час візиту до музею залишила з американкою Вірджинією 50 доларів (ми придбали люстру для експозиції і децю з кабінетного побуту)

² Вірджинія – американка, приятелька Т. Яцусь, чоловік якої був українець

Лист від 10 березня 2001 року

Дорога Пані Галю!

Дякую за лист і всі цікаві матеріали, листівки, цікава стаття мого діда з журналу «Сяйво», а книгу «Проблеми та шляхи розвитку народного мистецтва Полтавщини» я вже маю, Ви колись прислали, то цю я пошлю в Українську Академію Мистецтв до Нью Йорка. Вони збирають такий матеріал. Особливо, дякую за листівку хати Котляревського, до якої і до Котляревського я маю велику симпатію. Ми багато фотографували і я зробила чимало етюдів з цього місця, коли ми були там в 1993 році. Посилаю фото одного з етюдів, який був проданий на виставці в Едмонтоні (Канада), також етюд з Сорочинської церкви і інші фотографії (це мій чоловік практикує – друкує фото, прозирки на комп'ютері, а я підбираю те, що цікаве).

У нас не є таке дуже насичене, жваве життя, все концентрується в час перед Різдом. Влітку в Каліфорнію приїздять туристи, часом наші знайомі, тоді ми «показуємо» наші місця. Ходимо в гості до приятелів, до нас приходять, але це не є «без кінця», найбільше ми бачимось з дочкою і зятем і нашим пупсіком Меган. Цього січня у нас були гості з Європи (10 днів) і з іншого штату, на жаль моя спина настільки погіршала, що коли всі поїхали, лікар посадив мене на сильні таблетки проти болю, що не є розв'язанням проблеми, а лише тимчасове полегшення. Пішла до спеціаліста, який мені сподобався і назначив зараз фізіотерапію – ходжу 2 рази на тиждень (1 година), де мене «мучать» і дають завдання додому, що я мушу робити вправи, бо мої м'язи «завмерли»: це зачароване коло – як спина болить, не хочу рухатись, а треба навантажувати м'язи на животі, які тримають спину і на спині, які тримають хребет. Вчать, як полегшити роботу хребта, завантажуючи ноги, як сідати, як нагинатись, як стояти і навіть як спати, яка позиція полегшує спину – зігнуті коліна з маленькою подушкою між ними і так далі.

Про погоду, квіти...

Дмитро Малаков (Музей історії Києва) збирається бути в Каліфорнії, у нас в червні. Я ним передам для вас роботи Миколи і мабуть Василя Васильовича (мого батька) дещо (етюди).

Оце поки все. Дякую за всі буклети і фото-листівки. Вітаю і бажаю всього найкращого всім співробітникам Музею, Вам – здоров'я, сил, добробуту і здійснення планів!

Щиро Кат. К. Росандіч.

Катерина Кричевська-Росандіч

Лист від 3 липня 2001 року

Дорога Пані Галино!

Давно одержала лист з фотографіями і статтями від Вас, дякую і вибачаюсь, що довго не відповідала.

До нас приїздили гості з Києва – Дмитро Макалов і його дружина Ірина, архітект, багато працює з реставрації київських старовинних будівель, вона по-моєму працювала в Полтавському краєзнавчому музеї, у Вас.

Я давно готувалась до приїзду, бо хотіла підготувати речі для Малакових, які візьмуть вони в Україну: деякі невеликі старі етуди – 30-х- 40-х років МВК для Вашого Музею і кілька його акварелей 50-х років – Венеція, Париж.

Малакови були тут 2 тижні. На жаль, цього року літо дуже жарке, температура 35°-39° С. Я роблюсь як желе, і, на наше нещастя, мій чоловік і я схопили літній грип, без температурний, але противний і довго тягнеться.

Ми старались, як могли показати Малаковим як найбільше, знайомі в Сан Франциско допомогли показати найцікавіше. Малакови будуть у Києві після 10 липня. Надіюсь, що картини прийдуть в порядку і що митниця не буде чіплятись, Олександр Федорук на всякий випадок дав лист від Міністерства, щоб не приставала митниця, але будемо надіятися, що все буде добре. Тепер Вам треба кимось забрати ті картини?! Вони будуть у Малакова в Музеї історії Києва, вулиця Пилипа Орлика, 8, на Липках, Кловський будинок.

Я дуже вдячна, що одспразнували 100-річчя мого батька.

Дуже сумна була вістка і для нас, що Ющенко відтиснули ті бегемоти! Як знайшлась одна людина, яка щось старалась робити для людей і для економіки країни – і то як ніж їм був – мусили з'їсти, я боюсь, щоб його не забили, як це було з іншими, які стали поперек тим, хто сидить на «Олімпі» і тим, які крадуть собі в кишеню!

Коли матимете картини прошу – напишіть, щоб я знала, що все в порядку.

Кінчаю, бо дуже жарко і голова болить. Вітаю всіх співробітників Музею, бажаю всього найкращого, щоб щастило!

Ми зробили копії фото вулиці Кричевського і я послала в архів Кричевського в Академію Наук в Нью Йорк.

Щиро Катр. К. Р.

Лист від 3 жовтня 2001 року

Дорога Пані Галю!

Дякую за привітання до мого 75-річчя і лист.

Шкода, що плани передати картини Миколи в Краєзнавчий Музей літом не здійснились, як Соня Скрипник обіцяла, що з Києва поїде в Полтаву і передасть. Але головне з Вашого листа, директор забере їх у Малакова...

Величезна катастрофа, яка сталась у нас в Америці, про яку Ви, напевне, знаєте, торкнулась нас особисто: наш зять є провідник спеціальної служби – «Шукай і спасай», яких 28 в Америці. Коли стається така катастрофа зі всієї Америки спеціалісти, включно з професійними собаками їдуть туди, де це сталось: копати, шукати, спасати. В цьому випадку наш зять Герольд з його групою (62 людей і 4 собаки) провів в Нью Йорку і Вашингтоні 12 днів... 30 вересня група зятя повернулась – їх зустрічали родини, преса, телевізія, (фото з газети долучаю). Ми радіємо, що він живий, дуже змучений, але дома!

...Про комерсантку – галеристку з Канади пані Колодчин і погляди на виставки...

Лист від 23 січня 2002 року

Дорога Пані Галю!

Дякую за Ваш лист, фото, статті з «Зорі Полтавщини» з листом від 6 листопада 2001 року. Одержала його вчора!... Дякую за гарні привітання, побажання, про виставку і лекцію мені писали і Л. Гейштор і Д. Малаков...

Наше місто має новий центр, ратушу, центр культурних подій, галерею міста. Мене запросили зробити ретроспективну виставку з 26 лютого по 22 квітня. Зараз мій чоловік і я готуємо картини (паспорту, рами, скло), бо все мусить бути в рамах. Тут (не знаю, як в Україні) рами страшенно дорогі, а робота, коли віддавати, щоб зробили, то просто грабіж! Вчора, щоб обрізати кінці 6-ти панелей і вирізати серединку спеціальною легкою машинкою, не так як я ріжу ножиком під лінійку, дядя в крамниці мистецьких приладь сказав, що коштуватиме це – 150 доларів!! Я чуть не впала, бо це йому роботи на 10-15 хвилин. Я сказала, що його «чудова, унікальна» робота не по моїй кишені, він глянув «звисока» на мене і ми з чоловіком пішли додому і будемо самі все різати і вставляти! Це Америка – тут робота, те що руками або головою – величезні гроші. Через 10 днів прийдуть представники з центру,

Катерина Кричевська-Росандіч

підписати контракт, установити забезпечення картин і ...перевірити, чи я не виставлятиму щось контрверсійне!! Тепер всі помішалися на «коректності» – політично, національно, расово, релігійно коректно і так далі. Це надзвичайно втомлює. І як завжди в Америці перегинають ломаку. Наприклад, як була мода на короткі спідниці, то тут зразу носили такі короткі, що трохи «пуп» покривало! Так з усім! А я люблю робити наперекір, в принципі!

Після 11 вересня, починаючи від президента, всі підкреслюють, що вони не проти мусульман і без кінця всюди тепер про мусульманську релігію, звичаї, культуру і так далі. Видно, для того, щоб помітили, дізнались, допомагали, треба зробити війну проти Америки! На цю тему колись Англія зробили фільм саркастичний «Миша, яка заревла!»

Потім, можливо, зроблю серію різдвяних листівок для українського видавництва, яке 50 років видає українські листівки. Але він любить платити копійки, то ще не відомо, чи зйдемося в цій справі. Він мене просить кожного року, але я відмовляла, цим разом це буде останнє видання, то може спробую.

Зі страхом думаю про ваші вибори, це в березні? Боюсь, що мир, правда, справедливість для народу в наш час (або взагалі в усі часи) це – міф! Є лише відносно добро, відносно краще чи гірше. Ідеальної ситуації ніде немає, людина не здібна створити ідеальну країну зі всіма вище згаданими принципами. Є окремі люди. Не дивлячись на їхню національність, колір і так далі на Землі, які живуть, творять, працюють для добра суспільства, або культури. Цей відсоток «людей» дуже малий по цілому світі. Ви і Ваші співробітники належите до тих людей!

Я розфілософствувалась!

Бажаю Вам і всім в Музеї всього найкращого!

Може при нагоді передам дещо з моїх і мого батька картин. Дуже часто до Америки приїздить Лідія Лихач, редактор журналу «Родовід», вона замужем за американцем, вони живуть в Києві, але приїздять до його батьків, то я постараюсь нею передати і якщо це вийде, то буде для Вас у Д. Малакова у Музеї історії Києва.

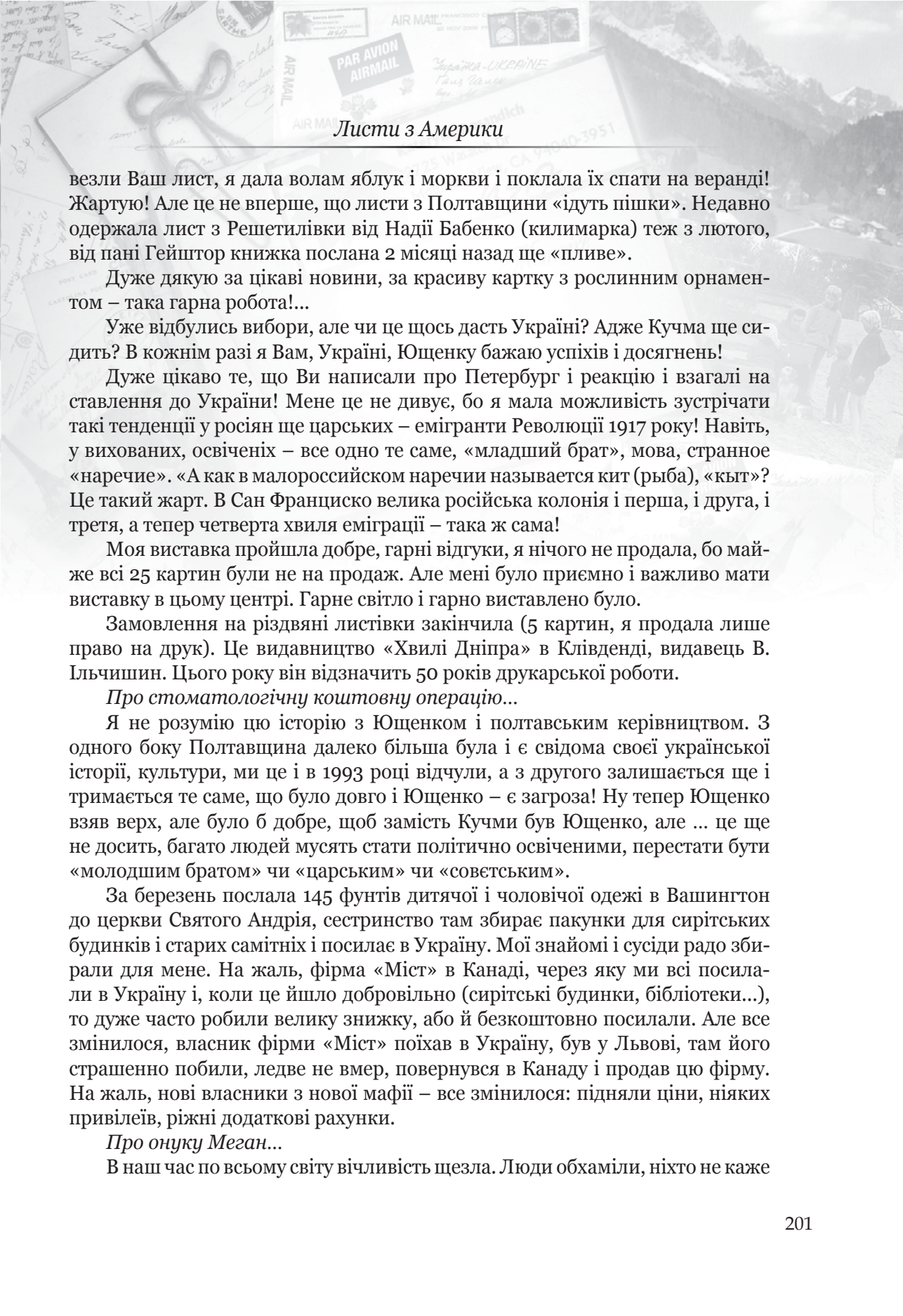
Напишу перед тим. Може?

Щиро Катр. К.Р.

Лист від 20 травня 2002 року

Дорога Пані Галю!

Сьогодні одержала Ваш лист з 20 лютого 2002 року!!! з місяці йшов, видно, волами везли, але не по сіль в Крим, а через океан пливли і оце при-

Листи з Америки

везли Ваш лист, я дала волам яблук і моркви і поклала їх спати на веранді! Жартую! Але це не вперше, що листи з Полтавщини «ідуть пішки». Недавно одержала лист з Решетилівки від Надії Бабенко (килимарка) теж з лютого, від пані Гейштор книжка послана 2 місяці назад ще «пливе».

Дуже дякую за цікаві новини, за красиву картку з рослинним орнаментом – така гарна робота!...

Уже відбулись вибори, але чи це щось дасть Україні? Адже Кучма ще сидить? В кожному разі я Вам, Україні, Ющенку бажаю успіхів і досягнень!

Дуже цікаво те, що Ви написали про Петербург і реакцію і взагалі на ставлення до України! Мене це не дивує, бо я мала можливість зустрічати такі тенденції у росіян ще царських – емігранти Революції 1917 року! Навіть, у вихованих, освічених – все одно те саме, «младший брат», мова, странное «наречие». «А как в малороссийском наречии называется кит (рыба), «кыт»? Це такий жарт. В Сан Франциско велика російська колонія і перша, і друга, і третя, а тепер четверта хвиля еміграції – така ж сама!

Моя виставка пройшла добре, гарні відгуки, я нічого не продала, бо майже всі 25 картин були не на продаж. Але мені було приємно і важливо мати виставку в цьому центрі. Гарне світло і гарно виставлено було.

Замовлення на різдвяні листівки закінчила (5 картин, я продала лише право на друк). Це видавництво «Хвилі Дніпра» в Клівденді, видавець В. Льчишин. Цього року він відзначить 50 років друкарської роботи.

Про стоматологічну коштовну операцію...

Я не розумію цю історію з Ющенком і полтавським керівництвом. З одного боку Полтавщина далеко більша була і є свідомо своєї української історії, культури, ми це і в 1993 році відчували, а з другого залишається ще і тримається те саме, що було довго і Ющенко – є загроза! Ну тепер Ющенко взяв верх, але було б добре, щоб замість Кучми був Ющенко, але ... це ще не досить, багато людей мусять стати політично освіченими, перестати бути «молодшим братом» чи «царським» чи «советським».

За березень послала 145 фунтів дитячої і чоловічої одежі в Вашингтон до церкви Святого Андрія, сестринство там збирає пакунки для сирітських будинків і старих самітніх і посилає в Україну. Мої знайомі і сусіди радо збирали для мене. На жаль, фірма «Міст» в Канаді, через яку ми всі посилали в Україну і, коли це йшло добровільно (сирітські будинки, бібліотеки...), то дуже часто робили велику знижку, або й безкоштовно посилали. Але все змінилося, власник фірми «Міст» поїхав в Україну, був у Львові, там його страшенно побили, ледве не вмер, повернувся в Канаду і продав цю фірму. На жаль, нові власники з нової мафії – все змінилося: підняли ціни, ніяких привілеїв, різні додаткові рахунки.

Про онуку Меган...

В наш час по всьому світу вічливість щезла. Люди обхаміли, ніхто не каже

Катерина Кричевська-Росандіч

«дякую», «прошу», не вибачається як пхне, або наступить на ногу! Молодь, особливо у нас в Каліфорнії, величезний процент китайців і мексиканців, нових – і ті і другі – є з найбідніших неосвічених частин їх країн і так звана «біла» культура їм не знайома і вони на 95 % не асимілюються, а політики, щоб діставати голоси на виборах – потакають різними законами, які коштують штату, державі великі гроші – тобто ми грошима платимо, нашими податками.

Напишіть, чи Вам цікаві фото з родинного альбому Кричевських – старі – пару посилаю на пробу, Драго, мій чоловік, має при комп'ютері друкарське приладдя для чорно білого і кольорового. Особливо з кольоровим він вчиться і випробує як маніпулювати, додавати кольори, щоб досягнути правильні відтінки. Часто стою у нього за спиною і кажу: тут труба додати сіро-синій, більше охри, треба те зробити, або інше. Не забуває свою кохану подругу – Смок (чотириногу!), її і мій портрет посилаю!

У нас досі дуже холодно, навіть упав в деяких місцях сніг і град величиною як сливи. А в Алясці зараз 27° С! Світ дуріє і це людська вина, бо в ім'я прогресу, наживи знищуємо природу. Праліси Центральної Америки вирубують, щоб годувати 10-15 дітей, або садити те, що стане наркотиками. Ці праліси диктують наші вітри, погоду. Я вже не кажу про птахів, звірів, комах, які вимирають. Я пам'ятаю у Вашому Музеї ми бачили чучело великої птиці – дрофи, яка вже не існує!

Написала купу! Напишіть Ваш телефон дома і в музеї. Тоді я можу Вам часом телефонувати, як треба буде.

На цьому кінчаю. Бажаю Вам і всім Вашим співробітникам всього найкращого, добробуту, успіхів, сил і завзяття! Не дарма Ющенко був захоплений тим, що бачив у Вас!

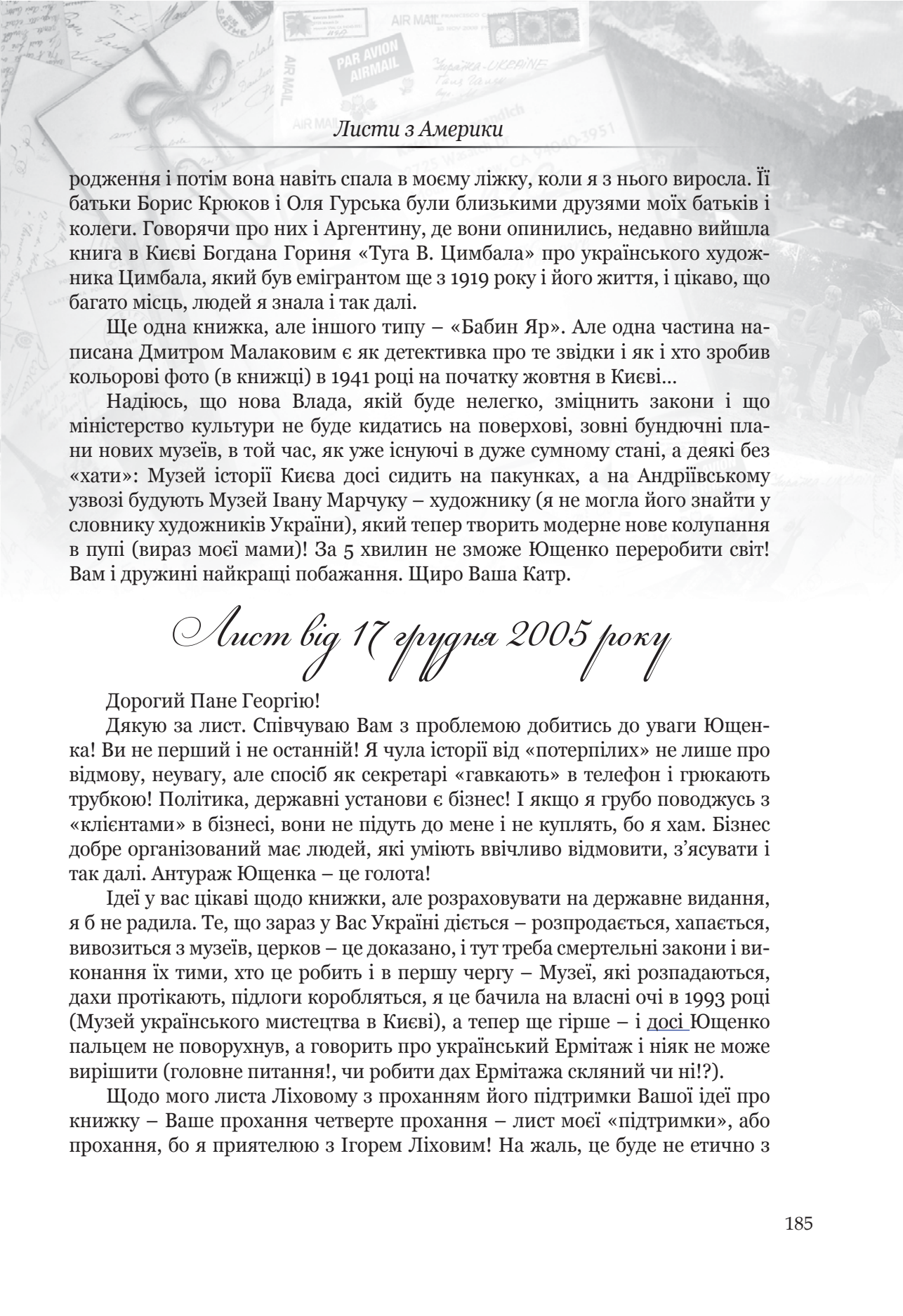
Між іншим Тамара Яцусь, пам'ятаєте відвідувала Вас з Вірджинією? Дуже хворіє, ледве-ледве, у неї дуже погане здоров'я і у її дочки були великі неприємності, які погано подіяли на Тамару.

Щиро вітаю, обнімаю і бажаю! Катр. К. Р.

Листівка-лист від 6 червня 2002 року

Дорога Пані Галя!

...Я згодна з вами, що візьме 50 років або більше, щоб психіка переробилась. На мою думку, і я не єдина: коли розпався Радянський Союз – нічого не змінилось, винні: КДБ!, фанатики Сталіна – далі там же. Ніхто офіційно ні за що не відповів! Моєї мами родина – її сестра загинула під час маршу взимку на місце відбування її вироку. Чоловіка її, який був другорядний вчи-

Листи з Америки

тель без особливих «достопримечательностей», заслали раніше в Сибір, і ми ніколи вже не чули про нього, їх двох синів забрали в сирітський дім, а дочку НКВС² не знайшли, бо вона була у моєї баби на селі, видно, не додумалось! Хлопці з Сибіру втекли, цілий рік добирались до Києва: старший підробив документи і вчився в робфаку, а молодший – став злодієм і жив більше у в'язниці ніж на волі. Це лише маленька частинка нашої історії... В нашому будинку було 12-13 родин, в кожній хтось був заарештований і засланий, або розстріляний. Ми жили в робочій дільниці, де люди не були поміщики, білі офіцери і тому подібне. Навпаки – революційний матрос, червоні партизани, селяни, робочі! Мене називали буржуйка, бо у нас було окреме помешкання – 3 кімнати з кухнею! Я чула і далі читаю, а то треба забути... Чому, наприклад, я мусила вивчати російську мову з вчителькою, яка приходила додому перед тим, як я мала піти до школи, я в 6 років не могла це зрозуміти. Певно, мої батьки не могли мені роз'яснити, що йти в школу і говорити українською мовою – небезпечно! Який парадокс! Раптом забути голод, або як у нашому дворі лежали селяни з дітьми і вмирали, як я їла 1 цукерку 10 днів з гарячою водою, як мій батько вирвав у моєї мами золоті коронки в роті і заклав у Торгсині³...

1. КДБ – Комітет Держбезпеки

2. НКВС – Народний Комісаріат Внутрішніх Справ

3. Торгсин – спеціалізована державна установа СРСР, яка займалася золотовалютними спекулятивними операціями протягом 1931-36 років

*Лист від 4 березня 2003 року
(після телефонної розмови)*

Дорога Пані Галю!

Ще раз хочу Вам погратувувати і подякувати за такий гарний, зі смаком зроблений каталог! І добре, що також є в англійській мові – це робить ширше розголошення! Я пошлю один до Академії Наук в Нью Йорку, де є великий архів і збірка діда і Кричевських, один до журналу «Віра» (видає сестринство УПЦ!). Хотілося б мати трохи більше, бо повно є місць, яким добре було б надати і мати такий каталог.

Я знаю, що в світі немає «демократії» і що є розум, справедливість і так далі, – Ха- Ха! Я говорю про оту полтавську адміністрацію, яка каже Вам, що музейні справи не ваше діло (підлога і інше). Який страшний абсурд і що

Катерина Кричевська-Росандіч

нічого не змінилось – як були директиви «згори» колись від людей, які ні чорта не знають про мистецтво, так і далі!

Я переписуюсь років 15 з архітектором-мистецтвознавцем Георгієм Лебедевим², який писав і знову пише ширше, що робить Київ з площами, торгівлею на історичних місцях, ставленням «статуй» де треба і не треба і які ніяк не в'яжуться з українськими традиційними критеріями – це погане імітування Заходу робить все вульгарним. І ніхто з адміністрації міста не радиться з архітекторами, мистецтвознавцями-архітекторами, коли забудували площу Незалежності і зробили «шик-брик» базар! Багато людей, діаспорці теж ловляться на це і охають і ахають, що ми «європейці», на мою думку, це не робить Київ Європою, не все в Європі є чудове, але цінити, плекати, берегти своє і вчитись, переварювати чуже і брати корисне – це правильно; ковтати все, що іде з Заходу – це загибель! Цей Лебедев – учень діда, йому 90 років і він уже не ходить, у візочку, але голова добре працює і як може бореться за «правду».

Я не догадалась, що Надія Несторівна є пані Надя (Бабенко). Так у нас йде жвава переписка, вона розумна, талановита жінка і у нас багато спільного, навіть болячки подібні.

Поступово буду посилати фото родинні і так далі.

В між часі говорила з Д. Малаковим і оповіла йому про Вашу думку круглого столу, важливість мати право на рішення справ краєзнавчого Музею з музейними робітниками, а не якимось невігласами в міській управі!! Малаков обіцяв побачитись з Федоруком і також поговорити з ним про приїзд на круглий стіл.

Між іншим, я згадала, що коли я передавала картини Кричевських (Миколи і Василя) в 1994 році в Музей через Посольство України, то Посольство мені порадило зробити дарчу з моїм підписом, датою і завірену нотаріусом (українською мовою). Тому, коли родина Кричевських з Венесуели дарує якісь картини, архіви краєзнавчому Музею, вони мусять це зробити офіційно, їхньою рукою писану дарчу, підпис і так далі. Це спрощує різні легальні питання!

У мене був випадок, коли якийсь дядя весь час звонив мені, що хоче купити В. Г. Кричевського картини. Я послала список і ціни. Він сидів над цим списком шість місяців, і тоді, як ні в чому не бувало, звонить і пропонує, що возьме всі (6 етюдів) за половину ціни! Сміх! Я відмовилась, бо тоді мені було досить його нахабності і арогантності, і якби він мені запропонував потрібну ціну, я б йому нічого не продала. І що ж я дізнаюся, що цей дядя потім збирався подарувати ці куплені картини в Український Музей в Нью Йорку і зняти ціну далеко більшу, ніж ту, за яку купив, для податкової служби. Наприклад, у нас в США дозволено знімати з суми заробленої, якщо Ви даруєте, даєте, але в США: це мистецтво, гроші, навіть старі речі організаціям добровільним, тоді зменшується податок на зароблені гроші. Особливо, хто має «бізнес», торгівлю і так далі, це допомагає.

Листи з Америки

Отож, цей дядя хотів собі «допомогти» – від мене купити за безцінь картини діда, а подати «добру» ціну як дарунок і цим собі знизити податок. То в мене з'явилася думка, чи Блейзери³ роблять «шахер-махер», чи вони справді меценати??

Я Вам написала всякі дурниці, заморочила вам голову.

Від Тамари Яцусь давно не мала вісток. Вона дуже пережила смерть її найближчої приятельки – Вірджинії – крім дружби Вірджинія фізично багато робила для Тамари, бо її стан дуже поганий.

Якщо у Вас буде можливість, пришліть мені ще каталогів, бо багатьом хочу послати. Якщо Федорук таки приїде до нас, постараюсь передати дещо для Вас – Краєзнавчого Музею.

Бажаю всього найкращого – удачі, сил, купу грошей. Привітання всім співробітникам музею.

Сердечно, з повагою Кат. К. Росан.

^{1.} УПЦ – Українська Православна Церква

^{2.} Георгій Лебедев (1913-2013) – архітектор-художник, мистецтвознавець

^{3.} Блейзер Майкл – президент інвестиційної компанії, родом з Харкова, проживає в США.

Лист від 19 квітня 2003 року

Христос Воскрес! Веселих свят сердечно бажаю Вам і Вашій Родині!

Дорога Пані Галю!

Дякую за лист про Блейзерів, круглий стіл, програму і... все. Ви пишете, що в листі є «каталоги з одиниці...» Немає!! Лист Ваш з одного боку був розклеєний і з другого прим'ятий, але каталогів не було. Хтось або вкрав, або викинув! На якій пошті невідомо. У нас, коли машина, яка штемпелює пошкодила конверт, кладуть в пластиковий конверт і написано – з'ясування. Цим разом нічого не було.

Дякую за адресу Оксани Лінде. Я її переслала Лідії Лихач, вона мене просила. Надіюсь, що круглий стіл пройде цікаво і що багато позитивних рішень буде проведено.

З Вашим листом прийшов лист від Надії Несторівни, в неї ті ж проблеми зі здоров'ям, як і в мене, ноги, спина – єдине, що допомагає на деякий час, укол кортизону.

Д. Малаков мені казав, що в травні Блейзери «спонсорують» і перевозять картини В. Г. Кричевського в Україну і будуть виставки – в Києві, Харкові, Полтаві. Перед цим, 30 квітня Посольство України в Вашингтоні

Катерина Кричевська-Росандіч

робить виставку цих картин. Все повторюють, як я це робила з картинами Миколи Кричевського.

Про килим дуже цікаво! І символізм! Цікаво, що Ви говорили з мером села Шишак про мене, хіба він мене знає? Вітайте його від мене і всіх, кого я знаю і бачила у Полтаві як була. З Вірою Кошовою і Володимиром Дерябіним далі переписуюсь.

Дякую за приязнь, за пам'ять! Мені завжди шкода, що у мене немає пару мільйончиків доларів, щоб я могла в багатьох місцях «залатати» дірки, дати допомогу. Я бачу, як люди просто винищують гроші на таке порожнє, дурне, або свою лінь – робиться і сумно і зло бере.

У нас далі холодна весна з багатьма дощами, тому все дуже зелене, росте, але квіти ліниво поки починають, хоч бузок гарно цвіте. Дощ Каліфорнії потрібний, як і сніг в горах, бо ми маємо воду лише з резервуарів, а дощу влітку не буває, тому в Каліфорнії вода дуже дорога і, не дивлячись на це, політики дають своїм «друзям» – великим фірмам воду для вирощування в нашому кліматі рису, який потребує багато води, вони продають цей рис по всій Азії, а політикам дають грошенята на їх партії, вибори – рука руку мие, а ми – дурні платимо за їх штучки!

Бажаю всього найкращого! Чекаю на фото з круглого столу, Драго зможе збільшити і зробити копії!

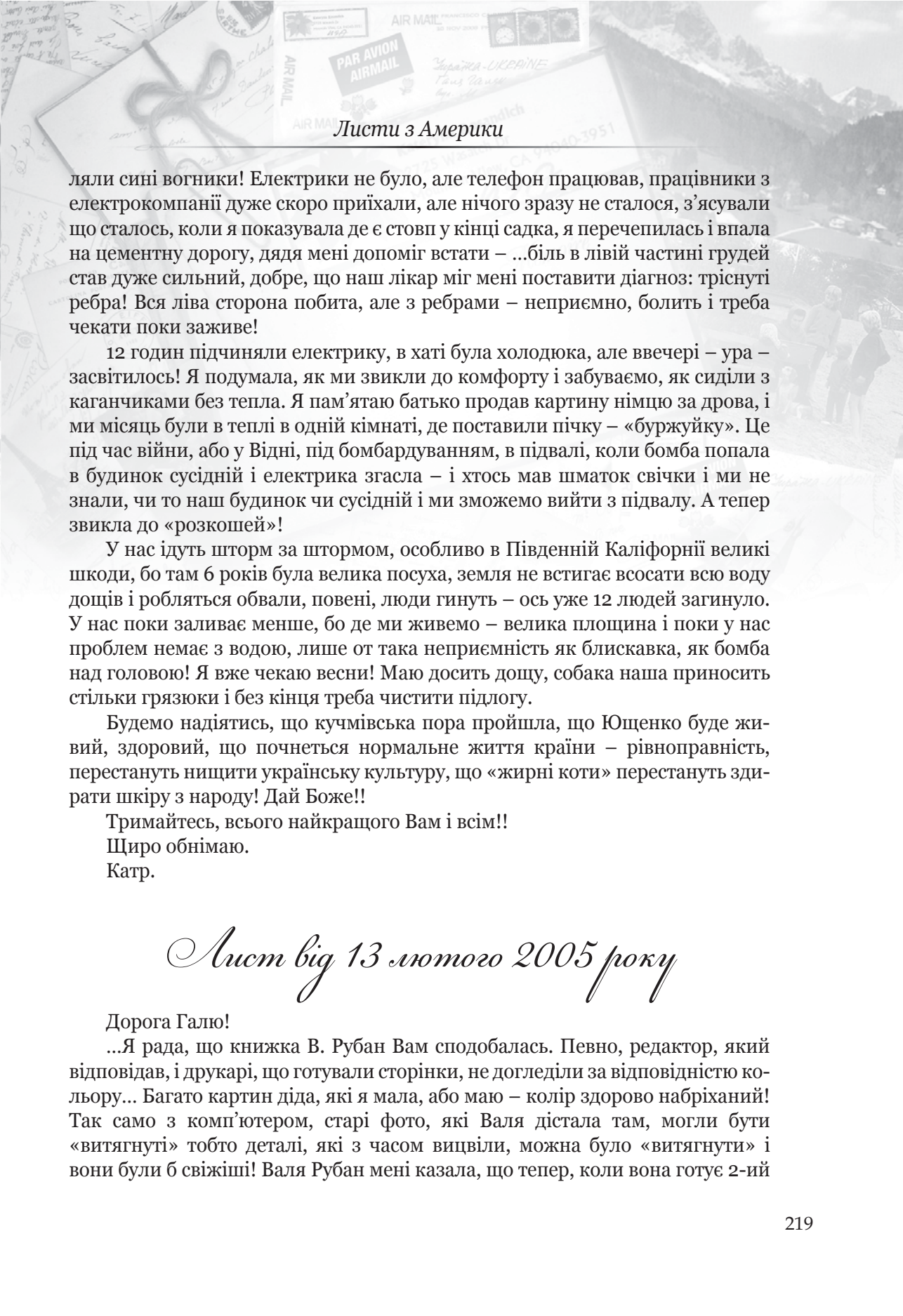
З повагою, сердечно Ваша Катруся.

Лист від 11 червня 2003 року

Дорога Пані Галю!

Давно нічого не чула від Вас, а оце одержала лист від Н. Бабенко, вона мимоходом написала, що у Вас, щось сталося. Я, надіюсь, може я не зрозуміла?

Я знаю, що була виставка В. Г. Кричевського, яку привозила Оксана, моя кузина з Венесуели з спонсорами – панством Блейзерів, з того, що я читала в газеті, виставка не відбулася в Краєзнавчому Музеї, і, звичайно, це мабуть тому, що Блейзери, можна сказати, регулювали всю музику. Я дізналась, як це все сталося: Блейзери видали книжку «Харківські художники», а тут в Америці є один американець, який жив деякий час в Україні і став великим українським патріотом і який всім цікавиться, що стосується України, побачив цю книжку і тому, що він великий поклонник діда ВГК, зразу спитав Блейзерів, чому в книжці немає і згадки про Кричевського, вони відповіли, що нічого не знають про Кричевського. Отак почалось знайомство через Моргану¹, того американця з Оксаною в Венесуелі і Блейзерами, і видно тоді ідея повернення робіт діда в Україну з матеріальною допомогою Блейзерів

Листи з Америки

виникла в Венесуелі і так сталося, спочатку в Вашингтоні, у Посольстві України, потім Київ, Канів, Полтава, Харків. Я не знаю чи Краєзнавчий Музей одержав щось з дідових робіт? Потім я дізналась з Криму од корінних сумчан – чому нічого не було призначено в Лебедин та Суми – художній музеї, адже це ж коріння Кричевських, я написала, що це абсолютно від мене не залежить, не мої картини. Видно і Оксані стали на e-mail писати і вона тепер придумує, як виділити і Сумам і Лебедину додаткові роботи. В між часі – моя тітка Галя (дочка ВГК) зломала стегно і лікарі не знають чи вони зможуть оперувати на стегні із-за її поганого серця. Ці останні вісті я маю з Венесуели.

Надіюсь, що Ви в доброму здоров'ї, що все у Вас добре? Щиро вітаю, бажаю лише все найкраще. Катр. К. Росандіч.

¹ *Морган Вільям (США) – голова Комітету програми та виставки «Голодомор в Україні», працює в сфері розвитку міжнародної економіки та бізнесу*

Лист від 19 червня 2003 року

Дорога Пані Галю!

...З американських і київських джерел знаю як проходили події з виставками з Оксаною Кричевською – Очао.

Надіюсь, що круглий стіл приведе до позитивних закінчень планів.

«Залежить від них»!! Це фраза – є прокляттям культурних установ, бо «ті» – це є банда! Та культура, ті надбання, які уже є – розбазарюються, мокнуть і пропадають. Що мені пишуть з Лебединського художнього Музею і що тепер діється в Сумському, то просто кримінал, а ті гади, які сидять в обласній адміністрації, які мають поняття про культуру, як наш кіт про фізику! Вони повчають! «Продайте якусь картину», то і будуть гроші зробити нові підрамники, або заліпити дірку в даху (як в Лебединському художньому Музеї). І тут разом з тим Міністерство культури – Табачник!! Федорук!! – заохочують привозити в Україну, дарувати, бо ж ... і так далі. І я була одна з перших, яка «ловила» на це, але тепер у мене патріотизм перетворився на думки про мордобітіє, або і гірше – отим панкам, які з себе корчать всемогутніх вельмож! Ох, як у мене руки чухаються! Федорук, людина, яка уникає неприємні речі, розмови! Йому писати – марна справа. Єдиний Ігор Ліховий, який не дається обласним «владикам»! Я пам'ятаю один рік на нього подавали в суд 16 разів! Але Ігор – не здається і не уступає! Ну досить про «вбивство»! Я таки напишу в газету відкритий лист.

Бачу, що Леонід і Людмила Тоцькі працюють і є в Полтаві, але досі ні

Катерина Кричевська-Росандіч

звучом до мене не обізвались, як будете їх бачити – скажіть від мене, що я досі чекаю!

Я знаю, що УККА, Український Конгресовий Комітет Америки буде їздити по Україні, маю сумніви, що хтось буде з Каліфорнії. Як хтось буде в Києві, то можете залишити каталоги в Музеї історії Києва в бюро Дмитра Малакова, він перешле, або передасть. Між іншим Малаков написав книжку «Оті два роки ... Київ під німцями» – це спомини його, брата Георгія Малакова (його щоденники), ілюстровані Георгієм Малаковим в той час 1941-44 роки рисунками і карикатурами. Ця книжка дуже правдива і для молодих потрібна бо дуже багато звичайних речей, коженденних турбот, страхи..., які ми переживали, брати Малакови передали в цій книжці...

Про хвороби Н. Бабенко і свої.

Вчора послала шість пакунків для сестринства в Вашингтоні (церква Святого Андрія) і від себе сиротинцям, гімназії в Ялті, ветеранам. Я мобілізую моїх сусідів, знайомих давати речі, які не потрібні, особливо дитячі речі... Як тільки закінчу всі обов'язки хочу малювати, писати мої спомини, уже «накльовується» навіть видавець. Але писати – треба спокій як і для малювання!

З Оксаною у мене почалась переписка, але зараз Галя (її мати) упала, зломала стегно і, тому що в неї погане серце, лікарі не знали чи вона витримає операцію. Після цього ніяких вісток не було. Галі 85 років, то це тяжко, особливо, як вона має інші проблеми!

Бажаю всіх благ! Тримайтесь, будьте здорові і щоб не було турбот і суму!
Сердечно обнімаю Катр. К. Р.

Лист від 1 серпня 2003 року

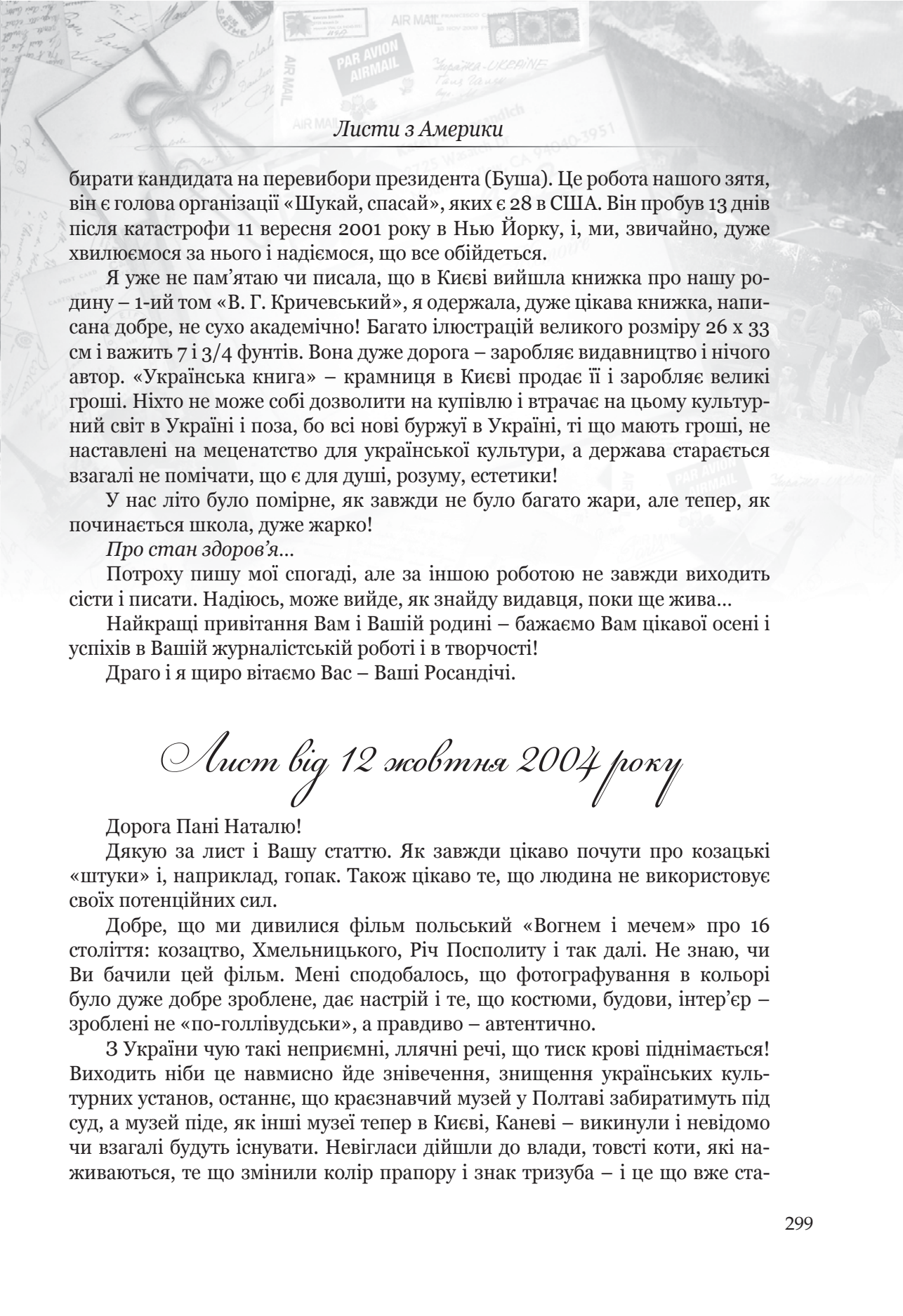
Дорога Пані Галю!

Дякую за лист, каталоги і вирізки з енциклопедії Ханко.

В між часі я мала електронну пошту від Оксани Лінде – Очао з Венесуели. Вона пише, що матери зробили операцію, якоеь закріпили бедро, каже, що Галя абсолютно не встає, лежить, вона дуже тяжка і тепер живе у Оксани, Ви бачили, яка тоненька Оксана, то повернути матір, або підняти і так далі їй абсолютно неможливо, вона каже, що поки має якусь жінку, яка їй допомагає. Я з'ясувала, що Оксана за фахом хімік і ще в 33 роки, працюючи з якимись хімікатами, отруїлась, що відбилось на її здоров'ї і худобі – в кістках. Я пишу їй листи, а вона пише на комп'ютері, так ми домовились, їй так дешевше.

Щодо моєї статті про голод, то це яскравий спогад. Я пишу потихеньку спомини життя, сюди входять і історії родин моєї мами, батька.

Перша частина – дитинство, юність, війна, друга частина – Західна Ев-

Листи з Америки

ропа під час війни, «пригоди» в німецьких таборах, втеча, кінець війни – DP (переміщені особи) – табори, університет, третя частина – виїзд до Америки і перші «кроки» в Америці, подорож до Європи після 10 років і кінець – одруження з Драго Росандіч, майже 44 роки назад! Це план. Писати стараюсь кожен день, але не завжди виходить. Бо все ж – садок, хата, господарювання – кіт, собака – забирають час, головне мою енергію, але разом з тим я стараюсь фізично щось робити, бо це мені потрібно, і я завжди любила фізично працювати з землею, садком і колись все робила сама – лазила на дерева, обрізала гілки, копала і так далі, але, коли добре себе почуваю, то забуваю, що моя спина толерує «делікатне» поводження, і починаю перебільшувати і сама собі завдаю кривди!

Детально про хворобу кісток – остеопороз...

Те, що вийшло з Сумами, Лебедином і діда роботами, певно не було координовано, продумано з людьми, які знали б куди і що!...

Оксана залежала від Блейзерів, які потребували ім'я Кричевського В. Г. для їх «іміджу», бізнесу в Україні – я, впевнена, що з того, що чула і в Україні, і в Америці Блейзери не є експерти, або знавці мистецтва і самого Кричевського, його коріння і так далі.

Між іншим я написала лист у газету «Культура і життя» (надіюсь, що надрукують) про те, як обласна адміністрація (царьки, від яких залежать музеї) «роблять» їхню працю, про їх «патріотизм» і абсурд... Державники просять, запрошують «повертати», дарувати культурні цінності в Україну – а куди? Сумський музей, Лебединський музей і ви – мусите випрошувати по копійці, щоб підчинити дах. В Сумах забрали приміщення (кераміка, порцеляна), бо їм (царям) потрібно! В Лебедині вода по стінах тече з дірок в даху. Це ганьба! Бо царьки «возомнили» і їм до лампочки про українську культуру! Побачимо чи надрукують! В кожному разі я сказала, а не мовчала.

Бажаю всього найкращого! Обнімаю Катруся.

Лист від 9 грудня 2003 року

Дорога Пані Галю!

Спомин про голод і художницю Людмилу Морозову...

Цікаво, що Федорук ні словом не спитав у мене нічого про Морозову. Монографію я не читала, її не маю. Коли він був в Америці в квітні цього року і тоді мав приїхати до нас, думаючи, що я йому пошлю квиток?!! У мене «височила» спина і я майже рачки пересувалась і, звичайно, мені було б тяжко приймати гостя, коли не лише такий стан, але від болю приймала ліки, які задурманювали мені голову. Тоді він хотів зібрати матеріал про Миколу Кричевського, я збрала фото, документи і написала більш менш біографію (коротку) Миколи

Микола Кричевський в часи другої світової війни.
Марсель. 1940

і послала Федоруку, який був у Петра Капшученка¹, скульптора в Пенсільванії. Не думаю, що Федорук писатиме про Миколу Кричевського особисто, казав, що пише про українських художників у Парижі.

Мені казали люди, які знають Федорука, що він має таке саме враження, як і багато людей в Україні, що ми всі тут в США автоматично багаті! І був здивований, коли йому сказали, що Драго і я живемо по кишені, а вона є досить скромна. Нам дуже допомагає мій радянський

військовий і перші роки емігрантський досвід, як уміти економити, де купувати, взагалі, якщо Драго за 44 роки навчився жити економно, бо в своїй родині, він – американець, не думав – все було. Я панічно боялась боргів і слава Богу, ми не залежали ні від батьків чоловіка, а мої нічого не мали і все, що є – виплачений будинок і, можливе життя, якщо Буш ще кудись не пошле війну і не підніме податки і так далі.

Я одержала копію газети «Культура і життя» з моєю статтю чи листом – надрукували це все.

Події в Каліфорнії – пожежі...

Наш новий губернатор поки старається робити, що потрібно, але він не може зробити все, бо «Рада» 95 % – демократична партія і йому не дають. Певно, на губернатора Шварцнегера шлють всякі жарти, карикатури, а наш зять так добре його імітує, що коли зачинити очі – чисто губернатор говорить!

У Києві є аукціонний зал – галерея, в суботу 6-го грудня, на аукціоні були картини В. Г. Кричевського і продавались добре і мені було цікаво дізнатись, які ціни ці картини діставали, бо я б хотіла продати 1 – 2 моїх, адже Драгові зуби цього року цілком спустошили наш запас (10 тисяч доларів весь перед зубів – 7). Я заставляю його посміхатись, щоб хоч бачити, куди ці великі гроші пішли!

Було подано на цьому аукціоні – 2 портрети ніби Федора Кричевського, але і в Києві експерти і я з комп'ютерної сторінки побачила, що це абсолютно не Федір Кричевський. Федір дуже рідко підписував етюди, рисунки, навіть більші речі, а ці на аукціоні «гарненько» підписані. Манера не його, стиль не його, не знаю, хто подав це...

1. Петро Капшученко (1915-2006) – український скульптор, графік, декоратор

Лист від 27 січня 2004 року

Дорога Галю!

Вирішила спробувати послати вам пакунок, ніби з речами, милом, але фактично головне будуть рисунки, акварелі, пару олій батька, Миколи і мої. Може пригодиться?

В цьому листі посилаю список, фото картин на аукціоні і інформацію.

Хочу зв'язатися з новим послом України у Вашингтоні і спитати, чи Посольство захоче зробити, як 5 років тому, коли через них розділила 99% робіт Миколи і трохи батька. Головне, це уникнути ідіотську бюрократію і кошти на пересилку. Бо у Вас, в Україні є закон-правило, що подарунок у музей і культурні установи ви мусите платити податок і ідіоти при митниці, які «надзвичайно обізнані культуртрегері», самі придумують скільки!!! Якийсь дядя з Австралії – подарував збірку і мусив заплатити 10,000 доларів за свій, тобто комусь подарунок! І тому я принципово не довіряю ніяким офіційним урядовцям ніякої країни і стараюсь іншими методами це робити.

Якщо, те що я пошлю – фото, старі документи, архіви уже у Вас є, то поділіться ними з Сумським і Лебединським художніми музеями. Буду вдячна...

Лист від 10 січня 2004 року

Дорога Пані Галю!

Про посилку картин мистецької родини Кричевських до Музею...

На Різдво я зробила собі подарунок: виписала з української крамниці в Канаді і з американського каталогу старі фільми (касети DVD і CD) українського кіно.

1). Перший кольоровий фільм «Сорочинський ярмарок», художник – мій дід, на жаль, не в доброму стані..., приємно було побачити, що дід витримав справжність костюмів, декорацій і так далі в 1938 році.

2). «Арсенал» постановка Довженка 1928 року чорно-білий і німий, дуже модерний, особливо, на той час і зйомка кінооператора Демущого – дуже цікава, кадри, освітлення, художні картини. Також мій чоловік і я здивувалися якості самої плівки. Якби «Арсенал» Довженко поставив у 1938 році, його зразу ж посадили б після фільму; чули аналіз американського професора про постановку, символізацію і так далі. Особливо Драго було цікаво і корисно дізнатись про час Революції, Ради і так далі.

3). «Огнем і мечем» польський фільм, історичний з українським актором

Катерина Кричевська-Росандіч

Ступкою – новий. Це – драма, але що мені приємно було побачити – україно-польська історія 16-17 сторіччя – декорації, костюми, строї, всякі деталі, околиці – зроблено по-справжньому, не видумана ідіотська бутафорія, як це робить Голлівуд, особливо зі східно-європейськими або славянськими темами! Дуже гарний по кольору вечірній степ, нагадав мені наш побут в Полтаві і околицях у 1993 році.

4). Ще не бачили фільм, який я купила «Захар Беркут», може завтра побачимо, це так само цікаво для Драго, щоб він більше знав про українську історію і про моє життя до Америки.

5). Ще чекаю на Гоголівський «Вій» – це хочу, щоб Лада (наша дочка) побачила, бо колись, коли вона була мала я їй, її класу приготувала конденсований «Вій» для дітей і десь є рисунок до цього. Дітям американським сподобалась ця казка.

Оце кінець моїм теревеням!

Щиро вітаю і бажаю всього найкращого. Щиро – Катр.

Лист від 16 березня 2004 року

Дорога Пані Галю!

Дякую за лист і за копії списків...

Щодо аукціона і картин? Я говорила з Ігорем Ліховим, колишнім директором Шевченківського Музея в Каневі, він казав, що ще 10 років тому у Львові з'явилися невеликі етюди ВГК і продавались по 2000 доларів, але у Ігоря (і його Музея) не було грошей купити ці речі тоді! Щодо Костирка, я думаю, що, можливо родина, хто там є – продають. Головне, щоб не був шантаж, хтось робить «мас продукцію» ВГК.

Дмитро Малаков прислав «спомини» Галини Кричевської (дочки ВГК), це тоненька книжечка, видана в Києві 2004 року в англійській мові (переклала з іспанського Оксана), на жаль, переклад не дуже – а спомини досить вузькі і в кінці – Галя Кричевська є Галя, якою вона була в молодості, така й зараз! Об'єктивність є рідка річ у людей взагалі, а Галі Бог не дав її, навіть на пів хвилини!

Менеджер Блейзерів у Києві уже інший, той, що був, пішов.

Мар'яна Кричевська-Косач (Федора Кричевського дочка) прислала мені старі фото Галі Кричевської – дитиною, посилаю копії, може пригодяться для Ваших архівів?...

Р. S. Музей історії Києва забрали (суддя все хотів цей будинок – Кловський палац для себе), років шість назад Рада відкинула це і Музей жив, а цей гад добивався, видно, Кучмі казав: «Дай, я хочу, хай буде під суд Верховний. Дай, дай!!» І от викинули Музей і заткнули на гальорку Українського Дому...

Лист від 18 травня 2004 року

Дорога Галю!

Сьогодні прийшов Ваш лист датований 31 березня 2004! Ішов довгенько!!!

Також сьогодні цікава дата для мене – 55 років тому наш кораблик-калоша (військовий транспортний, яким переправляли американських вояків під час 2-ої війни в Європу) причалив у Бостоні, США! Ми стали ногами на нову землю, новий континент о 8-9 годині ранку і нас біженців, нових емігрантів почали перевіряти – документи, а потім розкривали наші нещасні бебехи і дивились, чи ми не веземо заборонену (тоді) контрабанду: золото, зброю, валюту (про наркотики, тоді ніхто не думав, або не знав). По величезному залу ходили високі, вихолені поліцаї – дивились за порядком, а також якась дамочка з візочком, на якому були блюда з пончиками і кава і пропонували біженцям, ми були голодні, бо сніданку не було, коли ми причалили і почали вигружатись. Але моя мама сказала, у нас немає грошей, ні німецьких, ні американських, тому ми помотали головами, мовляв ні, дякуємо, хоч кава так запашно пахнула, а в животі булькало! Нам тоді і в голову не прийшло, що це були дами з Червоного Хреста і що кава і тістечка пропонувалися безплатно, як «добро пожаловать».

На фото дамського чаю – всі жінки – це американки, мої приятельки і сусідки-приятельки, і їхні доні! Коло нас є лише одна родина українців, з якими я дружу, бо духом, ідеями ми маємо щось спільне. В Сан Франциско є більше коло обох церков – православної і греко-католицької, але по-перше Сан Франциско це 45-60 хвилин їзди автoм і атмосфера коло цих церковних установ – самі чварі, нагадує мені таборове життя і психіку.

Я вибираю приятелів – не по національності, а по тому, чи є у нас спільне щось! Але зато і в Канаді і в США по ріжних штатах є старі приятелі з таборів, з університетів, шкіл українських, з якими досі йде спілкування, які поділяють мої погляди, ідеї...

Про весну...

Я одержала лист від Ігоря Лихового і говорила з ним по телефону. Йому міністерство пропонувало посаду (він каже посада – це замилювання очей, бо посада нічого не значить: сиди і перебирай пальчиками, головне, щоб він не діяв, щоб не був там де може хоч щось зробити для України)...

Дуже цікава історія про ту жінку, яка робить такі чудові речі з соломи! Ті жолуді, які Ви прислали у мене в рамочці, робота!!! Щось надзвичайне – не лише робота, а й смак! А історія зі знахідкою раритетів 17 століття – це чудо!

Чекатиму, може той Ваш лист ще прийде...

Катерина Кричевська-Росандіч

Лист від 6 серпня 2004 року

Дорога Галю!

Дякую за лист і всі новини і привіти від музейників і дякуємо Петру Петровичу¹ за запрошення приїхати і з ним знову поїздити по околицях! Я розказала Драго – він посміхнувся, згадав, який то був «гладкий» самогон, що ми пили на пікніку – Петро Петрович привіз! І Світлана² так цікаво нам все оповідала про містя, історію і так далі.

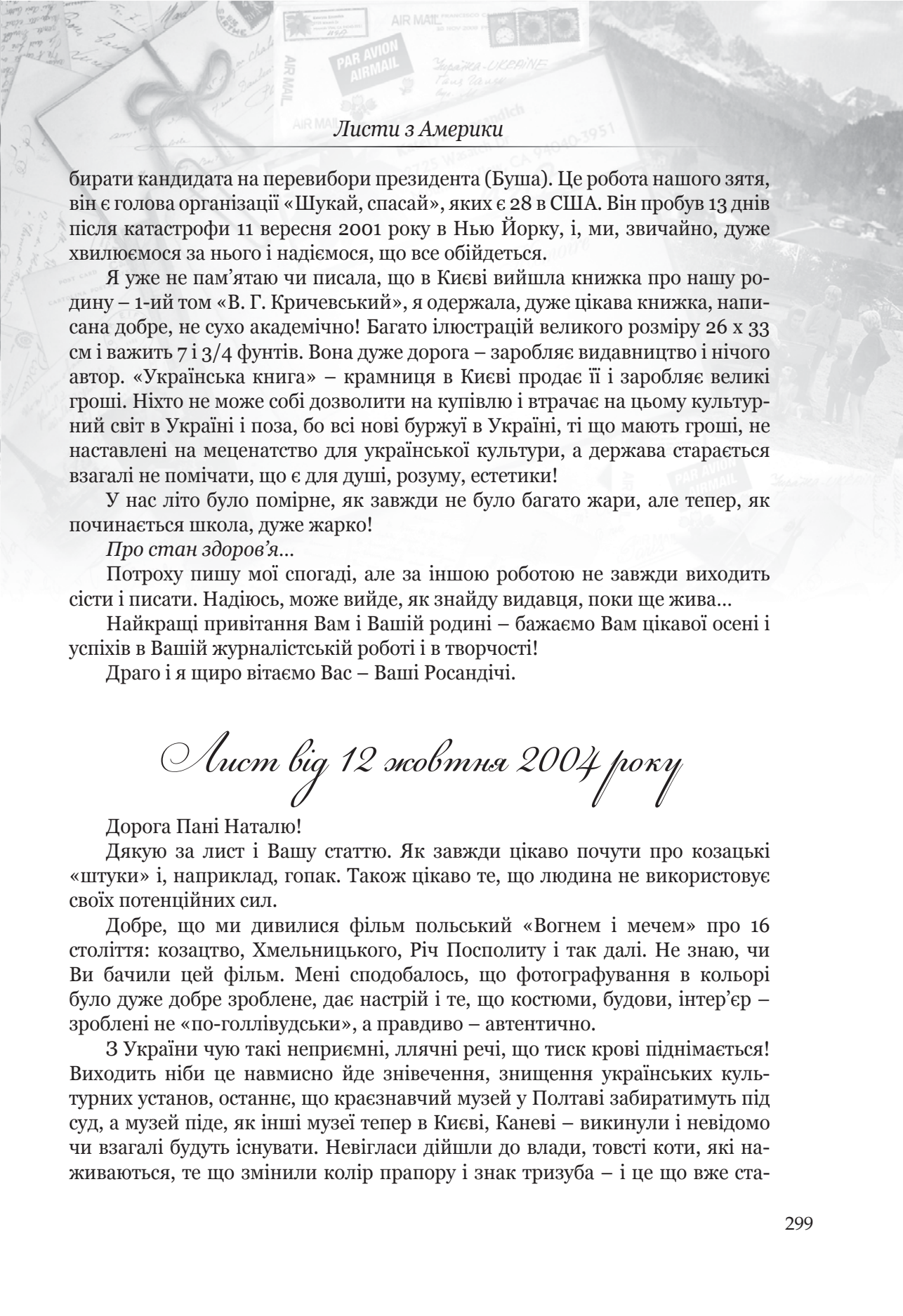
Ця подорож за всі 5 тижнів побуту в Україні, тоді була сама приємна! Наш привіт і подяка їм обом!

Та маленька картинка з яблунею і двома гарними дівчатами, здається, я послала пані Лесевич, що мені передала яєчко декороване? Я думаю?

Щодо тематики, то, коли еміграція почала ставати на ноги (це друга хвиля, після 2-ої війни), почала будувати церкви, художники почали розписувати інтер'єри, малювали ікони, заробляти; тоді відчинились галереї, різні організації. Починаючи з Союзу Українок в Америці, лікарські товариства, Асоціації художників, різні інші установи, почали влаштовувати виставки – українська еміграція почала, крім почуття «треба вижити, улаштуватись» згадувати Україну, ностальгія брала своє. На моє щастя, як у всіх Кричевських, я маю добру зорову пам'ять...

Більшість емігрантів, яка осіла на сході Канади, Америки, були галичани, їх ностальгія – це Карпати, гражди, дерев'яні церкви. В цьому відношенні мені допомагали друзі в Києві, коли у вас книжки були дешеві, вони послали книжки по мистецтву, включно з такими як книги Г. Логвина³ про дерев'яну архітектуру. Для мене це було не лише потрібно, але дуже цікаво, бо я змогла по-справжньому навчитись окремим речам, які в хаотичний період мого життя: війна, переїзди, навчання, коли і де про такі речі, як українська історія архітектури, або мистецтва і так далі не навчали, це для мене був скарб! Я систематично вивчала дерев'яні церкви, і, коли я їх «почувала», я почала малювати краєвиди карпатських гір, підгір'я з відповідними атрибутами сіл, церковець і так далі. А в дитинстві – це були етюди затишних куточків Хохітви, Деренківки, канівські краєвиди з гори і згадка, як баби і дівчата прали білизну на березі річки Росі, били білизну об камінь, затикали спідниці, потім деякі купались. Я пам'ятаю, як після роботи (в Деренківці це було) селяни йшли викупатись, чоловіки заходили в воду, закриваючи «біблейське місце», мене тоді це не дивувало, бо я звикла до натурщиць до голого тіла – книжки (історія греко-римської скульптури) дома, які мені давали (замість телевізії), коли я була хвора!

Отож «Пралі», коли я вперше виставила такий етюд, галерея зразу про-

Листи з Америки

дала і написала, що є декілька замовлень на «Пралі». Потім я вирішила, що публіка мусить «вчитись». Над виставкою «Старовина України» я працювала три роки. Читала Логвина по декілька разів, робила ескізи, рисунки і тоді Софія Скрипник (невістка Владика Мстислава) моя представниця в Канаді, зробила виставку в Едмонтоні.

Було 40 робіт, каталог долучаю. Все було продано, крім трьох, які я не продавала. Цікаво, що після Незалежності Логвин був в Едмонтоні, читав лекції в університеті і був гостем у Скрипників, там він і побачив картину, яку Скрипник купив з тієї виставки, «Руїни замку» (олія) і каже: «Це дуже знайоме», і тоді Соня Скрипник йому оповіла історію виставки моєї «Старовина України» і його величезний внесок в неї! Він був дуже здивований, але задоволений. Коли я встановила своє ім'я, я почала виставляти те, що я хотіла малювати, особливо після подорожі Європою і виставки цієї подорожі в Нью Йорку і Каліфорнії. Я не хотіла мати ім'я, що я малюю «лише хатки», так само тільки тому, що я «українська малярка» – це факт! До мене прийшла пара українських емігрантів – ми хочемо купити картину у вас, бо Ви українська малярка! Я спитала, чи вам важно, що я українська малярка, чи тому, що я добра малярка? Ми купуємо лише тому, що ви українська малярка! Я залупила таку ціну, що вони і не могли мріяти купувати! Я принципово не хотіла, щоб моя картина висіла у ідіотів як ці! Гроші – це ще не все! І так само я не продаю картини тим, хто приходить з шматочком текстилю з канапи, щоб картина була пристосована до тих кольорів! Я тоді рекомендую піти і купити картину у крамниці Вульворт (це дешева крамниця).

З другої опери – надіюсь, що Вам Рубан особисто презентує книжку Вашому Музею. Я одержала адресу де можна замовити цю книжку – бо є багато людей українців і американців, які хочуть придбати книжку, хоч вона з пересилкою виходить \$ 100. Дмитро Малаков мені казав, що Рубан ні копійки не заробляє на цій книзі, все йде у видавництво «Криниця»...

У вересні – на республіканську конвенцію (з'їзд) на вибирання кандидата на президента (Буш, певно) в Нью Йорк їде наш зять Герольд, з його командою «Шукай, спасай», бо є припущення, що терористи будуть атакувати відомі, важливі будинки, установи, зв'язані з Буша «господарюванням». Ми боїмося за нашого Герольда – це небезпечна робота, а він є дуже порядна, хороша людина!...

Ваша теорія про запах: до певної міри правда, коло нас, із-за близькості океану і вітра – запахи мінімальні в квітах, як троянди, бузок, але зато кущі «зірковий жасмін», що цвіте 3-4 місяці пахне сильно, коли немає вітру. На сході та середині Америки – все пахне...

P. S. Я теж чула, що Федорук відходить, мабуть після виборів виясниться хто буде. Він, здається, збирається викладати в Академії мистецтвознавство?! Те, що Ви пишете про археологічні розкопки і вивіз у Москву – ганьба!!! Ми

Катерина Кричевська-Росандіч

бачили документальний фільм «звідки походить легенда про амазонок» – і чи це правда – дуже цікаво і зараз був знайдений в степах Казахстану і північніше були європейського типу жінки войовничі 2500 років тому цікаві, я трохи студіювала археологію в університеті Гайдельберга і завжди була захоплена! К.

1. Жданов Петро Петрович – співробітник ПКМ у 1990-х роках
2. Кигим Світлана – науковець ПКМ
3. Логвин Григорій (1910-2001) – український історик мистецтва, архітектор, лауреат національної премії імені Тараса Шевченка

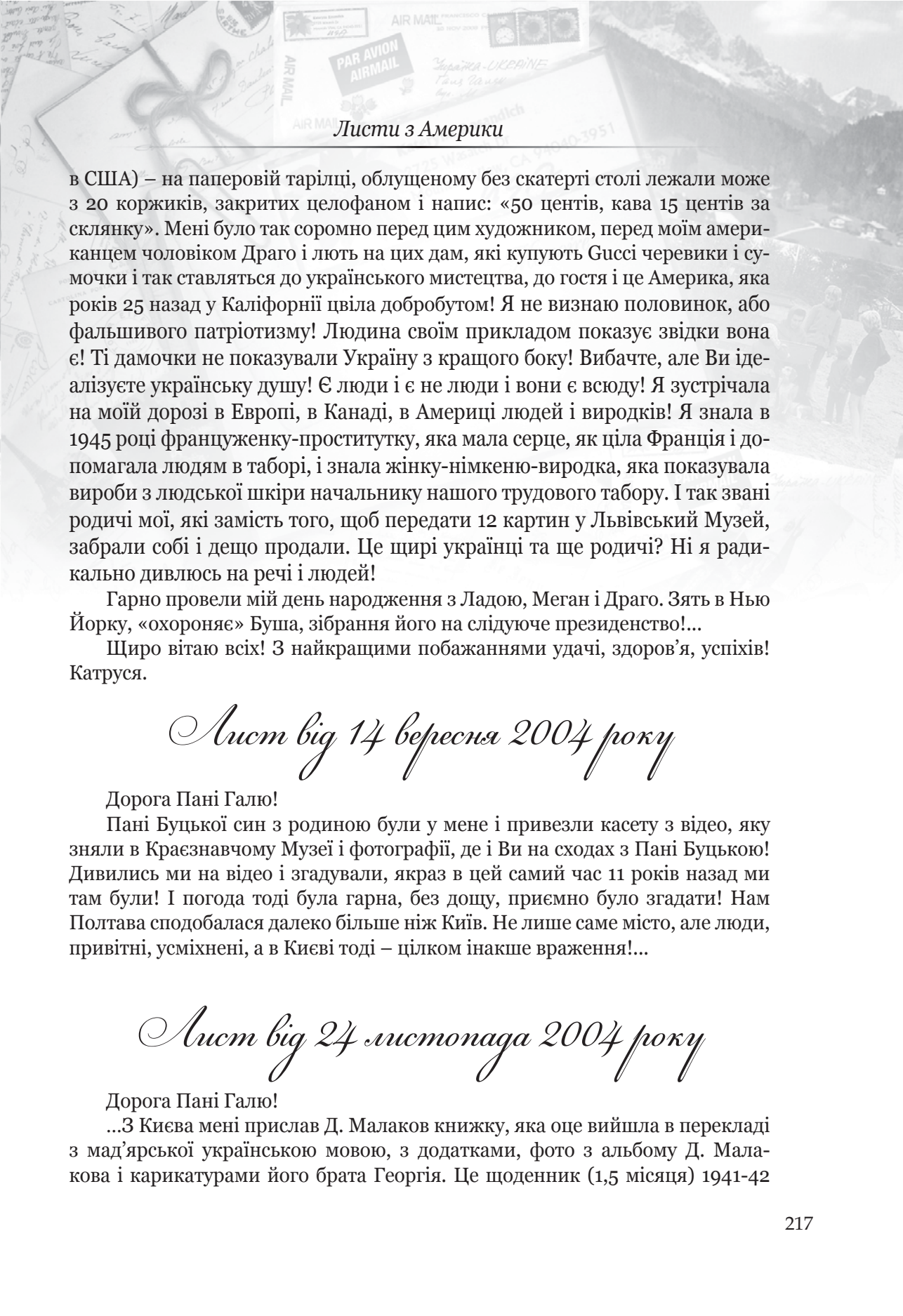
Лист від 3 вересня 2004 року

К. Кричевська. Санта Круз. 1957

Дорога Галю!

...Щодо тієї пари, що хотіла купити картину, тому що я українська художниця, я з Вами не згодна! Я волію мати двох українських друзів, або знайомих, або тих, хто цікавиться мистецтвом взагалі – людей, які роблять щось для суспільства своїм прикладом і ідеями, ніж 100, які себе називають українцями, так себе б'ють в груди за їх патріотизм, які своїм життям не є прикладом для інших – я не належу до тих людей, які «люблять», туляться до свого, своїх, лише тому, що українське! Те саме прощати, любити родичів, лише тому, що вони родичі, або не говорити погано про людей, які померли. Останнє – значить під цим гаслом треба прощати все Сталіну, Гітлеру і подібним. Я не належу до організацій, партій, церков, бо з моїм характером, я б і 5 хвилин не витримала, що це ідіотство, брехня робиться в ім'я: патріотизму, людських амбіцій, Бога! Я допомагаю, беру участь у справах суттєвих: жертвую картини на розиграш для сирітських домів і гроші для цих сиріт у Миколаєві і в інших містах, посилаю посилки людям, які потребують і в Україні і тут. Я колись пішла на виставку, влаштовану Союзом українок (ота пара, мадам, є членка), це все люди, які тоді дуже заробляли, мали шикарні хати, авта і вони зробили «презентацію» для артиста (українського художника з Франції, відомого і знаного художника у Франції і

Листи з Америки

в США) – на паперовій тарілці, облущеному без скатерті столі лежали може з 20 коржиків, закритих целофаном і напис: «50 центів, кава 15 центів за склянку». Мені було так соромно перед цим художником, перед моїм американцем чоловіком Драго і лють на цих дам, які купують Gucci черевики і сумочки і так ставляться до українського мистецтва, до гостя і це Америка, яка років 25 назад у Каліфорнії цвіла добробутом! Я не визнаю половинок, або фальшивого патріотизму! Людина своїм прикладом показує звідки вона є! Ті дамочки не показували Україну з кращого боку! Вибачте, але Ви ідеалізуєте українську душу! Є люди і є не люди і вони є всюду! Я зустрічала на моїй дорозі в Європі, в Канаді, в Америці людей і виродків! Я знала в 1945 році француженку-проститутку, яка мала серце, як ціла Франція і допомагала людям в таборі, і знала жінку-німкеню-виродка, яка показувала вироби з людської шкіри начальнику нашого трудового табору. І так звані родичі мої, які замість того, щоб передати 12 картин у Львівський Музей, забрали собі і дещо продали. Це щирі українці та ще родичі? Ні я радикально дивлюсь на речі і людей!

Гарно провели мій день народження з Ладєю, Меган і Драго. Зять в Нью Йорку, «охороняє» Буша, зібрання його на слідує президентство!...

Щиро вітаю всіх! З найкращими побажаннями удачі, здоров'я, успіхів! Катруся.

Лист від 14 вересня 2004 року

Дорога Пані Галю!

Пані Буцької син з родиною були у мене і привезли касету з відео, яку зняли в Краєзнавчому Музеї і фотографії, де і Ви на сходах з Пані Буцькою! Дивились ми на відео і згадували, якраз в цей самий час 11 років назад ми там були! І погода тоді була гарна, без дощу, приємно було згадати! Нам Полтава сподобалася далеко більше ніж Київ. Не лише саме місто, але люди, привітні, усміхнені, а в Києві тоді – цілком інакше враження!...

Лист від 24 листопада 2004 року

Дорога Пані Галю!

...З Києва мені прислав Д. Малаков книжку, яка оце вийшла в перекладі з мад'ярської українською мовою, з додатками, фото з альбому Д. Малакова і карикатурами його брата Георгія. Це щоденник (1,5 місяця) 1941-42

Катерина Кричевська-Росандіч

років мад'ярського археолога, мистецтвознавця Феттіха, якого призначили з Берліну із-за його кваліфікації розібрати в Лаврі все, що було варте і так далі для німців. І що цікаве в цій книжці, що тут нейтральна людина-фахівець реагує, спостерігає Київ в страшних морозах, без електрики, транспорту, голодний і, як спустошують його німці, музеї – вивозять, як завойовники ведуть себе ... Багато деталей, які я на той час не знала, не бачила і тепер після 63 років жахаюсь скільки було втрачено! Які цінності! Книжка дуже цікава, і я знаю тоді це були загарбники, які крали, брали, вивозили, але зараз? Це – нівечити, зневажати своє своїми?! Яка ганьба!...

Про свято Головина, день народження онуки Меган і день подяки...

Все не встигаю зробити, що треба, що хочу, все робиться із-за старості далеко складніше. Суспільство, прості речі, які раніше полагоджувалися людськими голосами, тепер все – комп'ютер, а я просто ненавиджу, коли мені потрібна інформація, а я мушу чекати і слухати якусь машину, яка без кінця робить помилки! А реклама кричить: «Ми спростили вам життя, комп'ютер думає за Вас...» Щодо технічного прогресу, я – консерватор!

Кінчаю, треба починати день, бо сьогодні багато «біганини».

Всім працівникам Музею – найкращі привітання і побажання!

Вас обнімаю і цілую і бажаю!

Катруся К. Р.

Лист від 12 січня 2005 року

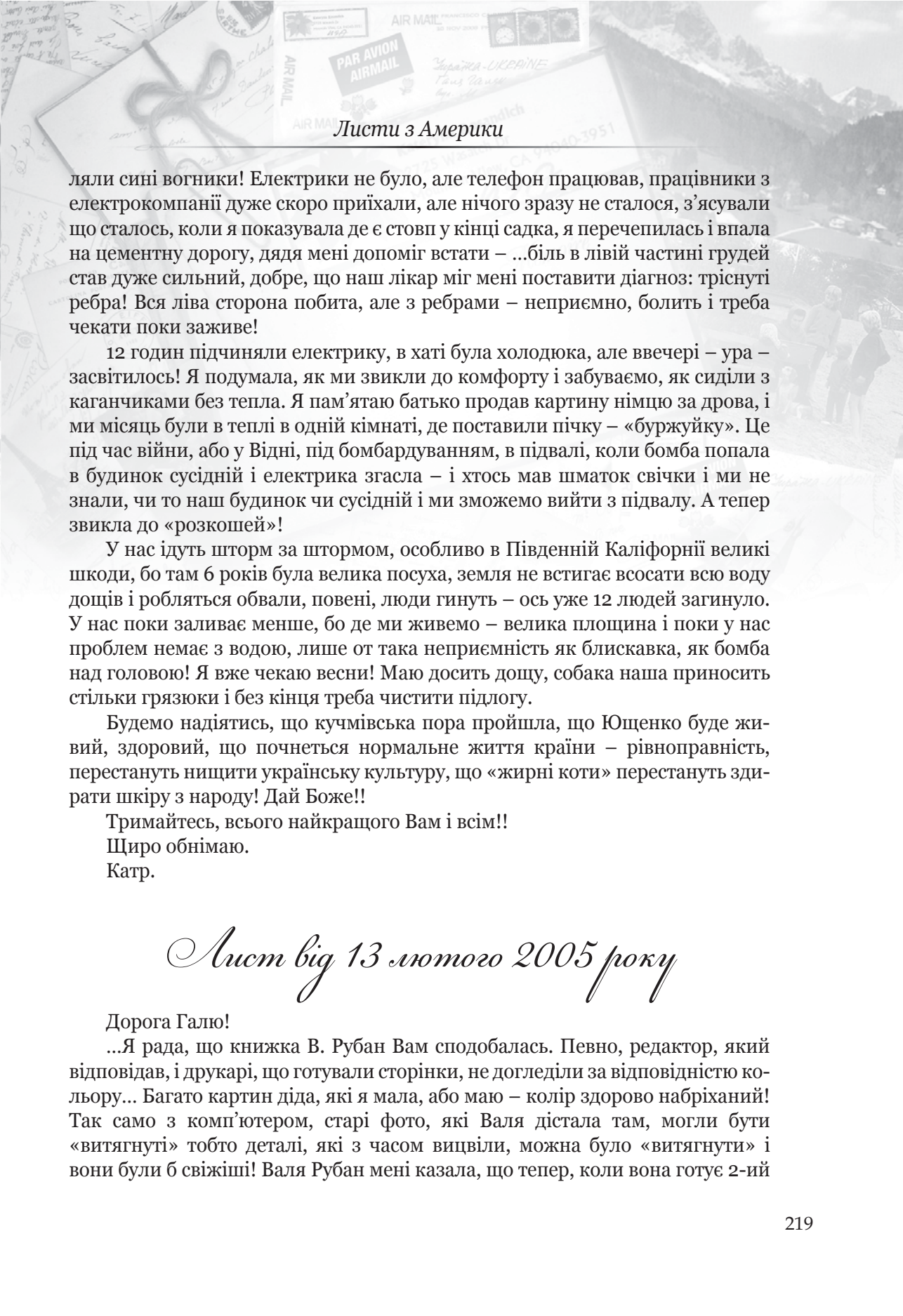
Дорога Галю!

З Новим Роком, з новим початком, з оранжевою Перемогою!

Дякую за лист, новини, привітання і побажання!

Паралельно з Вашим листом прийшов лист і од Віри Кошевої і фото – Ви і вона видно – після виставки (як Віра пише видно те, що я прислала). Вона писала, що «представник» з міністерства (Київ) спішив і спізнився (це мабуть Федорук!!!) мав функцію детектива – розвідувати, розшукувати і повертати. Те, що я посилаю і даю музею, а він ні при чому – це називається «приший кобилі хвіст!» Я знову мушу повторювати, що «повернення українських мистецьких робіт в Україну» – це те, що було вкрадене, забране і так далі в рогами чи чужими чи своїми і міністерство і Федорук мав функцію детектива – розвідувати, розшукувати і повертати. Те, що я посилаю – є приватна власність створена поза Україною. Федорук – (я його знаю!) любить бути центром! Треба чи не треба!

Вчора, о 7 ранку ударила блискавка над нашою вулицею і повитухали декілька електричних трансформаторів, в нашому садку над кущами круж-

Листи з Америки

ляли сині вогники! Електрики не було, але телефон працював, працівники з електрокомпанії дуже скоро приїхали, але нічого зразу не сталося, з'ясували що сталося, коли я показувала де є стовп у кінці садка, я перечепилась і впала на цементну дорогу, дядя мені допоміг встати – ...біль в лівій частині грудей став дуже сильний, добре, що наш лікар міг мені поставити діагноз: тріснуті ребра! Вся ліва сторона побита, але з ребрами – неприємно, болить і треба чекати поки заживе!

12 годин підчиняли електрику, в хаті була холодука, але ввечері – ура – засвітилось! Я подумала, як ми звикли до комфорту і забуваємо, як сиділи з каганчиками без тепла. Я пам'ятаю батько продав картину німцю за дрова, і ми місяць були в теплі в одній кімнаті, де поставили пічку – «буржуйку». Це під час війни, або у Відні, під бомбардуванням, в підвалі, коли бомба попала в будинок сусідній і електрика згасла – і хтось мав шматок свічки і ми не знали, чи то наш будинок чи сусідній і ми зможемо вийти з підвалу. А тепер звикла до «розкошей»!

У нас ідуть шторм за штормом, особливо в Південній Каліфорнії великі шкоди, бо там 6 років була велика посуха, земля не встигає всосати всю воду дощів і робляться обвали, повені, люди гинуть – ось уже 12 людей загинуло. У нас поки заливає менше, бо де ми живемо – велика площа і поки у нас проблем немає з водою, лише от така неприємність як блискавка, як бомба над головою! Я вже чекаю весни! Маю досить дощу, собака наша приносить стільки грязюки і без кінця треба чистити підлогу.

Будемо надіятись, що кучмівська пора пройшла, що Ющенко буде живий, здоровий, що почнеться нормальне життя країни – рівноправність, перестануть нищити українську культуру, що «жирні коти» перестануть здирати шкіру з народу! Дай Боже!!

Тримайтесь, всього найкращого Вам і всім!!

Щиро обнімаю.

Катр.

Лист від 13 лютого 2005 року

Дорога Галю!

...Я рада, що книжка В. Рубан Вам сподобалась. Певно, редактор, який відповідав, і друкарі, що готували сторінки, не догледіли за відповідністю кольору... Багато картин діда, які я мала, або маю – колір здорово набріханий! Так само з комп'ютером, старі фото, які Валя дістала там, могли бути «витагнуті» тобто деталі, які з часом вицвіли, можна було «витагнути» і вони були б свіжіші! Валя Рубан мені казала, що тепер, коли вона готує 2-ий

Катерина Кричевська-Росандіч

том «Федір Кричевський», шукатиме кращих умов друкування і з кращими для неї і розповсюдження редакціями та видавництвами!

Тоцькі писали мені про всякі роботи і турботи в Києві, щодо української культури, музеїв, мистецтва, про те, що Ющенко любить старовину, збирає і мені говорив Д. Малаков, що Ющенко збирає український ермітаж, щоб українське мистецтво не лежало десь у підвалах і так далі, може не зразу, бо у Президента багато завдань, але він дбатиме про музеї. Будемо надіятись, йому презентували книжку «В. Г. Кричевський»...

Про шторми, погоду, особливості місцини...

Мої ребра добре заживають. Тепер лікують ребра – нічим! Раніше їх заліплювали, корсет, або забинтовували, тепер – вважають, що нічого не треба, лише обережно рухатись, воно бере приблизно 6 тижнів, щоб зажити. Це вже майже 5 тижнів. Я вже можу спати на боках, можу сміятись і чхати, позіхати і навіть кашляти. 1994 року мені перевіряли кістки, бо в старому віці, люди ломають кістки часто і багато є ускладнень з заживанням. Тоді мої кістки були в такому стані (бедра і нижня частина хребта), що я почала приймати фозамак, раз на тиждень 70 мм пілюля. Після трьох років зробили знову перевірку і кістки поліпшилися на 87 %, тобто не такі крихкі. Моя свекруха стояла і гладила білизну, раптом її бедро тріснуло, вона впала, в лікарні зчепили бедро, але з лікарні вона вже не повернулася, в старому віці такі випадки кінчаються або запаленням легень, або нирки перестають діяти!...

Малаков мені казав, що з І. Ліхового зняли всі судові справи, це ще до виборів Ющенка. Шкода, що канівці так мало мали часу, щоб поспілкуватися з Вами про спільні музейні справи.

Я з великою насолодою згадую гоголівський заповідник! Така чудова, затишна, мила картина! Драго робив багато фото там – маю спеціальний альбом нашої подорожі в 1993 році.

У нас уже весна: цвітуть – рожевим мигдаль, білим-дика грушка, жовто-пухнаста акація! Цвітуть і стоять у вазочках – нарциси. Я вже працюю в садку, між днями, коли немає дощу. Завтра буду сіяти на літо квіти. Сьогодні працювала спереду – підрізала кущі і інше. Потихеньку пишу мої спомини, уже дійшла до 1948 року. Закінчу першу книжку – Європа, друга, як доживу, буде – Америка.

Д. Малаков обіцяв редагувати мені, бо я не письменник, а він пише весь час.

Дякую за фото В. Ющенка. Я зробила цілий альбом про Помаранчеву революцію – фото, статті з різних газет світу і так далі.

Бажаю наснаги, здоров'я!! Успіхів і купу грошей!

Щиро обнімаю Вас Ваша Катр.

Лист від 5 квітня 2005 року

Дорога Галю!

...Дуже сумно було почути про Сумський Музей і Галину Ареф'єву, вона раніше писала регулярно, а оце з місяців 8 – майже нічого, я знаю, що були неприємності з Музеєм і що сумські царьки з міської ради, чи як воно називається забирали приміщення і мололи якісь нісенітници про те, чому забирають і чому музею не потрібно стільки місця!

Я знаю, що все не робиться зразу (Ющенко, нова влада) і там буде стільки роботи і я чула, що бракує людей в нижніх рангах і середніх, людей, які не лише патріоти, але й добрі організатори в справах культури мистецтва, щось розуміють і так далі. З Лебедина мені писали, що прийшли нові представники в міську раду, а старі сказали – «не збираємось відходити, забирайтесь!» Нові мусили покликати міліцію, яка, на щастя, була проющенківська і силоміць викинула старих бюрократів. В селі Шишаки – навпаки – старих викинули, а на їх місце ніхто не був посланий!

Але ... з музеями, з підтримкою, з розвитком української культури, тому що це не питання «життя і смерті», це не буде на першому місці – будуть розбиратись важливі питання: економії, індустрії, підняття стандарту життя і так далі, а потім, може згадають: «А...!! У нас є якісь музеї? Треба щось їм капнути». Треба нагадувати про себе, писати, виступати, вимагати і не давати бюрократам (особливо меншим) забувати про себе! У мого батька була теорія – ніколи не йди до малого бюрократа-клерка, а іди до великого начальника. Бо малі бюрократи – малі, дуже рідко діють, роблять з ініціативи, а тримаються вузьколобих правил і ще до того люблять грати роль «великого пана».

Єдине, що є позитивне в музейному ділі, що Ігор Ліховий, директор Шевченківського заповідника в Каневі, якого звільнили з посади кучмівські «корешки», був встановлений на його стару посаду директора і всі судові справи проти нього були ним виграні.

Музей історії Києва – досі сидить на четвертому поверсі Українського Дому на їхніх коробках, пачках і хоч вони пишуть, але поки міністерство культури не обзивається і нового місця їм не дає. Це лише третій місяць нової влади, але нагадувати треба весь час – чи добрим чи поганим, але потрібно, щоб українські культурні установи не пасли задніх – бо це обличчя народу, досягнень, що ушляхетнює і чим треба пишатись.

Цікава сорочка зі свастикою, що фактично Гітлер-гад украв у старій символіці всіх народів – сонце. Поки посилаю шматок килима індіанського з племені навахо, з Арізони, – рисунок. Драго сфотографує і я пошлю фото

Катерина Кричевська-Росандіч

цілого килима. Кольори – приблизні, далеко все притушене – сірий фон, коричневий, червоний, чорний і світло сірий, і свастика – притушений синій колір.

У мене виходить дуже мало часу на читання. Зранку – читаю газету, пишу листи і роблю все, що треба по хаті і в садку. Після обіду, мушу лягти на ½ години, бо біль в кістках, ось уже рік не вчуває, і за цей час я уже втомилась. О 12 – 14.30 – дві години – стараюсь писати спомини, потім готую вечерю, мию посуд, сідаю дивитись новини, часом для відпруження розкидаю пас'янс. Ввечері вже і розум і тіло ні до чого. О 10:30 іду спати, на ніч не читаю літературу, бо це збуджує, а мені треба спати, бо встаю о 6, або 6:30. На 79 році все не так швидко робиться, як колись!

Велика частина є переписка, Ваш оцей лист – № 2361 (за 2, 5 роки).

Щодо співу – я більше традиціоналіст, але з розбором. Наприклад, я все ще надіюсь, «Ще не вмерла Україна» – гімн – знімуть і дадуть щось інше, бо в більшості гімни народів дуже нудні музично! Американцям дуже трудно співати, ще не вмерла, не піднімає в дусі, принаймні, мене! Єдиний гімн, який досі є символом перемоги, завзяття – це французька Марсельеза! Так само і слова до цього мають дух, захват, бадьорість!

Щодо редагування моїх споминів, то я не збираюся давати «вільну руку», ні – редагування в сенсі – коми, крапки, абзаци, граматичні правила і слова, бо деякі слова я уже позабула, але ніякого викидання слів, думок і так далі не буде, я так і скажу Д. Малакову, якому це збираюся доручити.

Бажаю Вам всього найкращого, не падайте, не хворійте! Удачі і добробуту.

Щиро обнімаю. Катр. Світлані Кигим великий привіт. К.

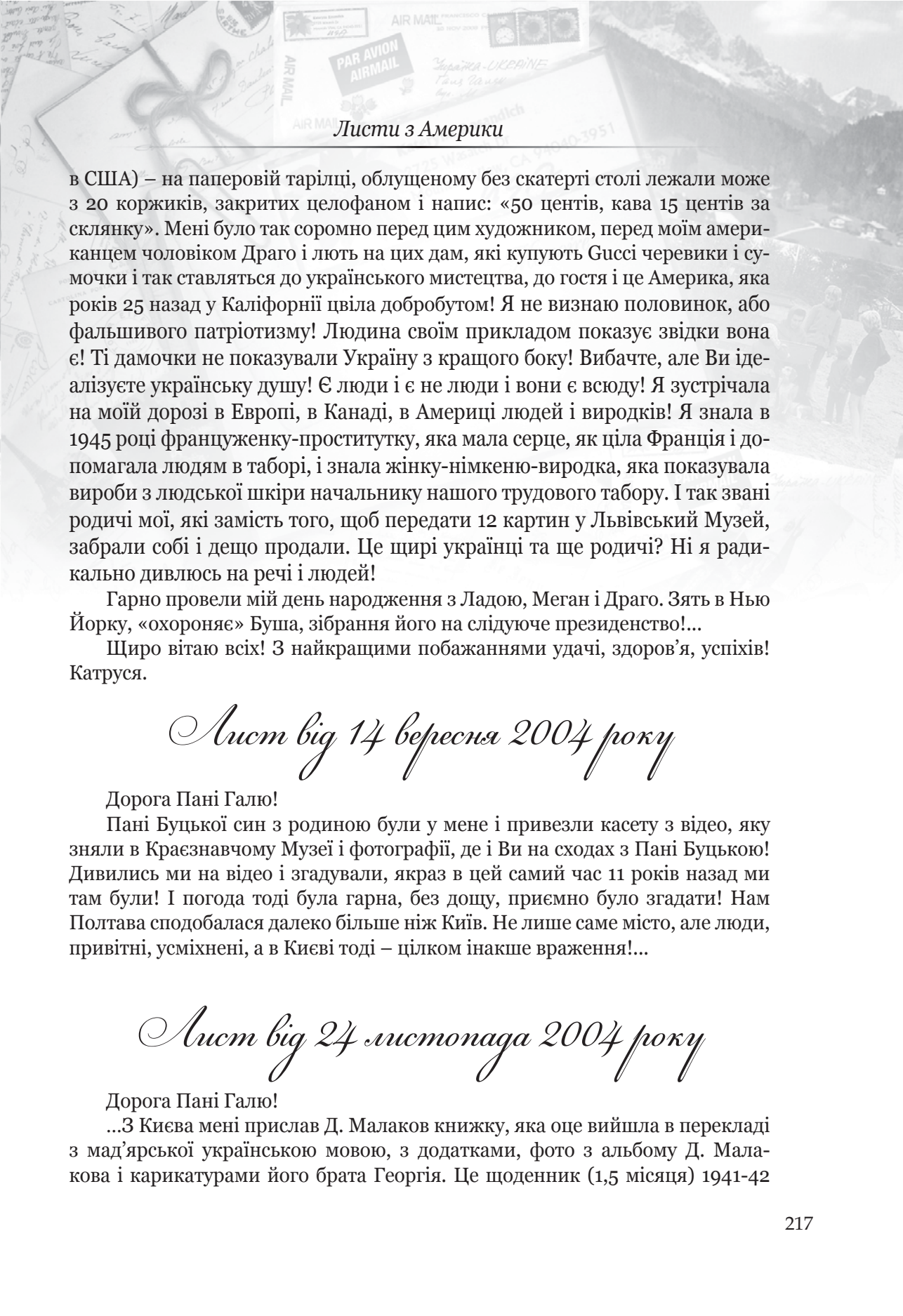
Лист від 4 травня 2005 року

Дорога Галю!

...Що буде з тією міністеркою О. Д. Білозір і її ідеями? Цікаво!

Щодо Н. Блейзер¹, то теж цікаво, бо мені також про це оповідала Лідія Лихач («Родовід»). Крім Блейзер там на виставці Олександра Архипенка робила малий скандальчик вдова Архипенка (американка, далеко молодша ніж він був), яка кричала, що він ніякий не українець, а американський скульптор!

Музей, хоч не подобається пані Блейзер – є досягненням, адже, може крім євреїв, а може і ні – ніхто з інших національностей не зробили собі національний музей! Канадські українці могли зробити, але не зробили, а все ж чи подобається чи ні, я вважаю, це – досягнення. Там, в Нью Йорку, у

Листи з Америки

Музеї є тенденція – я це знаю і відчуваю! Галичани є галичани і просування є завжди галичан спочатку, і потім знову спочатку! Тому я часто дуже вагаюсь куди, кому залишите те, що у мене є – всі більші картини Кричевських (крім того, що матиме Лада, наша дочка). Поки закони в Україні не зміняться, більшість людей не хочуть офіційно нічого давати, дарувати, бо навіть в Росії упростили ввіз мистецтва в країну. Людина ввозить в Україну історичні цінності платить на них (за свій же подарунок!!) вдвоє більше, ніж це коштувало би на українському ринку, та ще крім того платить 20 % на митниці за ціну картин (підвищену українськими законодавцями).

Колір вашого листа жовтого паперу – колір моїх цитрин, які я бачу перед вікном мого ательє, де пишу цей лист!

У нас весна не весна! Весь час ідуть дощі, і все дуже пишне... В нашій частині Каліфорнії так піднялися ціни на хати, що халупки йдуть за один мільйон доларів. Здурили люди!

Оце поки все. Вітайте всіх в музеї і Світлану спеціально. Міцно обнімаю Вас, тримайтеся, відкидайте не потрібне, майте позитивні думки! Завжди Катр.

^{1.} Блейзер Наталія – дружина Майкла Блейзера, яка разом з О. Очао (онукою В. Г. Кричевського) презентувала роботи В. Г. Кричевського в Україні

Лист від 20 червня 2005 року

Дорога Галю!

...З Києва нам прислали video, документальний фільм про Кричевських, не знаю, чи Ви бачили його (це було показано по телебаченню). Іванна Чердниченко робила інтерв'ю і робила презентацію. На жаль, не всі інтерв'ю були на висоті! Олександр Федорук в другому інтерв'ю таке молово, що я не могла повірити! Чи йому в голову його третє одруження вдарило, але так все наплутав! Раптом моя тітка Марія, яка померла в 1998 році і від якої я удвічіла речі, роботи які в 1998-99 роках були передані в Україну мною, – в устах Федорука стала «Машею»! Тоді він раптом почав говорити, як я приїхала з Блейзерами і передала багато робіт в музеї України! Я собі уявляю, як будуть реагувати Блейзери і родичі в Венесуелі, особливо моя тітка Галя, яка побачить цей фільм!! Буду чекати атомну бомбу з Венесуели!

Вийшла книжка, гарно видана і спонсорова українськими жіночими діаспорними організаціями і панством Даниленків (США) і академіками в Києві – «Українки в історії», старались і все гарно, але ... знову ж таки мені не зрозуміла ментальність звички: були взяті мої картини (фото) для обкла-

Катерина Кричевська-Росандіч

динки, заставки, але ніхто мене не спитав! Чи люди думають, що художник мусить бути вдячний і радіти? Але художник може вважати, що та чи інша картина не є добра репрезентація, або не підходить і так далі. Тоді – моє фото, яке я дала по їх бажанню (гарне фото, де я тримаю сигарету в руках 1978 року), вони відретушували сигарету з моєї руки, ніби це револьвер, або книжка «Mein Kampf, Гітлера», або фото Сталіна?! Редактор цієї книжки була в США на її презентації, мені звонила, я їй про це сказала, але вона не розуміла суті! Дивно!!

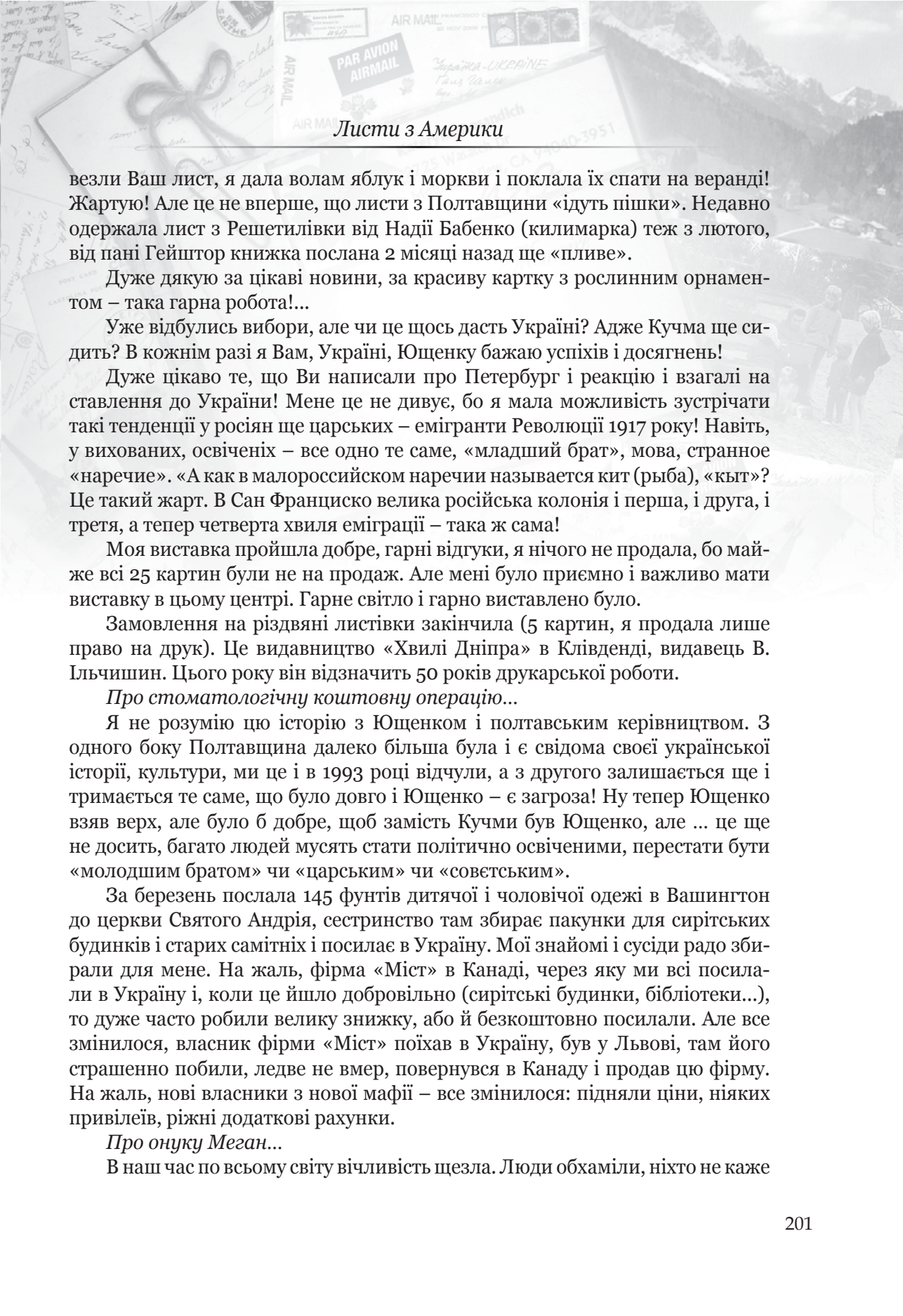
Вибачаюсь, що так не ясно і погано пишу, але лежу в ліжку і тому погано виходить. Ось уже кілька днів мушу лежати, спина вискочила і поки запалення не пройде мушу мінімум рухатись! Крім, коли вже не можу витримувати біль, час від часу беру таблетки від болі, а так – лежу. Моя вина, що я забуваю, що мені не 25 і що я не Геркулес! Останні три тижні чистила, лакувала батькові етюди, картини, різала нові паспорту, чухрала ательє, кухню, гараж, а потім садок і... результат. Мусила піти на танцювальний концерт нашої онуки (її балетна школа давала презентацію в кінці року). Кожен крок – була мука! І тепер плачу за свою дурість!

Р. S. Дуже цікава виставка кераміки Василя Омеляненка і кольори і форми! Мені дуже подобається! К.

Лист від 20 листопада 2005 року

Дорога Галю!

...Все іде до того, що раніше були люди, які працювали, була професійність, навіть в звичайних роботах, а тепер фірми не хочуть платити, наймають мінімум людей, які ледве-ледве знають, що вони роблять і платять законний мінімум і дуже часто – люди погано говорять англійською мовою на роботі, де вони весь час з публікою. Народ робиться просто скажений, зі мною включно! Америка дуже споганіла з того часу, як ми сюди приїхали. Люди обхаміли, вічливість – рідкість, жінки під впливом голлівудської пропаганди – культивують не що в голові, а щоб бюст був як коров'яче вим'я, губи теж, татуювання у всіх місцях видних і не видних, а інша категорія тих, хто дома виховує дітей – живуть в мільйонному будинку, але ні самі вони, ні хата не мають охайного, або привабливого вигляду – це теж мода! Ніхто не варить. В Америці 65 % людей купують обід, в день тратять 8 доларів лише на обід, а вечір і сніданок плюс. Тепер лише 12 % людей, які щось відкладають на старість! Решта живе у кредит і коли трапляється біда – чекають, що держава буде їх «спасати»! Дуже модно перебільшувати емоції! Наприклад, «горе»: порізаний, або подряпаний палець – картина: жінка і дитина реа-

Листи з Америки

гують однаково – в страшних соплях убиваються, і так само, як би це була справжня трагедія – смерть дитини, чоловіка, батька у вас на очах! Рекламна реакція та сама і люди навчилися, як мавпи, реагувати так само... Батьки не вчать дітей стримувати емоції, імпульси...

*Про свої хвороби, Надії Несторівни Бабенко та про День Подяки...
Додається лист Лідії Качуровської до ККР від 16 липня 2005 року.*

Лист від 22 грудня 2005 року

Дорога Галічка!

...Юрко Повстенко (1926-1991), з ним ККР вчилася в художній школі в Києві, був сином архтекта О. Повстенка, опинився в Америці, був в Кореї (забрали його, тоді в Америці ще не було добровольчої Армії), був поранений декілька разів і опинився в госпіталі в Вашингтоні, там три місяці видужував. Став інженером і був співвласником фірми, яка будувала телевізійні станції і так далі. Багато і цікаво писав до газет, ми дружили все життя, років 15-18 тому він помер. Жінка його в Вашингтоні, але там проблема з головою!

Те, що досі немає місця для Музею Києва – це ганьба – 250.000 експонатів запаковані в коробках стоять по куткам!! 2 роки безгосподарності трудно придумати! Я по натурі від обставин життя знаю, як з мінімумом зробити щось і не використання музею для виховання молоді (шкільні екскурсії), для туристів... Гріх!!! Мені це нагадує мою сусідку, яка оце зараз так прикрашає до Різдва хату спереду, садок спереду хати, гараж – світлом, скульптурами Діда Мороза, оленів і ще, і ще, і кожен тиждень додає. У нас після урагана «Катрін» підвищили плату за газ і електрику на 50 % – це буде велика витрата, але головне (в хаті). Я дуже добре знаю цю хату, бо як вона кудись їде, я годую її собаку, хата побудована тоді ж, як і наша – бруд 42-річний, кахлі коло плити – чорні, стіни – липкі (я одягаю рукавиці з гуми, коли годую собаку), але повно прикрас і бруду. Паралель – спочатку почистити, прибрати, потім прикрашати. Те саме з ситуацією у Києві і інших містах: приведи в порядок Музей історії Києва: підчинка, ремонт даху, стін, сходи, потім ремонт левів (скульптури) в Музеї українського мистецтва на вулиці Грушевського, це ж не важко, а далі поступово решта. Не господарники, а сноби! Це національне почуття меншовартості, яке проявляється «пнутись в пани»! Шкода, що я стара і що не можу бути на шість місяців диктатором з автоматом і кулеметом!!!

Я написала в Академію Наук в Нью Йорк до Оксани Радиш і доклала з маркою листівку, щоб вона коротко написала про Костя Моценка, але досі більше місяця ні гу-гу. О. Радиш дуже стара і працює там по 12 годин і не

Катерина Кричевська-Росандіч

встигає ні писати, ні телефонувати. Знову спробую подзвонити. Чи Ви можете прислати копію фото?

23.12.05

Кінчаю, я дуже розписалась. А сьогодні багато роботи, приготуватись до завтра – Свят-Вечір – традиційно святкуємо у нас. Лада, Герольд, Меган и батько Герольда – будемо разом. Пісний борщ, кутя, узвар, пиріжки з капустою, маринована риба – це ж традиційно, а там ріжне, яке придбано мамою, мною, Ладодою...

Вчора звонила два рази в Нью Йорк в Академію Наук, до Оксани Радиш про справу Костя Мощенка, обидва рази не відповідає, лише машина каже залишити свій номер, ім'я, я зробила, але ... ніхто мені не відповів...

¹ *Кость Мощенко (1876 – 1963) – український етнограф, архітектор, дослідник, працював у музеї Полтавського земства, пізніше – історико-краєзнавчому*

Лист від 3 березня 2006 року

Дорога Галю!

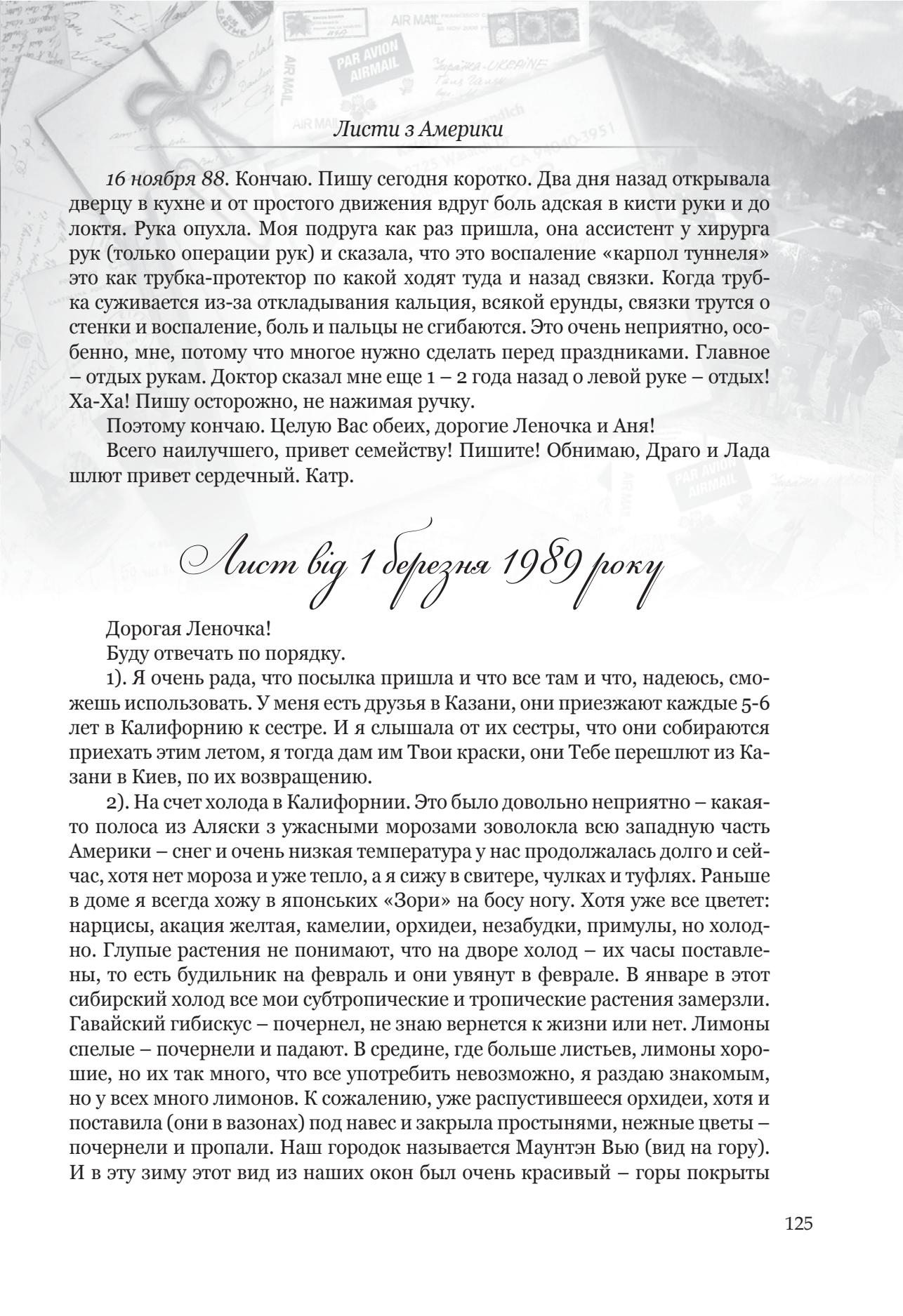
...Я з Вами згодна на 1000 %, що мішати суп і мухи не варто. Я з цим боролась і далі борюсь з нашими діаспорськими патріотами, що пхати рушники, вареники, борщ і вишивки хрестиком куди треба і не треба, є – примітив і провінціалізм! Не цим доказывается патріотизм, українство і любов до неньки-України! Але смак виробляється, або треба родитись з ним...

Мої спогади уже пішли до друкарні, бо Ліда Лихач хоче поєднати вихід спогадів з виставкою моєю в Музеї культурної спадщини в Києві до мого 80-річчя...

Лист від 6 червня 2006 року

Дорога Галю!

...1-го червня у нас була подія! Ми були запрошені на різні зустрічі, прийняття з панєю Катериною Ющенко, організовані Консулом України в Сан Франциско і потім Послом України в Лос Анжелесі. Ми пішли на прийняття, яке було ближче до нас. Це відбувалося в гарному готелі з садком-верандою, де саме була зустріч і промова К. Ю. Вона говорила англійською, бо публіка була різних поколінь і так далі. Говорила, не торкаючись контроверсійних

Листи з Америки

тем, але головне – заклик – жертвувати гроші, екіпіровку медичну для улаштування дитячих лікарень, лікування ..., а з того, що ми знаємо і бачили, багато бракує в Україні нових методів, ліків, не дивлячись на талановитість лікарів, власне, це висловила К. Ющенко.

Під час промови – раптом К. Ю. перестала говорити, збігла зі сходів і потягла якогось дядю в сорочці, всі інші в більшості були в костюмах, до подіума і каже: «Який малий світ! Подумайте, це пан Квасневський, колишній Президент Польщі, наш старий приятель і великий друг України, зупинився в цьому готелі, не знаючи, що я тут буду, а я не мала поняття, що він тут!» Ми всі плескали в долоні. Далі вона продовжувала промову, а потім – неофіційна частина – наша братія посунула на неї як отара овець з апаратами і цокали – цокали. Драго фотографував зі сторін, я дещо посилаю для Вашої цікавості. Ми сиділи здаля і я чекала, чи отара відійде чи піде їсти, що подавали (якась дрібненька кака, вибачте) і індичка з булочками, зробленими з крейди!! Драго, який завжди голодний, взяв собі і їв, а я не зношу індичку, – пила газовану воду. Я побачила, що один дядя, якого я знаю, уже 15 хвилин стоїть перед пані Ющенко і не відходить, я тоді підійшла до нього і штовхнула його пальцем у спину і кажу: «Віталій уже пора дати місце іншим, а то ви прилипли тут як п'явка!» «А, я хочу зробити фото!» «З вашою модерною камерою, це бере одну секунду сфотографувати!» І таким способом – привітала К. Ю. і передала привітання од нашої приятельки з Нью Йорку, яка мені звонила в той день і якої чоловік працює з К. Ю. в різних комітетах і так далі. К. Ю., власне, сказала, що бачила їх в Філадельфії два дні назад, сказала, що рада побачити нашу красиву Каліфорнію!

Оце наш дотик до України! Посилаю фотографії.

Лікар посадив мене на дієту, вправи, бо мій цукор в крові піднявся і він не хоче, щоб я стала старечим діабетиком! 5 днів не торкаюся хліба, жиру і весь «акцент» на фруктах і овочах! Головне, перевчити себе, що їсти, я знаю, що краще себе почуваю, коли спущу фунти!!

Про спогади, погоду, клімат...

Пані Буцька говорила, що Колесніков не був певний, як я його прийму, бо він не говорить українською мовою??!! Я написала, що я не є ультра-ультра щира, щира, що не можу чути російську мову! Мені легше говорити українською або англійською, бо більше практики, російською рідко говорю, так само як німецькою або французькою, уже не кажучи про чеську. Забуваю дуже.

Сумно мені за Надію Несторівну – бідна вона, бідна! Син її не в доброму здоров'ї і їхня доня Оксана – весь час хворіє, роками! Невезуча родина!

Вашим всім «дівчатам» великі привітання і найкращі побажання!

Щиро бажаю і обнімаю Катр.

Катерина Кричевська-Росандіч

Лист від 13 липня 2006 року

Дорога Галю!

Дякую за Ваш лист і всякі витівки! Цікаво, що Ви одержали матеріал і листи від Л. К. Гейштор! І як мило з Вашого боку, що пишете про мене! Я навіть не уявляла, що така «цяця!»

Про «спогоди», плани, діету і тому подібне.

В Штаті Нью Йорк, в горах є українська оселя, дуже гарна околиця, там відчинилась галерея, завідує нею Софія Геврик. Вона пропагує українське мистецтво молодій генерації, яка має гроші і почала цікавитись українським мистецтвом, своїм корінням. І цікаво те, що галерея, хоч функціонує лише літом, приваблює багато і продає багато. В цьому році С. Геврик запросила мене прислати роботи Кричевських, я послала і вже 5 картин продалось. Побачимо! Я збираю гроші, бо нам треба переробити вікна на подвійні, наша хата після 43 років – осіла..., всього 12 вікон і це коштуватиме 8,000 – 10, 000 доларів.

Студенти і викладачі художнього і-ту. Київ.
1930-ті рр.

Хтось мені прислав за 2003 рік журнал «Образотворче мистецтво», де є стаття про виставку в Полтаві до 100-річчя Котляревського і інше. Але, що мене зацікавило «Українське авангардне мистецтво: монументалізм Михайла Бойчука¹ і школи «Бойчукістів»!! Я і раніше помітила нове обожнювання Бойчука і його школи в Україні, піднесення його до висот авангарду і щось справді модерного в українському мистецтві! Якщо брати лише творчість Бойчука, я абсолютно не поклонниця його, то, на мою думку, виведення на модерн в українському мистецтві стиль кам'яної баби неотесаність ліній, стаття прирівнює його до модерну в українській скульптурі Архипенка², що є абсурд! Архипенко – модерн, абстракт – є мистець, його вишуканість, елегантність лінії, руху, чи реалізм, чи абстракт, але є досягнення! Бойчук мене дратує своєю мастодонтністю, особливо коли це має бути справді репрезентація

українського! Це його творчість, а що до нього, як людини, то я знаю підноготну: мама моя була один час його студенткою (дуже коротко) і дід Василь спочатку дуже допомагав Бойчуку, але Бойчук був для Бойчука!

Листи з Америки

Про літо, пожежі.

У Вас більш «людяний» погляд на людину, ніж у мене! Ви ще ідеалізуєте її, я... занадто багато бачила на свої очі, на що людина здібна, і не тільки під час війни! І не лише однієї нації, кольору шкіри, релігії чи статі – 10 %, або менше на Землі є людина, а решта це – ... Широ Катр..

- ^{1.} Бойчук Михайло (1882-1937) – український художник, маляр монументаліст, засновник самобутньої школи українського мистецтва
- ^{2.} Архипенко Олександр (1887-1964) – український та американський скульптор і художник, один з основоположників кубізму в скульптурі

Лист від 11 серпня 2006 року

Дорога Галю!

...Побував у нас Л. О. Колесніков і його сестра Лена! Гарно провели день, цікаво, багато Л. О. оповідав і потім залишив подарунок його дочки – DVD – про Полтаву і Полтавщину – 300 фото! Цікаво було знову побачити Полтаву, околиці, із приємністю згадувати наш побут в 1993 році. Вашу книжечку ще не встигла прочитати...

Пан Колесніков Вам оповість багато, він об'їхав Каліфорнію.

Таня – пані Бабенко дочка прислала лист і фото Надії Несторівни теперішнє. Описує, що Н. Н., просто тане, худне, говорить мало і то пошепки, сидить в майстерні і дивиться на приладдя, робить, як їй скажуть, але треба, щоб хтось був з нею і стимулював фізичні вправи і розумові, принаймні тут в Америці це роблять після інсульту, щоб ті частину мозку, які не вмерли, змусити перейняти функції інших частин. Дід ходить на рибалку ... і все. Величезна шкода!!

Про політику в Україні – не говорю... Мені потрібні мої нерви на мою роботу і тому подібне ...

Р. S. Між іншим пан Колесніков передасть Вам 100 доларів на «мелкие расходы». Може щось, десь невелике потребуватиме, шкода, що не може більше. К.

Лист від 25 серпня 2006 року

Дорога Галю!

Дорогі «краєзнавці» – дівчата! Дякую, дякую за такий щирий теплий лист-привітання до мого дня народження! Читаючи у мене підступили сльо-

Катерина Кричевська-Росандіч

зи, так Ви мене зворушили! А я не плакса, по натурі, навіть, коли мене мама лупила по заднім частинам, я од впертості не плакала!

Цікава інформація про Ігоря Ліхового, як ми познайомилися? Він подзвонив нам і ми поїхали за ним, де тоді він зупинився, провели з ним цілий день і я тоді розділила дідові етюди на половину – одна пішла в Канів, в Музей, друга пішла до Вас (в 1993 році я передала їх в Ваш Музей).

Тепер – останні роботи (більше рисунків, натюрмортів) були закуплені у Оксани Очоа (Венесуела) – галереєю ZORYA (Зоря) в штаті Коннектикут, місто Грінвіч (це місто, де живе заможність)! Галерея нова і власниця американська українка; директор, недавно приїхав з України: він був у Києві у Валі Рубан, вона писатиме вступну статтю про виставку, вище згаданих робіт ВГК, яка буде в Києві і в Нью Йорку потім.

Ця тьотя, власниця галереї – молода, звать її Зоряна, «вибрала» мене як інформаційне бюро про Кричевських і дзвонить до мене часто, а оце пару днів назад з'єднала мою телефонну лінію і лінію Венесуели, на якій була Оксана, і я вперше поговорила з моєю кузиною! Там ситуація надзвичайно сумна, трагічна! Оксану заставили інші члени родини (сестра і брат) продати роботи діда. Брат Василь, який в Америці розійшовся з жінкою, вона з того, що знаю, була «дама-патронеса, графіня-баронеса». Василь, щось робить з керамікою, але з того мільйонів не робить і агресивністю не вирізняється! Про Мирославу нічого не знаю, але з Оксаниного листа електронного в Венесуелі ситуація політична дуже погана включно з «чорними» списками, тобто, як ти не за мене, ти – ворог і ні роботи, нічого не дістанеш... Тому Оксана пише фінансово вони в дуже скрутному положенні і дідові картини (роботи), це нитка для виживання.

Про просування книги споминів, побутові справи...

Щодо посилок, то за 15 років незалежності, я посилаю приблизно 12 – 16 посилок на рік, а перед цим ще 10 років, по 4 – 5. Справа в тому, що я на своїй шкірі знаю, як важко часом... Але не думайте, що всі святі та божі – були такі, які, навіть, дякую не сказали, такі, які вимагали зі списком, які люксуси їм прислати, включно з кольором креп-дешину суконь, ті, які замість передачі картин у Львівську галерею, забрали собі, продали і ще нарікали, що я протестую... Багато думають, що я щедра, відверта, дружня і що мені можна сісти на голову, але ... вони не знають мою натуру, раз я розчарувалась, то ніщо, ніхто не може змінити мою думку. Я не забуваю і не прошачу! Тому, що часу мало у мене все розподілено точно, що коли я маю робити і тому все виходить...

Про зятя, онуку, її ігри тощо.

Обнімаю і дякую щиро за миле ставлення до мене! Я це ціную!

Завжди Катр. К. Р.

Лист від 14 вересня 2006 року

Дорога Галю!

Сьогодні одержала інформацію про Мальченка-Ізарського (псевдонім) для Ротача. В Клівленді у мене є знайома, яка знає Мальченка, але вона «тяжка на підйом», тому лише сьогодні я дещо дізналась через неї.

1. Рік назад молодший брат Мальченка помер і він залишився один – хворий, старий і абсолютно без знайомих і друзів, яких навмисно не заводив. Моя знайома сказала, що коли вона декілька разів дзвонила, ніхто не відповідав, тоді через день знову дзвонила і хтось відповів тихо, вона спитала, чи це Мальченків телефон? Голос тихенько сказав – може, а хто дзвонить? Вона назвала себе (вони знають один одного давно), він сказав, що не пам'ятає такої! Тоді вона спитала, чи він пам'ятає Катерину Кричевську? Тихо каже – посилала картки. Говорив мало і не все розумів. Я думаю, що коли молодший брат помер на серце, О. Мальченко, який ніколи практичними речами не займався, бо його брат грав роль мами, тата, брата, опікуна і так далі і раптом... все життя, старість звалились на нього, сказав, що хтось приходить... чи допомагає, чи щось? Іншого моя знайома не могла добитись, вона сказала, що його країни з Полтави турбуються, що з ним. Він сказав «хай пишуть»! Справи, видно, там є сумні. Може він мав інсульт, або може просто забуває, або слабкий і хворий. Чи в Полтаві, серед знайомих Ротача є хтось знайомий в Клівленді, який міг би з Мальченком особисто зустрітись і розузнати, що там є і що буде з архівами і хатою? Адже жінок у цих братів не було, дітей не було, коханок не було, друзів не було і знайомих теж ні, якщо, чи вірніше, коли він помре, може так статись, що все піде до Штату Огайо. Краще, щоб пішло в Полтаву. Ви можете показати цей лист Ротачу.

...Вам, Галю – удачі, здоров'я, купу грошей – обнімаю Катр.

Лист від 20 вересня 2006 року

Дорога Галю!

Дякую за лист, вирізки з газет, запрошення...

Колесніков прислав video з прозірками святкування – тому все бачу і уявляю! Дуже гарно, мило і зворушливо! Я дуже вдячна! Це все ваша праця і задум, я певна! А який шикарний торт! Драго надрукує фото з прозірок для мого альбому. А перелік напоїв, шик! І букет з квітами, рослинами, які живуть в Україні і Америці! Коровай, Кричевський чай! І навіть родство

Катерина Кричевська-Росандіч

Симиренків з моєю мамою, бабусею. Коли ми зустрілись в Києві з Танею Симиренко, почали розбирати «ниточки» знайомства моєї мами і батька Тані – знайомі ще до Революції, тоді «пішли» в старовину і моя пра-пра баба з Дорошенків і Тані пра-пра дід чи дядько з того ж роду, з Полтавщини і так далі. Далекі, але родичі!

Про статтю пані Наталки Жовнір¹ в газеті «Вечірня Полтава»: святкування 80-річчя в Америці, закупки, поламане авто, про зламане плече Надії Бабенко і тому подібне.

¹ Н. Жовнір – полтавська журналістка

Лист від 26 жовтня 2006 року

Дорога Галю!

...Страшно дивитись, що час робить з людиною! До цього розповідь телефонну розмову з моєю кумою, тиждень назад. Кума, моя приятелька ще з 1945 року, коли ми познайомились в D. P. (табір біженців) зразу по закінченню війни. Отож, дзвонить кума і каже: «Катка, ти знаєш, що мені сталося? Пішла купити нову пудреницю, купила, вийшла на вулицю, хочу подивитись, яка вона, глянула, ... а там, щось не те, себе не бачу, а якась зім'ята жовтувата річ. Пішла додому – там добре роздивляюсь, дивлюсь на себе в лазничці і в дзеркальце нове, але воно, щось не те! Аж до мене дійшло!! Тож моя морда в дзеркалі, такі зморшки!! Побігла на гору, питаю чоловіка Володю, чи я змінилась, чи дуже зморщена? А той без окулярів, віком старший за Зіну і за мене, каже, ні я не бачу ніяких зморшок, ти така, як і була! І раптом я подумалась – в новій пудрениці – побільшуюче зеркало!!! І, знаєш, Катка, я так налякалась». Але факт залишається фактом, все починає звисати: шкіра на обличчі і в дальших частинах тіла! Але, якщо в голові нічого іншого немає, крім страху, втрати молодості, тоді життя ні до чого!

Дякую за вістки про Н. Н. Бабенко.

Також написав і прислав Колесніков – фото з Вами і пані Буцькою на зібранні інтелектуалів! Як мені шкода, що я не можу хоч на тиждень завітати у Полтаву! І що 80 років, спина, ноги заважають в таких складних подорожах, уже не кажучи про «копієчки»! Як мені тепло і приємно, що стільки людей про мене слухають, а Ви, Галю, так мило мені робите «пропаганду»!!

Стаття про Каліфорнію, місто Санта Круз, на березі океану, на південь від нас. Батько мій їздив туди малювати і навіть возив Миколу Кричевсько-го, коли той приїздив до нас.

Листи з Америки

Коли моя тітка Марія Кабахідзе (од баби Варі другого чоловіка дочка) померла в Вашингтоні... в підвалі між гнилими матрацами я знайшла кучу акварелей Миколи Кричевського. Із-за великої вологості клімату у Вашингтоні і од того, що коли йшов дощ, в цій пивниці (підвалі) вода наливалась сантиметрів на 17 – 20, то можна собі уявити, що робилось між матрацами з Коліними акварелями. Але, хоч там мало було, що можна взяти, я все ж взяла їх додому. Багато з них з'їв грибок, але деякі з них я обрізала і одна з них була з Санта Круз – вийшла довга панорама! Моєї приятельки дочка, яка живе в Santa Cruz одержала її на день народження. Оправила гарно і виглядає відмінно!

Санта Круз (святий хрест з іспанської) в 1960-70 роках було місце «хіппі» і всіх «проти»: гашиш, різні наркотики і життя без обов'язків – було модно. Але зараз змінилося, хоч рештки напівхіппі ще існують і такий приклад є моєї сусідки-приятельки зять! Після 10 років одруження, двох дітей, він досі не може знайти себе!! Тобто офіційно він – талановитий. Але не хоче шукати роботу, бо може начальник йому щось сказати негативне! А у нього чутлива натура! Внаслідок цього жінка працює, утримує всіх, на роботу їде авто з Санта Круз до Сан Франциско – півтори години, встає о 5-ій ранку, щоб на 7:30 бути на роботі! Є речі на світі, які мені абсолютно не зрозумілі! Так і ця ситуація, до того він ще й п'є!...

Про місто Санта Круз, вартість будинків там, вставлення вікон у власному будинку, про робітників...

Робітники, які вставляють вікна – всі монголи з Улан-Батору. Цікаві типи, цілком інші ніж китайці, японці, або корейці і мова має іншу мелодію, більше нагадує ритм європейських мов, а не як китайська, схожа на «гавкання»! Цікаво, дивлячись на цих хлопців, згадую Івана Багряного вірш «Монголія», де він пише про силу Батия, як «він сіпав за горло Європу» і як «слава і сила просипались, завіялись пісками», як час проходить і минає все!

Про книжку споминів і скандальчик у видавництві...

Перший приїзд М. Кричевського в США. Нью Йорк. 1955

Катерина Кричевська-Росандіч

Лист від 22 листопада 2006 року

Дорога Галю!

...19 листопада моя сусідка і приятелька з її чоловіком влаштували мені вечірку-святкування з нагоди виходу моєї книжки і я принесла журнал «Welcome to Ukraine», для якого Драго робив фото акварелей до статті про мене. Сусідка почала читати статтю і каже: «Катріна, я розумію по-українськи!! Як це надзвичайно!» Я їй кажу, що це тому, що всі ці роки ти їла борщ і іншу українську їжу і воно пішло в кров і розум і ось ви і розумієте український шрифт! Вона на мене дивиться, а душусь од сміху, бо журнал весь надрукований англійською мовою! Вона не помітила, що читає англійською і все розуміє, і підсвідомо вирішила, що це український текст! Коли я їй сказала, ми обидві помирили од сміху!...

Щодо долі?! Певно, що багато подій не залежить від нас, але ... «доля» також є часом «вибір» наш, як ми реагуємо, що робимо, як коли речі трапляються нам, або з нами. Бо людина одна реагує на ту саму подію, річ по одному, а друга те саме – бачить інакше і так звані «долі» виходять інакші. Як цікаво було б побачити ті експозиції, які ви готуєте!

Щодо трагедії в Музеї під відкритим небом, де згоріла хата! Це ж просто – кримінал, ситуація з бомбами часто та сама – наркотики, алкоголь, безвідповідальність...

Ось – чудовий приклад, як держава дбає про культурні установи! Така велика територія цього музею і немає туалету, уже не кажучи про множини!

Я також не завжди розумію Володю Дерябіна¹ та вислови в його полотнах. Символізм – зараз в Нью Йорку, в Українському Музеї іде виставка – модерністи з України, ранні 20-30-ті роки, там багато цікавих художників, гарні статті були про них в найбільшій газеті (New York Times), де символізм добре пов'язаний з талантом.

Надіюсь, що моя книжка Вас не розчарує, бо написана вона без ліричних сентиментів і так далі.

Тепер вирішила позбавлятися, сортувати папери, книжки, журнали. У нашому місті недавно відчинився новий центр для старих. Я з сусідкою одвезли наші книжки, які нам вже не потрібні, для їхньої бібліотеки. Це – гарний центр з залами для телевізії, столи більярдні, різні ігри, бібліотека, за два долара обід – свинячі реберця, картопляне пюре, салат, хліб з маслом, кава і солодкий пиріг. Там є різні майстерні, влаштовують за мінімальну ціну різні подорожі. Центр гарно умебльований! Наші податки не пішли в кишені політиків, а на добро нашого населення (старих). Всі сусідні міста не мають такого центру!...

Листи з Америки

Драго і я вітаємо Вас, дорога Галю – всього, всього Вам – здоров'я, сил, успіху, задоволення! Обнімаю Катр.

^{1.} Дерябін В. І. (1946 року народження) – художник театру, живописець, графік, заслужений діяч мистецтв України, працював у Полтаві

Лист від 14 квітня 2007 року

Дорога Галю!

Про холодну весну, проблеми з зубами, виставку в Нью Йорку «В. Г. Кричевського» з колекції галереї «Зоря»...

В неділю приходили знайомі, колега по художній школі в Києві і його жінка і «вживали» мене: «Ах, что вам сказать, Катя, так страдаю, не могу спать, никакие лекарства не помогают...» і так далі, вона і він без кінця жаліються, нарікають, ниють, плачуть. Цей метод відвідин продовжується 25 років! Я відчувала, що киплю і от-от вибухну! Після однієї години 15 хвилин, нарешті, я сказала: «Я почула про всі болячки, про всі ліки, про Ваших дітей..., а тепер, що Ви можете сказати про СЕБЕ? Про Ваші інтереси, цілі і так далі?» Мовчанка, «да, Катя, устаем». Вона на 12 років молодша за мене. Я тоді дала їм лекцію з прикладами, що може бути трагедією справжньою. Наприклад, от Марка Антоновича онуку, молоду, розумну, красиву жінку збила вантажівка, вона – жива, але від голови до пальців на ногах – все паралізоване! Все життя її хтось мусить доглядати. Вона ніколи не вийде заміж, не знатиме любові, чоловіка, не матиме дітей, не зможе бачити світ, піти ногами на прогулку і так далі. Це – трагедія для родини, але вони всі (я дружу з вдовою Марка Антоновича, тобто бабусею жертви) беруть життя як є, стараються знайти радість в малих дозах. Я дала багато реальних прикладів, які особисто знаю, бачила і так далі – сидять: «Да... ну что же, бывает!» Тоді я сказала, щоб більше нарікань, сліз без справжньої причини мені не викладали. Я не плакальне бюро! А як хочать (ах, Катя, у мене депресія!!) хай ідуть до психіатра! Дві з половиною години викинуті, а головне нав'яли на мене чорну «безвихідь!» Пішли, я трохи полаялась, але не в моїй натурі впадати в «чорну глибину», поки дуба не дам...

Зараз хочу сортувати, що в мене є з батькових, Миколи і моїх картин і що можу продати, бо мені потрібні зайві гроші на підчинку дечого в кухні, а літом на сході, там де є «пуп України» як я називаю діaporський осередок, галереї, куди приїздить охочі з грішми купувати «культуру», це згодиться! Завжди щось! Але... інакше було б нудно. Хочу також, коли потепліє малювати, зараз холодюка і руки не дуже!...

Катерина Кричевська-Росандіч

Лист від 12 червня 2007 року

Дорога Галю!

...Про стан здоров'я, свого кардіолога...

Венесуельська інтрига закінчилась тим, що коли адвокати пред'явили рахунок скільки витрачено було грошей на реставрацію творів ВГК, каталог, рами, 1/2 каталогу аукціону Сотбі, час, виставка, запрошення, прийняття і мої дві електронні відповіді на «плакання в жилетку», що їх, «бідних, наївних, довірливих, хворих (блакитно кровних) ошукали, що вони (венесуельці) можуть заробляти великі гроші на картинах ВГК і що жаліють, що стільки подарували в Україну і так далі». Я не була доброю, ввічливою і зрозумілою. Моя відповідь була: головне ім'я В. Г. Кричевського вийшло на інтернаціональний ринок, ім'я стало українським, а не російським, як це було раніше; у Сотбі куплені дві речі на інтернаціональному аукціоні за великі гроші, ВГК представлено як годиться, а не з рамочками, зробленими з «каки», і каталог не надрукували на туалетному папері. Далі я сказала, що вже час не використовувати ім'я діда і жити з його добутку, як художника, а почати всім працювати, як інші люди!

Ніхто там не працює, бо ... не хочу собі знову піднімати тиск крові. Я на цьому закінчила і не збираюсь панькатись з «бідними». Після всіх погроз до галереї «Зоря» з судовим процесом, раптом, після одержання рахунку за все від галереї, прийшов лист де вони дуже дякують за те, що «Зоря» вивела ім'я ВГК на інтернаціональну шкалу і так далі. Знайомі слова? Думали, що всі дурні і звикли, що всі вірять в те, що їм автоматично належить, бо вони В. Г. Кричевського – онуки!...

Лист від 20 липня 2007 року

...В Каневі, на Чернечій Горі – Дмитро Малаков одержав за мене, мені дану премію Фонду Тараса Шевченка – за «внесок в справу збагачення національної культурної спадщини».

Про смерть Ротача я довідалась з газети «Літературна Україна», яку мені прислали з Нью Йорку. Докладаю картку-співчуття пані Ротач від мене, дуже прошу передати їй.

Про можливий візит до Полтави Олександра Демко...

Лист від 11 серпня 2007 року

Дорога Галю!

Дякую за лист, сьогодні одержала. Дякую за комплімент, щодо моїх «медичних порад»! Після закінчення середньої школи (гімназії в Майнгаймі), коли я вступала в університет у Гайдельберзі, я хотіла йти на медицину, але ... медичні факультети були переповнені, вертались після війни німецькі вояки, продовжували перервані студії німці і інтернаціональна група і початківцям було мало місць. Але я часом ходила на анатомічні лекції, і раз чи два на хірургію і крім того багато моїх колег-приятелів серед українських студентів були майбутні лікарі і я любила слухати їхні дискусії і сповідання про медичні питання, традиція продовжувалася і з нашими приятелями-лікарями, дитячий лікар Лади став великим лікарем (я багато навчилась від нього) так само наш родинний лікар (тепер уже пішов на пенсію), далі приятелюємо, але я завжди стараюсь чомусь навчитись...

Олександр Демко я сказала про Вас, про Краєзнавчий Музей і про В. Г. Кричевського значення, пов'язане з ним (далі про О. Демка, як людину)...

Щодо виставки Кричевського, то Ви робіть як Вам краще, вигідніше, не дивлячись на Олександра Демко, бо це не головне!

Мені дзвонила знову його партнерша Зоряна: з венесуельською родиною далі неприємності, бо вони то раз так, то другим разом не так! Тепер вони знову вимагають повернення тих робіт ВГК, які були договорені на комісію (не те, що було куплено галереєю). Але 97 % робіт треба було реставрувати, потім вставити в паспорт, або рами і паспорту – і то гарно обрамлені роботи, каталог, розголошення, газети, об'яви і так далі, це все коштувало великі гроші, які потратила галерея, а не Венесуела, вони бачать лише долари, які думають їм падають з неба!

Плани зробити виставку ВГК в Україні, в Києві, в Національному Музеї і, можливо в інших містах, – значить не вийде, а шкода.

Наш сват (Герольда батько, Лубертус Шапельгоуман) недавно повернувся з подорожі по Дніпру – Чорне море, Крим, Одеса, а потім верх по Дніпру до Києва, написав і дзвонив, що це була найкраща подорож, яку він зробив, а він багато подорожує, казав, що шкодує, що йому не 20 років, бо в Україні такі гарні жінки, дівчата, що в провінції жити дуже просто, а в містах – модерно і швидко! Зробив понад 1000 фотографій...

Про онуку і науку куховарити...

Скорочена стаття журналіста Джеймі О'Ніл в газеті «CN&R» від 2-ого серпня 2007 року, який брав інтерв'ю у Берта Шапельгоумана перекладена і підготовлена ККР.

Лубертус Шпельгоуман (або в родині Берт) є одним з уцілілих після нациських концентраційних таборів, які живуть в Америці, в Каліфорнії і ці виживши не є євреї, а багато з них так звані «політичні» в'язні гітлерівської системи, окупованих країн Європи.

Берт народився в багатородинній сім'ї фермера, на півночі Голландії. Родина Шпельгоуман переховувала євреїв час від часу, особливо Берт запам'ятав двох дівчаток 7 і 9 років, які ховалися у них на фермі і співали пісні матері Берта, як подяку за те, що їх ховали і не видавали. Батька Берта німці били і мучили, щоб він давав інформацію про переховування євреїв і про підпілля. Ці тортури скоротили батькові життя і в 53 роки він помер.

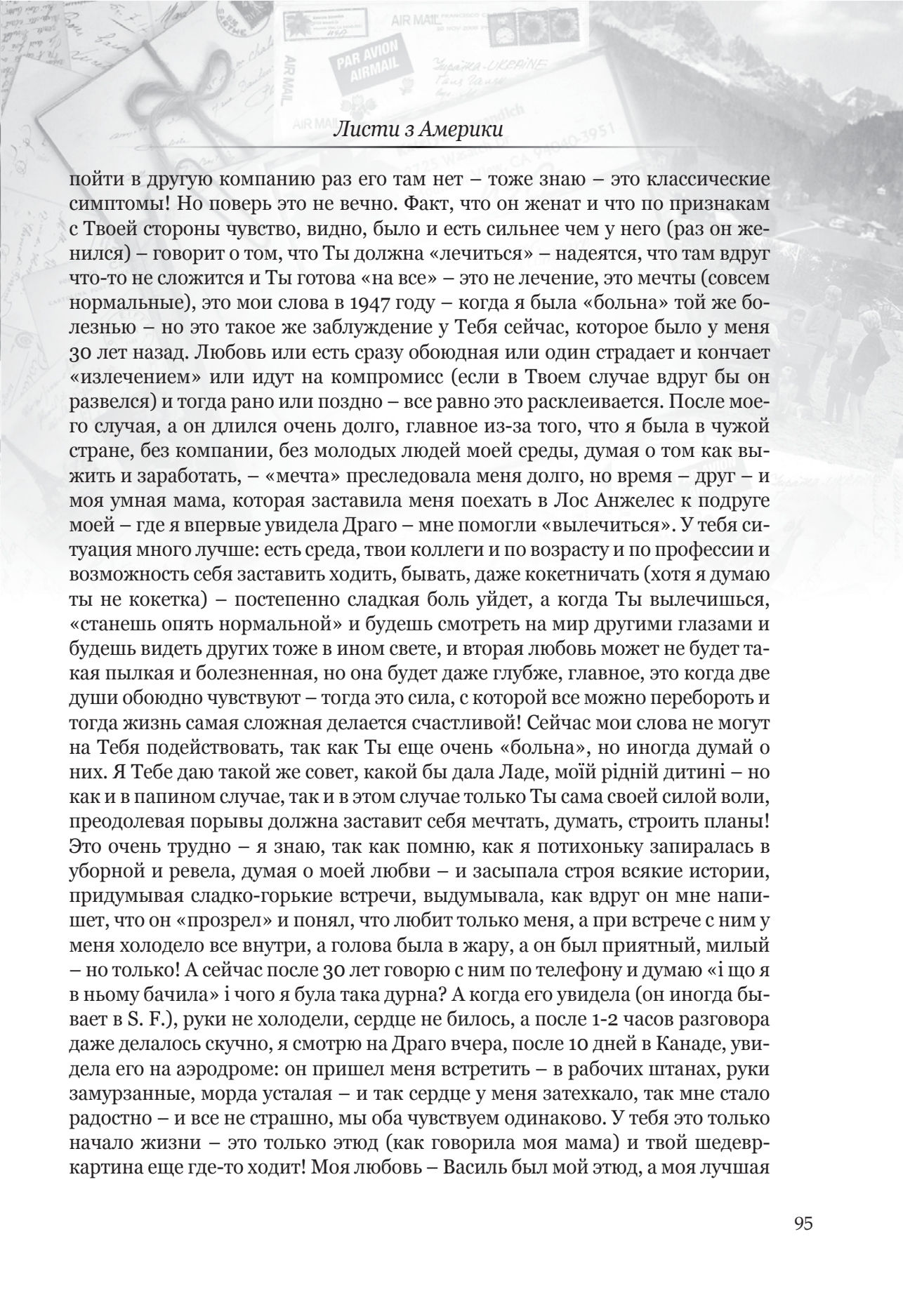
В 1944 році, коли Берту сповнилось 18 років СС загін прийшов на їх ферму, забрали Берта і його брата на допит – дістати інформацію про підпілля. Спочатку виривали ногті правої руки, на другий день – лівої, потім те саме з ногтями на ногах. Берт казав, що мучителі завжди були п'яні. На шостий день тортур, вони вибили йому верхні зуби.

Всі інформації, які німці хотіли почути, Берт не сказав: він згадує, що раніше обіцяв матері ніколи не видати і слова. Він згадує, як його приносили в камеру, і він млів і часто млів навіть перед, як його починали бити, цікаво, як природа зробила такий механізм – охорони. Після тортур він не міг їсти, ходити і лише почував всі нерви тіла і біль. Незадовго його відправили в товарному вагоні з іншими в'язнями (70-90 чоловік в вагоні), як оселедців, без вікон, їжі, уборної. На другий день їзди – було щось жахливе. Берт «мав щастя» його втиснули в стінку вагону, де була невелика тріщина в дошках вагону і він мав трохи повітря. На 5-ий день їх привезли в Австрію, в політичний концтабір Маутхаузен, дуже близько від міста Лінц, де народився Гітлер. Там були політичні злочинці всіх національностей.

У в'язниці один з Берта сусідів помер і Берт зняв з нього одягу і поклав його на підлогу і одягнув мертвого одягу на себе, щоб зігрітись. В його «келії» був також священник з Бельгії, хлопчик просив священника освятити його в християнську віру, що священник таємно зробив, хлопець хотів запевнення, що він піде в рай, а не в пекло. Але «КАПОС» (це так називали СС поліцаїв, які стерегли табір) увірвались у в'язницю, схопили священника і хлопця і били їх, викинули на двір і продовжували бити всіх, хто був присутній при «хрещенні», включно з Бертом.

Священника і хлопця роздягнули догола, заставили їх обнятись і облили їх холодною водою зі шланга при страшному морозі на дворі, ці нещасні жертви замерзли в такому положенні і весь табір, всі в'язні мушили марширувати і дивитись на цю страшну замерзлу «скульптуру».

Навесні з іншого табору були привезені жінки. Їх виставили і СС офіцер ходив поміж ними і вибирав тих, які будуть «служити», як проститутки СС солдатам, охоронцям табору. Коли Берт сказав про це, сльози текли з очей.

Листи з Америки

Вартові ходили поміж жінок і «вибирали», раптом, Берт почув страшний «рев», крик, якийсь в'язень з цим ревом кидався на всіх. Його зразу застрелили. Пізніше, таборяни дізнались, що чоловік, якого застрелили, побачив свою дочку, серед тих жінок, яких «вибирали» і «помішався»! Ті, яких не вибрали (жінки) були загнані в газові кімнати, отруєні, потім спалені.

Табір Маутхаузен менш відомий ніж Бухенвальд, Аушвіц, Треблінка і інші, але його «слава» є ще гірша, ніж перерахованих. Коли 11 травня 1945 року війна закінчилась і табір був визволений від в'язнів – 335,000 чоловік – лишилося – 2,079 і 1,521 чоловіки – Берт був один із тих, хто вижив. Він пробув в Маутхаузені з листопада 1944 року і до травня 1945 року, коли американські війська визволили табір.

В 2001 році Берт поїхав в Австрію і відвідав Маутхаузен, його здивував факт, як мало все змінилось! І після, більш як 60 років, він чув страшні крики!

Лист від 7 листопада 2007 року

Дорога Галю і всі «дівчата» і «хлопці» в Краєзнавчому музеї!

Нарешті, вчора, одержала всі листи, подарунки, ті що їздили по всьому світу і ті, що недавно були написані і зроблені фото! Райські яблучка в глечичку, кумася для Меган під ялинку, додаткові каталоги, які пошлю в різні місця. За все дуже дякую, за увагу, пам'ять...

Вчора була у нас пані Буцька, провела з нами (зі мною більше), бо не говорить англійською мовою, то Драго був з нами мінімум. Багато оповідала про Полтаву і що взагалі робиться. Її оптимізм полягав в тому, «от їздити можна навіть за кордон, значить уже краще...». Я дивлюсь трохи інакше...

Підготовка до Різдвяних свят (ромові бабки, прийняття сусідів-відкритий дім, фуршет і тому подібне...)

З Києва чула про дуже сумні музейні справи. Згори наказують, що все не важливо, треба підходити більш практично і комерційно! Для Музею культурної спадщини (філіал Музею історії Києва) наказали більше не робити ніяких виставок, які вони робили для різних дат, okazji, а встановити там постійно діючу виставку костюмів царської армії!!! Згори йдуть ці «патріотичні» укази! Це лише малі приклади...

Лист від 14 листопада 2007 року

...Постараюсь одержати некролог Ротача зі «Свободи», зразу пришлю.

Катерина Кричевська-Росандіч

Знову з'явилася в Лондоні, на аукціоні Макдугал картина «В. Кричевського. 1933 рік.» (олія, 28 x 44 см). Ціна поставлена од 10,000 – 15,000 фунтів, або 20-30 тисяч доларів. Тема – купальщики над річкою. До мене звернулася галерея «Зоря» з Коннектикута, що я про це думаю. По комп'ютеру переслали в кольорі цю «картину». Я певна, що це не діда, ні батька, ні дядька, не моя. Видно, що старання під стиль діда, але немає його розмаху, колір не його, хтось старається!!! Але хто? Аукціон не дає інформації звідки ця картина, хто дав на продаж!...

Щодо племінниці Леоніда Колеснікова, то вона принесла все (листи, подарунки) до сина пані Буцької, яка мені все передала тиждень назад...

Р. S. Цей аукціон Макдугал в Лондоні є з російськими новими емігрантами, з негативною славою і скандалами!

Лист від 30 липня 2008 року

Дорога Галю! Дякую за лист і сувенір, який я вже вживаю! Я Вам послала статтю про пані Осадцу.

З вашим листом також були листи від Н. Буцької, Л. Колеснікова і його CD касети з дуже гарними краєвидами Полтави, Черкащини, «його дівчат» – Оксани і жінки Раї. Також концерт бандуристів і хор полтавський – які гарні голоси! На фото диску видно закінчений фасад краєзнавчого музею і ззаду також сфотографовано ще не зданий об'єкт, що будується поруч з музеєм, але Л. Колесніков каже, що працюють інтенсивно, щоб закінчити такий будиночок для гостей?!...

Ви пишете про Олександра Федорука, його проблеми з серцем, я про це знала, якраз вчора прийшов новий журнал «Образотворче мистецтво», де він редактор з його вступною статтею. Цікавий журнал з багатьма новими молодими художниками, скульпторами, я ще не читала. Лише передивилась!...

Ви питаєте про мою «приятельку Тамару»? Єдина ближча приятелька Тамара – була Тамара Іваницька, яка 2 роки тому померла. Тепер я «перенесла» дружбу з її дочкою теж Тамарою, але яку всі звуть Тома, чи Томка. Потім є знайома Тамара Варварова, потім Тамара (Скрипник) Владики Мстислава, полтавчанина – дочка, яку я знаю давно, але не дуже часто спілкуємось, часто говоримо з її братом Ярком Скрипником (він був у Краєзнавчому музеї давно, на початку 90-х років). Недавно вийшла книга-біографія Владики Мстислава автора Дмитра Степовика з Києва. Я трохи продивилась і мушу сказати, що Степовик має велику фантазію і впертість. Після розмови з Ярком, Степовик вперто додавав, або перекручував для ефекту факти!

Листи з Америки

Н. Жовнір написала мені дуже відвертого листа. Агресивність дуже потрібна річ! Пані Жовнір треба їй навчитись.

...Пожежі...

Катр.

Лист від 19 серпня 2008 року

Дорога Галю! Дякую за лист, статтю про Ф. Г. Кричевського! Добре, що написали! В цьому місяці Федір домінує на горизонті! Я вже не пам'ятаю, що кому пишу, цей лист № 3729 за останні 4 роки. Якщо повторюсь, вибачте. На Волині у Луцьку відчинився музей Уласа Самчука (філія їхнього краєзнавчого музею).

З Канади їм родина Самчука прислала картину, яку Самчук купив у Ф. Г. Кричевського в Києві в 1942 році. Також тоді купив картини у В.

Г. і В. В. Кричевських, мого діда і батька. В Луцьку вони нічого не знали про те хто і що і вартість картини, яку їм прислали. Валя Рубан (не пам'ятаю, як вона дізналась про це) написала лист до них і вони прислали фото – це подібна річ (може варіант) до «Запускають змія». Валя почала вчити волинян, а я їм послала фото з 1954 року Самчука і мене на зустрічі українських художників, письменників і так далі з Канади і Америки в Торонто. Я при нагоді пришлю фото цієї картини Федора Вам. Валя Рубан збирається поїхати в Рівне і дати пару лекцій про Федора Кричевського в музеї Уласа Самчука.

Щодо листів Ізарського-Мальченка то воно було так: я послала останні картки і листи. Тоді пізніше знайшла його старі листи і розділила їх в 2 конверти, один білий – товстенький, другий жовтий – товстенький. Які Ви одержали таки не знаю! По всій землі робиться, як не природа, то людина воює, грабує і так далі. Поки наші пожежі потроху припинилися.

Щодо Грузії, то як не трагічно, але я не дивуюсь. Багато людей навіть на Україні, вже не кажучи про інші країни, не розуміють одне: Росія чи біла, чи

У. Самчук, М. Федоренко, К. Кричевська (в центрі). Торонто. 1954

Катерина Кричевська-Росандіч

червона, чи тепер – путіна – все одно є та сама – імперіалістична, з психікою, що всі мають належати їй, що вона є найвища, найкраща, мова єдина, культура найвища і так далі і тому подібне. На жаль, сторіччя російської політики виробили в Україні почуття меншовартості і, наприклад 99 % користується вдома російською мовою, бо звичка, цар заборонив, вислав, не давав вивчити її, друкувати, а червона Росія офіційно давала Українській Радянській Республіці мову, але фактично відкрито її вживати, щоб всі чули, було дуже небезпечно. Дома у нас говорили українською мовою і хоча потім мене заставили вчити російську мову, перед школою, це було не підтримано нашою Прісею, яка більше 10 років жила з нами, була наша українська селянка, не вміла ні писати, ні читати, але... була розумна, інтелігентна людина, яка навчила мене багатьом речам – сміливості, справедливості, глузду, як вижити в скрутних ситуаціях! У Прісі не було почуття меншовартості! Вона, навіть стояла, ходила, не дивлячись на її ревматизм, з гордою поставою! Вона ніколи не соромилась говорити українською мовою, а на базарі – голосно!

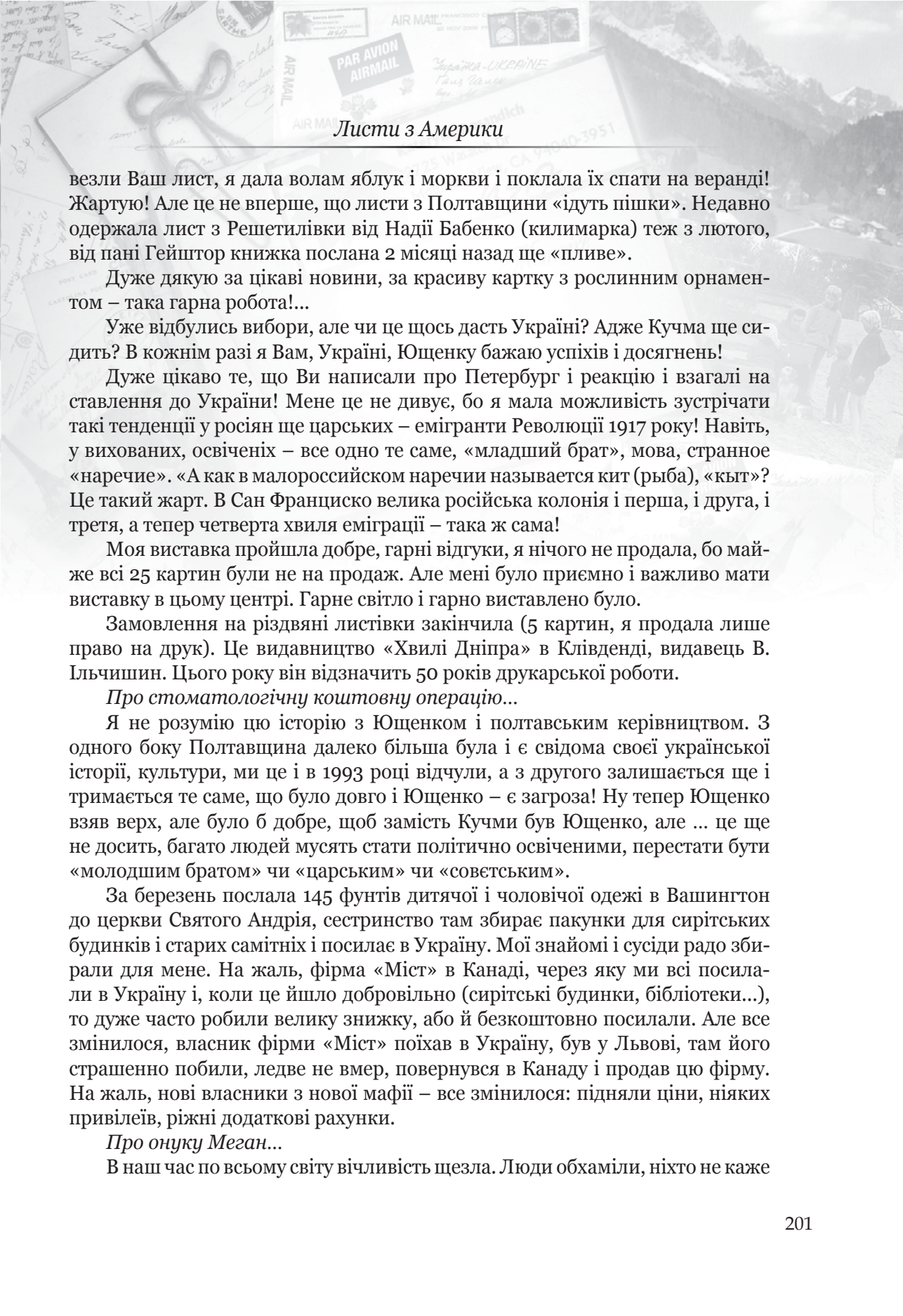
Царі і сталіні теж придумали, а наші ловились на це – хохлацький язык – это не господа! А вот русский язык – это во всем высший, лучший господский язык! Щодо відношень Європи, Америки та вибриків путіна – це також політика, де тут принципи? Тут економіка, політика і ... великі люблять великих! Те, що США ніби «любить» Грузію?? Ха! Поки це «добре» виглядає для репутації Буша, то він буде посміхатись Грузії, але Путін йому більше по душі – як Сталін любив Гітлера, він був для сталіна корешок! Однакові думки – адже думали, робили однаково! Лише Сталін прорахувався, не міг повірити, що Гітлер готується йти на Советський Союз! Сталіна найбільший шпигун давав з Японії телеграми, бомбардував інформаціями, але до останнього моменту Сталін не вірив! Шпигун Зорге повернувся в Советський Союз, як побита собака!

Немає святих і божих! Людина не є, як Максим Горький казав: «Человек – это звучит гордо!»...

Я вирішила оце недавно, що коли помру, мені буде шкода залишати власне природу, не людей, все що зроблено природою – квіти, дерева, небо, річки, озера – всі тварини, навіть ті нахаби-вивірки, які навчилися відчиняти двері в сарайчику і самі собі беруть сніданок, (я тримаю там всякі припаси для птахів, ворон, собак і kota не моїх).

Цікаво, як тут на еміграції, не лише в США, Канаді, а в Аргентині і в інших країнах виринають картини?! Мені прислали фото з запитом чи це справді В. Г. Кричевського натюрморт? Зразу, навіть Драго помітив, техніка, не дідова. Більше виглядає, як моя мама, або батько побільшили підпис (картина дуже потріскана), це мій батько. Якісь граф'я (чи нащадки) русские люди, титулярные мають звідкись картини 19 початку 20 століття і раптом мого батька.

На жаль, багато людей тут, які займаються купівлею-продажем мистецтв-

Листи з Америки

ва, майже всі, мають поняття про мистецтво, як пересічний американець про чорну ікру!!

Тепер особливо багато розвелось фальшивок, але крім цього треба бути обізнаним про техніку, стиль, гаму того чи іншого мистця і знати, хто є художник № 1, а хто – посередній. Тут все на кучу...

Діаспора себе показує вишивками на всіх зборах, варениками..., але є дуже добре зроблені журнали «Образотворче мистецтво», «Спадщина», та їх мало і, особливо тут, діаспора менше одного відсотка читає «Образотворче мистецтво». Шкода...

Які гарні чорногузи! Це спеціальна птиця, тут я ніколи їх не бачила! Лелеки.

Чи можна послати Вашу статтю в «Свободу», щоб редактор Хмельковський колись надрукував, щоб щось прочитали тут без «вареників, вишивок і господи-помилуй»?...

Щиро обнімаю Катр. К. Р.

Лист від 28, 29 серпня 2008 року

Дорога Галю!

...Гарний вірш – «Хворіє мій народ»¹. Це можна прикласти не лише для України. Сьогодні вранці мій чоловік спитав мене: «Де б нам можна жити?» Я кажу: «Едмонтон, Канада», тобто Західна Канада. Він каже: – «Заблизько до США!»

Наша країна забула, загубила принципи, закони, конституцію. Релігія, церква, яка за першими законами конституції немає права вмішуватись в політику країни, тепер диктує! Впливає! Ліберали стали до абсурда ліберальні, або сентиментально дурні. Консерватори стали більше ніж святі та божі, стали пахнути диктаторством! А я роблюсь все більше і більше радикалом!...

Дуже приємна несподіванка на цьому тижні. В селі Шишаках є одна жінка, дочка якої в Америці, і я з нею переписуюсь (з дочкою і мамою). Ця жінка Любов Павлова працює в лікарні в Шишаках і прочитала мою книжку і почала позичати іншим в лікарні. Тоді я попросила Дмитра Малакова, щоб він послав ще одну книжку в шишацьку бібліотеку. Люди почали читати. І там обізвалась навіть та дівчинка (тепер уже тьотя, як я!), у батьків якої ми наймали кімнату у 1937 році в Шишаках, вона мене пам'ятає і так далі. І от моя знайома Люба прислала мені декілька листів від читачок моїх спогадів, мені було так приємно, бо я побачила, що вони зрозуміли і зацікавились не лише моїм життям, але долею сотен і сотен тих, хто знайшов притулок за

Катерина Кричевська-Росандіч

океаном. Дуже щирі і вдумливі листи. Я вдячна і горда, що Полтавщина не Київ! Мені присилають часом модні журнали з рекламами «девочек!!!», з нічними клубами, нуворишами, які казяться з вкрадених грошей, і, які думають, що вони «модернове», як одна моя знайома каже, бо імітують вульгарне, найгірше, західне і тому..., хай вони показяться!...

Щиро обнімаю К.

¹ «Хворіє мій народ» – вірш українського поета Ігоря Павлюка

Лист від 17 вересня 2008 року № 3753

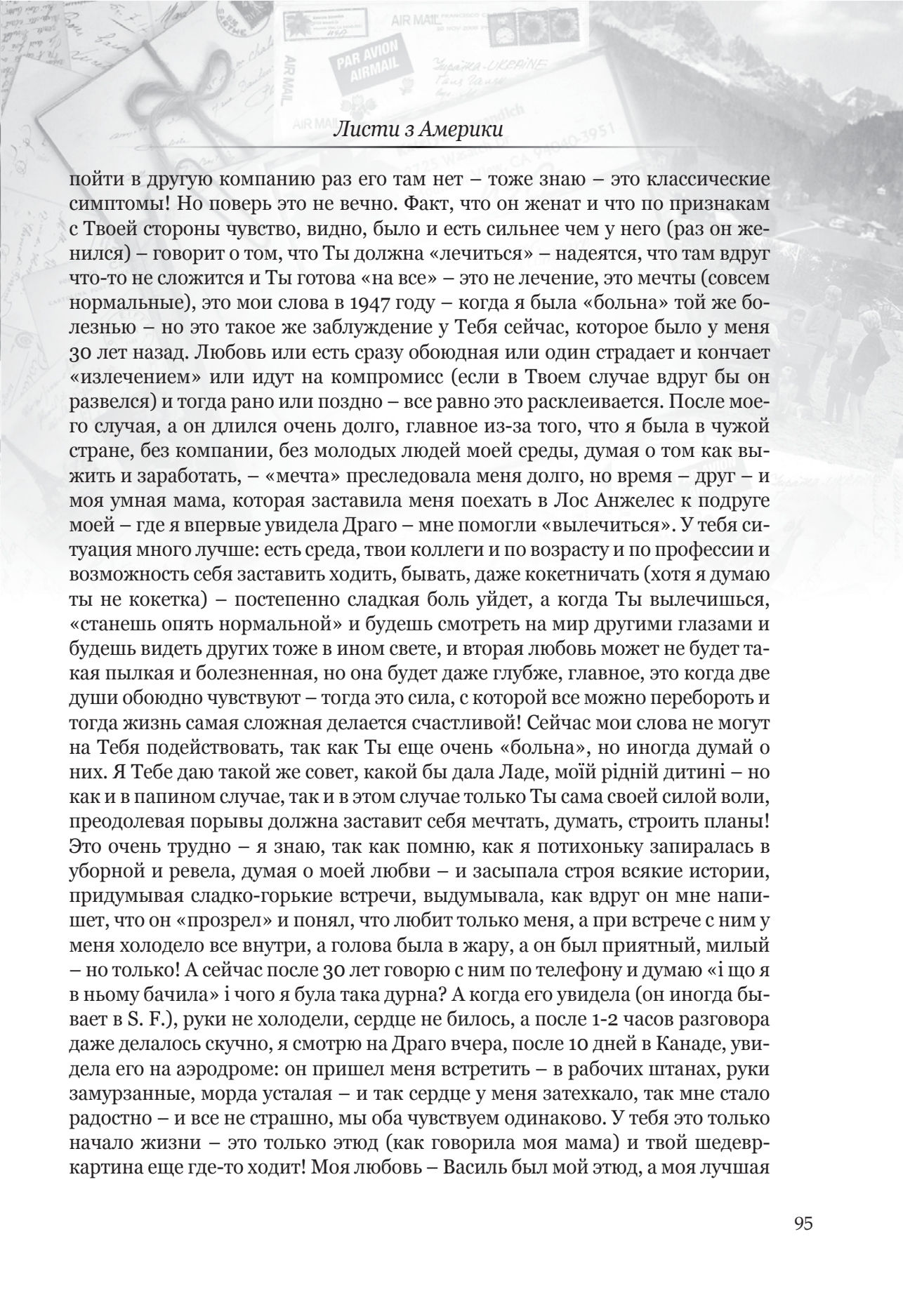
Дорога Галю!

Дякую за лист і за статтю про Федора Кричевського. Сьогодні пошлю Хмельковському (редактору) «Свободи». Ви дуже гарно написали про діда Федю (як я називала всіх братів мого діда Василя, а сестер «бабо»).

Ви пишете про ваші підозри, щодо пропавшого листа з листами Мальченка. Раніше Ви написали, що Україна одержала якусь нагороду за поштову службу! Отож, як ілюстрація я сповім Вам про мою знайому в місті Миколаїв, її прізвище Судак Шура. Вона в декількох листах нарікала, що я перестала їй писати, мені це було дивно, бо я обов'язкова в цьому відношенні. Тиждень назад з моєю карткою до Дня незалежності лист від неї, де вона каже, що хтось «розумний» в Києві сортував і слово Судак не дивився, що це прізвище, посилав у Крим, місто Судак! І якась добра душа (її слова) в місті Судак дивилась, що це не їм листи, а в місто Миколаїв людині з прізвищем Судак і переслала Шурі! Та сама Шура традиційно з родиною кожен рік їздять на Сорочинський ярмарок і вона описує: на головній вулиці були грузини, які продавали вино і подавали продукт в дуже не санітарних умовах (не миті стакани), далі чи казахи чи хтось з південно-східних країн продавали пухові якісь штуки. Жінки, які мали українські народні вироби – кераміка, або, як раніше, вареники чи щось традиційне, не могли знайти собі місця, бо все було зайнято кимось, хто ніякого діла не мають з традиційним Сорочинським ярмарком і що він представляє і значить далі!!!

А тепер за писане (Маккейн)???

Коли він вибрав партнера – віце-президента Палін, тьотю з Аляски, ми всі – демократи, республіканці, ніякі, зелені і всякі – просто впали! Найзавзятіші республіканці мої знайомі і сусіди – розгублені і кажуть, що вони не можуть голосувати за республіканську партію з таким вибором. За 59 років, що я тут, Америка поступово здавала принципи, ігнорувала конституційні закони, замовчувала правила, релігійні проповідники, церква

Листи з Америки

поширювала свої впливи (це є проти Конституції), не державні рішення. За 59 років стільки більших, менших, маленьких воєн було, все не на території Америки, все в ім'я «можливого нападу», «захисту демократичної країни (якоїсь)», «надання демократії», «захисту прав релігії» і так далі. Дуже часто війни були з тими, яким пару днів назад давали, продавали зброю проти когось іншого! Це все гра – нафта, ринок, впливи. Але все це коштувало і коштує американському народу не лише грошми, бо 85 % казна дістає з наших податків середнього робочого класу. Богачі – абсолютно не платять пропорційно податків, а уміють, знають, якими уловками не платити, дуже бідні не платять, бо теоретично не заробляють. Отож, замість того, щоб мої долари будували нові школи, виробили порядну систему медичної допомоги, направили масовий транспорт, робили речі для народу, ці долари йдуть на зброю, танки, вибухові речі для Іраку, де вбивають хлопці-іракчани американських хлопців, яких Буш намовив, що вони захищають Америку! Це вчора, слова нової мадам Палін, яка буде віце-президентом, або президентом, якщо, скажімо, Маккейн виграє і раптом «дуба дасть»!

Колись був принцип, традиція, бажання, щоб діти досягали більше ніж батьки... Так поступово вироблялась інтелігенція, елітні розуми, які мали освіту, досвід, вміння, дипломатичний хист, які могли бути представниками країни. А зараз? Що Буш знає про іслам, про функції релігійні, про історію і так далі, сидючи в Техасі і поганяючи коня, – це ще не значить мій лідер! Парохіяльність добре для парохії, але не для так званого «провідника країни світу», як себе Америка називає!...

Вчора, коли я мала операцію в роті, мій спеціаліст-дантист, якого я знаю 20 років, оперуючи мене «потішав»: «зате, як Палін буде віце-президентом нікого не заб'є, коли буде полювати з Білого Дому», як це сталося з теперішнім віце-президентом Чені, який так погано стріляв, що на полюванні поранив одного зі своїх «корешків» замість оленя! А Палін хвастається своїм вмінням стріляти! Це дуже важливо в Білому Домі!!! ХА! Я сміялась і операція пройшла добре, бо я не нервувала!

Люди в Америці, які могли бути чудовими провідниками, пішли з політики, бо їхня чесність, совість не дозволяли їм «продавати навіть маму», аби досягти їх кар'єрних вершин! У нас був такий конгресмен, всі надіялись, що він піде далі, всі голосували за нього, але... після років в Конгресі, він «покуштував», що значить маніпуляція, нечесність і так далі. Кинув! Років 9-10 назад я випадково познайомилась з ним і це був один з найприємніших моментів мого життя, коли я йому висловила мою симпатію і вдячність за його чесну працю на нашу користь!...

...Бажаю Вам успіхів у Ваших планах до 100-річчя освячення земства!...
Щиро обнімаю Катр.

Катерина Кричевська-Росандіч

Лист від 7 листопада 2008 року

Дорога Галю!

...Дякую за лист, фото сторінки виставки, освячення, празнування та вирізки з газети. Так, я роздивилась: Ви, Колесніков, а решта трудно розібрати, дуже маленькі «голівки»!

Дерябін і Віра Кошова, мені, здається, писали рік тому! Можливо, вони ображені? Не знаю чим, чому; може я не писала в якісь організації, спілки, інституції про досягнення і так далі Дерябіна, не знаю...

Бачу, Ви розчаровані нашим новим президентом. Для нас в Америці – це зміна, на мою думку, є добра в тому, що чорна раса, яка завжди була пригноблена і сама рахувала ворогом чорну людину, яка хотіла вивчитись, вибитись, яка говорить правильно англійською мовою, а не чорним жаргоном, буде Президентом; говорить інтелігентною мовою, зібрав 55 % голосів в Америці, він піде до чорного населення, яке поступово почне скидати з себе фізичне і моральне ярмо, почуття меншовартості, яке дуже часто проявляється агресією!

Українцям давно теж треба скинути те, що їм вбивали в голову і до чого так звикли і візьме багато часу, щоб стати на свої ноги! Бо ті «ноги», що є зараз були раніше, це не є те, в що можна вірити, або мати велику повагу! І це торкається не лише України, але діаспорських українців!

А політика – є не чесна повія, а гірше, тому вірити сліпо в «добру душу» політика – є наївність! Рідко є в історії політичні діячі, які робили все для народу і робили чесними методами! Таке не можливо, бо часто навіть «для добра» треба переступати по трупах.

Чи демократам чи республіканцям з американського уряду Україна цікава лише тоді, коли їм це вигідно! Думати, що Маккейн любить Україну і буде її захищати, чому? Бо Україна має гарний клімат, бо українці талановитий народ, бо Україна гарно співає і має чудові баси (як бідний Гмиря)? І так далі і так далі?

Коли Америці або комусь іншому вигідніше забути Україну, то вони зроблять одразу. За мого життя – історія і так звані «принципи» зручно ігнорувались: підтримка Франко в Іспанії, в 1956 році, коли мад'яри кричали і благали допомоги в Америки, коли Совети придушували їх, в 1968 році – Чехославащина, де були американці? Але, коли вигідно економічно чи політично, то без кінця Америка «насаджує» демократію, або «захищає» од советського терору, або... і таких воєн, політичних акцій захисту прав, коли це вигідно – повно!...

І далі політичні висновки...

Листи з Америки

...Як сумно, що досі місто Полтава не може по-справжньому полагодити дірки, стелю, дах і так далі, щоб музей перестав то там, то сям протікати, заливатись, руйнуватись!...

...Розбираючи в ательє шафу, знайшла великий ескіз сепією (89 x 115 см) «Оголена» мого батька. Цей ескіз був до олійної роботи, яка давно продана, і він мені більше подобається ніж закінчена робота олією. Після свят, як ще буду дихати, хочу організувати дещо для продажу, бо треба гроші для друку англomовної книжки...

Лист від 30 листопада 2008 року

Вчора прийшов лист від Вас з фото трагічної Тараканової!...

Щодо картини княжни Тараканової, то я скоріше погоджуся з Вашим сином, не тому, що я забобонна і картина приносить удачу чи невдачу, а тому що тема сама не дає бальзам душі, дивлячись на неї день в день. Вона викликає безнадію, безвихідь, а я по натурі – оптиміст з домішком реалізму і скептицизму. Співчуваю Вашому чоловіку, що він втратив частину його «молодечих» скарбів і звички!

...Щодо пані Осадци і її жаху, що Обама виграв, то це нормально! 99 % українців – діаспора в Америці дуже консервативні. Я ніколи не голосую за партію, я голосую за людину і що вона може зробити для країни і особливо, кого вона вибере для своїх дорадників, кабінет...

¹ Таня Осадца (1926 року народження) – відома писанкарка, яка проживає в США

Лист від 29 грудня 2008 року

Дорога Галю! Дякую за святкові вітання, Ваш лист і лист від Тоцьких!

Ваше життя зі всіма справжніми трагедіями мене і приголомшило і обурило! Що на одну людину стільки навалює доля багажу, стільки суму! Це – несправедливо!...

В Америці – крик, паніка, криза! Але американцям це потрібно, вони зазнались, живуть не по кішені, держава не виховує, не подає приклад, все політика, а дурні – середній клас, ті хто працює, несе на собі (платить податки); вся ця дурацька війна в Іраку, Афганістані, кому вона потрібна? Хто платить за неї? Ми. Відділ безпеки Америки наймає спеціальних солдат

Катерина Кричевська-Росандіч

для Іраку, платить 7000 доларів на місяць, а на соціальні роботи – охорону спеціальних людей і платить 25,000 доларів на місяць! Відділ безпеки держави дістає гроші з казни, а вона з податків, а податки йдуть з моєї кишені, навіть, як я офіційно не працюю, навіть, як я дістаю відсотки з банківських заощаджень, з нашої пенсії!

Меню на Різдво і свята...

...31 –го грудня діти приходять. Я зроблю баранячу ніжку, начиню часником, цибулею, морквою і цілими картоплинами, буде тушитися в пічці. Салат, а перед цим пісний борщ. Горілка і вино, а для Меган неалкогольне «шампанське», яблучний сік з «бульками», на десерт – ромова бабка, кава і цукерки шоколадні з лікером всередині...

Всім в краєзнавчому музеї – всього найкращого в Новому Році – наснаги, здоров'я, удачі, купу грошей для Музею і для кожного, хто там працює!

Вам, Галю, Вашій Родині – удачі! Здоров'я, щастя, спокою і теж гору доларів, золотих десятків ...!

Бажаю, обнімаю Катр. К. Р.

Р. С. Як Тоцькі ще там, великий привіт їм від нас. К.

Додається стаття про фальсифікаторів творів мистецтва та антикваріату на британському ринку, аукціонах (Sotheby's, Christie's), про підробки творів російського живопису.

Лист від 21 січня 2009 року

Дорога Галю!

Пишу коротенько... Вчора говорила з Дмитром Малаковим і спитала за ті «вкрадені картини» з Музею історії Києва в Українському Домі, він сказав, що то було непорозуміння зі списками архівів восени 2008 і що все знайшлося. Поки не вкрали і не щезло. А те, що вони досі бездомні, то є факт і те, що мер Києва абсолютно не цікавиться знайти «дім» для музею і що з Арсеналом «а ля Ермітаж», то теж лише «байки і обіцянки». Ніхто там на горі в Києві цим не цікавиться. Все більше і більше відходять справи культури, бізнесу під «ланку» Росії. Вчора прочитала, що Росія буде друкувати українські марки. Російські марки відрізняються своєю нудотою, а тепер, якщо дійде до цього, і українські поштові марки будуть «ні до чого»...

Щиро обнімаю Катр.

Лист від 6 лютого 2009 року

Дорога Галю!

...Я пам'ятаю вірші Руданського, мені подобались! Він талант вартий пам'яті і мати порядну могилу. Вашій співробітниці¹ дякую за комплімент, що я молодець!...

Зараз в процесі «бізнесу» маю побачення з крамницею антикварною в Сан Франциско, бо після Миколи Кричевського, мого дядька у мене є різні французькі гравюри 18-19 століття, рисунки з Академії 1792-93 років і тому подібні речі, які хочу продати, бо теперішня криза, як і у Вас, так і у нас зачепила наши фонди, в які ми вклали збереження для пенсії і кожного місяця діставали проценти плюс державна пенсія, на яку саму прожити не можна. Отож, фонди загубили гроші і значить ми наш вклад 200 доларів в місяць!...

Але я маю «школу» як економно купувати, жити і так далі. Головне – це здоров'я, а решта – я не боюсь!

Я маю поступово збирати, розбирати архіви, фото, різні матеріали і забуваю, що вам в музей посилала, що в Лебедин, що в Суми. Щось пані Ареф'єва перестала мені писати, вже більше року, може на мене розсердилась? Не знаю. Отож, чи Ви можете дізнатись, хто тепер директор в Музеї в Лебедині і чи їх зацікавлять фото про всяких Кричевських, бо вони зробили кімнату Кричевських, мені з Сум прислав Капітоненко буклет до 90-річчя заснування Музею.

У нас надзвичайно тепла погода, дуже мало дощу... Цей рік будуть ставити нас на водяний раціон, як це було років 20 назад. Навіть зараз я слідкую скільки води використовую, бо волю помити кущі і садок, коли так сухо.

Обама почав своє президентство! Я йому не заздрю; скільки багна йому прийдеться викопувати!!

Щодо Волині і зазіхання поляків – мене вже нічого не дивує!

Дякую за Полтавську мадонну² – дуже гарна!

...Обнімаю і цілую. К.

¹ Ірина Власенко, науковець ПКМ під час відпустки на прохання колеги Г. Галян розшукала могилу поета Степана Руданського в Ялті.

² Полтавська мадонна – автор – маляр з Канади – Дарина Гулак-Кульчицька.

Катерина Кричевська-Росандіч

Лист від 18 серпня 2009 року

Дорога Галю! Дякую за лист і газетну вирізку про антикварну виставку в Українському Домі (Київ)! Чудово! А Музей історії Києва не тільки немає своєї хати, але зараз уже виключили в тих кімнатах, де сидять працівники, електрику і телефон! От дожились незалежники України! Срам і сором!

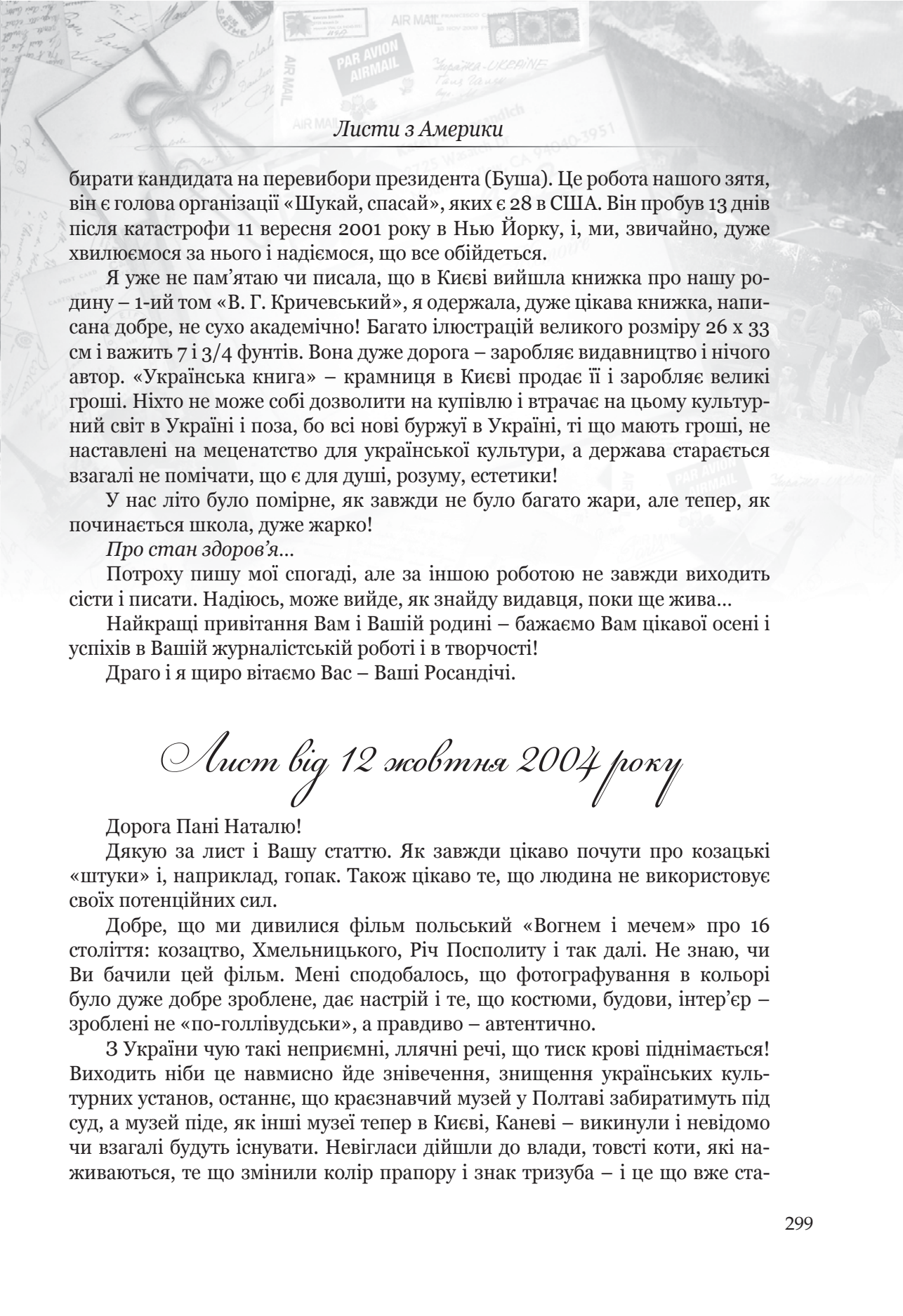
...Поступово розбираю «барахло», але є потрібне, яке залишилось від батька і моє, наприклад рами! На горищі багато батькових гарних великих рам (для олій) і мої для акварельних картин, навіть не відкриті коробки зі склом і то все ми з Драго зняли з горища, я чистила, мила, виміряла, робила списки і оцінки. Два дні працювали, тоді приїхав наш сват зі східно-північної частини Каліфорнії, де він живе, там невелике місто з університетом штатним і у свата є знайомий, який має крамниці-майстерні обрамлювання, він зацікавився моїми рамами і ми нагрузили авто свата і він поїхав і вже прислав мені чек на 500 доларів. Тільки я встигла почистити, приїхала родина мого першого чоловіка з його другою жінкою, їх невісткою і онукою (Катею). Невістка давно хотіла купити щось з моїх картин. Тому, що вони їхали здалеку (3 години автотом), то я зробила обід, вони провели цілий день гарно і весело, і я добре продала. В між часі з Канади вдова Марка Антоновича, останнього Президента Української Академії Наук в Нью Йорку і моя приятелька з Праги, почала присилати мені дуже цікаві архіви, не лише Антоновичів, але багатьох культуртрегерів української еміграції в Чехії і унікальні фото...

Багато послала вже до Валі Рубан, яка аж підскакує, що таке існує! Як це цікаво, але ... все забирає час...

В листі електронною поштою питають мене: «Чи я знаю, чий це портрет?» Має бути Федора Кричевського, а підпис аж ніяк не виглядає на його. Ф. Кричевський рідко робив підпис, в 20-х роках він експериментував, а коли з Академії посилав в Венецію речі, то підписував латинкою, а так він рідко підписував чи великі чи малі речі. Сама картина хоч «грамотна», але

Мар'яна і Наталія Кричевські
(дочка і дружина Федора Кричевського). Київ. 1930-ті роки

Листи з Америки

більше як натура поставлена для студентів – «Жінка в українському одязі» (напис, назва) – це аукціон в Києві Олександра Брея питає? Ніби це зроблено в Шишаках і подаровано було Костецьким (Федора учень з художнього інституту), я його знала. Але Федір ніколи студентам не дарував своїх речей, лише близькій родині: нам, моїй бабі Варі, Борису Кричевському. Я боюсь, що фальшивки, або копії, або ще щось далі діють не лише в Європі, Англії і США, а також в Росії і у Вас – і хтось робить гроші!!...

Всіх в Музеї вітаю, Вам бажаю сил, здоров'я і успіхів! Обнімаю К.

Лист від 30 серпня 2009 року

Дорога Галю!

Після нашої розмови і те, що Ви сказали, як у Вас думають ми живемо! Дивлячись хто і як. Наприклад, є ті в українській діаспорі, які приїхавши починали з нічого, добивались кращого і через 50-60 років стали мільонерами, або заможними з забезпеченою старістю і незалежними від державної допомоги. Багато досягнули в бізнесі, в науковій діяльності, в політиці, але були і такі, які самі собі не могли допомогти – самотні, часом дуже талановиті (поети, мистці), та не практичні, не пристосовані. Та були й такі, які склали, склали долари і як приїхали без зубів, або «без штанів», так і залишились; мови не вчили, лише склали гроші, купуючи і продаючи хати... Дійшло до сумашествія, коли жінка його захворіла з температурою 40° С, він лікаря не кликав і до лікаря не віз, коли вона знепритомніла, сусіди повезли в лікарню і за 24 години вона померла від менінгіту. Але ця людина – великий патріот України і багато грошей давав і залишав на українську справу! Він вважається патріотом і його ім'я згадується з пієтетом! Я його ім'я і пам'ять про таких патріотів скидаю в туалет і спускаю воду!

Але пересічна людина, як ми – не були такого типу, не займались лише складанням грошей...

Про те як економно прожити в Америці...

Щодо підробок в мистецтві – я з Вами не погоджуюсь (щодо заробітку, що хтось, яким заробить). Тут є принципове питання. Я вірю в те, що, коли війна, спасаючи себе, або близьких людей, або товаришів, тоді все дозволено: крадіж, брехня, самогубство, лише коли йде справа про зраду товаришів, як це було з підпіллям і гестапо – тортури і, щоб не зрадити, кінчали самогубством, лише це я розумію, або, коли ніякого іншого виходу немає при страшній хворобі і муках. А інакше самогубство є слабкість або жест! Отож, до чого це я кажу. Підробки псують ім'я, репутацію художника, скульптора, мистця, особливо, коли ця підробка є поганюча! Я б воліла мити туалети,

Катерина Кричевська-Росандіч

ніж робити підробки чийсь! Єдиний раз підробка Вермеєра голландського зробила «добро», коли відомий голландський фальшивщик продав Гьорінгу її під час війни, ніби ним знайдену невідомого Вермеєра (між іншим цілком не подібного до делікатного не лише технікою і кольорами Вермеєра, а грубого, майже з хамською технікою і типажем підробщика) і ідіот Гьорінг не розкусив, а вважав себе «експертом»! Отож, так йому і треба. А взагалі – підробка – ні, хай краще іде копати землю, або мити посуд в ресторані, це робота чесніша. Оце так.

Тиждень назад зателефонував один киянин, що живе в Каліфорнії і часом купує для київського аукціонера Олександра Брея картини для аукціонів приватно і каже, що на аукціоні в Сан Франциско продавались 5 невеличких акварелей дешево, бо не знав художник (не було прізвища) і він зразу пізнав мою техніку і купив. Обіцяв, що скоро прийде і привезе мені показати, хоче знати, коли і як вони були намальовані. Мені теж цікаво звідки і хто їх продавав?...

Щиро К.

Лист від 24 вересня 2009 року

Микола Кричевський. 1928

Дорога Галічка!

Дякую за книжку, за Вашу статтю (!!!), за лист і так далі за Кричевських рід. Дуже багато цікавого з Вашої статті я дізналась про діда, про Миколу вперше!... 1. Єдине зауваження (ні, два!), досі чомусь прийнято вважати, що Катруся з батьками змушена була виїхати. Коли я говорила в 1993 році в краєзнавчому музеї про Кричевських на еміграції, тоді я теж підкреслила, що рішення їхати на Захід (евентуально я хотіла їхати до Миколи) було моє. Я тоді сказала батькам, я, навіть, пам'ятаю де я стояла у батька в ательє, що поїду сама, бо не збираюсь малювати, жити з диктатурою згорі, як це досі було з батьками і іншими. Тобто поміняти «шило на швайку» мені і тоді і зараз було «до лампочки», що думали про те, як я опинилась на заході. Радянська влада вважала

нас всіх зрадниками, а право людини жити де вона хоче, є справжнє демократичне право. Я помітила в багатьох біографіях, описах життя про Кричевських, пишеться, що «були змушені, смертельно хворий, родичі вивезли_це в

Листи з Америки

одній біографії діда – В.Г.Кричевського), «незалежно від нього, неї..., тобто сам би він залишився в Україні, як добрий український патріот і так далі. Але ... це ж ерунда! Я не хотіла більше жити там, де мені наказують, диктують, погрожують! Тому виїхала!

2. Це за російською традицією писати «ей» – коли воно вимовляється «ай» – Гайдельберг, а не Гейдельберг. Німецька граматики – «ей» – вимовляється як – «ай». Heidelberg, Гайдельберг(г)...

...Я одержала «Заслужений діяч мистецтва України!» Позвонили з Амбасади, з Вашингтону, чи я скоренько не прилечу в Нью Йорк, щоб особисто з ручок Президента одержати грамоту. Певно, що я не «кидала печене, варене» і не бігла на леговище, щоб летіти в Нью Йорк.

Потім з Сан Франциско, з консулату хлопці позвонили, я їм сказала, хай приїдуть, подивляться картині, поспілкуються і нагороду привезуть, а я і обідом нагодую (у мене завжди в морозильнику є пиріжки і всякі пундики на будь-який випадок!).

Докінчую перепис англомовного перекладу спогадів ...

Телевізії тепер у нас – 95 % нудоти: або вульгарні, безфігурні тьотки мотаються по сцені, навіть секс нудний. Часом ставимо старий якийсь фільм, колись добре уміли робити картини. На ніч перед тим, як засну, почала перечитувати класиків. Цікаво, що сприймання тієї ж самої книжки через всі ці роки – різне! ...

Обнімаю щиро Катр. К. Р.

Лист від 28 грудня 2010 року

Дорога Галю! Про землетрус, наслідки, дощі.

Якщо Ваш день народження 29 грудня, а наш день одруження з Драго теж 29 грудня, то ми просто родичі!! Вітаю Вас! Бажаю всяких благ, досягнень, успіхів, добробуту і дуже міцного здоров'я, сильного духу і гумору!

Цікаво про Ворожбу! Можливо, щось і мені передалось з тієї води, землі і так далі од ворожок?!! Бо, часом, я буваю відьмою (в смислі терору бідного (!) Драго, це він так думає і в смислі, що я знаю наперед, що буде і маю спеціальні карти – 150 років їм, по яких ворожу)!

Цікаво, я ніколи не думала, що слово «Ворожба», зв'язане з ворожками!

Кошова і Дерябін замовкли цілком! Якраз недавно одержала лист від Симона Наріжного – Наталки, яка живе в Австралії, вона казала мені, що книжка її батька про еміграцію, яка була передрукована оце – далеко краща ніж та, що була видана раніше. Я знала Наріжних в Празі, вони жили в помешканні напроти Антоновичів.

Катерина Кричевська-Росандіч

Рік Тигра – це мій знак і Лади, кожні 12 років він приходиться. Те, що я читала про людей, які народились під знаком Тигра – дуже підходять до мене і Лади – особлива нетерплячість, гнів і інші негативи!

Щодо інфляції то вона є, але ... американці помішані на зручностях і, щоб все було зразу (тут є давня поговорка, «що лише кролики швидко родяться»), а решта все треба трошки почекати).

Мій «собачник» знайомий, який кожного ранку заходить з його 2-ма або 3-ма собаками в садок і собаки одержують коржик, він часто їздить по всій Америці на конференції (його фірма щось робить з новою електронікою) і оце оповів мені, що був у Нью Йорку на конференції, присвяченій новим методам, винаходам схороняти енергію, не псувати атмосферу і так далі. Були промови, виступи і тоді якийсь молодий дядя виступив і сказав, що «його метод нічого не коштує, дуже практичний і не шкодить природі: я перу білизну, вішаю її на мотузці, на великій парасолі і сонце, вітер сушать, дезінфікують і я задоволений і зберігаю гроші», - всі мовчали спочатку, а мій «собачий приятель» зразу посміхнувся і подумав про мене. Бо я роками кажу їм – американцям, що вони ліниві, марнотратники і так далі, а тепер, як завжди, люблять винаходити те, що вже було давно відомо в Європі, інших місцях, вони раптом знайшли і носяться з ним, як курка з яйцем. Американці страшні марнотратники, вони не знають де раки зимують і головне, що завжди є хтось, хто робить гроші на їх дурості!

Щодо моєї нагороди, досі ніхто нічого не знає, ні в Посольстві в Вашингтоні, ні в Нью Йорку, ні в Сан Франциско. Мені набридло! Я не збираюсь принижуватись і просити! Я жила 83 роки без їхньої нагороди і далі ще поживу! Тим більше я не збираюсь премією підписуватись, як це я бачила деякі «отримщики» підписались під їх писаниною (якась стаття про їх досягнення!), це мені нагадало жакет оксамитовий з викрутками і гордим видом Дерябіна!!

Скоро позвоню...

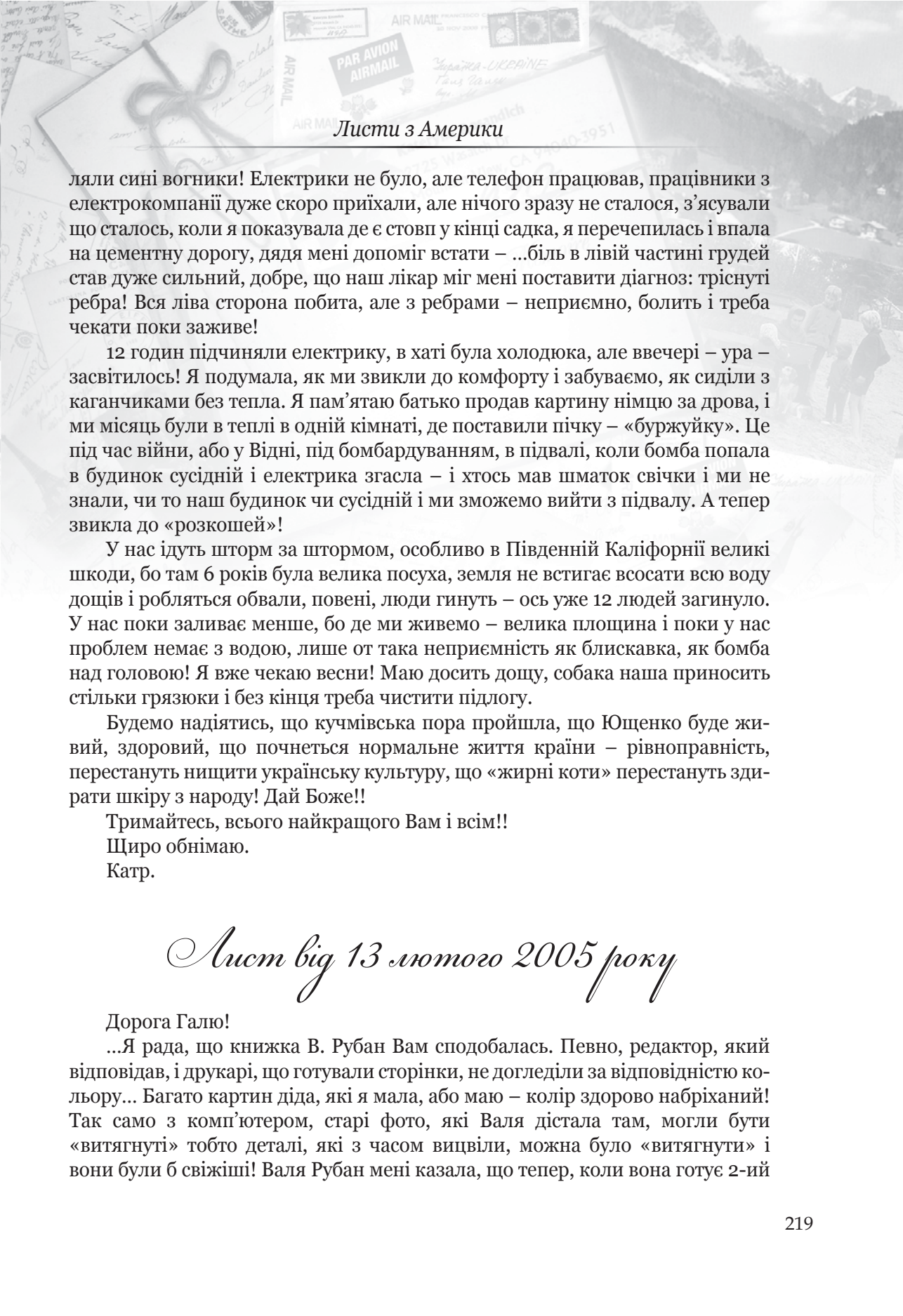
Обнімаю щиро Катр.

Р. S. Всього найкращого в 2010 всім в Краєзнавчому Музеї. К.

Р. P. S. Між іншим одержала лист від Тані Бабенко, там ситуація з Надією Бабенко – дуже сумна...

Так, в світі, в житті все відносно! Часом люди нарікають, роблять шекспірівську трагедію од подряпаного пальця, коли в той самий час...

Кажуть лікарі-психіатри, що на старості років всі негативи характеру подвоюються! Я ніколи не була м'якою, а на старості – перестала бути толерантною, як мені починають молоти про «трагедії», які не варті двох копійок! Тепер мої знайомі вчаться і не «плачуть» із-за того, що на светрі знайшли плямку!...

Листи з Америки

Жаль Бабенків, смерть в такому випадку – друг! Якесь велике невезіння в родині! ... К.

^{1.} Симон Наріжний (1898-1983) – дослідник української еміграції, бібліограф, історик, уродженець Полтавщини

Лист від 17 липня 2010 року

Дорога Галю!

...Щодо Василя і Василя (всі тепер Василі, всі стали Кричевські і всі мають якісь величезні проекти на горизонтах України, Європи і Америки)! Мені про це трохи говорив Олександр Демко, Василя Лінде партнер на 2012 рік! Зараз вони (два Василя) добиваються посередництва Валі Рубан, вона має дуже мало часу, можливостей між роботою в Академії, закінченням книжки про Федора Кричевського і старанням роздобути спонсорів (гроші) на видання такої книги!...

У мене новий є знайомий, молодий колекціонер з Києва, який слідкує за Кричевськими (аукціони в Москві, Європі, Києві) і я дізналась багато цікавого, що діється з фальшивками, наприклад в Києві, в одному з музеїв є: В. В. Кричевського «Руїни Хрещатика» та олійні етюди. Брехня! Скрині в Відні на станції в січні 1945 року загинули, чи вкрадені, забрані, ці етюди (Київ) не є батькова робота, рисунок – слабкий, кольори не його, небо «сахарное», але хтось вірить, що це Кричевський і або купує, або використовує прізвище!

Про український закон, який унеможливує подарунки мистецької спадщини із-за шалених податків...

Дмитро Малаков сказав мені, щоб я і не думала щось висилати, давати для української культури, особливо в Київ, бо там ... у вас на периферії є повага і дбання таких людей як Ви і в інших місцях, де є люди совісті і любові до української культури, а в Києві тих, хто дбав – повикидали з місць (Музей української спадщини! Музей історії Києва і так далі). Хочеться плакати, або взяти гострого ножа!

В Штаті Міннесота мене запросили зробити виставку моїх робіт – в комп'ютерних репродукціях. Ми з Драго сиділи два – три тижні і друкували, що є справжня морока, бо гад – комп'ютер – друкар робить як він хоче, а не що я намалувала! Отож, треба маніпулювати, хитрити, щоб вийшло так, як мусить бути... Побачимо, там в Міннесоті, вони вставлять в паспорту і рамки...

Обнімаю Катр.

Катерина Кричевська-Росандіч

Лист від 10 серпня 2010 року

К. Кричевська, С. Литвиненко, С. Наконечна. Нью Йорк. 1959

О. Кричевська і Я. Гніздовський.
Нью Йорк. 1956

Дорога Галю!

Дякую за лист. Зразу відповім на Ваш останній запит (бо забуду!).

Сергій Литвиненко¹, скульптор – був мій добрий знайомий! В 1959 році після моєї подорожі влаштував мою першу персональну виставку (125 акварелей) в залах українського літературного клубу в Нью Йорку. Ще перед тим в 1955-56 роках, коли я жила в Нью Йорку, пан Литвиненко був дуже люб'язний і мені завжди підшукував роботу і знайомив мене з художниками, які мали замовлення на церкви і ікони, розписи і так далі. Українські художники як Святослав Гординський², Яків Гніздовський³, Петро Холодний⁴ і мій батько часом виконували такі замовлення і я стала працювати у них і вчилась і заробляла, а коли не було замовлень, то малювала Нью Йорк (дивись мою книжку, сторінка 125-129, там є і фото, сторінка 127, де є Литвиненко я і інші). До Америки Литвиненко жив у Парижі.

Василі були в Києві, були у Валі Рубан і один Василь (старший) їздив в Канів подивитись як потворять діда роботу. Я говорила тиждень тому з Ігорем Ліховим, який бачив що зробили в Музеї Канева, і я зі свого боку написала відкритий лист і «згадала сволоту, яка перебрала весь ремонт музею,

Листи з Америки

«не злим, тихим словом», бо вони вважають, що дід був старомодний, не модерний і треба модернізувати!... Там тьотя Скорик дійшла до того, що заявила, що дід не був архітектором і так далі. Таким треба бити морду і довго! (Докладаю статтю).

Ви у Полтаві, в Музеї дивіться, щоб і Вам не сталось, що такі «скорики» не задумали і Вас модернізувати, бо тепер в наш час – все можливо!

Таня Бабенко пише, має проблему з батьком, дуже п'є! Вона і брат продовжують їздити туди: прати, чистити, варити.

Од пані Гейштор нічого давно не було. Я звонила їй весною, вона ще трималась, мала учнів.

Сердечні вітання Вашому чоловікові і родині!

Дякую Ваших колег за пам'ять! Бажаю Вам міцного здоров'я і щоб все було гаразд!

Обнімаю щиро Катр.

1. *Литвиненко Сергій (1899-1964) – український скульптор, хорунжий Армії УНР, уродженець Пирятина*
2. *Гординський Святослав (1906-1993) – художник, графік, мистецтвознавець, поет, перекладач, журналіст*
3. *Гніздовський Яків (1915-1985) – україно-американський художник, графік, кераміст, мистецтвознавець*
4. *Холодний Петро Петрович (1876-1930) – маляр, графік, один з найвидатніших українських мистців XX століття*

Лист від 16 грудня 2010 року

Дорога Галю!

Дякую за лист, за Ваше гарне фото! Я дізнаюсь чи передали «Мої спогади» в англійській мові Малакову чи Рубан в Києві, «поштар» наш поїхав в Київ 5 день назад і взяв книжки. В кожному разі будуть їздити туди і сюди ріжні бізнесмени і я постараюсь передати не тільки Вам, але і в Лебединській та Сумській музеї...

Передавайте наші привітання Людї і Леонїду Тоцьким!

Дуже радію і дякую, що Музей, Ви будете робити спеціальні зали Кричевських! Шкода, що сама не побачу, але може фото зробите потім. Ні Ви не писали про календар В. Г. Кричевського – де його можна буде купити, бо в Києві є колекціонери ВГК і всіх Кричевських, так само і в США, які мабуть захотять мати такий календар і, звичайно, я теж, щоб залишити нашій онуці.

У нас дуже довга і красива осінь, чудові кольори дерев, які не гублять

Катерина Кричевська-Росандіч

листя довго, бо немає великих штормів і вітрів, але заморозки стали рано; ще в листопаді і багато квітів, рослин померзли, але потім відійшли і троянди ще цвітуть і жовті ромашки (ці цвітуть 2-3 рази на рік) та кущі. Орхідеї – симбідіум (ті, що на дворі) уже випустили паростки квітів. Дощі йдуть, але по-маленьку...

Про проблеми зі здоров'ям...

Щодо будівництва нових хат на 9 метрів – то це одиниці. Зараз мода – хто заробляє великі гроші з комп'ютерної індустрії з жиру казяться і будують хороми-палаци-претензійні замки з 1/2 метровим садком! Це на двох людей!... Але мода – все велике, претензійне і нікому не потрібно, що забирати-ме більше енергії, води, електрики. Люди мусять звузити свої кишені, смаки, бо Земля – забагато має і плодить людей і забирає все з природи і скоро нічого не залишиться!

Наприклад, у нас уже 20 років немає жаб! Із-за хімікалій, якими по місту штрикають, шкіра жаб ставала хвора настільки, що вони повмирили, щезли. І так поступово все щезає. Раніше – людина їла м'ясо і вбивала, як тварини це роблять для того, щоб жити. Тепер це масове вбивство, як концентраційні табори, що роблять з птицею, телятами, коровами, свинями, ні – людина – це ... не тварина, це далеко гірше! Тут українська діаспора бідкається! Що ж буде з Україною? І думають, що буде чудо, що Україна схаменеться, стане патріотичною, почне говорити українською мовою, вибере добрих, розумних вождів, стане на перше місце в Європі!...

Обнімаю Катр.

Лист від 9 серпня 2011 року

Дорога Галю!

Дякую за лист. Завжди цікаві новини про маси і маси Василів Кричевських! (Розвелось їх, як вошей!). Шкода, що я в 1960-тих роках, коли взагалі не було мови, надії про щось, як незалежність, або, що В. Г. Кричевський не зрадник і так далі, багато речей передала в Український Музей в Нью Йорку: пензлі, мастихіни, я не знаю, що вони зробили зі всім тим. Я б не сказала, що там Кричевський (як дід і так далі) дуже популярні. Музей гарний, модерний, організований.

Маша Арчер, дочка скульптора Мухіна¹, вони жили в Філадельфії, а Маша потім вийшла заміж за американця Арчер і вони жили в Сан Франциско (Каліфорнія), у них було двоє дочок, дуже гарні дівчата. Маша овдовіла рано, але створила бізнес оздоб оригінальних і вони продаються в найпрестижніших крамницях за великі гроші. Багато скульптур її батьків

Листи з Америки

досі десь складені, здається, не в Каліфорнії. Я спілкуюсь з Машею час від часу. Дочки Маші – моделі для її оздоб.

...Про американські проблеми...

Останній час ми з Драго готували багато матеріалу для виставок, які мають відбутись в Чикаго і в Штаті Пенсільванія про життя таборів біженців з 1945-1950 років в Німеччині (це українські табори). Я маю багато документів, фотографій, приклади творчості (графіка, інше), книжки, які писались, видавались, як ми жили, що робили. Це для того, щоб діти, внуки, правнуки і американська публіка ознайомилися з історією тих часів, тих людей після війни і що з нами сталось, як нас насильно забирали «на рідину» (звичайно, не в Україну!!) Як люди з розпачу: в нашому таборі 8 людей покінчили життя самогубством, коли нас забирали! Це все історія, про яку треба знати. Я також подарувала комітету однієї виставки картину і 20 обрамлених репродукцій моїх картин – для лотереї, щоб заробити гроші для коштів організації, бо це все робиться без офіційної допомоги. Після цього у нас було багато видатків домашніх...

Олександра Дяченко-Кочман жива, бо недавно я читала щось про неї в Українському національному Музеї в Чикаго і було фото і вона там. Посилаю адресу Музею в Чикаго, хай пан Ханко звернеться, вони знатимуть де вона.

Оце звіт Вам!

Про політику у Вас не пишу, бо все одно те саме!

Валя Рубан казала, що ніби В. І. Лінде (№3) збирається робити пам'ятник Федору Григоровичу Кричевському? У мене сумніви...

Щиро обнімаю К.

¹ Микола Мухін-Колода (1916-1962) – радянський скульптор, професор, жив і помер у США

Лист від 16 листопада 2011 року

Дорога Галю!

Тепер з другої опери! 2 тижні проходила виставка в генеральному Консульстві України в Нью Йорку картин, рисунків В. Г. Кричевського, організована Василем №3 (Лінде), галереєю О. Демко і Блейзерами теж. Один з редакторів звонив мені після того, як був там і хотів знати, Василь Лінде дійсно 1953 року? Виглядає він дуже старо! ... Далі Демко прислав ще щось, ніби Музей українського мистецтва у Києві (з левами) в 2013 році збирається влаштувати виставку всіх Кричевських, перераховані всі худож-

Катерина Кричевська-Росандіч

ники, мистці і так далі всі у Венесуелі, у Києві, що були, і США. Демко, Блейзер, Київ і, звичайно, Василь №3 – організовуватимуть це...

Обнімаю Катр.

Лист від 18 січня 2012 року

Дорога Галю!

...Про хвороби і лікування...

Я не пам'ятаю чи писала про Федора Кричевського «Пастушку», картина довга з шишацькими далями, яку Мар'яна Кричевська (варвар-дочка Федора) обрізала в 1968 році і частину повезла в США. А решта спочатку була у матері, тоді була покладена під ліжку у Мар'яни приятельки. Вивезену частину Мар'яна подарувала «нареченій» сина Юрка і після того, як Юрко помер – доля частини «Пастушки» не відома. А оце з Росії в Київ дійшли новини: продається «Пастушка» перша і друга по 5000 доларів, продає колишня наречена Юрка і це іде зі США! Всі частини в жахливому стані і виглядають так, що зразу обсипляться, як тільки до них доторкнутись. Посилаю чорно-білу репродукцію: як «Пастушка» виглядала в 1922 році, коли Федір її намалював (позувала Наталка Кричевська, його дружина, це було коло їх хати в Шишаках).

Український національний Музей у Києві випустив дуже гарні малі календарики з картинами В. Г. Кричевського, Лебединський художній Музей – серію листівок Кричевських, але не так добре зроблені, як Київський Музей. Кінчаю. Бажаю Вам успішно закінчити лікування! Всім в Музеї мої найкращі побажання, чоловікові і родині – щирі вітання!

Обнімаю Катр. К. Р.

Лист від 31 січня 2012 року

Дорога Галю!

Дякую за лист з виставкою обкладинки 1964 року. Це я дуже добре пам'ятаю, бо в квітні 1964 року померла моя мама, а виставка була в червні, вона (виставка) мені дуже добре допомогла психологічно, бо дала мені можливість готуватись до моєї виставки і не концентруватись на моїй втраті!

Моя мама була для мене далеко більше ніж мама – це була колега, вчитель, подруга, дорадник, і хоч ми і сварились, але ближчої людини у мене не було! Може тому, що ми знали одна одну найкраще – і обидві робили

Листи з Америки

дурні помилки, але ... давали свободу одна одній робити ці помилки, це була особиста справа кожної, часто я жалію, що мама не заставила мене робити те чи друге, бо потім, наслідки були б кращі. Я досі після 48 років відчуваю втрату моєї мами, бо вміння розуміти тонко речі, проблеми, почуття, вона як ніхто мала це вміння! Ось тому виставка в галереї «Тіволі» (місто Лос Алтос), поруч з нами (але вони!!! – Лос Алтос) себе завжди рахували «аристократами», а ми (Mounten View – переклад – вигляд на гору) були селюки! Тепер, коли електроніка (Silicon долина) великі найвідоміші фірми оселилися в Mtn. View – раптом, наприклад наша ділянка (де ми живемо) – стала називатись «Бeverлі Парк» – і стала одна з найбільш привабливих і ціни підскочили до неймовірності!

Олена і Катерина Кричевські. Каліфорнія. 1958

Про переваги місцини, високі ціни на житло, майже відсутність фінансової кризи, про американських пластунів і допомогу їм тощо...

Щиро Карт.

Лист від 29 лютого 2012 року

Дорога Галю!

Дуже дякую за пакунок і лист! Календарі новорічні картки з ВГК роботою! Дуже уважно з Вашого боку це мені вислати! Тим більше, що з орнаментом діда я мало обізнана!

Дивлячись на ці зразки орнаментів – почалась робота в орнаменті моєї мами, адже вона вчилась у нього (у ВГК) і, звичайно вплив, імітування і так далі, на жаль, всі мамини зразки пропали спочатку в Києві, потім в Відні – все під час війни!

Радію, що мої листи Вам не нудні! Буду старатись!

Погано те, що я пишу багато, але мозок, як і решта тіла (хоч не так погано) «разлагається на мелкие кусочки», забуває що і кому написала і отожд боюсь, часом повторюватись!

Катерина Кричевська-Росандіч

Далеку пам'ять маю добру – досі пам'ятаю всі ціни на їжу, на базарі, або в крамницях, коли мені було 7-11 років. Докторський хліб, 1 кіло – 90 копійок, тістечко «картошка» – 1 карбованець, 100 г монпансьє – 30 копійок, кіно – квиток 30 копійок, содова без сиропу – 5 коп., чорна ікра – 100г – 12 карбованців!

Так само пам'ятаю всі ціни, як ми приїхали в Америку в 1949 році! Але ... що мені з того, як тіло ні до чого!

Про погоду в Каліфорнії...

В Києві були (чутки!), нарікання, що «експерти»(!!!) жалілися на мою інформацію про родинні і мистецькі історії Кричевських, які лишають їх без гонорару, псуєть експертам бізнес, що вони тратять гроші, я понижую вартість експертизи і так далі!! Як люди люблять гроші, а ще більше їхнє Цабе! Такі важні, такі мудрі! Такі нахаби!

Ви б побачили яку каку (вибачте) приписують по комп'ютеру з коментарями «завірено таким-то, експертом по Кричевським»... Там, в Україні розвелось експертів, які все знають і приписують ВГК, або ФК, або ВВК, МК казна що, а потім перепродають: дурні слухають, платять, а, особливо поганою роботою псуєть ім'я Кричевських.

Останній час стараюсь вичистити шухляди в ательє, загрузаю в паперах і надібала великий пакунок з фільмами з нашої подорожі в Україну в 1993 році. Драго почав переводити на комп'ютер і дещо надрукував, посилаю.

Свята, обіди, дні народження...

У нас є місця де можна купити і київський торт, який і американці люблять тепер. «Солодкі» традиції прийшли багато з Шотландії, Ірландії, Англії, а там в старі часи – яєць, цукру, вершків було обмаль і їхні традиції в печенні солодкого дуже обмежені і це було привезено в Америку і те саме з хлібом та за останні 15-20 років поле смаків почало розширюватись. Слов'янська їжа далеко різноманітніша, цікавіша і смачніша! Я люблю варити і роблю багато інтернаціональних страв. Мінімум – американські страви, багато салатів, це американці люблять і мають смачні. Наша Лада вміє готувати навіть сирну паску, торік робила, дуже добра була.

Кінчаю, бо вже почуваю плече!

Всіх вітаю, бажаю і так далі ...

Вітання Вашому чоловікові.

Обнімаю щиро Катр.

Лист від 5 березня 2012 року!

Дорога Галю!

Драго перевів на комп'ютер фільми з нашої подорожі в Україну в 1993 році: було дуже цікаво дивитися знову на ті місця, побачити всіх в музеї, зустрічі, ще тоненьку Людю Тоцьку (!). Згадували всіх, все було цікаво і приємно! Цей тиждень у мене безкінечні гості – обід, вечеря, знову обід, знову вечеря.

Наш сват, зять батько мав день народження, приїхав сюди з гір (він живе у підніжжя гір Сьєрра Невада на сході Каліфорнії). Ми святкували у нас, а на другий день Герольд і його батько поїхали кругом затоки Сан Франциско – обідали на пристані рибалок (місце туристичне де всяка рибна штука продається, наприклад краб-Луї, це салат з крабів, моя любима страва, креветки, все, що наш океан має. Там повно малих ресторанів, і місце популярне з туристами з цілого світу. Колись, в 50-х роках ми часто ходили туди, все ще було дешево, ми жили тоді в Сан Франциско. Сват дуже радів, що Герольд його всюду повозив. Він багато пофотографував і вчора приїхав знову до нас, щоб Драго йому всі фото перевів на комп'ютерний диск.

Отож, вчора ми сиділи у Драго кабінеті і дивились нашу округу – гарні місця і розмовляли, філософствували і казали, як все відносно в житті! Що є правда! І в розмові наш сват Берт оповів історію, яка заставили мене подумати, мої болячки, нарікання є – ніщо в порівнянні з людськими трагедіями, справжнім горем! Наш сват Берт в Голландії під час війни був у підпіллі (з його батьком і братами). В 1944 році їхня група підірвала поїзд з німецькими солдатами і, звичайно, гестапо розшукувало всіх. Берт ховався по всій Голландії 6 тижнів і, нарешті його зловило гестапо. Вони хотіли імена підпільників – вибили зуби, вирвали нігті на одній руці на другій, далі на обох ногах. Але Берт не видав імен. Його послали в Маутхаузен в Австрії – це був знаменитий політичний концтабір, там були всі національності і знущання над в'язнями були жахливі! Деякі «вартові» SS були фанатичні виродки і їх найбільше задоволення – мучити людей. Берт подружився там з молодим бельгійцем, якого звали Жак, він був арештований і висланий в цей жахливий табір. В Бельгії залишив жінку і вони чекали першу дитину, яка родиться без нього. Він був прикладом для других своєю сміливістю, хоробрістю і так далі. Коли особливо один SS вартовий мучив Жака, бив прикладом, Жак плював йому в обличчя і лаяв його останніми словами. І як не мучив цей гад Жака, він ніколи не падав духом – навпаки! Навіть, коли його посадили в клітку, де треба було зігнутись в клубок і триматись 3 дні і ночі. Більшість в'язнів умирили, або були в такому стані і втрачали надію. Коли Жака вий-

Катерина Кричевська-Росандіч

няли з цієї клітки, його мучитель дивився з задоволенням, що, нарешті доконав Жака, але як Жака розклали, перше, що він зробив – плюнув у морду свого мучителя!

Жак ніколи не падав духом: малий ростом, прудкий, тримався вірою, що побачить дружину і дитину. Прийшли американські війська, табір був звільнений, багатьох в'язнів підлікували і послали додому: Жака в Бельгію, Берта в Голландію. За деякий час Берт дістав лист з Бельгії від родича Жака, в якому запрошували на похорон Жака. Коли Берт поїхав в Бельгію – дізнався, що сталось з його приятелем Жаком. Коли Жак приїхав додому – замість любові дружини і дитини, він дізнався, що після його арешту, SS група схопили його дитину і забили об стінку, а жінку гвалтували всі SS солдати перед родиною і сусідами, а тоді застрелили. Жак, який витримав стільки в таборі і чекав ... і дочекався кінця – не витримав! За містечком, де він жив, було заміноване поле. Жак пішов у це поле і вибухи забили його. Берт, наш сват, як оповідав нам цю історію, витирив сльози! Це було 68 років назад ..., але такі речі не забуваються. І такі історії заставляють задумуватись над балансом в житті, що є важливе, серйозне, а що єрунда, над якою немає чого плакати, або робити трагедію, як тепер це модно! Я чую це часто! Ах! Ах! Трагедія! Я загубила шалик! Ай, як я буду жити? Я заплатила аж з долари за нього!

Вибачте, що пишу такі речі! Але ... під враженням сьогодні цілий день – дала собі вільну!

Позавчора був у нас молодий бізнесмен з України, який має в Каліфорнії ділові справи і завжди заходить до нас, оповідав, що робиться у нас в країні!!!

«Нагорі» тепер, людей, які «розуміють, цікавляться» культурою – як бур'яну, що дивиться на орхідею, яка виграла одну нагороду і бур'ян думає «от дура, разрядилась, кому ти потрібна»?!

Слухи в Києві, що, можливо влітку Музею історії Києва не буде! Яка ганьба, що за Хрущова більше дбали про такі речі! В Києві всі політичні, м'які, достаткові місця тепер, як нам оповідали, ідуть у спадковість родинним членам, друзям і так далі, а не людям з умінням, знанням, це і раніше було, але не в такому масштабі і не з такою нахабністю!

Тримайтесь! Будьте здорові і хай в усьому щастить Вам, всім в Музеї. Велике привітання Вашому чоловікові! Щиро – обнімаю Катр.

Лист від 27 червня 2012 року

Дорогая Галю!

Вітаю Вас з заслуженим 100 разів відпочинком! ... Дякую за лист, вирізку з газети про Олену Малакову і її ілюстрації до Булгакова твору.

Листи з Америки

Дуже шкода Г. Шибанова! Він давно уже мені не писав і я дивувалась, бо ми мали цікаву переписку! Я написала вчора його родині – моє співчуття. Велика втрата! Ще такий молодий був!

Я бачу, що Василь №3 часто їздить в Україну. Добре, що він Вам особисто оповідав про відвідини Мар'яни Кричевської в Нью Йорку. Я написала їй досить «хитрий», «компліментний» лист, біла на її гордість, патріотизм і так далі, щоб видурить у неї і вона прислала багато родинних, робочих фотографій, про які мені говорила і, які час від часу краплями мені присилає! (Правда, в жахливому стані!!!). Мені головне, щоб ці фото пішли в Україну, в архіви історії життя і творчості Федора Кричевського, який крім того, що він був цікавий художник, зробив для української культури багато. У Мар'яни там в Нью Йорку, або десь, де вона «дасть дуба», хтось все повикидає!! Я ніяк не можу зрозуміти, чому люди думають, що можуть обдурити смерть, це раз, а по-друге – ділом доказати їхню любов, відданість, гордість про їхніх батьків, дітей, дідів, а не сентиментальним биттям в груди, паданням на могилу! Млінням на кладовищі! (Це все Мар'яна виробляла) і я, особисто в таке сюсюкання не вірю і не зношу, бо для людей – показуха! Я розійшлася!

Я дуже радію, що Полтава, полтавчани доказують, що вони (Ви всі) є інша раса, інші, кращі представники українства! В той час, як Київ і решта – стараються знищити жалюгідні рештки української історії, культури: Ваша Управа навіть хоче відсвяткувати 140-річчя В. Г. Кричевського спеціальним днем і урочистостями! Я дуже вдячна і горда! Бо хоч я не народилась коло Вас, але все ж коріння ідуть близько!

Вчора нам прийшов лист комп'ютером, стаття Павла Солодько з «Української правди» – экс-директора Музею історії Києва – Музей хочуть розформувати.

Коли я прочитала це все, я думала, що мене розіб'є параліч! Всі філії, їх 8 – будуть розбирати і нове приміщення головного Музею історії Києва буде в ящиках і евентуально всі експонати (цехові корогви, печатки XVII – XVIII ст., археологія, цегла, зброя, Київська Русь, бронза, трипільська культура і так далі, а також картини, меблі, пізніші фотографії про побут, події тощо Києва, киян). Все це буде розпродане, а гроші підуть в кишені бюрократичної сволочі і сидячих політиків і їхніх родичів!

Я була страшенно розстроєна, позвонила в Київ до Малакова, його ще не було вдома, але його дружина Іра сказала мені, що, здається, змінили гади думку і злякались і не будуть закривати «лавочку»...

Говорила з Д. Малаковим – бюрократи нічого не будуть робити до кінця жовтня, чекатимуть, хто виграє на виборах. Як вони виграють, то викинуть, або заберуть всі філії і закриють взагалі Музей історії Києва!!!

Видно, моя нервова система теж стала дуже старою, бо...

Бажаю гарно відпочити, синові – здоров'я і бодрості!

Катерина Кричевська-Росандіч

Щирі вітання Вашому чоловікові і родині.
Великі вітання робітникам Музею і всього найкращого!
Обнімаю щиро Катр. К. Р.

Лист від 23 серпня 2012 року

Дорога Галя!

Драго друкував дещо і я посилаю різні фото. Одне фото старовинного портрету 18 ст. «Княгині Щербатової» має таку легенду – історію?! Під час Революції Федір Кричевський опинився в селі, коло маєтку Щербатових (наш рід зв'язаний з цим прізвиськом не по крові, а обставинами). Ніч його застала на дорозі, він попросився на ніч до якихось селян. Його там, навіть, нагодували і при столі, під блиманням каганчика, Федір побачив картину-портрет, приставлений до стіни! Його заінтригувала ця робота, і він спитав господарів – звідки і хто це? Йому відповіли, що портрет цей з Щербатових маєтку, що будинок грабували і це портрет княгині, яка раніше там була. Федір дуже хотів забрати цей твір, але ... грошей у нього не було, єдине що могло стати селянам у пригоді – це олійні фарби, які були у нього в етюднику. Він запропонував їх, пропозиція була прийнята, і він забрав цей портрет у Київ і, коли мої батьки одружились і ми мали помешкання, Федір подарував цей портрет моїм батькам і оповів його історію.

Перед смертю мій батько приготував його до реставрації, він є наклеєний на дереві, бо при наших «пригодах» полотно не витримувало. Але всю реставрацію батько не встиг закінчити і ... помер.

Дуже втомлена, бо вставала о 5-ій ранку з організацією спасання котів і співпрацювала, щоб зловити всіх котів (маму і кошенят), які уже досить великі, щоб їх ця організація каструвала і дала їм уколи проти котячих хвороб за дуже мінімальну ціну, щоб не розповсюджувати бездомних, голодних і, яких потім убивають, тому хоч жалко, але це потрібно. Ціла епопея – 3 дні я вставала о 5-ій ранку – в спеціальні клітки клалась їжа і як вони (коти) заходили туди, клітка зачинялась, вони бідні кричали, я себе почувала гадом собачим, але ... всі зараз уже оперовані і видужують і прийдуть «додому», тобто єдине місце, яке вони знають, – наш садок. Драго не є в «безумній радості», але я їх не викину. Багато котів для усиновлення, тому хай живуть і контролюють населення пацюків (інші ніж ті, що в Європі), ці є вегетаріанці! Далі буду повідомляти про котячу Одиссею! Але зараз я втомлена до нестями! Всіх вітаю, дома і на роботі! Обнімаю – К.

Лист від 5 вересня 2012 року

Дорога Галю!

Дякую за лист від 22 серпня з газетами! Дуже цікаво! Цікаво, що Василь № 4 полюбив сало і хоче жити в Україні. Може це і правда, що це в крові – любити і їсти сало! На жаль, в Америці сало не уміють робити, тобто годують свиней інакше – для бекону, який має дуже багато пророслого лиса і не дуже багато жиру – сала, і вуджене, не солоне. Я в холодильнику маю шматок старого сала, жовтого і засоленого, який тримаю роками для борщу, заправляю для смаку і запаху старим салом! Але ... шматок чорного хліба і шматок (невеликий) сала ... це все!!! Такі речі і в крові і звичка з дитинства! Можливо, у Василя № 4 материнська кров венесуельська і ірландська не така сильна, як українська, але багато є і психологічного!

Одержала e-mail виставку Кричевського, як гарно Ви це влаштували! Драго надрукував і я показувала знайомим, дуже хвалили!

9 вересня готували зустріч – нові емігранти, які хотіли ознайомитись з родиною Кричевських, хто створив державний герб (дід). Молодий бізнесмен Влад з Києва, приїздить сюди два рази на рік (комп'ютери) і його компанія, має помешкання тут у Каліфорнії – це дуже близько від нас, 10 хвилин їзди, і ми з ним познайомились через жінку мого першого чоловіка (!) складно, правда, з якою я дружу (ми всі в добрих відносинах) і Влад придумав, що добре було б зробити таку зустріч на 22-25 чоловік, більшість молоді люди, але як завжди є одне старе бидло, яке (дядько) перебивав всіх, втручався в питання, говорив патріотичні промови, «бив себе в груди», який він чудовий український патріот. Якщо ставив питання, то ніхто не міг зрозуміти. Мені, як господині дому, було не зручно сказати йому «заткнись», але, нарешті, один із гостей гримнув на супер-патріота і сказав йому влаштувати свою зустріч і так далі. Решта людей раділи, патріот помовчав може 15 хвилин, далі те саме! Фото посилаю...

Про стерилізованих котиків...

Лист від 23 вересня 2012 року

Дорога Галю!

Дякую за лист, додаткові цікаві інформації про ВГК – святкування і музейні лекції про Кричевських (навіть Катруся Кричевська і Микола Кричевський, мабуть тому, що Коля впливав на мою роботу аквареллю).

Катерина Кричевська-Росандіч

Я хвасталась перед Драго і прочитала (переклала на англійську) і сказала, що мені не випадає стояти біля плити і варити обід! Але це не вплинуло на мого чоловіка, він забажав, щоб був обід! От Вам! Але багато жінок (як наша сусідка) – все їй робиться: з крамниці привозять готовий обід, лише постав на стіл, садівник приходить і видуває все, в землю нічогісенько не йде, натуральне добриво не доходить, пилюка, листя, бруд – все йде в повітря. (Дивись мою карикатуру), навіть спеціальне вантажне авто приїздить кожні 3 дні і забирає собачу каку з садка! Але ця дамочка не займається якоюсь дуже сильною інтелектуальною роботою!

Досить! Чого це Янукович і гоп – компанія вирішили удостоїти Кричевських отак? Не думаю, що од любові до мистецтва – пахне політикою!

Те, що Ви написали про жалогідну зарплату старшого науковця, на яку кіт не може прожити, в той час, як коритники набивають кишени! Чи це риса слов'ян, чи це заражена нація попереднім режимом? Чи це в характері людей, адже, в Україні є стільки талановитих людей в мистецтві, науці... з тим не виходить.

Про котів, енотів ...

У мене є знайома в Петербурзі, з якою я листуюся понад 40 років. Її батько лікар був відомим лікарем в Полтаві – Березин. Вона каже, що їхній будинок досі стоїть в Полтаві, вона попросила Вашу адресу, хоче щось Вам послати. Вона так само – лікар, тепер уже на пенсії, її звать Наталія Миколаївна Березіна. 10 років назад її чоловік, цікавий художник був жадливо забитий серед білого дня на вулиці!

Недавно одержала лист від Ігоря Ліхового, який тепер працює в національному художньому Музеї в Києві. Директора Музею викинули, а прислали тьотю, яка нічогісенько не знає, що таке музей і так далі. Я певна, що якась родичка когось коло корита! Логічно поставити Ігоря Ліхового на посаду директора зі стажем 16 років директорства в Канівському Шевченківському Музеї і знанням музейної роботи – було б занадто розумно, а, видно «коритники» такого не роблять!

Всім робітникам – музейникам моя подяка за віддану працю, бо ніхто з Вас не розбагатіє – це лише любов до діла.

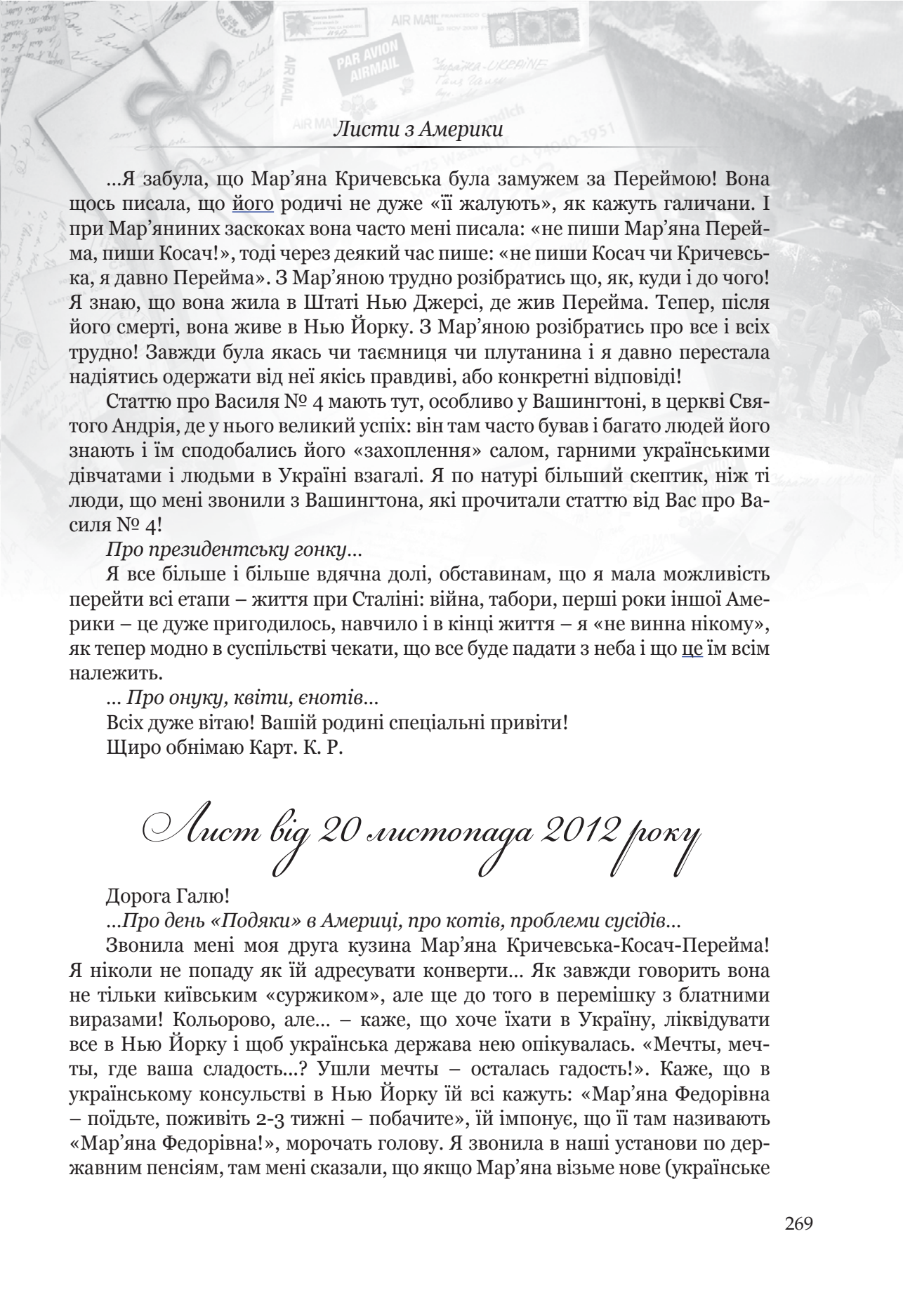
Бажаю добра, здоров'я, успіхів і раптом з неба купу золота!!!

Щиро завжди Катр. К. Р.

Лист від 26 листопада 2012 року

Дорога Галю!

...Гарно, що Ви ділитесь моїми листами з іншими! От розкажіть пані Лесевич останню історію про енотів!...

Листи з Америки

...Я забула, що Мар'яна Кричевська була замужем за Переймою! Вона щось писала, що його родичі не дуже «її жалують», як кажуть галичани. І при Мар'яниних заскоках вона часто мені писала: «не пиши Мар'яна Перейма, пиши Косач!», тоді через деякий час пише: «не пиши Косач чи Кричевська, я давно Перейма». З Мар'яною трудно розібратись що, як, куди і до чого! Я знаю, що вона жила в Штаті Нью Джерсі, де жив Перейма. Тепер, після його смерті, вона живе в Нью Йорку. З Мар'яною розібратись про все і всіх трудно! Завжди була якась чи таємниця чи плутанина і я давно перестала надіятись одержати від неї якісь правдиві, або конкретні відповіді!

Статтю про Василя № 4 мають тут, особливо у Вашингтоні, в церкві Святого Андрія, де у нього великий успіх: він там часто бував і багато людей його знають і їм сподобались його «захоплення» салом, гарними українськими дівчатами і людьми в Україні взагалі. Я по натурі більший скептик, ніж ті люди, що мені звонили з Вашингтона, які прочитали статтю від Вас про Василя № 4!

Про президентську гонку...

Я все більше і більше вдячна долі, обставинам, що я мала можливість перейти всі етапи – життя при Сталіні: війна, табори, перші роки іншої Америки – це дуже пригостило, навчило і в кінці життя – я «не винна нікому», як тепер модно в суспільстві чекати, що все буде падати з неба і що це їм всім належить.

... Про онуку, квіти, емотів...

Всіх дуже вітаю! Вашій родині спеціальні привіти!

Щиро обнімаю Карт. К. Р.

Лист від 20 листопада 2012 року

Дорога Галю!

...Про день «Подяки» в Америці, про котів, проблеми сусідів...

Звонила мені моя друга кузина Мар'яна Кричевська-Косач-Перейма! Я ніколи не попаду як їй адресувати конверти... Як завжди говорить вона не тільки київським «суржиком», але ще до того в перемішку з блатними виразами! Кольорово, але... – каже, що хоче їхати в Україну, ліквідувати все в Нью Йорку і щоб українська держава нею опікувалась. «Мечты, мечты, где ваша сладость...? Ушли мечты – осталась гадость!». Каже, що в українському консульстві в Нью Йорку їй всі кажуть: «Мар'яна Федорівна – поїдьте, поживіть 2-3 тижні – побачите», їй імпонує, що її там називають «Мар'яна Федорівна!», морочать голову. Я звонила в наші установи по державним пенсіям, там мені сказали, що якщо Мар'яна візьме нове (українське

Катерина Кричевська-Росандіч

громадянство) і відмовиться від американського, вона не діставатиме свою пенсію. Вона хоче взяти українське громадянство, бо мовляв вона родилась в Україні, батько заслужив і так далі. Я знову дізналась, що Україна не дає українське громадянство! Наприклад, онук відомого мецената України до Революції – Терещенко, в Україні відкрив фабрики, дає роботу, платить податки, витрачає на добродійні цілі, як його дід, і вже 8 років просить українське громадянство, та скільки він не подавав – йому відмовляють!

М. Кричевська з сином Юрком.
Нью Йорк. 1956

Також я подала Мар'яні інформацію про ціни на квадратні метри житлової площі в Києві! Наймати чи купувати, їжа, особливо медична допомога, (в Америці вона має старечу MEDICARE, державне медичне забезпечення, яке платить 80% всіх ліків, госпітальних рахунків) та в Україні з Америки їй не будуть платити – в 92 роки вона збирається жити, принаймні, ще 100 років! І говорить так, ніби там стоять в черзі всякі «друзі» (всі помирали вже), або Януковича родичі щоб їй...!

Про кандидати в Президенти США Ромні, його програму, релігію як приватну річ тощо.

Наші мільйонери (українська «еліта») мають тенденцію себе величати: все можна, наприклад місяцями не платити за куплену картину. (Вони думають, що художники так радіють, що у них

купили, та ще й такий-то новоспечений нуворіш (Nouveaux Rich), що з ними можна по-хамськи себе вести! Я заставила повернути картини і продаж був скасований!)... Щиро обнімаю К.

Лист від 28 січня 2013 року

Дорога Галю!

...З одного боку добре, що прізвище Кричевський і № 3, № 4 і венесуельська гілка роду дуже старається поширити його, а з другого (про це дуже бідкається, лається Валя Рубан і Дмитро Малаков) приліплювати, ставити по-

Листи з Америки

руч з В. Г. Кричевського досягненнями тенісні черевки різного кольору, трохи «не те». Але певна поведінка традиційно була успадкована від Є. М. Щербаківської, а потім з кров'ю і прикладом від Галі Кричевської-Лінде. Зі всіх чотирьох дітей Галі Кричевської-Лінде характером, зовнішністю успадкувала свого батька (а не матір) лише Ірма. Це була перша дитина Галі і Івана Лінде (батьків Василя № 3). На жаль, вона загинула трагічно!

Валя Рубан мене лає, що я не «виставляю» сеє до всіх цих «гоп-гоп-, траля -ля!» Це не в моєму характері це раз, і мені це не потрібно – два!

В Києві продати щось з картин зараз можна лише діда ВГК.

Щиро вітаю і обнімаю! Катр. К. Р.

Вадим Щербаківський і К. Кричевська.
Прага. 1943

Лист від 28 березня 2013 року

Дорога Галю!

Починаю з Вашого питання про Василя № 3 і його колишню жінку – венесуелку, яка «пишалась», що з діда чи баби мала шотландську кров, і прізвище Dunkin. Видно, що для неї, чи взагалі венесуельської культури, це важливо. Про це я знала дуже давно, коли вперше Василь № 3 з родиною приїхали в Америку (США), в Вашингтон, і моя тітка Мура (Токарева-Кобі) їм допомагала з улаштуванням і я навіть посилала посилку з домашнім бараклом. Тутешній мільйонер Чопівський¹ тоді їм дав (для виживання) будинок. Діти – Василь № 4 і двоє інших були ще малі. Оце те, що я знаю.

Валя Рубан має найбільшу інформацію про ВГК, Ївгу і всі події, крім Вадима Щербаківського (він уже давно помер), але, коли ми були в Празі, він взяв мене під своє крило і опікувався мною, показуючи мені Прагу, оповідаючи про історію Праги, Чехословачії і потім про нашу родину: ВГК, як вони дружили з Данилом Щербаківським, який покінчив з собою в Дніпрі, з В. Щербаківським і як мій дід приїздив в Шпиченці і так далі. Вадим Михайлович часто оповідав мені про свою сестру і її психологічні проблеми і від Валі Рубан знаю, що вона їздила у Францію лікуватись до відомого психіатра.

Я можу судити з мого особистого спостереження, що Ївга не була «лег-

Катерина Кричевська-Росандіч

ка», доброзичлива людина. На жаль, потім, як я вже була дорослою, в Празі – Галя, її дочка і мама Василя № 3 проявляла дуже подібні до Ївги ознаки поведінки. Тоді вона і її чоловік Іван (батько Василя № 3) були в Празі: видно приїхали зі Словаччини, де знаходилась вся родина, це 1944 рік... Наскільки Іван був приємна людина, настільки Галя була навпаки! Відношення Ївги і її родини до мого батька, а, особливо, до моєї мами, ще коли моя мама була студенткою діда ВГК, Ївга ревнувала дівчат-студенток, особливо, як вони були гарненьки і як мама моя і батько зблизились і одружились, Ївга категорично заборонила мамі моїй бувати у них (у діда) і лише батько приходив до свого батька і я була раз на рік, на день народження діда в грудні – був сніг, вікна були у морожених зірках, це я пам'ятаю! І раз літом я була там і мені Галя дала голу ляльку, з обстриженим не рівно чорним волоссям і я її назвала «Вася» (як мій батько), бо лялька мені виглядала, як хлопчик.

Коли я була в Європі в 1959 році і жила в Парижі 5 тижнів, проводила всі дні з Миколою Кричевським, лише спала в дешевому готелі і часто бачилась з найближчим приятелем Миколи – Шарлем Пейре-де-Шапюї², якого заочно знала з дитинства, з листів дядька, а в 1959 році познайомилась нарешті, то він мені сказав: «Ви цілком не подібні до Вашої тітки Галі, ні зовнішністю, ні характером, ні поведінкою, ні манерами!» Я спитала, чому, як? Шарль мені пояснив: Галя критикувала все – французську архітектуру (Париж), культуру і так далі. Мати Шарля віддала свою віллу під Парижем для Галі, Івана і дочки Ірми в користування. Коля казав, що Галя приймала це «как должное» і вела себе, як велика пані! Дід і Ївга жили з Колею, у нього було малесеньке помешкання. Коля теж мені сам оповідав, нарікав, що йому було соромно і неприємно перед Шарлем за неввічливу поведінку своєї сестри Галі перед Шарлем і його матір'ю.

Галя написала свої «Спогади» (мала книжка, яку англійською дуже невдало переклала дочка Оксана), але це не важливо і навіть в ній писала 10 років назад, нарікаючи на мого батька, що він думав лише про свою родину, коли німці відходили з Києва, вона мала чоловіка, працю і так далі, але це не рахувалось! Натура була – її натура! Вона приїздила до Сан Франциско по дорозі в Венесуелу в 70-тих роках, то сказала, щоб батько мій її зустрів на летищі між літаками, я її не цікавила, адже я була моєї мами дитина! Я на старості років не збираюсь міняти думку про жіночу гілку Щербаківських. Наскільки я була щиро прив'язана до Вадима Михайловича, настільки його сестра і племінниця були мені неприємні!

Кінчаю.

З Полтави я одержала приємну несподіванку – три книги – каталоги, альбоми з колекції О. М. Петренка з гарним листом, дякуючи за мою опінію про фото В. Г. Кричевського, яке він купив за оригінал. Це дуже мило!

Листи з Америки

Про Буцьких трагедію³ далі нічого не було ні в газетах, а ні я не чула від сестри Колеснікова!

Про садок, проблеми зі здоров'ям, улюблених кішечок...

Всіх в Музеї вітайте від мене! Чоловікові, родині – найкращі побажання.

Обнімаю, бажаю щиро К.

P. S. 25 квітня на 2 дні приїздять Василь № 3 і Олександр Демко!

- ^{1.} Чопівський Ю. Ю. – американський бізнесмен, український меценат (спонсорує програми при Стенфордському університеті, придбав Замок Річарда в Києві...)
- ^{2.} Шарль Пейре де Шатюї – аристократ, драматург, письменник, завзятий монархіст
- ^{3.} Влітку 2012 року син і невістка Наталії Буцької трагічно загинули (дайвери) в Каліфорнії

Лист від 11 квітня 2013 року

Дорога Галю!

Стаття про Гординського нагадала мені 1955-56 рік в Нью Йорку, як я працювала у Гординського, коли він оформлював українські церкви: люди починали влаштовуватись після Європи, купувати хати, будувати церкви. Він мене навчив, як підготувати план іконостасу (посилаю), як робити підмальовки ікон, багато водив мене по галереях, з'ясовував мені техніки, роботи різних художників. Був дуже освічений в історії мистецтва, мав смак! Це була галицька інтелігенція. Був глухий, але вивчив англійську мову (без звуку) і говорив як написано і, наприклад, слово «вишня» в англійській мові пишеться з двома R cherry (вимовляв черрри, підкреслено «Р» і дуже голосно). Але він ніколи не соромився свого дефекту, був дуже впевнений в собі! Якось ми були в кафе і він голосно кликав офіціантку «miss, we wont cherry pie!» (Ми хочемо вишневий пиріг, але так голосно, що всі в кафе – замовкли і дивились на нас! Я пропадала! А Гординський, як ні в чому не було, замовив наш пиріг і каву і був з себе задоволений!)

У нього були дуже гарні картини Галини Мазепи, вони вчилися в Празі в той самий час, як і Микола Кричевський там був. Г. Мазепа була моєю інспірацією-натхненням, коли мені було 16 – 17 років! І досі! У Гординського була дуже гарна олія Мазепи -«Русалка»!...

Всім Христос Воскрес! Всього, всього! Обнімаю – Катр.

Катерина Кричевська-Росандіч

Лист від 19 травня 2013 року

Дорога Галю!

Вчора, 18 – ого о 6-ій годині було 64 роки з того ранку, коли я побачила берег Америки, хмарочоси Бостону! А сьогодні 55 років як я познайомилася з зарозумілим югославом! (D. P!!) Як час пробіг, промчав!

Прочитала знову Ваш лист від 2-ого травня і подумала про те, що Ви пишете про людей, як М. Кричевський, Г. Мазепа і так далі і їх інакшу орієнтацію і це не є сором...

Вчора мені прислав з Києва Мітя Киянченко касету (disc) про виставку його батьків – Киянченко і Надія Компанієць, учні Федора Кричевського – симпатичні люди, я їх пам'ятаю до війни і, здається, Надю під час війни, талановиті художники! Ми дивились по комп'ютеру і цікава була реакція Драго. Він сказав: «добре зроблено, але ... мене не збуджує, не ворушить» і це не була радянська пропаганда (лише одне полотно, здається, дипломна робота), а добре зроблені краєвиди, квіти, натюрморти.

Я абсолютно вірю, що Ви маєте рацію – тоді, в Європі були дуже цікаві течії, шукання і без боязні ні «зверху», а ні від оточення. Я бачила у Колі (М. Кричевський) його ранні, середні речі і відверті шукання, тоді Коля боявся лише, що буде їсти, або коли, зате робив, що хотів на полотні чи папері. А з Галиною Мазепою, коли я вперше побачила її речі в Празі в 17 років, я просто була приголомшена, як мені подобалось! А тоді в 1955 році у Гординського бачила оригінали – олія, великі! Мені дуже імпонувала її «казковість» і «модернізм», спрощення і колорит! Ще до Сталіна «шукання» не були такі як в Європі. Після Сталіна взагалі – фантазія, шукання, щось інакше – забудь! Все мало бути задумано, виповнено за правилами партії – чудовий приклад був ескіз до картини, представлений моєю мамою, називався «Колгоспна череда»: на леваді, десь коло Дніпра, корови пасуться, деякі з плямами, деякі коричневі і так далі – забракували! Мовляв – колгоспна череда має бути однієї масті! Чи це цікаво по кольору, чи ні – не важливо! Я маю досі цей етюд!

Я пам'ятаю, коли я була мала і ми ходили з батьками на виставки, я ніколи не бачила «Nue» – голих, в ательє художників стояли полотна з натурщицями, але на виставках ні – сталінська влада була дуже цнотлива! Я пам'ятаю, в 1962 році я була в Торонто в галереї М. Коланківського «Ми і світ» і там висіла «Гола», етюд паризького українського художника, забула його прізвище, така чудова! Я просто закохалась в сріблясто-рожеві тони, вона коштувала 100 доларів, але у мене не було їх! Досі шкодую, що десь не позичила і не купила! Взагалі і досі відчуваю довгий вплив на психіку людей

Листи з Америки

в Україні – бути обережним, бути підозрілим і так далі, це стало звичкою, мої близькі друзі без кінця мене «попереджають», «научають», «шепочуть» – не вірити, не говорити, не продешевити, не, не, не ... і так далі. Обережність – це одне, але можна перегнути палку!

Про дятла: кожен ранок він «іде в крамницю» і приносить мадам сніданок. Як я мушу поливати під цим деревом квіти – він панікує, і літає кругом, верещить!

Про Герольда і його реабілітацію...

Пані Лесевич найкращі побажання! Всім дамам в Музеї – великий привіт! Вам, родині – щирі вітання і побажання! Обнімаю К.

Лист від 22 червня 2013 року

Ранок, після телефонної розмови.

Дорога Галю!

Пишу коротко, бо все уже переговорено. Посилаю фото з тієї мистецько-дитячої зустрічі, яку улаштувала Надя Філімонова (Буцьких – велика приятелька). Було цікаво, хоч такі події уже робити все тяжче і тяжче для мене. Мій артрит, кістки, ноги і руки тепер роблять все болючим і повільним.

Вчора була Емі і її красива доня Джена (я казала – пів японки, ¼ польська кров, ¼ шведська кров – комбінація дуже гарна). Емі і її четверо братів і сестер жили напроти нас і дружили з Ладюю, ходили до школи разом. Їх мати була з багатого роду, але гроші там були лише кудись приткнути дівчину. Вона мені казала, що коли вона вийшла заміж за простого польського сина емігрантів – Краска (прізвище), вона хотіла мати велику родину, бо сама не мала родини! Тому 5 дітей! Але не все пішло, як вона думала. Коли наймолодшому хлопчику було 7 років (він був дуже прив'язаний до матері) – мати написала записку, залишила на столі в кухні і сама – зникла. Девід, наймолодший хлопець прийшов зі школи, прочитав записку: «Я їду, більше жити з вами не буду», підпис. Дитина була прибіта. Мати-стерво завела романчик з їхнім знайомим і по-хамськи залишила родину. І от тут діти, найстаршому було 17 років, показали себе з найкращого боку. Емі тоді було 13 з половиною років, вона звернулась до мене, як робити свято Подяки... Діти окружили батька любов'ю, турботою і так було всі роки поки він не помер, років 5-6 назад. Коли треба було поради чи по господарству, чи в лікуванні (як хтось хворів), я давала поради, поміч і стала мамою № 2. Так вони мене називають. Коли Емі закінчила коледж, вона стала працювати в бюро пожежної команди в місті Менло-Парк. Коли Лада кінчала середню школу, якось Емі запросила Ладю піти з нею на обід, недалеко від Емі робо-

Катерина Кричевська-Росандіч

ти. Лада зустріла Емі і там був 20-річний Герольд, побачив Ладу і ... потім їй позвонив, запросив на рандеву... А Лада мені каже: «У нього вуха стирчать, він як лозина!» 8 років Герольд не переставав писати Ладі, посылати квіти і так далі. Вона була в університеті Південної Каліфорнії в Санта Барбара, це 600 миль звідси. Але, коли кінчила, пробувала працювати і жити там ..., але наша Північна Каліфорнія далеко краща – клімат особливо. Коли приїхала додому – Герольд уже був не лозина, змужнів, був повніший і Лада побачила, що Герольд це гарний, солідний і серйозний хлопець – дядя, з чудовим сенсом гумору і в 1989 році вони заручились. Герольд мені як син, не зять. Я з ним завжди можу поговорити, він працьовитий, добрий. Як вони переїхали в свою хату, напроти них був сарай, жив там німецький чоловік, якому Герольд підчинив дах, поставив паркан, кожен тиждень косив траву і старий казав, що немає кращого чоловіка! Іншим також в їх кварталі, як треба щось зробити, – Герольд там!...

Між іншим мамаша, яка кинула дітей тоді, може через 6 місяців, була у себе в хаті, за чимось приїхала і зайшла, ні постукала до мене і каже: «Ви не одобрюєте мій поступок?!» Я на порозі їй сказала, що це не поступок, а метод боягуза, егоїста і я не збираюся знатись з нею і в мою хату не пушу!»

Люди можуть розлюбити, розводитись, але люди мусять бути чесними в їх поступках, я не визнаю боягузтва (хоч сама боягуз – боюся жаб з дитинства, але це фізичне боягузтво, не моральне). Звичайно, є ситуації, коли і брехня, крадіжка все їде для спасіння себе або інших. Але це не щоденні події.

Кінчаю. Всім в Музеї привіт. Колесніков писав, що пані Лесевич мріє мати виставку, їй скоро 90?

Обнімаю... Щиро Катр.

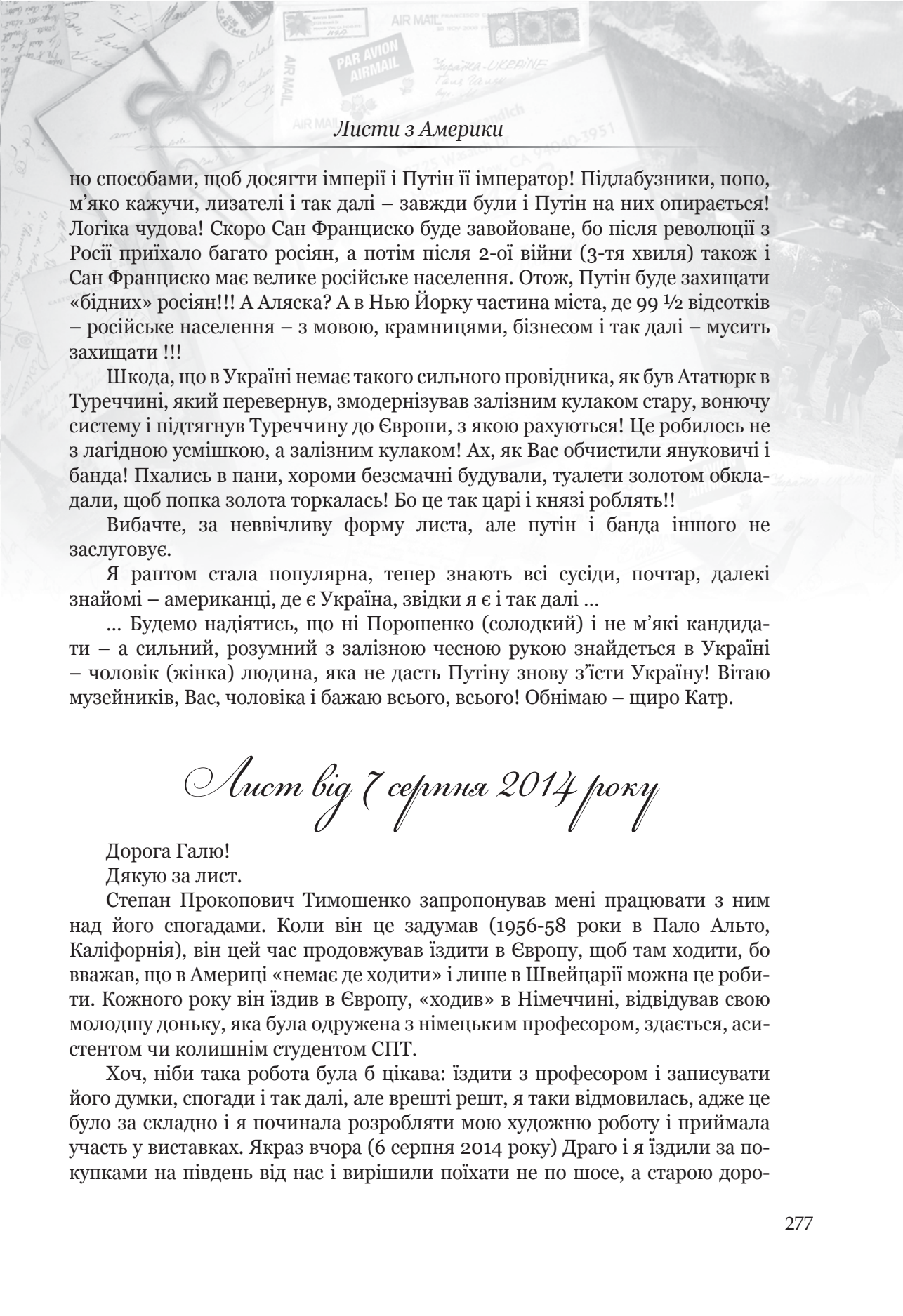
Лист від 1 квітня 2014 року

Дорога Галю!

Дякую за великий конверт, Ваш лист і афішу про Кричевських виставку! Ні, я раніше її не мала.

Щодо див на світі ?!!! Я все ж дотримуюсь цінічного мого мотто (motto-девізу) – людство розділяється на 95 % і 5 %. 95 % – це хапути, руйнівальна, вбивча, убога, вузькочола частина, яка себе називає людиною (?), 5 % – це частина, яка щось додає, творить, прагне йти вгору, а не вниз і виправдовує слово «людина», хоч я велика поклонниця тварин.

Щодо В. Путіна, то нічого дивного немає. Чи біла, чи червона, яка завгодно – «Единая, неделимая» – завжди буде прагнути, діяти, якими завгод-

Листи з Америки

но способами, щоб досягти імперії і Путін її імператор! Підлабузники, попо, м'яко кажучи, лизателі і так далі – завжди були і Путін на них опирається! Логіка чудова! Скоро Сан Франциско буде завойоване, бо після революції з Росії приїхало багато росіян, а потім після 2-ої війни (3-тя хвиля) також і Сан Франциско має велике російське населення. Отож, Путін буде захищати «бідних» росіян!!! А Аляска? А в Нью Йорку частина міста, де 99 1/2 відсотків – російське населення – з мовою, крамницями, бізнесом і так далі – мусить захищати !!!

Шкода, що в Україні немає такого сильного провідника, як був Ататюрк в Туреччині, який перевернув, змодернізував залізним кулаком стару, вонючу систему і підтягнув Туреччину до Європи, з якою рахуються! Це робилось не з лагідною усмішкою, а залізним кулаком! Ах, як Вас обчистили януковичі і банда! Пхались в пани, хороми безсмачні будували, туалети золотом обкладали, щоб попка золота торкалась! Бо це так царі і князі роблять!!

Вибачте, за неввічливу форму листа, але путін і банда іншого не заслуговує.

Я раптом стала популярна, тепер знають всі сусіди, почтар, далекі знайомі – американці, де є Україна, звідки я є і так далі ...

... Будемо надіятись, що ні Порошенко (солодкий) і не м'які кандидати – а сильний, розумний з залізною чесною рукою знайдеться в Україні – чоловік (жінка) людина, яка не дасть Путіну знову з'їсти Україну! Вітаю музейників, Вас, чоловіка і бажаю всього, всього! Обнімаю – щиро Катр.

Лист від 7 серпня 2014 року

Дорога Галю!

Дякую за лист.

Степан Прокопович Тимошенко запропонував мені працювати з ним над його спогадами. Коли він це задумав (1956-58 роки в Пало Альто, Каліфорнія), він цей час продовжував їздити в Європу, щоб там ходити, бо вважав, що в Америці «немає де ходити» і лише в Швейцарії можна це робити. Кожного року він їздив в Європу, «ходив» в Німеччині, відвідував свою молодшу доньку, яка була одружена з німецьким професором, здається, асистентом чи колишнім студентом СПТ.

Хоч, ніби така робота була б цікава: їздити з професором і записувати його думки, спогади і так далі, але врешті респт, я таки відмовилась, адже це було за складно і я починала розробляти мою художню роботу і приймала участь у виставках. Якраз вчора (6 серпня 2014 року) Драго і я їздили за покупками на південь від нас і вирішили поїхати не по шосе, а старою доро-

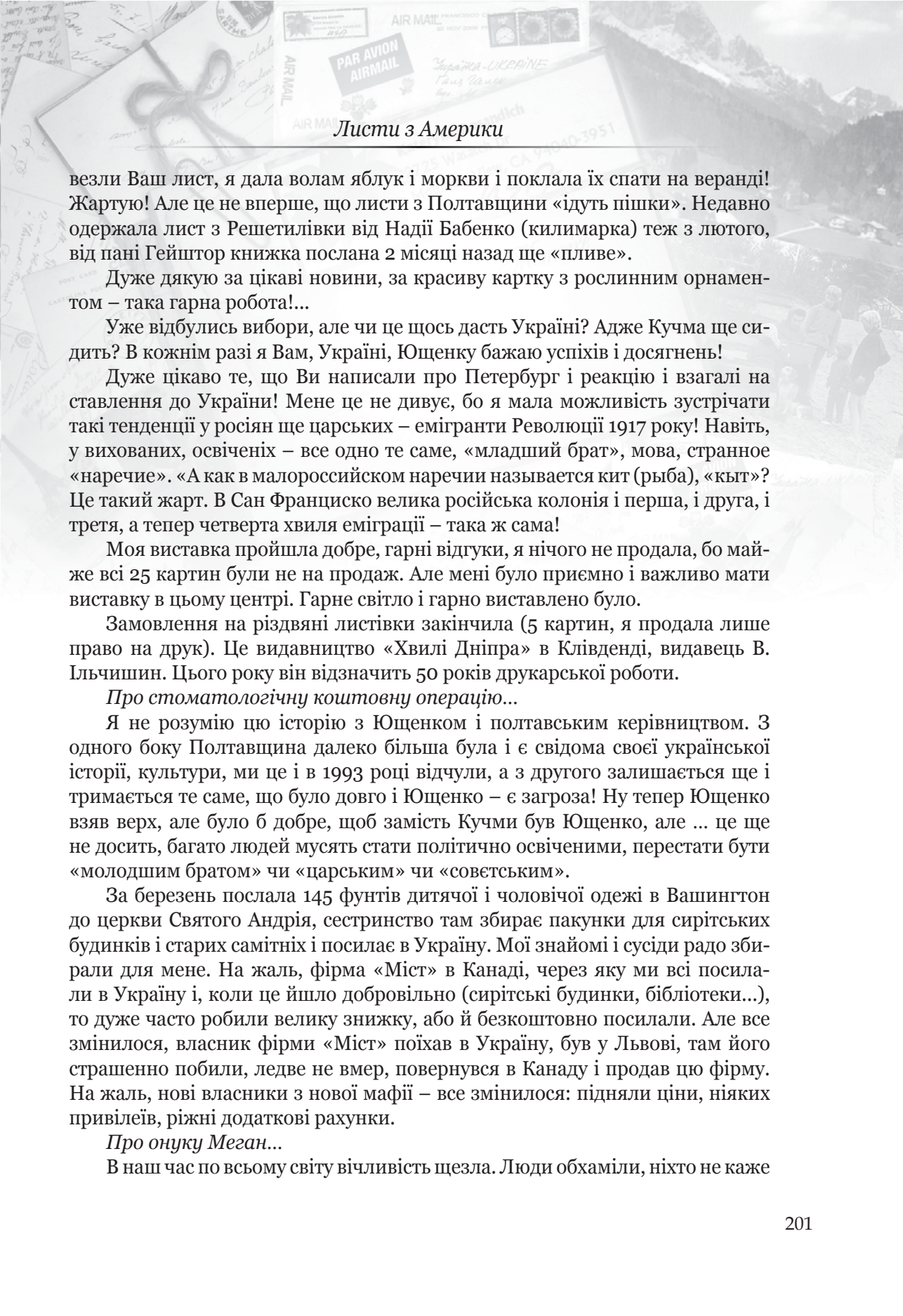
гою через Пало Альто, де є Стенфордський університет і якраз по тій дорозі, де ми з мамою завжди йшли до Тимошенків, в ті часи ноги – був єдиний спосіб пересування, авта не було і ніякі автобуси не були «розвинені» в малих містах. Була залізниця на віддалі 60 миль від Сан Франциско до Сан Хосе (південь) і міста між ними для людей, які працювали в Сан Франциско.

Батько тоді працював в Стенфордському університеті, їздив туди велосипедом, робота була – опікуватись бідними тваринами, над якими робили медичні експерименти.

Мати моя дружила з вдовою брата видатного вченого в галузі механіки Сергія Прокоповича Тимошенка (український архітектор), який помер саме перед тим, як ми переїхали в Пало Альто. У них – Сергія і Марії Тимошенків був син, архітект, жив у Нью Йорку, розвівся зі своєю першою жінкою, пізніше одружився з вдовою українця з Канади з двома синами, я переписувалась з цією новою дружиною деякий час. Олесь Тимошенко приїздив раз на рік провідати свою матір. Олесь був протилежність своїй мамі, пані Марії: зарозумілий, арогантний і його «досягнення» в цій новій книжці перебільшені!

Його арогантність дуже «допомогла» моєму діду ВГК піти на той світ після того, як Олесь Тимошенко написав статтю про те, що мій дід не був автором Вашого полтавського Музею, а що він щось там креслив і хтось розумний (!!)) послав в Венесуелу цю статтю, а ще розумніша моя півтітка показала дідові статтю і дід, який якраз був хворий на запалення легенів, – дістав удар серця, може дід помер так чи інакше, але ... – це факт.

Володимир Прокопович Тимошенко був одружений з француженкою Одет і з ними ми дружили і часто бували в гостях один одного. Вони мали одну дочку, яка була одружена з лікарем і мала 5 дівчат (евентуально ця пара розійшлась і наші відношення перервались, бо Одет мене обвинуватила в неспівчутті до її дочки, бо я їй сказала «плюнути і дивитись в майбутнє», з моїм характером після «лекції» Одет за неспівчутття, я порвала назавжди (скільки вони, Одет і її дочка звонили, приходили і так далі) я не маю з ними більше відношень! Я ніколи не іду на компроміси, якщо я когось образила несправедливо, я завжди вибачусь, признаю свою вину, але ... якщо хтось мені какає (вибачте) на голову, це кінець назавжди! Пару років назад наш тутешній український мільйонер забажав (!!!) купити дещо з картин Кричевських – було вибрано і посередниця «кричала» по телефону, негайно посилайте, ми запакували, послали – тиждень, 2, 3, 4 ні слова чи одержали, чи ні, нарешті після мого різкого листа на тему хамства відповідь була, що картини одержали і так далі, але він був дуже зайнятий. Тоді якраз у нас були великі медичні витрати, але ... я написала телеграму – НЕГАЙНО ПОВЕРНУТИ КАРТИНИ, вони не продаються таким людям, як ... Я б воліла їсти сухий хліб, ніж дати хамству, хоч багатому задоволення, що він є щось (г...о).

Листи з Америки

Із-за мого характеру безкомпромісного я маю багато ворогів, але зате і маю справжніх друзів (без грошей, але з розумом і серцем)!

Про проблеми зі здоров'ям...

Альбом новий мало замовило людей. Я багато послала моїм знайомим, друзям, як подарунок, бо це я і Драго робили не для заробітку, а для пам'яті про що ми робили.

На мене теж дивляться люди як на динозавра, хоч у нас немає війни, Путіна, але є ідіотські великі коробки і малі (комп'ютери і телефончики), я не користуюсь ні тим ні іншим. Листування заставляє мене думати, ворухити мозком і це допомагає розуму не «розпадатись на мелкіє кусочки»!

Комп'ютер дуже заразна хвороба. А я досі маю ті ж обов'язки, які мала 50 років назад. Ми не їмо з «консервних коробочок», я варю, готую, треба їздити, купувати на базарах овочі, крупи і так далі, все що привозять з ферм – воно свіже і далеко дешевше: наприклад, пучок редиски у «Феліпе», базар – 39 центів, в магазині, де все – 99 центів! Голівка велика цвітної капусти 69-79 центів у «Феліпе», а в магазині два долари. А ми багато їмо зеленого, свіжого, салатів. Лише помідори, як вата, бо вони збирають їх зеленими, щоб краще перевозити і вони хоч червоні, гарної форми, але без смаку і, думаю, без користі! Написала купу!

Назбираю фото з Тимошенками – пришлю!

Всім в Музеї великий привіт! Вітаю Вашого чоловіка – обнімаю, щиро Катр.

-
- ^{1.} *Тимошенко Степан Прокопович (1878-1972) – всесвітньо відомий український, американський та німецький вчений в галузі механіки. Викладав в Стенфордському університеті, помер в Пало Альто*
 - ^{2.} *Тимошенко Сергій Прокопович (1881-1950) – український архітектор і суспільно-політичний діяч, помер в Пало Альто*
 - ^{3.} *Тимошенко Володимир Прокопович (1885-1965) – український економіст, дійсний член НТШ, помер в Менло Парк, Каліфорнія*

Лист від 13 лютого 2015 року

Дорога Галю!

Коротенький лист. У нас хоч це називається лютий, зима ..., але дерева цвітуть, кущі магнолії, орхідеї, різнокольорові ромашки покрили садок!

Вчора приїхала молода пара з Києва – син покійної Валі Рубан з дружиною! Вони їдуть по Західній частині Америки в пошуках місця, де хотять відкрити спеціальний ресторан «здорової їжі»! Син Сашко каже мені:

Катерина Кричевська-Росандіч

«Я ніколи не думав, що буду в шортах і в майці в лютому місяці ходити по Каліфорнії!»

Я дуже втомлена, все болить, Драго поїхав у Лос Анжелес полагодити справи з хатою батьків, банком, авто і так далі, скрізь бюрократи, щось неймовірне!... Драго пробув в Лос Анжелесе тиждень – «чистив» барахло! ...

Привіз наші картини – батька, мої. Особливо одна (гуаш ВВК – моя улюблена)! Декілька невеликих скульптур батька Драго Марина Росандіч (він був учнем скульптора Мештровича) і різні папери, документи і маса фотоапаратури першокласної механічної, що тепер вже не в моді! Драго звалив в моєму ательє коробки, коробки ... і я днями сиділа і розбирала все, сортувала і цікаво, що тепер (наприклад, нашим українцям в Консульстві я запропонувала подарунок – батькову велику олію з видом Сан Франциско) і ось уже 5 днів чекаю, щоб хтось позвонив і сказав: «Дякую, ні нас не цікавить, або дякую – ми з приємністю приїдемо і заберемо!» Людство все у 21 столітті стало хамувате...

Колесніков прислав дуже гарні фото зимньої Полтави! Красиво! Я посилаю декілька в «Свободу», може надрукують!

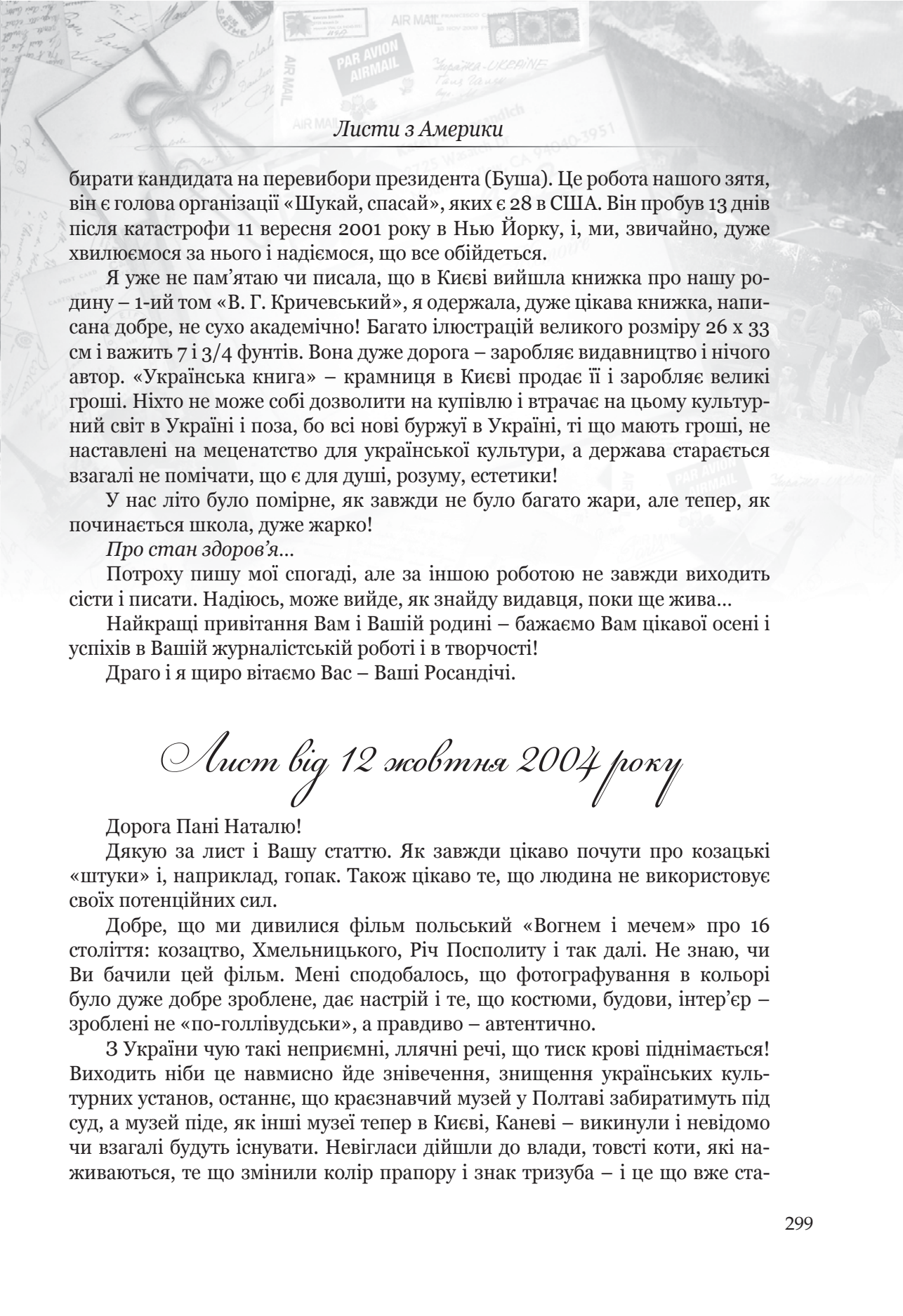
Уболіваю за Вас, що робиться на Сході ... Всіх в Музеї вітаю, бажаю! Щиро обнімаю Вас, Галю – Катр.

¹ Мештрович Іван (1883-1962) – видатний хорватський скульптор, архітектор, талант якого високо оцінив Огюст Роден

Лист від 25 березня 2015 року

Дорога Галю!

...Повернувся Драго з третьої поїздки в Лос Анжелес! Досягнув багатенько! Сортування барахла, іменно барахла, бо той (рідний брат Істок) зберігав все!!! Наприклад, погашені рахунки за воду, газ і так далі за 1962-68 роки, для чого? Коробки великі, малі від куплених речей? А одяга ... лише шотландська вовна! 36 жакетів?! Чудові, але ..., 26 пар шкарпеток – нові з ціною (18 доларів за пару!!). Ви уявляєте? У брата чоловіка мого була «манія» пхатись в кола голлівудські, його приятелька, з якою він «ходив» – мала гроші і робила багато для суспільства, театру і брат з нею «крутились» в голлівудських колах. Я дізналась, що вона створила за свої гроші центр сердечних хвороб при університеті Каліфорнії (найбільший університет) з цілим центром будинків і так далі. Брат Істок був протилежність моєму Драго, бо я б не витримала і хвилини з Драго, якби він показав такі нахили! Я не зношу снобізму, претензії ...

Листи з Америки

До всього ще захворіла, пропав голос, тому не звоню, пішло в груди, голова як казан! Мені б полежати, але не виходить; головне зроблено – хата поставлена на продаж ..., у дітей великі борги в зв'язку з Герольда нещасним випадком і медичним забезпеченням...

Василь № 3 казав, що, можливо, приїде в квітні сюди...

Щодо Сашка (син В. Рубан), то вони «витають в облаках». Найняли мале помешкання коло Сан Франциско і збираються «робити бізнес», але ... вони не уявляють ціни і так далі і що щось мусить «капати» кожен місяць...

Я назбирала всяку домашню щоденну, потрібну всячину, бо навіть тарілка коштує гроші. А у брата Драго – все є першорядне, мені не потрібне – каструлі, рушники і так далі.

Обнімаю і бажаю К.

Лист від 15 квітня 2015 року

Дорога Галю!

Дякую за лист, хоч і досить мінорний!...

Дякую за батьків моїх. «Міфа» було видумане слово ласки, так називали вони один одного! Я була дуже близька з батьками. Багато було спільного, інтелектуального, мистецьких інтересів, пережили багато разом (війна, табори і перед цим), але не завжди все було ідеально! Мама хворобливо обожнювала мого батька! І в їх відношеннях, в роботі мама була «мотором, щодо батька», який заводив машину – батька! Вони мали цікаві робочі мистецькі відношення, але ... мама ніколи не мала певності в собі щодо батька, і хоч вона завжди подобалась чоловікам з батьком вона хотіла більшого ніж його дружба, але, думаю, їй хотілось тієї чоловічої уваги, яку їй виявляли інші! Мама була старша за батька на 9 років, але, на її щастя, вона завжди дуже молодод виглядала і ніхто не вірив, що мама старша!

І батькове серйозне захоплення в 1935 році жінкою, яка стала «символом», а мама моя стала «другом», порадиником і так далі. Я пам'ятаю, що мені було 9 років і як я казала мамі – перестати «утішати його, бо від неї немає листа!!!» Навіть тоді мені було дивно, неприємно, що себе мама принижує, замість того, щоб поставити питання «рубю». Потім багато років по тому я була обурена батьковими розмовами про його «ідеал» через два місяці після смерті моєї мами і ще далі потім...

Я дуже вдячна мамі за залізну дисципліну в дитинстві, за виховання амбіції, досягнень, мама була розумна, принципова, смішлива в житті, що мене навчило, але не по відношенню до батька. Я вдячна обом, що вони мені дали і, як вони до мене ставились!

The background of the page is a collage of vintage airmail stamps and letters. Visible elements include a 'PAR AVION AIRMAIL' stamp, a 'NET CARD' stamp, and various postage stamps, some with the word 'AIRMAIL' and others with 'PAR AVION'. There are also handwritten letters and envelopes scattered throughout the background.

Катерина Кричевська-Росандіч

І цікаво – вчора був 51 рік від смерті моєї мами, і я зараз у такому старому віці 88 з половиною років, а мені ще більше не вистачає мами, ніж 10-20-30 років назад! Може мені не хватає наших спільних інтересів, дискусій, порад і розуміння! Як я розписалась про минуле!

... Раз на місяць приходять садовник на 4 години і раз на місяць приходять «цокотуха»-Франциска, яка 4 години чистить хату і не замовкає і, головне, що починає думку-розмову у себе в голові, а продовжує думку-фразу язиком і я не маю поняття про що вона говорить! Стараюсь ховатись од неї, бо вона мене «замучує» своєю балаканиною...

Звонив Василь № 3, казав мені про найновіші новини і прогреси, про фільм, що будуть знімати про В. Г. Кричевського.

Брат Драго – Істок – був красивий, високий і після армії і війни 2-ої закінчив відому драматичну Академію – Пасадіна Плейгауз і почав грати в різних театрах на півдні Каліфорнії, я перечитувала різні ревію в газетах, журналах з дуже великими похвалами щодо його гри, йому передрікали майбутнє «зірки»! Він зустрів серед театральної групи жінку з дуже багатой родини єврейку з Нью Йорку, яка багато робила для театральних акторів. Роман, але ... одруження не було. Коли я його спитала, чому він не жениться, відповідь була: «Я не можу їй дати те, що вона має, звикла і так далі». Вона хотіла вийти заміж, але Істок був людина збалована батьками і це продовжувалось все його життя. З кар'єрою актора, треба «стукати у всі двері», а він зник, що все для нього, жив дома, ні копійки йому це життя не коштувало! А смаки були дуже високі – все купувалось найкраще, найдорожче!

Навіть оце тепер – розбирання хати – трудно повірити, скільки всього дуже дорогого, починаючи з одержі і фотоапаратури! В кінці 1960-х Істок став займатись у фірмі фотографією і спеціалізувався на архітектурних фото та портретах. На жаль, ця апаратура – найкраща, найдорожча – тепер уже віджила, бо зараз все без плівки! Все в чудовому стані, але Драго продав фотокрамниці, найвідоміший тут у нас, на півночі за одну четверту ціни, бо це вже лише для антикварів.

Істок по натурі був мрійник і боягуз життя, труднощів, завдань!

Те, що він був на фронтових позиціях з генералом Патеном в Європі в 1941-45 роках війни і його дивізія мала нещастя потрапити в один з відомих концентраційних таборів зі всіма жахами, які Гітлер і його банда могли придумати! Певно, що хлопець, випещений як Істок, ніколи не бачив нічого поганого ... і це вплинуло на його психіку! Але потім, особливо мама (свекруха моя), це культивувала і замість того, щоб зменшувати той шок від побачених жажів, не давала забути їх. Мені, коли я все це вислуховувала було дивно, особливо враховуючи, що я переступала через трупи з Дораконцентраційного табору, які, коли були живі, будували нову зброю проти Англії – серед них було багато полонених солдатів Червоної Армії! Перед

Листи з Америки

тим, як американці зайняли цю частину, гестапо і СС вибили 95 %, а ті, що залишились, майже всі були божевільні; ходили, вбивали, грабували що і кого попало! Американці – військові їх не затримували, годували, давали їм свободу! ...

У нас система соціального забезпечення і приватна пенсія інакша ніж у Вас. Напишу точніше в наступному листі.

Обнімаю – бажаю. Ваша Катр. К. Р.

Лист від 13 червня 2015 року

Дорога Галю!

Дякую, як завжди, за цікаві листи, статті, їх приємно читати! А цим разом – Ізарський! У нас з ним завжди була полеміка! Я уже не пам'ятаю, але я часом його критикувала за його героїв, філософію... Але переписка була цікава, це був інтелігентний, глибокий чоловік і мені, здається, що наше листування з ним стимулювало обох!

Майже в той самий день, як одержала Ваш лист, прийшов комп'ютерний лист – 2 статті (від Соні Скрипник) про Федора Кричевського! (Олена Плаксі́й, краєзнавець), Борис Піаніда «Netman TV» і так далі. Я читала: тупала ногами, стукала об стінку і як би хтось був з цих, хто пишуть байки про Кричевських, видаючи їх за чисту правду, я б їм набила морду кастрюлею, яка оце стоїть коло мене! Чому люди видумують од себе всяке барахло і клянуть, що вони знавці!

Я знала дядю Федю, як я його називала, 17 років, у нас були дружні відносини, не так як у родині діда Василя, бо там Ївга, діда Василя друга дружина, по-перше не зносила мою маму і взагалі все, що було перед нею (тобто діда перше одруження, його двох синів, мою маму, мене...). Родини Ївга не могла знести! Батько ходив до діда, а дід Василь, хоч рідко, але приходив до нас. А з Федора родиною і з ним були приятельські відношення. Крім того, мій батько, як це було прийнято у нас, завжди оповідав мені про нашу історію – про діда Григорія (мого прадіда), його дружину Параску, про їх характери, їх життя, бо батько і Микола Кричевський дітьми завжди їздили на літо до баби і діда Кричевських у Ворожбу і до всіх тіток і дядьків Кричевських. Також, як я піросла, ми відвідували деякі літа цих тіток або дядьків Кричевських (прадіди і прабаби) уже повмирали в цей час і деякі брати. Я завжди цікавилась історією і історією родинною, і все що чула, бачила і спостерігала досі пам'ятаю! І тому, коли читаю барахло видумане, не перевірене, не досліджене – хочу комусь набити морду!!! (Вибачте). От, наприклад, таке: «Федір Кричевський жив на Георгієвському провулку досить

Катерина Кричевська-Росандіч

довго, але перед війною, чи в 1939, чи 1940 йому дали нове, гарне помешкання на 2-ому поверсі в новому будинку на вулиці Кузнечній в Києві, останній раз я там була, якраз в той день, за якихось пару годин, перед тим, як вибухнув весь Хрещатик і бічні вулиці. Я дуже добре пам'ятаю, як ми виходили з цього будинку і спускались через площу Толстого до кінця Хрещатика і пішли до Олі Гурської і Бориса Крюкова (другий будинок від рогу Хрещатика, де починалась Червоноармійська вулиця).

В 1993 році, коли ми приїздили в Україну і жили в помешканні Соні Скрипник на Червоноармійській, поруч з Палацом Україна, до нас прийшов мій колега по художній школі (до війни) Сидорук, здібний художник (історична тематика) і провів цілий день, оповідав про кінець Федора Кричевського, бо Сидорук і його брат досі жили в Ірпіні, за рогом, де доживав Федір, і яка була тоді ситуація. Умови були жахливі – Федір був в очах «дороженьких» зрадник. Ліки, їжа, медична допомога – зась! У нього був рак шлунку. Єдиний Федора студент, який не боявся за свою кар'єру, це я підзабула, скорше Отрощенко, але Сидорук підкреслив, що зірка – Тетяна Яблонська пальцем не ворухнула, бо дуже боялась за кар'єру, а її вчитель ФГК був в очах Хрущова і «гоп-компанії» – зрадником! Так само Наталці (жінці), коли Федір помер, згори сказали ніяких похорон, тому була підвода, коняка, труна, а за ними йшла Наталка і оцей вірний студент!

І далі, і далі, що оце переслали – навіть брехня про мою прабабу, її наставлення було навпаки – вона завжди настоювала на школі, дати таланту розвиватись, штовхала, підтримувала і діда Василя і діда Федю в їх талантах, а прадід Григорій мав теорію одну: хлопці хай мають ремесло – шити шапки, або столярство, а дівчата – хай виходять заміж і уміють шити і варити! Мій батько дуже любив бабу Параску і поважав за розум! І ... багато, що можна написати про видумки і так далі.

Тому – кінчаю! Вибачаюсь за різкість моїх висловів...

У нас, нарешті, закінчилася бюрократична драма з продажем хати брата Драго...

Вчора звонив Василь № 3, що люди з Опішні не приїдуть наступного тижня, Україна не дає візу на виїзд.

Всім у Музеї – велике вітання! Обнімаю – Катр.

¹ *Отрощенко С. Б. (1910-1988) – український радянський художник, учень Федора Кричевського, перший чоловік Тетяни Яблонської*

Лист від 7 вересня 2016 року

Дорога Галю!

Велике спасибі за увагу, пам'ять і все, що Ви, Полтавці, робите для мене! Я дуже зворушена, стільки уваги, любові, картки, листи, квіти і... несподіваний вечір, що мої сусіди улаштували з тортом, шампанським і гавайські «леї» (з квітів довге «намисто», спідниці з гавайських рослин і так далі)...

Дорога пані Галю! Дорогі Музейники! Дуже дякую за пам'ять, за пошану і добрі слова! Стукнуло мені 90, життя було не нудне мушу сказати! Голова ще працює, а от тіло ... «розпадається»!

Дякую! Бажаю всім здоров'я, успіхів, достатків і миру в країні й роботі! Щиро – Катерина К. Росандіч.

Лист від 2 листопада 2016 року

Дорога Галю!

Тільки що позвонив Колесніков і сказав, що пані Лесевич померла! І що лише місяць назад її обдивлялись лікарі-спеціалісти, все знайшли в порядку!

Але вік є вік, за 90 було їй, все-таки час, і нове – стає зношеним... і хто зна, що десь зносилось!

...Тримайтесь!!! Велике спасибі за всі книжки! Послала в газету «Свобода», редактору Л. Хмельковському і в бабський журнал «Наше життя». Обнімаю, всіх вітаю. ККР.

Лист від 23 грудня 2016 року, 7:30 ранку

Дорога Галю!

Пишу зразу після телефонної розмови, бо не знаю, що Ви чули, розуміли... Намисто індіанське – це для Вас, особисто від мене «під ялинку»...

Пану Петренку – великий привіт! Вітаю з новим директором!

Про посуху в Каліфорнії, котів, койота, вчителів, що займаються політикою тощо...

Між іншим, я досі не знаю, що з Мар'яною Кричевською чи вона жива? Листи, звоника нічого не дають. Чи Ви щось знаєте? Кінчаю.

Катерина Кричевська-Росандіч

В Новому році бажаю всього найкращого.
Обнімаю щиро ККР.

Лист від 27 квітня 2017 року

Дорога Галю!

Знову перечитала Вашу книжку-розповіді. Вчора, по старій традиції була з моїми приятельками і сусідами – «дівчатами», мені вони здаються дівчатками, бо вони на 15 років за мене молодші! Спочатку їздили на відремонтовану «барахолку», на жаль, вони для модерності позбулись візочків, з якими люди ходять між рядами одєжі, або столами, полицями всякого барахла, часом дуже гарних речей, мені ці візочки дуже підходили, бо я могла наперед «облокотитись» і мені тоді було легше ходити, а тепер там поставили корзинки ... Після цього ми традиційно їдемо в китайський ресторан на «обід» і обмінюємось новинами і так далі. Цим разом (вони живуть напроти нас), онук моєї сусідки – Гантер має велику проблему – наркотики, і родина старається його лікувати, посилати в різні інституції, де є допомога.

Це – страшна річ, яка почалась в Америці в кінці 1960-х років і хтось масово наживався на дурнях, які ловились і далі йдуть на момент якогось ідіотства, яке наркотики дають і руйнують не лише своє життя, але родини, друзів; моя сусідка і бабуся Гантера вчора почала плакати і нам оповідати – бо перед цим, 3 дні тому в їх церкві служили похорон по хлопцю, 19 років, який загинув від наркотиків, і вона звичайно була під цим враженням!

Про хворобу Драго і свої проблеми...

Тільки що прийшла почта і лист від знайомого лікаря чеха (працює в ветеринарній лікарні коло нас), зараз подорожує в Азії і пише, що в Королівстві Бруней, яке вважається найбагатшою країною в світі (і хоч дуже малою) люди заробляють 80,000 доларів на рік!!! І ніхто не платить податків! Султан має палац на 1700 кімнат і має колекцію 600 автомобілів (Ролс-Ройс)!

Як Остап Бендер здається говорив: «Вот как люди умеют жить..!» К.

Вибачте, що цей лист – вивалювання всякої єрунди на бідну Галю!

Напишу пізніше щось біль цікаве...

Щиро вітаю, обнімаю – Ваша Катр. К. Р.

Лист від 27 травня 2017 року

Дорога Галю!

Тільки що одержала Ваш пакунок з книжками і біобібліографією і так далі.

Зразу відповідаю...

Надіюсь, що список я правильно зрозуміла?! Буду ще з Вами говорити телефоном. Але яка ж Ви молодець! Я лише встигла трошки передивитись те, що Ви прислали! Я горда за Вас, за Ваш розум, діяльність за те, що у нас такі жінки є!

28 травня 2017 року (після розмови з Вами).

Скажіть директору Вашому від мене, що треба бути практичним і чесно, як є, з маленькою можливістю робити гроші на благо Музея! Адже, Ваші політики, які сидять у Києві «при кориті», не дуже посилають вам гривні чи долари! Як хтось з відвідувачів Музея захоче купити «сувенір» (брошуру, книжку якусь тощо) – хай!!! В цьому немає сорому. Я дивлюсь як тут в Америці музеї ведуть справу, бо вони лише на свої сили можуть розраховувати і на багатих, хто хоче підтримувати ці установи і тих, хто любить мистецтво і культуру, а це – велика меншість, особливо ЗАРАЗ! Поглянути лише на нашу нову «королівську» родину, яка всім родом керує! Це Трамп і його «гоп» – компанія. Він справжній бізнесовий хам!...

Моя старість в 90 з половиною років мені виглядала інакше – а воно виходить, що треба лише на свої сили надіятись, бо родина (Лада – має свій клопіт, чоловіка паралізованого, і хоч він далі працює, їздить на працю спеціальним авто і, як завжди, дуже активний, але ... на поміч від них я не можу надіятись).

ККР.

Р. S. В книжці «Гончарство» на сторінці 10 – внизу, праворуч – зелений баранчик. В 1960-х роках, коли я мала виставку в Монреалі (Канада), я була в радянській крамниці, вона якраз ліквідувалась, і все було на розпродажі, тоді я побачила українську кераміку – отакій подібний баранчик, досить великий, який продавався за 1 долар!! Я досі його маю, стоїть на буфеті в нашій столовій!

Катерина Кричевська-Росандіч

Лист від 20 липня 2017 року

Дорога Галю!

...Раніше, ... коли я була молода, середня – нерви, тіло були треновані і переносити все страшно – бомби, гестапо, голод, бездом'є і так далі було легше, все проходило і реакція була нормальна, нейтральна. А зараз я реагую інакше – песимістично!

Розбираю моє ательє, багато книжок, особливо українською мовою, мушу кудись висилати – в українські бібліотеки на сході Америки при університетах, церквах і так далі.

І, говорячи про Ваші книжки, звичайно вони у мене на письмовому столі – і я взяла «Розповіді про мистецьку родину Кричевських» і знову почала її читати і дивитись ілюстрації! Фактично Ви, Галю, даєте мені мою історію, історію всіх Кричевських – це наш рід, родина і наше професійне життя! Я ж ніби це знаю, але ... з Ваших слів, одержую щось нове, цікаве!

Мені і цікаво і приємно, що мої «знахідки» не лише були оцінені, але і історії їхні з'ясовані – це індіанський килим і тарілочка племені навахо, як гарно ілюстрована книжка Галі Галян. Лише прикро, що видана в українській мові, як би це було і в англійській мові, я робила б Вам, Галю, «пропаганду», бо я стараюсь показувати серед американського населення українську культуру, вона того варта, цікава, своєрідна, а Ви, Галю, уміло, цікаво подаєте, учите молодь нашої історії культури! Дай, Боже, подальших Вам досягнень!

Кінчаю – реальність кличе. От якби знайшли якісь таблетки, які б скинули 20 років! Тут в 70 я могла б «гори перевертати»! Щиро вітаю музейників! Міцно обнімаю – Ваша Катр. К. Р.

Лист від 15 серпня 2017 року

Дорога Галю!

Дякую за лист. Завжди стимулюючий – це важно, бо заставляє «думати», часом я одержую листи, які «бла-бла-бла!!!» і нічого не сказано.

Мені в голову не приходило, що хтось зберігає мої листи! Як Леонід Колесніков, Надія Бабенко і так далі. Звичка писати ще йде з часів війни, бо телефонів не було, коробочок комп'ютерних і в мріях не було, отож – листи.

А так звана «цивілізація» уже дійшла до того, що в наших школах були розмови-плани, щоб більше не вчити дітей «писання», тобто як цей лист... Тоді підняли питання: «А як же з підписами? Наприклад, в паспорті, чековій книжці!

Листи з Америки

Ну, здається, ідея поки померла! Але коробочки-комп'ютери замінюють читання книжок, живу розмову, дивитись на вечірне небо і так далі.

Посилаю стару карикатуру мою на тему: в нашій малій поштової станції під час чекання її відкриття. Раніше люди вітались, говорили про погоду... Зараз – «коробочки»!

...Але які золоті у мене сусіди! І возять і купують що треба, допомагають у всьому, єдине, як я можу віддячити – це роблю велику кастрюлю борщу! Всі люблять і всі знають слово «борщ» і навіть навчилися по-нашому (холера, дурень і інше)!

Позвоню, як трохи «розвиднеться», а поки бажаю удачі, всього найкращого особисто і в музеї. Обнімаю Ваша Катр.

Лист від 11 жовтня 2017 року

Дорога Галю!

Дякую за лист. Головне: вітаю Вас з нагородою, визнанням і пошаною!! Ви на все заслуговуєте! Все, що Ви написали – цікаво! А яка причина, що Суми мають нову директоршу? А Ареф'єва?

Колесніков недавно прислав фото з його подорожі в Карпати – цікаві і потім ми слухали (комп'ютер) його інтерв'ю для радіо з описами де вони з Оксаною (дочкою) були і його враження, особливо про красу гір! Він уміє гарно говорити. Мені він прислав цілу серію (з описами) фотографій з карпатської подорожі.

Між іншим сьогодні я звонила Вам разів 6, але Вас не було вдома і я тоді вирішила написати – хоч моя відповідь буде довша!

Про операцію і хворобу Драго та поганий стан власного здоров'я...

Ваше питання: Ірма Лінде була заможним Венесуельським гадом! Він був іспанської крові, аrogантний, зарозумілий, викладав щось університеті. На один рік він був посланий в Каліфорнію викладати в Штатному університеті в Сан Дієго (південь, далі від Лос Анжелеса). Ми були у них в 1967 році, у Ірми було двоє синів: одному – 2-3 роки, а бебі – 4 або 6 місяців. Нашій Ладі було 4 роки. Цей день, який ми провели у них, залишив негативне враження, навіть при нас цей аrogантний «конкістадор», я так його називала завжди по-іспанськи «переможець» принижував Ірму на кожному кроці, довів її тут же до сліз, і я в спальні старалась її заспокоїти. Вона була дуже гарненька, гарна фігура і цей гад рахував її не жінкою, дружиною, а просто, як його рабиню. Я готова була набити йому морду! Потім, тому, що у нас не було близького контакту (переписка і так далі) з другою родиною діда і поки Ївга (друга дружина діда була жива і Галя К. Лінде – була абсолютна копія її матері

Катерина Кричевська-Росандіч

– емоційно, традиційно і так далі), ніяких вісток про Ірму ми не мали. Лише мій батько з Вадимом Павловським (пасинок ВГК) в Нью Йорку, сином Ївги від першого шлюбу, який, звичайно був у контакті з Ївгою, його матір'ю і з рештою венесуельської родини, розповів, що двоє синів Ірми виросли і переїхали до США, але я нічого про них не знаю.

Єдине, що я дізналась декілька років назад про Ірму, що вона покінчила з собою! Вона, на жаль, не була сильна і навпаки, видно, пішла характером в її батька Івана Лінде, а не в Галю Кричевську – матір! Ні імен дітей, ні чоловіка не пам'ятаю, я його звала «конкістадор», або гад!

...Про пожежі в Північній частині Каліфорнії... Мої сусіди, наш рід зробили мені день народження в Лютеранській церкві, навіть торт був в українських кольорах – жовто-блакитний. Сусіди возять Драго до лікарні – чудові люди, я їм віддячую – варю борщ! Всі люблять і навіть говорять «Борщ». Обнімаю – К.

Лист від 16 листопада 2017 року

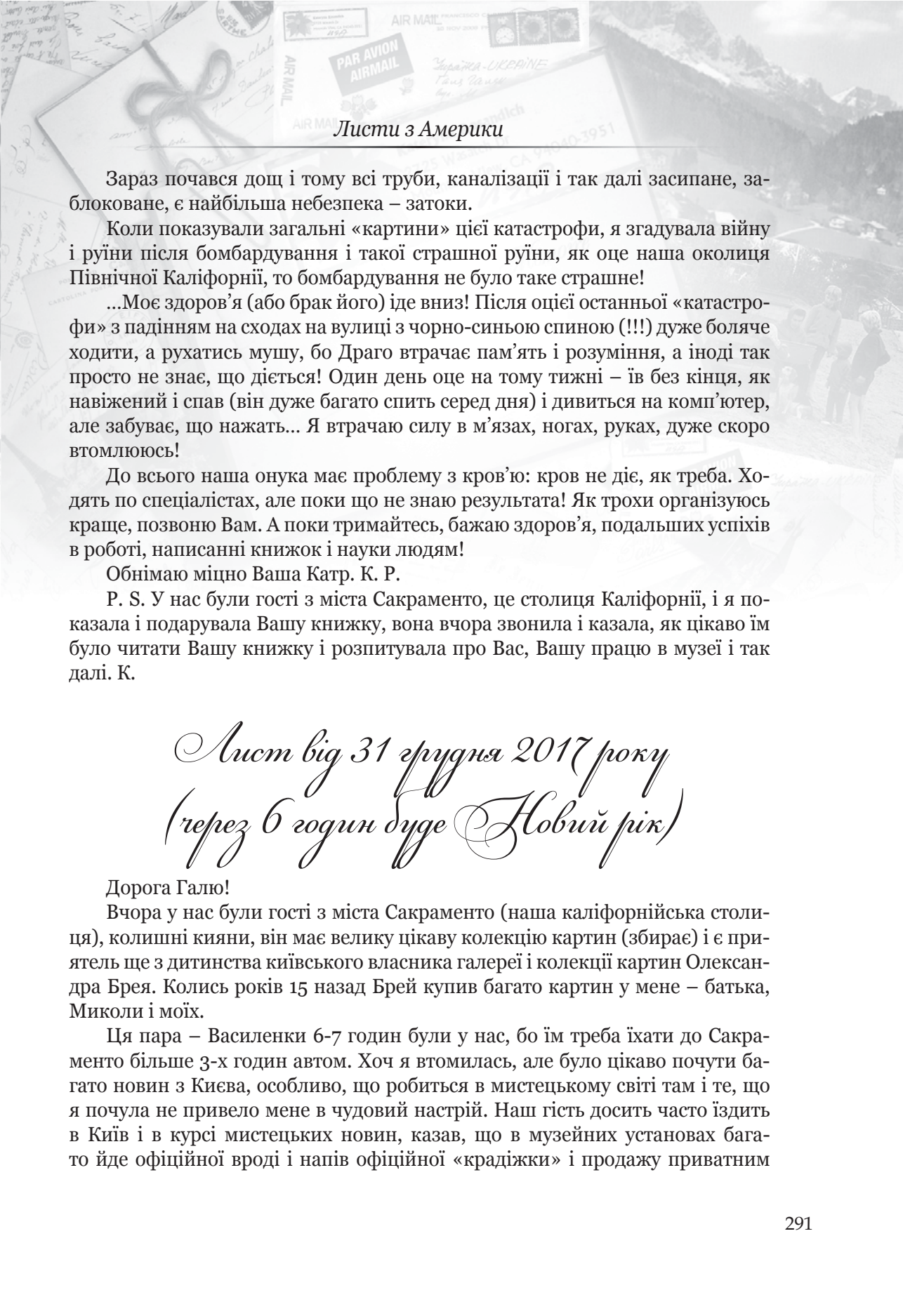
Дорога Галю!

Дякую за обширний, цікавий лист!

...Почала варити «покидьковий» суп, тобто: як трошки того, або сього залишилось, то я нічого не викидаю, воно іде на отакий суп, добрий чайкам і воронам, які мене чекають на тротуарі перед хатою! Сьогодні почався довгоочікуваний дощ, не дуже великий, але все одно і за те – спасибі.

Наші страшні пожежі на півночі Каліфорнії закінчились і більше 7000 будинків згоріло, коло 48 людей (більшість старі і каліки, що не встигли вийти з хат, або вогонь, дим їх взяв)!

Але ... я була горда за наших каліфорнійців: ресторани, крамниці, які уціліли – давали погорільцям їсти, одержу (бесплатно)! В місті Санта Роза (одне з найбільших там) в православній церкві – 6 родин з прихожан втралили все – так в церкві поставили здорову миску і люди туди кидали гроші, чеки на допомогу і назбирали за один день – 72,000 доларів. Люди себе показали з найкращого боку, навіть тварини допомагали. Одні люди, які втралили все, включно з їх улюбленим псом, раптом побачили, що він з'явився з гуртом тварин, яких вивів з вогню – овечок, віслюка, малого коника і молоде оленя! Привів їх в безпечне місце, де були його господарі! Цікаво, що за місяць цих страшних пожеж, коли в наш час у всіх країнах люди ведуть себе з найгіршого боку, а тут навпаки – люди вели себе з найкращого боку, так що можна було з гордістю сказати: «це людина» (в найкращому смислі, а не як тепер в цілیم світі – людина – найгірше творіння)!

Листи з Америки

Зараз почався дощ і тому всі труби, каналізації і так далі засипане, заблоковане, є найбільша небезпека – затоки.

Коли показували загальні «картини» цієї катастрофи, я згадувала війну і руїни після бомбардування і такої страшної руїни, як оце наша околиця Північної Каліфорнії, то бомбардування не було таке страшне!

...Моє здоров'я (або брак його) іде вниз! Після оцієї останньої «катастрофи» з падінням на сходах на вулиці з чорно-синьою спиною (!!!) дуже боляче ходити, а рухатись мушу, бо Драго втрачає пам'ять і розуміння, а іноді так просто не знає, що діється! Один день оце на тому тижні – їв без кінця, як навіжений і спав (він дуже багато спить серед дня) і дивиться на комп'ютер, але забуває, що нажать... Я втрачаю силу в м'язах, ногах, руках, дуже скоро втомлююсь!

До всього наша онука має проблему з кров'ю: кров не діє, як треба. Ходять по спеціалістах, але поки що не знаю результату! Як трохи організуюсь краще, позвоню Вам. А поки тримайтесь, бажаю здоров'я, подальших успіхів в роботі, написанні книжок і науки людям!

Обнімаю міцно Ваша Катр. К. Р.

P. S. У нас були гості з міста Сакраменто, це столиця Каліфорнії, і я показала і подарувала Вашу книжку, вона вчора звонила і казала, як цікаво їм було читати Вашу книжку і розпитувала про Вас, Вашу працю в музеї і так далі. К.

*Лист від 31 грудня 2017 року
(через 6 годин буде Новий рік)*

Дорога Галю!

Вчора у нас були гості з міста Сакраменто (наша каліфорнійська столиця), колишні кияни, він має велику цікаву колекцію картин (збирає) і є приятель ще з дитинства київського власника галереї і колекції картин Олександра Брея. Колись років 15 назад Брей купив багато картин у мене – батька, Миколи і моїх.

Ця пара – Василенки 6-7 годин були у нас, бо їм треба їхати до Сакраменто більше 3-х годин автотранспортом. Хоч я втомилась, але було цікаво почути багато новин з Києва, особливо, що робиться в мистецькому світі там і те, що я почула не привело мене в чудовий настрій. Наш гість досить часто їздить в Київ і в курсі мистецьких новин, казав, що в музейних установах багато йде офіційної вроді і напів офіційної «крадіжки» і продажу приватним

Катерина Кричевська-Росандіч

«нுவорішам» (Nouveaux Rich) і закордонним, тому багато колекцій в музеях стають меншими!

Ранок 1 січня 2018.

У нас було в каліфорнійських новинах, що грудень 2017 року був найсухіший за записану історію Каліфорнії! Може 1 чашка дощу випала на цілу Каліфорнію. А те, що згоріло за 2 місяці на північ від нас понад 9500 будинків, території з деревами, лісом, а тварин ... і 48 людей згоріло і скільки людей вискочили в чому стояли! Загубили все!

Тільки закінчились на півночі Каліфорнії – почались пожежі на півдні, коло Лос Анжелеса, в горах, лісах, а тоді пішло і на міста... У нас небо сіре і дим у повітрі, нам було сказано, щоб старались не виходити з хати і все, бо немає нормальних, як на наш клімат і географічне положення дощів. Офіційно об'явлено, мусимо економити воду – як і скільки можна митись, поливати наші садки і так далі.

Крім цього – наша особиста ситуація з моїм чоловіком – дуже скрутна: його пам'ять іде вниз з кожним днем і з цим все від менших до більших робіт, обов'язків щезає і лягає на мене! А моє тіло стало 91-річним! Сили в мускулах, які колись могли з чемодани і рюкзак нести ...тепер тарілку лівою рукою трудно підняти! Радію, що хоч розум ще діє, хоч імена забуваю! Але ж все-таки на 91 рік ще якимось викручуюсь, з тілом, ходьбою, садком – трудно! Та ще мої тварини, птиці, яких я сама привчила від мене залежати – кожен ранок – «задні 2 кішки: Люба і забула, от бачите, і «передня» – кицька Венді та 20-25 чайок, які на сходах перед хатою чекають на їжу (або суху котячу, або суху собачу і всякі залишки од обіду і так далі) і абсолютно ігнорують кішку (вона такого розміру як чайки, це тихоокеанські чайки, вони далеко більші ніж європейські, або чорноморські).

Я все більше і більше розчаровуюсь в американській політиці, Білому Домі і наш плебейський безманерний Президент – від нього всі – кабінет, конгресмени, міністри – «тікають», уходять...

Поки країна перевертається, поки політика з Білого Дому – не внушає ... нічого!

Побачимо, яким буде цей Новий Рік 2018!

Я, Вам, Музею, всім хто там працює бажаю всього найращого в Новому Році!

Обнімаю Катр. К. Р.

Лист від 25 липня 2018 року

Вибачте за папір, дуже поспішаю і не можу дійти до ательє, де є папір для писання. У мене зараз проблеми з ногами.

Дорога Галю!

Відповідаю на Ваш лист від 13 липня.

Я дуже радію, щодо друкування моїх листів. У мене зараз ситуація темна, не радісна і ця вістка трохи блиснула світлом і позитивом. Ось уже майже 2-3 місяці нариви на нижній частині ніг і тепер придумали старим присилати без кінця всяких сестер милосердя, які «морочать голову», бо крім того, що перев'язки і так далі ще є ті, які мене вчать як ходити, піднімати руки і т. д., морока!! А біль, можливість ходити – погіршується!

В міжчасі, Драго після 2 операцій на рак почав губити пам'ять, розуміння і все менше і менше він робить по хаті, садку і т. д., все лягло на мою стару 92-річну спину, а вона не хоче діяти, та і вік вже «не дівчинки!»!

Буцька!!! – телефонує о 12 годині ночі, коли я сплю або рано вранці -поговорити про її творчість! У мене немає а ні часу, а ні інтересу говорити про її творчість, бо я втомлена, заморочена і весь час - біль!! Чоловік їсть, спить - спання $\frac{3}{4}$ його існування. На жаль, дочка, зять, онука далеко, онука ось скоро їде в Нью Йорк, буде там вчитись в драматичній академії – (вона з 5 років уже була на сцені і це її мрія – театр!)

Я маю чудових сусідів, які дуже мені допомагають з закупками, водять Драго або мене до лікаря.

Ми musiли подарувати авто в організацію, яка тренує собак, які допомагають ветеранам, які були поранені або загубили зір – жити з собаками і які облегшать їм життя. Лікар заборонив їздити чоловіку з його станом...

Вибачте, що не пишу нічого веселого, або цікавого. Вітайте від мене всіх у музеї, Ханка, Петренка!

Вас обнімаю міцно

Ваша

Кат. К. Р.

Р. S. Сьогодні телефонував з Нью Йорка О. Демко (власник картинної галереї, який купує і продає українське, російське і ще щось мистецтво) і говорив, що добився до Мар'яни Кричевської – Косач – Перейми (батько її Федір Кричевський) їй 98 років, вона «скручена», але розум працює і натура не змінилась! Вона показувала багато фотографій з родини Кричевських і Демко сказав, що поробить копії і мені пришло, побачимо, що буде цікаве – я теж зроблю копії і пришлю Вам і в Київ (Музей української діаспори, Оксана Підсуха – директор).

Обнімаю К.

Катерина Кричевська-Росандіч

Лист від 30 серпня 2018 року

Дорога Галю!

Пишу коротенько! На старість замість полегшення, допомоги, спокою, все виходить інакше – тіло в 92 роки починає «розпадатись» – пам'ять (назви, прізвища) щезають з голови, тіло «відмовляється» працювати... Мені дуже важко ходити, навіть з паличкою, крім артриту дуже напухають литки. Завтра має прийти «спеціаліст» для «виміру» на «мішки» на ноги, що потім пульсують (електрикою), щоб виходила вода, бо шкіра на ногах потріскалась і зробились нариви!! Моя порада: не старійте!!

У нас дивне літо: майже цілий місяць серпень ходжу в светрі, так прохолодно, дощів ні краплі, на північ від нас, за Сан Франциско – найгарніша частина Каліфорнії торік масово горіла: 10,000 будинків згоріло, ліси, 48 людей загинуло, вже не кажучи про бідних диких тварин! Цього року ще далі на північ, до кордону зі штатом Орегон пішли пожежі – Мендосіно, містечко над океаном, дуже мальовниче, ми там бували і я там малювала: є ці картини і в моїй синій книжці! А тепер ще й на південь дісталось! Ми посередині, між океаном і затокою, поки тьфу, тьфу нас не торкнулось!

Бідні люди... 95 % вискочили як стояли, все згоріло!

Політика наша... не знаєш, чи плакати, чи сміятись! Так званий президент, хитрий бізнесмен, вся родина нами командує, 22–23 людини з президентського кабінету, сенату, конгресу – вийшли, бо не змогли витримати президента-бізнесмена, або хто знає! Хамло сидить у білому домі!

31 серпня. Кінчаю рано вранці в п'ятницю.

Мої сусіди і друзі планують на неділю – 2 вересня святкувати мій день народження; таких милих, уважних, добрих людей мало залишилось на світі, а мені повезло!

З Києва мені передали книгу – велику, важку і цікаву дружини Дмитра Малакова (Ірини) про її рід, життя з війною, а потім – цікаво побачити ті самі роки, що були, обставини після війни у Вас в Україні і в США, Каліфорнія, де ми «починали» – ріжниця! Наскільки нам було легше, ніж у вас! Філософія! Таки кінчаю!

Всім в Музеї великі вітання! Щиро бажаю всяких благ всім, удачі, успіхів, грошей і признання Вашої щирої роботи!

Обнімаю

Ваша Катр. К. Р.

Листівка від 17 вересня 2018 року

Дорога Галю! Ось мені стукнуло 92! Мої сусіди – половина нашої вулиці (27 людей) улаштували мені свято! Фото докладаю. Все було: плакат з вітанням, квіти, їжа і тому подібне. Такі милі люди – всяких національностей, віку й кольору! Було приємно і радісно, що є люди різних рас, національностей, що можуть жити разом в згоді і допомозі один одному, коли треба!..

У нас було холодне літо, далі посуха, на півночі Каліфорнії величезні пожежі,

уже в серпні листя стало жовтим, червоним і опадає! Здурів світ!!

На сьогодні пишу мало, потім напишу більше і детальніше!

Всім в музеї вітання!

Щиро обнімаю ваша К. Р.

ККР в день народження з сусідами біля хати. 2018

Лист від 28 жовтня 2018 року

Дорога Галю!

Дякую за лист і цікаві інформації, пишу коротко, бо «насулось» на мене з усіх боків! Крім того, що стан мого чоловіка з кожним днем, часом гіршає: увага, пам'ять і фізично підупадає з кожним днем! Все перевернулось навпаки – колись ... був такий акуратист, чистюля і так далі – тепер ... – все навпаки! По хаті, в садку, коло хати – робота, увага, він все забув! А мій фізичний стан і сила в м'язах пропадають, кожного дня гірше. Вся робота на мені – він спить і їсть!

Мої сусіди мені допомагають з закупками їжі, візитами до лікаря – все я оплачую і варю борщ наш у великому баняку, вони дуже люблять наш борщ! Але у 92 роки я «здаю». Три дні назад поїхали з подругою купити їжу і, коли авто назад їхали, я зомліла і моя приятелька не могла мене «розбудити» і по-

Катерина Кричевська-Росандіч

звала «рятівну команду», і я прийшла до себе раптом – авто стоїть перед нашою хатою і кругом молоді хлопці в уніформах мене питають «як мене звуть», «коли я народилась». Я нічого не розумію. І ці хлопці такі уважні – всі покупки поприносили і поклали все на полиці в кухні і в холодильник, і в морозильник! Перевірили мене і ніби все «нормально»! Але мої сили, особливо сила в м'язах, все дуже знизилось! Забуваю імена і прізвища, але, кажуть, це нормально!

На жаль, дочка крім її турбот немає зі мною такі відношення, які я мала з моєю мамою! Мої відношення з моїм зятем далеко ближчі, ніж з дочкою!

У нас досі літо, ні краплі дощу, синє небо і сонце, листя на деревах вже давно пожовкле, почервоніло, але не падає! Тепло і все не нормально. 4 роки – немає нормальних сезонних дощів! Воду мусимо економити і ціну на воду підняли! У нас пропало 5 старих кущів, гинуть дерева із-за браку води! Дикі тварини приходять їсти і пити котячу їжу ввечері!? Коти і дикі вже звикли один до одного і сидять часом поруч!

Я дякую Вам всім, що гарно до мене ставитесь!

Цікаво, чому Сумський Музей поставив нового (нову) директора?

Я постараюсь ще щось робити для Ваших музеїв – бо час, сили щезають і хай у Вас щось буде корисне, ще перед тим як я «дуба дам»!

Всім бажаю всього! Вас обнімаю міцно.

Ваша ККР.

Лист від 7 січня 2019 року

Привітання з Різдвом і Новим Роком...

Мушу сказати, що мої сусіди – чудові люди! Допомагають з закупками їжі, возять до лікарні, навіть купили мені «візок» тобто кріселко на колесах, яким я можу «маніпулювати», легше ходити спираючись на поручні!

Але життя не те, що я собі уявляла буде в моїй старості і радості мало! Наш зять, який сам в поганому стані, будучи у «візочку» після падіння і травмування хребців на шиї, четвертий рік паралізований, він мені симпатизує і розуміє мою ситуацію!

Я вже 4 рази падала і раз втратила свідомість; життя немає тієї радості, яка була колись!

Вибачаюсь за песимізм! В кінці січня в Каліфорнію має повернутись наш приятель і бізнесмен – Влад (з Києва) і знову почне їздити «туди-сюди» (Київ – Каліфорнія), тоді я зможу (постараюсь) передавати ним речі, фото для музеїв.

У нас, Каліфорнія – суха, 4 роки по краплі йде дощ, ми втратили багато кущів, дерев, без дощів воду наливати нам треба обережно!

Щиро бажаю Вам всього, всього!

Обнімаю ваша Катр. К. Р.

Лист від 14 січня 2019 року

Дорога Галічка!

Сьогодні зранку телефонувала Вам 9 разів – ніякого результату, або зайнятий телефон, або телефоністка (Ваша) на різних мовах (ріжні жінки) каже, що цей телефон виключений, або змінений! І це не лише Ви – це вся Україна і частина Європи!

Я хочу повідомити Вас, що Дмитро Малаков раптово помер 9-1-19, о другій годині ночі (1937-2019). Три дні перед цим я телефонувала, як завжди, і замість Дмитра М. відповіла його дружина, що вже було дивно, але нічого «драматичного» не сказала, тоді дала трубку Дімі і я просто «попала в шок», бо його мова була заплутана плутанина! Я ледве не впала з стільця! Я зразу зателефонувала їх двоюрідній сестрі в Чикаго (емігрантка, як я), вона обіцяла переговорити з Києвом, дати мені знати, що трапилось? Півтора дня між Києвом, Чикаго і Каліфорнією йшли розмови, аж 9 січня – ніхто з родини Малакових, Музей української діаспори і ще двоє родичів і Чикаго не відповідали! Я відчувала, що щось погане сталось! Всі вже були в лікарні і потім виконували строгі заповіді Д. Малакова. Після спалення поховати його в могилі улюбленого брата – Георгія Малакова (мій дитячий приятель 1941–1943 рр., а в 1943 я виїхала з України). Отож: хоч останні 9–10 років Д. Малаков був майже паралізований і пересувався у кріслі, але продовжував писати книжки, особливо, про історію Києва, його людей, відомих будівників української і київської культури. Виступав з лекціями і вже мав рак, який (дуже рідкий) не виявляв болі, що є типовою і майже обов'язковою при наявності раку!! Я досі не знаю де був цей рак, Діма міг творити, працювати так довго і майже до самого кінця. Поховали його прах, попіл в могилі брата Георгія або Гогі, як ми всі його називали, який дуже рано помер від пухлини мозку, створивши за 51 рік життя таку масу робіт!

Оксана Підсуха, з якою я таки після телефонного хаосу в Україні, говорила, сказала, що на Берковецькому кладовищі була маса людей і я чекаю, що мені надішлють вирізки газет з некрологом! Йому було 81 рік, а мені 92 і я бачу, що моя черга дуже наблизилась!..

Оце новини на 2019 рік! Бажаю Вам справжнього везучого Нового Року! Бо весь світ, країни, люди, так звані культури, робляться як суцільна вулична вульгарність! Колись старались покращувати культури... тепер – навпаки – у всьому! Принаймні – це тут в Каліфорнії, в США, але я бачу, що навіть французи, замазали (какою) ArcdeTriomphe! Арку Тріумфа! Франція цього не робила своїм національним символам!

Музейникам великі щирі побажання везучого 2019 року!

Вам - також і ще обнімаю міцно! Ваша ККР.

Листи до Н. М. Буцької

2004-2008 роки

Буцька Наталія Миколаївна (1938 року народження) – інженер-будівельник, журналіст-аматор, популяризатор мистецтва. *

* **Полтавіка.** *Полтавська Енциклопедія. Том 9. Образотворче і декоративне мистецтво. Книга 1: А–Л.* Головний редактор О. А. Білоусько. – Полтава ТОВ «АСМІ». – 2015. – С. 174.

Полтавська журналістка і письменниця Наталія Буцька почала листуватися з ККР у 2004 році, кілька разів була в Каліфорнії: в Сіліконовій долині, місто Сан Хосе, де жив і працював її син з родиною, одночасно двічі відвідала пані К. Росандіч. Збереглося 30 листів та з листівки від ККР.

Лист від 30 вересня 2004 року

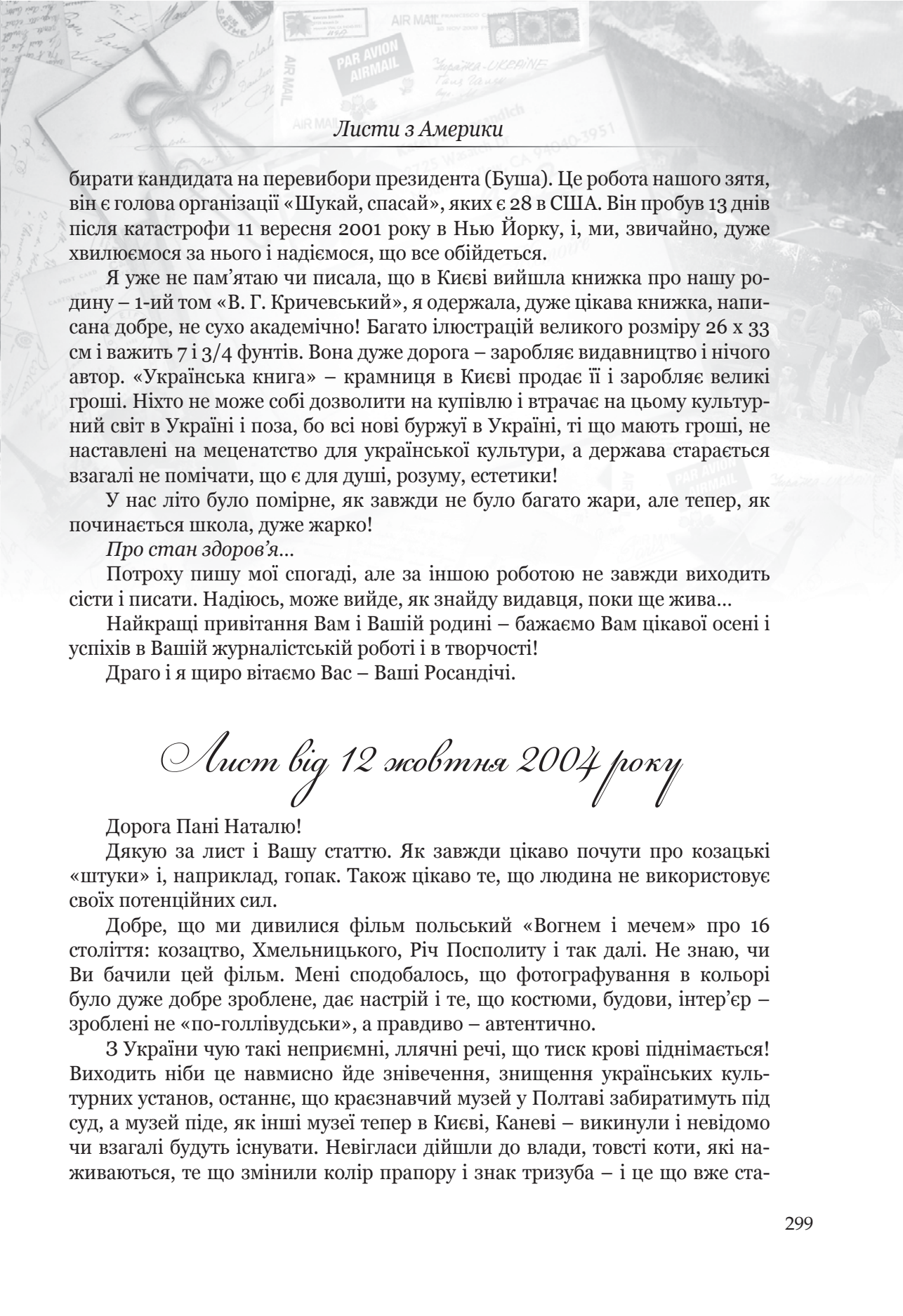
Дорога Пані Наталю!

Дякую за дуже цікавий лист і вирізку з газети (Ваша стаття). Дуже цікава подорож і я Вам заздрую. Мене завжди цікавила археологія, і в Гайдельбергському університеті я брала лекції з археології. Надзвичайно цікаві інформації про ту цивілізацію Аррата! Як цікаво!

Я також одержала лист і фотографії дуже гарні від Колеснікова про Асканію–Нову і в подарунок до дня народження – нову книжку про його мистецтво. Це так добре, що він проводить такі поїздки в цікаві місця!

Надіюсь, що подорож до острова Хортиця – вдасться і Ви знову напишете нову статтю-враження! Я зроблю копію Вашої статті і пошлю знайомим!

Також дякую, що Ви згадали мій день народження! Празнувати будемо, коли наш зять повернеться з Нью Йорку, де він зі своєю командою «стоять» в разі терористичної атаки на зібрання республіканської партії, де будуть ви-

Листи з Америки

бирати кандидата на перевибори президента (Буша). Це робота нашого зятя, він є голова організації «Шукай, спасай», яких є 28 в США. Він пробув 13 днів після катастрофи 11 вересня 2001 року в Нью Йорку, і, ми, звичайно, дуже хвилюємося за нього і надіємося, що все обійдеться.

Я уже не пам'ятаю чи писала, що в Києві вийшла книжка про нашу родину – 1-ий том «В. Г. Кричевський», я одержала, дуже цікава книжка, написана добре, не сухо академічно! Багато ілюстрацій великого розміру 26 x 33 см і важить 7 і 3/4 фунтів. Вона дуже дорога – заробляє видавництво і нічого автор. «Українська книга» – крамниця в Києві продає її і заробляє великі гроші. Ніхто не може собі дозволити на купівлю і втрачає на цьому культурний світ в Україні і поза, бо всі нові буржуї в Україні, ті що мають гроші, не наставлені на меценатство для української культури, а держава старається взагалі не помічати, що є для душі, розуму, естетики!

У нас літо було помірне, як завжди не було багато жару, але тепер, як починається школа, дуже жарко!

Про стан здоров'я...

Потроху пишу мої спогади, але за іншою роботою не завжди виходить сісти і писати. Надіюсь, може вийде, як знайду видавця, поки ще жива...

Найкращі привітання Вам і Вашій родині – бажаємо Вам цікавої осені і успіхів в Вашій журналістській роботі і в творчості!

Драго і я щиро вітаємо Вас – Ваші Росандічі.

Лист від 12 жовтня 2004 року

Дорога Пані Наталю!

Дякую за лист і Вашу статтю. Як завжди цікаво почути про козацькі «штуки» і, наприклад, гопак. Також цікаво те, що людина не використовує своїх потенційних сил.

Добре, що ми дивилися фільм польський «Вогнем і мечем» про 16 століття: козацтво, Хмельницького, Річ Посполиту і так далі. Не знаю, чи Ви бачили цей фільм. Мені сподобалось, що фотографування в кольорі було дуже добре зроблене, дає настрій і те, що костюми, будови, інтер'єр – зроблені не «по-голлівудськи», а правдиво – автентично.

З України чую такі неприємні, лячні речі, що тиск крові піднімається! Виходить ніби це навмисно йде знівечення, знищення українських культурних установ, останнє, що красназнавчий музей у Полтаві забиратимуть під суд, а музей піде, як інші музеї тепер в Києві, Каневі – викинули і невідомо чи взагалі будуть існувати. Невігласи дійшли до влади, товсті коти, які наживаються, те що змінили колір прапору і знак тризуба – і це що вже ста-

Катерина Кричевська-Росандіч

ла Україна? Радянська влада більше робила для книжки, музеїв і так далі – який абсурд!

Я починаю зневірюватись, що країна стане на свої, нормальні, незалежні ноги! Романтика це гарно, але... продукція, економіка, стандарт життя для всіх? Занадто великий контраст робиться між імущими і інтелігенцією, або старшими.

Ні, не буду про це говорити, бо...

У нас тепла осінь, поки ні краплі дощу, скоро буде дитяче свято Головін – з гарбузами, діти одягаються в різні костюми і ходять ввечорі 31 жовтня по хатам і люди дають їм цукерки, як колись колядникам. Хати прикрашають різними символами Головіну, що є дохристиянським, поганським святом, яке прийшло з Англії од часів друїдів. 31 також у нас свій празник, наша онука народилась.

Р. S. Вашій родині найкращі побажання, Драго і я – щиро вітаємо Вас і бажаємо всього найкращого!

Ваша Катр. Р.

Лист від 20 березня 2005 року

Дорога Пані Наталіє!

Дякую за Ваш лист. Ваші думки про «після перемоги» – реакція наркомана! Але ніщо не зробиться швидко-моментально, лише кролики родяться швидко!

Кричевська і Наталія Буцька. Маунтен В'ю. 2005

Непочатий край страшної бюрократії, не 14 років «незалежності», але 15 років певної психіки, виховання, методів думання, роблення – раптом, особливо в кадрах бюрократів – змінитися не можуть, а звичка є найсильніша річ у світі: я стикаюся з цим, з цією психікою весь час, навіть, коли щось робиться позитивне, звичка перемагає і люди не можуть взяти ініціативу, зробити незалежний крок! Дуже добрий приклад є – мої подарунки (картини родини

Листи з Америки

Кричевських, етюди і так далі) Полтавському музею – це приватний подарунок від мене і це ніяк не могли зрозуміти бюрократи міста, області, Києва, міністерства культури, що вони тут ні при чому! Єдине, що мені треба було – підтвердження, що одержали. Але ... розгублення, «як сприймати», «треба представника з Києва» ... і так далі.

Нічого такого не буває ні в Америці, ні в Європі – це лише малий приклад. Зараз від людей, які мають близькі стосунки в Києві до нової влади – я чую, що проблема в тому, що оті лави бюрократів, які далі продовжують бути у всіх державних міністерствах, провінціях для них нічого не змінилось, вони далі «малі царьки», які диктують, тероризують, як за царя Гороха! Приклад, коло Вас там Решетилівка – почтар і почта не дозволяють конверти (як оцей, що я Вам посилаю, або авіа поштою з наклейкою – моєю адресою) і каже, це проти закону. Моя знайома мусить чекати, поки їй почтар принесе їхній конверт і мусить вислухати лекцію до того! Це ж форма тероризму бюрократії. В Лебедині стара управа міста відмовилася залишити їхні місця і не визнали новообрану управу, треба було кликати міліцію, добре, що міліція була на боці ющенковської революції – це дріб'язок, але ілюструє... Крім того звичка, що все мусить йти зверху. Певно, що речі, як податки і пенсії, державні посади і так далі мусять мати справедливі, реальні розділення, а не як це було досі, наприклад, вчителі, лікарі одержували зарплату мізерну, пенсії і так далі. Податки, закони – не реальні йшли не в державну казну, а по приватних кишнях верхівки і тих, хто був коло коритця! Але революція це не значить, що все стане «рожевим» одразу. Стільки треба переробити, перевиловити, поставити на рейки – це лише початок!

В Америці за теперішньої влади багато що стає гіршим. Не лише ідіотська війна в Іраку, але дома теперішній президент з його соратниками дбають не про Америку, а про великий бізнес, ті, які роблять великі гроші собі не лише в Америці, а по світу, дуже часто це країна, люди, які є протилежність демократії! Все це політика, а політика – це те, що рідну маму продадуть і куплять! Тому я мало вірю взагалі в людський патріотизм – все дуже відносно!

Але будемо надіятися, що в Україні ця «відносність» трохи стане кращою. Я пошлю в Канаду і в Вашингтон – Ваше прохання про родину Бородай. Надіємось, що хтось відгукнеться! Я чую, що в Європі і в Україні досі зима зі снігом і морозом. У нас весна вже давно, хоч в цьому році дуже багато дощів, що нам в Каліфорнії потрібно. Цього року все почало розцвітати раніше і пишніше, вже почав цвісти бузок, троянди всі повні бутонів. Але дощ далі йде. Тиждень тому ударила жара 30° С. Але лише на два дні, а тепер знову дощ.

Малюю мало, бо дуже докучає артрит в руках і в ступнях теж. Я пишу потроху спомини, починаючи з дитинства і до травня 1949 року, коли ми приїхали в Америку. А другу частину, як буду жива – життя в Америці і досі,

Катерина Кричевська-Росандіч

як ми починали, яка була Америка в 1949 році, коли ми приїхали, як ми сприймали нову країну, її мову, звичаї, культуру і так далі, як емігранти починали, організовувались, моя подорож назад в Європу після 10 років (1959) і після 5,5 місяців в Європі – подорожування в Німеччині, Австрії, Франції, Швейцарії, Італії та після цієї подорожі – особиста виставка в Нью Йорку, Каліфорнії і фактично – початок художньої кар'єри – цю подорож я описала давно окремим спомином, ще в ранніх 1960- х роках.

Найгірше те, що в 78 років я не маю стільки енергії і часу, як раніше і тому не так легко все зробити по хаті, в садку для себе, не подобається мені старість!

Бажаю Вам всього найкращого, Драго також шле Вам сердечні привітання!

Мені дуже цікаво почути про Ваші творчі плани (Ліна Костенко, одна з моїх улюблених поетес)!

Щиро Катр. К. Р.

Лист від 22 квітня 2005 року

Дорога Пані Наталя!

Дякую за лист і подарунок, який «їде» – Ваша книжка!

Буде дуже цікаво! Я Вас вітаю з Вашою творчістю, з тим, що Ви ідете весь час уперед! Це так гарно! Буду чекати!

У нас весна давно, але цього року багато дощів і я б не сказала, що була тепла! Все дуже буйно росте, бо дощі, цвітуть троянди, бузок уже одцвів, тепер – літні квіти.

Цікаво буде побувати в Криму, Колесніков, видно, добрий організатор, бо завжди влаштовує всякі поїздки, присилає гарні фото!

В Україні починається старе – «вішання собак» на нових міністрів, видатних людей нової влади! Мені посилають інформацію про людей, яких я знаю майже 14 років і що вони робили для української культури, і як Кравчук, Кучма і їх гоп-компанія цькували, а тепер раптом – доноси і так далі. І в інтернеті з'являються різні історії про новоназначених міністрів. Людська натура далеко гірша ніж у тварин – там просто, а людина то інша справа!

Довго не можу писати, бо обрізала гілку і поранила руку.

Кінчаю і бажаю Вам і Родині всього найкращого!

З привітом і повагою Катр. К. Р.

Лист від 24 травня 2005 року

Дорога Пані Наталія!

Дякую за лист і Вашою невісткою переслані дуже цікаві книжечки! Я ще не встигла прочитати все, була дуже заклопотана (починається літо і посипались гості) і загострилась моя шия, тобто ущемився нерв в сьомому шийному позвонку. Це забирає багато часу (слід висіти, апарат, який розтягає шию, щоб нерв загоївся). Все: мої роботи, спомини затормозилось.

Як добре, що Ви побували в Криму і побачили, відчули Крим з красою, запахами лісу, моря!

Про мармурову печеру я ніколи не чула, мабуть дуже цікаво. А нова подорож на Хортицю – теж буде щось епохальне. Скільки є цікавого і ще не розгаданого.

В моїх спогадах є частина про маму і про її пригоди в часи революції і переходи влади і там вона сповідає про її стики з махновцями, десь на Дніпрі, на південь від Києва. Цікава історія, я навіть колись намалювала картину на цю тему.

У нас так само весна була холодна і дощова, але три дні тепло і немає дощу і треба багато робити в садку, бо все завдяки дощу росте і виросло дуже бурно і треба багато обрізати, почистити, а мої кістки – протестують.

З новою владою, як і завжди, уже починаються скандали, «вішання собак» на того чи іншого та й не всі, хто тулився до Ющенка є ідеалісти-патріоти, багато тих, які використовують свої пости, або нові гасла для своєї вигоди і теплого місця поки можна! Також я чула, що на периферії, та й у великих містах немає людей, які б заняли пости, що звільнились!

Також дивно, що кидаються на зовне, показне – як будувати «Український Ермітаж» або Музей модерному художнику Івану Марчуку, а старовина, музеї, які страшенно занедбані, або викинуті з їх приміщень, – забуті, як були забуті за Кравчука, Кучми і тепер при мадам Білозір! Шкода! Але людина є людина – влада запаморочує голову!

Бажаю Вам подальших успіхів в Вашій творчості і цікавих подорожей! Я б хотіла написати подяку за прегарний каталог пану Юрію Самойленку, але не маю його адреси. Чи не могли б Ви мені її прислати?

Ще раз дякую Вам і Родині бажаю всього найкращого!

Сердечно Катр. К. Р.

^{1.} Самойленко Юрій (1946 року народження) – голова Полтавської обласної організації Національної спілки художників України

Катерина Кричевська-Росандіч

Лист від 23 червня 2005 року

Дорога Пані Наталю!

Дякую за лист. Час біжить дуже скоро – ось уже і півроку минуло, пройшли найдовший день та найкоротша ніч! Івана Купала, старовинні свята, Мавка, русалки – все цікаве і романтичне!

Мене завжди цікавила дохристиянська міфологія і як багато звичаїв, ритуалів під «соусом» християнських свят празнуються, підтримуються! І то не лише в Україні, але і в інших країнах, куди прийшло християнство!

На жаль, літо в мене почалось з невдач, забуваю, що я не молоденька і сама собі роблю шкоду. Цей тиждень лежу в ліжку, бо переробилась, напіднімалась і тепер – читаю, пишу листи, а робота стоїть! Добре, що я завжди роблю запаси, звичка з війни і тому не треба ще йти в крамницю, Драго миє посуд, допомагає.

У нас поки – прохолодна погода – це краще ніж спека!

Я не пам'ятаю чи я вам писала, що в Києві вийшла книжка «Українки в світі», гарно видана, але ж є нарікання, бо кажуть, що та не мусила бути в книжці, або чому «Ню» не включили і так далі. Моє зауваження те, що брали мої праці і використовували в книжці і на обкладинці, мене не питаючи, це радянська звичка, не звертати увагу на інтернаціональні закони «права друку» і так далі. Так само на моїй фотографії затушеввали сигарету в моїй руці – ніби це щось не цензурне, мені не зрозумілі такі речі і, коли я говорила з редактором цієї книжки про це, я бачила, що їй це не зрозуміло! Сам принцип не зрозумілий!..

Я з Вами однієї думки, щодо міністра культури, поки її плани і розуміння «Ермітажу» українського не є, на мою думку, що треба і я не певна, щодо її розуміння, кваліфікації, «культури»..., хоч деякі полтавчани вважають, що Білозір є «майже» божество!

Пану Ю. Самойленку я написала подяку за гарний каталог і увагу до мене.

Цей лист уже прийде, коли Ви повернетесь з Вашої подорожі до Азовського моря! Мабуть буде дуже цікаво!

Чекатиму на Ваші реакції!

Драго і я сердечно Вас вітаємо і бажаємо найкращого! Щиро Катр. К. Р.

Лист від 24 вересня 2005 року (№ 2501!)

Дорога Пані Наталя!

Дякую за лист і статтю про подорож з Колесніковим. Я на 100 відсотків з Вами згодна і вітаю Вас, що Ви стараєтесь розворушити людську незацікавленість про себе, про свої картини, історію свою! Привчили! Посилаю подібну мою думку, що надрукували в «Свободі» про мною недавно прочитану книжку.

Ваша ідея про книжку як «путівник» про те, що цікаве, гарне, історичне в Україні – для народу і для туристів – є надзвичайно добра ідея! Нам побільше треба своєї гордості.

Докладаю лист-враження моєї приятельки дитинства, дочки Бориса Крюкова і Ольги Гурської – київських художників і дружини Ігоря Качуровського – письменника, поета, яка живе в Мюнхені, і яка лише оце поїхала в Україну після 60 років та написала про це. Може Вам буде цікаво, бо вона пише про думки подібні з Вашими і моїми. Це просто як вітаміни, треба розворушити свідомість і, особливо, молодь, діти мусять знати, вивчати своє і берегти, відновлювати старовину і показувати світу не лише «вареники і вишивані сорочки», як це часто роблять в еміграції і то мене завжди доводить до «білого калення»!

Це оте почуття меншовартості, яке спостерігали ще за царів і вдовбувалось в українську голову та стало звичкою! Я з нетерплячкою чекатиму на Вашу книжку!

Мені пригадався такий епізод, коли ми опинились в Празі в 1943-44 році і якимсь в неділю обдивлялись Прагу на високому березі річки Влтави, це якийсь був чи замок, чи фортеця, вже не пам'ятаю. Коло нас (батьки і я) стояла молода пара з малим хлопчиком років 5 – 6, і він почав ногою стукати об кам'яну навісну стінку. Батько його зразу зупинив і каже: «Не роби цього, бо ця стіна і все, що ти тут бачиш, – твоя історія, твого народу (чехів), надбання його треба берегти і ним пишатись». Це мене вразило і, коли я жила в Празі, – чудове місто, на кожному кроці – гордість свого «я» і своїх досягнень.

Кінчаю, літо було спочатку прохолодне, а липень – жара, зараз холодні тумани, хоч легше для роботи, але зате мій позвонок і ноги і руки – дуже докучає артрит!

Бажаю цікавих подорожей, успіхів і здійснення Ваших цікавих задумів!
Щиро вітаю Вас з родиною Катр.

Катерина Кричевська-Росандіч

Лист від 16 липня 2005 року

Лідії Качуровської, дружини Ігоря Качуровського до ККР, про який згадується в листі до Наталії Буцької від 24 вересня 2005 року, був надісланий також і Галі Галян.

Дорога Катрьюсю!

Дякую за лист і фотографії! Щодо моїх вражень про Україну, то я прилетіла до Києва (вперше за 62 роки!) 21 червня, а полетіла назад 29-го; отож, мала лише 7 днів для диспозиції, щоб побачити те все, що хотіла. А відважилась я, нарешті, туди податися лише тому, що мій син, який там був кілька тижнів у 1993-му році, повернувшись, сказав, що це не «третій» а «четвертий світ» у порівнянні, наприклад, з Марокко, а побувавши там кілька днів у цьому році, мав найліпше враження, мовляв, те саме, що на Заході! В чому я і переконалася. Треба було запланувати довше перебування, принаймні 2 тижні. Все-таки я встигла оглянути Лавру, докладно, зі Спасом на Берестові (який, на жаль, якраз реставрують) з Троїцькою Надбрамною церквою (у якій всередині, завдяки мені, побувала уперше навіть уроджена киянка, так само як і в Кирилівській церкві, куди перед тим ніколи не заходила ...). В Лаврі я докладно оглянула всі церкви (на печери з мощами не вистачило б часу). Трапезну Палату, а головне – Успенський Собор, відбудований на подив гідно у короткий час у його первісному, перед зруйнуванням вигляді, і то так чудово і майстерно, включно з інтер'єром, що тут я – (звикла до західноєвропейських паскудних потворів і так званих «відновлень» з перетворенням колишніх, наприклад, романських розписів на брудно-білі стіни, оздоблені абстрактно-огидними «модерними» витворами збочено-хворих сучасних «геніїв») – була дослівно захоплена і висловила мою повагу і пошану до радянських засад і радянської школи. Але тут мені сказали, що це робота й молодих мистців, отож моє захоплення ще більше зросло.

В тій же Лаврі оглянула докладно і Музей Народного Мистецтва, і Музей історичних коштовностей з його знахідками зі скитських могил (безліч експонатів, хоч ніби-то більшість забрала Росія), зброєю й оздобами з мого улюбленого середньовіччя тощо.

Те саме, що й про Успенський, треба сказати про Михайлівський Золотоверхий – відбудовано (це просто чудо в нашу добу з її звеличенням потворів) з дивовижною майстерністю і почуттям естетики. А коли я туди зайшла, то саме відбувалося богослужіння українською мовою!!

Листи з Америки

Це був для мене момент ще більшого піднесення, ніж коли в Стамбулі я потрапила на православне (грецькою мовою) богослужіння в церкві православного патріарха Варфоломія. Володимирський собор став чи не найулюбленішим моїм собором у Києві, бо крім середньовіччя, я дуже люблю епоху кінця XIX – початку XX століття – у протилежність до моїх батьків, які на це все крутили носом і потискали плечима. Я дуже шаную твори Васнецова, Котарбінського, а, особливо, Нестерова (щоб побачити його Святу Олену і Святого Костянтина, наприклад, треба було брати гіда, який роздобув ключа, щоб дістатися на хори, де ці шедеври є в темному кутку. Взагалі мене дивує, щоб не сказати обурює те, що все найкраще, найцікавіше і найрізкісніше, часто таке, чого ніде більше в світі немає, переважно недоступне: немає брошур, ні буклетів, ні книжок, ні дозволу фотографувати... Як от, наприклад, у Музеї Ханенків, де є кахляна піч, і кожна з сотень кахлів – інакша, з підписами старослов'янською мовою під малюночками (на мою думку, мабуть, десь XVII – XVIII століть); в тому ж музеї кожна кімната оздоблена в іншому стилі (як також, наприклад, в Юсуповському палаці в Петербурзі), а в одній з них – це теж явище, єдине в світі – на плафоні Дон Кіхот і Санчо Панса заступають славнозвісні алегоричні, міфологічні чи релігійні постаті, що їх бачимо в усіх палацах Європи. Про це все ніхто нічого не знає. Але видано, натомість, велику люксову книгу з розкішними фотографіями церковних келехів і священницьких одягів – речі, що їх можна бачити в кожній скарбничці кожної західноєвропейської церкви. На цю книгу витрачено стільки грошей, що на них можна було б видати кілька книг, присвячених унікальним мистецьким творам!

Унікальне, наприклад, також зображення Кінця Світу в Кирилівській Церкві, де янгол згортає небо в сувій (про цю церкву є, щоправда, невеличка гарна брошура).

Мій готель, хоч і позначений лише трьома зірками, але вартий п'ятьох зірок щодо смаку, люксу, не кажучи про буфет-сніданок і взагалі київські страви, – точно напроти парку, де Маріїнський Палац роботи пана Растреллі, якого можна повно бачити і в Петербурзі й околицях; отож я вважаю, що в Києві й Чернігові є значно цікавіші речі, варті уваги цілого світу, але чомусь нікому ніде невідомі... Також ніхто не знає, що в Києві є на бічних вулицях (славетний Хрещатик для мене таке саме пекло, як і всі «знамениті» широкі вулиці європейських столиць з їх ідальнями, кафе, ресторанами, масою людей, криком, галасом і тому подібне) – чимало будинків не лише XIX століття, а й в стилі «модерн» (Art Nouveau, Liberty, Jugendstil, Modernismo). Це також заслуговувало б на розповсюдження через публікації, а головне – телевізію. Тут варто звернути увагу, що на тлі безлічі документальних фільмів про все і вся, переважно не вельми цікавих, самозрозуміло й про Росію «у всій її красі й розкоші», про Україну був лише один двогодинний фільм (це після

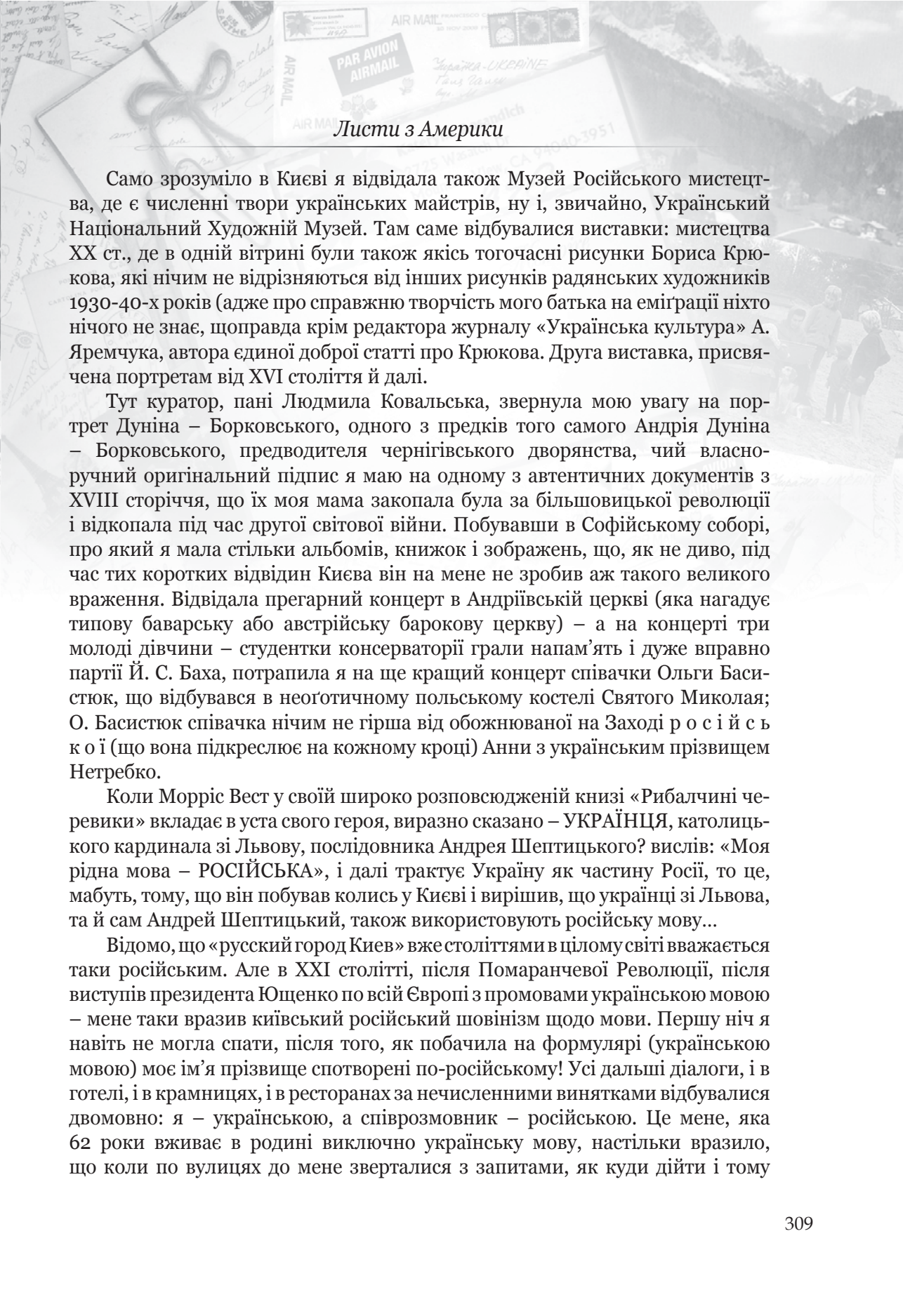

Катерина Кричевська-Росандіч

розпаду СРСР), де показані смітники, іржаві трактори, рештки колгоспів, задрипані старі баби, убогі квартирки (наприклад, якась вчителька засолоє огірки на столі, покритому цератою, а на стіні – літографія Шевченка над телевизором); отак показали мільйонам глядачів Україну...

Щодо відбудов: одна з них – церква Богородиці Пирогощі: виглядає так само, як була за середньовіччя! І тут, згадавши слова провідниці в Новгороді Великому, яка мусила признати, що «ще старіші церкви є тільки в Чернігові, в Україні», я вирішила присвятити один з моїх семи днів цьому старовинному місту. Дорога від Києва до Чернігова на рівні найкращих європейських, а по боках – зелень і зелень (відомо, і весь Київ зелений) та акуратні, чистенькі хатки (у той час як по дорозі, такої ж приблизної довжини, від Петербурга до Новгорода – бруд, убогість і задрипаність, ну і мільярди тонюсінських берізок). Щодо самого Чернігова, то мої знайомі найняли провідницю, пані Людмилу, чії інформації про це місто, його історію, всіх церков, про князів тощо, які вона давала протягом кількох годин, проводячи нас по всіх храмах, печерах, парках (колишні мури-фортеці) і так далі – варто було б записати на магнітофоні, переписати і мати цілу книгу – «Чернігів, його історія і мистецтво». На жаль, я не мала з собою такого апарату. А шкода. Найбільше мені там сподобався Борисоглібський Собор, Спасо-Преображенський, церква Святої Параскеви-П'ятниці і Колегіум (ясна річ, в ту частину міста, де, як повідомила пані Людмила, вже є «МакДональд», ми не ходили...). А по дорозі до Чернігова завітали до Собору Різдва Богородиці в Козельці з його прекрасним іконостасом, кращим, мабуть, за деякі київські, у яких домінує золото і різнобарвність). Тут нас провадив скромно отець Михаїл; виявилось, що це сам настоятель собору, протоієрей Михаїл Терещенко... Він розповів усю історію собору, всі подробиці про рід Розумовських, про всі ікони і тому подібне, між тим і про мучеників Адріана і Наталію. І тут, говорячи про Адріана, я спитала його, чи знає щось про Святого Адріана (друге ім'я мого сина), чий день, – як мені відомо, 27 грудня, і отець Михаїл пообіцяв розшукати інформації про цього святого. По дорозі назад до Києва я дістала від нього гарно надруковану на двох сторінках усю докладну біографію про Святого Адріана.

В контрасті до цього скромного, шляхетного, освіченого українського священика мені пригадався епізод в російській церкві Свято-Троїцького Іонінського монастиря коло Видубицького. (У Видубицькому монастирі ми з моєю знайомою, художницею Наталією Синишин, провели майже день). Отож, коли ми оглядали, між іншим дуже гарні, стінні розписи цієї церкви, раптом звідкілясь вискочив розкішно одягнений, в золоті і пурпурі, (хоч був звичайний день і богослужби не було) духовний отець з підозріло червоним обличчям і вигнав нас обох, вигукуючи: «Вон! Это грех – женщины без косынки на голове!» (Протоієрей Михаїл, натомість, був у чорному, говорив нормальним голосом українською мовою, а ми – жінки були без головних уборів».

Листи з Америки

Само зрозуміло в Києві я відвідала також Музей Російського мистецтва, де є численні твори українських майстрів, ну і, звичайно, Український Національний Художній Музей. Там саме відбувалися виставки: мистецтва ХХ ст., де в одній вітрині були також якісь тогочасні рисунки Бориса Крюкова, які нічим не відрізняються від інших рисунків радянських художників 1930-40-х років (адже про справжню творчість мого батька на еміграції ніхто нічого не знає, щоправда крім редактора журналу «Українська культура» А. Яремчука, автора єдиної доброї статті про Крюкова. Друга виставка, присвячена портретам від ХVІ століття й далі.

Тут куратор, пані Людмила Ковальська, звернула мою увагу на портрет Дуніна – Борковського, одного з предків того самого Андрія Дуніна – Борковського, предводителя чернігівського дворянства, чий власноручний оригінальний підпис я маю на одному з автентичних документів з ХVІІІ сторіччя, що їх моя мама закопала була за більшовицької революції і відкопала під час другої світової війни. Побувавши в Софійському соборі, про який я мала стільки альбомів, книжок і зображень, що, як не диво, під час тих коротких відвідин Києва він на мене не зробив аж такого великого враження. Відвідала прегарний концерт в Андріївській церкві (яка нагадує типову баварську або австрійську барокову церкву) – а на концерті три молоді дівчини – студентки консерваторії грали напам'ять і дуже вправно партії Й. С. Баха, потрапила я на ще кращий концерт співачки Ольги Басистюк, що відбувався в неоготичному польському костелі Святого Миколая; О. Басистюк співачка нічим не гірша від обожнюваної на Заході р о с і й с ь к о ї (що вона підкреслює на кожному кроці) Анни з українським прізвищем Нетребко.

Коли Морріс Вест у своїй широко розповсюдженій книзі «Рибалчині черевики» вкладає в уста свого героя, виразно сказано – УКРАЇНЦЯ, католицького кардинала зі Львова, послідовника Андрея Шептицького? вислів: «Моя рідна мова – РОСІЙСЬКА», і далі трактує Україну як частину Росії, то це, мабуть, тому, що він побував колись у Києві і вирішив, що українці зі Львова, та й сам Андрей Шептицький, також використовують російську мову...

Відомо, що «русский город Киев» вже століттями в цілому світі вважається таки російським. Але в ХХІ столітті, після Помаранчевої Революції, після виступів президента Ющенко по всій Європі з промовами українською мовою – мене таки вразив київський російський шовінізм щодо мови. Першу ніч я навіть не могла спати, після того, як побачила на формулярі (українською мовою) моє ім'я прізвище спотворені по-російському! Усі дальші діалоги, і в готелі, і в крамницях, і в ресторанах за нечисленними винятками відбувалися двомовно: я – українською, а співрозмовник – російською. Це мене, яка 62 роки вживає в родині виключно українську мову, настільки вразило, що коли по вулицях до мене зверталися з запитом, як куди дійти і тому

Катерина Кричевська-Росандіч

подібне, я відповідала: «Вибачте, я не розумію по-російському. «Згодом я вже звикла, спала дуже добре в своєму комфортабельному готелі «Київ» і, як сказано, спокійно проводила двомовні діалоги. Єдине моє російське речення було таке: запитавши, як завжди, водія таксі, скільки він візьме туди-то і отримавши відповідь – 20 гривень, я відвернулася і сказала: «А если б я – по-русски, то было бы дешевле...» Таксист вискочив за мною, вигукуючи: «Да, да, дешевле – 15 гривень!».- Мушу признати, що не тільки отець Михаїл в Козельці, пані Людмила в Чернігові, інша пані в Музеї історичних коштовностей, ну і, очевидно, всі мої знайомі, говорили українською, а також і вчителі, що проводили школярів по музеях і церквах. Також промовляли по-українському ті люди, які виголошували короткі промови на кораблі по Дніпру, де відбувалося вшановування київських службовців і, куди я випадково потрапила (як вони розмовляли приватно між собою, це інша справа). Але їм, урядовим людям, сам Бог велів промовляти по-українському... Найкращим під час цієї прогулянки Дніпром був для мене ансамбль української народної музики і пісень: таких чудово-гарних дівчат в їхніх прекрасних убраннях треба було б показувати на весь світ по телевізії замість вже згаданих старих задріпаних бабів.

Тому, що я люблю фольклор усіх країн, Валентина Іванівна Павленко повезла мене до Пирогова, де, як навіть сказано в путівнику, справді можна було б ходити кілометрами цілий день, роздивляючи хати й церкви різних областей України. На ярмарку можна було б придбати чимало прегарних виробів, наприклад, керамічних, але, будучи туристкою з малесенькою валізкою, я придбала лише кілька речей мікроскопічних розмірів...

Не тільки стрункі, гарні дівчати й жінки, цілком відмінні від ідеалу робітниць радянських часів, але й (так відмінна від сучасної Західної Європи!) естетика, яка виявляється не лише у відбудованих соборах, а й у новозбудованих спорудах, і в різних рекламах – це все заслуговує на увагу цілого світу. Ще одне відкриття: у Видубицькому монастирі є ікона «Святого Великомученика Юрія Переможця»(може, XVIII століття) – Святий стоїть зі списом в руці, без традиційного змія, а рама намальована на самій дошці в дусі українських орнаментів, як також і сяйво святого. Також у Видубицькому є велика ікона Святої Анни (матері Діви Марії) поруч з чоловіком – Святим Іоакимом; це рідко трапляється на Заході. Якби мати до диспозиції не п'ять днів (бо Пирогів і Чернігів забрали два), а кілька тижнів, напевно, можна було б «відкрити» чимало.

Єдине, на що я не мала охоти звертати увагу, це пам'ятники Шевченка, Богдана Хмельницького і Святого Володимира... І не лише тому, що я їх добре пам'ятала з дитинства, але й тому, що цими трьома пам'ятниками, та ще й дзвіницею Софії, обмежене в цілому світі уявлення про місто Київ...

Лист від 17 жовтня 2005 року

Дорога Пані Наталю!

Дякую за Ваш лист. Дуже Вам співчуваю з операцією жовчного міхура. Надіюсь, що Ви вже добре «загоїлись» і відновили сили! У мого батька була така операція і він потім їв все, навіть ті речі, які раніше йому шкодили.

Ви пишете про мій останній лист, я не пам'ятаю про що я писала, відверто кажучи, пишу стільки листів на тиждень, що зміст кожного забувається. Цей лист, наприклад, є № 2537 за останні 4 роки.

Я теж не можу похвалитись здоров'ям, от уже більше місяця добиває мене запалення зв'язок на обох плечах, верх рук і спина – де лопатки. Лікар сказав ходити на фізіотерапію два рази на тиждень. Після цього легшає, але знову вертається, особливо, коли є якесь напруження – фізичне чи емоційне. А цей місяць самі бізнесові розмови, побачення, деякі дуже неприємні, це чомусь дуже відбивається на моєму стані. Цим разом не можу писати багато, власне із-за болі в руках. Ми зраділи, коли наш зять повернувся цілий, хоч не цілком здоровий після 19 днів в Новому Орлеані, після урагану «Катріна», де він з його командою спасали людей, оповідав багато про те, яка є людина: негативна, дурна, наївна, жадна і так далі всі вади в таких катастрофах виходять на зовне.

У нас гарна осінь, рано почало жовтіти листя і падати, поступово холодніше, але приємно.

Ви пишете, що нам потрібна культура! 1000 % з Вами згодна! В Сан Франциско українська громада празнувала незалежність України, були виступи, промови і концерти, співи – прикладаю одну з пісень, яку співали – рівень інтелекту!

Стараюсь працювати над моїми споминами, першу частину «Європа» уже закінчила, почала другу «Америка», також почала переговори з видавництвом, надіюсь, що довижу до 2006 і побачу цю книжку! Тоді почну переклад англійською, бо, особливо американцям корисно побачити, що вони не мають поняття, що таке голод, війна, терор, страх і так далі.

Кінчаю. Слідуючим разом напишу щось цікавіше.

Найкращі побажання Вашій Родині і Вам дуже скорого видужання, натхнення і успіхів! Щиро Катр. К. Р.

Текст пісні, що співали у Сан Франциско на святкуванні дня незалежності України у 2005 році

Катерина Кричевська-Росандіч

Мала я у коморі сало,
Мав ти у коморі сало,
Ти пив, і я пила,
Ти казав, а я носила сало,
Пока його не стало...

Мала я у коморі вишні,
Мав ти у коморі вишні,
Ти пив і я пила,
Ти казав, а я носила вишні,
Поки вони не вийшли...

Мала я у коморі яйця,
Мав ти у коморі яйця,
Ти пив і я пила,
Ти казав, а я носила
Яйця на ранок до китайця!
(Звісно, китайці це вже Сан Францискі).

Лист від 25 листопада 2005 року

Дорога Пані Наталю!

Дякую за лист і статті з газет. Дуже добре, що Ви розповсюдили лист Лідії Качуровської про скарги України про які ніхто не згадує.

Для більш точного відношення Кричевських, Бориса Крюкова і Ольги Гурської – подаю схему (прикладаю).

Надіюсь, що Ви уже себе почуваєте на 100%! Головне – не перевтомлюватись, дати тілу цілком загоїтись! Галя Галян говорила мені, що Ви приходили в музей. Те, що Ви написали про події в Україні і людей – на 1000% абсолютно правильно!!! Велика купка людей, що будують Україну – тягне до «мами-Росії», середня купка, яка «аби гроші і харчі хороші» – дуже правильно! На жаль, не завжди провід той, який би нам подобався, ні у Вас ні у нас.

Ми вчора празнували традиційний день Подяки, з індичкою, стравами традиційними, як це було в перший день Подяки, коли піонери вижили перший рік на новому континенті, індіани їх навчили, що можна збирати у лісі, про індіка, солодку картоплю про бруснику і так далі. Кожен рік в останній четвер листопада – американці празнують це родинне свято. У нас були дочка, зять, онука – я натовклась, втомилась дуже. В 79 років, уже не ті сили – сьогодні встала о 5 ранку і вимила посуд, зробила каву і оце пишу листи!

Листи з Америки

У нас була досі дуже суха, тепла осінь, кольори листя були дуже гарні і тримались довго, і в нашому районі справді гарна осінь!

Драго багато займається удосконаленням друку з фото картин. Часом мушу сидіти коло нього і казати чи цей колір, контраст, відтінок такий чи інший, бо більшість картин продані і є лише фото, а я пам'ятаю кольори. Добре, що він кожен ранок на годину йде гуляти з нашою собакою, це добра справа, а то сидіти перед комп'ютером не є дуже здорово.

Стараюсь продовжувати писати другу частину споминів, але зараз, коли почався різдвяний сезон, – багато маячні і важко зібратись.

Бажаємо Вам доброго здоров'я і успіхів в Ваших задумах!

Щиро з найкращими вітаннями і бажаннями Катр. і Драго Р.

Лист від 30 грудня 2005 року

Дорога Пані Наталю!

Дякую за лист. Я радію, що Ви гарненько видужуєте і бачу, що вже плануєте.

Галя Галян мені писала і прислала фото «чаю»! Казала, що бачилась з Вами!

Вчора ми з Драго відсвяткували наше 46-річчя одруження: пішли в німецький ресторан, недалеко від нашої «бізнес»-крамниці велосипедів (Драго фактично). В 1975 році ми купили цю крамницю, бо до цього часу Драго працював як представник оптової компанії велосипедів (найвідоміша) в Америці – і весь час роз'їжджав, хоч праця добре сплачувалась і це дало нам можливість побудувати наш дім, але ми бачили Драго 2-3 дні на місяць і це було тяжко і мені і Драго жити по готелях. Тоді ми вирішили купити ту крамницю, бо один з Драго клієнтів йшов на пенсію. Там він попрацював 13 років, але хоч був дома, праця була тяжка. Кожний Різдвяний сезон – серед ночі поліція звонила нам, що вибили вікна і ґрати. Добре, що поліційна станція була дуже близько і вони зразу приїздили, крамниця була на розі вулиць і мала величезні шкляні вікна. Перше наше Різдво я розмалювала на шклі Різдвяні теми. Тоді в 1975 році я ще була молода, 30 років назад, в 49 років я могла працювати як віл!

В крамниці була велика ялинка прибрана, була кава зі всякими коржиками, які я напекла для клієнтів! Після 13 років ми продали цей бізнес і вклали гроші в пенсійний фонд, бо з державної пенсії вижити не можна і треба самому щось відкладати і вкласти в якийсь фонд, який платить добрі проценти. От зараз і живемо на те, що відклали плюс державна пенсія, тому що я вмю з досвіду війни, таборів і, коли ми приїхали сюди, – економити, знаю де

Катерина Кричевська-Росандіч

краще купити, ніколи мене не приваблювали «етикетки», тобто відомі імена фірм, а купую, що добре і варте і досі по звичці маю запаси в разі катастрофи (у нас – землетруси), маємо прожити два місяці без допомоги.

Отож, вчора подивилася нашу колишню крамницю, сиділи в ресторані і згадували ріжні епізоди, людей за ті 13 років! Все пробігло!

З моїми спогадами поки не дуже. Я закінчила першу частину «Європа», почала другу – «Америка», але договореність з Лідією Лихач, редактором журналу «Родовід» поки затихла, бо як я дізналась, вона стала асистентом міністра культури Ігоря Ліхового і її обіцянка прислати мені контракт у жовтні, поки не реалізувалась, отож, мені прийдеться шукати щось інше! Хочу ще побачити спомини надруковані доки помру!

В яке місце Ваша дочка з родиною їдуть в Канаду? Торонто? Там моя кума, я можу дати її адресу, щоб мали якесь знайомство. В Торонто є велика українська «колонія», взагалі в Канаді – активний великий елемент.

На заході Канади – Едмонтон – дуже приємне місто з великим українським населенням. Я там виставлялась кожні 4 роки і, якби ми були молоді і наша доня з родиною не були тут, ми б переїхали в Едмонтон. Клімат там сухий, хоч типовий з зимою і то довгою, бо все ж таки північ.

В Новому Році бажаємо Вам дуже міцного здоров'я! Сил, енергії, цікавих подорожей, успішних творчих статей, книжок і задоволення з кожного дня!

Сердечно – Ваші Катр. і Драго Росандіч.

Лист від 26 квітня 2006 року

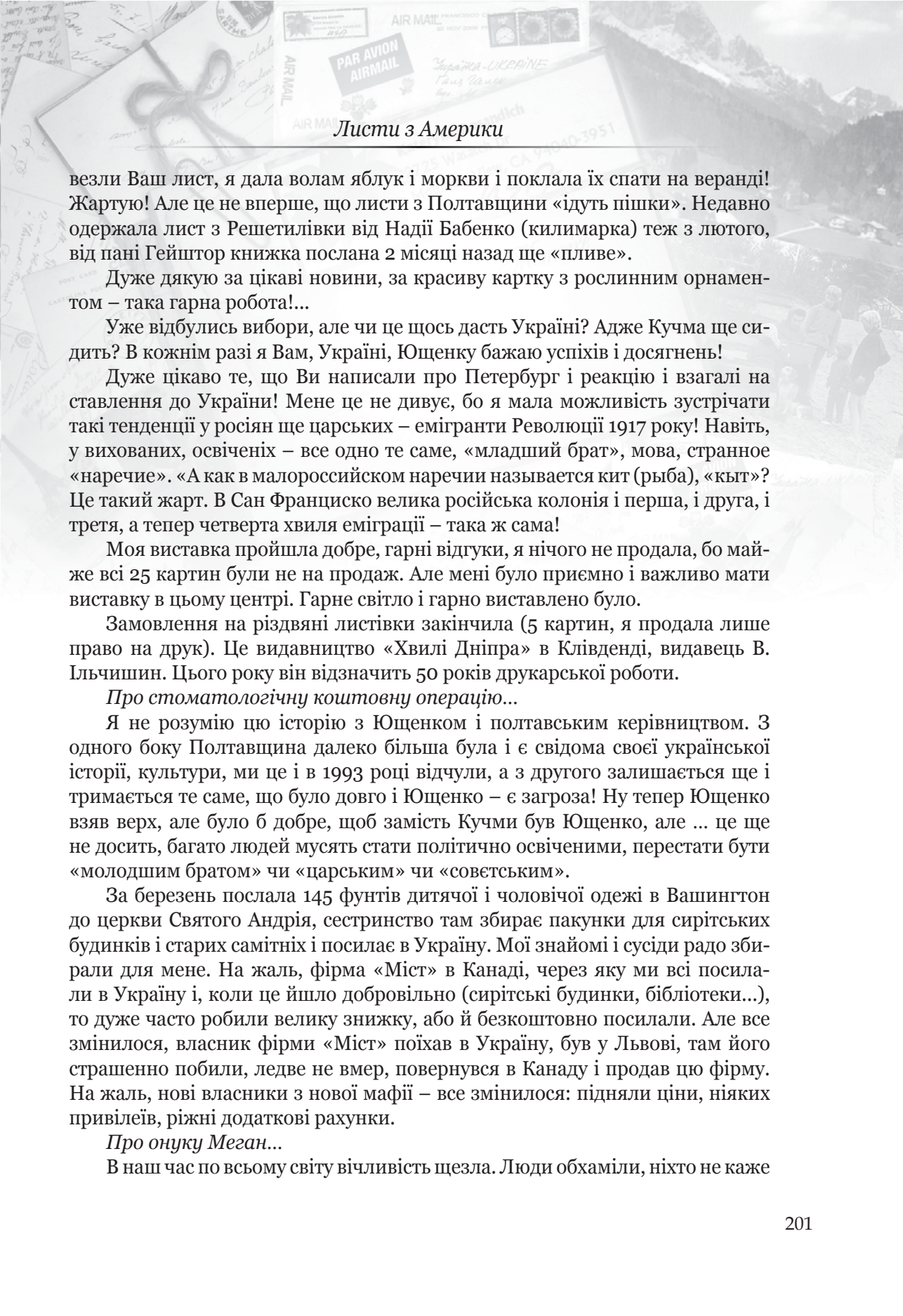
Дорога Пані Наталя!

Дякую за лист і привітання! Вибачте, що Вас не привітала з Великоднем, на жаль, я нікому не писала, бо в мене знову загострилось запалення зв'язок на плечах і біль заважає не тільки праці, але й зосередженню, щоб продовжувати писати і кінчати спогади, першу частину уже я бачила і зробила коректуру, але зараз треба решту закінчити, тому це ускладнення зі здоров'ям дуже не удачне!

Добре, що Ви закінчили путівник і що будете знову подорожувати – хоч близько. В 1993 році – краєзнавчий музей дав нам гіда і шофера і ми об'їздили всі ці цікаві місця – Гоголя, де знімали «Землю» Довженка, Псло в Шишаках, в Ярьськах, Сорочинцях і так далі. Дуже цікаво і приємно! Вітаю Вас з «незалежністю», тобто з окремим помешканням, Ви тепер – сама собі пані!

Надіюсь, що Ви гарно проведете час з гостями Вашими з Америки!

Кінчаю і вибачаюсь за коротке писання, але стараюсь не втомлювати руку!

Листи з Америки

Бажаю всього найкращого і успіхів у Ваших цікавих задумах!
Щиро Катр. К. Р.

Лист від 27 вересня 2006 року

Дорога Пані Наталя!

Дякую за лист і на звороті за таку гарну статтю про мене! Я ціную, зворушена і дякую! І Галя Галян і Л. Колесніков прислали багато інформації, вирізки з газет, масу прозірок, які були зроблені на святкуванні! Я Вас побачила і Ви дуже гарно і елегантно виглядали!

Було цікаво бачити всіх і як гарно було влаштовано. Ми дивились з цікавістю і Драго надрукував фото торта.

Перед тим, як я одержала Ваш лист, за день якраз зайшли знайомі (з чоловіками) ще по художній школі, а з жінками познайомила ще 30 років назад, коли вони сюди приїхали, отож вони повідали, що багато людей, які приїзять зараз з України або Росії, з дорослими дітьми – нудять світом. Це не старі – німечні, а ще молоді в ранніх 60-х роках, мови не знають, працювати за фахом і не за фахом без мови улаштуватись тяжко і вони не мають життя! І я якраз поставили Вас в приклад, що триматись за поли дітей – погано і дітям і батькам, бо кожен мусить мати своє життя, цілі, інтереси, друзів. І те саме стосується і одружених – кожен мусить мати щось своє і потім загальне родинне! І ця пара, яка прийшла, особливо мої шкільні товариші, «не дає дітям дихнути», ображаються, що весь час їх за ручку не тримають!

Щодо того, що робиться в Україні – я перестала переживати. Часу у мене менше, не хочу псувати нерви. Слово незалежність є лише слово і цяцька для діаспори, особливо галицької, які «патріотизм» проявляють ілюзіями і безкінечними вишивками на всьому і дивляться на Схід в Україну рожевими окулярами. Янукович робе те, що запланував. В історії українці мали шанси, були... дороги до державності, але прогавили і так і зараз – Ющенко не державник, не патріот, бо патріотизм є, на мою думку, коли робиш, дбаєш про свою країну, а це народ, а не всякі зовні ознаки, витягнуті з 15 сторіччя – шукання за так званим свято-українським! Я була дуже здивована, побачивши на день незалежності мадам Ющенко і інші дами – патронеси загорнули шаллями голови в Софії в Києві (служба) – це запахло дуже московським православним впливом, бо і в православній церкві і у греко-католиків і в католиків уже давно примусове покривання голови жінками забуто, а це просто мусульманство!!! Це що доказування їхньої відданості українській державі?

Я рада, що дочка з родиною мають помешкання і що говорять французькою мовою. Чи у них є спонсор, який може чимось допомогти з роботою. На

Катерина Кричевська-Росандіч

жаль, у Монреалі у мене немає знайомств, є один мад'яр старий, я постараюсь щось у нього розпитати.

У нас осінь – тиха, суха, але рано почало падати листя, я дуже люблю осінь, хоч є трохи суму в атмосфері, але це приємний сум!

На жаль, у нас після всіх приємностей сталась неприємність: під час самого сильного руху на швидкій вулиці наш автобусик – собака повний продуктів закашляв і перестав рухатись. Це було о 4 годині по полудні, за 15 миль від дому і лише о 9-ій вечора нас з пригодами доставили додому! Це коштувало нам досить великі гроші (2000), бо головні частини треба було поставити нові! Але... ми живі, цілі, могло бути гірше. Мушу трохи заробити – знайти час, зробити старі замовлення.

Книжку мою, як видавництво мені сказало, затримала друкарня і обіцяли на початок жовтня зробити! Д. Малаков вишле Вам, він має список в Україну і висилатиме. Це мій близький дитячий приятель, замісник директора Музею історії Києва (Дмитро Васильович Малаков).

Бажаю Вам всього найкращого – цікавих зустрічей, успіхів, нових зацікавлень!

Драго шле сердечний привіт!

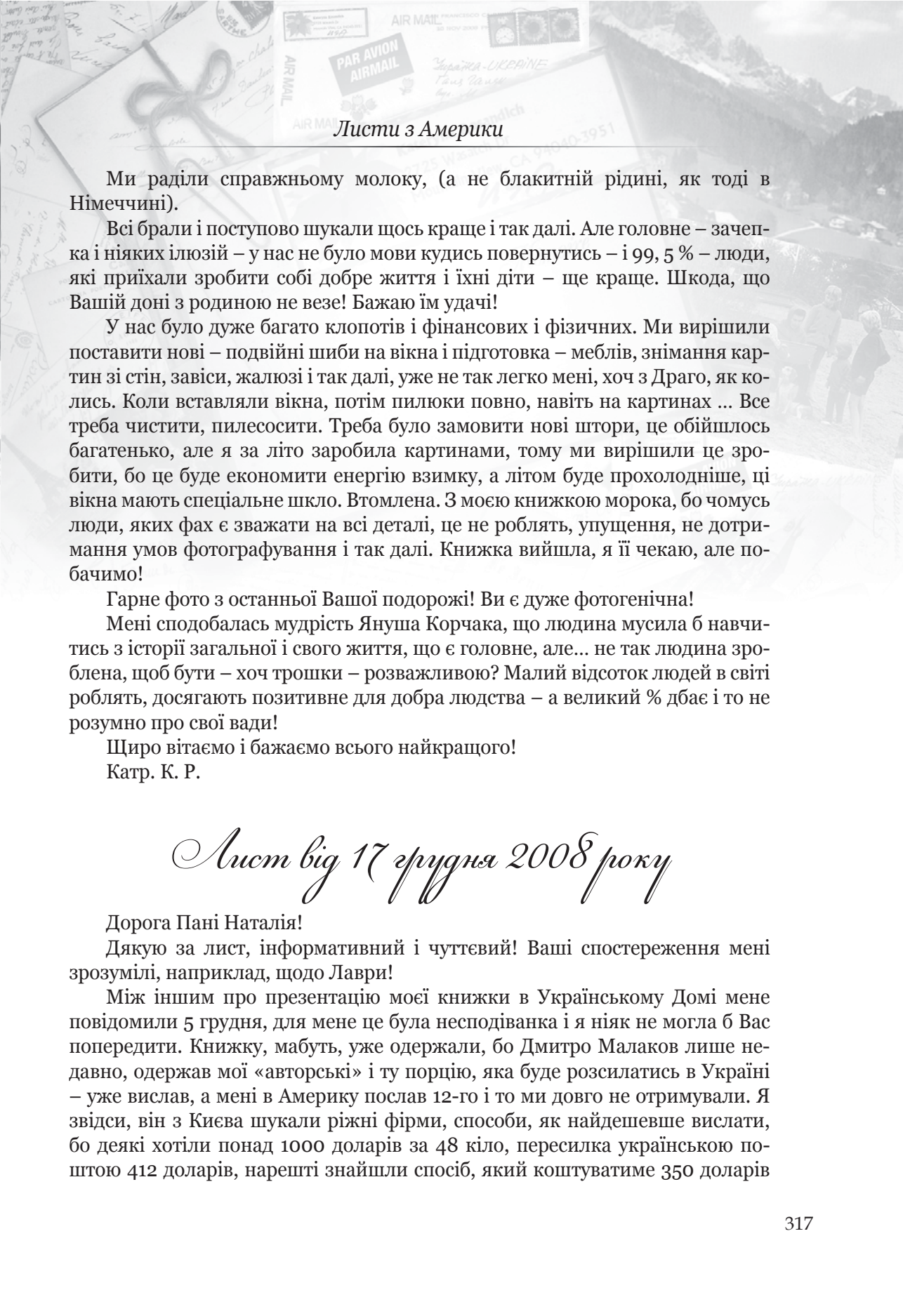
Щиро Катр. К. Р.

Лист від 8 листопада 2006 року

Дорога Пані Наталю!

Дякую за лист! Зразу ж написала Колесніковим «підтримку» короткий лист! Як же це, адже Леонід Олегович молодий і здоровий і от таке з серцем! Надіюсь, він видужає і це буде останній сердечний випадок! Як будете бачити його, або говорити з ним, прошу вітайте від нас!

Мені дуже шкода, що в Канаді справи з Вашою родиною не йдуть, як хотілось би! Можливо, їх надії були ідеалістичні, бо початки в «Новому Світі» важкі – дуже рідко можна одержати роботу з фаху, а починати слід з якої завгодно, щоб якийсь прибуток був на їжу, помешкання. Наша після війни хвиля емігрантів 1947-51 років, які їхали в Канаду, Америку, мали кращу ситуацію. У Європі після війни – табори біженців, складні умови життя, недоїдання і була лише мрія – наїстися, мати якусь порядну одягу – моя мама пошила з американської ковдри зелено-жовтого кольору, яку ми пофарбували на чорний колір, мені пальто (з SS – CC німецької зеленої шинелі, яку ми знайшли на смітнику). Дуже добра була вовна і мама пошила спідницю і ще капці з рукавів, тут в Новому Світі ми зразу почали шукати і можливості нам давали – лише сам роби собі життя.

Листи з Америки

Ми раділи справжньому молоку, (а не блакитній рідині, як тоді в Німеччині).

Всі брали і поступово шукали щось краще і так далі. Але головне – зачепка і ніяких ілюзій – у нас не було мови кудись повернутись – і 99,5% – люди, які приїхали зробити собі добре життя і їхні діти – ще краще. Шкода, що Вашій доні з родиною не везе! Бажаю їм удачі!

У нас було дуже багато клопотів і фінансових і фізичних. Ми вирішили поставити нові – подвійні шиби на вікна і підготовка – меблів, знімання картин зі стін, завіси, жалюзі і так далі, уже не так легко мені, хоч з Драго, як колись. Коли вставляли вікна, потім пилюки повно, навіть на картинах ... Все треба чистити, пилососити. Треба було замовити нові штори, це обійшлося багатенько, але я за літо заробила картинами, тому ми вирішили це зробити, бо це буде економити енергію взимку, а літом буде прохолодніше, ці вікна мають спеціальне скло. Втоплена. З моєю книжкою морока, бо чомусь люди, яких фах є зважати на всі деталі, це не роблять, упущення, не дотримання умов фотографування і так далі. Книжка вийшла, я її чекаю, але побачимо!

Гарне фото з останньої Вашої подорожі! Ви є дуже фотогенічна!

Мені сподобалась мудрість Януша Корчака, що людина мусила б навчитись з історії загальної і свого життя, що є головне, але... не так людина зроблена, щоб бути – хоч трошки – розважливою? Малий відсоток людей в світі роблять, досягають позитивне для добра людства – а великий % дбає і то не розумно про свої вади!

Щиро вітаємо і бажаємо всього найкращого!

Катр. К. Р.

Лист від 17 грудня 2008 року

Дорога Пані Наталія!

Дякую за лист, інформативний і чуттєвий! Ваші спостереження мені зрозумілі, наприклад, щодо Лаври!

Між іншим про презентацію моєї книжки в Українському Домі мене повідомили 5 грудня, для мене це була несподіванка і я ніяк не могла б Вас попередити. Книжку, мабуть, уже одержали, бо Дмитро Малаков лише недавно, одержав мої «авторські» і ту порцію, яка буде розсилатись в Україні – уже вислав, а мені в Америку послав 12-го і то ми довго не отримували. Я звідси, він з Києва шукали різні фірми, способи, як найдешевше вислати, бо деякі хотіли понад 1000 доларів за 48 кіло, пересилка українською поштою 412 доларів, нарешті знайшли спосіб, який коштуватиме 350 доларів

Катерина Кричевська-Росандіч

– велика різниця. Щодо назви моєї книжки, то я не поклонниця «високопарних» висловів, або впадання в сентимент, який доходить до сюсюкання! «Душа моя рветься», «Рани мого серця», «Незагоїне серце», «Матусю моя, Тебе пам'ятаю» і так далі.

Ніжні дурні слова, лопотання я признаю лише, коли це торкається малих тварин і дітей, а впадання в глибокий сентимент – це не в моїй натурі!

Я також скептик – оптиміст, як американці кажуть: як дивитись в шклянці вода, одні кажуть (буквальний переклад) шклянка напів повна, а другі – шклянка напів порожня, так і люди – я не збираюсь, щоб мене «спасали», занадто багато цікавого, корисного є в житті поки живу і його треба жити, а не думати про потім і як вони вибрані – будуть спасені! ХА!

Готуюсь до Різдва – напекла пиріжків з м'ясом, пиріг зі свіжою капустою і яйцями, мазурки буду робити, холодець, дістала свинячі ніжки, замаренувала рибу, як моя мама робила, свят – вечір празнуємо у нас – традиційно, сват буде, діти і онука. Ялинка вже прибрана, подарунки під нею. Я печу 12 ромових бабок для всіх, хто нами опікується – це лікар, дантист, дантист – хірург, лікар, який спеціалізується по ступні, поштар, сусіди. Зараз всі прикрашають хати зовні і всередині, запрошують в гості – тут все іде перед святами, а в Європі – після!

Щодо Росії, то поки Україна буде де вона є, Росія буде відмовлятися від всього, що Україна сторіччями постачала від сировини до талантів в літературі, мистецтві, театрі і так далі, все під російською маркою. Росія не може відмовитись, звикнути, а ще і сама Україна поки не матиме справжніх патріотів – державників, які думатимуть про народ, державу і не боятимуться сказати Росії – «НІ», доти буде, що є. Адже досі, як і завжди, чи біла, чи червона Росія – багатьом українцям – мама! От ту ж Лавру в Києві так легенько здали Російській церкві! Це просто розум не може збагнути! Комплекс історичної архітектури, робота, досягнення українських архітекторів, художників, робітників – і при чому тут Російська церква? Мені абсолютно не зрозуміло при чому тут чужа якась церква? Можуть мати росіяни де-не-де, якщо їм хочеться російську церкву, але не найбільше, найкраще, найісторичніше – для Росії?! Отак віддали, не питаючи народ, не питаючи нікого!

Я бажаю Вам приємних свят і здоров'я в Новому Році, цікавих подорожей, нових інтересів і всього найкращого!

Радію, що Ваші в Канаді мають покращену ситуацію!

Тримайтесь! Сердечно вітаю Катр.

Лист від 5 січня 2007 року

Дорога Пані Наталя!

Дякую за лист від 21 грудня і такі гарні компліменти щодо моїх спогадів і зовнішнього вигляду книжки. Проект був мій, колір обкладинки – це глизна (або червона охра), якою ще до християнства обмазували «сліпу» задню стіну хати од злого духу. Я ще добре пам'ятаю села, хати з червоною охрою: помазана задня стіна, стайня, де тварини, призьба і долівка! Я люблю цей колір і він зв'язаний у мене з дитинством і уже в Америці з індіанськими взорами, виробами, посудом – це їх колір теж! Чорна фарба піддашку – ККР – я хотіла, щоб не було шаблонно, а стримано і інакше. Мапам також я хотіла дати зорову дорогу: де, куди ми їхали і так далі. Ви дуже добре помітили – «сповідь вільної духом людини». Мені це дуже сподобалось, бо я власне завжди прагнула не бути залежною від когось, чогось і так далі.

Нам також сподобалось, що Ви написали про колишнього міністра внутрішніх справ: «Говорити можна теоретично, а роби, як наказують!»

Свята були у нас для Драго і мене не дуже веселі, бо ми мусили нашу собаку, майже 16-річну усипити. Вона дуже страждала від артриту, падала, не могла встати, вночі падала і кричала. Драго був особливо до неї прив'язаний, а вона до нього і рішення було його, щоб вона більше не мучилась. Але він це переживає дуже. Під час свят – занадто багато всього, хоч приємно бачити знайомих, але ... я втомилась і емоційно і фізично і прагну буднів. Дякую за фото родини в Канаді, надіюсь, що вони улаштовуються і звикають.

Я одержала лист від Колеснікова, він цікаво оповідає, як його лікували, вже добре себе почуває і прислав гарні фото українських краєвидів, його дочка теж робила фото. Я хочу після всіх святкувань почати систематично коректувати мої спогади англійською мовою і малювати, бо коли прийде весна, буде додаткова робота в садку. Весною наша дочка буде мати більше часу і почне редагувати англійський текст спогадів. Тоді треба буде шукати видавця в Америці або Канаді. Ви мусите докінчити Вашу книжку, надіюсь, що доживу і прочитаю.

Поки Вам бажаю в новому Році всього найкращого! Щоб все виповнилося, як Вам хочеться!

Щиро вітаємо Ваші Катр. і Драго.

Катерина Кричевська-Росандіч

Лист від 7 квітня 2007 року

Дорога Пані Наталія!

Дуже дякую за лист і Великодні привітання!

Я і від Вас давненько нічого не чула, добре, що у Вас все в порядку. Буде цікаво прочитати Вашу книжку про родинні відношення! Це цікава тема і завжди актуальна, особливо в наш час!

Я мала неприємності зі здоров'ям, неприємна і дуже дорога морока! Один зуб, який років 5-6 назад почав «атакувати», тоді спеціаліст підчинив його, але раптом почалися болі, виявилася тріщина, підчинили і все було ніби добре, чекала на коронку, але біль відновився і з такою силою, що треба було робити чистку каналів зуба, і чекати ще тиждень поки спеціаліст міг мене взяти. Все це чекання унеможлиблювало мою нормальну роботу, а її назбиралось багато, особливо в садку, бо у нас в січні були морози з тижні, замерзала вода і звичайно багато рослин, кущів, які не пристосовані до морозів, – померзли, треба було чекати весни, вона пізня у нас, дивимось, чи щось з коріння виросте... Багато роботи і, нарешті, тепер починаю інтенсивно працювати. На жаль, роки – 80 даються знаки. Втоплююсь, не можу швидко відновити сили, як колись!

Завтра на Великдень прийдуть діти і знайомі – Великдень цього року випав так, що православні і католики празнують разом.

Що робиться у Вас в Україні, навіть, уже не дивуюсь і не переживаю, більша загроза є загальносвітова: людина зі своєю жадібністю, егоїзмом губить і нищить природу, тварин, океан і скоро за 20-30 років частина землі затопиться, тоді і українським багачам, президентам треба буде думати за свою шкуру і що з їх дітьми буде!?

Почала перекладати мої спогади англійською, надіюсь до кінця року зробити...

Щодо домашніх тварин, то до мене приходять «нахлебники», кішка сусідів навпроти і з рогу – кіт – регулярно приходять поїсти, також сунце приходять і «хазяйнує», мушу усе забирати з надвору (фрукти). Тепер, коли немає нашої собаки, – тварини люблять приходити, деякі коти люблять спати на веранді. Собаку не збираюся заводити. Драго досі дуже сумує за своєю улюбленицею, надрукував багато фото, коли вона була зовсім маленькою.

Оце поки такі справи.

Бажаю Вам, родині всього найкращого, успіхів, добробуту!

Щиро Ваша Катр.

Лист від 24 травня 2007 року

Дорога Пані Наталя!

Прочитала Вашу книжку! На 100 % згодна, бо в багатьох речах так само думаю. Дякую за цитату з моїх спогадів, слова моєї мами!

Спочатку, щоб не забути, напишу про лист, який я одержала від бабусі, яка любить свою внучку! І не тільки вона, а батьки, дід і баба (особливо). Це якраз ілюстрація до Ваших думок, як не робити з дитини «кумира»! Бабуся прислала мені відбитки картин, мальованих онукою, фото онуки у 14 років в березі стоїть з палітрою, пензлями в позі! Дівчина вже була на різних конкурсах, виграла премії. Бабуся і вчителька малювання просять мене написати моє враження про її творчість! Ще раніше я чула про «геніальність» дівчинки, тепер вона їде з бабою до Львова на конкурс, дівчина має талант, безумовно, але те, що вчителька їй дає – є статичне, без руху, вона рисує непогано, її ілюстраціям, або речам, зробленим із голови бракує знання і техніки. Тенденція родини – робити з дитини – STAR – Зірку! Не стільки зміст, скільки ефект. Я мучилась, як відповісти щиро, але щоб не образити і дати мою пораду професійну, бо вона потребує техніку, живу натуру, читати казки, міфологію, літературу, вчити українську хатню архітектуру, костюми і взагалі збагачуватися, якщо це є стиль реалістичний. Вчити її пропорціям фігури, як вона зроблена (кістяк + мускулатура), рух! Композиція, плани – перший, дальній і так далі. Є стільки речей, які як абетку треба знати, щоб мати вправну руку, впевненість і тоді виходить вільно, «без поту і крові», як мій дід казав. Раптом бути геніальним буває рідко, може Мікеланджело був, але це дитина не є М. А. І я впевнена, що пхають, хвалять її занадто. Я старалась написати делікатно, але не «кричала», яка геніальна у них дитина!

Також Ви зачепили стільки точок, з якими я мушу весь час стикатись! Про «ниття», про свої хвороби, ліки! Але в моєму випадку звонять, нарікають мені (я підозрюю, що дітям не нарікають, їх не слухають, а тоді згадують!) О, позвоню Катрусі, це моя кума так робить. Ви дуже правильно сказали – це мої думки, що кожна людина мусить мати своє життя. Я хотіла в моєму житті бути людиною, жінкою, матір'ю, але залишитись людиною з моїми цілями, досягненнями і бути приготованою на старість, на всякі непередбачення. Я Вам скажу, як марно люди тратять свій час і інших тим, що не мають що робити! Особливо, коли люди живуть довше, багато не знають, що робити із собою. Але є гарні випадки: мама моєї сусідки – 86 років – працює в крамниці по 10-12 годин на день і то фізично, їде автотом, в церкві працює і коли їздить в гості до моєї сусідки, то ми збираємось і їдемо тинятись по «барахолкам», а потім в якійсь дешевий ресторан на обід – то вона (мати) має черевики на обцасах на 9-10 см... *Закінчення відсутнє.*

Катерина Кричевська-Росандіч

Лист від 22 червня 2007 року

Дорога Пані Наталія!

Щодо того, що я Вам писала про «виписання» дитини моєї приятельки на сцену успіхів, то я так само дивлюсь, підтримка, заохочення це одне, а робити з дитини голлівудську зірку – це просто гріх! Я написала лист в делікатній формі про те, що треба розвивати техніку, уяву, навіть знання хімії (як розводити деякі фарби, реакція їх...). Всі ці речі треба знати, бо «почивать на лаврах в 14 років» ще зарано. Я думаю, що бабуля і решта родини, чекали іншого типу листа, але я не можу кривити душею і брехати лише, щоб задовольнити їхні амбіції.

Щодо того, що «єдиної» подружки так і не знайшли – це тяжче у старшому віці, молоденьким це легше. У мене є приятельки, але не кожна є на 100 %, з якою я можу говорити на всі теми, у кожній є боки, які я не торкаю, але разом з тим я їх поважаю, інакше я не могла б з ними спілкуватись. Одна з моїх близьких приятелек з молодості (вона в моїй книжці) на старості змінилась, на жаль, не знайшла чим зайнятись цікавим і корисним, щоб не «нудитись і прислухатись що де болить...». І от «от нечего делать» вона звонить з Канади і починає...про те, інше, про болячки, ліки і так далі. Коли питає: «Як ти, Катю?», то не слухає відповіді, а слухає лише себе. От 2 дні тому вона зателефонувала і я зробила експеримент: вирішила її перевірити, чи вона чує, що я кажу. На запит, як ти, я їй кажу, що 2 дні тому був серцевий напад, мусила бути в лікарні і так далі. На це нормальна людина реагувала б, а вона далі описувала якусь жінку, яка приходить до неї чистити.

Добре, що з Драго я можу говорити, дискутувати на різні теми, це в подружжі є головне, мені здається. У нас поки приємне літо, не жарко. Наша вуличка готує святкування дня народження Америки – 4 липня. Вулицю закриваємо для руху: ставимо столи, їжу, буде великий торт, діти матимуть парад, ігри і у нас багато нових молодих сусідів, це буде шанс, щоб всі пере-знайомились. Колись давно старожили робили це кожен рік, а оце після 20 років наш ріг вулиці – старожили, вирішили відновити цю традицію. Драго робитиме фото.

Працюю над перекладом і переробкою моєї книжки англійською.

Бажаю всього найкращого. Щиро Ваша Катр.

Лист від 4 вересня 2007 року

Дорога Пані Наталія!

Дякую за лист і фото, Ви гарно виглядаєте і лісок і квіти на першому плані дуже кличуть! Чарівно. Мій чоловік сказав, що таке симпатичне місце і що таких місць уже мало залишилось!

Довгого листа писати не можу, бо ось уже 3 тижні в шийному 7-ому позвонку зачिमився нерв, який іде біллю в ліву руку, плече, кисть руки. Лише 31 серпня на 10 хвилин могла зловити мого лікаря, який на слідуючий день виїздив на місяць. Дав сильні протизапалюючі ліки, які прийматиму 3 тижні (кортизон). Перші 2 дні зразу полегшало, але зараз знову відновилось – при нагинання голови відновлюється біль, а в кожному житті обійтись без цього не можна! Початок вересня гарно відсвяткували моє народження з дітьми і сусідами і Україна згадала, багато звонили і це приємно! Але кожен рік я почуваю, як меншає сил! 81 рік! Колись навіть уявити не могла! Раніше – літом погода була приємна, літо не жарке, може 2-3 дні за ціле літо були гарні, якраз в день незалежності, коли наша вулиця святкувала, зачинившись з обох боків: ігри, паради дітей, обід (кожен щось приніс). Але було жарко і я не добре себе почувала, мусила бути в хаті.

А зараз літо (або індіанське літо) починається – гарячі дні і пожежі в лісах, особливо на півдні Каліфорнії. Орхідеї зараз – нічого не роблять, ті, що на дворі, починають цвісти в січні і цвітуть 4 місяці, а нова спіральна орхідея (темно лілова з білим) починає новий паросток, який, думаю, буде цвісти під Різдво. Це був подарунок і живе у мене в робітні, кожні 6 тижнів дістає спеціальну їжу і сидить в коритцях з водою. Пізніше напишу щось більш цікаве, бо мушу розігнутись зараз.

Щиро вітаю, бажаю натхнення і успіхів в задумах!

Тримайтесь!

Катр. і Драго Р.

Лист від 26 січня 2008 року

Дорога Пані Наталія!

Дуже дякую за лист, новини зі статтею та фото! Вам повезло, що погода була приємна і тепла, коли Ви були в Каліфорнії. У січні почались шторми, вітри, холодні дощі і, навіть, сніг в наших районах. І дощ і сніг нам дуже потрібні, але холодюка, ми вже відвикли, по-моєму це вперше взимку я мерз-

Катерина Кричевська-Росандіч

ну в хаті, але може це просто старість! Кінчилися свята і я займаюсь зараз сортуванням листів і інформацій, які одержала, між іншим, від Колеснікова і частково (в останньому листі) дуже важлива інформація забутих, загублених картин Федора Кричевського (сестри Кричевські і менша – «Запускають змія»). Ці речі були загублені і Валентина Рубан, яка зараз пише 2-ий том про Кричевських і саме про Федора Г. Кричевського, аж підскочила, коли я у неї спитала, чи вона знає про ці картини? Вона декілька років шукає ці картини, щоб і їх включити в біографію Ф. Кричевського, але ніде, ніхто не міг їй сказати, куди вони ділись. Драго робить копії цих фото і завтра я посилаю до В. Рубан, щоб вона могла зайнятись історією цих картин.

Наступного тижня знову починаю мій переклад книжки англійською. За цей час я дізналась про багато нових видавництв...

На жаль, у Драго і, частково, у мене почались проблеми зі здоров'ям, Драго мусить пройти всякі випробування, нам обом треба знизити вагу, а Драго мусить знизити тиск крові, особливо верхній. Часу виходить дуже мало з домашніми турботами, тепер погодою, а дні біжать дуже швидко.

Тому, щоб зробити диск творчості Кричевських, треба обом нам сісти і вибрати з маси фото найцікавіші, поставити на DVD кожне. Це візьме декілька днів, бо їх дуже багато, мусимо бути терпеливими – Музей.

Я вже казала Драго, що відкрию офіційну агенцію – інформаційно-детективну, бо багато інформації, яку люди хочуть знати зникає, деякі знавці – відходять, деякі заліниві і нічого не дають, або вижили з ума! Я без кінця мушу писати, відповідати телефоном і так далі і часто спростовувати ідіотства, які хтось пускає в internet, там повно брехні під соусом компетентних інформацій. Коли ми зробимо DVD, то пошлемо самі – бо це ж не тяжко! За це не турбуйтеся.

На все добре, тримайтесь, бажаємо здоров'я, успіхів, натхнення! Хай 2008 буде Вам щасливий, удачний і цікавий!

Щиро Катр. і Драго Р.

Лист від 30 квітня 2008 року

Дорога Пані Наталія!

Щодо Олександра Довженка, то я пам'ятаю його постать, але мені було 4–5 років, коли знімалась «Земля» – фільм, який став його зіркою, який в 1958 році в Брюсселі дістав нагороду найкращого фільму, зробленого в 30-х роках. Я знала про Довженка лише тоді з розмов батьків! Вони вважали його дуже талановитим, цікавим, але ... потім уже дорослою з розмов батька мого – була реальність того, що Довженко не втримається, бо занадто він

Листи з Америки

українець і хоч офіційно, ніби прорадянський, але сама його суть не в'язалась зі сталінськими ідеями. Знищити його може і боялись, але в Москві, як Ви пишете – ГУЛАГ. Я пам'ятаю на зйомках «Землі» в селі Яреськи, часом ми з мамою дивились і я пам'ятаю його постать з рупором.

Реальність починає нагадувати, що живемо не вічно – двоє знайомих мого віку за один тиждень померли! Мушу ще багато зробити, а сили вже не ті!

Бажаю Вам тепла, успіхів, задоволення в роботі і, головне – здоров'я! Драго і я сердечно вітаємо, Ваші К. і Д.

Лист від 2 червня 2008 року

Дорога Пані Наталія!

Дякую за лист. Я також бачу, що пошта в Україні «пішла вниз». В Києві – листи пропадають. Дуже важливий конверт з листами письменника Мальченка, який я послала Галі Галян, так і не прийшов: недбалість, беззаконність і байдужість. Це, між іншим, хвороба, яка розповсюджується по всьому світу, 21 сторіччя – професійність не рахується, це – сторіччя аматорів! Тобто «кожна кухарка може керувати державою» чи щось в цьому роді, техніка створює цю можливість і ті, які за гроші використовують це ідіотство, пропагують теорію – все можна, всім можна, всі можуть! На цьому роблять величезні гроші – а культура їде вниз і ... евентуально щезає!

Дуже мені прикро, що Вашу книжку про Леся Українку не прийняли до друку. Але і тут теорія, сказана вище, якби книжка була про якусь модну «кричалку», або модель – надрукували б! Леся Українка – не модно.

У нас також холодна, довга весна, а тепер і літо, обставини в Каліфорнії: все дуже сухе, велика небезпека диких пожеж (тобто ліси над океаном), уже було два тижні назад величезна пожежа більше 4000 гектарів і 36 будинків згоріло. У нас два дні повітря було повно диму, радили не виходити на двір, і небо було сіре, без сонця, зараз затушили. Наш зять посилав $\frac{3}{4}$ своєї команди і машини на допомогу, як і всі райони Каліфорнії.

Багато роботи в садку, добре і пишно цвітуть троянди, бо не жарко. Я посадила 4 помідори у великих кадках, але їх прогрес дуже повільний, бо немає тепла, особливо вночі.

Відчуваю всі кістки. До 12 годин дня роблю все потрібне не дуже думаючи, а після 12-ої мушу себе заставляти. Це вже – показник старості...

Катерина Кричевська-Росандіч

Лист від 28 липня 2008 року

Дорога Пані Наталія!

Вчора були Ваші діти у нас і принесли Ваш пакет і фотографії! Дуже дякую! Я радію, що Вам повезло з виданням книжки і що умови не погані.

Те, що робиться в Україні нам знайомо, бо є не лише новини, але й спілкування з Києвом і Ваш син вчора в розмові найкраще, найрозумніше висвітлив не лише ситуацію в Україні, але дуже правильно аналізував її! Взагалі Драго і я цілком погоджуємось з його поглядами і на Америку. Його розумна голова зробила дуже приємне враження на нас! Ви мусите бути гордою, що це Ваша дитина!

Про наші каліфорнійські пожежі, діти, я певна, Вам оповідали. І нас, особисто, теж торкнулось: батько нашого зятя тричі мусив евакуюватись з його хати і кожен раз не знав, коли повернеться назад, чи вціліє його хата. В цьому році все сухе як порошок і 95 % всіх пожеж почались з «сухої» блискавки і вітру, які однією жариною запалювали акри і акри лісу. Досі понад 1 мільйон акрів згоріло по всій Каліфорнії і знову дуже близько біля відомого національного парку Йосеміті (Ви, здається, їздили туди) почалась пожежа.

Я концентруюсь сильно на перекладі моєї книжки, щоб видати на початку 2009 року маленьким тиражем для цікавості моїх знайомих, друзів, а не для продажу. Іде не так швидко, як писала спогади, бо, особливо тепер, цей рік помічаю, як забуваю слова, уже не кажучи про те, що покладу щось десь і не можу знайти. Енергії меншає, а робота та сама, часу все менше.

Про ресторан біля Диканьки я чула, здається, від Колеснікова і він прислав фото, видно, що популярне місце!

Дякую за фото маленьких ластовенят, це мені нагадало дитинство, у нас у вікні столової, в помешканні в Києві завжди було два гнізда і кожного року виводились ластівки і їх щебетання зв'язано з дитинством. Тут в Каліфорнії я не бачу ластівок. Я годую різних птахів, від горобців, ще різні інші, назв в українській мові не знаю, не думаю, що деякі є в Україні, і до ворон, які їдять все – вранці викидаю їм все, що залишилось з обіду, наприклад, сьогодні жменя макарон з'їли. Багато горлиць: в садку велика посудина, де всі п'ють воду, а деякі купаються, просто пірнають головою у воду і часом так хвилин 3-5!

Розбираю всі книжки, сортую, роздаю в бібліотеки шкіл, дещо в Академію Наук у Нью Йорк, дещо в Україну, але пошта дуже дорога на таку вагу. Нещодавно мені прислали альбом-книжку про життя Владики Мстислава, родича Петлюри, полтавчанина (Степан Скрипник до висвячення). Знаю його і його дітей з 1941 року. Книжку написав Дмитро Степовик¹, видано в Україні. Цікаво, бо багато нагадало часи війни, німецькі табори і так далі. Але автор

Листи з Америки

також багато повидумував, син Владики – Ярко Скрипник підтвердив мені, що Степовик «розводить романтику» для ефекту, бо це цікавіше!

Кінчаю – сьогодні понеділок – багато роботи. Онука була у нас два дні, і хоч дуже приємно з нею, але вона як заведений мотор! Я втомлююсь!

Бажаю Вам гарного літа, цікавих подорожей!

Щиро вітаємо Вас ми обоє – Ваші Катр. і Драго.

^{1.} *Степовик Дмитро (1938 р. народж.) – український мистецтвознавець, лауреат Національної премії імені Тараса Шевченка*

Лист від 30 серпня 2008 року

Дорога Пані Наталіє!

Про погоду...

Політика в Америці – можна лише плюнути! Все те, що я вчила і потім присягала, коли стала громадянкою США, зараз не варте нічого! Всі стандарти – знижені, на закони не звертають уваги, брехня стала офіційною!

Я закінчила $\frac{3}{4}$ перекладу і тепер треба редагувати, але зараз стала перепона в роті, зуб, на якому сидить місток, має на одному з двох коренів «хворобу», треба робити операцію, яка теж може бути краща, або гірша, чи спасуть зуб, чи все (міст) треба буде виймати. Гроші страшні. До того, ліки, які я приймаю на зміцнення кісток в тілі – діють на кров і аналіз показав, що «гоєння» після операції не є на 100 %, а лише на 75 %. Будуть спочатку «пробну» операцію робити, надріз на яснах і тоді побачать, як я гоюсь! Це мені на старості років потрібно!!

У нас дуже все особливо, їжа подорожчало! Курка, яка в Америці, в Каліфорнії, рахувалась найдешевшим м'ясом, так підскачила, що тепер стане святковим!

Раптом американці схаменулись і рекламують давно забуті практичні правди: сушити білизну на дворі на мотузці з прищепами! Готувати обід вдома! Як варити суп, виключити світло, коли нікого немає в кімнаті, почали говорити про залізницю і інші «нормальні», принаймні для мене, речі!

Бажаю Вам успіхів з виходом книжок! Щодо подій в Грузії, то це не є несподіванка, адже біла, червона чи кольорова (знову двухглава!) Росія має і мала психіку, натуру, традицію імперії – їй бути «голій» без її менших братів, це величезна рана, травма! Спочатку Грузія, але Росія рано чи пізно; зараз – скрито, а потім придумає щось, щоб менший брат (Україна) знову пішов під «крильце»!

Катерина Кричевська-Росандіч

Я знаю, що таке гарно їсти! Зараз ми їмо наші помідори і яка ріжниця!
Одна приємність!

Тримайтесь, здоров'я, творчих сил і вдачі щиро бажаємо Вам!
Ваша Катр. К. Р.

Лист від 26 вересня 2008 року

Дорога пані Наталія!

...У мене відношення з Колесніковим – офіційні, привітні і якщо є якийсь питання, то лише про мистецтво, не збираюсь дискутувати на політичні теми з ним, або пересвідчувати його в українських поглядах, адже причини таких як Колесніков їдуть дуже далеко в старовину російської імперії, царів, психіку народу, або політики, бо все належить Росії – землі, багатства, мова, досягнення, таланти, винаходи, мистецтво і так далі є російське (те саме вдовбував в голову своїм Гітлер), на жаль – ця сторінка біла чи червона, пропаганда діяла і далі діє на українців – підсвідоме почуття меншовартості діяло і діє – от Вам і Колесніков і таких в Україні половина, а то і більше. Таких як той петербурзький меценат¹ – мало. Наприклад, тут в діяпорі, а особливо серед галичан, не можуть зрозуміти – чому тепер при 17-річчі незалежної України, в столиці 99,5 % населення говорить російською мовою? Як звичка – (що є найсильніше почуття) раптом переключитися на українську мову? Тільки тому, що є нове слово НЕЗАЛЕЖНА. Навіть ті, які є патріоти, українською дома звикли висловлюватись, говорити, почувати, сваритись – російською мовою. Діаспора, особливо галичани, це не розуміють. До другої війни пів відсотка інтелігенції говорили вдома українською мовою (на моє щастя мої батьки належали до цього 1/2 %). Звичка! Але це не мова у Колеснікова і таких як він – це мама-Росія!

Багато не можу писати, бо вчора мала 3-годинну операцію в щелепі – і сьогодні почуваю не на багато краще, ніж після операції. Але мушу трохи рухатись і не весь час лежати.

У нас уже є подих теплої осені. Гарно жовтіє листя, рано!

Напишу більше пізніше!

Ще раз гратуляції, як кажуть галичани!

На все добре, Драго і я щиро вітаємо! Ваша Катр.

¹ Волик Михайло, уродженець Полтавщини, мешканець С. Петербурга, який активно співпрацював по налагодженню культурних зв'язків українців з росіянами...

Лист від 21 листопада 2008 року

Дорога Пані Наталія!

Дякую за лист. Почну з інформацій про В. Г. Кричевського: він збирав з дуже молодих літ інформацію, зразки про українську народну культуру і це робив все своє життя. Під час НЕПу, в середині 20-х років в Одесі розгорнулася українська кінофабрика. Діда запросили бути художнім керівником і там також працювали молоді письменники, художники (в тому числі і мій батько), там Юрій Яновський працював з В. Г. Кричевським і дуже поважав мого діда, в одному з його творів вивів в романі його постать. Федір був брат Василя Григоровича – портретист, жанрист, мав хату в Шишаках і там в Шишаках є меморіальна дошка Василю і Федору Кричевським. Хату під час відступу німці пограбували і спалили.

В 1926 році Одеська кінофабрика поставили чорно-білий фільм «Сорочинський ярмарок», який знімався на околицях Сорочинців і художнім керівником був мій батько Василь Васильович Кричевський. В 1929 році батько переїхав у Київ і працював у Київській кінофабриці, і в 1930 році був зроблений фільм «Земля», режисер О. Довженко, цей фільм на кінофестивалі в Брюсселі одержав першу нагороду за його модерний підхід і за найкращий фільм 30-х років!

Довженко був унікальна людина, але ... Москва (Сталін боялись таких, навіть комуністів, бо це були українські комуністи і дивились інакше, як перший провід в Україні – Любченко і так далі, Сталін не допускав інший комунізм – лише його версію), знищити Довженка відкрито – було небезпечно, але створити умови, щоб він не міг робити, як він хоче – зробили. Покликати, наказати, в Москву!

Батько мій, знаючи Шишаки, Яреськи і Сорочинці, порадив Довженко знімати фільм «Земля» в селі Яреськи, також селяни знімалися і заробляли трохи крім проклятих трудовнів. Ми, моя мама, батько і я провели ціле літо в селі Яреськи, знімали кімнату у селян, харчувались в «столовій», створеній для кіноперсоналу. Я пам'ятаю досить багато і описала це в моїх спогадах.

В 1939 році Київська кінофабрика поставила кольоровий (перший в Україні) фільм «Сорочинський ярмарок», художній керівник мій дід Василь Григорович Кричевський. Знімався цей фільм в селі Сорочинці і коло нього. У мене є цей фільм, я купила його в Канаді (перероблений на касету для телевізії).

Величезні колекції українських народних костюмів, кераміки, вишивок і так далі, уже не кажучи про велику кількість картин діда були знищені

Листи до Л. О. Колеснікова

2013 рік

Колесніков Леонід Олегович (1951 р. нар.) – вчений, кандидат біологічних наук, художник-пейзажист-аматор.*

* **Полтавіка.** Полтавська Енциклопедія. Том 9. Образотворче і декоративне мистецтво. Книга 1: А-Л. Головний редактор О. А. Білоусько.-Полтава ТОВ «АСМІ».-2015.-С. 606.

Один з небагатьох полтавських кореспондентів Катерини Росандіч, хто кілька разів відвідував її маєток у Каліфорнії, передавав із Полтави книги, монографії, енциклопедії про її мистецький рід, спілкувався з нею, чоловіком її Драго, робив знімки, а потім знайомив з цією хронікою любителів мистецтва. Почав листуватися з американською художницею з 2003 року, збереглося 4 листа, світлини та репродукції, а також величезний масив американських краєвидів, найбільше всього Каліфорнії на електронних носіях.

Листи від 1, 23 січня, 17 жовтня та 7 листопада 2013 року

У перших двох від 1 та 23 січня ККР дякує за світлини виставки мистецької родини Кричевських у Полтавському краєзнавчому музеї, її родичів (Василів Лінде та Дункан), які були на відкритті виставки, вносить ясність у помилковість визначення фотографічного зображення, придбаного колекціонером Олексієм Петренком з думкою, що це – В. Г. Кричевський, передає вітання і сувенір полтавській мисткині Оксані Лесевич.

У двох останніх від 17 жовтня, 7 листопада дякує за відмінні світлини

Катерина Кричевська-Росандіч

садиби Володимира Короленка, де порівнює американський і український ґрунт: «...Усадьба Короленко напонила мене наш визит в сентябре 1993 года, когда садовник копал клумбу около дома писателя и Драго был очарован землей и говорил: смотри какая черная, пушистая почва! Так как у нас не земля, а глина! Когда мы построили наш дом и садили деревья, кусты, Драго выкопал яму метра 1-1,5 и мы налили воду туда. Она стояла там 3 недели...». «... Я одно время тоже занималась пастелью – масляной, она не такая «рассыпчатая» и держится лучше. Потом я покрывала ее специальным лаком, пока держится...».

«Спасибо, как всегда за чудные фото с пейзажем! Драго особенно нравятся места еще дикие с лесом, долинами, речками, где природа без человеческого «втручання»! У нас даже в национальных парках (горы, озера и так далее) все же – полно следов цивилизации и людей!

Очень красивые речки, Ворскла! И полно настроения! Сядь и пиши! Драго напечатал все фото и я всем показываю! А грибы! Напомнило мне детство! Я очень любила поджаренные маслюки в масле и маринованные опеньки! Моя мама знала грибы и даже, когда мы были в лагере в Германии (Баварии), около леса, мама ходила туда и собирала грибы и мы имели приятную перемену в «меню» вместо лагерной «бурды»!

Листи до О. М. Петренка

2015-2017, 2019 роки

Петренко Олексій Миколайович (1959 року народження) – колекціонер, меценат, дослідник мистецтва, член НСХУ (2013).*

* **Полтавіка.** *Полтавська Енциклопедія. Том 9. Образотворче і декоративне мистецтво. Книга 2 : М–Я. Головний редактор О. А. Білоусько. – Полтава ТОВ «АСМІ». – 2015. – С. 278.*

У Олексія Петренка, директора полтавського видавництва АСМІ, зберігається 10 листів з фотокопіями картин, критичними мистецтвознавчими статтями, світлинами членів родини ККР та оригіналами мистецької родини Кричевських, люб'язно подарованих пані Катериною Росандіч.

Лист від 6 грудня 2015 року

Вельмишановний Пане Олексію!

Величезне спасибі Вам за чудовий подарунок!

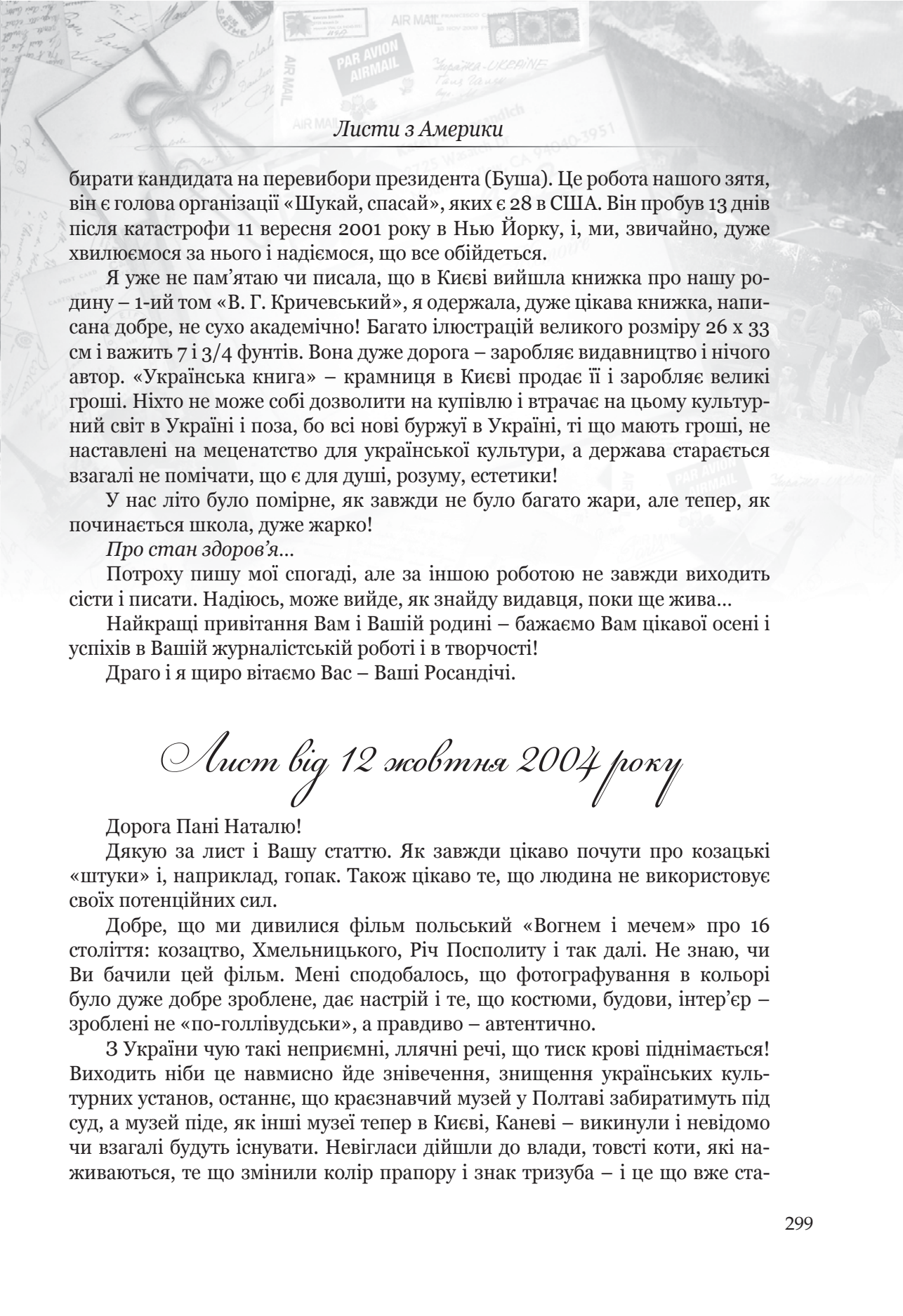
Вчора був Л. Колесніков з сестрою і її чоловіком у нас і передали полтавські подарунки. Як приємно, що полтавці так гарно і щиро до мене ставляться і не забувають прізвище Кричевських!

Леонід Колесніков мені сказав, що у Вас є питання про Івана М'ясоєдова. Я сповім Вам все, що я знаю і пам'ятаю: «У нас завжди були близькі відношення з Федором Григоровичем Кричевським, моїм двоюрідним дідом, його родиною, жінкою Наталкою і дітьми – Мар'яною і Романом. Я любила роздивлятися все, що лежало на великому столі у робочій кімнаті «діда-Феді» і він часто басом мені говорив – «не займай нічого!» Мені тоді було може років 7–8 і я була вредна і дражнила діда, беручи щось зі столу. Мій батько з

дитинства і в молодості чув і знав історії про близького приятеля діда Федора – Івана М'ясоєдова. І у мого батька в його письмовому столі в правій шухляді в папці з фото була фотографія розміром приблизно, як цей лист, Івана М'ясоєдова дуже молодого на весь зріст, голого (лише з «листочком» спереду) – в позі одного з грецьких богів – він був чудово збудований і його нагота мене не смущала, або турбувала, бо я змалку звикла до часто голих моделей-натурщиків, яких батьки наймали і їх малювали; і, коли я бачила І. М'ясоєдова фото, і знаючи книжки, наприклад «Історію грецької скульптури» і інші, я знала, що М'ясоєдов був «ідеально» збудований!

Дядя Федя мав хату-майстерню в Шишаках, на горі, з чудовим виглядом на далі Псла, високого неба. В 1937 році ми з мамою поїхали на літо в Шишаки, найняли кімнату у селян під горою. Біднота там була велика і їхня корова весь час «скидала» телят, а бідні люди дуже хотіли теля, бо це була б поміч їм, особливо, якби це була корівка і її вони могли продати. Я часто ходила «на гору» в гості до діда Феді, де в першій кімнаті – було повно етюдів, особливо, з Європи, головню італійок (коли дід і Іван були в Італії) і дід мені з'ясовував: хто, де і коли це було намальовано. Тоді він повів мене в другу кімнату, де було повно великих картин, які стояли до стіни і першу картину збоку – я побачила – «Тореадора» – дід Федя сказав – це Іван М'ясоєдов! Чудово! Розмір – велике полотно, зараз цей портрет в Київському Музеї українського мистецтва.

Дядя Федя сповідав, що Іван М'ясоєдов одружився з італійкою, вона була артистка чи в театрі вар'єте, чи в цирку – я не пам'ятаю, звали її Мальвіна. Після Революції – І. М. виїхав за кордон – і один час жив у Німеччині (це до Гітлера), дядя Федя бачився з Іваном М'ясоєдовим раз, коли він коротко був у Європі (за дозволом чи направленням з Москви, не пам'ятаю причини, щось пов'язане з художнім представництвом) і, коли приїхав назад, то сповідав цікаву історію моєму батьку: «М'ясоєдов був чудовий рисувальник і так далі, в той час в Німеччині жити з мистецтва було майже неможливо, і він почав підробляти англійський фунт (видно, англійський фунт був в той час «найміцнішим»). Мальвіна йшла в банк і розмінювала надруковані Іваном англійські фунти на німецькі марки і так вони жили. Вони (М'ясоєдови) були досить відомі і «поважаємі» і в банку ніхто не думав ближче роздивлятися ці принесені гроші – але, один раз фальшивки, видно, ще не висохли і Мальвіна пішла в банк міняти ці «гроші», та коли клерк брав, чи рахував, він помітив на руках щось як плями від чорнила, пішов до завідувача, почали дивитися і ..., пішло – поліція, суд і в'язниця (невелика і не для справжніх злодіїв). М'ясоєдов був великий любитель мистецтва і запропонував розписати каплицю в тюрмі. Директор був у захваті! М'ясоєдову не подобалась їжа в тюрмі..., то для нього замовляли і приносили з ресторану! Потім М'ясоєдов намалював портрет родини директора тюрми! Термін ув'язнення не був до-

Листи з Америки

вгий і все закінчилось добре. Потім ми чули, що І. М'ясоєдов переїхав в якусь малу країну в середині Європи – чи Ліхтенштейн (так це був Ліхтенштейн), вони там жили, мали дітей і, коли Україна стала «незалежною», здається онука приїздила в Київ, я мушу розпитати мого приятеля Дмитра Малакова, Музей історії Києва, тепер він на пенсії, він знатиме, тоді допишу.

Я передаю Колесніковим дві останні книжки: мої спогади життя і альбом художніх робіт мого батька і моїх.

8 грудня 2015.

Додатково дізналась, що М'ясоєдов в кінці життя переїхав в Бразилію і там помер у 1953 році. Також я раджу Вам звернутися за додатковою інформацією про Івана М'ясоєдова до Галі Галян в Краєзнавчому музеї, Полтава, вона багато знає про нього.

Я хочу передати Колесніковим Вам картини мого батька і мої. Шкода, що великі речі він не зможе перевезти.

Бажаю Вам, Вашій дружині і Родині веселих свят і в Новому році – здоров'я, успіхів і всього найкращого!

З пошаною, сердечно – Катер. К. Росандіч.

Короткий лист вельмишановному пану Олексію від 20 грудня 2015 року зі статтею Анатолія Коваленка «Український світ у творчості Івана М'ясоєдова» // Образотворче мистецтво № 3-4, 1999. Київ. Цю статтю надіслала ККР Галина Галян.

Лист від 6 лютого 2016 року

Вельмишановний і дорогий Пане Олексію!

Дякую і дякую за чудовий подарунок – вчора прийшов тяжкий пакунок – сюрприз! Як було цікаво дивитися і читати про Кричевських в цьому 9-ому томі – енциклопедії! Певно, я ще лише передивилася, бо якраз багато діялося у п'ятницю і сьогодні лише встигла послати Вам в жовтому конверті фото робіт потроху всіх Кричевських, те що я мала під рукою. Може буде цікаво і пригодиться. Також подивилася на Драго комп'ютері Вашу подану адресу нової галереї творчості для художників. Цікаво і різноманітно!

В енциклопедії дещо не так! Наприклад, моєї мами ілюстрації Олени Кричевської – ілюстрації на сторінці 658, №1 – «Моя мати» – це не є робота моєї мами і нікого з Кричевських. На сторінці 659 – «... в 1943 р. Катерина Кричевська – організувала в Києві свою першу персональну виставку (?) – ні в Києві була друга велика виставка українських художників і цим разом запросили і учнів художньої школи, наприклад Георгія Малако-

Катерина Кричевська-Росандіч

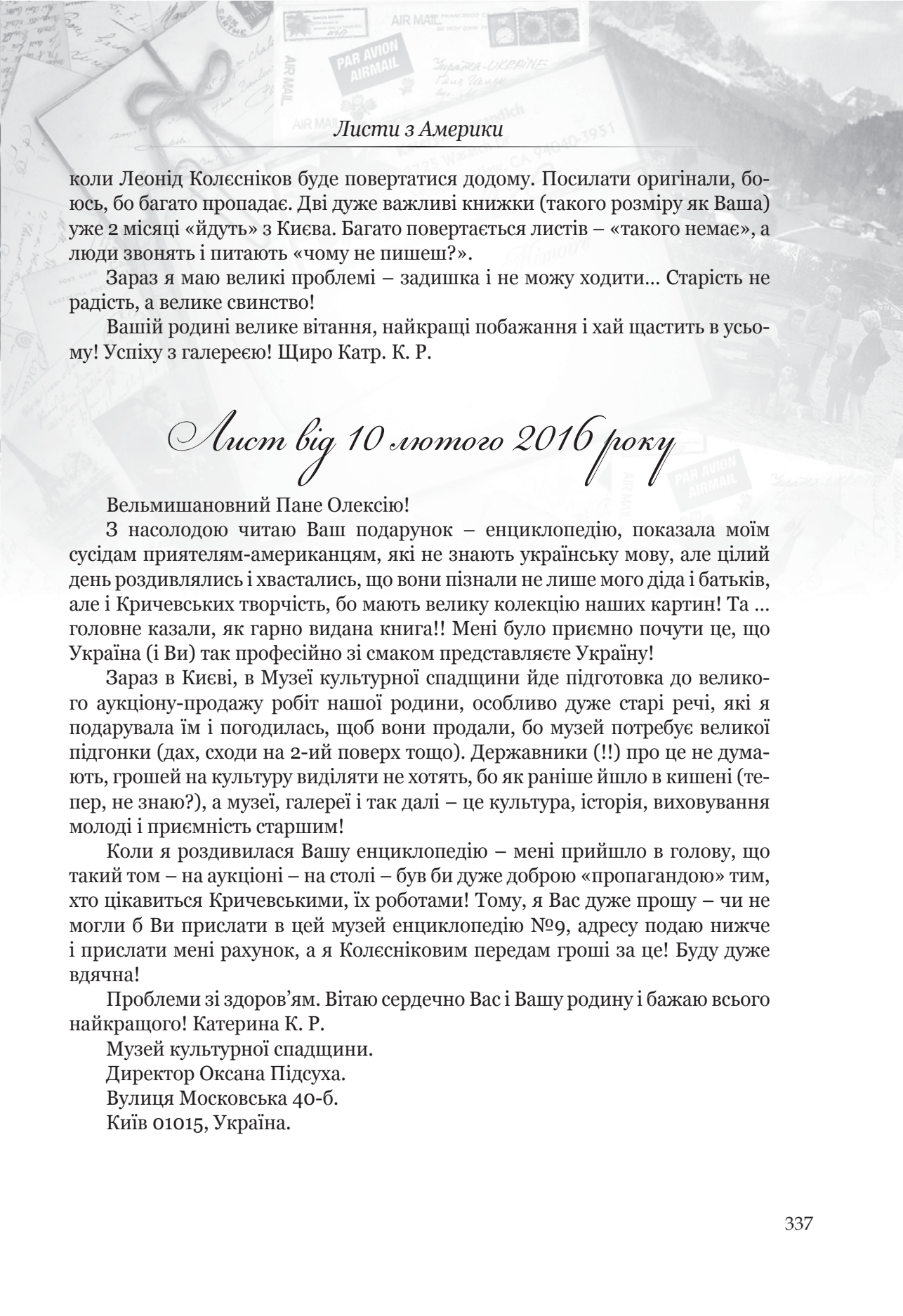
ва, Ірину Бонкіну, Катерину Кричевську і інших – і ми навіть одержали нагороди! Мені тоді було 16 років і це була перша виставка, так звана «доросла» з іншими, а не особиста.

Далі – сторінка 660, «Василь Васильович Кричевський розписав церкву Святого Володимира в Парижі і НТШ каплицю у Марселі...» – ні, мій батько ніколи не був у Парижі, це, мабуть, Микола Кричевський робив, бо ж він жив там багато років. На сторінці 661 ілюстрація №7 гравюра, не є роботою В. Г. Кричевського, мого діда, а Миколи Кричевського, брата мого батька, старшого сина В. Г. Кричевського, виглядає як Закарпаття, бо у Миколи в той час було багато таких дереворитів, це коли він був у трупі Садовського.

А про долю Федора Кричевського я дізналася од мого колеги по художній школі в Києві, коли ми з Драго приїхали в Україну – після 50-ти років. Володя Сидорук, художник, тоді прийшов до нас і цілий день провів у нас, оповідаючи про долю Федора Кричевського, бо Володя і вся його родина жила в Ірпінні під Києвом і були близькі сусіди від кімнати, де вмирав Федір од раку. Радянські війська взяли те містечко, де був Федір і Наталка, і за розпорядженням влади в Києві, Федір міг жити лише в Шишаках, а в Києві ні жити, ні викладати в художньому інституті йому заборонили. В Шишаках хата його була пограбована німцями під час відступу і потім спалена. Коли Федір добрався до Шишак, то селяни, вірні люди, викопали і зробили їм землянку, Федір добивався дозволу приїхати в Київ, але це не сталося, єдине, що дали дозвіл на Ірпінь, у нього була остання стадія рака шлунку. Там сусіди, добрі люди допомагали... Коли Федір помер, то його учні з Київського художнього інституту, зірки боялись за свої кар'єри і тому не обізвались, крім одного вірного студента! Коли Федір помер, то його дружина Наталка три дні добивалась, щоб дали дозвіл поховати і, звичайно, дали дозвіл ховати лише на Лук'янівському кладовищі, а не на престижному Байковому! За труною, яка стояла на возі з конякою, йшла Наталка і вірний студент! Встановлення імені, заслуг і так далі сталося далеко пізніше, коли була «відлига» і його ім'я було потрібне, адже В. Г. Кричевський «ворог народу» був за кордоном і решта теж, то дали Наталці Кричевській (вдові) помешкання, невелику пенсію і дозвіл їхній дочці Мар'яні приїздити в Київ, відвідувати матір. На Лук'янівському кладовищі (я сама бачила) і вже після Незалежності в Ірпінні – його портрет – скульптура!

Мар'яна його дочка досі ще жива в Нью Йорку, дуже стара, не відкликається ні на телефон, ні на листи. Наш кузен венесуельський і Олександр Демко, який має галерею, були у неї в 2013 році саме в цей час і хоч вона була зігнута в три погібелі, але розум працював... Їй мусить бути 95 років, бо вона старша за мене на 5 – 6 років.

Ще раз дуже і дуже дякую за такий цікавий подарунок. Я збираюсь передати Вам дещо з робіт батька Василя Кричевського молодшого і моєї творчості,

Листи з Америки

коли Леонід Колесніков буде повертатися додому. Посилати оригінали, бо-юс, бо багато пропадає. Дві дуже важливі книжки (такого розміру як Ваша) уже 2 місяці «йдуть» з Києва. Багато повертається листів – «такого немає», а люди звонять і питають «чому не пишеш?».

Зараз я маю великі проблеми – задишка і не можу ходити... Старість не радість, а велике свинство!

Вашій родині велике вітання, найкращі побажання і хай щастить в усю-му! Успіху з галереєю! Щиро Катр. К. Р.

Лист від 10 лютого 2016 року

Вельмишановний Пане Олексію!

З насолодою читаю Ваш подарунок – енциклопедію, показала моїм сусідам приятелям-американцям, які не знають українську мову, але цілий день роздивлялись і хвастались, що вони пізнали не лише мого діда і батьків, але і Кричевських творчість, бо мають велику колекцію наших картин! Та ... головне казали, як гарно видана книга!! Мені було приємно почути це, що Україна (і Ви) так професійно зі смаком представляєте Україну!

Зараз в Києві, в Музеї культурної спадщини йде підготовка до великого аукціону-продажу робіт нашої родини, особливо дуже старі речі, які я подарувала їм і погодилась, щоб вони продали, бо музей потребує великої підгонки (дах, сходи на 2-ий поверх тощо). Державники (!!)) про це не думають, грошей на культуру виділяти не хочуть, бо як раніше йшло в кишені (тепер, не знаю?), а музеї, галереї і так далі – це культура, історія, виховування молоді і приємність старшим!

Коли я роздивилася Вашу енциклопедію – мені прийшло в голову, що такий том – на аукціоні – на столі – був би дуже доброю «пропагандою» тим, хто цікавиться Кричевськими, їх роботами! Тому, я Вас дуже прошу – чи не могли б Ви прислати в цей музей енциклопедію №9, адресу подаю нижче і прислати мені рахунок, а я Колесніковим передам гроші за це! Буду дуже вдячна!

Проблеми зі здоров'ям. Вітаю сердечно Вас і Вашу родину і бажаю всього найкращого! Катерина К. Р.

Музей культурної спадщини.

Директор Оксана Підсуха.

Вулиця Московська 40-б.

Київ 01015, Україна.

Катерина Кричевська-Росандіч

Електронний лист від 29 березня 2016

Привіт з Каліфорнії!

Дякую за електронний лист і інформацію! Радію, що будете на аукціоні в Музеї 9 квітня, і надіюсь, що аукціон, щось заробить, бо ті дірки в даху музею, дощ і вода по стінах не «допомагає»!

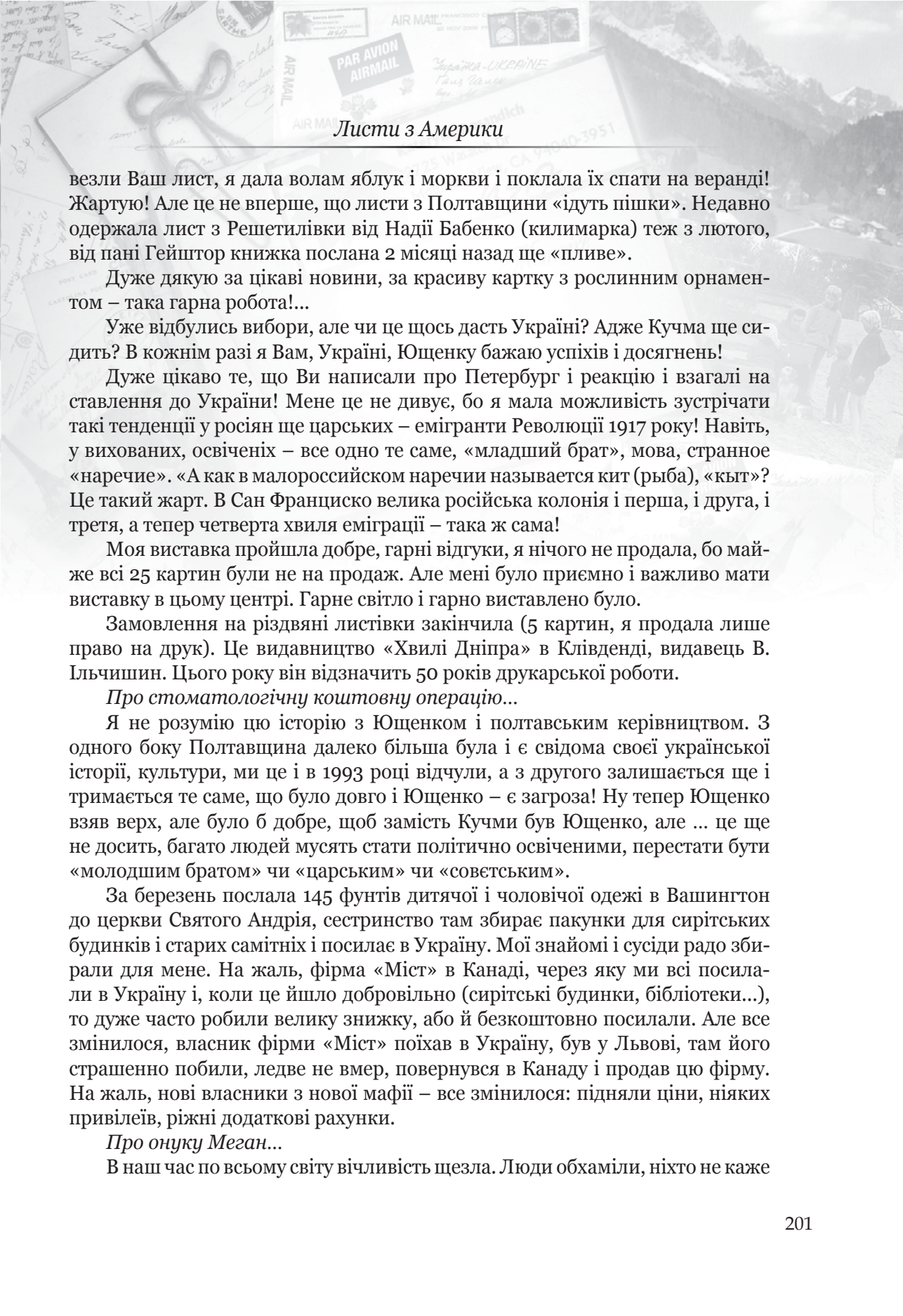
Я в контакті з Колесніковим і маю для Вас пару етюдів мого батька, дядька і мої – як він їхатиме додому я передам ним! В листі напишу детальніше про все. Вам і родині наші найкращі вітання і побажання!

Щиро Катерина К. Р.

Лист від 10 червня 2016 року

Дякую за електронний «лист». Я рада, що етюди Кричевських Вам сподобались! Мені приємно і важно, що наша праця – не загубиться, ціниться!

Для нас, останній тиждень (цей) життя дуже проблемний! 8-го червня Драго, мій чоловік, мав операцію, рак в сечовому міхурі, ситуація не є дуже серйозна, бо в такому віці (88 років) – рак «росте» дуже поволі, і коли пухлину вирізають, то великої небезпеки немає. В той самий день його відпустили з інструкціями поведінки (зі спеціальним мішком, який показує колір і прогрес рідини, він прикріплений до верхньої частини стегна). Певно, що це не дуже зручно, або «приємно» – і, на жаль, мій чоловік з дитинства – американська балована (мамою!!) дитина, на слідуючий ранок познімав все, «бо йому заважало!!», без розуміння інструкцій лікаря і чому треба прозорий мішечок, щоб бачити прогрес одужання і так далі. Якби тоді у мене під рукою була рушниця – я б його застрелила, так він мене розсердив! Звонила до лікаря – приїхали зразу ж до його приймальні. Слава Богу, що у нас, напроти нашої хати сусіди – близькі приятелі – зразу відвезли його (я не їду автотом) і через три години приїхали назад, з новим мішком, лекцією для Драго, як себе вести і бути терплячим і слухатися інструкцій!! У вівторок лікарська перевірка, як він «заживає», тоді можна буде робити якісь плани. В кінці липня має приїхати на коротко Оксана Підсуха – директор Музею Діаспори (Київ), я збираю всякі матеріали і дещо з невеликих картин (акварельні начерки), бо може восени вони зроблять 2-ий аукціон. Поки в них плани – підчинити дах в музеї. Політики обіцяли дати гроші, але коли прийшло до діла, то сказали Оксані, що ми бідні, грошей немає (дурень думкою багатіє),

Листи з Америки

а крім даху треба багато ремонтувати, фарбувати тощо. Оксана є ділова, енергійна людина і я їй хочу допомогти, бо вона робить потрібну роботу для української історії, культури, виховування молодих генерацій, як Ви – Вам честь і Слава, Ви – патріот! Дякую за фото пам'ятника Мазепі! Колись навіть думати про нього було небезпечно!

У нас почалося типове літо – вранці – високий туман, прохолодно (вплив Тихого океану) і в полудень – тепло, часом жарко, але ночі – холодні, тому людина не страждає од браку сна, як це є на сході і в центрі Америки, де жара триває 24 години. До нас ввечері і вночі приходять з ярка (за нашою вулицею) різна звірина їсти котячу їжу: еноти, скунси а тепер, вдень птахи – всі їдять котячу їжу. Драго часом вдається їх фотографувати.

Вашій родині великі привітання! Дякую за все – бажаю всього найкращого, щиро Кат. К. Р.

Конверт від 17 серпня 2016 року з численними листівками-репродукціями робіт мистецької родини Кричевських.

Лист від 31 жовтня 2016 року з подякою за мистецькі книги та світлини, на яких зупинено момент їх отримання від Леоніда Колеснікова.

Лист від 2 травня 2017 року

Вельмишановний Пане Петренко!

Пан Колесніков люб'язно запропонував мені, як я хочу щось передати в Полтаву – то я використовую його пропозицію і передаю вам декілька етюдів (олія) невеличких Кричевських: ВВК (мого батька), О. Є. Кричевької (моєї мами) і ККР – мої (2). Може Вам буде цікаво, бо, наприклад, один етюд мого батька з 1925 року, ще перед тим, як я народилася, або один мій етюд, зроблений з натури в Баварії, коли я в 1959 році повернулась в Європу на 5 місяців і малювала з моїм дядьком Миколою Кричевським під його педагогічним наглядом, що дало мені багато. Цей етюд зроблений в місті Берхтесгаден, де на вершечку гори Гітлер мав літню резиденцію, також незакінчений етюд моєї мами, зроблений на півночі Каліфорнії на «Руській річці», яку знайшли царські скаути в середині 19 століття, коли встановлювали по берегах Аляски, Каліфорнії форти і рибальські станції. Недалеко від гирла Руської річки досі є старовинний форт росіян царських часів. Ми їздили на Руську річку відпочивати літом 28 років! Тоді в 50-х роках і до середини 70-х там було дико, гарно, без «шику-брику» і багато місцин для малювання, плавання і поїздок човном!

Катерина Кричевська-Росандіч

Постараюсь більше написати, як трохи «проясниться», бо у мене зараз багато турбот у зв'язку з хворобою чоловіка і раптом багато лягло на мої 90-річні артритні плечі і решту тіла!

Сердечні привітання Вашій дружині, Родині і Вам щиро тисну руку!

Всього найкращого Катерина К. Росандіч.

Додана копія статті Оксани Підсухи «Київське дитинство Катерини Кричевської» у журналі Українська культура №6 за 2016 рік, – С. 15–21.

Післямова

Багато тисяч листів Катерини Кричевської-Росандіч отримали її кореспонденти у різні часи і на різних континентах. У нашому розпорядженні їх було близько шести сотен, а активно цитувалися – 275 з них.

Роки йдуть і беруть своє, сьогодні художниця листується менше, але телефонує, ділиться новинами, цікавиться музейними справами, передає вітання з далекої Каліфорнії. Часи змінюються: ексклюзивний лист, писаний рукою, стає рідкістю, а живе спілкування замінюють електронні повідомлення.

Слід віддати належне всім тим, хто зберіг, придбав і передав ці своєрідні епістоли-новели, що привідкрили невідомі сторінки життя художників, музейників, науковців, випадкових людей, а також добре відомих – президентів, письменників, мистців і в першу голову членів багаточисельної мистецької родини Кричевських з Північної, Південної Америки, Європи та України.

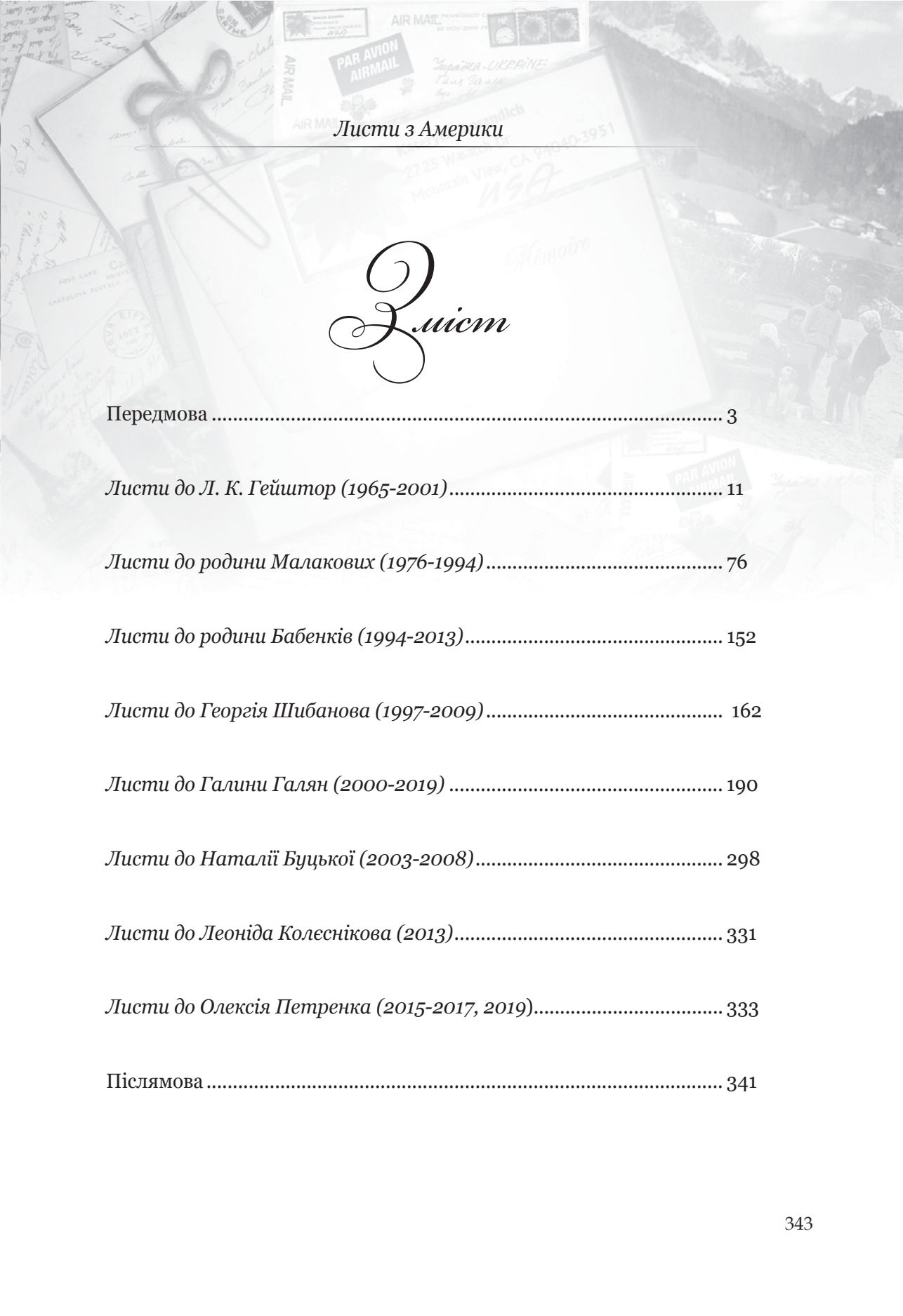
Найбільше дивує життєвий подвиг художниці, яка при всіх складнощах життя вистояла, залишилася твердою і принципово непохитною, досягла визнання серед мистців, мистецтвознавців і, особливо, кричевськознавців. Родинний спадок, переданий в інституції, художні галереї й музейні заклади Америки та Україні, щороку збільшується. Це й оригінали та копії картин, листи, світлини, каталоги, газети, відео і тому подібне.

Насамкінець хочеться висловити впевненість у тому, що книга зацікавить не лише художників, музейників, науковців, а й всіх, хто замислюється над сенсом життя.

Катерина Кричевська-Росандіч

Умовні скорочення

- ВВК** – Василь Васильович Кричевський
ВГК – Василь Григорович Кричевський
ККР – Катерина Кричевська-Росандіч
МВК – Микола Васильович Кричевський
НА ПКМВК – Науковий архів Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського
НдФПКМВК – Науково-допоміжний фонд Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського
ПКМ – Полтавський краєзнавчий музей
ПКМВК – Полтавський краєзнавчий музей імені Василя Кричевського
СПТ – Степан Прокопович Тимошенко

Листи з Америки

Лист

<i>Передмова</i>	3
<i>Листи до Л. К. Гейштор (1965-2001)</i>	11
<i>Листи до родини Малакових (1976-1994)</i>	76
<i>Листи до родини Бабенків (1994-2013)</i>	152
<i>Листи до Георгія Шибанова (1997-2009)</i>	162
<i>Листи до Галини Галян (2000-2019)</i>	190
<i>Листи до Наталії Буцької (2003-2008)</i>	298
<i>Листи до Леоніда Колеснікова (2013)</i>	331
<i>Листи до Олексія Петренка (2015-2017, 2019)</i>	333
<i>Післямова</i>	341

Науково-популярне видання

Катерина Кричевська-Росандіч

Листи з Америки

Художнє оформлення – Галя Галян
Комп'ютерний набір – Галя Галян
Комп'ютерна верстка – Лариса Кіреєва
Технічне редагування – Вікторія Дмитренко
Коректура авторська

Підписано до друку 17.07.19. Формат 70x100/16.
Папір офсетний. Друк офсетний
Ум. друк. арк. 29,2. Наклад 150 пр. Зам. № 17090

Видавець і виготовлювач ТОВ «АСМІ»
36011, м. Полтава вул. В. Міщенка, 2
Тел./факс: (0532) 56-55-29.

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
Серія ДК №4420 від 16.10.2012 р.

Листи з Америки

Катерина Кричевська. Прага. 1944

Катерина Кричевська-Росандіч

Табір «D. P.» (displaced person, депортованих осіб) в місті Майнгам, Німеччина:
ліворуч Олена Кричевська (сидить), В. В. Кричевський, К. Кричевська і наша знайома. 1945

Українські студенти на прогулянці в м. Гайдельберзі над річкою Некар:
ліворуч – Славко Погорілець трагічно загинув), Катерина Кричевська, Павло Бульбук,
Галя Загорулько, Михайло Пап, Таня Загорулько, Михайло Бортновський. Весна 1947 року

Листи з Америки

В гостях у Воскобійників. Новий Ульм, табір біженців. 1948.
На фото: Михайло Воскобійник, Катерина Кричевська і Іван Воскобійник
(Михайло був колега по університету в Гайдельберзі)

Перед від'їздом до США. Олена, Василь і Катруся Кричевські.
Гайдельберг. Німеччина. 1949

Катерина Кричевська-Росандіч

К. Кричевська з мамою в Гайдельберзі. 1948

Листи з Америки

К. Кричевська. Окленд, Каліфорнія. 1957

К. Кричевська. Сан Франциско. 1950

Катерина Кричевська-Росандіч

Дочка Лада в день одруження з батьками. 26 травня 1990 року

К. Кричевська-Росандіч чекає на промову К. Ющенко. Менло Парк, Каліфорнія, 1 червня 2006 року

Листи з Америки

Берхтесгаден. Вигляд за готелем. Весна 1959 року

Королівське озеро в Баварії. На малесенькому виступі землі побудована церков Св.Бартоломея і пару будинків. Взимку озеро замерзає і йти до Берхтесгадену можна пішки. 1959

Катерина Кричевська-Росандіч

На Різдво перед народженням Ладі. Драго Росандіч, Олена та Василь Кричевські, К. Кричевська-Росандіч. 1962

Драго фотографує Катерину біля краєзнавчого музею. Полтава. 1993

Листи з Америки

Катерина Росандіч. 1978

Катерина Кричевська-Росандіч

Лада Росандіч – дочка Катрусі і Драго. 1981

Драго Росандіч – чоловік Катрусі. 1984

Меган Шапельгоуман – онука Катрусі. 2017

Листи з Америки

Катруся з онукою Меган. 2005

Катерина Кричевська-Росандіч

11 вересня 2001 року у Нью Йорку

Листи з Америки

11 вересня 2001 року у Нью Йорку

Рятувальники з Каліфорнії у Нью Йорку. Герольд (зять Катрусі) у білій касці. Середина вересня 2011 року

Катерина Кричевська-Росандіч

К. Кричевська-Росандіч на тлі свого портрета, мальованого батьком. 2005

Вітальня Росандічів перед Різдвом. 2015

Листи з Америки

Лубертус Шапельгоуман (сват ККР) з онукою Меган. Січень 2009

Подорожування Полтавщиною у вересні 1993. На фото: ККР (праворуч) з співробітниками ПКМ

Катерина Кричевська-Росандіч

Л. Колесніков передає книгу про Кричевських

Кузен Василь Лінде в гостях у Катерини Росандіч. Маунтен В'ю. 2013

Листи з Америки

Катруся за столом на Великдень. Маунтен В'ю. 2007

Будинок Катерини і Драго Росандічів у Каліфорнії. 2017

Катерина Кричевська-Росандіч

Краєзнавчий музей ім. В. Кричевського

Полтавці вітають пані Катерину з 90-літтям. На фото: Ю. Самойленко, О. Петренко, Г. Галян, В. Мокляк

Листи з Америки

Листи з Америки